

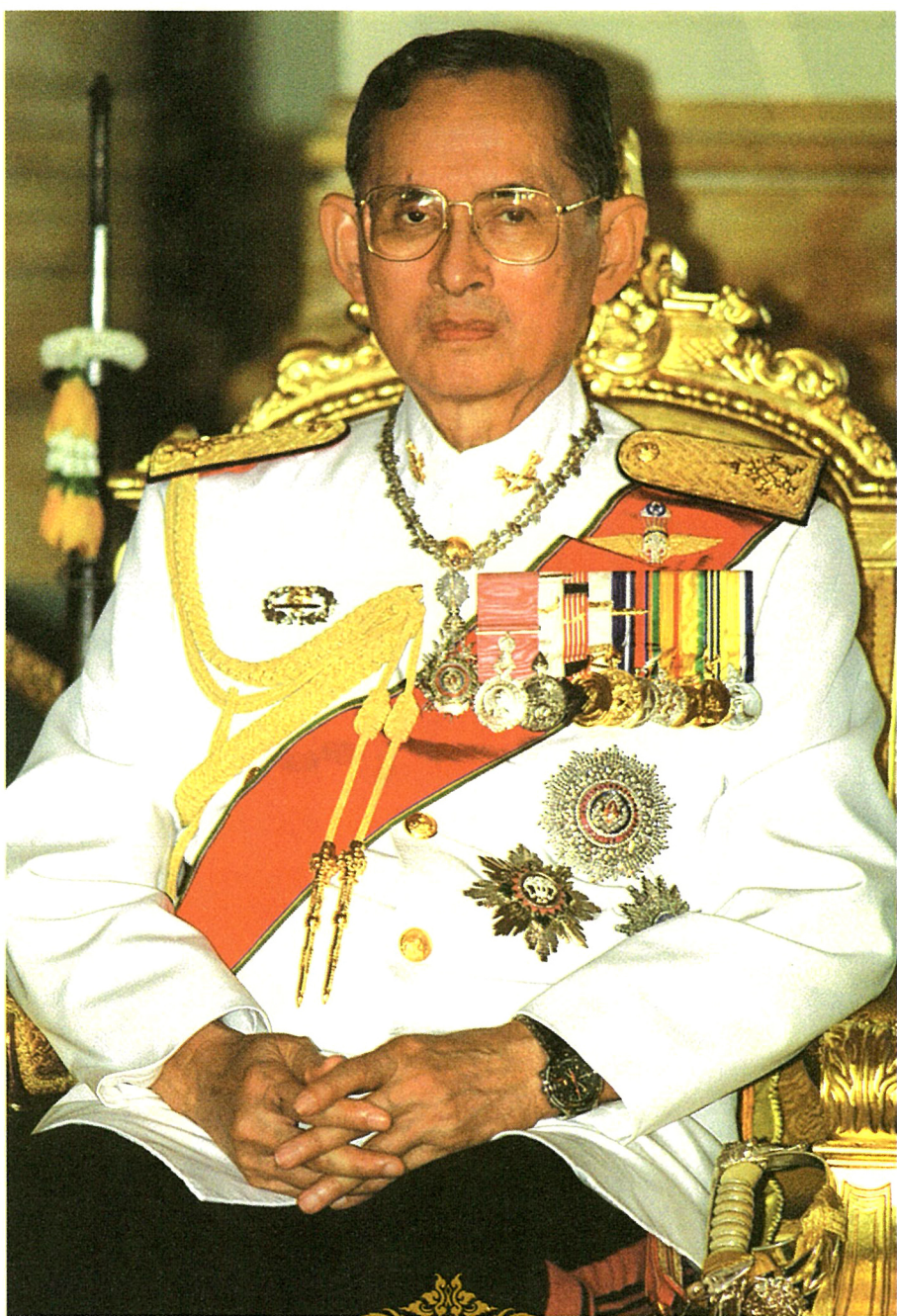
ทฤษฎารุจสุ เตปฏัก

๒๕๔๙ พุทธรุวสุเส

สุตตนตปฏเก ขุททกนิกายสุส
อปทานปาลิ
[ปจโม ภาโค]
ปาลิวิโสธกตเถเรหิ วิโสธิตา

ภูมิพลสุส ปรมินทุหมหาราชรสุส
ปริญญณสฏฐิวิสุเส สิริขทุชมงคหลมหมุมกาเล
ทฤษฎสงฆมหาเถรสมาคเมน มุทุทาปีตา

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสนาดาทะนองคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ “คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั๋ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ทั้งท่วย มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากرانกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว...”

พระบรมสัตยาธิฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพดาทั้งปวงว่า “ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุงพระพุทธศาสนา ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า” พอตกพระโอษฐ์ลง พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...

นำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช “พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตตั้งนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือพระพุทธศาสนามาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน

[๒]

ศาสนา อย่างนี้เป็นกรยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?” “จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อๆ กันมาถึง ๒,๒๒๕ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้น เป็นการที่พระองค์จะทำได้”

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

“อันตัวพ่อ	ชื่อว่า	พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก	กู้ชาติ	พระศาสนา
ถวายเป็นดิน	ให้เป็น	พุทธบูชา
แต่พระศาสนา	สมณะ	พระพุทธโคดม
ให้อยินยง	คงถ้วน	ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี	ปฏิบัติ	ให้พอสม
เจริญสมณะ	วิปัสสนา	พอชื่นชม
ถวายเป็นคม	รอยบาท	พระศาสดา
คิดถึงพ่อ	พ่ออยู่	คู่กับเจ้า
ชาติของเรา	คงอยู่	คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา	อยู่ยง	คู่องค์กษัตริยา
พระศาสดา	ฝากไว้	ให้คู่กัน”

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

“ตั้งใจจะอุปถัมภก	ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขันฑสีมา	รักษาประชาชนและมนตรี”

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย “ศุภมัสดุ ๑๑๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จพระบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว... ทรงพระราชศรัทธาจะยกเรือวิสาขบูชามหาไถยพิธิ อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปรากฏสำหรับแผ่นดินสืบไป จะให้เป็นอรรถดัดตบประโยชน์และปรัดตบประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ขำชอบชื่นตสมหาทั้งปวงจำเริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า...”

นำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว “ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนามพระรัตนตรัยสรณาคมนันอันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง ให้ความความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒนรัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรมัคคีรสปรักษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวิญญูมิปริชารอบรู้ราชานุวัตร จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา และจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมไหสวรรยาธิปัตย์ราชสืบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้าอย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร...”

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร “การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดชุ่นเคืองขัดใจเลย พระนครนี้เป็น

[๔]

ถิ่นที่ของคนนับถือพระพุทธศาสนาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโหม่นสน้อยใจด้วยริษยาแก่พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเอง ถ้าโหม่นสักก็ชื่อว่าโหล่งวงเกินไป...”

พระราชปฎิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช “ข้าพเจ้าจะไม่มิจิตยินดีน้อมไปในศาสนาอื่น นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบอกว่าสิ้นชีวิต...”

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้องถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึกแน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้าจะขอแก้ท่านทั้งหลายว่า พุทธศาสนาเป็นของไทย เรามาชวนกันนับถือพระพุทธศาสนาเถิด... ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาจะถูกยิงเสียกว่าผู้ที่แปลงชาติ... เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมันอยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...” และพระองค์ได้พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอรำรำพรรณบรรยาย

ความคิดเครื่องหมาย

แห่งสีทั้งสามงามถนัด

ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์

หมายพระไตรรัตน์

และธรรมะคัมภีร์ไทย...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว “แต่บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ พระพุทธศาสนาก็เศร้าหมองจนสงฆมณฑล

เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในมณฑลนี้ มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วน คติโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนศีลธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยใน พระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า “เราจะครองแผ่นดิน โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ได้มีพระราชดำรัสตรัส ลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า “โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติของเรา ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนา ที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึง เคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตาม ราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบูรพการีตามคตินิยมด้วย...” และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า “คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีทุกคน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็น ศาสนาประจำชาติ”

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความ บริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลี ของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

[๖]

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำไดยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จจุลวงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะทราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั่น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จจุลวงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรคุณ) วัดสุทัศน์ฯ กรุงเทพมหานคร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสนาทรงของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรคุณ) วัดสุทัศน์ฯ กรุงเทพมหานคร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฏฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุทธมามกาจารย์.

7

(สมเด็จพระพุทธมามกาจารย์)

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า พระธรรมวินัย พระธรรม ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้ และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ พระวินัย ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมา เมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะ เป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหา ปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจนจะเสด็จ ดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ใน ตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนท มया ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺณตฺโต,
โส โว มมจฺจเยน สตฺถา.

แปลความว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสวดทานความ ถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติ พร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณา สวดทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

[๘]

เป็นหมวด ไว ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า พระไตรปิฎก อันประกอบด้วย พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก

พระวินัยปิฎก หมวดพระวินัย ว่าด้วยพระพุทธานุญาตที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวช ประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธานุญาต รักษาสังฆะเกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวาร โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๔ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๔

พระสุตตันตปิฎก หมวดพระสูตร ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนา ตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า นิกาย ๕ คือ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๕ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก หมวดพระอภิธรรม ว่าด้วยประมวลพระพุทธานุญาตอันเกี่ยวกับหลักปรมัตถธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ อัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา บุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก และปฏฐาน โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวัคส์ตฤศาสน์ทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิบัติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

“พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับการทูลรับสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกา โยชนา สัททาวีเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้ สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงบูรณาการความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสันามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่...”

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมา ด้วยภาษามคธ หรือภาษาบาลี อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกา เมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความผันเพื่อเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติดิพลัทธิพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะต้องเอาเป็นภาระธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระ
 สังคีติกจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า “ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง
 และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย
 ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์
 อักษร” เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครอง
 ประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา
 เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่าง
 ลำเค็ญ มีความผิดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี
 แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกัน
 ทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไร
 จะฉันทเป็นกัณฑ์อาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อ
 สาธยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎก
 ที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่
 ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเดโชธาตุในท้องกำเร็บก็
 ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาธยาย
 ทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้ลืมเลือนสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการ
 ทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป
 จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ
 พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษา
 สิงหล แล้วนำสืบเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และ
 ต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็น
 รูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎก
 ฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม
 ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

[๑๒]

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนาตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และอัมมประเภทแสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอดศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระสอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุคสมัยที่พระบูรพมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้เอกราชจากการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธานุศาสนเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารถนาว่าพระไตรปิฎกกระจัดกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนาพระเถรานุเถระและเชษฐราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า **พระไตรปิฎก ฉบับทอง** ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า **ฉบับรดน้ำแดง** แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มี**ฉบับรดน้ำเอก** **ฉบับเทพขุมนุ** เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า **ฉบับส่องชาด**

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปวิรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๔ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า สยามรณฺจสฺส เตปิฎกํ : พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมด นับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๔ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๔๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมโนตมหายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า พระพุทธทวณะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความมอกกามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปริยญูธรรม พร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นการธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

[๑๖]

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีตการกสงฆ์ คณะกรรมการปาฬิวิโสธกะ คณะกรรมการการแห่งสังคีตการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสิ่งমানุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉฐุสสังคิตี (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า พุทธยรฎฐสส สงคิตติเตปิฎก ๒๕๓๐ พุทธวสุเส : พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายเป็นวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้ง ต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กัน กลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร์ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมีได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นการธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นรูปเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดทำมาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธานิบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มานำสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมทั้งจะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถคือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะสมแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า *ทิม* ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าวรรคตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทาน
แต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ประารภ
เหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์
เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระ
มหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธานุศาสนานอกจากจะ
ทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศึกษา
งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษา
สงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับ
การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธานุศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการ
ตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้
พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธานุศาสนา
อันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธานุศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่า
ทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช
บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่ง
ราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ นับเวลา
ถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐ สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้
เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่
ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบลูย์รุ่งเรือง
วัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่งพลกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดย
มหาเถรสมาคม สำนักในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพลกนิกร ประเทศชาติ
และพระพุทธานุศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและ
ฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๘ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาดันฉบบและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๐ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๔ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุทธมอญจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จันท์ พรหมคฺคโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวนปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี ให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย ให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

[๒๒]

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มีพระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน ทาสถมโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็นประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มีพระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัดปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มีพระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปลโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็นประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียงตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วยพระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) พุทธมัญจสส สงคิตติเตปิฎก (๒๕๓๐ พุทธวสุเส) (๒) สยามมัญจสส เตปิฎก (๒๕๒๕ พุทธวสุเส) (๓) มหาจุฬาลงคปิฎก (อนุสรณีย์ ๒๕๐๐ พุทธวสุเส) และพระไตรปิฎกบาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฦจสงคิตติเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรพม่า ฉบับฦจรัฐลังคายนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๔) (๒) อังคิลสเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สัททเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลันทาทเวนาครีปาลิเตปิฎก (พระไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยนาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลี และภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการ พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไศศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดิ์จงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุข ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฏฐิตกาล เทอญ

สทา ทิปปตฺตํ สทุธมโม ตถาคตฺตปเวทิตํ

ทสฺสสฺสํ โส สพฺพโลกสฺส อุมฺมคฺคํ วิสฺสุทฺธิยา.

ขอพระสังฆธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดง
ทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

THE PALI ALPHABET IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

๐ = a ๑ = ā ๒ = i ๓ = ī ๔ = u ๕ = ū ๖ = e ๗ = o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฆ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ña
ฎ = ṭa	ฐ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ด = ta	ถ = tha	น = da	ธ = dha	ฬ = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha พ = ḷa ๐ = ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko
 ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทฤษฎารุจสุต เตปิฏก สงเกตวิญญาปน

- อิ. = อิงคสิสเตปิฏก
- จ. = จฏสงคีติเตปิฏก
- ทยุ. = ทฤษฎารุจสุต สงคีติเตปิฏก (๒๕๓๐ พุทฺธวสุเส)
- เท. = นาลนุทาเทวนาคริปาติเตปิฏก
- โป. = โปราณเตปิฏก
- มหา. = มหาจุพาเตปิฏก (อนุสสรณีย ๒๕๐๐ พุทฺธวสุเส)
- สี. = สีหพเตปิฏก
- สุยา. = สุยามารุจสุต เตปิฏก (๒๕๒๕ พุทฺธวสุเส)

สุตตตันตปิฎก ขุททกนิกายสุต

อปทานปาติยา

กิตฺตฺนปตฺตํ

มติก

องเก

๑. พุทฺธวคฺโค

๑. พุทฺธวคฺโค	๑
๒. ปจฺเจกพุทฺธวคฺโค	๑๐
๓. เถรวคฺโค	๒๑
๓.๑ สารีปุตฺตเถรวคฺโค	๒๑
๓.๒ มหาโมคฺคัลลนเถรวคฺโค	๔๖
๓.๓ มหาสสฺสปตฺเถรวคฺโค	๔๘
๓.๔ อนูรุตฺตเถรวคฺโค	๕๑
๓.๕ ปุณฺณมนฺตานีปุตฺตเถรวคฺโค	๕๓
๓.๖ อุปาลิตเถรวคฺโค	๕๔
๓.๗ อญฺญาโกณฺฑมฺมเถรวคฺโค	๗๐
๓.๘ ปิณฺโฑลภวตฺเถรวคฺโค	๗๒
๓.๙ ขทิวณียเรวตเถรวคฺโค	๗๔
๓.๑๐ อานนฺทเถรวคฺโค	๗๖

มัตติกา

อังก

๒. สัทสนนิยวุกโก

๑. สัทสนทหายกตฺเถรอปทานํ	๗๙
๒. เอกตฺถมฺภิกตฺเถรอปทานํ	๘๐
๓. นนฺทตฺเถรอปทานํ	๘๒
๔. จุลฺลปฺนุถกตฺเถรอปทานํ	๘๓
๕. ปิณฺนทวจฺจตฺเถรอปทานํ	๘๕
๖. ราหุลตฺเถรอปทานํ	๘๗
๗. อุปฺเสนวณฺคณฺตปฺตฺตตฺเถรอปทานํ	๘๙
๘. รฏฺฐปาลตฺเถรอปทานํ	๙๐
๙. โสปกตฺเถรอปทานํ	๙๒
๑๐. สุมงฺคลตฺเถรอปทานํ	๙๔

๓. สุกฺกตฺวิวกโก

๑. สุกฺกตฺตฺเถรอปทานํ	๙๗
๒. อุปวณฺตตฺเถรอปทานํ	๑๐๒
๓. ตีณีสรณาคมนียตฺเถรอปทานํ	๑๐๙
๔. ปญฺจสีลสมาทานียตฺเถรอปทานํ	๑๑๒
๕. อนนฺสํสวาทตฺเถรอปทานํ	๑๑๔
๖. ฐปทหายกตฺเถรอปทานํ	๑๑๕
๗. ปุพฺผินฺนชกตฺเถรอปทานํ	๑๑๖
๘. อุตฺตฺตฺเถรอปทานํ	๑๑๗
๙. เอกณฺชลิกตฺเถรอปทานํ	๑๑๘
๑๐. โขมทหายกตฺเถรอปทานํ	๑๑๙

มาติกา

อังกะ

๔. กุณฺฑธานวคฺโค

๑. กุณฺฑธานตฺเถราปทานํ	๑๒๐
๒. สาคตตฺเถราปทานํ	๑๒๒
๓. มหากจฺจายนตฺเถราปทานํ	๑๒๓
๔. กาฬุทายิตฺเถราปทานํ	๑๒๕
๕. โมฆราชตฺเถราปทานํ	๑๒๗
๖. อธิมุตฺตกตฺเถราปทานํ	๑๓๐
๗. ลสฺสุนทายกตฺเถราปทานํ	๑๓๐
๘. อายาตทายกตฺเถราปทานํ	๑๓๑
๙. ฐมฺมจกฺกิกตฺเถราปทานํ	๑๓๒
๑๐. กปฺปฏฺกขิยตฺเถราปทานํ	๑๓๓

๕. อุปาถิวคฺโค

๑. อุปาถิตฺเถราปทานํ	๑๓๕
๒. โสณโกฬิวิสตฺเถราปทานํ	๑๓๗
๓. ภทฺทียกาฬิโคธายปฺุตตตฺเถราปทานํ	๑๔๑
๔. สนนินฺฺจูปกตฺเถราปทานํ	๑๔๓
๕. ปญฺจหตฺถียตฺเถราปทานํ	๑๔๔
๖. ปทุมจฺฉนินฺยตฺเถราปทานํ	๑๔๔
๗. สยนทายกตฺเถราปทานํ	๑๔๕
๘. จงฺกมทายกตฺเถราปทานํ	๑๔๖
๙. สุกทตฺเถราปทานํ	๑๔๗
๑๐. จุณฺทตฺเถราปทานํ	๑๕๐

มัทิกา

องฺเก

๖. วิชาวิภคโค

๑. วิธูปนทายกตฺเถราปทานํ	๑๕๓
๒. สตรํสียตฺเถราปทานํ	๑๕๔
๓. สยนทายกตฺเถราปทานํ	๑๕๕
๔. คนฺโธทกทายกตฺเถราปทานํ	๑๕๖
๕. โอปวฺยหตฺเถราปทานํ	๑๕๗
๖. สปริวาราสนตฺเถราปทานํ	๑๕๘
๗. ปญฺจทีปกตฺเถราปทานํ	๑๕๙
๘. ธชทายกตฺเถราปทานํ	๑๖๐
๙. ปทุมตฺเถราปทานํ	๑๖๒
๑๐. อสนโฬริยตฺเถราปทานํ	๑๖๓

๗. สกจิตฺตนิยวคฺโค

๑. สกจิตฺตนิยตฺเถราปทานํ	๑๖๖
๒. อโวปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๑๖๗
๓. ปจฺจาคมฺนิยตฺเถราปทานํ	๑๖๘
๔. พรปฺปสาทกตฺเถราปทานํ	๑๖๙
๕. ภิสทายกตฺเถราปทานํ	๑๗๐
๖. สฺสจฺฉินฺติตตฺเถราปทานํ	๑๗๑
๗. วตฺถทายกตฺเถราปทานํ	๑๗๒
๘. อมฺพทายกตฺเถราปทานํ	๑๗๓
๙. สฺสมนตฺเถราปทานํ	๑๗๕
๑๐. ปุปฺผจฺจโกฏฺฐิยตฺเถราปทานํ	๑๗๖

มาติกา

อङ्กะ

๘. นาคสมาลวकुโค

๑.	นาคสมาลตฺเถราปทานํ	๑๗๘
๒.	ปทสญญกตฺเถราปทานํ	๑๗๘
๓.	สุสญญกตฺเถราปทานํ	๑๗๙
๔.	ภิสาลุวทายกตฺเถราปทานํ	๑๘๐
๕.	เอกสญญกตฺเถราปทานํ	๑๘๑
๖.	ติณสนุถารทายกตฺเถราปทานํ	๑๘๑
๗.	สุจิตทายกตฺเถราปทานํ	๑๘๓
๘.	ปาฏลิปปุเปยตฺเถราปทานํ	๑๘๔
๙.	จิตตขลิตตฺเถราปทานํ	๑๘๕
๑๐.	ตีณิปทุมมิตตฺเถราปทานํ	๑๘๖

๙. ติมिरปุเปยวकुโค

๑.	ติมिरปุเปยตฺเถราปทานํ	๑๙๐
๒.	คตสญญกตฺเถราปทานํ	๑๙๑
๓.	นิปนุณณขลิตตฺเถราปทานํ	๑๙๒
๔.	อโธปุเปยตฺเถราปทานํ	๑๙๒
๕.	รัสสิสญญกตฺเถราปทานํ	๑๙๔
๖.	ทุติยรัสสิสญญกตฺเถราปทานํ	๑๙๔
๗.	ผลทายกตฺเถราปทานํ	๑๙๕
๘.	สททสญญกตฺเถราปทานํ	๑๙๖
๙.	โพธิสิณฺจกตฺเถราปทานํ	๑๙๖
๑๐.	ปทุมปุเปยตฺเถราปทานํ	๑๙๗

มาตรา

อรรถ

๑๐. สุชาวฤโก

๑. สุชาปิณฑิตตเถราปทาน	๑๙๙
๒. สุปีจียตเถราปทาน	๒๐๐
๓. อหุณเจลกตเถราปทาน	๒๐๑
๔. สุจิตายกตเถราปทาน	๒๐๑
๕. คนธมาลียตเถราปทาน	๒๐๒
๖. ติปุปิยตเถราปทาน	๒๐๓
๗. มรุตพิณฑิกตเถราปทาน	๒๐๔
๘. เสนาสนทายกตเถราปทาน	๒๐๕
๙. เวยยาวจกตเถราปทาน	๒๐๖
๑๐. พุทธรูปจกตเถราปทาน	๒๐๗

๑๑. ภิกขทายิวฤโก

๑. ภิกขทายกตเถราปทาน	๒๐๙
๒. ฌาณสนธิกตเถราปทาน	๒๑๐
๓. อุปลลหตถียตเถราปทาน	๒๑๑
๔. ปทปฐกตเถราปทาน	๒๑๒
๕. มุฏฐิปปิยตเถราปทาน	๒๑๒
๖. อุทกปฐกตเถราปทาน	๒๑๓
๗. นพมาลียตเถราปทาน	๒๑๔
๘. อาสนุปฏายกตเถราปทาน	๒๑๖
๙. พิพาลิตายกตเถราปทาน	๒๑๗
๑๐. เรณุปฐกตเถราปทาน	๒๑๘

มัตติกา

อังกูร

๑๒. มหาปรีวารวकुโค

๑. มหาปรีวารตฺเถราปทานํ	๒๒๐
๒. สุมงฺคตตฺเถราปทานํ	๒๒๑
๓. สรณคมณียตฺเถราปทานํ	๒๒๒
๔. เอกาสนียตฺเถราปทานํ	๒๒๔
๕. สุวณฺณปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๒๒๕
๖. จิตกပ္ปชกตฺเถราปทานํ	๒๒๖
๗. พุทฺธสณฺณกตฺเถราปทานํ	๒๒๗
๘. มคฺคสณฺณกตฺเถราปทานํ	๒๒๘
๙. ปจฺจุปฺปจฺจานสณฺณกตฺเถราปทานํ	๒๒๙
๑๐. ชาตูปฺปชกตฺเถราปทานํ	๒๓๐

๑๓. เสเรยวकुโค

๑. เสเรยยกตฺเถราปทานํ	๒๓๒
๒. ปุပ္ผณฺณปฺพิยตฺเถราปทานํ	๒๓๓
๓. ปายาสทายกตฺเถราปทานํ	๒๓๕
๔. คนฺโฑทกียตฺเถราปทานํ	๒๓๖
๕. สมฺมุขาทวิกตฺเถราปทานํ	๒๓๗
๖. กุสุมาสนียตฺเถราปทานํ	๒๔๐
๗. ผลทายกตฺเถราปทานํ	๒๔๑
๘. ฌาณสณฺณิกตฺเถราปทานํ	๒๔๒
๙. คนฺธปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๒๔๓
๑๐. ปทุมปฺปชกตฺเถราปทานํ	๒๔๔

มัตติกา

อังกะ

๑๔. โสภิตวคฺโค

๑. โสภิตตฺเถรอปทานํ	๒๔๖
๒. สุตฺตสนฺตฺเถรอปทานํ	๒๔๗
๓. จนฺทนปฺปชกตฺเถรอปทานํ	๒๔๘
๔. ปุပ္ผณฺณนียตฺเถรอปทานํ	๒๔๙
๕. รโหสณฺณิกตฺเถรอปทานํ	๒๕๐
๖. จมฺปกปฺปผียตฺเถรอปทานํ	๒๕๑
๗. อตฺตสณฺทสสกตฺเถรอปทานํ	๒๕๒
๘. เอกรํสนียตฺเถรอปทานํ	๒๕๓
๙. สาลทายกตฺเถรอปทานํ	๒๕๔
๑๐. ผลทายกตฺเถรอปทานํ	๒๕๕

๑๕. นตฺตวคฺโค

๑. อธิจตฺตียตฺเถรอปทานํ	๒๕๗
๒. ฅมฺภาโรปกตฺเถรอปทานํ	๒๕๗
๓. เวทิการกตฺเถรอปทานํ	๒๕๘
๔. สปริวารียตฺเถรอปทานํ	๒๕๙
๕. อุมมาปฺปผียตฺเถรอปทานํ	๒๖๐
๖. อนฺโหลมทายกตฺเถรอปทานํ	๒๖๐
๗. มคฺคทายกตฺเถรอปทานํ	๒๖๑
๘. ผลกทายกตฺเถรอปทานํ	๒๖๒
๙. วฏฺฐิสกียตฺเถรอปทานํ	๒๖๓
๑๐. ปลลฺลงฺกทายกตฺเถรอปทานํ	๒๖๔

มาติกา

อังกะ

๑๖. พนุชิวกวกุโค

๑. พนุชิวกตเถราปทาน	๒๖๕
๒. ตมพปุปิยตเถราปทาน	๒๖๖
๓. วิธิสมมชชกตเถราปทาน	๒๖๗
๔. กกการุชชกตเถราปทาน	๒๖๗
๕. มนุทรรวปุปุชชกตเถราปทาน	๒๖๘
๖. กทมพปุปิยตเถราปทาน	๒๖๙
๗. ตินสูลกตเถราปทาน	๒๗๐
๘. นาคปุปิยตเถราปทาน	๒๗๐
๙. ปุณฺณาคปุปิยตเถราปทาน	๒๗๑
๑๐. กุมททายกตเถราปทาน	๒๗๒

๑๗. สุปาริจริยวกุโค

๑. สุปาริจริยตเถราปทาน	๒๗๔
๒. กณเวรปุปิยตเถราปทาน	๒๗๕
๓. ขชชกทายกตเถราปทาน	๒๗๕
๔. เทสพชกตเถราปทาน	๒๗๖
๕. กณการจกตเถราปทาน	๒๗๗
๖. สปิทายกตเถราปทาน	๒๗๘
๗. ยุกิปปิยตเถราปทาน	๒๗๘
๘. ทุสสทายกตเถราปทาน	๒๗๙
๙. สมหาปกตเถราปทาน	๒๘๐
๑๐. ปณฺจจุลิตตเถราปทาน	๒๘๑

มัตติกา

องฺเก

๑๘. กุมฺทวคฺโค

๑.	กุมฺทมาลียตฺเถราปทานํ	๒๘๓
๒.	นิสฺเสณิทายกตฺเถราปทานํ	๒๘๔
๓.	รตฺติยปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๒๘๕
๔.	อุทฺปานทายกตฺเถราปทานํ	๒๘๕
๕.	สีหาสนทายกตฺเถราปทานํ	๒๘๖
๖.	มคฺคทตฺติกตฺเถราปทานํ	๒๘๗
๗.	เอกทีปียตฺเถราปทานํ	๒๘๗
๘.	มณิปฺฐกตฺเถราปทานํ	๒๘๘
๙.	ติกิฉณกตฺเถราปทานํ	๒๘๙
๑๐.	สงฺฆปฏฺฐจากตฺเถราปทานํ	๒๙๐

๑๙. กุฏฺฐปฺปผิยวคฺโค

๑.	กุฏฺฐปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๒๙๑
๒.	พณฺธุชีวกตฺเถราปทานํ	๒๙๑
๓.	โกตฺถมฺพริยตฺเถราปทานํ	๒๙๒
๔.	ปณฺจหตฺถียตฺเถราปทานํ	๒๙๓
๕.	อิสฺสิมฺคคทายกตฺเถราปทานํ	๒๙๔
๖.	โพธิอุปฏฺฐายกตฺเถราปทานํ	๒๙๕
๗.	เอกจินฺติกตฺเถราปทานํ	๒๙๖
๘.	ติกณฺณิปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๒๙๗
๙.	เอกจารียตฺเถราปทานํ	๒๙๘
๑๐.	ติวณฺณิปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๒๙๙

มัตติกา

อังกูเ

๒๐. ตมัลปุปฺพิยวคฺโค

๑.	ตมัลปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๐๑
๒.	ติณฺสนุถารทายกตฺเถราปทานํ	๓๐๑
๓.	ขณฺฑผลุลิยตฺเถราปทานํ	๓๐๒
๔.	อโสกปฺปชกตฺเถราปทานํ	๓๐๓
๕.	องฺโกลกตฺเถราปทานํ	๓๐๔
๖.	กิสลยปฺปชกตฺเถราปทานํ	๓๐๕
๗.	ติณฺทุกทายกตฺเถราปทานํ	๓๐๖
๘.	คิริเนลมุฏฺฐิจปฺปชกตฺเถราปทานํ	๓๐๗
๙.	ติกณฺฑิปปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๐๗
๑๐.	ยฺยติกปฺปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๐๘

๒๑. กณฺนิการปฺปุปฺพิยวคฺโค

๑.	กณฺนิการปฺปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๑๐
๒.	มิเนลปฺปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๑๐
๓.	กีกณฺนิกปฺปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๑๑
๔.	ตฺรณียตฺเถราปทานํ	๓๑๒
๕.	นิคฺคณฺฑิปปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๑๓
๖.	อุทกทายกตฺเถราปทานํ	๓๑๓
๗.	สลพมालิยตฺเถราปทานํ	๓๑๔
๘.	โกรณฺฑปฺปุปฺพิยตฺเถราปทานํ	๓๑๕
๙.	อาธารทายกตฺเถราปทานํ	๓๑๖
๑๐.	ปาปนิวาริยตฺเถราปทานํ	๓๑๖

มดติก

อุงเก

๒๒. หตุถิกุโ

๑. หตุถิกายกตุเถรปทาน	๓๑๘
๒. ปานธิกายกตุเถรปทาน	๓๑๘
๓. สจจสนมกตุเถรปทาน	๓๑๙
๔. เอกสนมกตุเถรปทาน	๓๒๐
๕. รัสสนมกตุเถรปทาน	๓๒๑
๖. สนุทธิตตุเถรปทาน	๓๒๒
๗. ตาลวณญกายกตุเถรปทาน	๓๒๒
๘. อกุกนตสนมกตุเถรปทาน	๓๒๓
๙. สปปิกายกตุเถรปทาน	๓๒๔
๑๐. ปาปนิวริยตุเถรปทาน	๓๒๕

๒๓. อลมนพนทากวกุโ

๑. อลมนพนทากตุเถรปทาน	๓๒๗
๒. อชินทากตุเถรปทาน	๓๒๗
๓. เทวรัตนียตุเถรปทาน	๓๒๘
๔. อารกขทากตุเถรปทาน	๓๒๙
๕. อพุยาริกตุเถรปทาน	๓๓๐
๖. วกุลปุปผียตุเถรปทาน	๓๓๑
๗. โสวณณวฏฐิกียตุเถรปทาน	๓๓๑
๘. มินชวฏฐิกียตุเถรปทาน	๓๓๒
๙. สุกตาเวพิยตุเถรปทาน	๓๓๓
๑๐. เอกวณนียตุเถรปทาน	๓๓๓

มาติกา

อંગุ

๒๔. อุทกาสนทายิวคุโค

๑. อุทกาสนทายกตุเถราปทาน	๓๓๕
๒. ภาชนทายกตุเถราปทาน	๓๓๕
๓. สาลปุปฺผียกตุเถราปทาน	๓๓๖
๔. กิลณชทายกตุเถราปทาน	๓๓๗
๕. เวทิกการกตุเถราปทาน	๓๓๘
๖. วณฺณการกตุเถราปทาน	๓๓๘
๗. ปิยาลปุปฺผียกตุเถราปทาน	๓๓๙
๘. อมฺพยาคทายกตุเถราปทาน	๓๔๐
๙. ชคตีกการกตุเถราปทาน	๓๔๐
๑๐. วาสิทายกตุเถราปทาน	๓๔๑

๒๕. ตูรทายิวคุโค

๑. ตูรภูจิทายกตุเถราปทาน	๓๔๒
๒. นาคเกสริยกตุเถราปทาน	๓๔๒
๓. นพินเกสริยกตุเถราปทาน	๓๔๓
๔. วิรวิปฺปุยิกตุเถราปทาน	๓๔๔
๕. กุฏฐูปกตุเถราปทาน	๓๔๔
๖. ปตฺตทายกตุเถราปทาน	๓๔๕
๗. ธาตุปฺชกตุเถราปทาน	๓๔๖
๘. สตฺตสตฺตลিপฺปผฺชกตุเถราปทาน	๓๔๖
๙. พิมฺพิชาลปุปฺผียกตุเถราปทาน	๓๔๗
๑๐. อุทฺทาลกทายกตุเถราปทาน	๓๔๘

๒๖. โถมกวกุโ

๑. โถมกตฺเถราปทาน	๓๔๙
๒. เอกาสนทายกตฺเถราปทาน	๓๔๙
๓. จิตกပ္พชกตฺเถราปทาน	๓๕๐
๔. จมฺปกပ္ปผิยตฺเถราปทาน	๓๕๑
๕. สตฺตปาฏฺฐิยตฺเถราปทาน	๓๕๑
๖. อุปาหนทายกตฺเถราปทาน	๓๕๒
๗. มณฺชริပ္พชกตฺเถราปทาน	๓๕๒
๘. ปณฺณทายกตฺเถราปทาน	๓๕๓
๙. กุฎฺฐทายกตฺเถราปทาน	๓๕๔
๑๐. อคฺคပ္ปผิยตฺเถราปทาน	๓๕๔

๒๗. ปทุมฺมกฺเขปวกุโ

๑. อาภาสกุชฺฌิยตฺเถราปทาน	๓๕๖
๒. เตลมกฺขิยตฺเถราปทาน	๓๕๖
๓. อฑฺฒจฺนุทียตฺเถราปทาน	๓๕๗
๔. ทิปทายกตฺเถราปทาน	๓๕๘
๕. วิพาลิทายกตฺเถราปทาน	๓๕๘
๖. มจฺจนทายกตฺเถราปทาน	๓๕๙
๗. ชวหฺสกตฺเถราปทาน	๓๖๐
๘. สลพฺปผิยตฺเถราปทาน	๓๖๐
๙. อุปาคตฺทาสนียตฺเถราปทาน	๓๖๑
๑๐. ตฺรณียตฺเถราปทาน	๓๖๒

มาติกา

องฺเก

๒๘. สฺวณณพิพฺโพทฺทวคฺโค

๑. สฺวณณพิพฺโพทฺทนิยตฺเถราปทานํ	๓๖๓
๒. ติลมฺภุจฺฉิตฺเถราปทานํ	๓๖๓
๓. จงฺโกฏฺฏิกิตฺเถราปทานํ	๓๖๔
๔. อพฺภณฺชนทายกตฺเถราปทานํ	๓๖๕
๕. เอกณฺชลิตฺเถราปทานํ	๓๖๖
๖. โปตฺถทายกตฺเถราปทานํ	๓๖๖
๗. จิตกปฺปชกตฺเถราปทานํ	๓๖๗
๘. อาลฺลวทายกตฺเถราปทานํ	๓๖๘
๙. ปุณฺศรฺริกตฺเถราปทานํ	๓๖๘
๑๐. ตรณฺนิยตฺเถราปทานํ	๓๖๙

๒๙. ปณฺณทายกวคฺโค

๑. ปณฺณทายกตฺเถราปทานํ	๓๗๑
๒. ผลทายกตฺเถราปทานํ	๓๗๑
๓. ปจฺจุคฺคมนฺนิยตฺเถราปทานํ	๓๗๒
๔. เอกปฺปํผิยตฺเถราปทานํ	๓๗๓
๕. มฆวปฺปํผิยตฺเถราปทานํ	๓๗๔
๖. อุปฏฺฐจกทายกตฺเถราปทานํ	๓๗๔
๗. อปทานฺนิยตฺเถราปทานํ	๓๗๕
๘. สตฺตาทปพฺพชิตตฺเถราปทานํ	๓๗๖
๙. พุทฺธปฺปญฺจายิกตฺเถราปทานํ	๓๗๖
๑๐. ปุพฺพพฺงคฺมนฺนิยตฺเถราปทานํ	๓๗๗

มาติกา

อङ्กะ

๓๐. จิตกပ္ฐกวัคโค

๑. จิตกပ္ฐกตฺเถราปทานํ	๓๗๙
๒. ปุပ္ผฐารกตฺเถราปทานํ	๓๗๙
๓. ฉตฺตทายกตฺเถราปทานํ	๓๘๐
๔. สหุทสฺสมกตฺเถราปทานํ	๓๘๑
๕. โคสีสนิกฺขะปกตฺเถราปทานํ	๓๘๒
๖. ปทပ္ฐกตฺเถราปทานํ	๓๘๓
๗. เทสกิตฺติกตฺเถราปทานํ	๓๘๓
๘. สรณคฺคณียตฺเถราปทานํ	๓๘๔
๙. อมฺพปิตฺธิยตฺเถราปทานํ	๓๘๕
๑๐. อนฺุสสาวกตฺเถราปทานํ	๓๘๕

๓๑. ปทุมเกสริยวัคโค

๑. ปทุมเกสริยตฺเถราปทานํ	๓๘๗
๒. สหฺพคฺคณียตฺเถราปทานํ	๓๘๗
๓. ปรมนฺุหนทายกตฺเถราปทานํ	๓๘๘
๔. ฐมฺมสฺสมกตฺเถราปทานํ	๓๘๙
๕. ผลทายกตฺเถราปทานํ	๓๙๐
๖. สมฺปสาทิกตฺเถราปทานํ	๓๙๐
๗. อารามทายกตฺเถราปทานํ	๓๙๒
๘. อนฺุเลปทายกตฺเถราปทานํ	๓๙๓
๙. พุทฺธสฺสมกตฺเถราปทานํ	๓๙๓
๑๐. ปพฺพการทายกตฺเถราปทานํ	๓๙๔

มาติกา

อังกะ

๓๒. อารกขทหายกตฺเถราปทาน

๑. อารกขทหายกตฺเถราปทาน	๓๙๖
๒. โภชนทหายกตฺเถราปทาน	๓๙๖
๓. คตสณฺณกตฺเถราปทาน	๓๙๗
๔. สตฺตปทุมียตฺเถราปทาน	๓๙๘
๕. ปุฏฺผาสนทหายกตฺเถราปทาน	๓๙๙
๖. อาสนตฺถวิกตฺเถราปทาน	๔๐๐
๗. สทฺทสณฺณกตฺเถราปทาน	๔๐๑
๘. ติริสียตฺเถราปทาน	๔๐๒
๙. นาลิปฺปผียตฺเถราปทาน	๔๐๓
๑๐. กุมฺพมालียตฺเถราปทาน	๔๐๔

๓๓. อุมฺมาปฺปผียกตฺ

๑. อุมฺมาปฺปผียตฺเถราปทาน	๔๐๕
๒. ปุพฺพินฺนชกตฺเถราปทาน	๔๐๖
๓. ทาสชนกตฺเถราปทาน	๔๐๗
๔. ยณฺณสามิกตฺเถราปทาน	๔๐๗
๕. นิमितฺตสณฺณกตฺเถราปทาน	๔๐๙
๖. อนฺนสํสวากตฺเถราปทาน	๔๑๐
๗. นิคฺคณฺฐทฺธิปฺปผียตฺเถราปทาน	๔๑๑
๘. สุมฺนาเวพียตฺเถราปทาน	๔๑๔
๙. ปุฏฺผฉตฺตียตฺเถราปทาน	๔๑๕
๑๐. สปริวารจตฺตทหายกตฺเถราปทาน	๔๑๖

มาติกา

องฺเก

๓๔. คนุโธทกวคุโก

๑. คนุธูปยตฺเถราปทานํ	๔๒๐
๒. อุทกปฺชกตฺเถราปทานํ	๔๒๑
๓. ปุณฺหาคปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๔๒๒
๔. เอกทุสฺสทายกตฺเถราปทานํ	๔๒๒
๕. ผุสฺสิตกมฺมียตฺเถราปทานํ	๔๒๕
๖. ปภงฺกรตฺเถราปทานํ	๔๒๗
๗. ตินฺนุฏฺฐิทายกตฺเถราปทานํ	๔๒๙
๘. อุตฺตตฺเรยฺยทายกตฺเถราปทานํ	๔๓๑
๙. ฐมฺมสฺสวณียตฺเถราปทานํ	๔๓๔
๑๐. อุทฺธิตฺตปทฺมียตฺเถราปทานํ	๔๓๖

๓๕. เอกปทุมวคุโก

๑. เอกปทฺมียตฺเถราปทานํ	๔๓๘
๒. ตินฺนุปลมฺลียตฺเถราปทานํ	๔๓๙
๓. ฐททายกตฺเถราปทานํ	๔๔๐
๔. ติกิฏฺถณฺนิปฺชกตฺเถราปทานํ	๔๔๑
๕. นพาคาริกตฺเถราปทานํ	๔๔๒
๖. จมฺปกปฺปผิยตฺเถราปทานํ	๔๔๓
๗. ปทฺมปฺชกตฺเถราปทานํ	๔๔๔
๘. ตินฺนุฏฺฐิจิทายกตฺเถราปทานํ	๔๔๕
๙. ตินฺนุทกผลทายกตฺเถราปทานํ	๔๔๖
๑๐. เอกณฺชลียตฺเถราปทานํ	๔๔๗

มาติกา

องฺเก

๓๖. สหุทสณฺณิกวคฺโค

๑. สหุทสณฺณิกตฺเถราปทานํ	๔๔๘
๒. ยวกลาปิยตฺเถราปทานํ	๔๔๘
๓. กิสุกปฺชกตฺเถราปทานํ	๔๔๙
๔. สโกฏฺฐกโกรณชฺททายกตฺเถราปทานํ	๔๕๐
๕. ทณฺชทายกตฺเถราปทานํ	๔๕๐
๖. อมฺพยาคุทายกตฺเถราปทานํ	๔๕๑
๗. ปุฏฺฐกปฺชกตฺเถราปทานํ	๔๕๒
๘. วจฺจนทายกตฺเถราปทานํ	๔๕๒
๙. สรณาคมนิยตฺเถราปทานํ	๔๕๓
๑๐. ปิณฺธุปาตีกตฺเถราปทานํ	๔๕๔

๓๗. มนุทารวปฺปุผิยวคฺโค

๑. มนุทารวปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๕
๒. กกฺกการปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๕
๓. ภิสมฺพุทฺธทายกตฺเถราปทานํ	๔๕๖
๔. เกสรปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๗
๕. องฺโกลปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๗
๖. กทมฺพปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๘
๗. อุทฺทาลกปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๙
๘. เอกจมฺปกปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๕๙
๙. ติมิรปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๖๐
๑๐. สลพฺพปฺปุผิยตฺเถราปทานํ	๔๖๑

มาติกา

องฺเก

๓๘. โพธิวนทนวกุโ

๑. โพธิวนทกตฺเถราปทาน	๔๖๒
๒. ปาฏลিপฺปผิยตฺเถราปทาน	๔๖๓
๓. ตีณฺอุปฺพลมาลียตฺเถราปทาน	๔๖๔
๔. ปตฺติปฺปผิยตฺเถราปทาน	๔๖๕
๕. สตฺตปณฺณียตฺเถราปทาน	๔๖๖
๖. คณฺฐมฺภูจียตฺเถราปทาน	๔๖๖
๗. จิตกปฺปชกตฺเถราปทาน	๔๖๗
๘. สุมฺนตาลวณฺณียตฺเถราปทาน	๔๖๘
๙. สุมฺนทามียตฺเถราปทาน	๔๖๙
๑๐. กาสุมาริผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๐

๓๙. อมฺพพฺพลวคฺโค

๑. อมฺพพฺพลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๑
๒. ลพฺขทายกตฺเถราปทาน	๔๗๒
๓. อุทฺมฺพรผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๓
๔. ปิลกฺขผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๔
๕. ผารุสผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๔
๖. วลฺลิสผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๕
๗. กทลิสผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๖
๘. ปนสผลทายกตฺเถราปทาน	๔๗๗
๙. โสณโกฏฺฐิสตฺเถราปทาน	๔๗๘
๑๐. ปุพฺพกมฺมปิไลติกํ นาม พุทฺธาปทาน	๔๘๐

มาติกา

องฺก

๔๐. ปิณฺทวจฺจนวคฺโค

๑. ปิณฺทวจฺจนตฺเถราปทานํ	๔๙๕
๒. เสลตฺเถราปทานํ	๕๑๑
๓. สพฺพกิตฺติกตฺเถราปทานํ	๕๒๒
๔. มรฺฐทายกตฺเถราปทานํ	๕๒๕
๕. ปทุมกฺฎฏาคาริกตฺเถราปทานํ	๕๒๘
๖. พากุลตฺเถราปทานํ	๕๓๑
๗. คิริमानนทตฺเถราปทานํ	๕๓๕
๘. สลพมณฺฑปฺปิตฺเถราปทานํ	๕๓๙
๙. สพฺพทายกตฺเถราปทานํ	๕๔๐
๑๐. อชิตตฺเถราปทานํ	๕๔๓

๔๑. เมตฺเตยฺยวคฺโค

๑. ติสฺสเมตฺเตยฺยตฺเถราปทานํ	๕๔๘
๒. ปุณฺณกตฺเถราปทานํ	๕๕๑
๓. เมตฺตคฺคตฺเถราปทานํ	๕๕๓
๔. โธตกตฺเถราปทานํ	๕๕๖
๕. อุปสัิวตฺเถราปทานํ	๕๕๙
๖. นนฺทกตฺเถราปทานํ	๕๖๖
๗. เหมกตฺเถราปทานํ	๕๖๙
๘. โตทยฺยตฺเถราปทานํ	๕๗๓
๙. ชตฺถกณฺณิกตฺเถราปทานํ	๕๗๙
๑๐. อุเทนตฺเถราปทานํ	๕๘๖

[๔๘]

มัตติกา

อังกูเร

ปทานุทุกโม

๕๙๒

อสาธารณนามานิ

๖๒๗

คาถานํ ปจฺมปาทา

๖๔๑

สุตฺตตฺตปิฎกเก ขุทฺทกนิกายสุต เถราปทานปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๑. พุทฺธวคฺโค

๑. พุทฺธปาทาน

- [๑] ตถาคตํ เขตฺตวเน วสนฺตํ
อปฺปจฺฉิ เวเทหฺมณิ นตฺตํโค
‘สพฺพพณฺณพฺพุทฺธา กิร นาม โหนฺติ
ภวณฺติ เต เหตุํทึ เกหิ ธีรา.’^๑
- [๒] ตทาทฺห สพฺพพณฺณวโร มเหสี
อานนฺทภทฺทํ มรฺตรสฺสเรณ
‘เย ปุพฺพพฺพุทฺธेषุ’ กตาริการํ
อลทฺตโมกฺขา ชินฺสาสนเนสุ.
- [๓] เตเนว สมฺโพธิมฺเขน ธีรา
อชฺฌาสเยนาปี มหาพเลณ
ปญฺญาย เตเชน สุตฺติกฺขปญฺญา
สพฺพพณฺณภาวํ อนฺนุปาปฺพนฺติ.

^๑ ฉ. วีร

^๒ สฺยา. สพฺพพฺพุทฺธेषุ

- [๔] อหมิปิ ปุพฺพพุทฺธเสสุ พุทฺธตตํ อภิปตฺถยี้
มนสาเยว^๑ หุตฺวาน^๒ ฌมฺมราชา อสงฺขิยา.
- [๕] อถ^๓ พุทฺธปทานานิ สุณฺหาถ สุทฺธมานสา
ตีสปารมิสมฺปยุตฺตา ฌมฺมราชา อสงฺขิยา.^๔
- [๖] สมฺโพธิ์ พุทฺธเสฏฺฐจาณํ สสงฺฆเ โลกนายเก
ทสงฺคฺลึ นมฺมสุตฺตวา สิริสา อภิวาทเย.^๕
- [๗] ยาวตา พุทฺธเขตฺเตสุ รตนา วิชฺชนฺตีสงฺขิยา
อากาสฏฺฐจา จ ญฺมมญฺฐจา มนสา สพฺพมาหเร.^๖
- [๘] ตตฺถ ฐปฺปิยญฺมียํ ปาสาทํ มาปเย^๗ อหํ
เนกญฺมมํ รตนามยํ^๘ อุพฺพิทฺธํ นมฺมคฺคตํ.
- [๙] วิจิตฺตถมฺภํ สุกตํ สุวิภตฺตํ มหารหํ
กนกามยสงฺฆาญฺํ โกนฺตจฺจตฺเตหิ มณฺฑิตํ.
- [๑๐] ปจฺมา เวพฺพริยา ญฺมิ วิมลพฺภสฺมา สุภา
นพฺปิณฑชลาภิณฺดา วรกณฺจณญฺมียา.
- [๑๑] ปวาฬิสา^๙ ปวาพฺพณฺดา^{๑๐} กาจิ^{๑๑} โลหิตกา สุภา
อินฺทโคปกวณฺณาภา ญฺมิ โอภาสตี ทิสฺสา.
- [๑๒] สุวิภตฺตา ฌรมฺฆา นิยฺยูหา สีหปญฺชรา
จตุโร เวทิกา ชาลา คณฺฐาเวพา มโนรมา.

^{๑-๑} สุยา. ตีส ปารมิ สมฺปยุตฺตา^๓ ฉ., เท. อภิวาทยี้^๕ ฉ., เท. มาปยี้^{๗-๗} สุยา. ปหฺมจฺจสาปวาพฺพณฺดา^{๒-๒} สุยา. อิม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.^๔ ฉ., เท. สพฺพมาหรี^๖ ฉ., เท. รตนามยํ^๘ สุยา. อยํ ปาโจ น ทิสฺสนฺติ.

- [๑๓] นีลา ปิตา โลहितกา โอทาตา สุกุฎกาพกา
 ภูฏาการวรูปเตตา สตฺตฺรตนภฺยฺสิตา.
- [๑๔] โอโลกมยา ปทุมมา วาพวิหฺงคฺโสภิตา
 นกฺขตตตตารากิณฺณนา จนฺทสฺสฺริเยหิ^๑ มณฺฑิตา.
- [๑๕] เหมชาเลน สยฺฉนฺนา โสณฺณกีกิณฺิกายุตฺตา
 วาตเวเคน ภูชฺชนฺติ^๒ โสณฺณมฺมาลา^๓ มโนรมา.
- [๑๖] มณฺเชฏฺจกํ โลहितกํ ปิตกํ หริปฺญชฺรํ
 นานารญฺเคหิ สํจิตฺตํ^๔ อุสฺสิตทฺทชฺชมาลินี.
- [๑๗] นานา^๕ พฺพุเนกสตา ผลกา^๖ รัชตามยา
 มณฺนิมยา โลหิตงฺกา^๗ มสารคฺลลฺมยา ตถา
 นานาสยฺนวิจิตฺตา^๘ สณฺหกาสิกสฺนุถตา.
- [๑๘] กมฺพลา ทุกฺกุลา จีนา ปตฺตตฺตณฺณนา ปณฺฑุปาฐฺรา
 วิวิธตฺตฺรณฺณํ สพฺพํ มนฺสา ปณฺณเปมฺหิ.^๙
- [๑๙] ตาสฺ ตาเสวว ภูมีสุ รตนภฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺย.^{๑๐}
 มณฺนิเวโรจนา อุกฺกา ธารยฺนฺดา สฺตฺติภฺยฺยฺยฺย.
- [๒๐] โสเภณฺติ เอสิกา ฅมฺภา สุกฺภา กณฺจนฺโตรณฺนา.
 ชมฺโพนทา สารมยา อโถ รัชตมยาปิจ.

^๑ ฉ.,เท. จนฺทสฺสฺริเยหิ

^๒ สฺยา. โสณฺณมฺมาลา

^๓ ฉ.,เท. น น

^๔ ฉ.,เท. โลหิตงฺกา

^๕ ฉ.,เท. ปณฺณเปมฺหิ

^๖ สฺยา. ภูชฺชนฺติ

^๗ ฉ.,เท. สมฺปิตํ

^๘ ฉ. ผลิกา, เอมฺปริปิ.

^๙ สฺยา. นานาสยฺนวิจิตฺติตา

^{๑๐} ฉ.,เท. รตนภฺยฺยฺยฺยฺยฺย

- [๒๑] เนกาสนธิ์ สุวิมุตตา กวาฏคคฺลจิตฺติตา
อุมโต ปุณณมฆาเนกา ปทุมฺปฺปลสฺสยฺตา.
- [๒๒] อตีเต สพฺพพุทฺเธ จ สสงฺฆे โลกนายเก
ปกตฺวณฺณรูปเณ นิมฺมินิตฺวา สสาวเก.
- [๒๓] เตน ทฺวาเรน ปวีสิตฺวา สพฺพพุทฺธา สสาวกา
สพฺพโสวณฺณมเย^๑ ปิเะ นิสินฺหา อริยมณฺฑลา.
- [๒๔] เย จ เอตฺรหิ อตฺถิ พุทฺธา โลเก อนุตฺตรา
อตีตา^๒ วตฺตมานา จ ภวนํ สพฺเพ สมารุหฺ^๓.
- [๒๕] ปจฺเจกพุทฺเธเนกสฺเต สยมฺภู อปฺราชิเต.
อตีเต วตฺตมาเน จ ภวนํ สพฺเพ สมารุหฺ^๓.
- [๒๖] กปฺปรุกฺขา พหฺว อตฺถิ เย ทิพฺพา เย จ มานุสา
สพฺพํ ทุสฺสํ สમાหนฺตฺวา^๔ อจฺฉาเทมิ ติจฺจวฺร.
- [๒๗] ขชฺชโกชฺชํ สายนียํ สมฺปนฺนํ ปานโกชนํ
มณฺนิมเย สุภะ ปตฺเต สมฺปฺเปตฺวา อทาสหํ.
- [๒๘] ทิพฺพวตฺถา^๕ สฺมา หุตฺวา^๕ มฆฺจา จีวรสฺสยฺตา
มรฺฐา สกฺขรา เจว เตลา จ มรฺฐผาณิตา.
- [๒๙] ตปฺปิตา ปรมนฺเนน สพฺเพ อริยมณฺฑลา
รตนคพฺภํ ปวีสิตฺวา เกสรีว คฺุหาสเย.^๖

^๑ ฉ., เท. สพฺพโสวณฺณมเย^๓ ฉ., เท. สมารุหฺ.^๔ ฉ., เท. ทิพฺพวตฺถสฺมา^๒ ฉ., เท. อตีเต^๕ ฉ., เท. สમાหนฺตา^๖ ฉ., เท. คฺุหาสยฺ.

- [๓๐] มหารหมฺหิ สยเน สีสฺเสยฺยมกปฺปยํ
สมฺปชานา สมฺภูจาย เสยฺเย^๑ ปลลฺลงฺกมาภขุ.
- [๓๑] โคจรี สพฺพพุทฺธานํ ฌานรติสมปฺปิตา
อณฺเณ ฌมฺมานิ เทเสนฺติ อณฺเณ กิพฺพนฺติ อิทฺธิยา.
- [๓๒] อณฺเณ อภิญฺญา อปฺเปนฺติ^๒ อภิญฺญา วสิภาวิตา
วิภฺพพฺพนา วิภฺพพฺพนฺติ อเนกสทสฺสสฺสโย.^๓
- [๓๓] พุทฺธาปิ พุทฺเธ ปุจฺจนฺติ วิสยํ สพฺพพญฺญมาลยํ
คฺมฺภีรํ นิปฺปณฺํ จานํ ปญฺญา ยินฺนํ พุทฺธมฺ.
- [๓๔] สวกา พุทฺเธ ปุจฺจนฺติ พุทฺธา ปุจฺจนฺติ สวเก
อณฺณมณฺณญจ ปุจฺจิตฺวา^๔ อณฺณมณฺณญ พุยาโกโรนฺติ เต.
- [๓๕] พุทฺธา ปุจฺเจกพุทฺธา จ สวกา ปริจารกา
เอวํ รติสฺสุ รมฺมานา ปาสาเทภฺริมนฺติ เต.
- [๓๖] ฉตฺตา^๕ ติฏฺฐจฺนตฺ รตนา กณฺจนาเวพฺพนฺติกา^๖
สฺวณฺณชาลสฺสยฺตฺตา ราชตฺชาลขจิตา
มุตฺตาชาลปฺริกฺขิตฺตา สพฺเพ ฐาเรณฺตุ มตฺถเก.
- [๓๗] ภาวนฺตุ^๖ เจลวิตานา โสณฺณตารกจิตฺติตา
วิจิตฺตา มลยวิตตา สพฺเพ ฐาเรณฺตุ มตฺถเก.
- [๓๘] วิตตา มลยทาเมหิ คนฺธทาเมหิ โสภิตา.
ทุสฺสทาเมหิ ปฺริกฺขณฺนา รตนทามภฺฐิตา.

^๑ ฉ., เท. สยเน^๓ สยา. อเนกสทสฺสสฺสโย^{๕-๕} สยา. ฉตฺตาดิจฉตฺตา ติฏฺฐจฺนตฺ รตนาเวพฺพสนฺนิภา^๒ สยา. อปฺปนายปิ กิพฺพนฺติ^๔ สยา. ปุจฺจนฺติ^๖ ฉ., เท. สฺวณฺณคณฺฐภฺฐิตา

[๓๙]	ปุปฺผาภิกิณฺณา สุวิจิตฺตา
คณฺหปณฺจาจฺจุลฺงกตา ^๒	สุรภิกนฺธรูปิตา ^๓
เหมจฺจนฺนาทิตา.
[๔๐]	จตุทฺทิสฺสา ปุทฺทชเรณฺเอย
โสวณฺณนฺรุเป ขายนฺตุ	ปทุมฺมปฺปลสฺสนฺดตา
ปทุมฺมเรณฺดรชฺชุกฺคตา.
[๔๑]	ปุปฺผนฺตุ ปาทปา สพฺเพ
สยณฺจ ปุปฺผา มุณฺจิตฺวา	ปาสาทสฺส สมนฺตโต
คณฺตฺวา ภาวนมฺกิริ.
[๔๒]	สิขิโน ตตฺถ นจฺจนฺตุ
กรวิกา จ คายนฺตุ	ทิกฺขุพา หํสา ปกฺขชเร
ทิกฺขสงฺฆา สมนฺตโต.
[๔๓]	ภริโย สพฺพา วชฺชนฺตุ
สพฺพา สงฺคีติ วตฺตนฺตุ	วีณา สพฺพา รสฺสนฺตุ ^๓ ตา
ปาสาทสฺส สมนฺตโต.
[๔๔]	ยวตา พุทฺธเขตฺตมฺหิ
มหนฺตา โชติสฺมปฺนฺนา	จกฺกวาเพ ^๔ ตโต ปเร ^๕
อจฺฉิทฺทา ^๕ รตนามยา.
[๔๕]	ติฏฺฐนฺตุ โสณฺณปฺลลฺงกา
ภวนฺตุ เอกปฺชฺโชตา	ทีปฺรฺกฺขา ชลนฺตุ เต
ทสฺสทสฺสิปฺรมฺปฺรา. ^๖
[๔๖]	คณิกา ลาสิกา เจว
นानารํคา ปทิสฺสนฺตุ	นจฺจนฺตุ อจฺจนฺราคณา
ปาสาทสฺส สมนฺตโต.
[๔๗]	ทุมฺคเค ปพฺพตฺคเค วา
อุสฺสาเปมิ ธชฺชํ สพฺพํ	สินฺธุคิริมฺพุทฺธเน
วิจิตฺตํ ปณฺจวณฺณิกํ.
[๔๘]	นรา นาคา จ คณฺหพฺพา
นมฺสสนฺตา ปณฺชลิกา	สพฺเพ เทวา อุเปนฺตุ เต
ปาสาทํ ปรีวาร์ยฺ.

- [๔๙] ยงฺกิญฺจิ กุสลํ กมฺมํ กตฺตพฺพํ กิริยํ มม
กาเยน วาจา मनสา ติทฺเท สุกตํ กตํ.
- [๕๐] เย สตฺตา สญฺญิโน อตฺถิ เย จ สตฺตา อสญฺญิโน
กตํ ปุญฺญผลํ มยฺหิ สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต.
- [๕๑] เย^๑ ตํ กตํ สุวิทฺตํ ทินฺนํ ปุญฺญผลํ มया
เย จ ตตฺถ น ชานนฺติ เทวา คนฺดฺวา นิเวทฺย.
- [๕๒] สพฺเพ โลกมฺหิ เย สตฺตา ชีวนฺตาหารเหตุกา
มณฺญญํ โภชนํ สพฺเพ^๒ ลภนฺตุ มม เจตฺสา.
- [๕๓] मनสา ทานํ มया ทินฺนํ मनสา ปสาทมาทียี^๓
ปฺุชิตา สพฺพสมฺพุทฺธา^๔ ปจฺเจกา ชินฺสาวกา.
- [๕๔] เตन กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิทึ จ
ชเหตุวา มานุสํ เทหิ ตาวตีสํ อคฺคญฺหิ.
- [๕๕] ทเว ภเว ปชานามิ เทวตฺตํ อถ มานุสํ^๕
อญฺญํ คตฺติ น ชานามิ मनสา ปตฺถนาผลํ.
- [๕๖] เทวานํ อธิโก โหมิ ภวามิ มนุชาธิโป
รूपลกฺขณสมฺปนฺโน ปญฺญา ย อสโม ภเว.
- [๕๗] โภชนํ วิวิธํ เสฏฺฐํ รตนญจ อนปฺปกํ
นानาวิธานิ^๖ วตฺถานิ นภา^๗ ชิปฺปํ อุเปนฺติ มํ.

^๑ จ., เท. เยสํ

^๓ จ., เท. ปสาทมาทียี

^๕ จ., เท. เทวตฺเต อถ มานุเส

^๗ สย. นาสา

^๒ จ., เท. สพฺพ

^๔ สย. ปุชิตวา สพฺพสมฺพุทฺธํ ปจฺเจกานญจ ปุชียี

^๖ ทย. นานาวิธานิ

- [๕๘] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ^๑ หตฺถํ ปสาเรมิ ทิพฺพา ภกฺขา อุเปนฺติ มํ.
- [๕๙] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ รตนา สพฺเพ อุเปนฺติ มํ.
- [๖๐] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ สพฺเพ คณฺฐา อุเปนฺติ มํ.
- [๖๑] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ สพฺเพ ยานา อุเปนฺติ มํ.
- [๖๒] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ สพฺเพ มาลา อุเปนฺติ มํ.
- [๖๓] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ อลงฺการา อุเปนฺติ เม.
- [๖๔] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ สพฺพา กณฺฐา อุเปนฺติ มํ.
- [๖๕] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ มรฺุสกุขรา อุเปนฺติ มํ.
- [๖๖] ปจพฺพยา ปพฺพเต เจว อากาเส อุทเก วเน
ยตุถ หตฺถํ ปสาเรมิ สพฺเพ ขชฺชา อุเปนฺติ มํ.
- [๖๗] อชฺเณ อทฺธิเก ชเน ยาจเก จ ปถาวิน
ททามิ ตํ ทานวํ สมโพธิวรปตฺติยา.

^๑ จ., เท. ยํ ยํ, เอมบุรีย.

- [๖๘] นาเทนโต ปพพตํ เสลํ คชฺเชนโต พหฬํ คีรี
สเทวกํ หาสยนโต พุทฺโธ โลเก ภวามหิ.
- [๖๙] ทิสสา ทสวึชา โลเก ยายโต นตฺถิ อนตฺถํ
ตสฺมิณฺจ ทิสสาภาคมฺหิ พุทฺธเชตฺตดา อสงฺขิยา.
- [๗๐] ปภา ปกิตฺติตา มยฺหิ ยมกา รัสสีวาหนา
เอตฺถนฺตเร รัสสีชาลํ อาโลโก วิปฺโล ภเว.
- [๗๑] เอตฺตเก โลกาธตฺตมฺหิ สพฺเพ ปสฺสนนฺตุ มํ ชนา
สพฺเพว สฺมณา โหนฺตุ สพฺเพ มํ อนฺวตฺตเร.^๑
- [๗๒] วิสิฏฺฐจมฺฐรนาเทน อมตํ เภริมาหนิ^๒
เอตฺถนฺตเร ชนา สพฺเพ สฺถนฺนตฺต มฐฺรํ คีรี.
- [๗๓] ธมฺมเมเชน วสฺสนนฺเต สพฺเพ โหนฺตุ อนาสวา
เยตฺถ^๓ ปจฺฉิมกา สตฺตา โสตาปนฺนา ภวนฺตุ เต.
- [๗๔] ทตฺวา ทาทพฺพกํ ทานํ สีลํ ปฺปูเร^๔ อเสสโต
เนกฺขมฺมปารมี คนฺตฺวา ปตฺโต สมฺโพธิมฺตฺตมํ.
- [๗๕] ปณฺฑิตเต ปรีปฺจจิตฺวา กตฺวา วิริยมฺตฺตมํ
ขนฺติยา ปารมี คนฺตฺวา ปตฺโต สมฺโพธิมฺตฺตมํ.
- [๗๖] กตฺวา ทพฺพหฺมธฺมฺจฺฉานํ สจฺจปารมี ปฺปูเร
เมตฺตาย ปารมี คนฺตฺวา ปตฺโต สมฺโพธิมฺตฺตมํ.
- [๗๗] ลาภาลาเภ สุเข ทฺทุกฺเข สมนฺนเน วิมานเน^๕
สพฺพตฺถ สมนโก หุตฺวา ปตฺโต สมฺโพธิมฺตฺตมํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. สพฺเพ มํ อนฺวตฺตนฺตุ ยาว พุทฺธมฺนิเวสนํ ^๒ สฺยา. เภริมาหเร

^๓ สฺยา. เย ตตฺถ ^๔ ฉ.,เท. ปฺปูเรตฺวา ^๕ ฉ.,เท. จาวมานเน

[๗๘] โกสขชฺชํ ภยโต ทิสฺวา วิริยญฺจาปิ เขมโต
อารทฺธวิริยา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี.

[๗๙] วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญจ เขมโต
สมคฺคา สขิลา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี.

[๘๐] ปมฺาทำ ภยโต ทิสฺวา อปฺปมาทญจ เขมโต
ภาเวถญฺจจฺฉิกํ มคฺคํ เอสา พุทฺธานุสาสนี.

[๘๑] สมากตา พหุ พุทฺธา อรหนฺโต จ สพุพโส
สมพุทฺธเช อรหนฺเต จ วนฺทมานา นมสฺสถ.

[๘๒] เอวํ อจินฺติยา พุทฺธา พุทฺธธมฺมา อจินฺติยา
อจินฺติเย ปสนฺนํ วิปาโก โหตุยฺจินฺติโยติ.

อิตุํ สุทํ ภควา อตฺตโน พุทฺธจริตฺ^๑ สมโพธยมาโน^๒
พุทฺธปาปทานิํ นาม ธมฺมปริยายํ อภาสิตถาติ.

พุทฺธปาปทานํ สมตฺต.

๒. ปจฺเจกพุทฺธปาปทานํ

อถ ปจฺเจกพุทฺธปาปทานํ สุณฺนาถ:-

[๘๓] ตถาคตํ เชตวเน วสนฺตํ
อปฺปจฺฉิ เวเทหมฺนี นตฺงโค
'ปจฺเจกพุทฺธา กิร นาม โหณฺติ
ภวณฺติ เต เหตุํ เกหิ ชีรา."^๓

^๑ ฉ., เท. พุทฺธจริยํ

^๒ ฉ., เท. สมภาวยมาโน

^๓ ฉ. ชีร

- [๘๔] ตทาท สพฺพญญวโร มहेสี
 อานนฺทภทฺทํ มธฺรสุสเรน
 ‘เย ปุพฺพพุทฺเธสุ’ กตาริการา
 อลทฺธโมกฺขา ชินสาสเนสุ.
- [๘๕] เตเนว สํเวคมฺเขน ธีรา
 วินาปิ พุทฺเธหิ สุตฺติขปญฺญา
 อารมฺมณေနปิ ปริตฺตเกน
 ปจฺเจกโพธิ อฺนฺปาปุณฺณติ.
- [๘๖] สพฺพมฺหิ โลกมฺหิ มํ จเปตฺวา
 ปจฺเจกพุทฺธาน^๒ สโมว นตฺถิ
 เตสํ อิมํ วณฺณปเทสฺมตฺตํ
 วกฺขามหิ สาธุ มหามฺหิเน.
- [๘๗] สยเมว พุทฺธาน มหาอิสฺสีนํ
 สาธฺนํ วากฺยานิ มธฺวํ ชุทฺทํ
 อณฺุตฺตรํ เกสฺซขํ ปตฺถยฺนฺตา
 สุณฺนาถ สพฺเพ สฺปฺสนฺนจิตฺตา.
- [๘๘] ปจฺเจกพุทฺธาน สมาคตานิ
 ปรมฺปรํ พยากรณานิ ยานิ
 อาทึนโว ยญฺจ วิราควตฺถุ
 ยถา จ โพธิ อฺนฺปาปุณฺณิสุ.
- [๘๙] สราควตฺถุสุ วิราคสญฺญิ
 รตฺตมฺหิ โลกมฺหิ วิรตฺตจิตฺตา

^๑ สยฺยา. สพฺพพุทฺเธสุ

^๒ ฉ.,เท. ปจฺเจกพุทฺเธหิ

หิตฺวา ปปญฺเจ^๑ ชิตฺตมนฺทิตานิ^๒
ตตฺถเณ โพรธี อนุปาปฺณิสฺสุ.

[๙๐] สพฺเพสฺส ภูเตสฺส นิธาย ทณฺฑํ
อวิหฺเจยฺมิ อณฺณตรมฺปิ เตสํ
เมตฺเตน จิตฺเตน หิตานุกมฺปิ
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

[๙๑] สพฺเพสฺส ภูเตสฺส นิธาย ทณฺฑํ
อวิหฺเจยฺมิ อณฺณตรมฺปิ เตสํ
น ปฺตฺตฺตมิจฺเจยฺย กุโธ สหายํ
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

[๙๒] สํสคฺคชาตสฺส ภาวนฺติ เสฺนหา
เสฺนหนวฺยํ ทุกฺขมิตํ ปโหติ
อาทีนํว เสฺนหํ เปกฺขมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

[๙๓] มิตฺเต สฺสทฺธเช อนุกมฺปมาโน
หาเปติ อตฺถํ ปฏฺวิพฺพชฺจิตฺโต^๓
เอตํ ภยํ สนฺถเว เปกฺขมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

[๙๔] วโส วิสาโลว ยถา วิสตุโต
ปฺตฺเตสฺส ทาเรสฺส จ ยา อเปกฺขา

^๑ สยา. ปปญฺจ

^๒ ส. วิทฺย มนฺทิตานิ

^๓ ฉ., เท. ปฏฺวิพฺพชฺจิตฺโต

- วิสกุฬีโรว อสขฺชมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๙๕] มิโค อรณฺณมฺหิ ยถา อพฺนฺโ^๑
เยนิจฺฉกํ คจฺฉติ โคจราย
วิญญฺ นโร เสริตํ เปกฺขมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๙๖] อามนฺตนา โหติ สหાયมฺชฺฌเ
วาเส จาเน คมเน จาริกาย
อนภิชฺฉิตํ เสริตํ เปกฺขมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๙๗] ชิตฺตทา รตฺติ โหติ สหાયมฺชฺฌเ
ปฺปฺเตสฺส เปมํ วิปฺลวฺจ โหติ
ปิยวิปฺปโยคํ วิชิตฺตจฺฉมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๙๘] จาตุทฺทิสํ อปฺปฏฺฐิเม จ โหติ
สนฺตฺตฺสสมาโน อิตฺตริตฺเรน
ปริสฺสยานํ สหิตา อณฺมภิ
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๙๙] ทฺตฺตฺสสงฺคหา ปพฺพชิตาปี เอเก
อโถ คหฺนฺจ จมฺมาวสนฺตา
อปฺปสฺสกุโก ปฺรปฺตฺเตสฺส หุตฺวา
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

^๑ ฉ., เท. อพพฺโ

- [๑๐๐] โอรุเปยิตฺวา คิหิพฺยณฺชนานิ
 สณฺณินฺนปฺตฺโต ยถา โกวิพาโร
 เจตฺวาน วีโร คิหิพนฺชนานิ
 เอโก จเร ขคฺคฺวิสาณกปโป.
- [๑๐๑] สเจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
 สหุธิณฺจรัม สาทูวฺหาริธีรัม
 อภิภูยฺย สพฺพานิ ปริสฺสยานิ
 จเรยฺย เตนฺตฺตมโน สตีมา.
- [๑๐๒] โน เจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
 สหุธิณฺจรัม สาทูวฺหาริธีรัม
 ราชาว รมฺมจํ วิชิตํ ปหาย
 เอโก จเร มาตงฺครณฺเฆว นาโค.
- [๑๐๓] อทฺธา ปสํสาม สหายสมฺปทํ
 เสฏฺฐจา สมา เสวิตพฺพา สหายา
 เอเต อลทฺธา อนวชฺชโกธี
 เอโก จเร ขคฺคฺวิสาณกปโป.
- [๑๐๔] ทิสฺวา สุวณฺณสฺส ปภสฺสรานิ
 กมฺมารปฺตฺเตน สุนฺนิฏฺฐิตานิ
 สงฺฆมฺมฺมานานิ ทฺวเ ภูชสฺมี
 เอโก จเร ขคฺคฺวิสาณกปโป.
- [๑๐๕] เอวํ ทฺติเยน สหา มมสฺส
 วาจาภิลโป อภิสชฺชนา วา

- เอตํ ภยํ อายติ เปกฺขมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๐๖] กามา หิ จิตฺรา มธุรา มโนรมา
 วิฐุปฺปเนน มถนฺติ จิตฺตํ
 อาทีนํว กามคฺเณสฺส ทิสฺวา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๐๗] อีตี จ คณฺโฑ จ อุปฺพุทฺโธ จ
 โรโค จ สลฺลณฺจ ภาณฺจ เมตํ
 เอตํ ภยํ กามคฺเณสฺส ทิสฺวา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๐๘] สีสฺตณฺจ อุณฺหณฺจ ขุทํ ปิปาสํ
 วาตาทเป ํสฺสสิริสเป^๑ จ
 สพฺพพานิเปตานิ อภิภาวิตฺวา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๐๙] นาโคว ยฺยถานิ วิวชฺชยิตฺวา
 สณฺชาตชนฺโร ปทุมํ อุพาโร
 ยถาภินฺตํ วิหริ อรณฺเณ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๐] อฏฺฐจฺฉานตํ สงฺคณิการตสฺส
 ยํ ผุสฺสเย^๒ สามยิกํ วิมุตฺตี
 อาทิจฺจพฺพนุสฺส วโจ นิสฺสมม
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

^๑ ฉ.,เท. ํสฺสสิริสเป

^๒ ฉ.,เท. ผุสฺสเย

- [๑๑๑] ทิฏฐิจีวิสุกานิ อุปาติวตโต
 ปตฺโต นียามิ ปฏิลทฺธมคฺโค
 อุปปนฺณณาโณมฺหิ อนนฺณนฺนโย
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๒] นิลุโลลูโป นิกฺกุโห นิปปิปาโส
 นิมฺมกฺโข นิตฺถนฺตกสาวโมโห
 นีราสโย สพฺพโลเก ภวิตฺวา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๓] ปาปํ สหายํ ปริวชฺชเยถ
 อนตฺถทสฺสี วิสเม นิวิฏฺฐํ
 สยํ น เสเว ปสฺสํ ปมตฺตํ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๔] พหุสฺสุตฺตํ ฐมฺมธรรํ ภาเซถ
 มิตฺตํ อุพารํ ปฏฺฐิภาณวณฺตํ
 อณฺณาย อตฺถานิ วิเนยฺย กงฺขํ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๕] ขิฑฺฑํ รตฺติ กามสฺขนฺจ โลก
 อนลงฺกกริตฺวา อนเปกฺขมาโน
 วิญฺญสณฺฐานา วิรโต สจฺจวาที
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๖] ปุตฺตตณฺจ ทารํ ปิตรณฺจ มาตริ
 ธนานิ ธณฺยานิ จ พนฺธวานิ

- หิตฺวาน กามานิ ยถฺธิกานิ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๗] สงฺโค เอโส ปริตฺตเมตฺถ สฺโข
 อปฺปสฺสาโท ทุกฺขเมเวตฺถ ภียโย
 คโป^๑ เอโส อิติ ฌตฺวา มตีมา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๘] สนฺทาลยิตฺวาน สํโยชนานิ
 ชาลํว ภิตฺวา สลิลมฺพฺจารี
 อคฺคิวิ ททฺธํ อนิวดตฺตมาโน
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๑๙] โอกฺขิตฺตจกฺขุ น จ ปาทโลโล
 คฺคฺตฺตินฺทริโย รกฺขิตฺมานสาโน
 อนวสฺสโต อปฺปปริทฺยหฺมาโน
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๐] โอิหารยิตฺวา คิหิพฺยณฺชนานิ
 สณฺณนฺนปฺตโต^๒ ยถา ปาริจตฺโต
 กาสายวตฺโถ อภินิฏฺขมิตฺวา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๑] รเสสฺส เคหํ อกรํ อโลโล
 อนณฺณโปสี สปทานจารี
 กุเล กุเล อปฺปฏฺวิพฺทฺธจิตฺโต
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.

^๑ สฺยา. กณฺโฑ^๒ สฺยา. สณฺณินฺนปฺตโต

- [๑๒๒] ปหาย ปญจาวรรณานิ เจตโส
 อุปกุกิเลเส พุยปฺนุชฺช สพุเพ
 อนิสฺสิตโต เจชฺช สีนฺเหโทสํ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๓] วิปฏิจิกตฺวาน สุขญจ ทุกุขํ
 ปุพุเพว โสมนสฺสโทมนสฺสํ
 ลทฺธานุเปกฺขํ สมถํ วิสุทฺธํ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๔] อารทฺธวิริโย ปรมตฺถปตฺติยา
 อลีนจิตฺโต อุกฺกิสฺตวฺตติ
 ทพฺพนิกฺกโม ฅามพลฺลุปนฺโน
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๕] ปฏิสลฺลนํ ฅานมฺริญฺจมาโน
 ฐมฺเมสุ นิจฺจํ อนุธมฺมจารี
 อาทีนํว สมฺมสิตา ภเวสุ
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๖] ตณฺหกุขยํ ปตฺถยมปฺปมตฺโต
 อเนลฺมฺโค สุตฺวา สตีมา
 สงฺขาตธมฺโม นียโต ปชานวา
 เอโก จเร ขคฺควิสาณกปโป.
- [๑๒๗] สีโหว สทฺเทสุ อสนตฺสนโต
 วาโตว ชาลฺมฺหิ อสชฺชมาโน

- ปทุมัมว โตเยน อลิมฺปมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาลนภโป.
- [๑๒๘] สีโห ยถา ทาจพลี ปสฺยห
ราชา มิคานํ อภิภุจฺยจารี
เสเวถ ปนฺตานิ เสนาสนานิ
เอโก จเร ขคฺควิสาลนภโป.
- [๑๒๙] เมตฺตํ อุเปกฺขํ กรุณฺโณ วิมุตฺตี
อาเสวมาโน มุทิตญฺจ กาเล
สพฺพเพน โลเกน อวิรุชฺฌมาโน
เอโก จเร ขคฺควิสาลนภโป.
- [๑๓๐] ราคญฺจ โทสญฺจ ปหาย โมหํ
สนฺทาลยิตฺวาน สํโยชนานิ
อสนฺตสํ ชีวิตสงฺขมฺหิ
เอโก จเร ขคฺควิสาลนภโป.
- [๑๓๑] ภาชนฺติ เสวนฺติ จ การณฺตถา
นิกฺการณา ทูลลภา อชฺช มิตฺตา
อตฺตตฺตปณฺณา อสฺสจี มนุสฺสา
เอโก จเร ขคฺควิสาลนภโป.
- [๑๓๒] วิสฺสุทฺธสีลา สุวิสฺสุทฺธปณฺณา
สมาหิตา ชาคริยานุยุตฺตา
วิปสฺสกา ฐมฺมวิเสสทสฺสี
มคฺคณฺคโพชฌณฺคคเต วิชณฺณา.

- [๑๓๓] สุธมฺมปฺปณฺธิธฺมฺจ^๑ ตถาณิมีตตัม^๑
 อาเสวยิตฺวา ชินสาสนมฺหิ
 เย สวากตตัม น วชฺชนฺติ ธีรา
 ภวณฺติ ปจฺเจกชินา สยมฺภู.
- [๑๓๔] มหฺนตฺถมฺมา พหุทฺถมฺมกายา
 จิตฺติสฺสรา สพฺพทฺกฺโขมฺหิตินฺณา
 อุทฺถจฺจิตฺตา ปรมตฺถทสฺสี
 สีโหปมา ขคฺควิสาณกปฺปา.
- [๑๓๕] สนฺตินฺทริยา สนฺตมฺนา สมารี
 ปจฺจนตสฺสเตสฺส มติปฺปจฺจรา
 ทิปา ปฺรตฺถ อธิ วิชฺชวลนฺตา
 ปจฺเจกพุทฺธา สสํ ฑิตาเม.^๒
- [๑๓๖] ปหีนสพฺพาวรรณา ชนินฺหา
 โลกปฺปทีปา มฺนกญฺจนาภา
 นิสฺสํสํ โลกสฺสทฺกฺขิณฺเอยยา
 ปจฺเจกพุทฺธา สตตปฺปิตาเม.
- [๑๓๗] ปจฺเจกพุทฺธาน^๓ สุภาสิตานิ
 จรณฺติ โลกมฺหิ สเทวกมฺหิ
 สุตฺวา ตถา เย น กโรณฺติ พาลา
 วทฺชนฺติ^๔ ทฺกฺเขสฺส ปฺนปฺปฺนฺนเต.

^{๑-๑} ส. สุธมฺมตปฺปณฺธิธฺมฺจ^๒ สฺยา. สตฺตฑิตาเม^๓ ฉ., เท. ปจฺเจกพุทฺธาน^๔ ฉ., เท. จรณฺติ

- [๑๓๘] ปจฺเจกพุทฺธาน สุภาสิตานิ
มธุ ฺยถา ขุทฺทมวสุสฺวนตํ
สุตฺวา ตถา เย ปฏิปตฺติยฺตุตา
ภวนฺติ เต สจฺจทสา สปญฺญา.
- [๑๓๙] ปจฺเจกพุทฺเชหิ ชินฺเหติ ภาสิตา
กถา^๑ อุพารา อภินิขมิตฺวา
ตา สกฺยสีเหเน นรุตฺตเมน
ปกาสิตา ฐมฺมิชานนตฺถิ.
- [๑๔๐] โลกานุกมฺปาย อิมานิ เตสํ
ปจฺเจกพุทฺธาน วิกุพฺพิทานิ
สํเวคสงฺกมตฺวทฺฒนตฺถิ
สยฺมกุสีเหเน ปกาสิทานิตี.
- ปจฺเจกพุทฺธาปทานํ สมตฺตํ.

๓. เถราปทาน

๓.๑ สาริปุตตตเถราปทาน

อถ เถราปทานํ สุณฺนาถ:-

- [๑๔๑] หิมนฺตสฺส อวิทฺฐเร ลมฺพโก นาม ปพฺพโต
อสฺสโม สุกโต มยฺหํ ปณฺณสาลา สุมาปิตา.
- [๑๔๒] อุตฺตานกุลา นทิกา สุปตฺติตฺถา มโนรมา
สุสุทฺธปฺปนิภากิณฺณา อวิทฺฐเร มมฺมสุสมํ.

^๑ ส.,สฺยา. กถา

- [๑๔๓] อสกุขรา อปพมารา สาทุ อปปฏิคนธิกา
 สนฺทนต์ิ นทิกา ตตถ โสภยนฺตา มมสฺสมํ.
- [๑๔๔] ภูมฺภีลา มกรา เจตถ สํสุมาร^๑ จ กจฺจนปา
 สนฺทนต์ิ^๒ นทียา ตตถ โสภยนฺตา มมสฺสมํ.
- [๑๔๕] ปาจีนา ปาวุสา มจฺจนา วลชา^๓ มุณฺชโรหิตา
 วคฺคพา^๔ ปปตายนฺตา^๕ โสภยนฺติ^๖ มมสฺสมํ.
- [๑๔๖] อุโภกุเลสุ นทียา ปุปฺพิโน ผลิโน ทุมา
 อุภโต อติลมนฺตา โสภยนฺติ มมสฺสมํ.
- [๑๔๗] อมฺพา สาลา จ ติลกา ปาฏลี สินฺทวาริตา
 ทิพฺพา คนฺธา สมฺปวนฺติ ปุปฺพิตา มม อสฺสเม.
- [๑๔๘] จมฺปกา สลพา นีปา นาคปฺนฺนาคเกตกา
 ทิพฺพา คนฺธา สมฺปวนฺติ ปุปฺพิตา มม อสฺสเม.
- [๑๔๙] อติมุตฺตา อโสภา จ ภคินีมาลา จ ปุปฺพิตา
 องฺโกลา พิมฺพิชาลา จ ปุปฺพิตา มม อสฺสเม.
- [๑๕๐] เกตกา กทลี^๗ เจว เกพฺพา^๘ ตินฺตูลิกา
 ทิพฺพาคนฺธํ สมฺปวนฺตา^๙ โสภยนฺติ มมสฺสมํ.
- [๑๕๑] กณิกา กณฺณิการา^{๑๐} จ อสนา อณฺชนา พหุ
 ทิพฺพคนฺธํ สมฺปวนฺตา โสภยนฺติ มมสฺสมํ.

^๑ สී.,ฉ.,เท.,อิ.,ทย. สุมาร^๒ ฉ.,เท. จรนต์ิ^๓ ฉ.,เท. พลชา อิ. ชลชา^๔ สී. วคฺคฺลา ฉ.,เท. วคฺคพา^๕ สฺยา. ปปตายนฺติ^๖ สฺยา. โสภยนฺตา^๗ ฉ.,เท. กทฺทลี^๘ ฉ.,เท. โคฏกา^๙ สฺยา. ทิพฺพา คนฺธา สมฺปวนฺติ โสภยนฺตา, เหวมฺปริปี. ^{๑๐} ฉ.,เท. กณิการา กณฺณิกา จ

- [๑๕๒] ปุณณาวา^๑ คิริปุณณาวา^๑ โกวิพารา จ ปุปฺพิตา
ทิพฺพคณฺฐิ สมฺปวนฺตา โสภยฺนติ มมฺสฺสมิ.
- [๑๕๓] อุทฺทาลกา จ กุฏฺฐา กทมฺพา พกุลา พหุ
ทิพฺพคณฺฐิ สมฺปวนฺตา โสภยฺนติ มมฺสฺสมิ.
- [๑๕๔] อาพกา อีสิมุคฺคา จ กทลฺลี มาตุลฺลฺโย
คณฺโฑทเกณ สัวฺทุมา ผลานิ ธารยฺนติ เต.
- [๑๕๕] อณฺเณ ปุปฺพนฺติ ปทุมมา อณฺเณ ชายฺนติ เกสรี
อณฺเณ โอบุปฺพา ปทุมมา ปุปฺพิตา ตพฺเก^๒ ตทา.
- [๑๕๖] คพฺภิ คณฺหนฺติ ปทุมมา นิทฺธารยฺนติ มุพฺพาลิโย^๓
สิงฆาฏปตฺตมาภิณฺณา โสภยฺนติ ตพฺเก ตทา.
- [๑๕๗] นยิตา อมฺพคณฺฐิ จ อุตฺตลฺลี^๔ พนฺธุชฺชิกา
ทิพฺพคณฺฐา สมฺปวนฺติ ปุปฺพิตา ตพฺเก ตทา.
- [๑๕๘] ปาจีณา ปาวุสา มจฺฉา วลชา^๕ มุณฺชโรหิตา
สงฺกุลา มคฺคฺรา เจว วสนฺติ ตพฺเก ตทา.
- [๑๕๙] กุมฺภีลา สัสมฺมารา จ ตนฺตฺติคฺคาหา จ รกฺขสา
โอคฺคาหา^๖ อชฺชฺรา จ วสนฺติ ตพฺเก ตทา.
- [๑๖๐] ปาเรวตา รวิหิสา จกฺกวากา นทิจฺรา
โกกิลา สุวสาลิกา อุปฺชีวณฺติ ตํ สริ.

^{๑-๑} ฉ. ปุณฺนาคา คิริปุณฺนาคา^๓ ฉ., เท. มุลาพิโย^๕ ฉ., เท. พลชา^๒ ฉ., เท. ตพฺเก^๔ สฺยา. อุตฺตฺรา^๖ ฉ., เท. โอคฺคา

- [๑๖๑] กุกกุตถกา กุฬีรกา วเน ไปกขรสาตกา
 ทินฺทิกา สุวโปตา จ อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๖๒] หังสา โกณฺจา มยุรา จ โกกิลลา ลมฺพจฺจุพกา^๑
 จปฺปกา^๒ ชีวชีวา จ อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๖๓] โกสิกา โปฏฺจสีสา จ กุรรา เสนกา พหู
 มหากาพา จ สกฺกนา อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๖๔] ปสทา^๓ มิดา วราหา จ วกา เภรณฺชกา พหู^๓
 โรหิจฺจา สุตฺตโปตา^๔ จ อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๖๕] สีหา พยฺยมา จ ทิปิ จ อจฺจนโกกตฺรจฺจนกา
 ติธปฺปภินฺนา มาตงฺคา อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๖๖] กิณฺนรา วานรา เจว อโถปิ วนกมฺมิกา
 เจตา จ ลุฑฺดกา เจว อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๖๗] ตินฺทูกานิ ปิยาลานิ มรฺฏกา กาสมาโรโย^๕
 ธูว์ ผลานิ ธาเรณฺติ อวิทฺฐเร มมฺสฺสมิ.
- [๑๖๘] โกสมฺภา^๖ สลพา นีปา^๗ สารผลสมายุตา^๘
 ธูว์ ผลานิ ธาเรณฺติ อวิทฺฐเร มมฺสฺสมิ.
- [๑๖๙] หรีตกา อามลกา อมฺพา ชมฺพุ วิภาทกา
 โกลา ภลฺลตกา พิลฺลลา ผลานิ ชารยนฺติ เต.

^๑ ฉ., เท. ตมฺพจฺจุพกา^{๓-๓} ฉ., เท. ปสทา จ วราหา จมฺรา กณฺชกา พหู^๕ ฉ., เท. กาสมาโรโย^๗ ฉ., เท. นิมฺพา^๒ ฉ., เท. ปปฺปกา^๔ ฉ., เท. สุวโปตา^๖ ฉ., เท. โกสมฺพา^๘ ฉ., เท. สารทุผลมายุตา

- [๑๗๐] อาลฺลว^๑ จ กลมฺพา จ พิพาลิตกฺกพานิ จ
 ชีวกา สมฺพกา^๒ เจว พหฺกกา มม อสฺสเม.
- [๑๗๑] อสฺสมสฺสาวิฑูรมฺหิ ตพากาสฺ^๓ สุนิมฺมิตา
 อจฺโณทกา สีตชลา สุปฺติตฺถา มโนรมา.
- [๑๗๒] ปทุมฺปฺปฺลสฺยฉนฺนา ปุณฺทรีกสมายฺตา
 มนฺทาลเกหิ สยฉนฺนา ทิพฺพคนฺโธ ปวายติ.
- [๑๗๓] เอวํ สพฺพงฺคสมฺปนฺเน ปุปฺผิตฺเต ผลิตฺเต วเน
 สุกเต อสฺสเม รมฺเม วิหรามิ อหํ ตทา.
- [๑๗๔] สีลว^๑ วตฺตสมฺปนฺโน^๒ ฌายี ฌานรโต สทา
 ปญฺจาภิญฺญาพลปฺปตฺโต สฺรุจิ นาม ตาปโส.
- [๑๗๕] จตฺตพฺสีสสฺสทานิ สิสฺสา มยฺหํ อฺปฏฺฐหํ
 สพฺเพว พุราหฺมณา เอเต ชาติมนฺโต ยสฺสสินฺ.
- [๑๗๖] ลกฺขณฺเ อิตฺติหาเส จ สนิมฺณทฺสเกฏฺเฏ
 ปทกา เวยฺยากรณา สรฺมเม^๔ ปารมี คตา.
- [๑๗๗] อฺปฺปาเตสฺส นิมิตฺเตสฺส ลกฺขณฺเส จ โกวิทา
 ปจฺพยา^๕ ภูมฺมณฺตลิกฺเข มม สิสฺสา สฺสสิขิตา.
- [๑๗๘] อปฺปิจฺฉา นิปกา เอเต อปฺปาหารา อโลลฺลปา
 ลาภาลาภาน สนฺตฺตฺตฺตา ปรีวาเรณฺติ มํ สทา.
- [๑๗๙] ฌายี ฌานรตา ธีรา สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 อากิณฺณจฺญณฺ ปตฺถยฺนฺตา ปรีวาเรณฺติ มํ สทา.

^๑ ฉ., เท. สุตกา^๒ สี. ตพากาปิ สฺยา. ตพากาสิ^๓ ฉ., เท. วตสมฺปนฺโน^๔ ฉ., เท. สทฺธมฺเม^๕ ฉ., เท. ปถพฺยา, เอวฺมฺปริปิ.

- [๑๘๐] อภิณฺณปารมิปปตฺตา เปตฺติเก โคจเร รตา
อนฺตลิกฺขจรา ธีรา ปรีวาเรณฺติ มํ สทา.
- [๑๘๑] สํวฺตา ฉฺส ทฺวาเรสฺส อเนญฺชา รกฺขิตินฺทฺริยา
อัสสํมฺมา จ เต ธีรา มม สิสฺสา ทฺราสทา.
- [๑๘๒] ปลฺลงฺเกน นิสฺสชฺชาย จานจฺกมเนน จ
วิตินาเมณฺติ เต รตฺถี มม สิสฺสา ทฺราสทา.
- [๑๘๓] รชฺชนีเย น รชฺชนฺติ โทสนีเย น ทฺสฺสเร
โมหฺนีเย น มฺยฺหฺนฺติ มม สิสฺสา ทฺราสทา.
- [๑๘๔] อิทฺธี วิมฺสมานา เต วตฺตณฺติ นิจฺจกาลีกํ
ปจฺวี เต ปกมฺเปณฺติ สารมฺเภน ทฺราสทา.
- [๑๘๕] กีพมานา จ เต สิสฺสา กีพณฺติ ฌานกิปฺพิตํ
ชมฺพุโต ผลมาเนณฺติ มม สิสฺสา ทฺราสทา.
- [๑๘๖] อญฺเฆ คจฺจนฺติ โคยานํ อญฺเฆ จ อุตฺตรกฺขํ
อญฺเฆ จ อุตฺตรกฺขํ มม สิสฺสา^๒ ทฺราสทา.
- [๑๘๗] ปฺรโต เปเสนฺติ เต ขารี ปจฺจนโต จ วชฺชนฺติ เต
จตฺตพฺพิสฺสสฺสเสหิ ฉาทิตํ โหติ อมฺพริ.
- [๑๘๘] อคฺคิปาเก อนคฺคี จ^๓ ทนฺโตทฺทกฺขลิกาปิ
อสฺเมน โกฏฺฐิตา^๔ เกจิ ปวตฺตผลโกชฺชา.
- [๑๘๙] อุทโกโรหกา^๕ เกจิ สายํ ปาโต สฺจิริตา
โตยาภิเสจฺจนรา^๖ มม สิสฺสา ทฺราสทา.

^๑ สฺยา. ปุพฺพวิเทหํ^๓ สฺยา. อคฺคิปาเก อนคฺคี^๔ ฉ., เท. อุทโกโรหนา^๒ ฉ., เท. เอสนา^๕ สฺยา. อมฺพนา โกฏฺฐา^๖ สฺยา. โตยาภิเสจฺจจฺรนา

- [๒๐๐] ตทานุจณวิกา^๑ เอเต อญญมณฺณํ สคารวา
จตุพฺพิสสหสฺसानํ ขิตตสทฺโท น วิชฺชติ.
- [๒๐๑] ปาเท ปาทำ นิคุชิปนฺตา อปฺปสทฺทา สฺสํวฺตา
อุปสงฺกมฺม สพฺเพ เต^๒ สิริสา วนฺทเร มมํ.
- [๒๐๒] เตหิ สิสฺเสหิ ปริวฺโต สนฺเตหิ จ ตปสฺสิภิ
วสามิ อสฺสเม ตตฺถ ฉายี ฉานรโต อหํ.
- [๒๐๓] อีสีนํ สิลฺลนฺธเณน ปุปฺผนฺธเณน จฺญายํ
ผลีนํ ผลนฺธเณน คนฺธิโต โหติ อสฺสโม.
- [๒๐๔] รตฺติณฺทิวํ น ชานามิ อรติ เม น วิชฺชติ
สเก สิสฺเส โอวทฺทโต ภิชฺชโย หาสํ ลภามหํ.
- [๒๐๕] ปุปฺผานํ ปุปฺผมานานํ ผลานญฺจ วิปฺพจตํ
ทิวพฺพคนฺธา ปวายนฺติ โสภยฺนฺตา มมสฺสมํ.
- [๒๐๖] สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา อาตapi นิปโก อหํ
ชาธิมารํ คเหตฺวาน วนํ อชฺชโณคฺคิ อหํ.
- [๒๐๗] อุปฺปาเต สฺปิเน จapi ปวตฺตมานํ มนฺตปํ
ลกฺขณฺสฺส สฺสิกฺขิโต ธารยามี อหํ ตทา.
- [๒๐๘] อโนมทสฺสี ภควา โลกเขฏฺฐโจ นราสโภ
วิเวกกาโม สมฺพุทฺโธ หิมนฺตํ อุปากมิ.
- [๒๐๙] อชฺชโณคฺคาเหตฺวา หิมนฺตํ อคฺโค การุณฺโโก มุนิ
ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวาน นิสฺสีทิ ปริสฺสุตฺโต.

^๑ ฉ., เท. สทธานุจณวิกา^๒ ฉ., เท. สพฺเพ

- [๒๑๐] ตมททสาหิ สมฺพุทฺธิ สปปภาสํ มโนรมิ
อินทิวรวํ ชลิตํ อาทิตตํ หุตาสนํ.
- [๒๑๑] ชลนตํ ทิปฺรูกุขํ วิชฺชุ^๑ คคณฺเ ยถา
สุผุลลํ สาธราชํ อทฺทสํ โลกนายกํ.
- [๒๑๒] อยํ นาโค มหาวิโร ทุกฺขสฺสนฺตโกโร มุนิ
อิมํ ทสฺสณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมฺจุจเร.
- [๒๑๓] ทิสฺวานาหิ เทวเทวํ ลกฺขณํ อุปฺচারยํ
พุทฺโธ นฺุ โข น วา พุทฺโธ หนฺท ปสฺสามิ จกฺขมํ.
- [๒๑๔] สหสฺสธารานิ จกฺกานิ ทิสฺสนฺติ จรณฺตตฺเม
ลกฺขณานิสุส ทิสฺวาน นิฏฺฐจํ คณฺณี ตถาคเต.
- [๒๑๕] สมฺมชฺชณี คเหตฺวา สมฺมชฺชิตฺวานหิ ตทา
อฏฺฐ ปุปฺเป สฺมานेतฺวา พุทฺธเสฏฺฐจํ อปฺปชยํ.
- [๒๑๖] ปุชฺชิตฺวาน ตํ พุทฺธํ โอฆตฺถนฺนมนาสวํ
เอกํสํ อชินํ กตฺวา นมสฺสํ โลกนายกํ.
- [๒๑๗] เยน ฌาเณน สมฺพุทฺโธ วิหฺรติ อนาสโว
ตํ ฌาณํ กิตฺตยิสฺสามิ สุณฺหาถ มม ภาสโต.
- [๒๑๘] สมฺพุทฺธยิมิ^๒ โลกํ สยมฺภุ อมิโตทย
ตว ทสฺสณมาคมฺม กงฺขาโสฺตํ ตรณฺติ เต.
- [๒๑๙] ตุวํ สตุถา จ เกตุ จ ฐโช ญฺุโป จ ปาณินํ
ปรายโน^๓ ปติฏฺฐา จ ทิปโป จ ทิปฺพุตฺตโม.^๔

^๑ ฉ.,เท. วิชฺชุติ^๓ ฉ.,เท. ปรายโน^๒ ฉ.,เท. สมฺพุทฺธยิมิ^๔ ฉ.,เท. ทวิปฺพุตฺตโม, เอวฺมุปริปิ.

- [๒๒๐] สกกา สมุทเท อุทกั ปเมตฺตุ อาพฺพเกณ วา
น เตวว ทว สพฺพพณฺณ ฌาณํ สกกา ปเมตเว.
- [๒๒๑] ฐาเรตฺตุ ปจวี สกกา จเปตฺวา ตุลมณฺฑาเล
น เตวว ทว สพฺพพณฺณ ฌาณํ สกกา ปเมตเว.^๑
- [๒๒๒] อากาสํ มินิํตฺตุ สกกา รชฺชชฺยา องฺคฺกุลเณ วา
น เตวว ทว สพฺพพณฺณ ฌาณํ สกกา ปเมตเว.
- [๒๒๓] มหาสมุทเท อุทกั ปจฺวิญจาขิลณฺขเห^๒
พุทฺธฌาณํ อุปาทาย อุปมาโต น ยฺชฺชเร.
- [๒๒๔] สเทวกสฺส โลกสฺส จิตฺตํ เยสํ ปวตฺตติ
อนฺโตชาลิตตา^๓ เอเต ทว ฌาณมฺหิ จกฺขุม.
- [๒๒๕] เยน ฌาเณน ปตฺโตสิ เกวลํ โพธิมฺุตตมํ
เตน ฌาเณน สพฺพพณฺณ มทฺทสิ ปฺรตติถิเย.
- [๒๒๖] อีมา คาถา ปเจตฺวาน^๔ สฺสรุจิ นาม ตาปโส
อชินํ ปตฺถริตฺวาน ปจฺวิยํ นิสํหิ โส.
- [๒๒๗] จุลลาลีตีสหสฺसानิ อชฺโฆคาพฺุโห มหณฺณเว
อจฺจุคฺคโต ตาวเทว คิริราชา ปวฺจจติ.
- [๒๒๘] ตาว อจฺจุคฺคโต เนรฺุ อายโต วิตฺถโต จ โส
จฺญณฺนิโต สงฺขมฺเภเทน^๕ โกฏิสตสหสฺสโย.^๖
- [๒๒๙] ลกฺขเ จปฺปยมาณมฺหิ ปริกฺขยมคฺจจถ
น เตวว ทว สพฺพพณฺณ ฌาณํ สกกา ปเมตเว.

^๑ ฉ.,เท. ฐเรตฺวา^๓ ฉ.,เท. อนฺโตชาลิกตา^๔ ฉ.,เท. อณฺเภเทน^๒ ฉ.,เท. ปถวี จาขิลาชฺฐิ^๔ ฉ.,เท. ถวิตฺวาน^๖ ฉ.,เท. โกฏิสตสหสฺสโย

- [๒๓๙] โก หนู โข ภควา เหตุ สิตกมฺมสฺส สตฺถุโน
 น หิ พุทฺธา อเหตุหิ สิตํ ปาตุํ กโรนฺติ เต.
- [๒๔๐] อโนมทสฺสี ภควา โลกเชฏฺโฆ นราสโก
 ภิกฺขุขมฺมุเฒ นิสิตฺติตฺวา อิมํ คามํ อภาสถ.
- [๒๔๑] โย มํ ปุเปเนน ปุเชสิ ฌาณญจาปิ อนุตฺถวิ
 ตมํหิ กิตฺตยิสฺสามิ สุณาท มม ภาสโต.
- [๒๔๒] พุทฺธสฺส จิรมญฺเอย สพฺเพ เทวา สมานุสา^๑
 สทฺธมํ โสตุกามา เต สมฺพุทฺธํ อุปสงฺกมฺ.
- [๒๔๓] ทสฺสุ โลกธาตฺวสุ เทวกายา มหิทธิกา
 สทฺธมํ โสตุกามา เต สมฺพุทฺธํ อุปสงฺกมฺ.
- [๒๔๔] หตฺถี อสฺสา รถา ปตฺตี เสนา จ จตฺรจฺฉินิ
 ปริวาระสฺสนฺติมํ นิจจํ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๒๔๕] สญฺจี ตฺริยสฺสทฺธานิ เภริโย สมลฺงฺกตา
 อุปญฺจิสฺสนฺติมํ นิจจํ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๒๔๖] โสฬสฺสิตฺถิสฺสทฺธานิ นาริโย สมลฺงฺกตา
 วิจิตฺตวตฺตภาภรณา อามุตฺตมณิกฺกนฺทลา.
- [๒๔๗] อาพารมฺขา^๒ หสฺสลา สฺสญฺเอยา ตนฺนุขมฺมิมา
 ปริวาระสฺสนฺติมํ นิจจํ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๒๔๘] กปฺปสฺตสฺสทฺธานิ เทวโลเก รมิสฺสติ
 สหสฺสทฺทํ จกฺกวตฺติ ราชา รฏฺเฐ ภาวิสฺสติ.

^๑ ฉ.,เท. สมาคตา^๒ ฉ.,เท. อพารปฺมหา

- [๒๔๙] สหสฺสกุขตฺตํ เทวีนฺโท เทวราชํ กริสฺสติ
ปเทสฺวชฺชํ วิปุลํ คณนาโต อสงฺขิยฺ^๑
- [๒๕๐] ปจฺฉิเม ภวสฺมปตฺเต มนุสฺสตฺตํ คมิสฺสติ
พฺรหฺมณิสาริยา นาม ธารยิสฺสติ กุจฺจินา.
- [๒๕๑] มาตฺรยา นามโคตฺเตน ปณฺณายิสฺสติยํ นโร
สาริปุตฺโตติ นามเนน ติกฺขปณฺโณ ภวิสฺสติ.
- [๒๕๒] อสฺสีติโกฏี ฌทฺเทตฺวา ปพฺพชิสฺสติกิญฺจโน
คเวสนฺโต สนฺติปํ จริสฺสติ มहीं อิมํ.
- [๒๕๓] อปริเมยเย อิตฺโต กปฺเป โอกกากกฺกุลสฺสภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๒๕๔] ตสฺส ฐมฺเมสฺสุ ทายาโท โอโรโส ฐมฺมนิรมิตฺโต
สาริปุตฺโตติ นามเนน เหสฺสติ อคฺคสาวโก.
- [๒๕๕] อโย ภาคิรีถิ^๒ คจฺจคา หิมนฺตา ปภาวิตา
มหาสมฺมทฺทมปฺเปติ ตปฺปยนฺตี มโหทธิ.
- [๒๕๖] ตเถวายํ สาริปุตฺโต สกุโก^๓ ติสฺสุ วิสาร์โท
ปณฺณาย ปารมี คนฺตฺวา ตปฺปยิสฺสติ ปาณินโน.^๔
- [๒๕๗] หิมนฺตํ อุปาทาย สาครณฺจ มโหทธิ
เอตฺถนฺตเร ยํ ปุฬินํ คณนาโต อสงฺขิยฺ.
- [๒๕๘] ตมฺปิ สกุกา อเสเสน สงฺขยาตํ คณนา ยถา
น เตวว สาริปุตฺตสฺส ปณฺณายนฺโต ภวิสฺสติ.

^๑ สฺยา. อสงฺขยํ, เอวมฺปฺริปี.^๓ ฉ., เท. สเก^๒ สฺยา. ภาคิรีสี, เอวมฺปฺริปี.^๔ ฉ., เท. ปาณินโน

- [๒๖๙] ชฎาย^๑ ภารภริโต อชินุตตรนิवास^๒
 อภิณฺณปารมี คนฺตฺวา พุรหฺมโลกํ อคณฺณหํ.
- [๒๗๐] นตฺถิ พาหิรเก สุทฺธิ จเปตฺวา ชินสาสนํ
 เย เกจิ พุทฺธิมา สตฺตา สุขุมนฺติ ชินสาสนเ.
- [๒๗๑] อตฺถกาม^๓ มมเมตํ น หิ นิสี อหํ อิติ^๔
 อสงฺขตํ คเวสนฺโต กุติตฺถ^๕ สญฺจวี อหํ.
- [๒๗๒] ยถา สารตฺถิโก โปโส กทลీ เจตฺวาน ฆาลเย
 น ตตฺถ สารํ วินฺทเยย สาเรณ ริดฺตโก หิ โส.
- [๒๗๓] ตเถว ติตฺถิยา โลเก นานาทิฏฺฐี พหุ ชนา
 อสงฺขเตน ริดฺตา เต สาเรณ กทลీ ยถา.
- [๒๗๔] ปจฺฉิเม ภวสมฺปตฺเต พุรหฺมพนฺธุ อโหสํ
 มหาโภคํ จชฺชยิตฺวาน^๔ ปพฺพชชี อนคาริยํ.

ปจฺจมาณวโร.

- [๒๗๕] อชฺฌายโก มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทาน ปารคฺ
 พุราหฺมเณ สยฺชโย^๕ นาม ตสฺส มฺเเล วสามหํ.
- [๒๗๖] สาวโก เต มหาวีร อสฺสชชี นาม พุราหฺมเณ
 ทุราสโท อุกฺคเตโช ปิณฺทาย จรตี ตทา.
- [๒๗๗] ตมทฺทสาสี สปฺปญฺญํ มฺนี โมเน สมหิตํ
 สนฺตจิตฺตํ มหานาคํ สุขุณฺณํ ปทฺมํ ยถา.

^{๑-๑} จ.,เท. ชฎากาเรน ภริโต อชินุตตรवासโน

^{๒-๒} จ.,เท. อตฺถการมยํ เอตํ นยิทํ อิติหิตํ

^๔ จ.,เท. จชฺชยิตฺวาน

^๓ จ.,เท. กุติตฺถ

^๕ จ.,เท. สญฺจโย

- [๒๗๘] ทิสฺวา เม จิตฺตมฺบุปฺปชฺชิตํ สุทนต์ํ สุทฺธมานสํ
อุสมํ ปวริ วิริ อรหํ ภวิสฺสติ.
- [๒๗๙] ปาสาทิกิโก อิริยติ อภิรุโป สฺสํวโต
อุตฺตเม ทมเถ ทนฺโต อมตทสฺสี ภวิสฺสติ.
- [๒๘๐] ยนฺนุนาหิ อุตฺตมตฺถิ ปุจฺเจยฺยํ ตุฏฺฐมานสํ
โส เม^๑ ปุฏฺฐโจ กถิสฺสติ ปฏิปุจฺฉามหนฺตทา.
- [๒๘๑] ปิณฺฑจาริ^๒ จรณฺตสฺส ปุจฺฉโต อคฺมาสํ
โอภาสํ ปฏิมาเนนฺโต ปุจฺฉิตุํ อมตํ ปทํ.
- [๒๘๒] วิณฺฑนฺตเร อนฺนปฺปตฺตํ อุกคฺคตฺวาน ปุจฺฉหิ
กถิ โคตฺโตสิ ตฺวํ วิร^๓ กสฺส สิสฺโสสิ มาริส.
- [๒๘๓] โส เม ปุฏฺฐโจ วิทยาสิ อสมภิโตว เกสริ
พุทฺโธ โลเก สมฺบุตฺตโน ตสฺส สิสฺโสเมหิ อาวุโส.^๔
- [๒๘๔] กิทิสฺนเต มหาวีร อนฺุชาต มหายส
พุทฺธสฺส สาสนํ ธมฺมํ สาธุ เม กถยสฺสุ โภ.
- [๒๘๕] โส เม ปุฏฺฐโจ กถิ สพฺพํ คมฺภีรํ นิปฺปณํ ปทํ
ตณฺหาสลลสฺส หนฺตาริ สพฺพพุทฺธขาปนฺนทณฺ.
- [๒๘๖] เย ธมฺมา เหตุปฺภวา เตสํ เหตุํ ตถาคโต อาห
เตสญฺจ โย นิโรโธ เอวํวาทิ มหาสมฺโน.
- [๒๘๗] โสหิ วิสฺสชฺชิตฺเต ปญฺเห ปจฺจํ ผลมชฺฉคํ
วิโร วิมโล อาสิ สุตฺวาน ชินฺสาสนํ.

^๑ สฺยา. เจ^๓ อ. ชีเร^๒ ฉ., เท. ปิณฺฑจาทิ^๔ อ. สวโก

- [๒๘๘] สุตวาน มุณีโน วากุย์ ปสฺสิตฺวา ฐมมมุตฺตมํ
 ปรีโยคาพุทฺทสทฺฐมโม อิมํ คาคํ อภาสํ.
- [๒๘๙] เอเสว ฐมโม ยถิ ตาวเทว ปจฺจพฺยธา ปทมโสภํ
 อทฺธิจฺฉํ อพฺภตฺตีตํ พหุเกหิ กปฺปนฺหุเตหิ.
- [๒๙๐] โยหํ ฐมมํ คเวสนโต กุติตฺเถ สณฺจรี อหํ
 โส เม อตฺถโต อนุปฺปตฺโต กาโล เม นปฺปมชฺชิตฺตุ.
- [๒๙๑] โตสิโตหํ อสฺสชินา ปตฺวาน อจลํ ปทํ
 สหายกํ คเวสนโต อสฺสมํ อคมาสํ.
- [๒๙๒] ทูรโตว มมํ ทิสฺวา สหาโย เม สฺสิกฺขิโต
 อิริยาปถสมฺปนฺโน อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๒๙๓] ปสนฺนมุขเนตฺโตสิ มุณีภาโว ทิสฺสติ
 อมตาทิโต กจฺจิ นิพฺพานํ อจฺจุตํ ปทํ.
- [๒๙๔] สุภานุโรป อายาสิ อาเนฆชการิโต วีย
 ทนฺโตว^๑ ทนฺตทมโถ^๒ อุปสนฺโตสิ พฺรหฺมณ.
- [๒๙๕] อมตํ มยา อธิคตํ โสภสฺสวลฺวิโนทนํ^๓
 ตฺวํปิ ตํ อธิคจฺเจहि^๔ คจฺฉาม พุทฺทสนฺติกํ.
- [๒๙๖] สาธฺวติ โส ปฏฺิสุตฺตฺวา สหาโย เม สฺสิกฺขิโต
 หตฺถเณน หตฺถํ คณฺหิตฺวา อุปาคมม^๕ ตวณฺติกํ.

^๑ อ. ทนฺโต จ^๒ ฉ.,เท. โสภสฺสลาปนฺโน^๔ ส.,อ. อุปาคมํ สทฺธ สนฺติกํ ฉ.,เท. อุปคมม^๒ สุยา. ทนฺตทมเถ อ. อุตฺตทมเถ^๕ ฉ.,เท. อธิคจฺเจสิ

- [๒๙๗] อุโภปิ ปพฺพชิสฺสาม สกฺยปฺตฺต ตวณฺติเก.
 ตว สาสนมาคฺคมม วิหฺราม อนาสวา.
- [๒๙๘] โกลิโต อิทฺธิยา เสฏฺโฐ อหํ ปณฺณาย ปารโค
 อุโภว เอกโต หุตฺวา สาสนํ โสภยาม เส.
- [๒๙๙] อปริโยสิตสงฺกปโป กุตฺติเต สยจรี อหํ
 ตว ทสฺสนมาคฺคมม สงฺกปโป ปฺริโต มม.
- [๓๐๐] ปจฺวิยํ ปตฺติฏฺจาย ปุพฺพนฺติ สมเย ทฺมา
 ทิพฺพา คนฺธา สมฺปนฺติ โตเสนฺติ สพฺพปาณินฺ.
- [๓๐๑] ตเถวาทํ มหาวีร สกฺยปฺตฺต มหાયส
 สาสเน วอ^๑ ปตฺติฏฺจาย สมเยสํมิ ปุพฺพิตฺตุ.
- [๓๐๒] วิมฺตฺติปุพฺพเมสนฺโต ภวสํสารโมจฺนํ
 วิมฺตฺติปุพฺพลาเภณ โตเสนฺมิ สพฺพปาณินฺ.
- [๓๐๓] ยาวตา พุทฺธเขตฺตมฺหิ จเปตฺวาน มหามฺนี
 ปณฺณาย สทิสํ นตฺถิ ตว ปุตฺตสฺส จกฺขม.
- [๓๐๔] สุวีนีตา จ เต สิสฺสา ปริสา จ สฺสิกฺขิตา
 อุตฺตเม ทมเถ ทนฺตา ปริวารเณติ ตํ สทา.
- [๓๐๕] ฌายี ฌานรตา ธีรา สนฺตจิตฺตา สมหิตา
 มฺนี โมนฺยยสมฺปนฺนา ปริวารเณติ ตํ สทา.
- [๓๐๖] อปฺปิจฺฉา นิปกา ธีรา อปฺปาหารา อโลลฺุปา
 ลาภาลาเภณ สนฺตฺตฺจา ปริวารเณติ ตํ สทา.

^๑ น.,เท.,อิ. เต

- [๓๑๗] สีนฺธฺ สรสุสตี เจว นทียो จนฺทภาคิก้า^๑
 คงฺคา จ ยมฺนา เจว สรภู จ อโถ มหี.
- [๓๑๘] เอตาสํ สนฺทมานานํ สาคโร สมฺปฏิจฺจติ
 ชนฺหติ ปุริมํ นามํ สาคโรเตวว ฌายติ.
- [๓๑๙] ตเถวิเม จตุรณฺณา ปพฺพชิตฺวา ตวณฺติเก
 ชนฺหติ ปุริมํ นามํ พุทฺธปฺตฺตาติ ฌายเร.
- [๓๒๐] ยถาปี จนฺโท วิมโล คจฺฉํ อากาสชาตฺยา
 สพฺเพ ตารคณฺเ โลเก อากาย อติโรจติ.
- [๓๒๑] ตเถว ตฺวํ มหาวีร ปริจฺจโต เทวมานุเส
 พุทฺธกฺเขตฺตํ^๒ อติกุम्मม ชลสิ สพฺพทา ตฺวํ.
- [๓๒๒] คมฺภีเร อุมฺมิจิตา อุมิ น เวลํ อติวตฺตติ^๓
 สพฺพเวลํ ปมุสฺสนฺติ สยฺยจฺจนฺณา วิกิริณฺติ ตา.
- [๓๒๓] ตเถว ติตฺถิยา โลเก นานาทิฏฺฐี พฺหุ ชนา
 ฌมมํ ตริตฺถิกามา เต นาติวตฺตณฺติ ตํ มฺหิ.
- [๓๒๔] สเจ จ ตํ ปาปณฺณติ ปฏฺวิวาเรหิ^๔ จกฺขุม
 ตวณฺติกํ อุปาคนฺตฺวา สยฺยจฺจนฺณาว ภาวณฺติ เต.
- [๓๒๕] ยถาปี อุทเก ชาตา กุมฺภา มนฺทาลกา^๕ พฺหุ
 อุปลิมนฺติ โตเยน กทฺทมกลเลน จ.
- [๓๒๖] ตเถว พฺหุกา สตฺตา โลเก ชาตา วิฐฺหเร
 อทฺทิตา^๖ รากโทเสน กทฺทมเม กุมฺภํ ยถา.

^๑ อ. นทียา จนฺทภาคิโย^๓ ฉ., เท. อุมิ น เวลํ อติวตฺตเร^๔ ฉ., เท. มทฺทาลกา^๒ ฉ., เท. เอเต สพฺเพ^๔ ฉ., เท. ปฏฺวิวาเทหิ^๖ ฉ., เท. อุมฺมิจิตา

- [๓๓๗] สพุเพ มิกา อุตตสนฺติ มิคราชสุส คชฺชโต
ตถา หิ ชาติมา เอโส ปลฺลุ^๑ ตาเสติ สพุพพา.
- [๓๓๘] คชฺชโต เต มหาวีร พสุธายํ ปกมปติ
โพชนเยยา ปพฺพณฺนติ ตสนฺติ มารกาฬิกา.
- [๓๓๙] ตสนฺติ ติตฺติยา สพุเพ นทโต เต มหามุณี
กาณเสนาว วิพฺภนฺตา มิคธมฺวา ยถา มิกา.
- [๓๔๐] เย เกจิ คณฺโณ โลเก สตุถาโรติ ปวฺจฺจเร
ปรมฺปรามํ ฌมฺม เทเสนฺติ ปริสาย เต.
- [๓๔๑] น เหวํ ตวํ มหาวีร ฌมฺม เทเสนฺติ ปาณินํ
สามํ สจฺจานิ พุชฺฌิตฺวา เกวลํ โพธิปฏิกิ^๒.
- [๓๔๒] อาสยานุสยํ ฌตฺวา อินฺทริยานํ พลาพลํ
ภพฺพภาภพฺเพ วิทิตฺวาน มหาเมโฆว คชฺชสิ.
- [๓๔๓] จกฺกวาพปริยฺนตา นิสินฺนา ปริสา ภเว
นานาทิฏฺฐิ วิจินฺเตนฺติ^๓ วิมตฺติจฺเณทนาย ตํ.
- [๓๔๔] สพุเพสํ จิตฺตมณฺเฑาย โอปมฺมกุสโล มุณี
เอกํ ปณฺหํ กเถนฺโตว วิมตฺติ จินฺทิตฺวา^๓ ปาณินํ.
- [๓๔๕] อุปฺทิสาสทิสเสเหว^๔ วสุธา ปูริตา ภเว
สพุเพว เต ปณฺชลิกา กิตฺตยํ โลกนายกํ.
- [๓๔๖] กปฺปํ วา เต กิตฺตยฺนตา นานาวณฺเณหิ กิตฺตยํ
ปริเมตฺตุ น กปฺเปยฺยํ^๕ อปฺปเมยฺโย ตถาคโต.

^๑ ฉ., เท. ปลฺลุ^๓ ฉ., เท. จินฺทสิ^๒ ฉ., เท. วิจินฺนตา^๔ ฉ., เท. อุปฺทิสสสทิส เสเหว^๕ ฉ., เท. สกฺกเยยฺย

- [๓๔๗] ยถา^๑ สเกน ถาเมน กิตฺติโต หิ มหาชิโน^๒
 กปฺปโกฏี ปกิตฺเตนฺดา เอวเมว ปกิตฺตยํ.
- [๓๔๘] สเจ หิ โกจิ เทโว วา มนุสฺโส วา สฺสิกฺขิโต
 ปเมตฺถํ ปริกปฺเปยฺย^๓ วิฆาตํ ลเภยฺย โส.
- [๓๔๙] สาสเน เต ปติฏฺฐาย สกฺยปฺุตฺต มหายส
 ปญฺญา ย ปารมี คนฺตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๓๕๐] ติตฺถิเย สมฺปมทฺทามิ วตฺเตมิ ชินสาสนํ
 ฌมฺมเสนาปติ อชฺช สกฺยปฺุตฺตสฺส สาสเน.
- [๓๕๑] อปริเมยฺเย กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสสิ เม อิธ
 สฺมุตฺโต^๔ สรวโคว กิเลสํ ฌาปยิ มม^๕.
- [๓๕๒] โย โกจิ มนุสฺสํ ภารํ ฐาเรยฺย มตฺถเก สทา
 ภาเรน ทฺวักขิโต อสฺส ภาโร^๖ หิ ภริโต ตถา.
- [๓๕๓] ทฺยหฺมาโน ติหคฺคิหิ ภเวสฺส สํสรี อหํ
 ภริโต ภวภาเรน เนรํ อุทฺธริโต^๗ ยถา.
- [๓๕๔] โอรุปีโต จ เม ภาโร ภวา อุกฺขมาภิตา มยา
 กรณียํ กตํ สพฺพํ สกฺยปฺุตฺตสฺส สาสเน.
- [๓๕๕] ยาวตา พุทฺธเขตฺตมฺหิ จเปตฺวา สกฺยปฺุจฺจวํ
 อหํ อคฺโคมฺหิ ปญฺญา ย สทิสํ เม น วิชฺชติ.
- [๓๕๖] สมาริมุหิ สุกฺกุโล อิทฺธิยา ปารมี คโต
 อิจฺจมาโน อหํ^๘ อชฺช สหสฺสํ อภินิมฺมิเน.

^๑ สฺยา ตถา

^๒ ฉ.,เท. มยา ชิน

^๓ อ. ปุริตํ ปริกทฺธเยย

^๔ ฉ.,เท. สฺวิตฺโต อ. สฺวิตฺโต

^๕ ฉ.,เท. ฌาปยิ มม

^๖ ฉ.,เท. ภารหิ

^๗ ฉ.,เท.,อ. คิริ อฺจฺจาริโต

^๘ ฉ.,เท. จหํ อ. วหํ

- [๓๕๗] อนุปฺพุพฺพวิหารสุส วสิฏฺโฏโต มหามุณี
กเถสิ สาสนํ มยุหิ นิโรธो สยนํ มม.
- [๓๕๘] ทิพฺพจกฺขุํ วิสุทฺธํ เม สมาธิกฺุสโล อหิ
สมฺมปฺปชานมนฺยุตฺโต โพชฌนฺคภาวนารโต.
- [๓๕๙] สาวเกณฺ หิ ปตฺตพฺพิ สพฺพเมว กตํ มม^๑
โลกนาถํ จเปตฺวาน สทิสो เม น วิชฺชติ.
- [๓๖๐] สมาปตฺติมฺหิ^๒ กุสโล ฉานวิโมกฺขานํ ขิปปปฏฺฐิลาภิ
โพชฌนฺคภาวนารโต สาวกคฺุณฺปนารมํ คโตสฺมิ.
- [๓๖๑] สาวกคฺุณฺณสุเสน^๓ พุทฺธิยา ปุริสฺสุตฺตมการว^๔
สทฺธาสงฺคหิตํ จิตฺตํ สทา สพฺรหฺมจาริสฺสุ.
- [๓๖๒] อุทฺธฏฺฐาโฌว^๕ สบฺโป จินฺนวิสาโณว อุตฺโท
นิภฺขิตฺตมานทปโปว อูเปมิ ครุการเวณ คณํ.
- [๓๖๓] ยถิ รูปิเน ภเวยฺย ปญฺญา เม วสุปตฺติเน^๖ สเมยฺย
อโนมทสุสฺสิสฺส ภควโต ผลเมตํ ฌาณถวณาย.
- [๓๖๔] ปวตฺตติตํ ฐมฺมจกฺกํ สกฺยปฺตฺเตน ตาทินา
อนฺวตฺเตมहि สมฺมา ฌาณถวณายิทํ ผลํ.
- [๓๖๕] มา เม กทาจิ ปาปิจฺโณ กุสฺสิตो^๗ หีนวิริโย
อปฺปสุสฺสโต อนาจาโร^๘ สเมโต กตฺถจิ อหุ.

^๑ ฉ.,เท. มยา อ. มม^๓ ฉ.,เท.,อิ. สาวกคฺุณฺณปี สุเสน^๕ ฉ.,เท. อุทฺธตฺวิโสว^๗ สุยา. สเมโต^๒ ฉ.,เท. สมาปตฺติเน อ. สมาปตฺติวินยฺกฺุสโล^๔ ฉ.,เท. ปุริสฺสุตฺตมการว^๖ ฉ.,เท. วสุปตฺติปี น สเมยฺย^๘ ฉ.,เท. อนาทโร

- [๓๖๖] พหุสฺสุโต จ เมธาวิ สีเลสุ สฺสสมาหิโต
 เจโตสมณานุยุตฺโต อปิ มุทฺธนิ ติฏฺฐตฺต.
- [๓๖๗] ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว^๑ ยาวนเตตฺถ สมากตา
 อปฺปิจฺฉา โหถ สนฺตฺตฺตฺตา ฌายี^๒ ฌานรตา สทา.^๓
- [๓๖๘] ยมํ ปจฺฉํ ทิสฺวา วิโร วิมโล อหํ
 โส เม อาจริโย ธีโร^๓ อสฺสชฺช นาม สาวโก.
- [๓๖๙] ตสฺสหา สาวโก อชฺช^๔ ฆมฺมเสนาปตี อหํ
 สพฺพตฺถ ปารมี ปตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๓๗๐] โย เม อาจริโย อาสิ อสฺสชฺช นาม สาวโก
 ยสฺสํ ทิสายํ วสฺติ อสฺสสีสมฺหิ กโรมฺห.
- [๓๗๑] มม กมฺมํ สริตฺวาน โคตโม สกฺยปฺงฺคโว
 ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตฺวา อคฺคจฺฉาเน จเปสิ มํ.
- [๓๗๒] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๓๗๓] สุวาคํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๗๔] ปฏฺฐิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิกฺขว สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา สาริปุตฺโต เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ปจฺฉํ สาริปุตฺตตเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ภทฺทเต

^๓ อิ. วิโร

^๒ สุยา. ทานํ ทตฺวา สทา อหํ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. ตสฺสหา วาหา อชฺช

๓.๒ มหาโมคคัลลานตุเถราปทาน

[๓๗๕] อโนมทสสี ภาควา วิหาสิ หิมวันตมฺหิ	โลกเชฏฺโง นราสโม เทวสงฆปรุภขโต.
[๓๗๖] วรุโณ นาม นาเมน กามรูปี วิกุพฺพามิ	นาคราชา อหิ ตทา มโหทธินิวาสหิ.
[๓๗๗] องคณียคณิ ^๑ หิตวา สมพุทฺธํ ปริวเรตฺวา	ตฺริยํ ปฏฺฐเปสํ วาเทสํ อจฺฉรา ตทา.
[๓๗๘] วชฺชมานะสุ ^๒ ตฺริเยสุ อุภินฺนํ สทฺทํ สุตฺวาน	เทวตฺริยานิ วชฺชยํ พุทฺธโรปิ สมปพุทฺธม.
[๓๗๙] นิมนตฺยิตฺวา สมพุทฺธํ อาสนํ ปณฺณเปตฺวาน	สํ ภวณฺมุปาคมี กาลมาโรจยิ อหิ.
[๓๘๐] ขีณาสวสทฺสเสหิ โอภาเสนฺโต ทิสสา สพุทฺธา	ปริจฺจโต ^๓ โลกนายโก ภวณฺมุเม อุปาคมี.
[๓๘๑] อุปวิมฺจํ มหาวีรํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺตปฺเปสึ ^๔	เทวเทวํ นราสมํ อนนฺปาเนนหิ ตทา.
[๓๘๒] อนฺโมทิ มหาวีโร ภิกฺขุสงฺฆเณ นิสิตฺตฺวา	สยมฺภู อคฺคปฺคฺคโล อิมา คาคา อภาสธ.
[๓๘๓] โย โส สงฺฆํ อปฺปฺเชสิ เตน จิตฺตปฺปสาเทน	พุทฺธมฺจ โลกนายกํ เทวโลกํ คมิสฺสติ.

^๑ ฉ., เท. สงคณีย คณิ^๒ ฉ., เท. วชชมานะสุ ตฺริเยสุ เทวา ตฺวานิ อ. อชชมานะสุ^๓ สุยา. ปริจโต อ. ปฺริโต^๔ ฉ., เท. สภิกขุสงฆํ ตปเปสึ

[๓๘๔]	สตุตสตุตติกขตุตฺตจ ปจฺพยา ราชฺช อฏฺฐสํ	เทวราชฺช กริสฺสตี วสุธํ อวสิสฺสตี.
[๓๘๕]	ปณฺจปณฺณาสกขตุตฺตํ จ โกคา อสงฺขิยา ตสฺส	จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสตี อุปฺปชฺชิสฺสนฺตี ตาวเท.
[๓๘๖]	อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป โคตโม นาม โคตฺเตน ^๑	โอฏฺกากกฺกุลสมฺภาโว สตุถา โลเก ภาวิสฺสตี.
[๓๘๗]	นिरยา โส จิตฺวาน โกลิโต นาม นามเน	มนุสฺสตุตฺตํ คมิสฺสตี พฺรหฺมพฺนฺธุ ภาวิสฺสตี.
[๓๘๘]	โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน โคตมสฺส ภควโต	กฺุลมฺเลน โจทิตฺโต ทุติโย เหสฺสตี สาวโก.
[๓๘๙]	อารทฺธวิริโย ปหิตฺตโต สพฺพาสเว ปริณฺยาย	อิทฺฐิยา ปารมี คโต นิพฺพายิสฺสตุยนาสโว.
[๓๙๐]	ปาปมิตฺโตปนิสฺสาย มาตฺรํ ปิตฺรญฺจาปิ	กามราควสํ คโต ฆาตยํ ทุฏฺฐมานโส.
[๓๙๑]	ยํ ยํ โยนฺุปฺปชฺชามิ ปาปกมฺมสมฺมจฺจิตา ^๒	นिरยํ อถ มานุสํ ภินฺนสีโส มรามหฺ ^๓ .
[๓๙๒]	อิทํ ปจฺฉิมกํ มยฺหํ อิธปิ อีทิสฺ ^๔ มยฺหํ	จริโม วตฺตเต ภาโว มรณกาเล ภาวิสฺสตี.
[๓๙๓]	ปวิเวกมนฺุยฺตฺโต สพฺพาสเว ปริณฺยาย	สมาธิภาวนารโต วิหฺรามิ อนาสโว.

^๑ สี้. นามเน^๒ สฺยา. ปาปกมฺมสมฺมจฺจิตํ

อิ. ปาปกมฺมสมฺมจฺจึน

^๓ อี. ภวามห^๔ ฉ., เท. เอทิส

- [๓๙๔] ธรรมปี สุขุมภีรํ พหุลํ ทุปฺปรัลียํ
วามงฺกุญฺเณ จาเลยฺยํ^๑ อิทธิยา ปารมี คโต.
- [๓๙๕] อสฺมิมานํ น ปสฺสามิ มาโน มยฺหํ น วิชฺชติ
สามเณเร อุปาทาย ครุจิตฺตํ กโรมฺห.
- [๓๙๖] อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมํ อภินิหฺร
ตมฺหํ ภูมึ อนุปฺปตฺโต ปตฺโตมฺหิ อาสวฺกฺขยํ.
- [๓๙๗]^๒ ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตุถํ สฺกํ อายสฺมา มหาโมคฺคฺคฺลฺลาโน เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ มหาโมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถราปทานํ.

๓.๓ มหากุสฺสปตฺเถราปทานํ

- [๓๙๘] ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
นิพฺพุเต โลกนาถสฺมี ปุชฺชํ กุพฺพนฺติ สตฺถุโน.
- [๓๙๙] อุทฺทคฺคจิตฺตา ชนตา อาโมทิตปฺปโมทิตา
เตสฺส สํเวคฺชาเตสฺส ปีติ เม อุทฺทปฺพชฺชถ.^๒
- [๔๐๐] ฌาติมิตฺเต สฺมาเนตฺวา อิทํ วจฺนมฺพรวี
ปรีนิพฺพุโต มหาวีโร หนฺท ปุชฺชํ กโรมฺ เส.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ไชยเยยฺย

^๒ ส.,สุยา. อุปปชฺชถ

- [๔๐๑] สาธุติ เต ปฏิสสุตฺวา ภิโยโย หาสํ ชนีสฺส เม
พฺพุทฺธสฺมี โลกนาถสฺมี กาหาม ปุณฺณสณฺจยํ.
- [๔๐๒] อคฺขิยํ สุกตํ กตฺวา สตฺตหตฺถํ สมุคฺคตํ^๑
ทียทฺฒํ หตฺถสฺตํปิ^๒ วิมานํ นภมฺคฺคตํ.
- [๔๐๓] กตฺวาน อคฺขิยํ^๓ ตตฺถ ตาลปฺนฺตีหิ^๔ จิตฺตํ
สํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา เจตียํ ปุชฺชตฺตมํ.
- [๔๐๔] อคฺคิกฺขนฺโรว^๕ ชลติ สาลราชว ฺมุลฺลิต^๕
อินฺทลฺภจิว อากาเส โอภาสตี^๖ จตฺตทฺทิสฺสา.
- [๔๐๕] ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กตฺวาน กุสลํ พหุ
ปฺพุทฺธกมฺมํ สริตฺวาน ติสสํ อุปฺปชฺชหิ.
- [๔๐๖] สหสฺสยฺยตฺตํ หยวาทิ ทิพฺพยานํ อธิจฺฉิต^๗
อฺพุทฺธิทฺธํ ภาวนํ มยฺหิ สตฺตตฺถกมฺมํ สมุคฺคตํ.
- [๔๐๗] กุฎฺฐาคารสหสฺसानิ สพฺพโสณฺณมฺยา อหุ^๘
ชลนฺติ สกเตเชน ทิสฺสา สพฺพา ปภาสยฺ.^๙
- [๔๐๘] สนฺติ อณฺเฎปิ นียฺยุหา^{๑๐} โลหิตงฺกมฺยา^{๑๐} ตทา
เตปิ โชตนฺติ อากาย สมฺนฺตา จตฺโร ทิสฺสา.
- [๔๐๙] ปุณฺณกมฺมาภินิพฺพตฺตา กุฎฺฐาคารา สุนิมฺมิตา
มณฺนิยาปิ โชตนฺติ ทิสฺสทิสฺ^{๑๑} สมฺนฺตโต

^๑ ฉ., เท. สตฺตหตฺถสมุคฺคตํ^๒ ฉ., เท. ทียทฺฒมฺหตฺถปตฺถมฺ^๓ ฉ., เท. รมฺมียํ^๔ สฺยา. กุสลปฺนฺตีหิ^{๕-๕} ฉ., เท. อคฺคิกฺขนฺโรว ชลิต

กิสฺสโกอิว ฺมุลฺลิต อ. ๖ เปฯ ชลิต

^๖ ฉ., เท. โอภาสตี^๗ สฺยา. อหุ อ. สพฺเพ โสวณฺณมฺยา อหุ^๘ ฉ., เท., อ. ปภาสย^๙ สฺยา. นียฺยุหา^{๑๐} ฉ., เท. โลหิตงฺกมฺยา^{๑๑} ฉ., เท., อ. ทิสฺสา ทส

- [๔๑๐] เตสํ อุชฺชิตมานานํ โอมาสโ วิบุโล อหุ
สพฺเพ เทเว อภิโมมิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๑๑] สฏฺฐจิกปฺปสหสฺสมฺหิ อุกฺกิตฺโต นาม ขตฺติโย
จาตุรนต์ วิชิตาวี ปจฺวี อาวสึ อหํ
- [๔๑๒] ตเถว ภทฺทเก กปฺเป
สกกมฺมาภิตฺตมฺหิ ตีสกฺขตฺตํ อโหสฺหํ.
จกฺกตฺตํ มหพฺพลํ.
- [๔๑๓] สตฺตตรตนสมฺปนฺโน จตฺตํปมฺหิ อิสฺสโร
ตตฺถาปิ ภวนํ มยฺหํ อินฺทลภฺจิว อุกฺคตํ.
- [๔๑๔] อายามโต จตฺตพฺปิสฺสา วิตฺถาเรน จ ทฺวาทสา
รณมกฺ^๑ นาม นครํ ทพฺพปการโตรณํ.
- [๔๑๕] อายามโต ปณฺจสत्ตํ วิตฺถาเรน ตทตฺตมกํ
อากิณฺณํ ชนกาเยหิ ติทฺธานํ ปุริ วิย.
- [๔๑๖] ยถา สฺฐิจมฺเร สฺฐิจิ ปกฺกขิตฺตา ปณฺณวีสติ
อณฺณมณฺณํ ปณฺณวณฺณํ อากิณฺณา โหติ สตฺตา.^๒
- [๔๑๗] เอวมฺปิ นครํ มยฺหํ หตฺถสฺสรตฺตํ
มนุสฺสเสหิ ตทากิณฺณํ รณมกํ นครตฺตมํ.
- [๔๑๘] ตตฺถ ภุตฺวา ปิวิตฺวา จ ปุณฺ เทวตฺตํ คโต
ภเว ปจฺจิมเก มยฺหํ อโหสิ กุลสมฺปทา.
- [๔๑๙] พุทฺธมณฺณกุลสมฺภุโต มหารตนสมฺภโย
อสีติโกฏิโย หิตฺวา หิรณฺยสฺส ปรีพฺพชึ.^๓

^๑ ฉ., เท. รณมณ^๒ ฉ., เท. อากิณฺณํ

โหติ ลงกตํ อ. ขเปย โหติ ตํ ตทา

^๓ ฉ., เท. หิรณฺยสฺสาปิ ปพฺพชึ

[๔๒๐] ปฏิสมภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพภิกฺขุณา สจฺจนิคตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา มหากสฺสโป เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

คตฺถิยํ มหากสฺสปตฺเถราปทาน.

๓.๔ อนุรุทรตฺเถราปทาน

- [๔๒๑] สุเมธํ ภควนฺตาทํ โลกเชฏฺฐจํ นราสภํ
 วุปกฏฺฐจํ วิหรนฺตํ อทฺทสํ โลกนายกํ.
- [๔๒๒] อุปคฺคตฺวาน สมนุทฺธํ สุเมธํ โลกนายกํ
 อณฺชลีสํ ปคฺคเหตุวาน พุทฺธเสฏฺฐจํ อยาจหํ.
- [๔๒๓] อนุกมฺป มหาวีร โลกเชฏฺฐจ นราสภ
 ปทีปนฺเต ปทสฺสามิ รุกฺขมฺมูลมฺหิ ฌายโต.
- [๔๒๔] อธิวาเสสิ โส ธีโร สยมกฺข วทตํ วโร
 ทฺเมสฺสุ วินิวิชฺฌิตฺวา ยนฺตํ โยเชตฺวหนฺตทา.^๑
- [๔๒๕] สหสฺสวฏฺฐิปาทาสี พุทฺธสฺส โลกพนฺธุโน
 สตฺตาทํ ปชฺชวลิตฺวาน ปทีปา วุปสมฺมิสฺสุ.^๒
- [๔๒๖] เตน จิตฺตปฺปสาเทน เจตนาปณฺธิรํหิ จ
 ชหิตฺวา มานุสํ เทหํ วิมานํ อุปปชฺชหํ.

^๑ ฉ., เท. โยชียหํ ตทา

^๒ ฉ., เท. ทีปา วุปสมฺมิสฺสุ เม

- [๔๒๗] อุปฺปนฺนสุส เทวตํ พุยมหิ^๑ อาสิ สุนิมิตฺ^๒
 สมฺมุตโต ปชฺชวลติ ทิปทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๒๘] สมฺมุตตา โยชนํ สพฺพ^๓ วิโรเจมิ^๓ อหํ ตทา
 สพฺเพ เทเว อภิโภมิ ทิปทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๒๙] ตีสฺสกปฺปานิ เทวินฺโท เทเว รชฺชชมการยิ^๔
 น มํ เกจาทิมณฺณนฺติ ทิปทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๓๐] อฏฺฐจวิสฺสติกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตํ อโหสํ
 ทิวารตฺตญฺจ ปสฺสามิ สมฺมุตตา โยชนนฺตทา.
 [๔๓๑] สหสฺสโลกํ ฅาณฺน ปสฺสามิ สตฺถุสฺสเน
 ทิปฺพจกฺขํ อนุปฺปตฺโต ทิปทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๓๒] สุเมโธ นาม สมฺพทฺโธ ตีสฺสกปฺปสหสฺสโก^๔
 ตสฺส ทีโป มยา ทินฺโน วิปฺปสนฺนเนน เจตฺสา.
- [๔๓๓] ปฏฺฐิสฺสภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺพิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อนุรฺกฺโข เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ อนุรฺกฺขตฺเถราปทานํ.

^๑ สุยา. พุยมโห อาสิ สุนิมิตโต อ. ฅมโ

^๒ จ.,เท. วิโรเจสมิ

^๔ จ.,เท.,อ. ตีสฺสกปฺปสหสฺสโก

^๓ เท. โยชนส

^๔ จ.,เท. เทวราชชมการย

๓.๕ ปุณฺณมมุตานีปุตฺตตฺเถราปทานํ

[๔๓๔] อชฺฌมานโก มนตฺธโร ตินฺนุณฺโณ เวทาน ปารคฺค
 ปุรฺกขโตมฺหิ สิสฺสเสหิ อุกคณฺฉิ นรุตฺตมํ.

[๔๓๕] ปทุมุตตโร โลกาวิทุ อาหุतीนํ ปฏิคฺคโห
มม กมฺมํ ปกิตฺเตสึ สงฺขิตฺเตน มหามุนิ.

อภิวัตต์วาน สตุฏโน
ปฏกามี^๑ ทกขินนามุโข.

[๔๓๗] สงขิโตเตน สุณิตวาน วิตถาเรน อเทสยิ^๒
 สพเพ สิสฺสา อตฺตมนา สุตฺวาน มม ภาสโต.
 สกํ ทิฏฺฐิจิ วิโนทตฺวา พุทฺธเ จิตฺตํ ปสาทญํ

[๔๓๘] สงฺขิตฺเตนปิ เทเสมิ วิตุถาเรน ตเถวหิ.
 อภิธมฺมณยญฺโฆหิ^๓ กถาวตฺถุวิสุทฺธิยา
 สพเพสํ วิยฺญาเปตวาน วิหรามิ อนาสโว.

[๔๓๙] อีโต ปญจสเท กปเป จตุโร สุปฺปกาสกา
สตุตฺรตนสมฺปนฺนา จตุทีปมฺหิ อิสฺสรา.

[๔๔๐] ปฐิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
จพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุกํ आयสฺมา ปุณฺณเณ มนุตาปิตุโต เถโร อีมา
คาถาโย อภาสิตถาติ.

ປຽວມໍ່ ປູ່ຣຸ່ມນຸ່ຕານີປູ່ຕຸ່ຕຸ່ເຣາປາທາມໍ່.

^๑ จ.,เท. ปกกมี้

๒ จ.,ท. อนุสาสนี

๓ จ.,เท. อภิมุขมณยณฺฑิ

- [๔๕๐] จตุสจฺจํ ปกาเสนฺเต^๑ เสฏฺฐเจ จ ปุปฺผมณฺฑปเป
โกฏิสทสฺสสุสานํ ฐมฺมาภิสฺมโย อหุ.
- [๔๕๑] สตุตฺรตฺติณฺทิวํ พุทฺโธ วสฺสิตฺวา ฐมฺมวุฏฺฐิยา
อฏฺฐจเม ทิวเส ปตฺเต สุนนํทํ กิตฺตยิ ชฺโน.
- [๔๕๒] เทวโลเก มนุสฺเส วา สัสนฺโต อโย ภเว
สพฺเพสํ ปวโร หุตฺวา ภเวสุ สัสริสฺสติ.
- [๔๕๓] กปฺปสทสฺสสมฺหิ โอกฺกากกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม นามเณ^๒ สตุถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๔๕๔] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอโรโส ฐมฺมนิรมิตโต
มนุตานีปฺพุตโต ปุณฺณเณติ เหลสฺสติ สตุถุ สาวโก.
- [๔๕๕] เอวํ กิตฺตยิ สมฺพุทฺโธ สุนนํทํ ตาปสํ ตทา
หาสยฺนโต ชนํ สพฺพํ ทสฺสยฺนโต สกํ พลํ.
- [๔๕๖] กตญฺชลิ นมฺสฺสนฺติ สุนนํทํ ตาปสํ ตทา^๓
พุทฺธเช การิ กริตฺวาน โสเชสิ คติมตฺตโน.
- [๔๕๗] ตตฺถ เม อหุ สงฺกปโป สุตฺวาน มุณีโน วจํ
อหิ^๔ การิ กริสฺสามิ ยถา ปสฺสามิ โคตม.
- [๔๕๘] เอวาทิ จินฺตยิตฺวาน กิริยํ จินฺตยิ มมํ
กุยาหิ กมมํ อจฺจามิ ปุณฺณกฺเขตเต อนุตฺตเร.

^๑ สฺยา. ปกาเสนฺโต^๓ ฉ.,เท. ชนา^๒ ฉ.,เท. โคตโม นาม โคตเตน^๔ ฉ.,เท. อหมิปิ การิ กสฺสามิ

- [๔๕๙] อยญจ ปาจิโก ภิกขุ สพุพปาจิ^๑ สาสเน
 วินเย อคฺคณิกฺขิตโต ตํ จานํ ปตฺถยี้^๒ อหํ.
- [๔๖๐] อิทํ เม อมิตํ โภคํ อภฺโฆภํ สาคฺฐปมํ
 เตเน โภเคน พุทฺธสฺส อารามํ มาปเย อหํ.
- [๔๖๑] โสภนํ นาม อารามํ นครสฺส ปฺรตฺถโต
 กตฺวา^๓ สตสฺสเสเน สงฺฆารามํ อมาปยี้.
- [๔๖๒] กุฎฺฐาคาเร จ ปาสาทะ มณฺฑปเป หมฺมียะ ชุหา
 จงฺกเม สุกเต กตฺวา สงฺฆารามะ^๔ อมาปยี้.
- [๔๖๓] ชนฺตาฆริ อคฺคิสาละ อโถ อุทกมาพกํ
 นุหฺนฆริ มาปยิตฺวา ภิกขุสงฺฆสฺสทาสหํ.
- [๔๖๔] อาสนุทียะ จ ปิจเก ปริโฆเค จ ภาชเน
 อารามิกญฺจ เกสชฺชํ สพุพเมตํ อทาสหํ.
- [๔๖๕] อารกฺขํ ปญฺจเปตฺวาน ปาการํ การยี้ ทพฺพหํ
 มา นํ โกจิ วิเหเจสิ สนฺตจิจิตฺตาน ตาทินํ.
- [๔๖๖] อาวาเส สตสฺสเส^๕ สงฺฆารามะ^๖ อมาปยี้
 เวปุลฺลตํ มาปยิตฺวา สมฺพุทฺธํ อุปนามยี้.
- [๔๖๗] นิฏฺฐาปิโต มยาราโม สมฺปฏฺิจฺฉ ตุวํ มุนิ
 นิยฺยาเทสฺสามิ ตํ^๗ ธีร อธิวาเสหิ จกฺขุม.

^๑ ฉ., เท. สพุพปาจิสุส อ. สพุพปาจิกลาสเน^๓ ฉ., เท. กิณิตฺวา^๕ ฉ., เท. สตสฺสเสนาวาส^๗ ฉ., เท. ตํ วีร อ. เต วีร^๒ ฉ., เท., อ. ปตฺถเย^๔ ฉ., เท. สงฺฆาราม^๖ อ. สงฺฆาราม

- [๔๖๘] ปทุมุตตโร โลกวิทู อาหุติโน ปฏิกุคโห
มม สงกปฺปมณฺเวย อธิวาเสหิ นายโก.
- [๔๖๙] อธิวาสนมณฺเวย สพฺพพณฺณสุส มहेสิโน
โกชนํ ปฏฺฐิยาเทตฺวา กาลมาโรจยิ อหํ.
- [๔๗๐] อาโรจิตมฺหิ กาลมฺหิ ปทุมุตตรนายโก
ชีณาสวสทฺสเสหิ อารามํ เม อุปาคมิ.
- [๔๗๑] นิสินฺนกาลมณฺเวย^๑ อนฺนปาเนน ตปฺปยิ
ภุตฺตาวิกาลมณฺเวย^๒ อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๔๗๒] กิโต สตสทฺสเสน ตตฺตเกเนว การิโต
โสภโน นาม อารามो สมฺปฏฺิจฺจนํ ตฺวํ มฺหิ.
- [๔๗๓] อิมินา ภูมิตาเนน^๓ เจตนาปณฺธิสฺสิทิ จ
ภเว นิพฺพุตฺตมาโนหํ ลภามิ มม ปตฺติตํ.
- [๔๗๔] ปฏฺิจฺคเหตฺวา สมฺพทฺโธ สงฺฆารามํ สุมาปิตํ
ภิกฺขุสงฺฆเณ นิสฺสิทฺวา อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๔๗๕] โย โส พุทฺธสุส ปาทาสิ สงฺฆารามํ สุมาปิตํ
ตมํหํ กิตฺตยิสฺสามิ สุณฺหาถ มม ภาสโต.
- [๔๗๖] หตฺถิ อสฺสา รถา ปตฺติ เสนา จ จตฺตฺรํคินิ
ปริวารเณตฺมํ นิจฺจํ สงฺฆารามสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๗๗] สภฺวจฺจิ ตฺวริยสทฺสทานิ^๔ เกริโย สมลฺงกตา
ปริวารเณตฺมํ นิจฺจํ สงฺฆารามสฺสิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. นิสินฺนํ กาลมณฺเวย^๓ ฉ.,เท. อิมินาราม ทาเนน^๒ ฉ.,เท. ภุตฺตาวิ กาลมณฺเวย^๔ ฉ.,เท. ตฺวสทฺสทานิ

- [๔๘๘] ยถา สูลาวุโต ไปโส ราชทณฺฑน ทชฺชิตโต
 สุลเ สาทํ อวิหฺนโต ปริมุตฺติว อิจฺฉติ.
- [๔๘๙] ตเถวาทํ มหาวีร ภาวทณฺฑน ทชฺชิตโต
 กมฺมสูลาวุโต สนฺโต ปิปาสาเวทนาฏฺฐิตो.^๑
- [๔๙๐] ภเว สาทํ น วิหฺนทามิ ทยฺหฺนโต ตีหิ อคฺคิหิ
 ปริมุตฺตึ คเวสามิ ยถา จ ราชทณฺฑนโต.^๒
- [๔๙๑] ยถา วิสาโท ปุริโส วิเสน ปริปีฬิตโต
 อคทํ โส คเวเสยฺย วิสฆาตายุปายนํ.^๓
- [๔๙๒] คเวสมานํ ปสฺเสยฺย อคทํ วิสฆาตกํ
 ตํ ปิวิตฺวา สุขี อสฺส วิสมฺหา ปริมุตฺตติยา.
- [๔๙๓] ตเถวาทํ มหาวีร ยถา วิสคโต^๔ นโร
 สมฺปปีฬิตอ อวิชฺชาย สทฺธมฺมาคทเมสหํ.
- [๔๙๔] ฐมฺมาคทํ คเวสนฺโต อททกฺขี สกฺยสาสนํ
 อคฺคสจฺจโสธานนฺตํ^๕ สพฺพสลฺลวิโนทนํ.
- [๔๙๕] ฐมฺโมสถํ ปิวิตฺวาน วิสํ สพฺพํ สมฺมูหํ
 อชรามรํ สีติภาวํ นิพฺพานํ ปสฺสยิ^๖ อหํ.
- [๔๙๖] ยถา ภูตทชฺชิตโต^๗ ไปโส ภูตคฺคาเหณ ปิฬิตโต
 ภูตเวชฺชํ คเวเสยฺย ภูตสฺมา ปริมุตฺตติยา.

^๑ ฉ., เท. ปิปาสาเวทนาฏฺฐิตโต^๒ ฉ., เท. วิสฆาตายุปายนํ อ. วิสฆาตายุปายโส^๓ ฉ., เท. อคฺคํ สพฺพโสธานํ ตํ อ. อคฺคสพฺพโ^๔ ฉ., เท. ภูตทชฺชิตโต^๕ ฉ., เท. ราชทณฺฑนโต^๖ ฉ., เท., อ. วิสคโต^๗ ฉ., เท. ผลสยิ

- [๔๙๗] คเวสมาโน ปสฺสเสยฺย ภูตวิชชาสุ โกวิทํ
 ตสฺส โส วิหณฺเณ^๑ ภูตํ สมฺมุลญฺจ วินาสเย.
- [๔๙๘] ตเถวาทิ มหาวีร ตมคฺคาเหน ปิฬิตโต
 ฌาณาโลกํ คเวสามิ ตมโต ปริมุตฺติยา.
- [๔๙๙] อถททสํ สกฺขมฺนี กิเลสฺตมโสธนํ
 โส เม ตมํ วิโนทฺเทสิ ภูตเวทฺชว ภูติกํ.^๒
- [๕๐๐] สํสารโสทํ สณฺณินฺที ตณฺหาโสทํ นิวารยิ
 ภวํ อุกฺขมาตยิ สพฺพํ ภูตเวทฺชว มฺมโต.
- [๕๐๑] ครุโฬ ยถา โอปตฺติ ปนฺนคํ ภกฺขมตฺตโน
 สมนฺดา โยชนสฺตํ วิกุชฺเภติ มหาสริ.
- [๕๐๒] ปนฺนคํ โส คเหตุวาน อโรสีสํ วิเหจฺย
 อาทาย โส ปกฺกมฺติ เยน กามํ วิหฺงคโม.
- [๕๐๓] ตเถวาทิ มหาวีร ยถาปิ ครุโฬ พลี
 อสงฺขตํ คเวสนฺโต โทเส วิกุชฺชาลยิ อหิ.
- [๕๐๔] ทิฏฺฐโจ อหิ ฌมฺมวรี สนฺติปทํ อนฺตฺตริ
 อาทาย วิหฺราเมตํ ครุโฬ ปนฺนคํ ยถา.
- [๕๐๕] อาสาวตี นาม ลตา ชาตา จิตฺตลตาวเน
 ตสฺสา วสฺสสทฺสเสน เอกํ นิพฺพตฺตเต ผลํ.
- [๕๐๖] ตํ เทวา ปยิริปาสนฺติ ดาว ทูรผลํ^๓ สกิ
 เทวานํ सा ปิยา เอว อาสาวตี ผลฺลตฺตมา.^๔

^๑ ฉ., เท. วิหเน^๓ ฉ., เท. ดาว ทูรผล สติ^๒ ฉ., เท. ภูตัก^๔ ฉ., เท. ลตฺตมา.

- [๕๐๗] สตสหัสสํ อุปาทาย^๑ ตาหิ ปริจเร มุนี^๒
 สายํ ปาตํ นมสฺสามิ เทวา อาสาวตี ยถา.
- [๕๐๘] อวณฺณา ปาริจรียา อโมฆา จ นมสฺสนา
 ทูราคตํปี มํ สนฺตํ ขโณ มํ^๓ น วิราชยิ.
- [๕๐๙] ปฏิสนฺธี น ปสฺสามิ วิจินฺนุโต ภาเว อหํ
 นิรุปฺริ วิปฺปมฺพุโต อุปสนฺนุโต จรามหํ.
- [๕๑๐] ยถาปี ปทุมํ นาม สฺริยรฺเสน ปุปฺผติ
 ตเถวาทิ มหาวีร พุทฺธรฺเสน ปุปฺผิโต.
- [๕๑๑] ยถา พลาภโยนิมฺหิ น วิชฺชติ ปุมา^๔ สทา
 เมฆेषุ คชฺชมาเนสุ คพฺภํ คณฺหนฺติ ตา สทา.
- [๕๑๒] จิรํปี คพฺภํ ฐาเรนฺติ ยาว เมโฆ น คชฺชติ^๕
 ภารโต ปริมฺจุจฺนติ ยทา เมโฆ ปวสฺสติ.
- [๕๑๓] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส ฐมฺเมฆเณ คชฺชโต
 สทฺเทน ฐมฺเมฆสฺส ฐมฺเมคพฺภํ อคณฺหหํ.
- [๕๑๔] สตสหัสสํ อุปาทาย^๖ ปุณฺณคพฺภํ ฐเรมฺหํ
 นปฺปมฺญจามิ^๗ ภารโต ฐมฺเมโฆ น คชฺชติ.
- [๕๑๕] ยทา ตํวํ สกฺขมฺุณิ รมฺเม กาปิลวตฺถเว
 คชฺชสิ ฐมฺเมฆเณ ภารโต ปริมฺจุจฺหํ.

^๑ ฉ.,เท. สตสหัสสอุปาทาย^๓ ฉ.,เท. ขโณย^๕ ส. วสฺสติ^๗ ฉ.,เท. นปฺปมฺญจามิ^๒ ฉ.,เท. มุนิ^๔ ฉ.,เท. ปุโม^๖ ฉ.,เท. สตสหัสสอุปาทาย

[๕๑๖] สุกฺกมฺมํ อนิมิตฺตญจ อถาปณฺหิตํปิ^๑ จ
จตุโร จ ฆเล สพฺเพ ฐมมํ วิชฺฐิ ตํปิหฺ^๒

ทุตฺติยภาณวโร.

[๕๑๗] อปริเมยฺยํ อุปาทาย^๓ ปตฺถเกมิ ทว สาสนํ
โส เม อตฺถโก อนุปฺปตฺโต สนฺติปทํ อนุตฺตรํ.

[๕๑๘] วินเย ปารมี ปตฺโต ยถาปิ ปาจิโก อสิ
น เม สมสโม อตฺถิ ฐาเรมิ สาสนํ อหํ.

[๕๑๙] วินเย ขนฺธเก จาปิ ติกฺขุเจเท จ ปญฺจเก^๔
เอตฺถ เม วิมฺติ นตฺถิ อกฺขเร พุยฺยชฺชนฺปิ วา.

[๕๒๐] นิคฺคเห ปฏฺิกมฺเม จ จานาจาเน จ โกวิโท
โอสารถฺเน วุฏฺฏจาปนํ สพฺพตฺถ ปารมี คโต.

[๕๒๑] วินเย ขนฺธเก จาปิ^๕ นิภฺชิปิตฺวา ปทํ อหํ
อุกฺกโต วิภงฺเก^๖ เจว รสโต โอสเรยฺยหํ.

[๕๒๒] นิสฺสุตฺติยา จ กุสฺโล^๗ อตฺถถานตฺถเอ จ โกวิโท
อนณฺณวาทํ มยา นตฺถิ เอกคฺโค สตฺถุ สาสเน.

[๕๒๓] รุปทกฺโข อหํ อชฺช สกฺยปฺตฺตสฺส สาสเน
กขฺมํ สพฺพํ วินฺนเทมิ จินฺนทามิ สพฺพสฺสยํ.

^๑ ฉ., เท. ตถาปณฺหิตมฺปิ

^๓ ฉ., เท. อปริเมยฺยอุปาทาย

^๔ ฉ., เท. วาปิ

^๗ ฉ., เท. สุกฺกมฺม

^๒ ฉ., เท. ฐมเมวํ วิชฺฐิ อหํ

^๔ ส. ปญฺจเม

^๖ ฉ., เท., อ. วินฺนเวเจตฺวา

- [๕๒๔] ปทํ อนุปทญจาปี อกฺขรณฺจาปี พฺยณฺชนํ
 นิทานเน ปรีโยसानเน สพฺพตฺถ โกวิโท อหํ.
- [๕๒๕] ยถาปี ราชฯ พลวฯ นิหฺนิตฺวاً^๑ ปฺรณฺตเป
 วิชิณิตฺวาน สงฺคามํ นครํ ตตฺถ มาปเย.
- [๕๒๖] ปาการํ ปรีกฺขณฺจาปี เอสิกํ ทวารโกฏฺฐจกํ
 อฏฺฐาลเก จ วิวิธฯ การเย นครเ พหุ.
- [๕๒๗] สิงฺฆาฏกํ ปจฺจุรณฺจ^๒ สุวิภตฺตนฺตฺราปณํ
 การาเปยฺย สภํ ตตฺถ อตฺถานตฺถวินิจฺฉยํ.
- [๕๒๘] นิคฺขมาฏตฺถํ อมิตฺตานํ จิตฺทาฉิทฺทญฺจ ชานิตุํ
 พลกายสฺส รกฺขาย เสนาณจฺจ^๔ จเปติ โส.
- [๕๒๙] อารกฺขตฺถาย ภาณฺทสฺส นิธานกฺขลํ นรํ
 มา เม ภาณฺทํ วินสฺสีติ ภาณฺทรกฺขํ จเปติ โส.
- [๕๓๐] สมคฺโค^๕ โหติ โส รณฺโณ วุฑฺฒิํ ยสฺส จ อิจฺฉติ
 ตสฺสชาติกรณํ เทติ มิตฺตสฺส ปฏฺวีปชฺชิตุํ.
- [๕๓๑] อุปฺปาเตสฺส^๖ นิमितฺเตสฺส ลกฺขณฺสฺส จ โกวิทํ
 อชฺฌายกํ มนฺตฺรํ ไปโรหิจฺเจ จเปติ โส.
- [๕๓๒] เอเตหฺงเคหิ สมฺปนฺโน ขตฺติโยติ ปวฺจฺจติ
 สทา รกฺขณฺติ ราชานํ จกฺกวาโกว ทุกฺขินิ^๗.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. นิคฺคณฺหิตฺวฯ^๓ ฉ.,เท.,อิ. การเยยฺย^๕ ส. มามโก ฉ.,เท. มมตฺโต อ. สามโก^๗ ฉ.,เท.,อิ. ทุกฺขิตํ^๒ ฉ.,เท.,อิ. จจฺจุรณฺจ^๔ ฉ.,เท.,อิ. เสนาปจฺจ^๖ สฺยา. อุปฺปาเตสฺ

- [๕๓๓] ตเถว ตูมิ มหาวีร หตมิตฺโตว ขตฺติโย
สเทวกสฺส โลกสฺส ชมฺมราชาติ วุจฺจติ.
- [๕๓๔] ติตฺติเย นีหริตฺวาน^๑ มารญจาปิ สเสนกั
ตมฺนชฺการิ วิธเสตฺวา^๒ ชมฺมนคริ อมาปยิ.
- [๕๓๕] สีลํ ปาการิกํ ตตฺถ ฌาณนฺเต ทฺวารโกฏฺฐกั
สทฺธา เต เอสิกา ชีร ทฺวารปาโล จ สํวโร.
- [๕๓๖] สติปญฺจานมฺมญฺจาลํ ปญฺญา เต จจฺจริ มุเน
อิทฺธิปาทญฺจ สิงฺฆาญฺจ^๓ ชมฺมวีธิ^๔ สุมาปิตุ.^๕
- [๕๓๗] สุตฺตฺนตํ อภิชฺมมญฺจ วินยํ จาปิ เกวลํ
นวงคํ พุทฺธวจนํ เอสา ชมฺมสฺมา ตว.
- [๕๓๘] สุญฺญตํ อนิมิตฺตญฺจ วิหารญจาปณฺ्हิตํ
อเนชฺช จ นิโรชฺช จ เอสา ชมฺมกฺขี ตว.
- [๕๓๙] ปญฺญาเย อคฺโค นิขิตฺโต ปฏฺฐิภาณํ จ โกวิทฺโ
สาริปฺตฺโตติ นามเนน ชมฺมเสนาปตี ตว.
- [๕๔๐] จุตฺตฺปปาตกฺุสโล อิทฺธิยา ปารมี คโต
โกลิโต นาม นามเนน โปโรหิจฺโจ ตว^๕ มุเน.
- [๕๔๑] โปราณกัวสฺสโร อุกฺคเตชฺช ทฺราสโท
ชุตฺวาทิกฺุณํ อคฺโค อกฺขทสฺโส ตว มุเน.
- [๕๔๒] พหุสฺสุโต ชมฺมชโร สพฺพปาจี จ สาสเน
อานนฺโท นาม นามเนน ชมฺมรกฺโข ตว มุเน.

^๑ ฉ., เท. นินฺนิตฺวาน^๒ ฉ., เท., อ. วิธิตฺวา^๓ อ. ชมฺมวีธิ^๔ ฉ., เท. สุมาปิตา^๕ ฉ., เท. ตูมิ

- [๕๔๓] เอเต สพฺเพ อติกกมฺม มเหสี^๑ ภควา มม
 วินิจฺฉยํ เม ปาทาสิ วินเย วิญญฺเทสิตํ.
- [๕๔๔] โย โกจิ วินเย ปญฺหํ ปุจฺจติ พุทฺธสาวโก
 ตตฺถ เม จินฺตนา นตฺถิ ตณฺเฏวตฺถํ กเถมฺหํ.
- [๕๔๕] ยาวตา พุทฺธเขตฺตมฺหิ จเปตฺวา จ มหามุณี^๒
 วินเย มาทิสํ นตฺถิ กุโต ภียโย ภวิสฺสติ.
- [๕๔๖] ภิกฺขุสงฺฆเ นิสิตฺติวฺวา เอวํ คชฺชติ โคตโม
 อุปาลิสฺส สโม นตฺถิ วินเย ขนฺธเกสุ จ.
- [๕๔๗] ยาวตา พุทฺธภณฺตี นวํคํ สตฺถุสฺสํ
 วินเย กถิตํ สพฺพ^๓ วินยฺมุลปฺสฺสิน.
- [๕๔๘] มม กมฺมํ สริตฺวาน โคตโม สกฺยปฺจฺโคว
 ภิกฺขุสงฺฆเ นิสิตฺติวฺวา เอตทคฺเค จเปสิ มํ.
- [๕๔๙] สตฺสทฺสสฺสํ อุปาทาย^๔ อิมํ จานํ อปตฺถยิ
 โส เม อตฺถโถ อนฺุปตฺโต วินเย ปารมี คโต.
- [๕๕๐] สกฺยานํ นนฺทิกฺชนโก^๕ กปฺปโก อาสิหํ ปุเร
 วิชิตฺวาน ตํ ชาตี ปุตฺโต ชาโต มเหสิน.
- [๕๕๑] อิตฺโต ทฺตฺติเยเก กปฺเป อณฺุชโส นาม ขตฺติโย
 อนนฺตเตโช อมิตฺยโส ภูมิปาโล มหทฺธโน.
- [๕๕๒] ตสฺส รณฺโณ อหํ ปุตฺโต จนฺทโน นาม ขตฺติโย
 ชาติมเทเน ปตฺถทฺโร ยโสโภคมเทเน จ.

^๑ ฉ.,เท. ปเมสิ^๒ ฉ.,เท.,อิ. ตํ มหามุณี^๓ ฉ.,เท.,อิ. วินโยคํ ตํ สพฺพ^๔ ฉ.,เท. สตฺสทฺสสฺสปาทาย^๕ ฉ.,เท.,อิ. นนฺทิกฺชนโน

- [๕๕๓] นาคสทสทสุสานิ สพฺพาลงการภูสิตา
 ติธา ปภินฺนา มาตงฺคา ปริวารณฺติ มํ สทา.
- [๕๕๔] สพฺเพหิ ปเรโตหํ อุตฺตยานํ คณฺตุกามโก
 อารุหฺห สิริกํ นาคํ นครา นิภขฺมี ตทา.
- [๕๕๕] จรณฺน จ สมฺปนฺโน อุตฺตทวาโร สุตฺตโต
 เทวโล นาม สมฺพุทฺโธ อากจฺฉิ ปฺรโต มม.
- [๕๕๖] เปเสตฺวา สิริกํ นาคํ พุทฺธํ อาสาทยํ ตทา
 ตโต สยฺชาตโกโปว^๑ นาโค นุทฺตรโก^๒ ปทํ.
- [๕๕๗] นาคํ รุณฺณมณฺ^๓ ทิสฺวา พุทฺธเช โกป^๔ อากาสหํ
 วิเหจฺยิตฺวา สมฺพุทฺธํ อุตฺตยานํ อคฺมาสหํ.
- [๕๕๘] สาทํ ตตฺถ น วินฺทามิ สิริโร ปชฺชลิโต ยถา
 ปริพาเหณ ทยฺหามิ มจฺฉเณว พลิสาทโก.
- [๕๕๙] สสาครนฺดา ปจฺวี อาทิตฺตา วิย โหติ เม
 ปิตุ สนฺติกุปาคมม อิทํ วจฺนมพฺรวิ.
- [๕๖๐] อาสิวิสํ กุปิตํ อคฺคิกุขนฺธว อากตํ
 มตฺตํว กุณฺธวํ ทนฺตี ยํ สยฺมกฺ อสาทยํ.
- [๕๖๑] อาสาทิโต มยา พุทฺโธ โฆโร อคฺคตโป ชินो
 ปุรา สพฺเพ วินฺสสาม ขมาเปสฺสาม ตํ มฺหิ.
- [๕๖๒] โน เจ ตํ นิชฺฌาเปสฺสาม อตฺตททนต์ สฺมาหิตํ
 โอเรน สตฺตเม ทิวเส^๕ รฏฺฐมฺเม วิธมิสฺสติ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. สยฺชาตโกโป โส^๒ ฉ.,เท.,อิ. นุทฺตรโต^๓ ฉ.,เท. ภูฏมณฺ อ. ภูฏมณ^๔ ฉ.,เท. โกป^๕ ฉ.,เท. สตฺตทิวสา

- [๕๖๓] สุขเมขโล โกสิโย จ ลิกคโว จาปี สตุตโก
 อาสาทยิตฺวา อีสโย ทุคฺคตา เต สเสนกา.^๑
- [๕๖๔] ยทา กุปฺปนฺติ อีสโย สญฺญตา พุรหมจารีโน
 สเทวกํ วินาสนฺติ สสาครํ สปปพฺพตํ.
- [๕๖๕] ติโยชนสทฺสสมฺหิ ปุริเส สนนฺนิปาตยิ
 อจฺจยํ เทสนตฺถาย สยมภํ อุปสงฺกมํ.
- [๕๖๖] อลฺลวตฺถา อลฺลสิรา สพฺเพว ปณฺชลิกฺกา
 พุทฺธสฺส ปาเท นิปตฺติวาทา อิํ วจนมพฺรํ.
- [๕๖๗] ขมสฺส ตวํ มหาวีร อภฺยาจติ ตํ ชโน
 ปริพาหํ วินนฺเทหิ มา จ^๒ รณฺจํ วินาสये.
- [๕๖๘] สเทวมานุสา สพฺเพ สทानวา สรกฺขสา
 อโยมเยน กุณฺเณ ลิริ ภิณฺฑเยยฺย เม สทา.
- [๕๖๙] อุกฺเก^๓ อคฺติ น สณฺจติ วิหํ เสเล น รุหติ
 อคฺเท กิมิ น สณฺจติ โกโป พุทฺธเช น ชายติ.
- [๕๗๐] ยถา จ ภูมิ อจฺลา อปฺปเมยฺโย จ สาครโร
 อนนฺตโก จ อากาโส เอวํ พุทฺธา^๔ อโฆภฺยา.
- [๕๗๑] อตฺตทนฺตา^๕ มหาวีรา ขมิตา จ ตปสฺสีโน
 ขนฺดานํ ขมิตานํ จ คมนํ วา^๖ น วิชฺชติ.

^๑ ฉ.,เท. สรรฐกา

^๓ ฉ.,เท. ทเก

^๕ ฉ.,เท.,อิ. สทา ขนฺดา

^๒ ฉ.,เท. โน

^๔ อิ. พุทฺธ อโฆภฺยา

^๖ ฉ.,เท. ตํ

- [๕๗๒] อิหิ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ ปริพาหิ วิโนทโย^๑
 มหาชนสุส ปุโรโต นภํ อพฺภุคฺคมี ตทา.
- [๕๗๓] เตน กมฺเมนหิ วีร^๒ หีนตตํ อชฺฌปาคโต
 สมตฺถิกมฺม ตํ ชาตี ปาวีสี อภยํ ปุริ.
- [๕๗๔] ตทาปิ มํ มหาวีร ทฺยหฺมานํ สฺสณฺจิตํ
 ปริพาหิ วิโนทสิ สยมภุํ จ ขมาปยิ.
- [๕๗๕] อชฺชาปิ มํ มหาวีร ทฺยหฺมานํ ติหคฺคิภีพ
 นิพฺพาเปสิ ตโย อคฺคิ สีตภาวณฺจ ปาปยิ.^๓
- [๕๗๖] เยสํ โสตาจฺจานตฺถิ สฺสณฺถ มม ภาสโต
 อตฺถํ ตุมฺหิ ปวทฺขามิ ยถาทิฏฺฐจํ ปทํ มม.
- [๕๗๗] สยมภุํ ตํ วิมาเนตฺวา สนฺตจิตฺตํ สมหิตํ
 เตน กนฺเมนหิ อชฺช ชาโตมฺหิ นิจโยนียํ.
- [๕๗๘] มา โว ขณฺโณ วิราเชถ ขณฺาตีตา หิ โสจเร
 สทฺตฺเถ วายเมยฺยถ ขณฺโณ โว ปฏฺฐิปาทิโต.
- [๕๗๙] เอกจฺจานณฺจ วมนํ เอกจฺจานํ วิเรจฺนํ
 วิสํ หลาหลํ เอเก^๔ เอกจฺจานณฺจ โอสถํ.^๕
- [๕๘๐] วมนํ ปฏฺฐิปนฺนํ ผลณฺฺจานํ วิเรจฺนํ
 โอสถํ ผลลาภินํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ คเวสินํ.

^๑ ฉ., เท. วิโนทโย^๓ สี. ปาปยิ^๕ ฉ., เท. โอสถิ^๒ อ. วีร^๔ อ. เอเต

- [๕๕๑] สาสเนน วิรุฑฺधानํ วิสํ หลาหลํ ยถา
 อาสีวิโส ทฺฐจฺวิโส^๑ เอกํ^๒ ฉาเปติ ตํ นรํ.
- [๕๕๒] สกึ ปิตํ หลาหลํ อุปรุฑฺเชติ ชีวิตํ
 สาสเนน วิรุฑฺฌิตฺวา กปฺปโกฏฺฐิมฺหิ ทฺยหติ.
- [๕๕๓] ขนฺติยา อวิหีสาย เมตฺตจิตฺตวตฺตาย จ
 สเทวกํ โส ตาเรติ^๓ ตสฺมา เต^๔ อวิโรชียา.^๕
- [๕๕๔] ลามาเลเก น สขฺขนฺติ สมฺมานเน วิมานเน
 ปจฺจีสทิสสา พุทฺธา ตสฺมา เต น วิโรชียา.^๖
- [๕๕๕] เทวทตฺเต จ วรเก โจเร จงฺกุลิมาลเก
 ราหุเล ธนฺปาเล จ สพฺเพสํ สมโก มฺหิ.
- [๕๕๖] เอเตสํ ปฏฺฐิณํ นตฺถิ ราโคเมสํ น วิชฺชติ
 สพฺเพสํ สมโก พุทฺโธ วรทสฺสโรสสฺส จ.
- [๕๕๗] ปนฺเถ ทิสฺวาน กาสาวํ จชฺชติ ตํ มิพฺพหมกฺขิตํ
 สิริสา อญฺชลึ กตฺวา วนฺทิตพฺพํ อสิทฺธชฺช.
- [๕๕๘] อพฺภตฺตีตา จ เย พุทฺธา วตฺตมาณา อนาคตา
 ฐเชนาเนน สขฺขณฺติ ตสฺมา เอเต นมสฺสียา.
- [๕๕๙] สตฺถกปฺปํ สุวินยํ ฐาเรมิ ททฺเยนหํ
 นมสฺสมาโน วินยํ วิหริสฺสามิ สพฺพทา.

^๑ ฉ.,เท.,อ. ทฺฐจฺวิโส^๓ สุยา. ตรติ ฉ.,เท. ตารติ^๕ ส. โว อวิโรชโย ฉ.,เท. อวิโรชียา^๗ ฉ.,เท.,อ. สิริสมํ^๒ ฉ.,เท.,อ. เอว^๔ อ. โว^๖ ฉ.,เท. วิโรชียา

- [๕๙๐] วินโย อาสโย มยหํ วินโย จานจงกมํ
กปเปมิ วินเย วาสํ วินโย มยห^๑ โคจโร.
- [๕๙๑] วินเย ปารมิปตโต สมเถ จาปิ โกวิโท
อุปาลิ ตํ มหาวีร ปาเท วนฺทติ สตุถุโน.
- [๕๙๒] โส อหํ วิจริสฺสามิ คามา คามํ ปุรา ปุริ
นมนสฺมาโน สมพุทฺธ ธรรมสฺส จ สฺสम्मตํ.
- [๕๙๓] กิเลสา ฌาปีตา มยหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
สพฺพาสวา ปริกขีณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว.
- [๕๙๔] สุวคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๕๙๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อุปาลิ เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ฉนฺทํ อุปาลิตฺถเถราปทานํ.

๓.๗ อญฺญาโกณฺฑนฺตเถราปทานํ

- [๕๙๖] ปทุมุตฺตรสมพุทฺธ โลกเชฏฺฐํ วินายกํ
พุทฺธภูมึ อนุปฺปตฺตํ ปจฺมํ อทฺทสํ อหํ.
- [๕๙๗] ยาวตา โพธิยา มฺเฐ ยกฺขา สพุเพ สมากตา
สมพุทฺธํ ปริวเรตฺวา วนฺทนฺติ ปญฺชลีกตา.

^๑ ฉ., เท. มม

- [๕๙๘] สพุเพ เทวา ตุณฺณจมนฺนา อากาเส สณฺณจณฺหิตี เต
พุทฺธชฺเช อัยยํ อณฺุปฺปตฺโต อณฺุการตโมนฺุโท.
- [๕๙๙] เตสํ หาสปรเตตานํ มหานาโท อวตฺตถ
กิเลเส ฌาปยิสฺสาม สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสานเ.
- [๖๐๐] เทวานํ คิริมณฺเฎยาย วาจาเย^๑ สมฺพุทฺธิรติํ
หฺมฺมฺโจ หฺมฺมฺเจเน จิตฺเตเน อาภิภิกฺขมทาสหํ.
- [๖๐๑] มม สงฺกปฺปมณฺเฎยาย สตฺถา โลเก อณฺุตฺตโร
เทวสงฺฆเ นิสีทิตฺวา อิมา คาคา อภาสถ.
- [๖๐๒] สตฺตาทํ อภินิภฺขมฺม โพธิ อชฺฌคมํ อหํ
อิทํ เม ปจฺมํ ภตฺตํ พุทฺธมฺจาริสฺส ยาปนํ.
- [๖๐๓] ตฺฐิตาหิ อิทาณฺุตฺวา โย เม ภิกฺขุ อฺุปานยิ
ตมํหิ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสุณฺณถ มม ภาสโต.
- [๖๐๔] ตีสมตฺเตเต^๒ กปฺปสทฺสเส เทวราชํ กริสฺสติ
สพุเพ เทเว อภิโภตฺวา ติทิวั อาวลิสฺสติ.
- [๖๐๕] เทวโลกา จวิตฺวาน มณฺุสฺสตฺตํ คมิสฺสติ
สทฺสสฺสา^๓ จกฺกวตฺติ ตตฺถ ราชํ กริสฺสติ.
- [๖๐๖] กปฺปสทฺสสทฺสสมฺหิ โอฏฺถากกฺกุลสมฺภาโว
โคตโม นาม โคตเตเน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๖๐๗] ติทสา โส จวิตฺวาน มณฺุสฺสตฺตํ คมิสฺสติ
อคารา ปพุทฺธจิตฺวาน จพุทฺธสฺสานิ วลิสฺสติ.

^๑ ฉ., เท., อ. วาจาสมิพุทฺธิ^๓ อ. สทฺสสฺส^๒ ฉ., เท. ตีสม กปฺปสทฺสสฺสานิ

[๖๐๘] ตโต สตฺตมเก วสุเส พุทฺโธ สจฺจํ กเถสฺสตี
โกณฑนฺทโย นาม นามเน ปจฺฉํ สจฺจิกาหิตี.

[๖๐๙] นิทฺทเนเตนานุปพฺพชฺชี่ ปธานํ สุกตํ มยา
กิลเส ฉาปนตฺถาย ปพฺพชฺชี่ อนคาริยํ.

[๖๑๐] อธิคนฺตฺวาน สพฺพพญฺญ พุทฺโธ โลเก สเทวเก
อิมินา^๑ เม มหารณฺณ^๒ อมตเถริมาหนิ.

[๖๑๑] โส ทานิ ปตฺโต อมตํ สนฺตํ^๓ ปทมนฺตฺตรํ
สพฺพาสเว ปริณาย วิหรามิ อนาสโว.

[๖๑๒] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺวา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุํ आयสฺมา อญฺฉาโกณฑนฺทโย^๔ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ อญฺฉาโกณฑนฺตฺถเธรปทานํ.

๓.๘ ปิณฺโฑถถารทฺวาชฺตฺถเธรปทานํ

[๖๑๓] ปทฺมุตฺตโร นาม ชินฺโธ สยมฺภู อคฺคปฺคฺคโล
ปรโต หิมวณฺตสฺส จิตฺตฺกฺกฺกฺว วสี ตทา.

[๖๑๔] อภิตฺฐโป ตตฺถาสี มิคฺราชา จตฺกฺกโม
ยสฺส^๕ สทฺทํ สฺสณฺตฺวาน วิทฺขมฺภนฺติ พฺหุ ชนา.

^๑ ฉ., เท. อีสินาเม มิคารณฺเว

^๓ ฉ., เท. สนฺตปทมนฺตฺตรํ

^๔ ฉ., เท. ตสฺส

^๒ อ. มิตฺรณฺเว

^๕ ฉ., เท. อญฺฉาสโกณฑนฺทโย

- [๖๑๕] สุกฺคัลลํ ปทุมํ คยฺห อูปคณฺณี นราสภํ
 วุฏฺฐิตสฺส สมาริมาหา พุทฺธสฺส อภิโรปยี้.
- [๖๑๖] จาตุทฺทิสํ นมสฺสิตฺวา พุทฺธเสฏฺฐํ นรุตฺตมํ
 สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สีหนาทํ นทී ตทา.^๑
- [๖๑๗] ปทุมุตฺตโร โลกวินฺฑู อาหุตฺตํ ปฏฺิคฺคโห
 สกาสเน นิสิตฺติตฺวา อีมา คาถา อภาสถ.
- [๖๑๘] พุทฺธสฺส คิริมณฺเฑาย สพุเพ เทวา สมาคตา
 อาคโต วทตํ เสฏฺฐโจะ ชมมํ โสสุสาม ตํ มยฺ.
- [๖๑๙] เตสํ หาสปรเตตานํ ปุโรโต โลกนายโก
 มม สทฺทํ ปกิตฺเตสึ ทิฆมทสฺสี มหามุนิ.
- [๖๒๐] เยนิทํ ปทุมํ ทินฺนํ สีหนาทโ จ นาทิโต
 ตมทํ กิตฺตยิสฺสามิ สุณนถ มม ภาสโต.
- [๖๒๑] อิตฺโต อฏฺฐจฺมเก กปฺเป จกฺกวตฺตํ ภาวิสฺสติ
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จตฺถิปมฺหิ อิสฺสโร.
- [๖๒๒] การยิสฺสติ อิสฺสรํ^๒ มหิยา จตฺตฺสฏฺฐิจยา
 ปทฺฐโม นาม นามเนน จกฺกวตฺตํ มหาพโล.
- [๖๒๓] กปฺปสฺตสทฺสสมฺหิ โอฏฺฏากากฺกุลสมฺภาโว
 โคตโม นาม โคตฺเตเนน สตฺถา โลเก ภาวิสฺสติ.
- [๖๒๔] ปกาสิเต ปาวจเน พุทฺธมพฺนฺธุ ภาวิสฺสติ
 พุทฺธมณฺเฑา อภินิขมฺม ปพฺพชิสฺสติ ตาวเท.

^๑ ฉ.,เท. อหํ อ. อทสาห์^๒ ฉ.,เท. อิสฺสรีย

- [๖๒๕] ปธาน^๑ ปหิตตโต^๒ โส อุปสนโต นิรุปรี
สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตีนาสโว.
- [๖๒๖] วิชฺชเน^๓ ปนฺตเสยฺยมฺหิ วาพมิกสมากุเล
สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตีนาสโว.
- [๖๒๗] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณยา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตถํ สุกฺกํ อายสฺมา ปิณฺโฑลการทฺวาชฺ เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

อภฺถมํ ปิณฺโฑลการทฺวาชฺเถราปทานํ.

๓.๕ ขทิวณิยเรวตฺตเถราปทานํ

- [๖๒๘] คงฺคา ภาคีรธึ^๓ นาม หิมวฺนฺตา ปภาวิตา
กฺกุตฺตเถ นาวโก อาสี โอรม^๔ จ ตเร อห^๕.
- [๖๒๙] ปทุมฺมุตฺตรนายโก สมฺพทฺุชฺชํ ทิปฺพุตฺตโม
วสีสฺสทสฺสเสหิ คงฺคาโสถ^๔ ตริสฺสตี.^๕
- [๖๓๐] พหุ นาวา สมานेतฺวา วทฺธกึหิ สฺสสงฺขตํ
นาวาย จทฺถํ กตฺวา ปฏฺฐิมานี นราสภ.
- [๖๓๑] อาคนฺตฺวาน จ สมฺพทฺุชฺชํ อารุหิ^๖ นาวลณฺชก^๖
วาริมชฺฌเม จิตฺโต สตฺถา อีมา คาคา อภาสถ.

^{๑-๑} ฉ.,เท. ปธานปหิตตโต

^๓ สฺยา. ภาคีรธี

^{๕-๕} ฉ.,เท. คงคาตีรมุปากโต

^๒ ส.,อิ. วิปเน ฉ.,เท. วิชเน

^{๔-๔} ฉ.,เท.,อิ. โอรเม จ กรี อห

^{๖-๖} ฉ.,เท. อารุหิ ตมฺจ นาวก

- [๖๓๒] โย โส ตาเรสิ สมพุทฺฐํ สงฺฆํ จาปี อนาสวํ
เตน จิตฺตปฺปสาเทน เทวโลเก รมิสฺสตี.
- [๖๓๓] นิพฺพตฺติสฺสตี เต พุยมหํ สุกตํ นาวสณฺจิตํ
อากาเส ปุပ္ผณฺหนํ ธารยิสฺสตี สพฺพทา.
- [๖๓๔] อฏฺฐปณฺณาสกปฺปมฺหิ ตารโณ^๑ นาม ขตฺติโย
จาตุรฺรทฺโต วิชิตาวี จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสตี.
- [๖๓๕] สตฺตปณฺณาสกปฺปมฺหิ จมฺพโก^๒ นาม ขตฺติโย
อุคฺคจฺจนฺโตว สุริโย ไชติสฺสตี มหาพโล.
- [๖๓๖] กปฺปสฺตสหสฺสมฺหิ โอยกาทกฺกุลสมฺภาโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภาวิสฺสตี.
- [๖๓๗] ติทฺสาว^๓ จวิตฺวาน มนุสฺสสฺสตี คมฺิสฺสตี
เรวโต นาม นาเมน พุรฺหมพฺนฺธฺ ภาวิสฺสตี.
- [๖๓๘] อคารา นิภฺขมิตฺวาน สุกกมฺULEน จิตฺโต
โคตมสฺส ภาควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสตี.
- [๖๓๙] โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน ยุตฺตโยโค วิปสฺสโก
สพฺพาสเว ปริณฺฌาย นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.
- [๖๔๐] วิริยํ เม ฐุโรชฺชยุหํ โยคกฺเขมาธิวาทนํ
ชาเรมิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน.
- [๖๔๑] สตฺสหสฺเส กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสสิ เม อิท
สมฺมุตฺโต สรวะโคว กิเลเส ฌาปยิ มม.

^๑ ฉ., เท. ตารโก^๓ ฉ., เท., อ. ติทสา โส^๒ ส. จปฺปโก ฉ., เท. จมฺมโก

- [๖๔๙] โย โส จตฺตํ อธารย โสณฺณลงฺการภูสิตํ
 ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสณฺณถ มม ภาสโต.
- [๖๕๐] อีโต คนฺตฺวา อัย โปโส ตฺสิตํ อาวสิสฺสติ
 อนฺุภาสฺสติ สมฺปตฺตี อจฺจนฺราหิ ปฺรภฺยโต.
- [๖๕๑] จตฺตฺตีสติภฺยตฺตํ จ เทวเรชฺชํ ภวิสฺสติ
 นฺราชิโป^๑ อภฺยจฺจํ วสฺสํ อาวสิสฺสติ.
- [๖๕๒] อภฺยปณฺณาสภฺยตฺตํ จ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ
 ปเทสเรชฺชํ วิปลํ มหิยา การยิสฺสติ.
- [๖๕๓] กปฺปสฺตสทฺสสมฺหิ โอภฺยกาภฺยสมฺภโว
 โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๖๕๔] สภฺยานํ ภฺยเกตฺตฺส ฌาติพนฺธุ ภวิสฺสติ
 อานนฺโท นาม นามเณ อปฺภฺยจาโก มहेสิโน.
- [๖๕๕] อาดาปี นิปโก จาปิ พาหุสจฺเจสฺส โกวิโท
 นีวาทวฺตฺตติ อตฺถทฺโธ สพฺพปาจี ภวิสฺสติ.
- [๖๕๖] ปธานํ ปหิตฺตโต โส อฺปฺสนฺโต นิรฺุปฺติ
 สพฺพาสเว ปรีณฺณาย นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.
- [๖๕๗] สนฺติ อารณฺณกา นาคา ภฺยชฺรา สภฺยจฺหายนา
 ตฺธิปฺปภินฺนา มาตงฺคา อีสาทนฺตา อฺรพฺพหฺวา.
- [๖๕๘] อเนกสฺตสทฺสสา ปณฺทิตาปี มหิทธิกา
 สพฺเพ เต พุทฺธนาคสฺส น โหนฺติ^๒ ปรีวิมฺภิตา.

^๑ ฉ.,เท.,อ. พลชฺชิโป^๒ ฉ.,เท. น โหนฺตุ ปณฺธิมฺหิ เต.

- [๖๕๙] อาทียาเม นมสฺสามิ มชฺฌิเม อถ ปจฺฉิเม
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน พุทฺธเสฏฺฐํ อปฺภุจฺหิ.
- [๖๖๐] อาตปปี นิปโก จาปิ สมปชาโน ปฏิสฺสโต
โสตาปตฺติผลํ ปตฺโต เสขภูมิสฺสุ โกวิทฺโ.
- [๖๖๑] กปฺเปโต สตสฺสเส ยํ กมฺมมภินิหรี
ตาหํ ภูมึ อนฺุปฺปตฺโต จิตา^๑ สทฺธา มหปฺผลา.^๒
- [๖๖๒] สุวาคํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๖๖๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตถํ สุทํ อายสฺมา อานนฺโท เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ อานนฺตฺเถราปทานํ.

ตตฺตฺสุทฺธานํ

พุทฺโธ ปจฺเจกพุทฺโธ^๒ จ สารีปฺตฺโต จ โกลิโต
กสฺสโป อนฺุรฺพุทฺโธ จ ปุณฺณตฺเถโร อฺุปาลิ จ.
โกณฺฑนฺณโม^๓ จาปิ ปิณฺโฑโล เรวโตนฺนทปณฺฑิโต^๔
ฉ สตานิ จ เตสฺสฺส จิ คาถาโย สพฺพปิณฺฑิตา.

อปทานเน ปจฺโหม พุทฺธวคฺโค.

^{๑-๑} สี่. จิตฺโต สทฺธมฺมาจโล ฉ., เท. จิตฺตา สทฺธมฺมาจลา

^๓ ฉ., เท. อญฺญาสิโกณฺฑนฺณโม

^๒ สุยา. ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ

^๔ ฉ., เท. เรวตานนฺทปณฺฑิโต

๒. สัทสนิยวคฺโค

๑. สัทสนทายกตฺเถราปทาน

- [๑] นิพพุเต โลกนาถมฺหิ สิทธตฺเถ ที่ปทุตฺตเม
 วิทฺถาริเต ปาวจเน พาหุชฌมฺหิ สาสเน.
- [๒] ปสนฺนจิตฺโต สุมโน สัทสนมกาสหิ
 สัทสนํ กริตฺวาน ปาทปิจมกาสหิ.
- [๓] สัทสนเน จ วสฺสฺสนฺเต ฆริ ตตฺถ อากาสหิ
 เตน จิตฺตปฺปสาเทน ตฺสึตํ อุปฺปชฺชหิ.
- [๔] อายาเมเน จตฺตพฺพิสา^๑ โยชนาสี^๒ ดาวเท
 วิมานํ สุกตํ มยฺหิ วิทฺถาเรน จตฺตทส.
- [๕] สตฺต^๓ กณฺณาสหฺสฺสานิ ปรีวารเณติ มํ สทา
 โสณฺณมยญจ ปฺลลฺงกํ พุยมฺเห อาสิ สฺนิมฺมิตํ.
- [๖] หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ทิพฺพยานํ อุปฺภุจิตํ
 ปาสาทา ลีวิกา เจว นิพฺพุตฺตฺนฺติ ยทิจฺฉกํ.
- [๗] มณฺนิยา จ ปฺลลฺงกา อญฺเฆ สารมยา พหุ
 นิพฺพุตฺตฺนฺติ มมํ สพฺเพ สัทสนสฺสึทํ ผลํ.
- [๘] โสณฺณมยา รุปฺมยา ผลิกา เวฬุริยามยา
 ปาทุกา อภิรุฬฺหามิ ปาทปิจสฺสึทํ ผลํ.
- [๙] จตฺตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
 ทฺคฺคฺตํ นาภิชานามิ ปุณฺณกมฺมสฺสึทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. จตฺตพฺพิส

^๒ ฉ.,เท. โยชนํ อาสิ

^๓ ฉ.,เท. สต

- [๑๐] เตสตุตติ อีโต กปเป อินฺทนามา ตโย ชนา
เทวสตุตติ อีโต กปเป ตโย สุมณนามกา.
- [๑๑] สมสตุตติโต กปเป ตโย วรฺณนามกา
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา จตุทูปมฺหิ อีสฺสรา.
- [๑๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุกฺมา อายสฺมา สีหასนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ปจฺมํ สีหასนทายกตฺเถราปทาน.

๒. เอกตฺถมฺภิกตฺเถราปทาน

- [๑๓] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต มหาปฺปคฺคเณ อหุ
สรณํ คตา จ เต พุทฺธํ สทฺทหนฺติ ตถาคตํ.
- [๑๔] สพฺเพ สงฺคมฺม มนฺเตตฺวา มาหิ กุพฺพนฺติ สตฺถุโน
เอกตฺถมฺภํ อลภนฺตา วิจินฺนฺติ พุรหาวเน.
- [๑๕] เตหิ อรณฺเณ ทิสฺวาน อุปคมฺม คณํ ตทา
อณฺชลิํ ปคฺคเหตฺวาน ปริปฺจุจฺฉิ คณํ อหิ.
- [๑๖] เต เม ปุณฺณจา วียากํสุ สีลวฺนโต อุปาสกา
มาหิ มยิ กตฺตูกามา เอกตฺถมฺภเณ น ลพฺภติ.
- [๑๗] เอกตฺถมฺภํ มมํ เทถ อหิ ทสฺสามิ สตฺถุโน
อาหริสฺสามหิ ธมฺภํ อปฺโปสฺสุกฺกา ภวณฺตุ เต.

- [๑๘] เต เม ฌมฺภํ ปเวจฺฉิสฺส ปสนฺนา ตุมฺหํมานสา
ตโต ปฏินิวัตติตฺวา อากมฺสฺส สกํ ฆรํ.
- [๑๙] อจิรํ คเต ปุคฺคเณ ฌมฺภํ อทาสหํ ตทา
หฺมฺโง หฺมฺเณ จิตฺเตน ปจฺมํ อสฺสเปสํ.
- [๒๐] เตเน จิตฺตปฺปสาเทน วิมานํ อุปฺปชฺชหํ
อุพฺพิทฺธํ ภาวนํ มยฺหํ สตฺตถมฺมํ สมฺมุคฺคตํ.
- [๒๑] วชฺชมานาสฺส เภริสฺส ปริจาเรมฺหํ สทา
ปญฺจปณฺณาสกปฺมฺหิ ราชา อาสี ยโสธโร.
- [๒๒] ตตฺถาปิ ภาวนํ มยฺหํ สตฺตถมฺมํ สมฺมุคฺคตํ
กุฎาคารวฐฺเปตํ เอกตถมฺภํ มโนรมํ.
- [๒๓] เอกวิสติกปฺมฺหิ อุเทโน นาม ชตฺติโย
ตตฺราปิ ภาวนํ มยฺหํ สตฺตถมฺมํ สลฺงกตํ.^๑
- [๒๔] ยํ ยํ โยนฺอุปฺปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
อนฺโณมิ สพฺพเมตฺถ^๒ เอกตถมฺภาสฺสึทํ ผลํ.
- [๒๕] จตฺนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ ฌมฺภมทฺทํ^๓ ตทา
ทฺมุคฺคตี นาภิชานามิ เอกตถมฺภาสฺสึทํ ผลํ.
- [๒๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา เอกตถมฺภิกโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ เอกตถมฺภิกตเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. สมฺมุคฺคตํ

^๒ ฉ.,เท. สฺขํ สพฺพํ

^๓ ฉ.,เท. ฌมฺภมทฺทํ

๓. นนทตฺเถราปทานํ

- [๒๗] ปทุมุตตรสุลล ภควโต โลกเชฏฐสุลล ตาทิโน
วตถิ ไข่ม มยา ทินนํ สยมภุสสุลล มहेสิโน.
- [๒๘] ตมเม พุทฺโธ วียากาสี ชลชุตตมนายโก
อิมีนา วตถทาเนน เหมวณฺโณ ภวิสฺสสิ.
- [๒๙] เทวสมปตฺตี^๑ อนุโมตฺวา สุภกมฺมเลน^๒ โจทิตो
โคตมสุลล ภควโต กนิฏฺฐโจ ตวํ ภวิสฺสสิ.
- [๓๐] ราครตฺโต สุขสีโล กาเมสุ เคธมายูโต
พุทฺธเชน โจทิตो สนฺโต ตโต^๓ ตวํ ปพฺพชิสฺสสิ.
- [๓๑] ปพฺพชิตฺวาน ตวํ ตตฺถ
สพฺพาสเว ปริณฺฑาย กุสลมฺมเลน โจทิตो
นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.
- [๓๒] สตกปฺปสหสฺสมหิ^๔ จตุโร เจลนามกา
สญฺจิกปฺปสหสฺสมหิ อุปฺเจลา จตฺตฺชนา.
- [๓๓] ปญฺจกปฺปสหสฺสมหิ เจลาว จตุโร ชนา
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา จตฺตฺทีปมฺหิ อิสฺสรา.
- [๓๔] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺตฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภินฺดฺวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสุลล สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา นนฺโท เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ นนทตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. เทว สมปตฺตี^๓ ฉ., เท. ตทา^๒ ฉ., เท. กุสลมฺมเลติ^๔ ฉ., เท. สตกกปฺปสหสฺสเลติ

๔. จุลลปนุถกตุเถราปทาน

- [๓๕] ปทุมุตตโร นาม ชีโน อาหุติโน ปฏิกคโห
คณมฺหา วูปกฏฺโห โส หิมวณฺเต วสี ตทา.
- [๓๖] อหิปี หิมวณฺตมฺหิ วสามิ อสฺสเม ตทา
อจิราคตํ มหาวีริ อูเปสี โลกนายกํ.
- [๓๗] ปุပ္ผจฺจตฺตํ คเหตุวาน อุกคณฺณี นราสภํ
สมาธิ สฺมาปชฺชนตํ อนฺตรายมกาสหิ.
- [๓๘] อุโภทตฺเถหิ ปคฺคยห ปุပ္ผจฺจตฺตํ อทาสหิ
ปฏิกคฺเคหสิ ภควา ปทุมุตตโร มหามุณี.
- [๓๙] สพฺเพ เทวา อตฺตมนา หิมวณฺตํ อูเปนฺติ เต
สารถฺการิ ปวตฺตีสํ^๑ อนฺโมทิสฺสติ จกฺขมา.
- [๔๐] อิหิ วตฺวาน เต เทวา อุกคณฺจํ นรุตฺตมํ
อากาเส ธารยณฺตสฺส ปทุมํ จตฺตมุตฺตมํ.
- [๔๑] สตปตฺตจฺจตฺตํ^๒ ปคฺคยห อทาสิ ตาปโส มม
ตมํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺนนาถ มม ภาสโต.
- [๔๒] ปณฺจวิสฺติกปฺปานิ เทวเรชฺชํ กริสฺสติ
จตฺตตฺตีสฺติกขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสติ.
- [๔๓] ยํ ยํ โยนี สํสฺรติ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
อพฺโภกาเส ปติฏฺฐนฺตํ ปทุมํ ธารยิสฺสติ.

^๑ ฉ.เท. ปวตเตสํ^๒ สฺยา. สตฺต

- [๔๔] กปฺปสฺตสฺสสฺสมฺหิ โอกฺกากกฺกุลสฺสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตุถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๔๕] ปกาลิเต ปาวจเน มนุสฺสสฺสตุํ ลภิสฺสติ
มโนมยฺมฺหิ กายมฺหิ อุตฺตโม โส ภวิสฺสติ.
- [๔๖] เทว ภาตโร ภวิสฺสนฺติ อุมฺปิ ปนฺถกฺวหยา^๑
อนุภอฺตฺวา อุตฺตมตฺถํ ไชตยิสฺสนฺติ สาสนํ.
- [๔๗] โส อฏฺฐารสวสฺโสหํ ปพฺพชฺชี่ อนคาริยํ
วิเสสํ น วิญฺญามิ สกฺยปฺตฺตสฺส สาสนे.
- [๔๘] ทนฺธา มยฺหํ คตฺติ อาสิ ปริฏฺโต ปุเร อหํ^๒
ภาตา จ มํ ปณฺนามะสิ คจฺฉ ทานิ สกํ ฆรํ.
- [๔๙] โสหํ ปณฺนามิโต สนฺโต สงฺฆารามสฺส โกฏฺฐเก
ทุมฺมโน ตตฺถ อฏฺฐาสี สามณฺณสฺสมี อเปกฺขวา.
- [๕๐] อเถตฺถ^๓ สตุถา อากจฺฉิ^๓ สีลํ มยฺหํ ปรามสิ
พาหาย มํ คเหตุวานํ สงฺฆารามํ ปเวสยิ.
- [๕๑] อนุกมฺปาย เม สตุถา อทาสิ ปาทปฺปญฺชนี
เอวํ สุทฺธํ อธิฏฺฐเจहि เอกมนฺตํ^๔ อธิฏฺฐจิตฺตํ^๔.
- [๕๒] หตฺถเอहि ตมํ คยฺห สรี โกกนํ อหํ
ตตฺถ จิตฺตํ วิมฺจุจฺจิ เม อรหตฺตํ อปาปณฺนิ.
- [๕๓] มโนมเยสฺส กาเยสฺส สพฺพตฺถ ปารมี คโต
สพฺพาสเว ปริณฺฌาย วิหรามิ อนาสโว.

^๑ อ. ปนฺถสฺวหยา^{๓-๓} ฉ., เท. ภควา ตตฺถ อากจฺฉิ^๒ ฉ., เท. อหํ^{๔-๔} ฉ., เท. เอกมนฺตมธิฏฺฐจฺจิ

[๕๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา จุลฺลปฺนถโก^๑ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ จุลฺลปฺนถตฺถเกราปทานํ.

๕. ปิณฺทวจฺจตฺถเกราปทานํ

[๕๕] นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ สุเมเช อคฺคปฺคฺคเล
ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน ญฺูปปฺฐํ โอกาสํ.

[๕๖] เย จ ปิณฺทสฺวา ตตฺถ ฉพฺภินฺญา มหิทฺธิกา
เตหิ ตตฺถ สฺมานेतฺวา สงฺฆมาตฺตมกาสํ.

[๕๗] สุเมธสฺส ภควโต อฺุปฏฺฐาโก ตทา อหุ
สุมฺโห นาม นาเมน อนฺุโมทิตฺถ โส ตทา.

[๕๘] เตน จิตฺตปฺปสาเทน วิมานํ อฺุปปชฺชหิ
ฉพาสีตีสหสฺसानิ อจฺฉราโย อเหสฺสุ^๒ เม.

[๕๙] มเมว อนฺุวตฺตนฺติ สพฺพกามะหิ ตา สทา
อญฺเญ เทเว อภิโมมิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.

[๖๐] ปญฺจวิสฺติกปฺปมฺหิ วรฺุโณ นาม ขตฺติโย
วิสุทฺธโกชโน อาสี จกฺกวตฺติ อหิ ตทา.

^๑ ฉ., เท. จุฬปนฺถโก

^๒ ฉ., เท., อ. รมีส

- [๖๑] น เต พืชํ ปวปฺพนฺติ นปิ นียนฺติ นงฺกลา
 อกฺขจฺปาภิํ สาถิ ปริภุญฺชนฺติ มานุสา.
- [๖๒] ตตฺถ รชฺชํ กริตฺวาน เทวตฺตํ ปุณฺ คณฺจหิ^๑
 ตทาปิ เอทิสา มยฺหํ นิพฺพตฺตา โภคสมฺปทา.
- [๖๓] น มํ มิตฺตา อมิตฺตา วา หีสฺนฺติ สพฺพปาณิโน
 สพฺเพสํ จ ปิโย โหมิ ปุญฺญกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๖๔] ตีสฺสกปฺปสฺสสฺสมฺหิ ยํ ทานมทํ ททา
 ทุคฺคํ นานิกานามิ คนฺธเลปสฺสิทํ ผลํ.
- [๖๕] อิมมฺหิ^๒ ภทฺทเก กปฺเป เอโก อาสี ฆนาทิโป
 มหานุกาโว ราชิสิ^๓ จกฺกวตฺติ มหพฺพล.
- [๖๖] โสหํ ปญฺจสุ สีสฺเสสุ จเปตฺวา ชนตํ พหุ
 ปาเปตฺวา สฺสคตฺติเยว เทวตานํ ปิโย อหุ.
- [๖๗] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ปิณฺฑทวฺจฺโณ^๔ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ปณฺจมํ ปิณฺฑทวฺจฺจตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. คจฺจหิ

^๓ ฉ.,เท. ราชาหิ

^๒ ฉ.,เท. อิมสฺมี

^๔ ส. ปิณฺฑทวฺจฺโณ

๖. ราชลตฺเถรปทานํ

- [๖๘] ปทุมุตตรสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
 สตฺตมฺภุมิมฺหิ ปาสาทะ อาทาสํ สนฺถรี อหํ.
- [๖๙] ขีณาสวสหฺสเสหิ ปริกฺขณฺโณ มหามฺนิ
 อฺปาคมิ คณฺฐกฺฎี ทิปทินฺโท* นราสโก.
- [๗๐] วิโรจยฺ๒ คณฺฐกฺฎี เทวเทโว นราสโก
 ภิกฺขุสงฺฆเ จิตฺเต สตฺถา อีมา คาคา อภาสถ.
- [๗๑] เยนายํ ไซตฺติตา เสยฺยา อาทาสว สฺสนฺถโต
 ตมํหํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสนาถ มม ภาสโต.
- [๗๒] โสณฺณมยา รูปมยา อโถ เวฬุริยามยา
 นิพฺพตฺติสฺสนฺติ ปาสาทา เยเกจิ มนฺโส ปิยา.
- [๗๓] จตุสฺสจฺจิกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ
 สหสฺสจฺจิกฺขตฺตํ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ อนนฺตรา.
- [๗๔] เอกวีสติกปฺปมฺหิ วิมโล นาม ขตฺติโย
 จาตุรฺนโต วิชิตาวิ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ.
- [๗๕] นครํ เรณฺวตี นาม อิกฺขจกาหิ สฺมาปิตํ
 อายามโต ตีณิสํ จตุรฺสสสมายุตํ.
- [๗๖] สฺทสฺสโน นาม ปาสาทะ วิสฺสกมฺเมเน มาปิตะ
 กฺฎาการวรูปโต สตฺตรตนฺนฺสิโต.

* จ.,เท. ทวิปทินฺโท

๒ จ.,เท. วิโรจโน

- [๗๗] ทสสททาวิวิตตุนตํ วิชาธรรสมากุลํ
 สุกทสนนํ นกรํ เทวตานํ ภวิสฺสติ.
- [๗๘] ปภา นิคฺคจฺจนเต ตสฺส อุกฺคจฺจนฺเตว สุริเย
 วิโรจิสฺสติ ตํ นิจฺจํ สมฺนตา อฏฺฐโยชนํ.
- [๗๙] กปฺปสฺตสทสฺสสมฺหิ โอยฺยกาณฺณกฺกุลสมฺภาโว
 โคตโม นาม นามเณ^๑ สตุถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๘๐] ตุสฺสิตาว จวิตฺวาน สุกกมฺมเลน จิตฺโต
 โคตมสฺส ภควโต อตฺตรโช โส ภวิสฺสติ.
- [๘๑] สจฺเวสฺเสยฺย^๒ อการํ จกฺกวตฺตํ ภาวเยยฺย โส
 อฏฺฐจฺฉนเมตํ ยํ ตาที่^๓ อคาเร รติมฺชฺชมา.
- [๘๒] นิภฺขมิตฺวา อการมฺหา ปพฺพชิสฺสติ สุพฺพโต
 ราหุโล นาม นามเณ อรหา โส ภวิสฺสติ.
- [๘๓] กิเกว อณฺฑํ รกฺขเยยฺย จามรีริว วาลลํ
 นิปโก สีสฺสสมฺปนฺโน มมํ ทกฺขิ^๓ มหามฺนิ.
- [๘๔] ตสฺสหาหํ ฐมฺมมณฺเฑน วิหาสี สาสเน รโต
 สพฺพาสเว ปรีณฺเฑน วิหรามิ อนาสโว.
- [๘๕] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จภฺปิณฺเฑน สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ราหุโล เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตุถาติ.

อฏฺฐํ ราหุลตฺถเธรปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. โคตเตน

^๒ ฉ.,เท. สจฺวาเสยฺย

^๓ ฉ.,เท. รกฺขิ

๗. อุปเสนวณฺณตปฺตตฺเถรปาทานํ

- [๘๖] ปทุมุตฺตริ ภาควนฺตํ โลกเชฏฺฐํ นราสภํ
 ปพฺพการมฺหิ นิสินฺหนิ^๑ ตํ อุปคณฺฉิ นรุตฺตมํ.
- [๘๗] กณฺโณการิ^๒ ปุปฺผิตํ^๓ ทิสฺวา วณฺณฺเณ เจตฺวาน^๔ ตํ ตทา
 อลงฺกิริตฺวา จตฺตมฺหิ พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
- [๘๘] ปิณฺฑปาตณฺจ ปาทาสี ปรมฺมณฺํ สุโกชณฺ
 พุทฺธเชน นวเม ตตฺถ สมนฺเณ อฏฺฐ โภชยิ.
- [๘๙] อนฺนโมทิ มหาวิโร สยมฺภฺย อคฺคปฺคฺคโล
 อิมินา จตฺตทาเนน ปรมฺมณฺนปเวจฺจนา.
- [๙๐] เตน จิตฺตปฺปสาเทน สมฺปตฺติ อณฺโณสฺสสิ
 तीสฺยกฺขตฺตํ^๕ จ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ.
- [๙๑] เอกวีสตีกฺขตฺตํ จ จกฺกวตฺติ ภาวิสฺสติ
 ปเทสราชํ วิปฺปลํ คณฺนาโต อสงฺขยิ.
- [๙๒] ยํ วทฺนติ 'สุเมธฺติ ฐาปณฺณํ สุเมธสํ
 กปฺเปโต สตฺสทฺสเส^๕ โอภากากฺกุลสมฺภาโว
 โคตโม นาม โคตฺเตน เอโส^๖ พุทฺโธ ภาวิสฺสติ.^๖
- [๙๓] สาสเน ทิปปมฺมานมฺหิ^๗ มนฺุสฺสตฺตํ คมิสฺสติ
 ตสฺส ฐมฺเมสฺส ทายาโท โอโรโส ฐมฺมณิมนฺโต.

^๑ ฉ., เท. นิสินฺหนํ^{๒-๒} ฉ., เท. กณฺโณการิปปฺผํ^๓ ฉ., เท. เจตฺวานํ^๔ ฉ., เท. จตฺตีสฺยกฺขตฺตํ^๕ ฉ., เท. สตฺสทฺสสิโต กปฺเป^{๖-๖} ฉ., เท. สตฺถา โลเก ภาวิสฺสติ^๗ ฉ., เท. ทิพฺพมฺมานมฺหิ

[๙๔] ‘อุปเสโนติ นามเน เหสุสติ สตุฏสาวโก
สมนตปาสาทิกตฺตา^๑ อคุคฺคฺจฺจาเน จเปสฺสติ.’^๒

[๙๕] จริมํ วตฺตเต มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
ธารมิ อนฺติมํ เทหํ เชตฺวา มารํ สวาหนํ.

[๙๖] ปฏิสมฺภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺจิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อุปฺเสโน วงฺคนตฺตปฺตโต เถโร อีมา
คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ อุปฺเสนวงฺคนตฺตปฺตตฺตเถราปทานํ.

ตติยภาณวโร.

๘. รฏฺฐปาตคฺเถราปทานํ

[๙๗] ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
วรนาโค มยา ทินฺโน อิสฺสาทนโต อรุพฺพหฺวา.^๒

[๙๘] เสตจฺจนฺตโตปโสภิตो^๓ สาถพฺพโณ^๔ สหตฺถิโป
อคุจฺมาเปตฺวาน ตํ สพฺพํ สงฺฆารามํ อการยํ.

[๙๙] จตฺตปณฺณาสสทฺสฺสาณิ ปาสาเท การยํ อหํ
มโหฆทานํ กริตฺวาน นียฺยาเทสี มเหสีโน.

^๑ฉ.,เท.,อิ. อิหํ คาถาปาททวํ เถรคาถาอภฺจกถายเมว ทิสฺสติ. ^๒สุยา. อรุพฺพโว, เอวฺมุปฺริปิ.

^๓สุยา. เสตจฺจนฺตโตปโสภิตอ อิ. เสตจฺจนฺตโตปโสวโต

^๔ฉ.,เท. สกปฺปโน

- [๑๐๐] อนโมทิ มหาวีโร สยมภู อคฺคปฺคฺคโล
สพฺเพ ชเน หาสยนฺโต เทเสสิ อมตํ ปทํ.
- [๑๐๑] ตํ เม พุทฺโธ วียากาสี ชลหุตฺตมนายโก^๑
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตวา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๑๐๒] จตุปณฺณาสสทฺธานิ ปาสาทะ การยํ อโย
กถยิสฺสามิ วิปากํ สฺสณาท มม ภาสโต.
- [๑๐๓] อญฺจารสสทฺธานิ ญฺญาคารา ภวิสฺสเร
พฺยุมฺหุตฺตมมฺหิ นิพฺพตฺตา สพฺพโสณฺณมยา จ เต.
- [๑๐๔] ปณฺณาสกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ ภวิสฺสติ
อญฺจปณฺณาสกฺขตฺตํ จ จกฺกวตฺติ ภวิสฺสติ.
- [๑๐๕] กปฺปสทฺสทฺสสมฺหิ โอยฺยกาณฺถกฺกสมฺภโว
โคตโม นาม นามเน^๒ สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๑๐๖] เทวโลกา จิตฺวาน สุกฺกมฺULEน โจทิตो
ผิเต^๓ กุเล มหาโกเค นิพฺพตฺติสฺสติ ตาวเท.
- [๑๐๗] โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน สุกฺกมฺULEน โจทิตो
'รฏฺฏปาโลติ นามเน เหลสฺสติ สตฺถุสสาวโก.
- [๑๐๘] ปธานํ ปหิตตฺโต^๔ โส อฺปสนฺโต นิรฺูปิ
สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.^๕
- [๑๐๙] อญฺจาย อภินิภฺขมม ชหิตฺวา โภคสมฺปทา
เขปฺปิณฺฑเทว โภคมฺหิ เปมํ มยฺหํ น วิชฺชติ.

^๑ ฉ.,เท. ชลหุตฺตรนามโก. "ชลหุตฺตมนายติปิ ปาโร.^๒ ฉ.,เท. โคตเตน^๓ ฉ.,เท.,อิ. อจฺจ^๔ ฉ.,เท. ปธานปหิตตฺโต^๕ ฉ.,เท. นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.

- [๑๑๐] วิริยํ เม ชุรโรรยหํ โยคกฺขเมมาธิวาหนํ
 ธารมฺหิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนเณ.
- [๑๑๑] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปภินฺนํ สจฺจิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา รฏฺฐปาโล เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ รฏฺฐปาลตฺถเธรปทานํ.

๕. โสปากตฺถเธรปทานํ

- [๑๑๒] ปพฺภารํ โสธยนฺตสฺส ปวเร^๑ ปพฺพุตฺตเม
 สิทฺธตฺถเณ นาม ภควา อาคจฺฉิ มม สนฺติกํ.
- [๑๑๓] พุทฺธํ อูปคตํ ทิสฺวา โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
 สนฺถโร ปณฺณาเปตฺวาน^๒ ปุปฺปสาสนมทาสหํ.
- [๑๑๔] ปุปฺปสาสนเณ นิสฺสิทฺวา สิทฺธตฺถเณ โลกนายโก
 มมณฺจ คตฺติมณฺณาย อนิจฺจํ อุกาหรี.
- [๑๑๕] อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
 อุปฺปชฺชิตฺวา นิสฺสจฺจนฺติ เตสํ วุปฺสโม สุโข.
- [๑๑๖] อิทํ วตฺวาน สพฺพพณฺณ นรํ^๓ อพฺภุคฺคมิ ธีโร^๔
 หัสราชาว อมฺพเร.

^๑ ฉ., เท. วิปเน

^๓ สฺยา. นภ

^๒ ฉ., เท. สนฺถิตฺวาน

^๔ ฉ., เท., อ. ธีโร

- [๑๑๗] สกั ทิฏฐี ชหิตฺวาน ภาวยานิจฺจสญฺญหิ
 เอกาหิ ภาวยิตฺวาน ตตฺถ กาลกโต^๑ อหิ.
- [๑๑๘] เทว สมฺปตฺติ อณุโมตฺวา สุกกมุเลน โจทิตो
 ปจฺฉิมพฺภวสมฺปตฺโต^๒ สปากโยนุปกมฺมี.^๓
- [๑๑๙] อคารา อภินิขมฺม ปพฺพชฺช อนคาริยํ
 ชาติยา สตฺตวสฺโสหิ อรหตฺตํ อปาปฺณิ.
- [๑๒๐] อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโต สีเลสุ สฺสุมahiโต
 โตเสตฺวาน มหานาคํ อลตฺถํ อุปสมฺปทํ.
- [๑๒๑] จตฺนฺวเต อิตฺโ^๔ กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกํ ตทา
 ทฺถคฺคํ นากิขานามิ ปุปฺผทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๑๒๒] จตฺนฺวเต อิตฺโ^๔ กปฺเป ยํ สญฺญํ ภาวยิ ตทา
 ตํ สญฺญํ ภาวยนตฺตสฺส ปตฺโต เม อาสวกฺขโย.
- [๑๒๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา โสปาโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ โสปากตฺเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท. กาลกกโต

^๓ ฉ.,เท. สปากโยนุปกมฺมี

^๒ ฉ.,เท.,อ. ปจฺฉิมภเว สมฺปตฺเต

^๔ ฉ.,เท. จตฺนฺวตฺโต, เอวมนฺนํ.

- [๑๓๓] อญฺจนํ ปิรุปาสตํ ภูฏชํ ขีณาสวา พหุ
 ตฺยฺเหวโส อานุกาโว สรณฺหํ อูเปมํ.
- [๑๓๔] ปิยทสฺสี จ ภควา โลกเชฏฺโง นราสโม
 ภิกฺขุสงฺฆเณ นิสิตฺตฺวา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๑๓๕] โย โส สงฺฆํ อโมเชติ อชฺฐฏฺถํ สมาหิตํ
 ตถาคตญฺจ สมฺพุทฺธํ สุนาถ มม ภาสโต.
- [๑๓๖] สตฺตวิสติภตฺตํ โส เทวราชํ กริสฺสติ
 สกกมฺมาภิริทฺโธ โส เทวโลเก รมิสฺสติ.
- [๑๓๗] ทส จ อญฺจภตฺตํ โส จกฺกตฺถิ ภวิสฺสติ
 ปจฺจุยา รชฺชํ ปณฺจสฺตํ วสฺสํ อาวสิสฺสติ.
- [๑๓๘] อรณฺณ^๑ วณฺโณคฺคยฺห^๒ กานนํ พุยฺคฺชเสวิตํ
 ปธานํ ปททิตฺวาน กิเลสา ฌาปิตา มยา.
- [๑๓๙] อญฺจารส กปฺปสฺเต ยํ ทานมทธี ตทา
 ทฺถคฺคิ นาทิขานามิ ภตฺตทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๑๔๐] ปฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตถํ สฺสํ อายสฺมา สุมงฺคโล เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ สุมงฺคตฺเถราปทานํ.

^{๑-๒} ฉ., เท. อรณฺณวณฺโณคฺคยฺห

ตสุสุททานํ

สีหาสนี	เอกตถมรึ	นหนุโท จ	จุลลปนุถโก
ปิลินทราหุโล	เจว	วงคนุโต	รฏฐปาลโก.
โสปาโก	มงคโล	เจว	ทเสว ทุติเย
สตณจ	จตตาทิส	จ	คาถา เจตถ ปกาสิตา.

ทุติโย สีหาสนียวคโค.

๓. สรุทิวคโค

๑. สรุทิตุเถราปทาน

- [๑] หิมนุตตส^๑ อวิทุเร^๒ นิสโก นาม ปพพโต
อสุสโม สุกโต มยหิ^๓ ปณณสาลา สุมาปิตา.
- [๒] โกสิโย นาม นามเนน^๔ ชฏิลो อุกคตูปโน
เอกาโยโก^๕ อทุติโย วสามิ นิสเก ตทา.
- [๓] ผลมุลญจ ปณณญจ น ภูณชามิ อหิ ตทา
ปวตตญจ^๖ สุปาตาทิ อุปชิวามิ ตาวเท.
- [๔] นาคิ โกเปมิ อาชีวิ^๗ จชมาโนปิ ชีวิติ
อาราเชมิ สกั จิตติ วิวชเชมิ อนเนสสิ.
- [๕] รากุปลสิหิติ จิตติ ยทา อูปปชชเต มม
สยัว ปจจเวกชามิ เอกโก^๘ ตั ทเมมहि.
- [๖] รชชสิ^๙ รชนิเย^{๑๐} จ โทสนิเย^{๑๑} จ ทุสเส
มยหเส โมหนิเย^{๑๒} จ นิคมมสุสุ วนา ตูว.
- [๗] วิสุทธานิ อัย วาโส นิम्मลานิ ตปสสินิ
มา โข วิสุทธี ทุเสสิ นิคมมสุสุ วนา ตูว.
- [๘] อาการิกโก ภวิตุวาน ยทา^{๑๓} ปุตุตติ^{๑๔} ลภิสสสิ
อุโมปิ มา วิราเชสิ นิคมมสุสุ วนา ตูว.

^{๑-๑} ฉ.,เท. หิมนุตตสสาวิทุเร

^๓ ฉ.,เท. ปวตติ

^{๕-๕} ฉ.,เท. รชชเส รชนิเย

^๒ ฉ.,เท. เอกากิโย อิ. เอกากิโก

^๔ ฉ.,เท.,อิ. เอกคโค

^๖ ฉ.,เท. ทุสสนิเย ^{๗-๗} สยา. ทยา ยุตติ

- [๙] ฉวาลา^๑ ตัม ยถา กญฺจัน น กุวัจิจิ กิจจการกัม
 เนว คาเม อรณฺเณ วา น หิ ตัม กญฺจสมมตัม.
- [๑๐] ฉวาลาตุปโม ตุวัสิ น คิหิ นปิ สณฺณโต
 อุภาโต มุตฺตโก อชฺช นิภฺขมสฺส วนา ตุวั.
- [๑๑] สียา นุ โข ตว เอตัม โก ปชานี^๒ หิ เต อิทัม
 สึขัม ฐุวั วหิสี^๓ เม โกสชฺชพฺพหลาย จ.
- [๑๒] ชิคฺคฺจนิสฺสนนฺติ ตัม วิญญู อสุจิจี นาครโก ยถา
 อากกฺขมิตฺตวาน อิสโย โจทยิสฺสนนฺติ ตัม สทา.
- [๑๓] ตัม วิญญู ปวทิสฺสนนฺติ สมติกุกนตฺตสาสนัน
 สัวาสํ อลภนฺโต หิ กถํ ชีวหิสี^๓ ตุวั.
- [๑๔] ติธปฺปภินฺน^๔ มาตงฺคัม กุญฺชริ สญฺจิชายนัม
 พลินาโค อุปคณฺตวา ยฺยถา นีหเรเต คชัม.
- [๑๕] ยฺยถา วินิสฺสโฆ สนฺโต สุขัม สาทัม น วินฺทติ
 ทฺกฺกฺขิตโต วิมโน โหติ ปชฺชฌายนฺโต^๕ ปเวตติ.^๕
- [๑๖] ตเถว ชฏฺฐิลา ตัมปิ นีหริสฺสนนฺติ ทุมฺมตี
 เตหิ ตุวั นิสฺสโฆ สนฺโต สุขัม สาทัม น ลจฺจนสิ.
- [๑๗] ทิवा วา ยทิ วา รตฺตี โสภสฺสลลสมปฺปิโต
 ทญฺหสิ ปรีพาเหณ คชโย ยฺยถาว นิสฺสโฆ.

^๑ ฉ., เท. ปชานาติ^๒ ส. สทฺธวาทุ ชหสิ ฉ., เท. สทฺธวาทุ อ. ปาหิส^๓ ส. ชีวิสฺสสิ^๔ ฉ., เท. ติธ ปภินฺน^๕ อ. โอชฌายนฺโต ปชวติ

- [๑๘] ชาตฺรूपิ ยถา ภูมฺิ เนว ยายติ^๑ กตฺถจิ
 ตถา สีลวิหิโน ตฺวํ น ยายิสฺสสิ^๒ กตฺถจิ.
- [๑๙] อคาราวสมานปี^๓ กถํ ชีวิหิสี ตฺวํ
 มตฺตํ ปेतฺติญจาปี นตฺถิ เต นิหิตํ ฆนํ.
- [๒๐] สกํ กมฺมํ กริตฺวาน คตฺเต เสทํ ปโมจยํ
 เอวํ ชีวิหิสี เคเห สาธุ เต ตํ น รุจฺจติ.
- [๒๑] เอวาทิ ตตฺถ วาเรมิ สงฺกิเลสคตํ มนํ
 นานาธมฺมกถํ กตฺวา ปาปา จิตฺตํ นิวารยิ.
- [๒๒] เอวํ เม วิหรนตฺสส อปฺปมาทวิหริโน
 ตีสฺวสฺสสทฺสฺสาณิ ปวเน เม อติกุญฺเ.
- [๒๓] อปฺปมาเทน^๔ มํ ทิสฺวา^๕ อุตฺตมตฺถํ คเวสกํ
 ปทุมุตฺตรสมฺพุทฺโธ อากณฺชิ มม สนฺติกํ.
- [๒๔] ติมฺพฺรฺสทฺทวณฺณโก อปฺปเมยฺโย อญฺปิโม
 ฐฺปนาสทิสฺโส พุทฺโธ อากาเส จงฺกมฺิ ตทา.
- [๒๕] สุกฺกุโล สาลราชาว วิชฺชวพฺภวณฺนตฺเร
 ฌาณนาสทิสฺโส พุทฺโธ อากาเส จงฺกมฺิ ตทา.
- [๒๖] สีหราชาวสมฺภีโต คชราชาว ทปฺปิโต
 อภีโต^๕ พฺยคฺมราชาว อากาเส จงฺกมฺิ ตทา.

^๑ ฉ.,เท. ฌายติ^๒ ฉ.,เท. ฌายิสฺสติ^๓ ฉ.,เท. อคารํ วสมานปี^{๔-๕} ฉ.,เท. อปฺปมาทตํ ทิสฺวา^๕ ฉ.,เท. ลาสีโต

- [๒๗] สิงคินิภขสุวณฺณาโก ขทฺิรฺงการสนฺนิโก
มณิ ยถา ไชติรโส อากาเส จงฺกมึ ตทา.
- [๒๘] วิสุทฺทเกลาสสนฺนิโก^๑ ปุณฺณมาเยว จนฺทิมมา
มชฺฌนฺติเกว^๒ สุริโย อากาเส จงฺกมึ ตทา.
- [๒๙] ทิสฺวา นภ จงฺกมนฺตํ เอวํ จินฺเตสฺสํ ตทา
เทโว นฺุโข อยํ สตฺโต อุทากุ มนฺุโข อยํ.
- [๓๐] น เม สุโต ว ทิฏฺฐโจะ วา มหิยา เอทิสฺโส นโร
อปิ มนฺตปทํ อตฺถิ อยํ สตฺถา ภาวิสฺสติ.
- [๓๑] เอวาทํ จินฺตยิตฺวาน สกํ จิตฺตํ ปสาทยี
นानาปฺปผณฺจ คนฺธณฺจ สนฺนิปาเตสฺส^๓ ตทา.
- [๓๒] ปุปฺปาสนํ ปญฺญาเปตฺวา สาธุจิตฺตํ มโนรมํ
นรสารถินํ อคฺคํ อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๓๓] อิทํ เม อาสนํ วีร ปญฺญตฺตํ ตวณฺุจจกํ
หาสยนฺุโต มม จิตฺตํ นิสีท กุสฺมาสเน.
- [๓๔] นิสีทิ ตตฺถ ภาควา อสมภีโตว เกสรี
สตฺตฺรตฺตินฺทิวํ พุทฺโธ ปวเร กุสฺมาสเน.
- [๓๕] นมสฺสมาโน อฏฺฐาสิ สตฺตฺรตฺตินฺทิวํ อหํ
วฏฺฐหิตฺวา สมาธิมาหา สตฺถา โลเก อนฺุตฺตโร.
มม กมฺมํ ปกิตฺเตนฺุโต อิทํ วจนมพฺรวิ.

^๑ ฉ.,เท. วิสุทฺทเกลาสนิโก^๒ ฉ.,เท. มชฺฌนฺติเกว อ. มชฺฌนฺติโก^๓ ส. สนฺนิปาเตตฺวาทํ

- [๓๖] ภาเวหิ พุทธานุสฺสตี ภาวนานัน อนุตฺตร
 อิมํ สตี ภาวยิตฺวา ปุริยสฺสสิ มานสํ.
- [๓๗] ตีสกปฺปสหสฺसानิ เทวโลเก รมิสฺสสิ
 อสตีกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ กริยสฺสสิ
 สหสฺสกฺขตฺตํ จกฺกวตฺตี ราชา รฏฺเฐ ภวิสฺสสิ.
- [๓๘] ปเทสราชํ วิปุลํ คณนาโต อสงฺขิยํ
 อนุโมสฺสสิ ตํ สพฺพํ พุทธานุสฺสติยา ผลํ.
- [๓๙] ภาวาภเว สัสนฺโต มหาโภคํ ลภิสฺสสิ
 โภเคหิ^๑ โอนตา นตฺติ^๒ พุทธานุสฺสติยา ผลํ.
- [๔๐] กปฺปสฺตสหสฺสมฺหิ โอฏฺถากกฺกุลสมฺภาโว
 โคตโม นาม โคตเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๔๑] อสตีโกฏฺฐิ จตฺตเตตฺวา ทาสกมฺมกเร พหุ
 โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสสิ.
- [๔๒] อารายยิตฺวาน สมฺพุทฺธํ โคตมํ สากฺยปฺงฺคว^๓
 สุกฺตติ นาม นามเนน เหลสฺสสิ^๔ สตฺถุสาวโก.
- [๔๓] ภิกฺขุสงฺฆเม นิสีทิตฺวา ทกฺขิณเณยฺยคณฺมहि^๕ ตํ
 ตถารณฺวิหาเร จ ทวีสุ อคฺค^๖ จเปสฺสติ.
- [๔๔] อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ ชลชุตฺตมนายโก
 นมํ อพฺภุคฺคมี ธีโร^๖ หัสนราชาว อมฺพเร.

^{๑-๒} จ.,เท.,อ. โภเค เต อนุตา นตฺติ^๓ จ.,เท. เหลสฺสสิ^๔ จ.,เท. อคฺค^๕ จ.,เท. สากฺยปฺงฺคว^๖ จ.,เท.,อ. ทกฺขิณเณยฺยคณฺมहि^๖ จ.,เท. วีโร

- [๔๕] สาสิตโต โลกนาถน นมสฺสิตฺวา ตถาคตํ
สทา ภาเวสฺส^๑ มุกฺกิตโต พุทฺธานุสฺสติมุตฺตมํ.
- [๔๖] เตน กมฺเมเน สุกเตน เจตนาปณฺธิสึ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหํ ตาวตีสํ อคณฺณหํ.
- [๔๗] อสฺสิตฺกฺขตฺตํ เทวีนฺโท เทวราชํ อการยํ
สทฺธสฺสทฺกฺขตฺตํ ราชา จ จกฺกวตฺติ อโหสฺสํ.
- [๔๘] ปเทสฺสทฺชํ วิปุลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ
อนุกฺกมฺมิ สฺสสมฺปตฺติํ พุทฺธานุสฺสติยา ผลํ.
- [๔๙] ภวามเว สํสรนฺโต มหาโภคํ ลภามหํ
โภเค เม โอนตา นตฺถิ พุทฺธานุสฺสติยา ผลํ.
- [๕๐] สตสทฺสสฺสิตโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกํ ตทา
ทฺถคตฺติ นากฺขานามิ พุทฺธานุสฺสติยา ผลํ.
- [๕๑] ปฏฺฐิสฺมกฺกิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺเฒา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ.
- อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา สุภูติ เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ สุภูติตฺถเถราปทานํ.

๒. อุปวาณตฺถเถราปทานํ

- [๕๒] ปทฺมุตฺตโร นาม ชินो สพฺพทฺมมาน ปารคฺค
ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺโฆว สมฺพุทฺโธ ปรีนิพุทฺโธ.

^๑ ฉ. เท. ภาวมฺมิ

- [๕๓] มหาชนา สมาคมม ปุชฺชยิตฺวา ตถาคตํ
จิตํ กตฺวาน สุกตํ สรีริ อภิโรปยฺ.
- [๕๔] สรีริกิจุจํ กตฺวาน ชาติํ ตตฺถ สมานยฺ
สเทวมนุสฺสา สพฺเพ พุทฺธฏฺปิ อกัสมฺ เต.
- [๕๕] ปจฺมา กญฺจนมยา ทุตฺติยาปิ^๑ มณีนมยา
ตติยา รุปฺปมยา จตฺตตฺถา ผลิกามยา.
- [๕๖] ตตฺถ^๒ ปณฺจมิ ยา ภูมิ^๒ โลหิตงฺคมยา อหุ
จฺญาจา มสารถฺลลสฺส สพฺพรตฺนมยฺปรี.
- [๕๗] ชงฺฆา มณีนมยา อาสิ เวทิกา รตฺนามยา
สพฺพโสณฺณมโย ภูโป อุทฺธํ โยชนมฺคฺโคโต.
- [๕๘] เทวา ตตฺถ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มยฺปิ ภูโป กริสฺสาม^๓ โลกนาถสฺส ตาทิโน.
- [๕๙] ชาติฺ อาเวณิกา นตฺถิ สรีริ เอกปิณฺฑิตํ
อิมมฺหิ พุทฺธฏฺปสฺมี กริสฺสาม^๓ กญฺจุกํ มยฺ.
- [๖๐] เทวา สตฺตฺรตฺตเนหิ^๔ อณฺณํ วทฺธมฺสฺส โยชนํ
ภูโป ทฺวิโยชนพฺเพโธ ติมิริ พยฺปหนฺติ โส.^๔
- [๖๑] นาคา ตตฺถ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มนุสฺสา เจว เทวา จ พุทฺธฏฺปิ อกัสมฺ เต.

^๑ ฉ., เท. ทุตฺติยาสิ^๓ ฉ., เท. ทสฺสาม^๔ สฺยา. โย^{๒-๒} ฉ., เท. ตถา ปณฺจมิยา ภูมิ^๔ ฉ., เท. สตฺตฺติ รตฺเนหิ

- [๖๒] มา โน ปมตฺตา อสฺสุมหา^๑ อปฺปมตฺตา สเทวกา^๒
มยมฺปิ ญฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน.
- [๖๓] อินฺทนีล มหานีล อโธ ชฺชิตฺรสี มณี
เอกโต สนนฺิปาเตตฺวา พุทฺธญฺปี อฉาทยฺ^๓.
- [๖๔] สพฺพํ มณฺนิมยฺ อาสี ดาวตา พุทฺธเจตียํ
ติโยชนสมฺพุพฺพิทฺธึ อาโลกกรณํ ตทา.
- [๖๕] ครุพา^๔ จ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มนฺสฺสา เทวนาคา จ พุทฺธญฺปี อกฺสุ เต.
- [๖๖] มา โน ปมตฺตา อสฺสุมหา^๑ อปฺปมตฺตา สเทวกา
มยมฺปิ ญฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน.
- [๖๗] สพฺพํ มณฺนิมยฺ ญฺปี อกรฺ ตาว^๕ กณฺจกํ
โยชนํ เตปิ วฑฺฒเนสฺสุ อายตฺ พุทฺธเจตียํ.
- [๖๘] จตฺตโยชนมฺพุเพโธ พุทฺธญฺโป วิโรจติ
โอภาเสติ ทิสฺสา สพฺพา สตรึสีว อุกฺคโต.
- [๖๙] กุมฺภณฺหา^๖ จ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยฺ ตทา
มนฺสฺสา เจว เทวา จ นาคา จ ครุพา ตทา^๗
ปจฺเจกํ พุทฺธเสฏฺฐจฺจสฺส อกฺสุ ญฺปมตฺตมํ.

^๑ ฉ., เท. อสฺสุมห^๓ อ. อจฺฉาทยฺ^๕ ฉ., เท. เต จ^๗ ฉ., เท. ตถา^๒ อ. เทวตา^๔ อ. กุมฺภณฺหา^๖ อ. ยกฺขา ตตฺถ

- [๗๐] มา โน ปมตฺตา อสฺสุมฺหา อปฺปมตฺตา สเทวกา.
มยฺมปี ญฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน
รตเนหิ ฉาทยิสฺสาม^๑ อายตํ พุทฺธเจตีย์.
- [๗๑] โยชนนฺเตปิ วฑฺฒเนสฺสุ อายตํ พุทฺธเจตีย์
ปญฺจโยชนมฺพุเพโธ ญฺโป โอภาสตี ตทา.
- [๗๒] ยกฺขา ตตฺถ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยํ ตทา
มนฺชา^๒ เทวตา นาคา กุมฺภณฺฑกา ครุพา ตทา.^๒
- [๗๓] ปจฺเจกํ พุทฺธเสฏฺฐสฺส อกํสฺส ญฺปมตฺตมํ
มา โน ปมตฺตา อสฺสุมฺหา อปฺปมตฺตา สเทวกา.
- [๗๔] มยฺมปี ญฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน
ผลิกา^๓ ฉาทยิสฺสาม อายตํ พุทฺธเจตีย์.
- [๗๕] โยชนนฺเตปิ วฑฺฒเนสฺสุ อายตํ พุทฺธเจตีย์
จโยชนานิ อฺพุพิทฺโธ ญฺโป โอภาสตี ตทา.
- [๗๖] คนฺธพฺพา จ สมากนฺตฺวา เอกโต มนฺตยํ ตทา
มนฺชา เทวตา นาคา ครุพา กุมฺภยฺกฺษกา.
- [๗๗] สพฺเพ^๔ กตา พุทฺธญฺปี มยฺเมตฺถ อการกา
มยฺมปี ญฺปี กริสฺสาม โลกนาถสฺส ตาทิโน.
- [๗๘] เวทีย สตฺต กตฺวาน ยาว ชงฺฆมา อกํสฺส เต
สพฺพโสวณฺณมยํ ญฺปี คนฺธพฺพา การยํ ตทา.

^๑ ฉ.,เท. ฉาทยิสฺสามิ^{๒-๒} ฉ.,เท. มนฺสฺสา เทวา นาคา ครุพา กุมฺภณฺฑกา^๓ ฉ.,เท. ผลิกาทิ^๔ ฉ.,เท. สพฺเพกํสฺ

- [๗๙] สตุตโยชนมฺพุเพโธ ภูโป โอมาสเต ตทา
 รัตติโนทิวา น ฌายนฺติ อาโลกา^๑ โหนฺติ สพุพทา.^๒
- [๘๐] อภิโหนฺติ น ตสฺสามา จนฺทสฺสุรา สตารกา
 สมฺมุตตา โยชนสเต ปทีโป^๓ ปน ปชฺชลิ.^๔
- [๘๑] เตเน กาเลนฺน เยเกจิ ภูปี ภูเชนฺติ มาณฺสา
 น เต ภูปี อารุหนฺติ อมฺพเร อุกฺกชิปนฺติ เต.
- [๘๒] เทเวหิ จปีโต ยกฺโข อภิสมฺมตนามโก
 ธมฺมํ วา ปุพฺพทามํ วา อภิโรเปติ อุตฺตริ.
- [๘๓] น เต ปสฺสนนฺติ ตํ ยกฺโข ทามํ ปสฺสนนฺติ คจฺจนโต
 เอตฺถ^๕ ปสฺสิตฺวา คจฺจนนฺติ^๖ สพุเพ คจฺจนนฺติ สุกฺคตี.
- [๘๔] วิรุตฺตา^๗ เย ปาวจเน ปสฺสนนา เย จ สาสเน
 ปาฏีหิรี^๘ ทฏฺฐกามา ภูปี ภูเชนฺติ มาณฺสา.
- [๘๕] นคเร หังสวติยา อโหสี^๙ วรโก^{๑๐} ตทา
 อาโมทิตํ ชนํ ทิสฺวา เอรํ จินฺตเสหํ ตทา.
- [๘๖] โอพาโร ภควา เอโส^{๑๑} ยสฺส ธาตุมเรทิสํ
 อีมา จ ชนตา ตฏฺฐจา การํ กุพฺพํ น ตปฺปเร.
- [๘๗] อหํปี การํ กริสฺสามิ โลกนาถสฺส ตาทิโน
 ตสฺส ธมฺเมสุ ทายาโท ภวิสฺสามิ อนาคเต.

^{๑-๑} ฉ.,เท.,อิ. อาโลโก โหติ สพุพทา^{๓-๓} ฉ.,เท.,อิ. เอรํ ปสฺสิตฺวา คจฺจนนฺตา^๕ ฉ.,เท. ปาฏีหิรี^๗ ฉ.,เท. อุพาโร ภควา เอโส^{๒-๒} ฉ.,เท. ปทีโปปี น ปชฺชลิ^๔ ส. วิสทฺธา^๖ ฉ.,เท. ภตโก

- [๙๘] กปฺปสตสหสฺสมฺหิ โอบุททากุลสมฺภโว
โคตโม นาม นามเน^๑ สตุถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๙๙] เทวโลกา จิตฺวาน สุกฺกมฺเลน จิตฺโต
ปฺญญมกฺกเมเน สฺยตุโต พุทฺทมพฺนฺธุ ภวิสฺสสิ.
- [๑๐๐] อสฺสีโกฏฺฐิ จตฺเตตฺวา ทาสกมฺมกเร พฺหุ
โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสสิ.
- [๑๐๑] อารายิตฺวา สมฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺงฺควํ
อุปวาณฺติ นามเน หะสฺสสิ สตุถฺสาวโก.
- [๑๐๒] สตสหสฺเส กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสสิ เม อิธ
สมฺพุทฺโต สรวะโคว กิเลเส ฉาปยฺยี มม.
- [๑๐๓] จกฺกวตฺติสฺส สนฺตสฺส จาตุทฺธิปิสฺสรสฺส เม
ตีณฺโณชนสมฺนตา อฺสฺสสิสฺสนฺติ^๒ ธฺชา สทา.
- [๑๐๔] สตสหสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺริ ตทา
ทฺถคฺคตี นามิขานามิ ธฺชทานสฺสิทํ ผล.
- [๑๐๕] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา อุปวาณฺ เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

ทฺถยํ อุปวาณตฺเถราปทาน.

^๑ จ.,เท. โคตเตน

^๒ จ.,เท. อฺสฺสสิสฺสนฺติ อ. ทสฺสิสฺสนฺติ

๓. ตีณีสรรณาคมนิยตเถราปทาน^๑

- [๑๐๖] นคเร จนฺทวติยา มาตุပ္ปฏจายโก^๒ อหิ
 อนุชา มาตาปิตา มยหิ เต โปเสมิ อหิ ตทา.
- [๑๐๗] รโหคโต นิสิติตฺวา เอวํ จินฺตเสหิ ตทา
 โปเสนฺโต มาตาปิตโร ปพฺพชฺชํ น ลภามหิ.
- [๑๐๘] ตมนุสฺสการปิตตา^๓ ติวริชคฺคิหิ ทยฺหเร
 เอตาทิสฺเส ภเว^๔ ชาเต นตฺถิ โกจิ วินายโก.
- [๑๐๙] พุทฺธโร โลเก สมุปฺปนฺโน ทิปฺเปติ^๕ ทานิ สาสนํ
 สกฺกา อุกฺกฺริตฺตํ อตฺตา ปุณฺณกามเณ ชนฺตฺนา.
- [๑๑๐] อุกฺคยฺห ตีณิ สรเณ ปริปฺปณฺณานิ โคปยิ
 เตน กมฺเมเน สุกเตน ปฏิมุกฺขามิ ทฺวคฺคตี.
- [๑๑๑] นิสฺโส นาม สมณเณ พุทฺธสฺส อคฺคสาวโก
 ตํ อหิ อุปคฺคตฺวาน สรรณาคมนํ คหิ.
- [๑๑๒] วสฺสสทฺตสฺสหาณิ อายํ วิชฺชติ ตาวเท
 ตาวตา สรรณาคมนํ ปริปฺปณฺณํ อโคปยิ.
- [๑๑๓] จริเม วตฺตมานมฺหิ สรณนุตฺตมฺนุสฺสรี
 เตน กมฺเมเน สุกเตน ตาวตีสํ อคฺคยฺห.
- [๑๑๔] เทวโลกคโต สนฺโต ปุณฺณกมฺมสมาทิตो
 ยํ ยํ เทสํ อุปปชฺชามิ อฏฺฐ เหตุ ลภามหิ.

^๑ ฉ., เท. ตีณีสรรณาคมนิยตเถราปทาน^๒ ส. มาตุอุปฏจายโก ฉ., เท. มาตุอุปฏจายโก^๓ ฉ., เท. มหณฺสการปิตตา^๔ ส. ภเย^๕ ฉ., เท. ทิปฺปติ

- [๑๑๕] ทิสาสุ ปุชฺชิตโ โหมิ ติกฺขปณฺโณ ภวามหํ
สพฺเพ เทวานุตฺตุนฺติ อมิตโมคฺคํ ลภามหํ.
- [๑๑๖] สุวณฺณวณฺโณ สพฺพตฺถ ปฏฺฐิภาณโณ^๑ ภวามหํ
มิตฺตานิ อจฺโล โหมิ ยโส อจฺจุคฺคโต^๒ มม.^๓
- [๑๑๗] อสฺสติกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชชมการยํ
ทิพฺพสุขํ อนุภาวี อจฺจนราหิ ปุรฺกขโต.
- [๑๑๘] ปณฺจสฺสตฺตติกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตํ อโหสหํ
ปเทสฺสชฺช วิปฺลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๑๑๙] ปจฺฉิเม ภวสฺมปฺตเต^๓ ปุณฺณกมฺมสฺมาหิโต
ปุเร สวาทฺธิยํ ชาโต มหาสาเล สุทฺธเก.^๔
- [๑๒๐] นครา นิกฺขมิตฺวาน ทารเกหิ ปุรฺกขโต
สಾಯํ^๕ ขิตฺทาสมฺงคฺติ^๕ สงฺฆารามํ อุปาคมิ.
- [๑๒๑] ตตฺถทฺทสาสี สมนํ วิปฺปมฺตํ นินฺุปรี
โส เม ฆมฺมมเทเสสิ สรณญฺจ อทาสิ เม.
- [๑๒๒] โสหํ สุตฺวาน สรณํ สรณํ เม อนฺุสฺสรี
เอกาสเน นิสฺสิทฺวา อรหตฺตํ อปาปฺณิ.
- [๑๒๓] ชาติยา สุตฺตวสฺเสน^๖ อรหตฺตํ อปาปฺณิ
อุปสมปาทยิ พุทฺโธ คุณมณฺเวยาย จกฺขมา.

^๑ น.,เท.,อ. ปฏิกกนโต^{๒-๒} น.,เท. อพฺกุคฺคโต มม^๓ น.,เท. ภเว สมฺปตเต^๔ น.,เท. สุทฺธกเก^{๕-๕} ส. หาสฺมขิตฺทาสมฺงคฺติ^๕ น.,เท. หสขิตฺทาสมฺงคฺติ^๕ อ. สหสฺสขิตฺทาสมฺงคฺติ^๕^๖ น.,เท. สุตตเม วสฺเสน

- [๑๒๔] อปริเมยเย อิตโต กปเป สรรณานิ อคณฺจหํ
 ตาว^๑ เม สุกตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺสเสสิ เม อิธ.
- [๑๒๕] สุโคปิโต เม สรณํ มานสํ สุปฺปณฺ्हิตํ
 อนฺุภเวตฺวา ยสํ สพฺพํ ปตฺโตมฺหิ อจลํ ปทํ.
- [๑๒๖] เยสํ โสดาวชานตฺถิ สฺกฺนาค^๒ มม ภาสโต
 อตฺถิ^๓ โว กถยิสฺสามิ สามํ ทิฏฺฐํ ปทํ มม.
- [๑๒๗] พุทฺโธ โลเก สมฺบุตฺตโน วตฺตเต ชินฺสาสนํ
 อมตา วาทิตา เภริ โสภสฺสวลฺลวโนทนา.
- [๑๒๘] ยถาสกฺเขน ธาเมเน ปุณฺณกฺเขตฺเต อนุตฺตเร
 อธิการํ กเรยฺยาถ ปสฺสยิสฺสธ นินฺพุตฺติ.
- [๑๒๙] ปคฺคยฺห ตีณิ สรณเณ ปณฺจสีลานิ โคปิย
 พุทฺธเ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ทุกฺขสฺสหนฺตํ กริสฺสธ.
- [๑๓๐] มโมปมํ^๔ กริตฺวาน^๕ สีลานิ ปริโคปิย
 อจิริ อรหตฺตํ โว สพฺเพปิ ปาปฺณิสฺสธ.
- [๑๓๑] เตวิชฺโช อิทฺธิปตฺโตมฺหิ เจโตปริยโกวิโท
 สาวโก เต มหาวีร จรเณ^๖ วนฺทามิ^๗ สตฺถุโน.
- [๑๓๒] อปริเมยเย อิตโต กปเป สรณํ พุทฺธมคณฺจหํ^๘
 ทุคฺคตึ นาภิชานามิ สรรณาคมนเ^๙ ผลํ.

^๑ ฉ., เท., อ. ตโต^๒ ฉ., เท. อหํ^{๓-๔} ฉ., เท. สรโณ วนฺทติ อ. สรณ^๕ ฉ., เท. สรณํ คมน^๖ ฉ., เท. สฺกฺน^{๗-๘} ฉ., เท. สมฺมา ฐมํ ภาเวตฺวาน^๙ ฉ., เท. พุทฺธสฺส คจฺจหํ

[๑๓๓] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อภฺจิเม
ฉพฺภินฺนา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สํ อายสฺมา ตีณิสฺรณาคมนิโย^๑ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ตีณิสฺรณาคมนิยตุเถราปทานํ.

๔. ปญจสีลสมาทานิยตุเถราปทานํ

[๑๓๔] นครเ จนฺทวติยา ภาติโก^๒ อาสิหิ^๒ ตทา
ปรกมฺมายเน ยุตฺโต ปพฺพชฺชํ น ลภามหิ.

[๑๓๕] มหฺนุชการปิหิตา ติวรคฺคิหิ ทยฺหเร
เกน นุ โข อุปาเยน วิสฺสยฺตุโต ภเว อหิ.

[๑๓๖] เทยฺยธมฺโม จ เม นตฺถิ วราโก ภาติโก^๓ อหิ
ยนฺนฺนาหิ ปญจสีลํ รกฺเขยฺยํ ปริปรยฺย.

[๑๓๗] อโนมทสฺสิสฺส มุณีโน นิสโก นาม สาวโก
ตมฺหิ อุปสงฺกมฺม ปญจสิกฺขาปทคฺคหิ.

[๑๓๘] วสฺสสทสฺสสุสานิ आयु วิชฺชติ ตาวเท
ตาวตา ปญจสีลานิ ปริปฺพณฺนานิ โคปยิ.

[๑๓๙] มจฺจุกาเล จ สมฺปตฺเต เทวา อสฺสาสนนฺติ มํ
รโก สหสฺสยฺตุโต เต มาริสายํ อุปภฺจิตฺโต.

^๑ ฉ., เท. ตีสรณคมนิโย

^๓ ฉ., เท. ภาติโก

^{๒-๒} ฉ., เท. ภาติโก อาสิหิ

- [๑๕๐] ปกิตฺเตนุเต^๑ จ สพฺเพสํ อธิมตฺตณฺจ^๒ โปริสํ
ภวามเว สํสริตฺวา เอเต จาเน ลภามหิ.
- [๑๕๑] อปริเมยฺเยสฺส^๓ สีเลสฺส^๔ วตฺตุนฺตา ชินสาวกา
ภเวสฺส ยถิ รชฺเชยฺยํ วิปาโก กิทิโส ภเว.
- [๑๕๒] สุกฺกิณฺณํ เม ปณฺจสีลํ ฆตฺเตน ตปสฺสีนา^๕
เตน สีเลนหิ อชฺช โมจยิ^๕ สพฺพพฺพนฺธนา.
- [๑๕๓] อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป ปณฺจสีลานิ โคปยิ
ทฺฤคฺคํ นากิชานามิ ปณฺจสีลานิหิ ผลํ.
- [๑๕๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิกฺกมฺวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา ปณฺจสีลสฺมาทธานิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ ปณฺจสีลสฺมาทานิยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺย.

๕. อนนตฺตาวกตฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺยฺย

- [๑๕๕] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ จจฺจนฺตํ อนฺตรปาณเ
กณฺจณฺคณฺธิยสงฺกาสํ ทวตฺตีสวรสฺสขณฺ^๖
- [๑๕๖] สิทฺธตฺถํ โลกปชฺโชตํ อปฺปเมยฺยํ อโนปมํ
อลตฺถํ ปรมํ ปีติํ ทิสฺวา ทนฺตํ ชฺชติณฺธริ.

^๑ ฉ., เท. สงกิตฺเตนุเต อ. ปกิตฺเตนุเต

^{๓-๔} ฉ., เท. อปริเมยฺยสีเลสฺส

^๕ อ. โปจยิ

^๒ เท. อภิมตฺตณฺจ

^๔ สี., อ. วิปสฺสีนา

^๖ ฉ., เท. พวตฺตีสวรสฺสขณฺ, เอวมฺปรีปิ.

- [๑๕๗] สมบุพพุชฺช อภินาเมตฺวา โภชยิณฺตํ มหามุณี
มุนิ การุณิกโก โลเก^๑ อนุโมทิตํ มมํ ตทา.
- [๑๕๘] ตสฺมี มหาการุณิกเก ปรมสฺสาสการเก
พุทฺธเช จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปเป สคฺคุมฺหิ โมทหํ.
- [๑๕๙] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปเป ยํ ทานมททิตํ ตทา
ทุคฺคตํ นาริขานามิ ภิกฺขุทานสฺสทํ^๒ ผลํ.
- [๑๖๐] ปฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภินฺนยา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สทํ อายสฺมา อนฺนสํสวารโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปญฺจมํ อนฺนสํสวารกตเถราปทาน.

๖. ฐปทายกตเถราปทาน

- [๑๖๑] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
กุกฺกิชฺฐปํ มยา ทินฺนํ วิปฺปสฺสนฺนํ เจตฺสา.
- [๑๖๒] ยํ ยํ โยนุปฺปชฺชามิ^๓ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
สพฺเพสฺสปี ปีโย โหมิ ฐปทานสฺสทํ^๒ ผลํ.
- [๑๖๓] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปเป ยํ ฐปมททิตํ ตทา
ทุคฺคตํ นาริขานามิ ฐปทานสฺสทํ^๒ ผลํ.

^๑ สี.เอ. มุนิ การุณิกโก นาโถ อนุโมทิตํ จ มํ ตทา ฉ.,เท. มหาการุณิกโก โลเก

^๒ ฉ.,เท. ภิกฺขุทานสฺสทํ ผลํ ^๓ ฉ.,เท. โยนุปฺปชฺชามิ

[๑๖๔] ปฏิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ฐปทายโก เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตถาติ.

ฉฺฉํ ฐปทายกตฺเถราปทานํ.

๓. ปุฬินปุชกตฺเถราปทานํ

[๑๖๕] วิปสฺสิสฺส ภควโต โพธิยา ปาถมุตฺตเม
ปฺปรานํ^๑ ปุฬินํ ฉตฺเตตฺวา^๒ สุทฺธํ^๓ ปุฬินมาภิรี.^๔

[๑๖๖] เอกนฺวฺเต^๕ อิตฺโต^๖ กปฺเป ยํ ปุฬินมทาสหิ
ทฺถคฺคิ นาทิชานามิ ปุฬินทานสฺสิทํ ผลํ.

[๑๖๗] ติปญฺญาเส^๔ อิตฺโต กปฺเป ราชา อาสี ชนาภิภู^๕
มหาปุฬินโน นามเน^๖ จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

[๑๖๘] ปฏิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ปุฬินปุชโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ ปุฬินปุชกตฺเถราปทานํ.

^{๑-๑} ฉ., เท. ปฺปรานปุฬินํ ทิตวา

^{๓-๓} ฉ., เท. เอกนฺวฺตโต, เอวมฺปริปิ.

^๔ ฉ., เท., อี. ชนาภิภู

^{๒-๒} ฉ., เท. สุทฺธปฺลินมาภิรี

^๔ ฉ., เท., อี. ตีสติเม

^๖ ฉ., เท. มหาปฺลินนามเน

- [๑๗๘] จตฺตุนฺนุเต อีโต กปฺเป ตาเรสี ยํ นราสภํ
 ทุคฺคํ นานิกานามิ ตรณาย อิทํ ผลํ.
- [๑๗๙] ปฏิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฌพฺปิณฺณมา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อุตฺตโตโย เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

อญฺจมํ อุตฺตตฺยตฺถเธรปทานํ.

๕. เอกณฺชลิกตฺถเธรปทานํ

- [๑๘๐] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ คจฺจนฺตํ อนฺตรปณฺเ
 วิปสฺสี สตฺถวาหคฺคํ นรวิโร วินายกํ.
- [๑๘๑] อทนฺตทมนํ ตาที มหาวาที มหามตี
 ทิสฺวา ปสนฺโน สฺมนํ เอกณฺชลํ อากาสหํ.
- [๑๘๒] เอกนฺนุเต อีโต กปฺเป ยํ อญฺชลิมกริ ตทา
 ทุคฺคํ นานิกานามิ อญฺชลิสฺส อิทํ ผลํ.
- [๑๘๓] ปฏิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฌพฺปิณฺณมา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เอกณฺชลิโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นวมํ เอกณฺชลิกตฺถเธรปทานํ.

๑๐. โขมทายกตุเถราปทาน^๑

[๑๘๔] นคเร พนฺธุมติยา อโหสี วาณิโช ตทา
เตเนว ทาริ โปเสมิ โรเปมิ พิชสมฺปท^๒.

[๑๘๕] วิธีย^๓ ปฏฺิปนฺนสฺส วิปสฺสิสฺส มहेสิโน
เอกํ ไชมํ มยา ทินฺนํ กุสลตถาย สตฺถุโน.

[๑๘๖] เอกนฺนฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ไชมํ อททํ ตทา
ทฺฤคฺคํ นากิขานามิ โขมทานสฺสิทํ ผล^๔.

[๑๘๗] สตฺตวิเส^๕ อิตฺโต กปฺเป เอโก สินฺทฺวสนฺทโน^๖
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จาตุทฺทปมฺหิ อิสฺสโร.

[๑๘๘] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สฺกํ อายสฺมา โขมทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ โขมทายกตุเถราปทาน.

ตสฺสอุทฺทหาน

สฺกฺฤติ อุปฺวาณํ จ สรโณ สีสคาคโก
อนฺนสํสาคโก ฐโป ปุพฺปิโน อุตฺติเยน จ.
อณฺชลี โขมทายี จ ทเสว ตติเย คณ
อฏฺฺจาสีตฺติสํ วุตฺตา คาคาโย สพฺพปิณฺฑิตา.

ตติโย สฺกฺฤติวคฺโค.

จตุตฺถภาณวาร.

^๑ ฉ.,เท.,อ. วิทย

^๒ ฉ.,เท. สตฺตฺรเส

^๓ ฉ.,เท. สินฺทฺวสนฺทโน

๔. กุณฺยทธานวคฺโค

๑. กุณฺยทธานตุเถราปทานํ

[๑]	สตฺตาทํ ปฏฺฐิสลฺลีนํ
ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน	สยมํกุ อคฺคปคฺคัลลํ
พฺพุทฺธเสฏฺฐํ อปฺภุจฺหิ.
[๒]	วุฏฺฐิจิตํ กาลมณฺเฑยาย
มหนฺตํ กทลิกณฺเฑนํ	ปทฺมุตฺตรํ มหามฺนี
คเหตฺวา อฺปคณฺจหํ.
[๓]	ปฏฺฐิคฺคเหสิ ^๑ ภควา
มม จิตฺตํ ปสาเทนฺโต	สพฺพณฺณ ^๒ โลกนายนโก
ปริภุจฺชิ มหามฺนิ.
[๔]	ปริภุจฺชิตฺวาน สมฺพทฺชโร
สกาสเน นิสิตฺวา	สตฺถวาโห อนุตฺตโร
อิมา คาทา อภาสธ.
[๕]	เย ^๓ จ สนฺติ สมิตาโร ^๓
อรณฺเณ ^๔ ภูตคณฺา สพฺเพ ^๔	ยทฺชา อิมมฺหิ ปพฺพเต
สุณฺนตฺ วจัน มม.
[๖]	โย โส พุทฺธํ อฺปภุจาสิ
ตมํหํ กิตฺตยิสฺสามิ	มิกฺรชาชฺว เกสรี
สุณฺนาถ มม ภาสโต.
[๗]	เอกาทสณฺจ ขตฺตํ โส
จตฺตตฺตีสติภตฺตตฺตณฺจ	เทวราชา ภวิสฺสติ
จกฺกาวตฺตํ ภวิสฺสติ.
[๘]	กปฺปสทสทสสมฺหิ
โคตโม นาม โคตฺเตน	โอกฺกาทกฺกสสมฺภโว
สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ปฏฺฐิคคเหตฺวา

^{๓-๓} สී.,อิ. เย วสนฺติ สมิตาโร

^๒ สී.,อิ. ตํ ผลํ

^{๔-๔} ฉ.,เท.,อิ. อरणฺเณ ภูตคณฺยานิ

- [๙] อกุโกสิตฺวาน สมณ สีลวันเต อนาสเว
 ปาปกมฺมวิปาเคน นามธะยํ ลภิสฺสตี.
- [๑๐] ตสฺส ฌมฺเมสุ ทายาโท โอรโส ฌมฺมนิมฺมิโต
 กุณฑธานนฺติ นามน สาวโก โส ภวิสฺสตี.
- [๑๑] ปวิเวกํ อนฺยุตฺโต ฌายี ฌานรโต อหํ
 โตสยิตฺวาน สตถารํ วิหรามิ อนาสโว.
- [๑๒] สาวเกหิ^๑ ปริวฺโต ภิกฺขุสงฺฆปฺรภฺขโต
 ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตฺวา สลากํ คากฺขี ชิน.
- [๑๓] เอกํสํ จีวรํ กตฺวา วณฺทิตฺวา โลกนํยกํ
 วทตํ วรสฺส ปฺรโต ปจฺมํ อคฺคเหสห.
- [๑๔] เตน กมฺเมน ภควา ทสฺสทสฺสีปกมฺปโก^๒
 ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตฺวา อคฺคภูจฺาเน จเปสิ ม.
- [๑๕] วิริยํ เม ฐุโธรยฺหํ โยคฺกเขมาชิวาหน
 ธารมฺิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสน.
- [๑๖] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฺิเม
 ฉพภิกฺขุณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตี.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กุณฑธานนฺ เถโร อีมา คากฺกาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ กุณฑธานตฺเถราปทาน.

^๑ สี่.อี. สาวกฺคเคหิ

^๒ ฉ. ทสฺสทสฺสีกมฺปโก เท. ทสฺสทสฺสีกมฺปโก

๒. สาคตตุเถราปทาน

- [๑๗] โสภิตो नाम नामेन ओहिंसी पुराहुमणे तत्ता
 प्रगुप्तो ससिसेहि आरामं ओकमासहि.
- [๑๘] ภक्वा तमहि สมये भिक्षुสงฆप्रगुप्तो
 आरामवारा निग्गम्म ओग्गาสि प्रิสुत्तโม.
- [๑๙] तमत्तसालीं सम्पुत्तं तनद्धं तनद्धप्रगुप्तं
 सकं जित्तं पसातेत्ता सन्धवीं लोकनायकं.
- [๒๐] ये गेहि पात्ता सप्प ये मหिया ते विरुहे
 पुत्तिमन्तो दत्ता सत्ता रुหนत्ति चินสาसे.
- [๒๑] सत्तवाहि^๑ सप्पणญ्ญ^๒ महีसी पणुगे चने
 विपत्ता ओत्तरित्तวาน पत्तिं ओจिग्गसे तुवं.
- [๒๒] तनद्धो तनद्धप्रगुप्तो^๓ ฉายี ฉानเรत्ति จ
 ओत्ताปี पหิตตเตहि ओप्पสนहेत्ति तात्ति.
- [๒๓] ओलगुप्तो प्रิสโต^๔ पुणณณาणेहि^๕ โสภี^๕
 ปภา นิฏฐาวเต ตย्हं สุริโยทยโน^๖ ยถา.
- [๒๔] ปสนนจित्तं ทิสวาน महีसी ปทุมุตโตโร
 ภिक्षุสงฆे จित्तो สत्ता อีมา คากา อภาสธ.
- [๒๕] โย โส หาส์ ชเนत्तวาน มम्म กิตฺเตสิ พุราहुมणे
 กปฺปานํ สत्ตสหสฺสํ เทวโลเก รมีสฺสติ.

^{๑-๓} ฉ., เท. สत्ตวาหิสิ สปปณญ^๒ ฉ., เท., อ. ทนตปริกคฺคโณ^๓ ฉ., เท. ปริสชาติ^๔ อ. สหสฺสเสหิ^๕ ฉ., เท. โสภติ^๖ ฉ., เท. สุริโยทยเน

- [๒๖] ตุสสิตาหิ จวิตวาน สุกกมฺมเลน โจทิตโต
โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสตี.
- [๒๗] ตุฏฺฐหฺมฺจ^๑ ลภิสฺสตี ปพฺพชิตฺวาน สาสเน^๒
สาคโต นาม นามเนน เหลสฺสตี สตุฏฺฐ สวโก.
- [๒๘] ปพฺพชิตฺวาน กาเยน ปาปกมมํ วิวชฺชยี้
วจีหฺจจฺริตํ หิตฺวา อาชีว์ ปริโสธยี้.
- [๒๙] เอวํ วิหฺรมาโนหิ เตโชธฺชาตฺตฺส โกวิทฺโ
สพฺพาสเว ปริญฺฌาย วิหฺรามี อนาสโว.
- [๓๐] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺตี.
- อิตถิํ สุกํ อายสฺมา สาคโต เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ สาคตตุเถราปทาน.

๓. มหากัจจายนตุเถราปทาน

- [๓๑] ปทุมุตฺตรนาถสฺส ปทุมํ นาม เจติยํ
สิลาปฏฺฐิ การยิตฺวา สุวณฺเณนาภิเลปยี้.
- [๓๒] รตนามยฉตฺตญฺจ ปคฺคยฺห วาลวีชนี^๓
พุทฺธสฺส อภิโรเปสี โลกพฺนฺรฺธสฺส ตาทิโน.
- [๓๓] ยาวตา เทวตา ภูมฺมา สพฺเพ สนฺนิปตฺถุ ตทา
รตนาสนฉตฺตาน^๔ วิปากํ กถยิสฺสตี.

^{๑-๑} ฉ., เท. เตน กมฺเมน สุกเตน อรหฺตํ ลภิสฺสตี อ. วิมฺภกปสฺสโต หุตฺวา อรหฺตํ ลภิสฺสตี.

^๒ ฉ., เท., อ. สิลาสน ^๓ ฉ., เท. วาลพีชนี

^๔ ฉ., เท. รตนามยฉตฺตาน

- [๔๔] อทฺธกุเล อภิชาโต พุราหฺมโณ มนฺตปารคฺ
โอยหาย ธนธณฺณานิ ปพฺพชฺ^๑ อนคาริยํ.
- [๔๕] สงฺขิตฺเตนาปิ ปุจฺจนฺเต วิตฺถาเรน กเถมห์
อชฺฌมาสยนฺเตสํ ปุเรมิ โตเสมิ ทิปทฺตตมํ.
- [๔๖] โตสิโต เม มหาวิโร สยมมฺภู อคฺคปฺคฺคโล
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺติวา เอตทคฺเค จเปสิ มํ.
- [๔๗] ปฏฺฐิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจฺเม
จพฺภิกฺกยา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา มหากจฺจายโน^๒ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ มหากจฺจายนคฺเถราปทานํ.

๔. กาพุทายิตเถราปทาน

- [๔๘] ปทุมฺตฺตรสฺส^๓ พุทฺธสฺส^๓ โลกเชมฺมจฺสฺส ตาทิโน
อทฺธานํ ปฏฺฐิปนฺนสฺส จรโต จาริกํ ตทา.
- [๔๙] สฺมุลลํ ปทุมํ คยฺห อูปฺปลํ มลฺลิกมฺจหํ
ปรมนฺนํ คเหตุวาน อทาสี สตฺถุโน อหํ.
- [๕๐] ปรีกฺขณฺชิ มหาวิโร ปรมนฺนํ สุโกชนํ
ตณฺจ ปุปฺผํ คเหตุวาน สชนสฺส^๔ สมฺปทสฺสยิ.

^๑ สยฺยา. ปพฺพชฺ

^๒ ฉ.,เท. มหากจฺจายโน

^{๓-๓} ฉ.,เท. ปทุมฺตฺตรพุทฺธสฺส

^๔ สยฺยา. ชินสฺส

[๕๑]	อิฎฐิं กนฺตยิทิ ^๑ โลเก
สฺสกุฏริ กตํ เตน	ชลขิ ปุปฺปมุตฺตมํ
โย เม ปุปฺปํ อทาสิทิ. ^๒
[๕๒]	โย ปุปฺปํ อภิโรเปสิ
ตมहि กิตฺตยิสฺสามิ	ปรมนฺนญจทาสิ เม
สุณฺหาถ มม ภาสโต.
[๕๓]	ทสมญฺจกฺขตฺตญฺจ ^๓ โส
อุปฺปลิ ปทุมญจาปิ	เทวราชฺชํ กริสฺสติ
มลฺลิกญฺจ ตทฺตฺตริ.
[๕๔]	อสฺส ปุณฺณวิปาเกน
อากาเส จนฺหนิ กตฺวา	ทิพฺพคณฺธสมายุตํ
ธารยิสฺสติ ตาวเท.
[๕๕]	ปณฺจวิสฺติกฺขตฺตญฺจ
ปจฺพยา รชฺชํ ปณฺจสฺสํ	จกฺกวตฺตํ ภาวิสฺสติ
วสุํ อาวสิสฺสติ.
[๕๖]	กปฺปสฺสทสฺสสมฺหิ
โคตโม นาม นามเณ ^๔	โอกฺกากกฺกุลสมฺภาโว
สฺสเถว โลเก ภาวิสฺสติ.
[๕๗]	สกกมฺมาริทรุโธ โส
สกุยานํ นนฺทิกชนโก ^๕	สูกฺกมฺมเลน โจทิตฺโต
ฉาติพนฺธุ ภาวิสฺสติ.
[๕๘]	โส จ ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวา ^๖
สพฺพาสเว ปริณฺฌาย	สูกฺกมฺมเลน โจทิตฺโต
นิพฺพายิสฺสตนฺนาสโว. ^๗
[๕๙]	ปฏิสมฺภิทมนุปฺปตฺตํ
โคตโม โลกพนฺธุ ตํ	กตฺกิจฺจํ อนาสวํ
เอตทคฺเค จเปสฺสติ.

^๑ ฉ., เท. กนฺตํ ปิยํ อ. กนฺตํ จริ

^๓ ส., อ. จกฺกขตฺตํ ฉ., เท. ทส อญฺจ จกฺขตฺตํ

^๔ ฉ., เท., อ. นนฺทิกชนโน

^๗ ฉ., เท. นิพฺพายิสฺสตนฺนาสโว, เอวฺมปริปิ.

^๒ สฺยา. ยํ เม ปุปฺปํ อทาสิ โส

^๔ ฉ., เท. โคตเตน

^๖ ฉ., เท. โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน

- [๖๐] ปธาน^๑ ปหิตตโต^๒ โส อุปสนฺโต นิรูปริ
อุทายิ นาม นามเนน เหสฺสติ สตุถุ สาวโก.
- [๖๑] ราโค โทโส จ โมโห จ มาโน มกุโข จ รัสิโต
สพฺพาสเว ปริณายา วิหรามิ อนาสโว.
- [๖๒] โตสยิณจาปี สมฺพุทฺธ อาดาปี นิปโก อหิ
ปสาทิโต^๓ จ สมฺพุทฺธเ อेतทคฺเค จเปสิ ม.
- [๖๓] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.
- อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา กาพฺพทายิ เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ กาพฺพทายิตฺถราปทาน.

๕. โมฆราชตุเถราปทาน

- [๖๔] อตฺถทสฺสี ตุ ภควา สยมฺภู อปฺราชิโต
ภิกฺขุสงฺฆปฺริพฺพุพฺโห รติยํ ปฏฺธิปชฺชถ.
- [๖๕] สิสฺเสหิ สมฺปรีวโต ชรมฺหา อภินิภฺขมึ
นิภฺขมิตฺวานหิ ตตฺถ อทฺทสํ โลกนายกํ.
- [๖๖] อภิวาทิตฺวาน^๓ สมฺพุทฺธํ สีเร กตฺวาน อณฺชลี
สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สนฺถวี โลกนายกํ.
- [๖๗] ยาวตา รูปิโน สตฺตา อรูปี วา อสณฺณิโน
สพฺเพ เต ตว ฌาณมฺหิ อนฺโต โหนฺติ สโมคฺธา.^๔

^{๑-๓} ฉ.,เท. ปธานปหิตตโต

^๓ ฉ.,เท. อภิวาทิย

^๒ ส.,อ. ปโมทิต

^๔ อ. สมหาญา

- [๖๘] สุขุมจจิเกน^๑ ชาเลน อุทกั โย ปริกขิเป
เย เกจิ อุทเก ปาณา อนโตชาเล ภวนติ เต.
- [๖๙] เยสญจ เจตนา อตถิ รุปิโน จ อรูปิโน
สพเพ เต ตว ฌาณมุหิ อนโต โหนติ สโมคชา.
- [๗๐] สมทุทธสิม โลกั อนุทธการสมากุลั
ตว ฌมม สุนิตวาน กงขาโสตั ตรนติ เต.
- [๗๑] อวิชชานิวโต^๒ โลโก อนุทธการเน โอตถโฏ.^๓
ตว ฌาณมุหิ โชตนเต อนุทธการา ปฐิสิตา.
- [๗๒] ตวั จกขุสิ สพเพสั มหาตมวิญฺหนโน^๔
ตว ฌมม สุนิตวาน นิพพายิสฺสตี^๕ พหุชฺชโน.
- [๗๓] ปุฏกั^๕ ปุริยิตวาน มธุ ขุททำ อเนลกั^๖
อุโภทตเถหิ ปคคยฺห อปเนสิ มहेสิโน.
- [๗๔] ปฏิกคณฺหิ มหาวิโร สุภเกน^๗ มหาอิสสิ
ภุชฺชิตวา ตญฺจ สพฺพญญ เวหาสั นามุคคมิ.
- [๗๕] อนตฺลิกฺเข จิโต สตถา อตถทสฺสี นราสโก
มม จิตตํ ปสาเทนโต อีมา คาถา อภาสถ.
- [๗๖] เยนํ ถวิตํ ฌาณํ พุทฺธเสฏฺโฐ จ โถมิโต
เตน จิตตปฺปสาเทน ทุคฺคตี โส น คจฺจนติ.

^๑ ฉ.,เท. สุขุมจจิกชาเลน อ. สุขุมจจิเกน ^{๒-๓} ฉ.,เท. อวิชชานิวเต โลโก อนุทธการเน โอตถโฏ

^๓ ฉ.,เท. มหาตมปญฺหนโน

^๔ สย. ปตรั อ. ปจรั

^๕ ฉ.,เท. สหตฺถเนน

^๔ ฉ.,เท. นิพพายติ

^๖ ฉ.,เท. มธุขุททมนเนพกั

- [๗๗] จตฺตสฺสญฺญิจฺญจ^๑ ขตฺตํ โส เทวราชํ กริสฺสตี
 ปเทสฺสวชฺชญฺจสฺส^๒ วสฺสํ อวสิสฺสตี.
- [๗๘] ปณฺเฑว สตกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสตี
 ปเทสฺสวชฺชํ อสงฺเขยฺยํ มหิยา การยิสฺสตี.
- [๗๙] อชฺฌายโก มนฺตธโร ติณฺณํ เวทาน ปารคฺค
 โคตมสฺส ภาควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสตี.
- [๘๐] คมฺภีรํ นิปฺปณฺํ อตฺถํ ฌาเณน วิจิณฺิสฺสตี
 โหมฆราชาตี นามเณ เหสฺสตี สตฺถสวโก.
- [๘๑] ตีหิ วิชฺชาหิ สมฺปนฺโน กตฺกิจฺโจ อนาสโว^๓
 โคตโม สตฺถวาทคฺโค เอตทคฺเค จเปสฺสตี.
- [๘๒] หิตฺวา มานุสฺสํ โยคํ เจตฺวาน ภาวพฺพชฺชํ
 สพฺพาสเว ปริณฺเฑาย วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๘๓] ปฏฺิสมฺภาทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺพิณฺเฑา สจฺฉิกตา กตฺํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตี.
- อิตฺถํ สุทฺํ อายสฺมา โหมฆราชา^๔ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาตี.

ปณฺจมนํ โหมฆราชตฺเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท.,อ. จตฺตสฺสญฺจ

^๒ ฉ.,เท. ปจฺพยา รชฺชํ อญฺจสฺส

^๓ ฉ.,เท. สมฺปนฺนํ กตฺกิจฺจํ อนาสโว

^๔ ฉ.,เท. โหมฆราช

๖. อธิมุตตกตฺเถราปทาน

- [๘๔] นิพพุเต โลกนาถมฺหิ อตฺถทสฺสสินรุตฺตเม
 นิมนฺเตตฺวา^๑ ภิกฺขุสงฺฆํ วิปฺปสนฺเนน เจตสา.
- [๘๕] นิมนฺเตตฺวา สงฺฆมรตน์^๒ อชฺชฎํ สฺมาหิโต
 อจฺจุณา มณฺทปํ กตฺวา โภเชสี สงฺฆมุตฺตมํ.
- [๘๖] ยํ ยํ โยนุปรชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มาณสํ
 สพฺเพ สตฺเต อภิโภมิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๘๗] อญฺจารส กปฺปสฺเต ยํ ทานมทธี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ อจฺจุทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๘๘] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺปิณฺดา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตถํ สุกํ อายสฺมา อธิมุตฺตโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ฉนฺจ อธิมุตฺตกตฺเถราปทาน.

๗. ลสฺสทายกตฺเถราปทาน

- [๘๙] หิมนฺตสฺส อวิหฺวเร ตาปโส อาสํ ตทา
 ลสฺสํ อปชีวามิ ลสฺสํ มยฺห โภชนํ.
- [๙๐] ขาริโย ปฺปรยิตฺวาน สงฺฆารามํ อคณฺจหิ^๓
 หฺนฺนฺจ หฺนฺนฺเจน จิตฺเตน สงฺฆสฺส ลสฺสํ อทำ.

^๑ ฉ., เท. อุปฺปจฺหิ

^๒ ฉ., เท. ภิกฺขุสงฺฆํ

^๓ ฉ. สงฺฆารามมคฺจฺจหิ

- [๙๑] วิปสฺสิสฺส นรคฺคสฺส สาสเน นีรตสฺสหิ
 สงฺฆสฺส ลสฺสณิ ทตฺวา กปเป สคฺคมุหิ โมทหิ.
- [๙๒] เอกนวุเต อิตฺโต^๑ กปเป ลสฺสณิ ยํ อทํ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ ลสฺสณานิ^๒ อิทํ ผลิ.
- [๙๓] ปฏิสมฺภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถิ สฺสํ อายสฺมา ลสฺสณทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตุตฺตมํ ลสฺสณทายกตฺเถราปทาน.

๘. อายาททายกตฺเถราปทาน^๓

- [๙๔] นิพฺพุเต โลกนาถมุหิ สิชิมฺหิ วทตํ วเร
 ทุมฺมโจ ทุมฺมเจเน จิตฺเตเน อวณฺหิ ฐปฺมตฺตม.
- [๙๕] วฑฺฒกัปปิ กถาเปตฺวา มฺลํ ทตฺวานหิ ตทา
 ทุมฺมโจ ทุมฺมเจเน จิตฺเตเน อายาตํ^๔ การเยสหิ.^๕
- [๙๖] อมฺมจกปฺปานิ เทเวสุ อโวกัณฺณ^๖ วสสิ อหิ
 อวเสสฺสสุ กปเปสฺสุ วอิกัณฺณ สัสสิ อหิ.

^๑ ฉ., เท. เอกนวุติโต, เอวมุปริปี.

^๓ ฉ., เท. อายาททายกตฺเถราปทาน

^๕ ฉ., เท., อ. การาเปสหิ

^๒ ฉ., เท. ลสฺสณสฺส

^๔ ฉ., เท. อายาตํ, เอวมุปริปี.

^๖ ส., อ. อพฺพิจฺฉินฺนํ ฉ., เท., อ. อพฺพิกัณฺณ

[๙๗] กาเย วิสั น กมติ สตุถานิ น จ หนติ เม
อุทเกหิ น มเรยยามิ^๑ อายาตสฺส อิหิ ผลิ.

[๙๘] ยทิจฺฉามิ อหิ วสฺส มหาเมโฆ ปวสฺสติ
เทวาปิ เม วสฺ เอนฺติ ปุณฺณกมฺมสฺสึหิ ผลิ.

[๙๙] สตุตฺรตนสมฺปนฺโน ตีสฺสขตฺตํ อโหสฺหิ
น มํ เกจาวชานนฺติ ปุณฺณกมฺมสฺสึหิ ผลิ.

[๑๐๐] เอกตฺตีสฺส อิตฺโต กปฺเป อายาตํ ยํ อการยิ
ทฺถคตฺติ นาภิชานามิ อายาตสฺส อิหิ ผลิ.

[๑๐๑] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนฺวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตถํ สฺสํ อายสฺมา อายาตทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อภฺจมํ อายาตทายกตฺเถราปทานํ.

๕. รมมจกฺกิกตฺเถราปทานํ

[๑๐๒] สิทฺฐตฺถสฺส ภควโต สีหาสนฺสฺส สมฺมุขา
รมมจกฺกํ มยา จปิตํ สุกตํ วิญญวณฺณนฺติ.

[๑๐๓] จตฺตวณฺณาย^๒ โสภามิ สโยคฺคพลวาทโน
ปริวารเณติ มํ นิจฺจํ อนฺนฺยนา^๓ พหุ ชนา.^๔

^๑ ฉ.,เท.,อิ. มียยามิ

^๓ ส. อนฺนฺยตฺตา

^๒ ฉ.,เท.,อิ. จารวณฺโณ

^๔ ฉ.,เท. พหุชฺชนา

- [๑๐๔] สกฺขจีตฺตริยสฺสสฺเสหิ ปรีวาเรมห์^๑ สทา
 ปรีวาเรน โสภามิ ปุณฺณกมฺมสฺสสิทํ ผลํ.
- [๑๐๕] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ จกฺกํ จปยํ อหํ
 ทฺถคฺคตฺตี นาภิชานามิ ฐมฺมจกฺกสฺสสิทํ ผลํ.
- [๑๐๖] อิตฺโต เอกาทสเ กปฺเป อญฺจาสิสฺสุ ชนาธิปา
 สหสฺสสฺสราชา นามเน^๒ จกฺกาวตฺตตี มหพฺพลา.
- [๑๐๗] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา ฐมฺมจกฺกิกโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ฐมฺมจกฺกิกตฺเถราปทานํ.

๑๐. กปฺปรุกฺขียตฺเถราปทานํ

- [๑๐๘] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต ญฺุปเสฏฺฐจฺสส สมนฺุชา
 วิจิตฺตทฺถสฺเส ลคฺเคตฺวา^๓ กปฺปรุกฺขํ จเปสํ.
- [๑๐๙] ยํ ยํ โยนฺุปปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสฺสิ
 โสภยฺนฺโต มม ทฺวาเร^๔ กปฺปรุกฺโข ปติฏฺฐจฺติ.
- [๑๑๐] อหฺนฺจ ปรีสา เจว เย เกจิ สวสฺสสิกา^๕
 ตมฺหา ทฺถสฺส คเหตฺวาน นิวาเสม มยฺ ตทา.^๖

^๑ ฉ., เท. ปรีจาเรมห์

^๓ ฉ., เท. ลคฺเคตฺวา อี. ลงเมตฺวา

^๔ ส., อี. มม นิสฺสิตา ฉ., เท. มวสฺสิตา

^๒ ฉ., เท. สหสฺสสฺสราชนาเม

^๕ ฉ., เท. ทฺวารี

^๖ ฉ., เท., อี. สทา

- [๑๑๑] จตุณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ รุกฺขํ จปยี้ อหํ
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ กปฺปรุกฺขสฺสทํ ผลํ.
- [๑๑๒] อิตฺโต จ สตฺตเม กปฺเป สุเจลา^๑ อฏฺฐ ชตฺติยา
 สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๑๑๓] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺปิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตุถํ สํ อายสฺมา กปฺปรุกฺขิโย เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ กปฺปรุกฺขิยตุเถราปทานํ.

ตสฺสทุททานํ

กฺุณฺทสาคตกจฺจานา อุกาเย โฆฆราชโก^๒
 อธิมฺตโต ลสฺสณโท อายาตี^๓ ฆมฺมจกฺกิโก
 กปฺปรุกฺขิ จ ทสโม คาคาทวยํ ทสสํปิจ.^๔

จตุตฺถโถ กุณฺฑธานวคฺโค.

^๑ ฉ., เท. สุเจพา

^๓ ฉ., เท., อ. อายาตี

^๒ สฺยา. ราชสวหโย

^๔ ส. คาคาโย ทวาทสสํ ฉ., เท. คาคา ทวาทสสํ

๕. อุปาลิวคโค

๑. อุปาลิตุเถราปทาน^๑

- [๑] ชีณาสวสหัสเสหิ ปริวุโต โลกนายโก
วิเวกมณฺยุตโต โส คจฺจนเต ปฏิสลฺลิตุ^๒.
- [๒] อชินเน นินฺตโกหิ ติทฺถนุทปริจารโก^๓
ภิกฺขุสงฺฆปรีพยุพฺพหิ อทุทสํ โลกนายกํ.
- [๓] เอกํสํ อชินํ กตฺวา สีเส^๔ กตฺวาน อญฺชลี
สมฺพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา สนฺถวี โลกนายกํ.
- [๔] ยถาณฺทชา จ สํเสทา โอปปาตี ชลฺมฺพุชา^๕
กาคาทิปกฺขิโน สพฺเพ อนฺตลิกฺเข สทา จรา.^๕
- [๕] เย เกจิ ปาณฺฏตตฺติ สญฺญิโน วา อสญฺญิโน
สพฺเพ เต ตว ฅาณฺมุหิ อนฺโต โหนฺติ สโมคฺชา.
- [๖] คนฺธา จ ปพฺพเตยฺยา เย หิมวฺนเต นคฺคตฺเม^๖
สพฺเพ เต ตว สีลฺมุหิ กลาโยปิ^๗ น ยฺชฺชเร.
- [๗] โมหฺนฺธการปฺกขฺนโน^๘ อโย โลโก สเทวโก
ตว ฅาณฺมุหิ โชตนฺเต อนฺธการา วิธฺสิตา.
- [๘] ยถา อตฺถจฺจนเต สุริเย โหนฺติ สตฺตา ตโมคฺตา
เอวํ พุทฺเธ อนฺุปฺปนฺเน โหติ โลโก ตโมคฺโต.

^๑ จ.,เท. ภาติเนยฺยอุปาลิตุเถร

^๒ สฺยา. ติทฺถนุทปริจารโก

^๓ จ.,เท. สีเร

^๔ จ.,เท. ชลฺมฺพุชา

^๕ จ.,เท. อนฺตลิกฺขจรา สทา อ. อนฺตลิกฺเข ปเทสกา ^๖ จ.,เท. หิมวฺนตฺนคฺคตฺเม

^๗ จ.,เท. กลาโยปิ ^๘ จ.,เท. โมหฺนฺธการปฺกขฺนโน อ. โมหฺนฺธการปฺกขฺนโน

- [๙] ยโถยยนโต อาทิจุโจ วินเทติ ตมํ สทา
ตเถว ตวํ พุทฺธเสฏฺฐ วิทฺธํเสสิ ตมํ สทา.
- [๑๐] ปธานํ ปหิตตฺโตสิ^๑ พุทฺโธ โลเก สเทวเก
ตว กมฺมาภิริทฺเธน โตเสสิ ชนตํ พหุ.
- [๑๑] ตํ สุตฺวา^๒ อนฺนโมทิตฺวา ปทุมุตฺตโร มหามุณี
นเม^๓ อพฺภุคฺคมี ธีโร หังสราชาว อมฺพเร.
- [๑๒] อพฺภุคฺคณฺตฺวาน สมฺพุทฺโธ มहेสิ ปทุมุตฺตโร
อนฺตลิกฺเข จิตฺโต สตุถา อิมา คาคา อภาสธ.
- [๑๓] เยนิทํ ถวิตํ ฌาณํ อูปเมหิ^๔ สมายุตํ
ตมหํ กิตฺตยิสฺสามิ สุณฺณถ มม ภาสโต.
- [๑๔] อฏฺฐารสญฺจ ขตฺตํ โส เทวราชา ภวิสฺสติ
ปจฺจุยา รชฺชํ ติสตํ วสุทํ อาวสิสฺสติ.
- [๑๕] ปณฺจวิสฺติกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ
ปเทสฺสรชฺชํ วิปลํ คณฺนาโต อสงฺขิย.
- [๑๖] กปฺปสฺตสฺสสมฺหิ โอฏฺถากกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม นาเมน สตุถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๑๗] ตฺสึตาหิ จวิตฺวาน สุกฺกมฺULEน จิตฺโต
หิโนว ชาตียา สนฺโต อูปาลิ นาม เหสฺสติ.
- [๑๘] โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน ธีราชิตฺวาน ปาปกํ
สพฺพาสเว ปริณฺถาย นิพฺพายิสฺสตุยฺนาสโว.^๕

^๑ ฉ., เท. ปธานปหิตตโต^๒ ฉ., เท., อ. สพุท^๓ ฉ., เท. นม^๔ ฉ., เท. โอปเมหิ^๕ ฉ. นิพฺพายิสฺสตุยฺนาสโว, เอวฺมฺปริปิ.

- [๑๙] ตุฏฺโฐ จ โคตโม พุทฺโธ สกฺยปฺตฺโต มหฺยาโส
วินยฺยาคิ ตํ ตสฺส เอตทคฺเค จเปสฺสติ.
- [๒๐] สทฺธายหํ ปพฺพชฺชิตฺโต กตทิกฺโข อนาสโว
สพฺพาสเว ปริณฺณาย วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๒๑] ภควา จานุกมฺปํ มํ วินฺเยหํ วิสฺสารโท
สกกมฺมาภฺริทฺโธ จ วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๒๒] สํวฺโต ปาฏฺวิโมกฺขมฺหิ อินฺทฺริเยสฺสุ จ ปณฺจสฺสุ
ธฺาเรมิ วินฺยํ สพฺพํ เกวลํ รัตนากฺรํ.
- [๒๓] มมฺณจฺจ คุณฺนมณฺณาย สตฺถา โลเก อนุตฺตโร
ภิกฺขุสงฺฆเณ นิสฺสิตฺวา เอตทคฺเค จเปสิ มํ.
- [๒๔] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณวา สจฺจนิคฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตุํ สํ อายสฺมา อุปาสิ เทโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ อุปาสิตุเถราปทาน.

๒. โสณโกฬวิสตุเถราปทาน*

- [๒๕] อโนมทสฺสิสฺส มุณีโน โลกเชฏฺฐจฺสส ตาทิโน
สุธฺาย เลปนํ กตฺวา จงฺกมํ การยํ อหํ.
- [๒๖] นานาวณฺเณหิ ปุปฺเปหิ จงฺกมํ สนฺถี อหํ
อาภาเส วิตานํ กตฺวา โภชยํ พุทฺธมฺตมํ.

* สฺยา. โสณโกฬยเวสฺสตุเถราปทาน

- [๒๗] อญชลี ปคฺคเหตุวาน อภิวาเทตวาน สุพฺพตํ
ทึมฺสาลํ ภาควโต นิยุยาเทสิมหนฺตทา.
- [๒๘] มม สงฺกปฺปมณฺฑาย สตฺถา โลเก อนฺตฺตโร
ปฏิกคฺคเหสิ ภาควา อนฺกมฺปาย จกฺขมา.
- [๒๙] ปฏิกคฺคเหตุวาน สมฺพุทฺโธ ทกฺขิณฺเญโย สเทวเก
ภิกฺขุสงฺฆเ นิสีทิตฺวา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๓๐] โย โส หมฺวเณ จิตฺเตน ทึมฺสาลํ อทาสี^๑ เม
ตมฺหํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสุณฺนาถ มม ภาสโต.
- [๓๑] อิมสฺส มจฺจุกาลมฺหิ ปุณฺณมมสมมฺงคฺโค
สหสฺสยฺยตฺตสฺสรโถ อุกฺกจิสฺสติ ตาวเท.
- [๓๒] เตน ยาเนนฺยํ โปโส เทวโลกํ คมิสฺสติ
อนฺโมทิสฺสเร เทวา สมฺปตฺเต กุสฺเล ภเว.^๒
- [๓๓] มหารหํ พุยมหํ เสฏฺฐํ รัตนมตฺติกเลปนํ
กุณฺฑาคารวรุเปตํ พุยมหํ อชฺฌาวสิสฺสติ.
- [๓๔] ทึสฺกปฺปสฺสทฺธานิ เทวโลเก รมิสฺสติ
ปณฺจวิสฺติกปฺปานิ เทวราชา ภวิสฺสติ.
- [๓๕] สตฺตสฺตตฺตติกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตํ ภาวิสฺสติ
ยโสธรสฺนามา^๓ เต สพฺเพปิ เอกนามกา.
- [๓๖] เทว สมฺปตฺตํ อนฺุภตฺวา จินิตฺวา^๔ ปุณฺณสณฺจยํ
อณฺุจวิสฺติกปฺปมฺหิ จกฺกวตฺตํ ภาวิสฺสติ.

^๑ ส. อกาลิ^๓ ฉ., เท. ยโสธรา สนามา^๒ ฉ., เท. กุสฺลพฺภเว^๔ ฉ., เท. วาญเฒตฺวา

- [๓๗] ตตถาปี พุยมหิ ปวริ วิสุกมฺเมน^๑ มาปิตํ
ทสสทฺทาวิวิตฺตนํ ปุริ อชฺฌาวสิสฺสตี.
- [๓๘] อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป ภูมิปาโล มหิตฺติโก
โอฏฺกาทโก นาม นามเน ราม รามเจ ภวิสฺสตี.
- [๓๙] โสฬสิตฺติสทฺสสนํ สพฺพาสํ ปวราวยา^๒
อภิชิตฺตา ขตฺติยานี นว ปุตุเต ชนฺนิสฺสตี.^๓
- [๔๐] นว ปุตุเต ชนฺติวาน^๔ ขตฺติยานี มริสฺสตี
ตรุณิ จ ปิยา กณฺเฑา มเหสิตฺตํ กริสฺสตี.
- [๔๑] โอฏฺกาทํ ไตสยิตฺวาน วริ กณฺเฑา ลภิสฺสตี
วริ ลทฺธา จ สา กณฺเฑา ปุตุเต ปพฺพาชยิสฺสตี.
- [๔๒] ปพฺพาชิตา^๕ จ เต สพฺเพ คมิสฺสนฺติ นคฺคตมํ
ชาติภោภยา สพฺเพ ภคินีหิ วสิสฺสเร.^๖
- [๔๓] เอกา จ กณฺเฑา พุยาธิหิ ภวิสฺสตี ปุรฺกขตา^๗
มา โน ชาติ ปริกฺขติ นิชณฺสิสฺสนฺติ ขตฺติยา.
- [๔๔] ขตฺติโย นีหริตฺวาน ตาย สทฺธิ วสิสฺสตี
ภวิสฺสตี ตทา เกโท โอฏฺกาทกฺกุลสมภโว.
- [๔๕] เตสํ ปชา ภวิสฺสนฺติ โกลิยา นาม ชาติยา
ตตฺถ มานุสสํ โภคํ อนฺุโสสนฺตินปฺปํ.
- [๔๖] ตมฺหา กายา จวิตฺวาน เทวโลกํ คมิสฺสตี
ตตฺราปี ปวริ พุยมหิ ลภิสฺสตี มโนรม.

^๑ ฉ., เท. วิสฺสกมฺเมน^๒ ฉ., เท. ปวรา จ สา อ. ปวรา มยา (ปวราว ยา)^๓ ฉ., เท. ชนฺนิสฺสตี^๔ ฉ., เท. ชนฺติวาน ^๕ อ. ปพฺพชิตา^๖ ส. อ. สํวสิสฺสเร^๗ ฉ., เท. ปริกฺขตา

๓. ภัททิยกาฬิโกธายปุตตตเถรอปทาน์^๑

- [๕๔] ปทุมุตตรสมพุทธี เมตตจิตตัม มหามุนี
 อุเปติ ชนตา สพพา สพพโลกคุณายกั.
- [๕๕] สตตูกญจ พุทฺธกญจ^๒ อามิสมนปานโกชนัน^๓
 ททนต์ สตตฺถโน สพเพ ปุณฺณกฺเขตเต อนุตฺตเร.
- [๕๖] อหมปิ ทานํ ทสฺสามิ เทวเทวสฺส ตาทิโน
 พุทฺธเสฏฺฐัง นิมนฺเตตฺวา สงฺฆมปิ จ อนุตฺตร.
- [๕๗] อุกฺโขชิตา มยา เจเต นิมนฺเตสิํ ตถาคตัม
 เกวลํ ภิกฺขุสงฺฆญจ ปุณฺณกฺเขตตัม อนุตฺตร.
- [๕๘] สตสทสฺสปลลงกั โสวณฺณํ โคนกตฺถตัม
 ตฺถลิกาปฏฺฐิกาย ไชมกปฺปาสิกเกหิ จ
 มหารหํ ปณฺณายปิ อาสนํ พุทฺธยฺยตฺตกั.
- [๕๙] ปทุมุตฺตโร โลกวินุ เทวเทโว นราสโก
 ภิกฺขุสงฺฆปริพฺยุพฺโพ มม ทฺวาริ อุปาคมิ.
- [๖๐] ปจฺจุคฺคณฺตฺวาน สมพุทฺธี โลกนาถํ ยสฺสสินํ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน อตินามยิ สงฺขร.^๔
- [๖๑] ภิกฺขุณํ สตสทสฺสั พุทฺธญจ โลกนายกั
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ปรมนฺเนน ตปฺปยิ.

^๑ ฉ., เท. ภัททิยกาฬิโกธายปุตตตเถรอปทาน์^๓ ฉ., เท. อามิสมนปานโกชนัน^๒ สฺยา. ปาวกญจ^๔ สี. สกั ขรํ สฺยา. สขรํ อี. สขารํ

- [๖๒] ปทุมุตโตโร โลกวิทู อาหุติโน ปฏิกคโ
ภิกขุสงฺฆเม นิสิติตฺวา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๖๓] เยนิทํ อาสนํ ทินฺนํ โสวณฺณํ โคนกตฺถตํ
ตมํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺุณฺหาถ มม ภาสโต.
- [๖๔] จตฺสตฺตติกฺขตฺตํ โส เทวราชํ กริสฺสติ
อนฺุภาสฺสติ สมฺปตฺตี อจฺจนฺราหิ ปฺรภฺขโต.
- [๖๕] ปเทสฺราชํ สหสฺสํ วสฺสํ อาวสิสฺสติ
เอกปณฺณาสกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ.
- [๖๖] สพฺพาสฺส ภวโยนิสฺส อจฺจจากุลลํ ภวิสฺสติ
โส จ ปจฺจนา ปพฺพชิตฺวา สฺกฺกมฺมเลน โจทิตो
ภทฺธิโย นาม นามเณ เหลสฺสติ สตฺถุ สวาโก.
- [๖๗] วิเวกมฺนุญฺตโตมฺหิ ปนฺตเสนฺนิवासํ
ผลํ วาธิตํ^๑ สพฺพํ จิตฺตเกฺลโสมฺหิ อชฺชหํ.
- [๖๘] มม สพฺพํ อภินฺนํ สพฺพณฺณํ โลกนํ
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิติตฺวา เอตทฺเค จเปสิ มํ.
- [๖๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺพินฺนํ สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ आयสฺมา ภทฺธิโย กาทิโคธายปฺตฺโต เถโร อีมา
คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ภทฺธิยกาทิโคธายปฺตฺตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.เท. ผลญจวาธิตํ อ. ผลญจ วาธิตํ สพฺพํ วตฺตเกฺลโสมฺหิ อชฺชหํ

๕. ปณจหตฺถิตฺตฺเถราปทานํ

[๗๗] สุเมโธ นาม สมฺพุทฺโธ คจฺจเต อนฺตรูปเณ
โอกุขิตฺตจกฺขุ^๑ มิตฺถาณิ สติมา สํวตฺตินฺทริโย.

[๗๘] ปณจ อุปฺปฬหตฺถานิ อาเวลตฺถมกาสุ^๒ เม
เตน พุทฺธํ อปฺปฺเชสี ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ.

[๗๙] อาโรปีตา จ เต ปุปฺผา จทนมสุส สตฺถุโน
สมาริสุ^๓ มหานาคํ สิสฺสา^๔ อาจริยํ ยถา.

[๘๐] ดีสกปฺปสหสฺสมฺหิ ยํ ปุปฺผมภิโรปยิ
ทฺถคฺคตี นาภิซานามิ พุทฺธปฺปชายิหิ ผลํ.

[๘๑] อิโต วิสกปฺปสเต อหฺสํ ปณจ ขตฺติยา
หตฺติยา นาม นาเมน จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

[๘๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา ปณจหตฺถิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณจํ ปณจหตฺถิตฺตฺเถราปทานํ.

๖. ปทุมจจนฺนิตฺตฺเถราปทานํ

[๘๓] นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ วิปฺสฺสิมฺหคฺคปฺปคฺคเล
สุผฺลลํ ปทุมํ คยฺห จิตฺมาโรปยิ อหํ.

^๑ สี. ขิตฺตจกฺขุ

^๒ ฉ.,เท. อาเวลตฺถํ อหฺสํ เม อ. อาเวลตฺถํ อกาสิ เม

^๓ สี.,อ. สํวาริสุ

^๔ สยา. สิสฺโส

- [๘๔] อาโรปีเตว^๑ จิตเก เวหาสํ นภมฺคฺคมิ
 อากาสจฺจนํ^๒ กตฺวา จิตกมฺหิ อธารยิ.
- [๘๕] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺพมภิโรปยิ
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺปฺชายิทํ ผลํ.
- [๘๖] สตฺตตาสีโต^๓ กปฺเป ปทฺถมิสฺสรนามโก
 จาตุรฺนฺโต วิชิตาวี จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๘๗] ปฏฺฐิสมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุกฺมํ อายสฺมา ปทฺถมจฺจนนฺโຍ เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ฉ. ปทฺถมจฺจนนฺติเยราปทาน.

๗. สยันทายกตฺเถราปทาน

- [๘๘] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต เมตฺตจิตฺตสฺส ตาทิโน
 สยนคฺคํ มยา ทินฺนํ ทุสฺสภณฺฑเณ^๔ อตฺถตํ.
- [๘๙] ปฏฺฐิคฺคเหสิ ภควา กปฺปิยํ สยนาสนํ
 อฏฺฐจาย สยนา^๕ ตมฺหา เวหาสํ อุกฺคมิ ชิน.
- [๙๐] จตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สยนมทาสหํ
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ สยนสฺส อิทํ ผลํ.

^๑ ฉ., เท., อ. อาโรปีเต

^๓ ฉ., เท. สตฺตตาสีโต

^๕ ส. อาสนา

^๒ ฉ., เท. อากาเส จทน

^๔ ฉ., เท., อ. ทุสฺสภณฺฑเณ

[๙๑] เอกปณณาสีโต กปเป วรุโณ^๑ เทวสวหโย
 สตุตตรตนสมปนโน จกุกวตฺตี มหพพโล.

[๙๒] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สยนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตุตมํ สยนทายกตฺเถราปทานํ.

๘. จงฺกมทายกตฺเถราปทานํ

[๙๓] อตฺถทสฺสิสฺส มุณีโน โลกเชฏฺฐสฺส ตาทีโน
 อิกฺขจกาหิ จินฺตฺวาน จงฺกมํ การยํ อหํ.

[๙๔] อุจฺจโต ปณฺจจรตฺนํ จงฺกมํ สาธุ มาปิตํ
 อายามโต หตฺถสฺตํ ภาวเนยฺย^๒ มโนรมํ.

[๙๕] ปฏิกฺคเหสิ ภควา อตฺถทสฺสี นรุตฺตโม
 หตฺถเณ ปุพฺพิํ คยฺห อีมา คาทา อภาสถ.

[๙๖] อิมินา ปุพฺพินทาเนน จงฺกมํ สุกเตน จ
 สตุตตรตนสมปนฺนํ ปุพฺพิํ อนุโสสุตฺติ.

[๙๗] ตีณิ กปฺปานิ เทเวสุ เทวราชํ ภวิสฺสติ
 อนุโสสุตฺติ สมปฺตตี อจฺจนฺราหิ ปฺรกุชฺโต.

[๙๘] มนุสฺสโลกํ อาคนฺตฺวา ราชา รฏฺเฐ ภวิสฺสติ
 ติกฺขตฺตํ จกุกวตฺตี จ มหิยา โส ภวิสฺสติ.

^๑ ฉ., เท. วรโก

^๒ ฉ. ภาวนียํ เท. ภาวนียํ

[๙๙] อฏฺฐารส กปฺปสเต ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ จงฺกมฺสฺส อิทํ ผลํ.

[๑๐๐] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สํ อายสฺมา จงฺกมทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ จงฺกมทายกตฺตเถราปทาน.

๙. สุกทตฺตเถราปทาน

[๑๐๑] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู อาหุติณํ ปฏฺฐิคุโห
 ชนตํ อุทฺธริตฺวาน นิพฺพายติ มหายโส.

[๑๐๒] นิพฺพายนฺเต จ สมฺพุทฺธเต ทสฺสหสฺสิ กมฺปถ
 ชนกาโย มหา อาสิ เทวา สมนิปตฺถํ ตทา.

[๑๐๓] จนฺทณํ ปุริยิตฺวาน ตคฺรามลฺลิกาหิ จ
 หฏฺฐเ จ หฏฺฐเ จ จิตฺเตน อาโรเปสี^๑ นรุตฺตมํ.

[๑๐๔] มม สงฺกปฺปมณฺเฑาย สตุถา โลเก อนุตฺตโร
 นิปนฺนโกว สมฺพุทฺธโห อีมา คาทา อภาสถ.

[๑๐๕] โย เม ปจฺฉิมเก กาเล คณฺฐมฺลเลน^๒ ฉาทยิ
 ตมํ กิตฺติยิสฺสามิ สฺสฺนาถ มม ภาสโต.

[๑๐๖] อิตฺโต จุตฺโต อโย โปโส ตฺสฺสิตกายํ คมิสฺสติ
 ตตฺถ ราชํ กิริตฺวาน นิมฺมานํ โส คมิสฺสติ.

^๑ ส. อาเลเปสี ฉ., เท. อาโรเปย

^๒ ฉ., เท. คณฺฐมาเลน

- [๑๐๗] เอเตเนว อุปาเยน ทตฺวา มลล^๑ วรุตฺตมัม
สกกมฺมาภิตฺตํ โส สมฺปตฺตํ อนุโมสฺสตี.
- [๑๐๘] ปุณฺนาปี^๒ ตุสสีเต กาเย นิพฺพตฺติสฺสตี ยํ นโร
ตมฺหา กายา จิตฺวาน มนุสฺสตตํ คมิสฺสตี.
- [๑๐๙] สกฺยปฺตฺโต มหानาโค อคฺโค โลเก สเทวเก
โพธิยิตฺวา พหุ สุตฺเต นิพฺพายิสฺสตี จกฺขมา.
- [๑๑๐] ตทา โสปกฺโต สนฺโต^๓ สุกกมฺULEน จิตฺโต
อุปสงฺกมฺม สมฺพุทฺธํ ปญฺหํ ปุจฺฉิสฺสตี ตทา.
- [๑๑๑] หาสยิตฺวาน สมฺพุทฺธํ สพฺพพญฺญํ โลกนายโก
ปุพฺพกมฺมมภิญฺญา สจฺจานิ วิวริสฺสตี.
- [๑๑๒] อารทฺธํ จ อโย ปญฺโห ตุญฺโห เอกคฺคมานโส
สตุถารํ อภิเวทิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจยิสฺสตี.
- [๑๑๓] ปสนฺนมานสํ ทิสฺวา สกกมฺเมน ตฺถิสฺสํ
ปพฺพชฺชิสฺสตี^๔ โส พุทฺธํ อคฺคตฺตมฺมสฺส^๕ โกวิโต.
- [๑๑๔] วายมิตฺวานโย โปโส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน
สพฺพาสเว ปริญฺญา นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.

ปญฺจมภาณวโร.

- [๑๑๕] ปุพฺพกมฺเมน สยฺยตฺโต เอกคฺโค สฺสมาหิตฺโต
พุทฺธสฺส โอโรโส ปตฺโต ธรรมชฺชเมหิ^๖ สฺสนิมิตฺโต.

^๑ สี. มลลยํ ฉ., เท. มาลํ อ. มาลยํ ^๒ อ. จุติปิ ^๓ อ. ปพฺพชฺชูปคฺโต สนฺโต
^๔ ฉ., เท. ปพฺพชฺชิสฺสตี ^๕ ฉ., เท. อคฺคตฺตมฺมสฺส ^๖ สฺยา. ธรรมโตเมหิ

- [๑๑๖] ฌมฺมราชํ อุปาคम्म อปุจฺฉี^๑ ปญฺหุตฺตมํ
กถยนฺโต จ เม ปญฺหิ ฌมฺมโสถํ อุปานยิ.
- [๑๑๗] ตสฺสหาหิ ฌมฺมมณฺเฑาย วิหาสี สาสเน รโต
สพฺพาสเว ปรีณฺเฑาย วิหรามิ อนาสโว.
- [๑๑๘] สตสฺสสฺส อิตฺถ^๒ กปฺเป ชลชุตฺตมนายโก
นิพฺพายิ อนฺนปาทานโน ทิโปว เตลสงฺขยา.
- [๑๑๙] สตฺตโยชนิกํ อาสิ ญฺูปญจ รตนามยํ
ธมฺมํ ตตฺถ อปฺปฺเชสี สพฺพภทฺทํ มโนรม.
- [๑๒๐] กสฺสปสฺส จ พุทฺธสฺส ติสฺโส นามคฺคสาวโก
ปฺตฺโต เม โอโรโส อาสิ ทายาทิ ชินฺสาสเน.
- [๑๒๑] ตสฺส หิเนน มนฺสา วาจํ ภาสี อภทฺทกํ
เตน กมฺมวิปาเกน ปจฺฉา เม อาสิ ภทฺทกํ.^๓
- [๑๒๒] อุปวตฺตเน सालวเน ปจฺฉิเม สยเน มฺนิ
ปพฺพาเชสี มหาวิโร หิตโต การุณฺนิโก ชิน.
- [๑๒๓] อชฺเชว ทานิ ปพฺพชฺชา อชฺเชว อุปสมฺปทา
อชฺเชว ปรีนิพฺพานํ สมฺมุขาทิ ทิปฺปุตฺตเม.^๔
- [๑๒๔] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉนฺนภิกฺขเว สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุภทฺโท เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สุภทฺตเถรปาทานํ.

^๑ ฉ., เท. อปุจฺฉี

^๓ ส., ฉ., เท. ปจฺฉิเม อภทฺทํ ชิน

^๒ ฉ., เท. สตสฺสสฺสโต

^๔ ฉ., เท. ทวิปฺปุตฺตเม

๑๐. จุหนฺตฺเถราปทานํ

- [๑๒๕] สิหุทธตฺถสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
 อคฺขิยํ การยิตฺวาน ชาติปฺปฺเผหิ ฉาทยิ.
- [๑๒๖] นิฏฺฐาเปตฺวาน^๑ ตํ ปุပ္ผํ พุทฺธสฺส อภินามยิ
 ปุပ္ผาวเสสํ ปคฺคยห พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
- [๑๒๗] กณฺจณคฺขิยสงฺกาสํ พุทฺธํ โลกคฺคณายกํ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ปุပ္ผคฺขิยมฺพานยิ.
- [๑๒๘] วิติณฺณกงฺโข สมฺพุทฺโธ ตินฺนโณเมหิ ปุรฺกขโต
 ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺวา อีมา คาทา อภาสถ.
- [๑๒๙] ทิพฺพคณฺฐํ ปวายนฺตํ โย เม ปุပ္ผคฺขิยํ อทา
 ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สุณฺณถ มม ภาสโต.
- [๑๓๐] อิตฺโต จูโต อโย โปโส เทวสงฺฆปฺรฺกขโต
 ชาติปฺปฺเผหิ ปริกิณฺโณ เทวโลกํ คมิสฺสติ.
- [๑๓๑] อุพฺพิทฺธํ ภาวนํ ตสฺส โสวณฺณญจ มณีเมยํ
 พยฺมहा^๒ ปาตุภวิสฺสนฺติ ปุณฺณกมฺมปภาวิตา.^๒
- [๑๓๒] จตฺสฺสตฺตติกฺขตฺตํ โส เทวราชํ กริสฺสติ
 อนฺุภาสฺสติ สมฺปตฺตี อจฺฉราหิ ปุรฺกขโต.
- [๑๓๓] ปจฺจุยา รชฺชํ ติสตํ วสฺสํ อาวสิสฺสติ
 ปญฺจสฺสตฺตติกฺขตฺตญจ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ.

^๑ ส. นิฏฺฐาเปตฺวาน^{๒-๒} ฉ., เท. พยฺมห์ ปาตุภวิสฺสติ ปุณฺณกมฺมปภาวิตี

- [๑๓๔] ทุชฺชโย นาม นามเนน เหลสฺสติ มนุชาธิโป
อนุโภตวาน ตํ ปุณฺณํ สกกมมุปสฺสํหิต๑
- [๑๓๕] วินิปาติ อคนฺตวาน มนุสฺสตตํ คมิสฺสติ
หิรณฺณํ^๒ ตสฺส^๒ นิจิตํ โกฏิสํปิ อนปฺปกํ.
- [๑๓๖] นิพฺพตฺติสฺสติ โยนิมฺหิ พุราหฺมเณ โส ภวิสฺสติ
วณฺณตสฺส สฺสโต ธีมา สารียา โอโรโส ปิโย.
- [๑๓๗] โส จ ปจฺจนา ปพฺพชิตฺวา อังคีรสฺสส สาสเน
จุพฺพจฺนฺโตติ นามเนน เหลสฺสติ สตฺถุ สาวโก.
- [๑๓๘] สามเณโรว โส สนฺโต ขีณาสโว ภวิสฺสติ
สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตฺยนาสโว.
- [๑๓๙] อุปฏฺฐหิ มหาวีรํ อณฺเณ จ เปสฺเล พหุ
ภาตฺรเมวูปฏฺฐาสี^๓ อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา.
- [๑๔๐] ภาตฺรํ เม อุปฏฺฐหิตฺวา ชาติํ ปตฺตมฺหิ โอจีย^๔
สมฺพทฺธํ อุปนาเมสี โลกเชฏฺฐํ นราสภํ.
- [๑๔๑] อุโภทฺถเณหิ ปคฺคยฺห พุทฺโธ โลเก สเทวเก
สนฺทสฺสยฺนฺโต ตํ ชาติํ กิตฺติยา อคฺคสวากํ.
- [๑๔๒] จิตฺตตฺถจ สฺวิมฺตตํ เม สทฺธา มยฺหํ ปติฏฺฐิตา
สพฺพาสเว ปริณฺณาย วิหรามิ อนาสโว.

^๑ ฉ., เท. สกกมฺมํ อปสฺสํหิต^๓ ฉ., เท. ภาตฺรํ เม จุปฏฺฐาสี^{๒-๒} ส. หิรณฺณสฺส จ^๔ ฉ., เท., อ. โอปิย

[๑๔๓] ปฐิสมุภิทา^๑ จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม^๒
 ฌพภิญญา สจฺจนิคตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา จุนฺทตฺเถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ จุนฺทตฺเถราปทานํ.

ตสฺสุทฺธานํ

อุปาลิ โสโณ ภทฺที^๒ จ สหฺนินฺฎจาปก หตฺถิโย
 ฌทฺถํ เสยฺยจฺจกมํ สุภทฺโท จุนฺทสฺวหโย
 คาถาสตํ จ ตาฬิ^๓ ติสฺโสปี จ ตทฺตฺตริ.^๔

ปญฺจโม อุปาลิวคฺโค.

^{๑-๒} น.,เท. ปฐิสมุภิทานุปปตฺตา วิโมกฺขาปิ จ ผสฺสิตา

^๒ น.,เท. อุปาลิ โสโณ ภทฺทีโย ^๓ น.,เท. คาถาสตํ สตาลิ^๓

^๔ สยา. ตตฺตฺตฺตริ

๖. วิชฌนิกโค

๑. ฐปนทายกตุเถราปทาน^๑

- [๑] ปทุมุตตรพทุชสฺส โลกเชฏฺฐจสฺส ตาทิโน
 วิชเนกา^๒ มยา ทินฺนา ทิปทินฺทสฺส^๓ ตาทิโน.
- [๒] สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ปคฺคเหตฺวาน อณฺชลี
 สมฺพุทฺธํ อภิวาทิตฺวา ปกฺกามิ^๓ อุตฺตรามุโข.
- [๓] วิชฺณี ปคฺคเหตฺวาน สตฺถา โลกคฺคณายโก^๔
 ภิกฺขุสงฺฆเม จิตฺโต สนฺโต อีมา คาทา อภาสธ.
- [๔] อิมินา วิชฺฌิตาเนน จิตฺตสฺส ปณฺธีหิ จ
 กปฺปานํ สตฺสทสฺสํ วินิปาตํ น คจฺจติ.
- [๕] อารทฺธวิริโย ปหิตฺตโต เจโตคฺคณสมฺมาหิตโต
 ชาติยา สตฺตวสฺสโสฬฺหํ อรหตฺตํ อปาปฺณี.
- [๖] สญฺจิกปฺปสทฺสสมฺหิ พิชฺชมานสนามกา
 โสฬสาลีสฺสุ ราชานो จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๗] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺภิกฺขณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา ฐปนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปธมํ ฐปนทายกตุเถราปทานํ.

^๑ จ.,เท. พินฺนิกา อ. วิชฌิกา

^๒ จ.,เท. ทวิปทินฺทสฺส, เอวมฺปรีปี.

^๓ จ.,เท.,อ. ปกฺกามิ

^๔ ส. โลเก อนฺตฺตโร

๒. สตรียัตถุเถราปทาน

- [๘] อุพพิทุธ^๑ เสดมารุยุห นิสีทิ ปุริสูตตโม
ปพพตสฺสาวิฑูรมุหิ พุราหฺมโณ มนตปารคฺช.
- [๙] อุปวิฏฺฐจํ มหาวีริ เทวเทวํ นราสภํ
อณฺชลํ ปคฺคเหตุวาน สนฺถวี โลกนายกํ.
- [๑๐] เอส พุทฺโธ มหาวีโร วรธมฺมปฺปกาสโก
ชลติ อคฺคิกฺขนุชฺชว ภิกฺขุสงฺฆปฺรภฺยโต.
- [๑๑] มหาสมฺมทฺโทวฺกฺโขพฺโภ^๑ อณฺณโว พุฏฺฐตโร
มิตฺราชาวสมฺมทฺโต ฐมฺมํ เทเสติ จกฺขมา.
- [๑๒] มม สงฺกปฺปมณฺเฑย ปทุมุตฺตรนามโก^๒
ภิกฺขุสงฺฆเ จิตฺ สตฺถา อิมา คาคา อภาสธ.
- [๑๓] เยนายํ อณฺชลํ ทินฺโน พุทฺธเสฏฺโฐ จ โถมิโต
ตีสกปฺปสฺสหาณิ เทวราชํ กริสฺสติ.
- [๑๔] กปฺปสฺสทสฺสสมฺหิ อังคีรสฺสนามโก
วิวฏฺฐจฺจทฺโ^๓ สมฺพุทฺโธ อปฺปชฺชิสฺสติ ตาวเท.
- [๑๕] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอโรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
สตรียํ นามเณ อรหา โส ภวิสฺสติ.
- [๑๖] ชาติยา สตฺตวสฺโสหํ ปพฺพชฺชํ อนคาริยํ
สตรียํ นามเณ ปภา นิทฺทาวเต มม.

^๑ ฉ.,เท. มหาสมฺมทฺโทวฺกฺโขพฺโภ^๓ ส. วิวตฺตจฺจทฺโ^๒ ฉ.,เท. ปทุมุตฺตรนายโก

- [๑๗] มณฺฑปเป รุกฺขมฺมูลे वा ฌายี ฌानรโต อหํ
 ฐาเรมิ อนฺติมี เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน.
- [๑๘] สญฺจิกปฺปสหสฺสมฺหิ จตุโร โรมนามกา^๑
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๑๙] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สุํ อายสฺมา สตรฺสีโย^๒ เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

หุตฺติยํ สตรฺสียตฺเถราปทานํ.

๓. สยนทายกตฺเถราปทานํ

- [๒๐] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส สพฺพโลกานุกมฺปิโน
 สยํ ตสฺส ปาธาสิ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา.
- [๒๑] เตน สยฺนทาเนน สุเขตฺเต เวชสมฺปทา^๓
 โภโค^๔ นิพฺพตฺตเต ตสฺส^๔ สยฺนสฺส อิทํ ผลํ.
- [๒๒] อากาเส เสยฺยํ กปฺเปมิ ฐาเรมิ ปจวี อิมํ
 ปาณฺสุ เม อิสฺสรียํ สยฺนสฺส อิทํ ผลํ.
- [๒๓] ปณฺจกปฺปสหสฺสมฺหิ อญฺจ อาสํ มหาวิรา^๕
 จตฺตฺตีสเ กปฺปสเต จตุโร จ มหพฺพลา.

^๑ ฉ.,เท. รามนามกา

^๓ ฉ.,เท. พิชสมฺปทา

^๔ ฉ.,เท. มหาเตชา

^๒ ฉ.,เท. สตรฺสี

^{๔-๕} ฉ.,เท. โภคา นิพฺพตฺตเร ตสฺส

[๒๔] ปฏิสมุภิกา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สยนทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ สยนทายกตฺเถราปทานํ.

๔. คนุโรทกทายกตฺเถราปทานํ*

[๒๕] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส มหาโพธิมโห อหุ
วิจิตฺตํ ฃฏฺฐมาทาย คนุโรทกมทาสหิ.

[๒๖] นุหํนกาเล จ โพธิยา มหาเมโฆ ปวสฺสถ
นินฺนาโท จ มหา อาสิ อสนิยา ผลนฺติยา.

[๒๗] เตเนวาสนฺนิเวเคน ตตฺถ กาลกโต อหิ^๒
เทวโลเก จิตฺโต สนฺโต อีมา คาคา อภาสถ.^๓

[๒๘] อโห พุทฺโธ อโห ธมฺโม อโห โน สตฺถสฺสุมฺปทา
กแพวรํ เม ปติตฺติ เทวโลเก รามามหิ.

[๒๙] อุกฺกพิทฺธํ ภาวนํ มยฺหิ สตฺถตฺถมฺมมํ^๔ สมฺมุคฺคตํ
กณฺณวาสตสสฺสทานิ ปริวารนฺติ มํ สทา.

[๓๐] อาพาธา เม น วิชฺชนฺติ โสโก มยฺหิ น วิชฺชติ
ปริพาหิ น ปสฺสามิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.

* ฉ., เท. คนุโรทกทายกตฺเถราปทาน

^๓ ฉ., เท. อาสหิ

^๒ ส. อหุ

^๔ ฉ., เท. สตฺถมฺมมํ

- [๓๑] อฏฺฐจีเส กปฺปสเต ราชา สํวสิโต อหุ^๑
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.
 [๓๒] ปฏฺฐิสุมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐจีเม
 ฉพฺภิกฺขมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถิ สุกฺมา อายสฺมา คนฺโธทกทายโก^๒ เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถิ คนฺโธทกทายกตุเถราปทาน.

๕. โอปวยฺหตุเถราปทาน^๓

- [๓๓] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส อาชานียํ อทาสหิ
 นียฺยาเทตฺวาน สมฺพุทฺธเ อคฺมาสี สกํ ฆรํ.
 [๓๔] เทวิโล^๔ นาม นามเน สตุถฺโน อคฺคสวโก
 วรธมฺมสฺส ทายาโท อาคณฺธิ มม สนฺติกํ.
 [๓๕] สพฺพตฺถหาโร^๕ ภควา อาชาเนยฺโย น กมฺปติ
 ตว สจฺกปฺปมณฺฑาย อธิวเสสิ จกฺขุมา.
 [๓๖] อคฺฆาเปตฺวา วาตชวํ สินฺธวํ สีฆวาทนํ
 ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส ขมนียํ อทาสหิ.^๖
 [๓๗] ยํ ยํ โยนฺุปฺปชฺชามิ^๗ เทวตฺตํ อถ มาณูสํ^๘
 อาชานียา วาตชวา วิตฺติ นิพฺพตฺตเร มม.

^๑ สฺยา. อหุ, เอวฺมฺบริปิ.

^๓ สฺยา. โอปวยฺหตุเถราปทาน

^๔ ฉ.,เท.,อิ. สปัตตมาโร

^๗ ฉ.,เท. โยนฺุปฺปชฺชามิ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. คนฺโธทกโย

^๔ ฉ.,เท. เทวโล

^๖ ฉ.,เท. ขมนียมทาสหิ

^๘ สี. เทเว จ มาณูเส ภเว อิ. ภวเน สพฺพทา มม

[๓๘] ลามิ^๑ เตสํ สุลทวิ^๒ เย ลภนฺตฺตปสมฺปทํ
 ปุณฺณปยิริฎาเสยฺย^๓ พุทฺโธ โลเก สเจ ภเว.

[๓๙] อฏฺฐวิสติกฺขตฺตาทิ^๓ ราชา อาสี มหพฺพโล
 จาตุรฺนโต วิชิตาวิ ชมฺพุทฺธิปสฺส^๔ อีสฺสโร.

[๔๐] อิมํ ปจฺฉิมกํ มยฺหิ จริโม วตฺตเต ภโว
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปฺราชยํ.

[๔๑] จตฺตตีเส สหสฺสมฺหิ มหาเตชฺสี ชตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๔๒] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺนมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา โอปวฺยโห^๔ เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ โอปวฺยหตฺเถราปทาน.

๖. สปริวาราสนตฺเถราปทาน

[๔๓] ปทุมตฺตรพุทฺธสฺส ปิณฺฑปาตํ อทาสหํ
 คนฺตฺวา กิลิฏฺฐกฏฺฐจํ^๖ มลฺลิกาหิ ปริกฺขิตํ.

[๔๔] ตมฺหาสนมฺหิ อาสีโน พุทฺโธ โลกคฺคณายโก
 อกิตฺตยิ ปิณฺฑปาตํ อชฺฐภูโต สมหาโต.

^๑ สยา. ลามา เตสํ สุลทวิ วา

^๓ ฉ., เท. อฏฺฐวิสติกฺขตฺตาทิ

^๔ สยา. โอปวฺโยห

^๒ ฉ., เท. ปุณฺณปยิริฎาเสยฺย

^๔ ฉ., เท. ชมฺพุทฺธสฺส

^๖ ส., อ. ตํ โกชนมฺจํ

- [๔๕] ยถาปี ภาทเก เขตเต พืชํ อปฺปมฺปิ โรปิโต
สมมา ชาริ ปเวจฺจนฺโต ผลํ โตเสติ กสฺสํ.
- [๔๖] ตถาวยํ ปิณฑปาโต สุขเขตเต โรปิโต ตยา
ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ ผลนฺเต^๑ โตสยิสฺสตี.^๑
- [๔๗] อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ ชลชุตฺตมนามโก
ปิณฑปาตํ คเหตฺวาน ปกุกามิ อุตฺตรามุโข.
- [๔๘] สํวโต ปาฏิโมกฺขสฺมี อินฺทริเยสุ จ ปณฺจสุ
ปวิเวกมฺนุยุตฺโต วิหรามิ อนาสโว.
- [๔๙] ปฏิสมฺภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สปริวาราสโน เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นฏฺฐํ สปริวาราสนฺตฺเถราปทาน.

๘. ปณจทีปกตฺเถราปทาน

- [๕๐] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส สพุทฺฏตานุกมฺปิโน
สุสทฺทหิตฺวา^๒ สทฺธมฺเม อชฺฐิภฺจิจิ อโหสํ.
- [๕๑] ปทีปาทาน^๓ ปาทาสี^๓ ปริวาริตฺวาน โพธิยํ
สทฺทหนฺโต ปทีปานิ อกริ ตาวเทวหิ.^๔

^{๑-๑} ส.,อ. นิพฺพตฺตมานํ หิ ผลโต

^๒ ส.,อ. สฺสณฺจหิตฺวา ฉ.,เท. สทฺทหิตฺวา

^{๓-๓} สฺยา. ปทีปาทานปาทาสี

^๔ ฉ.,เท. ตาวเท อหิ

- [๕๒] ยํ ยํ โยนุปปชฺชามิ เทวตํ อถ มานุสํ
อากาเส อุกกํ ฐาเรนฺติ ทิปทานสฺสทํ ผลํ.
- [๕๓] ติโรกูฏฏิ^๑ ติโรเสถํ สมตฺตคฺคยฺห ปพฺพตํ
สมนฺตา โยชนสํ ทสฺสนํ อนุโมหํ.
- [๕๔] เตน กมฺมาวเสเสน ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ
ฐาเรมิ อนุตฺตมํ เทหํ ทิปกีนุทสฺส สาสเน.
- [๕๕] จตฺตตฺติเส กปฺปสฺเต สตจกฺขุสฺสนามกา
ราชาเหสฺสุ มหาเตชา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๕๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนยา สจฺฉินฺดา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺตํ.

อิตุถํ สฺกํ อายสฺมา ปณฺจทีปโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมนํ ปณฺจทีปกตฺเถราปทานํ.

๘. ฐทหายกตฺเถราปทานํ

- [๕๗] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส โพธิยา ปาทปฺปุตฺตเม
หฺมฺโจ หฺมฺเจเน จิตฺเตเน ฐมาโรปยํ อหํ.
- [๕๘] ปตฺตปฺตฺตานิ^๒ คณฺหิตฺวา พหิทฺธา จตฺตยํ อหํ
อนฺโตสฺสทฺธํ พหิสฺสทฺธํ สฺวิมฺตํ^๓ อนาสวํ.^๓

^๑ สฺยา. ติโรกูฏ

^{๓-๓} ฉ.,เท. อธิมุตฺตมนาสวํ

^๒ ฉ.,เท. ปตฺติตตฺตฺตานิ

๘. ปทุมตุเถราปทาน

- [๖๗] จตุสจจำ ปกาเสนโต วรรทมม^๑ ปวตตโก^๒
 วสุสเต อมตัม วุฏฐิ^๓ นิพพาเปนโต มหาชน.
- [๖๘] สธชัม ปทุมัม คยห อทฺธโกเส จิตโต อหัม
 ปทุมุตตรมฺนิสฺส หนฺนุ^๔ อุกฺกชิปมมพเร.
- [๖๙] อาคจฺจนฺเต จ ปทุมเม อพฺภุโต^๕ อาสิ ดาวเท
 มม สงกปฺปมณฺเวย ปคฺคณฺหิ วทตัม วโร.
- [๗๐] กรเสฏฺฐเจเน ปคฺคคยห ชลชัม ปุปฺปมุตฺตมัม
 ภิกฺขุสงฺฆเม จิตโต สตุถา อิมมา คาคา อภาสธ.
- [๗๑] เยนิทัม ปทุมัม ชิตตัม สพฺพพณฺณุตฺตมณายเก^๖
 ตมมัม กิตฺตยิสฺสามิ สุณฺนาถ มม ภาสโต.
- [๗๒] ดีสฺสกปฺปานิ เทวินฺโท เทวราชัม กริสฺสตี
 ปจฺจุยา^๗ รชชัม สตุตฺสจํ วสุธัม อาวสิสฺสตี.
- [๗๓] ตตฺถ สตุตฺตัม^๘ คเหตุวาน จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสตี
 อากาสโต ปุปฺปวุฏฺฐิ อภิวสฺสิสฺสตี ตทา.
- [๗๔] กปฺเป^๙ สตฺสทฺสสมฺหิ^{๑๐} โอฏฺถากกฺกุลสมฺภโว
 โคตโม นาม นามเน สตุถา โลเก ภาวิสฺสตี.

^{๑-๑} อ. วรรทมมจกฺกปวตฺตโก

^๒ ฉ., เท. ปหฺนุโจ

^๓ ฉ., เท. อพฺภุโต

^๔ ฉ., เท. อพฺภวณฺณมฺหิ วินายเก อ. สพฺพพณฺณุตฺตมณาสเว

^๕ ฉ., เท. ปถฺจุยา

^๖ ฉ., เท., อ. ปตฺตี

^{๗-๙} ฉ., เท. กปฺปสฺตสฺสทฺสสมฺหิ

- [๗๕] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
สพฺพาสเว ปรีณฺณาย นิพฺพายิสฺสตุยนาสโว.
- [๗๖] นิคุขมิตฺวาน กุจฺฉิมฺหา สมฺปชาโน ปฏฺิสุสโต
ชาติยา ปณฺจวสุโสหิ อรหตฺตํ อปาปฺณิ.
- [๗๗] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฺจิเม
ฉพฺพิณฺณยา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทุโม เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ปทุมตุเถราปทาน.

๑๐. อสนโพรียตุเถราปทาน

- [๗๘] ชาติยา สตฺตวสุโสหิ อทฺทสํ โลกนายกํ
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน อุกคณฺณี นรุตฺตมํ.
- [๗๙] ติสฺสสฺสหาหิ ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
หฏฺฐโ จ หฏฺฐเจเน จิตฺเตเน โรปยิ โพรธมฺุตฺตมํ.
- [๘๐] อสโน นามเชยฺเยเน ธรณิรฺุหปาทโป
ปณฺจ วสุเส ปรีจรี อสนํ โพรธมฺุตฺตมํ.
- [๘๑] ปุปฺผิตํ ปาทปี ทิสฺวา อพฺภูตํ โลมทํสนํ
สกํ กมฺมํ ปกิตฺเตนฺโต พุทฺธเสฏฺฐํ อฺุปากมํ.
- [๘๒] ติสฺโส ตทา โส^๑ สมฺพุทฺโธ สยมฺภู อคฺคปฺคฺคโล
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสิตฺวา อีมา คาคา อภาสถ.

^๑ อ. โย

- [๘๓] เยนายํ โรปีตา โพธิ พุทฺธบุชา จ สกุกตา
 ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสนาถ มม ภาสโต.
- [๘๔] ดีสกปฺปานิ เทเวสุ เทวราชํ กริสฺสติ
 จตุสฺสฏฺฐิจฺฉจ^๑ ขตฺตํ^๒ โส จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสติ.
- [๘๕] ตฺสึตาหิ จริตฺวาน^๓ สกุกมฺULEน โจทิตो
 เทว สมปฺตฺตี อนฺโภตฺวา มนุสฺสตุเต รมิสฺสติ.
- [๘๖] ปธานํ ปหิตฺตโต^๔ โส อุปสนฺโต นิรูปฺติ
 สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตุยนาสโว.
- [๘๗] วิเวกมฺนุยุตฺโตหิ อุปสนฺโต นิรูปฺติ
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๘๘] เทวณฺฺเต อิตฺโต กปฺเป โพธิ โรเปสํ ททา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ โพธิโรปฺสสิทํ ผล.
- [๘๙] จตุสฺสตุตฺติโต กปฺเป ทณฺฺทเสโนติ วิสฺสุโต
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี ททา อหุ^๕.
- [๙๐] เตสตุตฺติ อิตฺโต^๕ กปฺเป สตฺตาहेสุ มหีปฺตี
 สมฺนฺตเนมิ นามเณ ราชานो จกฺกวตฺติโน.
- [๙๑] ปุณฺณวิสฺติโต^๖ กปฺเป ปุณฺณโก นาม ขตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพล.

^{๑-๑} ฉ.,เท. จตุสฺสฏฺฐิจ จกฺขตฺตํ^๓ ฉ.,เท. ปธานปหิตฺตโต^๔ ฉ.,เท. เตสตุตฺติโต^๒ สฺยา. จริตฺวาน^๕ สฺยา. อหุ^๖ ฉ.,เท. ปุณฺณวิสฺติโต

[๙๒] ปฏิสมุภิตา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 จพฺปิตฺตมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อสนโพธิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตุถาติ.

ทสมํ อสนโพธิยตุเถราปทาน.

ตตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

วิชณี^๑ สตรึสี จ สยโนทกิ วาหิโย^๒
 ปริวาริ ปทีปณจ ธโช ปทุมปฺปชโก
 โพธิ จ ทสโม วุตฺโต คาถา เทวนวฺตึ ตถา.

นญฺโธ วิชณีวคฺโค.

^๑ ฉ., เท. พิชณี

^๒ สยนา. วาหิส

๗. สกจิตตนิยวคฺโค^๑

๑. สกจิตตนิยตุเถราปทาน^๒

- [๑] ปวนํ กานนํ ทิสฺวา อปฺปสทฺทํ อนาวิลํ
 อิสฺสํ อนฺนจินฺณวํ อาหุตฺตํ ปฏฺิคฺคหํ.
- [๒] ญฺปิ กตฺวาน เวฬุณฺ^๒ นานาปฺปฬํ สโมกิริ
 สมฺมุขํ วยฺย สมฺพุทฺธํ นิรมิตํ อภิวนฺทหํ.
- [๓] สตฺตฺรตฺนสมฺปนฺโน ราชา รมฺมจฺสุมิ อิสฺสโร
 สกกมฺมาภิริทฺโธหํ ปุปฺผปฺปูชายิทํ ผลํ.
- [๔] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยํ
 ทฺคคฺคํ นวภิชานามิ พุทฺธปฺปูชายิทํ^๓ ผลํ.
- [๕] อสฺสติกปฺเปนนฺตยโส จกฺกตฺตํ อโหสํ
 สตฺตฺรตฺนสมฺปนฺโน จตฺตํปมฺหิ อิสฺสโร.
- [๖] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฉพฺภินฺนํ สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สกจิตตนิโย^๔ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ สกจิตตนิยตุเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท. สกจินตนิยวคฺค

^๓ ฉ.,เท. ปุปฺผาปฺปูชายิทํ อ. ญฺปิปฺปูชายิทํ

^๒ ฉ.,เท. ปุณฺณํ อ. เวฬุณ

^๔ ฉ.,เท. สกจินตนิโย

๒. อโวปุปฺผิตฺตเถราปทานํ^๑

- [๗] วิหารา อภินิภขมม อพฺภุจฺจาสิ^๒ จ จงฺกเม
 จตุสจฺจํ ปกาเสนฺโต เทเสนฺโต^๓ อมตํ ปทํ.
- [๘] สิขิสฺส คิรมณฺทาย พฺพุทฺเสฏฺฐสฺส ตาทิโน
 นानาปฺปฬํ คเหตุวาน อากาสมฺหิ สโมกิริ.
- [๙] เตน กมฺเมเน ทิปทินุท^๔ โลกเชฏฺฐ นราสภ
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปราชยํ.
- [๑๐] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยํ
 ทฺฤคฺคํ นากิขานามิ ปุปฺผปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๑๑] อิตฺโต วิสติกปฺปมฺหิ สุเมโธ นาม ชตฺติโย
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.
- [๑๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺนํ สจฺฉิกตา กตํ พฺพุทฺสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา อโวปุปฺผิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺธิยํ อโวปุปฺผิตฺตเถราปทานํ.

^๑ สฺยา. อาโวปุปฺผิตฺตเถราปทาน

^๓ ฉ.,เท. เทเสติ

^๒ ฉ.,เท. อพฺภุจฺหิย

^๔ ฉ.,เท. ทฺวิปทินุท, เอวมฺปริปี.

๓. ปจจาคมนิยตุเถราปทาน

- [๑๓] สีนุชยา นทียา ตีเร จกฺกวาโก อหํ ตทา
 สุตฺตเสวาลภกฺโขหํ ปาณิสฺส* จ สฺสณฺณโต.
- [๑๔] อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ คจฺฉนฺตํ อนิลนฺทเส
 ตณฺเฑน สาลํ ปคฺคยฺห วิปสฺสิสฺสสาภิโรปิยํ.
- [๑๕] ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปฺติฏฺฐิตา
 เตน จิตฺตปฺปสาเทน ทุคฺคตี โส น คจฺฉติ.
- [๑๖] สุวาคํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
 วิหจฺคเมเน สนฺเตเน สุพีชํ โรปิํ มยา.
- [๑๗] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุณฺณมภิโรปิยํ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิํ ฬลํ.
- [๑๘] สุจารุทสฺสหา นาม อฏฺฐเจเต เอกนามกา
 กปฺเป สตฺตรเส อาสํ จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๑๙] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สทํ อายสฺมา ปจจาคมนิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ปจจาคมนิยตุเถราปทาน.

* ฉ.,เท. ปาเปสฺ

๔. ปรปฐกตฤทธาน

- [๒๐] อุสมํ ปวรี วีริ มเหสี วิชิตาวิ
 สุณณวณฺณํ สมพุทฺธํ โก ทิสฺวา นปฺปสีทติ.
- [๒๑] หิมฺวา วาปริเมยโย สาคโรว ทุรุตฺตโร
 ตเถว ฌานํ พุทฺธสฺส โก ทิสฺวา นปฺปสีทติ.
- [๒๒] วสุธา ยถาปฺปเมยฺยา จิตฺตา วนฺวฏฺฐิกา
 ตเถว สีลํ พุทฺธสฺส โก ทิสฺวา นปฺปสีทติ.
- [๒๓] อนิลฺลขสาสงฺขุพฺโภ ยถากาโส อสงฺขิโย^๑
 ตเถว ฌานํ พุทฺธสฺส โก ทิสฺวา นปฺปสีทติ.
- [๒๔] อิมํ จิตฺตํ คาทาหิ พุราหฺมโณ โสนอวุทโย^๒
 พุทฺธสฺสจํ ถวิตฺวาน สิทฺธตฺถมปฺราชิตํ.
- [๒๕] จตฺตุนวฺติกปฺปานิ ทุคฺคตี นปฺปชฺชถ
 สุกฺคตี^๓ สฺสสมปฺตตี^๓ อนฺุโกสี อนปฺปกํ.
- [๒๖] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ถวิตฺวา โลกนํ ยกํ
 ทุคฺคตี นาทิขานามิ โถมนสฺส^๔ อิทํ ผลํ.
- [๒๗] จตฺตุนวฺตสมฺมิตํ กปฺปมฺมิตํ จตุโร อาสุมฺมคฺคตา
 สตฺตตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

^๑ สฺยา. อสงฺขโย^{๓-๓} จ., เท. สุกฺคตี สฺสสมปฺตตี^๒ จ., เท. เสนอวุทโย อ. เยนอวุทโย^๔ จ., เท. โถมนาย

[๒๘] ปฏิสมภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
 ฉพภินฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

 อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ปฺรปฺปสาทโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

 จตุตฺถํ ปฺรปฺปสาทกตฺถเธาปทานํ.

๕. ภิสทายกตฺถเธาปทานํ

[๒๙] เวสฺสภู นาม นามเณ อีสึนํ ตติโย อหุ
 กานนํ วณโมคฺคยห วิหาสิ ปุริสฺสฺสฺสโม.

[๓๐] ภิสฺมพาลํ คณฺหิตฺวา อคฺมึ พุทฺธสฺสฺสตีเก
 ตณฺจ พุทฺธสฺส อทาสี ปสนฺโน เสหิ ปาณิหิ.

[๓๑] กเรน จ ปฺรามภูโจ เวสฺสภู วรพฺพุตฺตินา
 สุขาหํ นาภิชานามิ สมนฺเตน กุตฺตตฺตริ.

[๓๒] จริโม วตฺตเต มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว^๑ พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว^๑.

[๓๓] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกริ ตทา
 ทฺถคฺตีสํ นาภิชานามิ ภิสทานสฺสิทํ ผลํ.

[๓๔] สโมธานา จ ราชาโน โสฬส มนุชาธิปา
 กปฺปมฺหิ เทรเส^๒ อาสิ จกฺกวตฺตีสํ มหพฺพลา.

^{๑-๑} ฉ.,เท.,อิ. หตฺถินาเคน สมนฺเตน กุสฺลํ โรปิตํ มยา

^๒ ฉ.,เท. จุทฺทเส

- [๓๕] ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตถํ สุทํ อายสฺมา ภิสทายโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมนํ ภิสทายกตฺเถรปาทาน.

๖. สัจจันติตตเถรปาทาน

- [๓๖] คิริทฺถคจโร อาสี อภิชาโตว เกสรี
 มิคสงฺฆมํ วชิตฺวาน ชีวามิ ปพฺพตฺตฺนฺตเร.
 [๓๗] อตฺถทสฺสี ตู ภควา สพฺพพญฺญ วทตํ วโร
 มมุทฺธริตฺถกาโม โส อาคณฺณิ^๑ ปพฺพตฺตฺตมํ.
 [๓๘] ปสทญฺจ มิคํ หนฺตฺวา ภกฺเขตฺตํ^๒ สมุปาคมี
 ภควา ตมฺหิ สมเย ภิกฺขาจาโร^๓ อุปาคมิ.
 [๓๙] วรมํสาณิ ปคฺคยฺห อทาสิ ตสฺส สตฺถุโน
 อนุโมทิตฺวา มหาวีโร นิพฺพาเปนฺโต มมํ ตทา.
 [๔๐] เตน จิตฺตปฺปสาเทน คิริทฺถคปฺปวิสทํ^๔
 ปีตี อุปฺปาทยิตฺวาน ตตฺถ กาลกโต อหํ.
 [๔๑] เอเตน มํสทาเนน จิตฺตสฺส ปณฺธีหิ จ
 ปณฺณรเส กปฺปสเต เทวโลเก รมี อหํ.

^๑ ฉ., เท. อาคณฺณิ, เอวมฺปวิปี.

^๒ ฉ., เท. ภกฺขิตฺตํ

^๓ ฉ., เท. ภิกฺขมานา อี. ภิกฺขยาโน

^๔ ฉ., เท. คิริทฺถคํ ปวิสสิ อหํ อี. คิริทฺถคปฺปเวกฺขหํ

- [๔๒] อวเสเสสุ กปเปสุ กุสลํ กริตํ^๑ มยา
 เตเนว มัสทานเนน พุทธานุสฺสรณเนน จ.
- [๔๓] อฏฺฐจตีสมฺหิ กปปมฺหิ อฏฺฐ ทิฆมาณูนามกา
 สฏฺฐจิมฺหิโต กปปสฺเต ทูเว สรณนามกา.^๒
- [๔๔] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺนมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตถํ สุกฺกํ อายสฺมา สจฺฉนฺติโต เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตุถาติ.

อฏฺฐํ สจฺฉนฺติตตฺตฺเถราปทานํ.

๗. วตฺถทหายกตฺตฺเถราปทานํ

- [๔๕] ปกฺขิชาโต ตทา อาสี สุปณฺโณ ครุพาธิโป
 อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ คจฺฉนฺตํ คณฺธมาทนน.
- [๔๖] ชหิตฺวา ครุพฺพณฺเณ มาณวตฺตํ อธารยี้^๓
 เอกวตฺถํ มยา ทินฺนํ ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
- [๔๗] ตณฺจ ทุสฺสํ ปฏฺฐิคฺคยฺห พุทฺโธ โลกคฺคนายโก
 อนฺตลิกฺเข จิโต สตฺถา อีมา คาคา อภาสถ.
- [๔๘] อิมินา วตฺถทาเนน จิตฺตสฺส ปณฺธีหิ จ
 ปทาย ครุพฺโยนี เทวโลเก รมิสฺสติ.

^๑ ฉ.,เท. จินฺตติ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. วรฺณนามกา

^๓ อิ. มาณวตฺตํ อธารยี้ ฉ.,เท. มาณวกํ อธารยี้

- [๔๙] อตถทสฺสี ตู ภควา โลกเชฏฺโฆ นราสโก
 วตฺถทหานํ ปสฺสิตฺวา ปกฺกามิ อุตฺตรามุโข.
- [๕๐] ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ โหนฺติ เม วตฺถสมฺปทา
 อากาเส จทนํ โหติ วตฺถทหานสฺสิทํ ผลํ.
- [๕๑] อรุณสา^๑ สตฺต ชนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา
 จตฺตีสติมฺหิ อาสึสุ กปฺปมฺหิ มนุชาธิปา.
- [๕๒] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจิเม
 จพฺปภิญญา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถํ สฺกํ อายสฺมา วตฺถทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ วตฺถทายกตุเถราปทาน.

๘. อมพทายกตุเถราปทาน

- [๕๓] อโนมทสฺสี ภควา นิสินฺโน ปพฺพตฺนฺตเร
 เมตฺตตาย อฟรี โลเก อปฺปมาเณ นิรूपิ.
- [๕๔] กปิ อหํ ตทา อาสึ หิมวฺนฺเต นคฺคตฺตเม
 ทิสฺวา อโนมมตฺธิก^๒ พุทฺธเ จิตฺตํ ปสาทยี.
- [๕๕] อวิทฺฐเร หิมวฺนฺตสฺส อมฺพาสฺสุ ผลิโน ตทา
 ตโต ปกฺกํ คเหตุวาน อมฺพํ สมฺฐกํ อทํ.

^๑ ส.อ. อรุณกา จ.เท. อรุณวา

^๒ จ.เท. อโนมทสฺสี ตํ อ. อโนมมิตํ

- [๕๖] ตมเม พุทุโร วียากาสี อโนมทสสี มหามุณี
 อิมินา มรุตทาเนน อมพทาเนน^๑ จูภยั.
- [๕๗] สตุตปณณาสกปฺปานิ^๒ เทวโลเก รมิสฺสติ
 อวเสเสสุ กปฺเปสุ โวกิณฺณ สัสนิสฺสติ.
- [๕๘] เขเปตฺวา ปาปกํ กมมํ ปริปกุทาย วุฑฺธิยา^๓
 วินิปาตาทิกาคฺคฺนฺตฺวา^๔ กิเลเส ฉาปิยิสฺสติ.
- [๕๙] ทเมน อุตฺตเมนาหิ ทมิโตมฺหิ มहेสินา
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปราชยั.
- [๖๐] สตุตสตุตติกปฺปสเต อมพญฺจชยนามกา^๔
 จตุทฺทส เต ราชานโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๖๑] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺภินฺนา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา อมพทายโก เถโร อิมํ คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อภฺธมํ อมพทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ สยา. อมพปาเนน

^๒ ฉ.,เท.,อิ. พุฑฺธิยา

^๔ ฉ.,เท.,อิ. อมพญฺจชชยนามกา

^๒ ฉ.,เท. สตุตปณณาสกปฺปมฺหิ

^๔ ฉ.,เท. วินิปาตมคฺคฺนฺตฺวาน

๕. สุมณฑเถราปทาน

- [๖๒] สุมโน นาม นามเน มาลาการโ อหิ ตทา
 อททสั วิรัช พุทฺธ โลกาหุติปฏิคฺคหิ.^๑
- [๖๓] อุโภหตุเถहि ปคฺคยห สุมโน ปุပ္ผมุตฺตมํ
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสี สีขิโน โลกพนฺธโน.
- [๖๔] อิมาย ปุပ္ผปฺปชาย เจตนาปณฺธิหิ จ
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ^๒ ผลํ.
- [๖๕] เอกตฺตีสเ อิตโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิโรปยิ
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๖๖] จพฺพีสติมฺหิ กปฺปมฺหิ จตฺตารสฺสุ^๓ มหายนสา
 สตฺตรตนสมฺปนฺนา ราชานโน จกฺกวตฺติโน.
- [๖๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺพินฺนมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุมโน เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สุมณฑเถราปทาน.

^๑ อ. อาหุติโน ปฏิคฺคห

^๓ ฉ., เท. จตฺตารสฺสุ

^๒ ส. ปุပ္ผปฺปชายิทํ, -เอวมฺปริปิ.

๑๐. ปุပ္ผจงโกฏฺเฐยตุเถราปทาน

- [๖๘] อภีตรฐป^๑ สีหวั ครุพคัคคว ปกฺขินิ
 พุยคฺชสุภว^๒ ปวร^๓ อภิชาตวั เกสรี.
- [๖๙] สีขี^๔ ติโลกสรณ^๕ อเนญช^๖ อปราชิต^๗
 นิสินฺหน^๘ มารณานคค^๙ ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขชต^{๑๐}.
- [๗๐] จงโกฏฺเฐย^{๑๑} จเปตฺวาน อโนช^{๑๒} ปุပ္ผมุตฺตม^{๑๓}
 มหาจงโกฏฺเฐยเณว^{๑๔} พุทฺธเสฏฺฐจ^{๑๕} สโมกิริ.
- [๗๑] เตน จิตฺตปฺปสาเทน ทิปทินุท นราสภ
 ปตฺโตมฺหิ อจล^{๑๖} จาน^{๑๗} หิตฺวา ชยปฺราชย^{๑๘}.
- [๗๒] เอกตฺตีสเ อิตโต กปฺเป ย^{๑๙} กมฺมมกฺกริ ตทา
 ทฺฤคฺคตีส^{๒๐} นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิท^{๒๑} ผล^{๒๒}.
- [๗๓] สมฺปญฺเณ ตีสกปฺปมฺหิ เทวภูติสนามกา
 สตฺตฺรตนสมฺปญฺนา ปญฺจาสุ^{๒๓} จกฺกวตฺติโน.
- [๗๔] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺภิณฺเณว สจฺฉิกตา กต^{๒๔} พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปุပ္ผจงโกฏฺเฐยเณว เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปุပ္ผจงโกฏฺเฐยตุเถราปทาน.

^๑ ฉ. พุยคฺชสุภว

^๒ ฉ., เท. สมณานคค

^๓ ฉ., เท., อ. สห จงโกฏฺเฐยเณว

^๔ ฉ., เท. อเนช

^๕ ส. จงโกฏฺเฐย

ตสฺสอุทฺทหานํ

สกจิตฺตํ ^๑ อโถ ปุปฺปิ	ปจฺจกามิคมเนน ^๒ จ
ปรปฺปสาทภิสสโต ^๒	สฺวจินฺตํ วัตถุทายโก.
อมฺพทายี จ สฺสมโน	ปุปฺพจฺจโกฏฺฐิโยปิจ ^๓
จตุสสฺสทตฺติ คาทาโย ^๔	คณิตา อตฺถทสฺสสิตฺติ.

สทฺตโม สกจิตฺตนิยวคฺโค.

^{๑-๑} ฉ.,เท. สกจินฺตํ อโถปุปฺปิ สปจฺจกามเนน จ

^๒ ฉ.,เท. ปรปฺปสาทํ ภิสสโต

^๓ ฉ.,เท. ปุปฺพจฺจโกฏฺฐิโยปิ จ

๘. นาคสมาลวकुโค

๑. นาคสมาลตฺเถราปทาน

- [๑] อาปาณฺฐี อหํ ปุปฺผํ อุชฺฌิตํ สุมหาปเถ
 ญฺมฺหิ อภิโรเปสี สีขิโน โลกพนฺธุโน.
- [๒] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
 ทฺถคฺคํ นากิขานามิ ญฺปฺปฺชายิทํ ผลํ.
- [๓] อิตฺโต ปณฺณรเส กปฺเป ปุปฺผิโย* นาม ชตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺวตฺตํ มหพฺพล.
- [๔] ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สํ ํ อายสฺมา นาคสมาโล เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ นาคสมาลตฺเถราปทาน.

๒. ปทสญฺญกตฺเถราปทาน

- [๕] อุกฺกนฺตญจ ปทํ ทิสฺวา ติสฺสสฺสาทิจฺจพนฺธุโน
 หฺมฺโจ หฺมฺเจน จิตฺเตน ปเท จิตฺตํ ปสาทยิ.
- [๖] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สญฺญมฺลภี ตทา
 ทฺถคฺคํ นากิขานามิ ปทสญฺญายิทํ ผลํ.

* น.,เท.,อิ. ภูมิโย

[๗] อิตฺ สุตตมเก กปฺเป สุเมโห นาม ขตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

[๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฉพฺภินฺนา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทสฺสณโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ ปทสฺสณกตฺเถราปทาน.

๓. สุตตมกตฺเถราปทาน*

[๙] ทุมฺคเค ปัสฺสูลิกํ ลคฺคํ ทิสฺวาน สตฺถุโน
 ตโต^๒ ตมณฺชลี^๒ กตฺวา ปัสฺสูลํ อวณฺทิหํ.

[๑๐] เทวณฺฺเต อิตฺ กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
 ทฺคคฺติ นาทิขานามิ ปัสฺสณณายิทํ^๓ ผลํ.

[๑๑] อิตฺ จตฺตฺถเก กปฺเป ทุมฺหโร^๔ สุ ขตฺติโย
 จาตุรณฺโต วิชิตาวิ จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

[๑๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฉพฺภินฺนา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุตตมโก^๔ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตฺติยํ สุตตมกตฺเถราปทาน.

* ฉ., เท. พุทฺธสฺสณกตฺเถราปทาน

^{๒-๒} สฺยา. ตโตหิ อณฺชลี

^๓ ฉ., เท. พุทฺธสฺสณณายิทํ

^๔ ฉ., เท. ทุมฺสาโรสิ อ. ทุมฺสาโรสุ

^๕ ฉ., เท. พุทฺธสฺสณโก อ. สณฺณโก

๔. ภิสาลูวทายกตุเถราปทาน

- [๑๓] กานนั วณโมคคยห วสามิ ปวเน^๑ อหิ
 วิปสสี อทุทสั พุทฐิ อาหุติเน ปฏิคคหิ.
- [๑๔] ภิสาลูวญจ ปาทาสี อุกกั หตุถโชน
 วณทิตฺวา สิริสา ปาเท ปกุกามิ อุตฺตรามุโข.
- [๑๕] เอกนวุเต อิตโต กปฺเป ภิสาลูว อหิ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผล.
- [๑๖] อิตโต จ ตติเย กปฺเป ภิสสมฺมตฺตติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกุกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๑๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ภิสาลูวทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

จตุตฺถํ ภิสาลูวทายกตุเถราปทาน.

ฉฏฺฐภาณวาร.

^๑ ฉ., เท. วิปีเน อ. วิวเน

๕. เอกสณฺณกตุเถราปทาน

[๑๘] ขณฺโฑ นามาสี นามเณ วิปสฺสิสฺสคฺคสาวโก
เอกา ภิกฺขวา มยา ทินฺนา โลกาหุติปฏิกฺคโห.^๑

[๑๙] เตน จิตฺตปฺปสาเทน ทิปทินฺท นราสภ
ทฺคฺคตฺตี นาภิชานามิ เอกภิกฺขวายิํ ผลํ.

[๒๐] จตฺตาฬิเส อิตฺโต กปฺเป วรฺุณ นาม ขตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๒๑] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุํหา อายสฺมา เอกสณฺณโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ เอกสณฺณกตุเถราปทาน.

๖. ตินสณฺณการทายกตุเถราปทาน

[๒๒] หิมฺวตฺสส อวิทฺฐเร มหาชาตสฺสโร อหุ
สตปตฺเตหิ^๒ สณฺณนฺโน นานาสกฺกณมัลโย.

[๒๓] ตมฺหิ นฺหาตฺวา จ ปิตฺวา จ อวิทฺฐเร วสามํ
อทฺทสํ สมณานคฺคํ คจฺฉนฺตํ อนิลฺลชฺเช.

^๑ ฉ., เท. โลกาหุติปฏิกฺคเห

^๒ สฺยา. สตฺตปตฺเตหิ

- [๒๔] มม สงกปฺปมณฺณาย สตุถา โลเก อนฺตุตโร
อพุทฺโต โอโรหิตฺวาน ภูมียํ จาติ^๑ ดาวเท.
- [๒๕] ลายเนน^๒ ตินํ คยฺห นิสิตฺถนมหาสํ
นิสํทํ ภาควา ตตฺถ ติโลกปติ^๓ นายโก.
- [๒๖] สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา อวณฺที โลกนายกํ
อุกฺกุฏโก^๔ อวสฺสขี^๕ นิชฌายนฺโต มหามุณี.
- [๒๗] เตน จิตฺตปฺปสาเทน นิมฺมานํ อุปปชฺชหํ
ทฺถคฺคํ นาริฆานามิ สนฺถารสฺส อิทํ ผลํ.
- [๒๘] อิตฺโต ทฺถติเยเก กปฺเป มิตฺตสมฺมตฺตติโย^๕
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.
- [๒๙] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุกํ อายสฺมา ตินฺสนฺถารทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ฉนฺทํ ตินฺสนฺถารทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. ภูมียํ จาติ อ. ภูมียญฺจาสติ

^๒ ฉ., เท., อ. วิสาณเนน

^๓ ฉ., เท. ติสฺโส โลกคฺคนายโก อ. ติสฺโส โลกวินายโก

^๔ ฉ., เท. ปฏฺฐิกุฏโก อปสฺสขี อ. อวสฺสขี

^๕ ฉ., เท., อ. มิตฺตสมฺมตฺตติโย

๗. สัจจาทายกตฺเถรปาทานํ

- [๓๐] ตีสภปฺปสทฺสสมฺหิ สมฺพุทฺโธ โลกนายโก
 สฺเมโธ นาม นามเน ทวตฺตีสวรลกฺขโณ.
- [๓๑] ตสฺส กณฺจนวณฺณสฺส ทิปฺทินทสฺส ตาทิโน
 ปญฺจ สฺฐิจิ มยา ทินฺนา สิพฺพนตฺถาย จีวรํ.
- [๓๒] เตเนว สฺฐิจิทาเนน นิปฺนตฺถวิปฺสฺสํ
 ติกฺขํ ลหุญฺจ ผาสฺสุญฺจ ฌาณํ เม อุปปชฺชถ.
- [๓๓] กิเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 ฐาเรมิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺทสาสเน.
- [๓๔] ทิปทาธิปตี นาม ราชาโน จตุโร อหํ
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตีสํ มหพฺพลา.
- [๓๕] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปภิญฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา สฺฐิจาทายโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ สฺฐิจาทายกตฺเถรปาทานํ.

๘. ปาฐลัปปุฬิยตเถราปทาน

[๓๖] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ คจฺจนฺตํ อนฺตรปาณเณ
กณฺจนคฺฉิยสงฺกาสํ ทวตฺตีสวรสกฺขณํ.

[๓๗] เสฏฺฐจิปฺตุโต ตทา อาสี สุขุมาลो สุขเข จิโต^๑
อุจฺจนฺเค ปาฐลัปปุฬิ
กตฺวา ตํ อภิโรปยิ.

[๓๘] หนูโจ หนูเจน จิตฺเตน ปุปฺเพหิ อภิปุชยิ
ติสฺสํ โลกวิทุํ นาถํ นรเทวํ นมสฺสึหิ.

[๓๙] เทวณฺวเต อิตโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺริ ตทา
ทุคฺคตี นาภิชานามิ ปุปฺผปุชฺชายิทํ ผลํ.

[๔๐] อิตโต เตสฺสฏฺฐิจิปปมฺหิ อภิสมฺมตนามโก
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.

[๔๑] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ปาฐลัปปุฬิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

อภฺถมํ ปาฐลัปปุฬิยตเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. สุขเขจิตโต

^๒ ฉ., เท. กตฺวาน อภิสฺหริ

๕. จิตตขลียตุเถราปทาน

- [๔๒] มิคลฺหุโ^๑ ปุเร อาสี อรณฺเณ กานเน อหํ
ตตถททสาสี^๒ สมฺพุทฺธํ พตฺตีสวรลภณํ.
- [๔๓] ตตถาหํ อณฺชลี กตฺวา ปกฺกามี ปาจินามุโข
อวิทุเร นิสินฺนสฺส นียเต^๓ ปณฺณสนฺนเร.
- [๔๔] ตโต เม อสนีปาโต มตฺถเก นิปตี ตทา
โสหํ มรณกาลมฺหิ อกาसी ปุณฺรณฺชลี.
- [๔๕] เทวนวฺเต อิตฺโต กปฺเป อณฺชลี อกริ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ อณฺชลิสฺส อิทํ ผลํ.
- [๔๖] จตฺตปณฺณาสกปฺปมฺหิ มิคเกตฺตฺสนามโก
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺตี มหพฺพล.
- [๔๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิกฺขณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา จิตตฺขลียํ เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ จิตตขลียตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท., อ. มิคลฺหุโ

^๒ ฉ., เท. ตตถ อทฺทสาสี

^๓ ฉ., เท. นียเก

๑๐. ตีณิปทุมมียตุเถราปทาน

- [๔๘] ปทุมุตตโร นาม ชีโน สพฺพธมฺมาน ปารคฺค
ทนฺโต ทนฺตปริวฺโต นครา นิภขมึ ตทา.
- [๔๙] นครเ หังสวติยา^๑ อโหสี มาลิโก ตทา
ยํ ตตฺถ อุตฺตมํ ตีณิ ปทุมปฺปฺพานิ^๒ อคฺคหิ.
- [๕๐] อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ ปฏิมคฺคนฺตราปณฺเ
สห^๓ ทิสฺวาน สมฺพุทฺธํ เอยํ จินฺตสฺสํ ตทา.
- [๕๑] กิ เม อิมหิ ปุปฺเปหิ รณฺโณ อฺปฺภุจิตฺเทหิ^๔ เม
คามํ วา ความเขตฺตํ วา สหสฺสํ วา ลภเอยฺหิ.
- [๕๒] อทฺททมกํ^๕ วีริ^๖ สพฺพสตฺตสฺสขาวหิ
โลกนาถํ ปุชฺเชตฺวา ลจฺฉามิ อมตฺนฺธนํ.
- [๕๓] เอวามิ จินฺตยิตฺวาน สกํ จิตฺตํ ปสาทยิ
ตีณิ โลหิตเก คยฺห อากาเส อฺกุขิปี ตทา.
- [๕๔] มยา อฺกุขิตฺตมตฺตมฺหิ อากาเส ปตฺถวีสุ เต
ธารีสุ มตฺถเก ตตฺถ อฺทฺธวณฺฏา^๗ อโธมุขา.
- [๕๕] เป เกจิ มนฺธา ทิสฺวา อฺกุฏฺฐจี้ สมฺปวตฺตยํ
เทวตา อนฺตลิกฺขมฺหิ สาธุการิ ปวตฺตยํ.

^๑ น., เท. หังสวติย^๓ ส. โสห^๔ น., เท. อทฺททมก^๗ น., เท. อฺทฺธ วณฺฏา^๒ ส. อุตฺตมํ ปุปฺปํ ตีณิ ปุปฺพานิ^๔ น., เท. อฺปนิเตหิ^๖ อ. วีริ

- [๕๖] อจฺเณรํ โลกเก อฺปฺปนฺนํ พุทฺธเสฏฺฐจฺจุสฺส วาหสา
สพฺเพ ฐมํ สฺถนิสฺสาม ปุปฺพานํ วาหสา มยฺ.
- [๕๗] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู อาหุติํ ปฏิกฺคโ
วียณฺหิ จิโต สนฺโต อีมา คากา อภาสธ.
- [๕๘] โย โส พุทฺธํ อปฺุเชสิ รตฺตปทุเมหิ มาณโว
ตมํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺกนาถ มม ภาสโต.
- [๕๙] ตีสฺกปฺปสฺสหาณิ เทวโลกे รมิสฺสติ
ตีสฺกขตฺตญฺจ^๑ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ.
- [๖๐] มหาวิทฺถาริกํ นาม พุยมํ ฺหํ เหสฺสติ ตาวเท
ติโยชนสฺตพฺพิทํ ทิยชฺฌสฺสทวิตฺถตํ.
- [๖๑] จตฺตาริ สตสฺสหาณิ นิยฺยูหา จ สฺมาปิตา
กฺุฏฏาคารวรุเปตา มหาสยฺนมนฺติตา.^๒
- [๖๒] โกฏฺฐิสตสฺสหาณิ ปรีวาเรสฺสสนฺติ อจฺฉรา
กฺุสลา นจฺจคิตฺตสฺส วาทีเต^๓ จ ปทกฺขิณา.
- [๖๓] เอตาทีเส พุยมํหฺวเร นาริณฺณสฺมากุลเ
วสฺสิสฺสติ ปุปฺผวสฺโส ทิพฺโพ โลหิตโก ตทา.
- [๖๔] ภิตฺติขีเล นาคทนฺเต ทวารพาเห^๔ จ ไตรณ
จกฺกมตฺตา โลหิตกา โอลมฺพิสฺสสนฺติ ตาวเท.

^๑ ฉ.,เท.,อ. ตีสฺกปฺปานิ^๓ ฉ.,เท. วาทีเตปิ อ. วาทีเต^๒ อ. มหาสยฺนโวลิตา^๔ ฉ.,เท. ทวารพาหาย

- [๖๕] ปตฺเตน ปตฺตสญฺจนฺเน อนฺโตพฺยุมฺหฺวเร อิมํ
 อตฺถริตฺวา ปารุปีตฺวา ตฺวญฺญิสฺสฺสฺสฺสฺส ตาวเท.
- [๖๖] ภวนํ ปริวเรตฺวา สมฺนตา สตโยชนํ^๑
 เต วิสฺสุทฺธา^๒ โลหิตกา ทิพฺพคณฺฐํ ปวายเร.
- [๖๗] ปญฺจสฺสตฺตติกฺขตฺตญฺจ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี
 ปเทสฺสชฺช วิปฺปลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๖๘] สมฺปตฺติโย ทฺวเว ภูตฺวา อนีติ อนฺนปทฺทโว
 สมฺปตฺเต ปรีโยसानเ นิพฺพานํ ปาปฺปณฺนิสฺสตี.
- [๖๙] สุกฺกิโง วต เม พุทฺโธ วาณิชนฺมฺปิโยชิตํ^๓
 ปทฺมานิ ตีณิ ปฺมุเชตฺวา อนฺนโมสสินฺตีสมฺปทา.
- [๗๐] อชฺช เม ฌมฺมปตฺตสฺส วิปฺปมฺตฺตสฺส สพฺพโส
 สฺสฺสฺสฺสฺส โลหิตกํ ธารยิสฺสตี มตฺถเก.
- [๗๑] มม กมฺมํ กเถนฺตสฺส ปทฺมตฺตรสฺสตฺถโน
 สตปฺภาณสฺสสฺสฺสํ ฌมฺมาภิสฺมโย อหุ.
- [๗๒] สตสฺสสฺสเส อีโต^๔ กปฺเป ยํ พุทฺธมฺภิปุชฺชียํ
 ทฺวคฺคตี นาภิชานามิ ตินฺนํ ปทฺมานิทํ^๕ ผลํ.
- [๗๓] กิเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 สพฺพาสฺวา ปริกฺขีณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว.

^๑ น.,เท. สตโยชน^๓ น.,เท.,อี. วาณิชนํ สฺปิโยชิตํ^๕ น.,เท. ติปทฺมานิทํ^๒ น.,เท. เตปิ ปทฺมา^๔ น.,เท. สตสฺสสฺสโต

[๗๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภิกฺขณา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ตีณิปทุมฺปิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ตีณิปทุมฺปิยตุเถราปทานํ.

ตสฺสุทฺทหานํ

นาคสมาลो ปทสญญี	สฺสญฺญาลวทายโก
เอกสญญี ตินทโท ^๑	สุจฺจํ ปาฏฺฐลิปฺปฺปิโย
จิตตยชฺชลี ติปทุมฺปิ	คาถาโย จตฺตสฺสตฺตติ. ^๒

อฏฺฐโม นาคสมาลวคฺโค.

^๑ ฉ.,เท. ตินสนฺดาโร

^๒ สยว. ปณฺจสฺสตฺตติ.

๕. ติมिरปุပ္ผิยวคฺโค

๑. ติมिरปุပ္ผิยตุเถราปทาน

[๑]	จนฺทภาคานทีตีเร
นิสินฺห์ สมณํ ทิสฺวา	อนฺุโสต้ วชามหํ
วิปฺปสนฺนมนาวิลํ.
[๒]	ตสฺส ^๑ จิตฺตํ ปสาเทสี ^๒
ตารยิสฺสตี ตินฺุณเณยํ	เอวํ จินฺุเตสํ ททา
ทนฺุโตยํ ทมยิสฺสตี.
[๓]	อสุสาสิสฺสตี อสุสตุโธ
โมจยิสฺสตี มุตฺโต จ	สนฺุโต จ สมยิสฺสตี
นิพฺพุทาเปสฺสตี นิพฺพุโต.
[๔]	เอวามํ จินฺุตยิตฺวาน
คเหตฺวา ติมिरปุပ္ผํ	สิทฺทตฺถสฺส มเหสีโน
มตฺถเก โอกิริ ตทา. ^๓
[๕]	อณฺุชลี ปคฺคเหตฺวาน
วณฺุทิตฺวา สตฺถุโน ปาเท	กตฺวา จ นํ ปทกฺขิณํ
ปฏฺกามิ อปรํ ทิสํ.
[๖]	อจิริ คตมตฺตํ มํ
ปปาตมณฺุคจฺจนฺุโต	มิกราชา อปีพฺยิ ^๔
ตตฺถเภาว ปปตี อหํ.
[๗]	จตฺตฺนฺุเต อิตฺโต กปฺเป
ทฺคฺคตี นากิขานามิ	ยํ ปุပ္ผมภิโรปยิ
พฺพุทฺฐชฺาทยิทํ ^๕ ผลํ.
[๘]	จปฺปณฺุณาสมฺหิ กปฺปมฺหิ
สตฺตรตนสมฺปนฺนา	สตฺเตวาสํ มหารหา ^๖
จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

^๑ ฉ.,เท. ตตฺถ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. อหํ

^๕ ฉ.,เท. ปุပ္ผชฺาทยิทํ

^๒ ฉ.,เท. ปสาเทตฺวา

^๔ ฉ.,เท. วิเหจฺยิ

^๖ ฉ.,เท.,อิ. มหายสา

[๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพภิญญา สจฺจจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ติมिरปฺปฬิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ ติมिरปฺปฬิยตฺเถราปทานํ.

๒. คตสณฺณกตฺเถราปทานํ

[๑๐] ชาตียา สตฺตวสฺสฺโสหํ ปพฺพชฺชี อนคาริยํ
 อวณฺทึ สตฺถุโน ปาเท วิปฺปสฺนเนน เจตฺสา.
 [๑๑] สตฺตนงฺคลกิปฺปเป อากาเส อุกฺขิเป อหํ
 ติสฺสพฺพุทฺธํ สมฺพุทฺธิสฺส อนนฺตคุณสาครํ.
 [๑๒] สุกตานุคตํ มคฺคํ ปุชฺเชตฺวา หฏฺฐมานโส
 อณฺชลิณฺจ ตทาการี ปสฺนโน เสหิ ปาณิหิ.
 [๑๓] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
 พุคฺคตี นามิขานามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
 [๑๔] อิตฺโต อฏฺฐมเก กปฺเป ตโย อคฺคิสฺสขา อหํ
 สตฺตตรตนสมฺปนฺนา จกฺกาวตฺตี มหพฺพลา.
 [๑๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพภิญญา สจฺจจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา คตสณฺณโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ คตสณฺณกตฺเถราปทานํ.

๓. นิปนฺนณฺขลิกตฺเถราปทานํ

- [๑๖] รุกฺขมฺมฺลេ นิสฺสินฺโนหํ พฺยาธิตฺตํ ปรเมน^๑ จ
 ปรมการุณฺณปตฺโตมฺหิ อรณฺเณ กานฺเน อหิ^๒
- [๑๗] อนุกมฺปํ อุปาทาย ติสฺโส สตฺถา อุเปติ^๓ มํ
 โสหํ นิปนฺนโก สนฺโต ลีเร กตฺวาน อณฺชลี.
- [๑๘] ปสนฺนจิตฺโต สุมฺโน สพฺพสตฺตานมุตฺตมํ
 สมฺพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา ตตฺถ กาลํ กโต อหิ.
- [๑๙] เทวนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ วนฺที ปริสฺสฺตมํ
 ทฺวคฺคตี นาภิชานามิ วนฺทนาย อิทํ ผลํ.
- [๒๐] อิตฺโต ปญฺจมเก กปฺเป ปญฺเจวาสํ มหาสิขา
 สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๒๑] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺภิกฺขุณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา นิปนฺนณฺขลิกโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

คตฺถิํ นิปนฺนณฺขลิกตฺเถราปทานํ.

๔. อโรปุပ္ผิยตฺเถราปทานํ

- [๒๒] อภิกฺขุ นาม โส ภิกฺขุ ลีขิโน อคฺคสาวโก
 มหานุภาโว เตวิชฺโช หิมวฺนุตํ อุปาคมิ.

^๑ สฺยา. ปรเมนหิ

^๒ สฺยา. พุรหา

^๓ ฉ., เท., อ. อุเปสิ

- [๒๓] อหฺมปี หิมนฺตมฺหิ รณณียสฺสเม อีสึ
 วสามิ อปฺปมณฺณาสฺสุ อิทฺธีสฺสุ จ ตทา วสึ.
- [๒๔] ปกฺขิชาโต วิทยาภาเส ปพฺพตํ อภิปตฺถยึ^๑
 อโรปปุณฺณิ คเหตุวาน อากฺขณฺนี ปพฺพตํ อหฺ.
- [๒๕] สตฺต ปุปฺพานิ คณฺหิตฺวา มตฺถเก โอภิรี อหฺ
 อาโลกิโต^๒ จ วีเรน ปกฺกามึ ปาจิณามฺบุ.
- [๒๖] อาวาสํ อภิสซฺโหมสึ^๓ ปตฺวาน อสฺสมํ อหฺ
 ขาริหาริ^๔ คเหตุวาน ปายาสึ^๕ ปพฺพตฺนตฺร.
- [๒๗] อชคโร^๖ มํ ปิเพสสิ โฆรรุโป มหพฺพโล
 ปุพฺพกมฺมํ สริตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหฺ.
- [๒๘] เอกตฺตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺพมฺภโรปยึ
 ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ ปุปฺพปฺชฺชายิทํ ผลํ.
- [๒๙] ปฏฺฐิสฺสุมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภินฺณฺวา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อโรปปุณฺณิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ อโรปปุณฺณิยตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. อธิวตฺตยึ

^๓ ฉ., เท., อ. อภิสสมฺโพสึ

^๕ ส. อ. ปาวิสึ

^๒ ฉ., เท. อาโลกิเต

^๔ สฺยา. ขาริหาริ

^๖ สฺยา. อชคโรปิ

[๓๗] เทวนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ กมฺมมกรี^๑ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ รัสสิสญฺญายิหํ ผลํ.

[๓๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฌพฺปิณฺณวา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา รัสสิสญฺญโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นฏฺฐํ รัสสิสญฺญกตฺเถรอปทานํ.

๗. ผลทายกตฺเถรอปทานํ

[๓๙] ปพฺพเต หิมนฺตมฺหิ ขราชินฺธโร อหํ
 ฝุสฺสํ ชินฺวโร ทิสฺวา ผลหตฺถเณ ผลํ อหํ.

[๔๐] ยมฺหิ ผลมทาสิ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
 ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ ผลํ นิพฺพตฺตเต มม.

[๔๑] เทวนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺธี อหํ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ.

[๔๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฌพฺปิณฺณวา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ผลทายโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ ผลทายกตฺเถรอปทานํ.

^๑ ฉ., เท. สญฺญมลกี

๘. สหุสสญกตเถราปทาน

[๔๓] ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ วสามิ ปณฺณสนฺนเร
 ผุสฺสสฺส ฐมฺมํ ภณฺโต สหุเท จิตฺตํ ปสาทยี.

[๔๔] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ ปุณฺณกมฺมสฺสํ ผลํ.

[๔๕] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิญญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถิ สํ อายสฺมา สหุสสญกโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อภฺษมํ สหุสสญกตเถราปทาน.

๙. โพธิสญกตเถราปทาน

[๔๖] วิปสฺสสฺส ภควโต มหาโพธิมโห อหุ
 ปพฺพชฺชูปคโต สนฺโต อุปคณฺณิมหิ^๑ ตทา.

[๔๗] กุสุมฺภาทกมาทาย^๒ โพธิยา โอกิริ อหํ
 โมจยิสฺสติ โน มุตฺโต นิพฺพาเปสฺสติ นิพฺพุโต.

[๔๘] เอกณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ โพธิ อภิสิญฺจหิ^๓
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ โพธิสญฺจสฺสํ^๔ ผลํ.

^๑ ฉ., เท. อุปคจฺฉิ อหํ

^๓ ฉ., เท. โพธิมภิสญฺจยิ

^๒ ฉ., เท. กุสุมฺภาทกมาทาย

^๔ ฉ., เท. โพธิสญฺจายิ

[๔๙] เตตตัสเส วตฺตมานมฺหิ กปฺเป อาสฺมึ ชนาธิปา
อุทกาเสจนา^๑ นาม อฏฺเฐเต จกฺกวตฺติโน.

[๕๐] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺเฒา สจฺฉิกตา กตฺมํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา โพธิสฺสิจโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

นวมํ โพธิสฺสิจกตุเถราปทาน.

๑๐. ปทุมปุปผิยตุเถราปทาน

[๕๑] โปกฺขรวณํ ปวิฏฺโง ภณฺชนโต ปทุมานิหํ
อุททสํ ผุสฺสสมฺพุทฺธ^๒ ทวตฺตัสสวรลกฺขณ.

[๕๒] ปทุมปุปฺผํ คเหตฺวาน อากาเส อุกฺขิเป อหํ
ปาปกมฺมํ สริตฺวาน ปพฺพชฺชี่ อนคาริย.

[๕๓] ปพฺพชิตฺวาน กาเยน มนฺสา สํวเตน จ
วจฺจิตฺวจริตํ หิตฺวา อาชีวํ ปริโสธย.

[๕๔] เทวนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุณฺณมภิโรปยิ
ทฺฤคฺคตึ นากิขานามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผล.

[๕๕] ปทุมภาสนามาว^๓ อฏฺฐารส มหิปตี
อฏฺฐจตาฬิสมาสิสฺสุ อฏฺฐจตาฬิสมาสิสฺสุ.

^๑ ฉ., เท. อุทกเสจนา

^๓ ฉ., เท. ปทุมภาสนามา จ

^๒ ฉ., เท. ตตฺถอุททสํ ผุสฺสํ พุทฺธ

[๕๖] ปฏิสมุภิกา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทุมปุปฺผิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปทุมปุปฺผิยตุเถราปทานํ.

ตสฺสทุทานํ

ติมิร^{๑๐} นงฺคลีปฺปผิ นิปนฺนชฺชลิโก^{๑๑} อโ
 เทว รํสิสญฺญี ผลโท สทฺทสญฺญี จ เสจโก
 ปทุมปุปฺผิ จ คาทาโย จปณฺณสา ปกิตฺติตา.

นวโม ติมิรปุปฺผิยวคฺโค.

^{๑๐-๑๑} จ.,เท. ติมิรนงฺคลีปฺปผ- นิปนฺนชฺชลิโก

๑๐. สุขาวคฺโค

๑. สุชาปิณฺฑิตฺตฺเถราปทานํ

- [๑] ปุชารเห ปุชยโต พุทฺเธ ยทิจ^๑ สาวเก
ปปญจสมตฺกิกนฺเต ตินฺณโสภปริทฺทเว.
- [๒] เต ตาทิสฺส ปุชยโต นิพฺพุเต อุกฺโตภเย
น สกฺกา ปุณฺณํ สงฺขาตุํ อิมุตฺตมปี เกนจิ.
- [๓] จตุทฺตมปี จ ทิปานํ อิสฺสรํ โยธ การเย
เอติสฺสา^๒ ปุชฺณาเยตํ กลํ นาคุมฺติ โสฬสี.
- [๔] สิทฺตตฺถสฺส นรคฺคสฺส เจตฺติเย อิมฺมจกฺกนฺตเร^๓
สุชาปิณฺโตะ มยา ทินฺโน วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา.
- [๕] จตุทฺตมปี อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกํ ตทา
ทฺถคฺคํ นามิชา นามิ ปฏิสงฺขารสฺสทํ ผลํ.
- [๖] อิตฺโต ตีสติกปฺปมฺหิ ปฏิสงฺขารสวฺหยา
สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา เตรส จกฺกวตฺติโน.
- [๗] ปฏิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจฺจเม
ฉพฺภินฺนํ สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุชาปิณฺฑิตฺตโย เถโร อิมํ คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ สุชาปิณฺฑิตฺตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อ. ยทิ

^๒ ฉ., เท., อ. เอภิสฺสา

^๓ ฉ., เท., อ. ผลิตฺตนฺตเร

๒. สุปีจียตุเถราปทาน^๑

- [๘] ติสสสส โลกนาถสส สุธุทปี้จ อทาสห
 หฏฺฐโจ หฏฺฐเจน จิตฺเตน พุทฺธสสาทิจฺจพฺพนุโน.
- [๙] อฏฺฐจตีเส^๒ อิตฺโต กปฺเป ราชา อาสี มหารุจิ
 โภโค จ วิปฺโล อาสิ สยณญจ อนนฺตปํ.
- [๑๐] ปี้จํ พุทฺธสส ทตฺวาน วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
 อนฺนโมมิ สกํ กมฺมํ ปุพฺเพ สุกตมตฺตโน.
- [๑๑] เทวณฺฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปี้จํ อททํ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ ปิจทานสฺสทํ ผลํ.
- [๑๒] อฏฺฐจตีเส อิตฺโต กปฺเป ตโย เต จกฺวตฺตโน
 รุจิ อปรุจิ เจว มหารุจิ ตตฺติโยโก.
- [๑๓] ปฏฺฐสมภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณมา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสส สาสนนฺติ.
- อิตถํ สุกํ อายสฺมา สุปีจโย^๓ เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ สุปีจียตุเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท.,อ. สุนิหิติกตเถราปทาน

^๒ ฉ.,เท. อฏฺฐารเส

^๓ ฉ.,เท. สุนิหิตโก

๓. อทฺธมฺเจลกตฺเถรปาทานํ

- [๑๔] ติสฺสสฺสสาหํ ภควโต อุปทฺธมฺทุสฺสมทาสหํ
 ปรมการุญฺณปตฺโตมฺหิ^๑ ทุคฺคเตน^๒ สมปปีโต.
- [๑๕] อุปทฺธมฺทุสฺสํ ทตฺวาน กปฺเป สคฺคมฺหิ โมทหํ
 อวเสเสสฺส กปฺเปสฺส กุสลญฺจกริมหํ.^๓
- [๑๖] เทวณฺวเต อีโต กปฺเป ยํ ทุสฺสมทํหิ ตทา
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ ทุสฺสทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๑๗] เอกปณฺณาสกปฺปมฺหิ^๔ ราชานํ จกฺกวตฺตติโน
 สมฺนฺดาโอทนา^๕ นาม ขตฺติยาสุ^๖ ชนาธิปา.
- [๑๘] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปิณฺณวา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา อทฺธมฺเจลกโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ตติยํ อทฺธมฺเจลกตฺเถรปาทานํ.

๔. สัจจิทายกตฺเถรปาทานํ

- [๑๙] กมฺมาโรหํ ปุเร อาสี พนฺธุมา ยํ ปุรฺตตฺเต
 สัจฺจิทานํ มยา ทินฺนํ วิปฺสฺสิสฺส มहेสิโน.

^๑ ฉ.,เท.,อ. ปรมการุญฺณปตฺโตมฺหิ

^๓ ฉ.,เท. กุสลํ การิตํ มยา อ. กุสลํ ตีริตํ มยา

^๕ ฉ.,เท. สมฺนฺตจฺจนนา

^๒ ส.,อ. ทุคฺคณฺวเต

^๔ ฉ.,เท. เอกปณฺณาสกปฺปมฺหิ

^๖ ฉ.,เท. พาทฺตีสาสํ

- [๒๐] วชิรคคสมณณานิ^๑ โหติ กมฺเมน ตาทิสํ
 วิราโคมุหิ วิมุตโตมุหิ ปตฺโตมุหิ อาสวกฺขยํ.
- [๒๑] อตีตา^๒ จ ภวา สพฺเพ วตฺตมานา จ อนาคตา^๓
 ฌาเณน วิจินี สพฺพํ สฺสูทธานสฺสูทํ ผลํ.
- [๒๒] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป สตฺตาสฺสํ วชิราสมา^๔
 สตฺตตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๒๓] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเมว
 ฉพฺภิณฺเณ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา สฺสูททายโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ สฺสูททายกตฺเถราปทานํ.

๕. คนุชฌมาถียตฺเถราปทานํ

- [๒๔] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต คนุชฺฌปํ โอกาสํ
 สมฺเนหิ ปฏฺฐิจฺฉนฺนํ พุทฺธานุจฺฉวิกํ กตํ.^๕
- [๒๕] กณฺจณคฺฌิยสงฺกาสํ พุทฺธํ โลกคฺคณายกํ
 อินฺทิวรรวํ ชลิตํ อาทิตฺตํ หุตาสนํ
- [๒๖] พฺยคฺชฺสภวํ ปวริ อภิชิตฺว เกสรี
 นิสินฺนํ สมณานคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขตํ.

^๑ ฉ.,เท. วชิรคคสมณณานิ

^๓ ฉ.,เท. วชิรวุทยา

^{๒-๒} ฉ.,เท. อตีเต จ ภเว สพฺเพ วตฺตมานา จอนาคเต

^๔ สฺยา. อหํ

[๒๗] วนทิตฺวา สตุถฺโน ปาเท ปกฺกามี อุตฺตรามุโข
จตุทฺตวเต อิตฺโต กปฺเป คนฺธมัลลํ ยโต อทํ.

[๒๘] พุทฺธเช กตสฺส การสฺส ผลเณหาหิ วิเสสโต
ทฺถคคฺคิ นากิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๒๙] จตุตาฬิสมฺหิ เอกุเน กปฺเป อาสีสุ โสฬส
เทวคนฺธสฺสนามา เต ราชานํ จกฺกวัตติโน.

[๓๐] ปฏิสมฺภิตา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉนิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา คนฺธมัลลโย เถโร อีมา คาลาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปลงจมนํ คนฺธมัลลิตฺตเถราปทาน.

๖. ตีปุปผิตฺตเถราปทาน

[๓๑] มิคฺฉุทฺโธ ปุเร อาสี อรณฺณเณ กานเน อหิ^๑
ปาฏฺฐี หริตํ ทิสฺวา ตีณิ ปุปฺผานิ โอกิริ.

[๓๒] สุกฺขปณฺณานิ^๒ คณฺหิตฺวา พหิ ฉทฺทเทสํ ตทา
อนฺโตสุทฺธํ พหิสฺสุทฺธํ วิมฺตตํ^๓ จ อนาสวํ.

[๓๓] สมฺมุขา วีย สมฺพุทฺธํ วิปสฺสี โลกนายกํ
ปาฏฺฐี อภิวาเทตฺวา ตตฺถ กาลํ กโต อหิ.

^๑ สฺยา. พุรหา

^๒ สี.,อี. สตุตฺตปตฺตานิ ฉ.,เท. ปตฺติปตฺตานิ

^๓ ฉ.,เท.,อี. สุวิมฺตตํ

- [๓๔] เอกนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ โพรธี อภิปุชยี
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ โพรธิปุชายิทํ ผลํ.
- [๓๕] สมฺมุตฺตปาสาทิกา นาม เตรสาสีสุ ราชินโน
 อิตโต ตีสฺสติกปฺปมฺหิ^๑ จกฺกวัตฺตตี มหพฺพลา.
- [๓๖] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปภินฺนสา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ติปฺปุณฺณิโย เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ ติปฺปุณฺณิยตฺถเธรปทานํ.

๑. มรฺอุปณฺณิกตฺถเธรปทานํ

- [๓๗] วิวเน^๒ กานเน ทิสฺวา อปฺปสทฺเท นีรากุเล
 สิทฺธตฺถํ อีสินํ เสฏฺฐจํ อาหุติณํ ปฏฺฐิคฺคหํ.
- [๓๘] นิพฺพุตฺติตํ^๓ มหานาคํ นิสภาชานียํ ยถา
 โอสธีว วิโรจนฺตํ เทวสงฺฆนฺนมสฺสิตํ.
- [๓๙] วิตฺติ^๔ เม ปาหุณา ตาว^๕ ฌาณํ อุปฺปชฺชิตํ ตาวเท
 วุฏฺฐิจิตฺสสฺส สมามิมา มรฺุ ทตฺวาน สตฺถุโน
 สิทฺธตฺถสฺส ภควโต วิปฺปสฺสนนฺน เจตฺสา.
- [๔๐] วนฺทิตฺวา สิริสา^๖ ปาเท ปกฺกามี ปาจิณามุโข
 จตฺตตฺติสมฺหิ กปฺปมฺหิ ราชชา อาสี สุทฺธสฺสโน.

^๑ ฉ., เท. เตตฺติสฺสกปฺปมฺหิ

^๓ ฉ., เท., อ. นิพฺพุตฺตตฺ

^{๔-๕} ฉ., เท. วิตฺติ มมาหุ ตาวเท

^๒ ฉ., เท. วิปเน

^๔ สฺยา. โอสธีว

^๖ ฉ., เท., อ. สตฺถุโน

- [๔๘] จตฺตุนฺเต อีโต กปฺเป อทาสี ปณฺณสนฺธํ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ สนฺธสฺส อิทํ ผลํ.
- [๔๙] จิตฺตสนฺธการกา^๑ นาม สตฺเตเต จกฺกวตฺติโน
 อีโต เต ปณฺจเม กปฺเป อุปฺปชฺชีสุ ชนาธิปา.
- [๕๐] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จภิกฺขมา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา เสนาสนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

อฏฺฐมํ เสนาสนทายกตฺเถราปทานํ.

๘. เวยฺยาวจจกตฺเถราปทานํ

- [๕๑] วิปฺสฺสิสฺส ภควโต มหาปุคฺคโณ อหุ
 เวยฺยาวจจกโร อาสี สพฺพกิจฺเจสุ พุยาวิญ्ञ^๒.
- [๕๒] เทยฺยธมฺโม จ เม นตฺถิ สุกตสฺส มहेสิโน
 อวณฺที สตฺถุโน ปาเท วิปฺปสนฺเนน เจตสา.
- [๕๓] เอกนฺตฺเต อีโต กปฺเป เวยฺยาวจจํ อกาสหํ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ เวยฺยาวจจสฺสิทํ ผลํ.
- [๕๔] อีโต จฏฺฐมเก^๓ กปฺเป ราชา อาสี สจฺจินฺติโย^๔
 สตฺตรตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

^๑ ฉ.,เท. ตินสนธการ

^๓ ฉ.,เท. อีโต จ อฏฺฐเม

^๒ ฉ.,เท. วาวิญ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. สจฺจินฺติโต

[๕๕] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา เวยฺยาวจฺจโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ เวยฺยาวจฺจกตฺเถรอปทานํ.

๑๐. พุทฺธูปฏจากตฺเถรอปทานํ

[๕๖] วิปสฺสิโน ภควโต อโหสี สงฺขมฺมโก
นิจฺจุปฺปจฺจานยฺตุโตมฺหิ สฺสคตสฺส มฺहेสิโน.

[๕๗] อุปฺปจฺจานผลมฺปสฺส^๑ โลกนาถสฺส ตาทิโน
สภฺมุจิตฺตฺริยสฺสสฺสานิ^๒ ปริวเรนฺติ มํ สทา

[๕๘] เอกนฺนฺเต อิตฺโต กปฺเป อุปฺปจฺหิ มหาอิสี
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ อุปฺปจฺจานสฺสิทํ ผลํ.

[๕๙] จตฺนฺนฺเต^๓ อิตฺโต กปฺเป มหานิคฺโขสนามกา
โสฬสาสีสุ ราชานํ จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

[๖๐] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา พุทฺธูปฏจากโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ พุทฺธูปฏจากตฺเถรอปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อ. อุปฺปจฺจานผลํ ปสฺส

^๒ ฉ., เท. สภฺมุจิตฺตฺริยสฺสสฺสานิ

^๓ ฉ., เท. จตฺวิเส อิตฺโต

ตสสุททาน

สุธา ปิจณจ ^๑ เจลณจ	สุจิ จ ^๒ คนธมาลโย
ติปปณิโย มธุเสนา	เวยยาวจโจ จุปฏจโก ^๓
สมสญฺจิ จ คาถาโย	อสมึ วคฺเค ปกิตฺติตา.

ทลโม สุชาวคฺโค.

อถ วคฺคททาน

พุทฺธวคฺโค หิ ปจโม	สีหาสนิ สญฺติ จ
กฺกนฺทธาน อฺปาลิ จ	วิชฺนี สกจิตฺตนี. ^๔
นาคสมาโล ติมิริ ^๕	สุชาวคฺเคน เต ทส
จตุทฺทสสตา คาถา	ปณฺจปณฺณาสเมว จ.

พุทฺธวคฺคทลก.

ปจฺมตถกํ สมตฺถกํ.

^๑ ฉ.,เท. สฺจินฺติ^๓ ฉ.,เท. วิชนิสกจินฺติ จ^๒ สุยา. ฆมมโก^๔ ฉ.,เท. ปวรา

๑๑. ภิกขทายิวคโค

๑. ภิกขทายกตฺเถราปทานํ

- [๑] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ อาหุติณฺมปฏิคฺคหํ
ปวนา^๑ อภินิขฺชนฺตํ วานา^๒ นิพฺพานมาคตํ.
- [๒] กฏฺฐจฺจุภิกฺขปาทาสิ สิทฺธตฺถสฺส มเหสีโน
ปณฺณสฺส^๓ อุปฺสนตฺถสฺส มหาวีรสฺส ตาทิโน.
- [๓] ปเทนนฺอุปทายนฺโต^๔ นิพฺพาเปนฺตํ^๕ มหาชนํ
วิตฺติ^๖ เม ปาหุณา ตาว พุทฺธสฺสาทิจฺจพฺพนฺธฺโน.^๖
- [๔] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทฺที ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ภิกฺขทานสฺสทํ ผลํ.
- [๕] สตฺตาสีติมฺหิตฺโต กปฺเป มหาเรณฺฺสสนามกา
สตฺตตรตนสมฺปนฺนา สตฺเตเต จกฺกวตฺติโน.
- [๖] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ภิกฺขทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺจํ ภิกฺขทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. ปวรา

^๓ ฉ.,เท. ปณฺณาย

^๕ ฉ.,เท. นิพฺพาเปนฺเต

^๒ ฉ.,เท. วนา นิพฺพานมาคตํ

^๔ ฉ.,เท. ปเทนนฺอุปทายนฺตํ

^{๖-๖} ฉ.,เท. อุพารา วิตฺติ เม ชาตา พุทฺธ อาทิจฺจพฺพนฺธฺเน

๒. ฌาณสญญิกตฺเถราปทานํ

- [๗] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ นิสฺภาชานียํ ยถา
 ติฐาปฺปภินฺนํ^๑ มาตงฺคํ กุณฺชรวิ มเหสินฺ.
- [๘] โอภาเสนฺตํ^๒ ทิสฺวา สพุทฺธา สาลราชวํ ปุปฺพิตฺตํ^๓
 รติยา^๔ ปฏิปชฺชนฺตํ โลกเชฏฺฐจํ นรุตฺตมํ.^๔
- [๙] ฌาเณ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ปคฺคเหตฺวาน อณฺชลิ
 ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน สิทฺธตฺถํ อภิวาทยิ.
- [๑๐] จตฺตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺริ ตทา
 ทฺฤคฺคํ นาภิชานามิ ฌาณสญฺญายิทํ ผลํ.
- [๑๑] เตสฺสจฺจติมฺหิโต กปฺเป โสฬสาสํ นรุตฺตมา
 สจฺจตฺตตฺนสมฺปฺนฺนา จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.
- [๑๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐจิเม
 ฉพฺภินฺนํ สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ฌาณสญฺญิกโก เถโร อีมา คาลาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ ฌาณสญฺญิกตฺเถราปทานํ.

^๑ น.,เท. ติฐาปภินน

^๓ น.,เท. อุพฺพราชว ปุชิต

^๔ น.,เท. อปฺสสท

^๒ ส. โอภาเสนต

^๔ น.,เท. รติย

๔. ปทปฺพชกตฺเถราปทานํ

- [๑๙] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต ชาติปฺปมฺพทาสิหํ
 ปาทะสฺส สุตฺต ปฺปฺผานิ หาเสโนกิริตานิ^๑ เม.
- [๒๐] เตน กมฺเมนนํ อชฺช อภิโภมิ นรामเร
 ฐาเรมิ อนฺติมํ เทหิ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสเน.
- [๒๑] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปมฺพโรปปี
 ทฺถคฺคตี นากิชานามิ ปฺปมฺพชฺชายิหํ ผลํ.
- [๒๒] สมฺนตฺตคฺคณฺณามาสฺสุ เตรส จกฺกาวตฺติโน
 อิตฺโต ปญฺจเมเก กปฺเป จาตฺตุนฺนตา คณฺณธิปา.^๒
- [๒๓] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา ปทปฺพชโก เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ ปทปฺพชกตฺเถราปทานํ.

๕. มุญฺจิปฺปมฺพิตฺถเถราปทานํ

- [๒๔] สฺทสฺสโนติ นามเณ มาลาการโ อหิ ตทา
 อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ โลกเชฏฺฐํ นราสภํ.
- [๒๕] ชาติปฺปมฺ คเหตฺวาน ปุชฺชียิ ปทฺมุตฺตโร
 วิสฺสุทฺธจกฺขุ สฺสมโน ทิพฺพจกฺขุ สมชฺฉคํ.

^๑ อ. หาสโนการิตานิ

^๒ ฉ., เท. ชนาธิปา

- [๒๖] เอติสฺสา พุทฺธปฺชาย จิตฺตสฺส ปณฺธิํหิ จ
กปฺปานํ สตสฺสสํ ทุคฺคํ ญฺปปชฺชหํ.^๑
- [๒๗] โสฬสาสีสุ ราชานํ เทวตฺตฺรสนามกา
ฉตฺตีสฺมฺหิ อิตฺโต กปฺเป จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.
- [๒๘] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา มุฏฺฐิปปฺปิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปลงฺจมํ มุฏฺฐิปปฺปิยตฺเถราปทานํ.

๖. อุทกปฺชกตฺเถราปทานํ

- [๒๙] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ คจฺฉนฺตํ อนิลฺลชฺเช
ฆฏฺฐาสนนํ^๒ ชลิตํ อาทิตฺตํ หุตาสนํ.
- [๓๐] ปาณินา อุทกํ คยฺห อากาเส อุทฺธิปํ อหํ
สมปฏฺฐิจฺฉิ มหาวิโร พุทฺโธ การุณิกो มยิ.^๓
- [๓๑] อนตฺถิกฺเข จิตฺโต สตฺถา ปทุมตฺตฺรนามโก
มม สงฺกปฺปมณฺวาย อีมา คาทา อภาสถ.
- [๓๒] อิมินา ทกฺทาเนน^๔ ปิตฺติอุปฺปาทเนน จ
กปฺปสตสฺสสมฺหิ ทุคฺคํ ญฺปปชฺชติ.

^๑ ฉ., เท. ญฺปปชฺชหํ

^๓ ฉ., เท. อสิ

^๒ สย. ฆฏฺฐาสนนํ

^๔ อ. อิมิโนทกฺทาเนน

- [๓๓] เตน กมฺเมน ทิปทินฺท โลกเชฏฺฐ นราสภ
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปฺราชนํ.
- [๓๔] สหสฺสราชนาเมน ตโย เต จกฺกวตฺติโน
 ปญฺจสญฺจิกปฺปสเต จาตุรนต์ตา ชนาธิปา.
- [๓๕] ปฏฺฐสมฺภิตา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺภินฺดฺวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สํ อายสฺมา อุทกปฺปชโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

 ฉนฺนํ อุทกปฺปชกตฺเถราปทานํ.

๑. นพมาลียตฺเถราปทานํ

- [๓๖] ปทุมตฺตฺรพุทฺธสฺส โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
 ติณตฺถเร นิสินฺนสฺส อุปสหนฺตสฺส ตาทิโน.
- [๓๗] นพมालํ คเหตฺวาน พนฺธิตฺวา วิชนี อหํ
 พุทฺธสฺส อุปนาเมสี ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
- [๓๘] ปฏฺฐคคเหตฺวาน สพฺพญฺญ วิชนี โลกนายโก
 มม สงฺกปฺปมญฺจาย อิมํ คาคํ อภาสถ.
- [๓๙] ยถา เม กาโย นิพฺพายิ^๑ ปริพาโห น วิชฺชติ
 ตเถว ติวริชคฺคิหิ จิตฺตํ ตว วิมฺจุจตุ.

^๑ ฉ., เท. นิพฺพาทิ

- [๔๐] สพุเพ เทวา สมาคณฺ์^๑ เย เกจิ ทุมฺนิสฺสิตา^๒
 สฺสสาม^๓ พุทฺธวณฺ์ หาสยนฺตณฺจ ทายกํ.
- [๔๑] นิสฺสินโน ภควา ตตฺถ เทวสงฺฆปรกฺขโต
 ทายกํ สมฺปหํเสนโต อีมา คาคา อภาสธ.
- [๔๒] อิมินา วิชฺฌิตาเนน^๔ จิตฺตสฺส ปณฺธิหิ จ
 สพุพโต นาม นามเนน จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี.
- [๔๓] เตน กมฺมาวเสเสน สุกฺกมฺULEน โจทิตो
 มาลฺโต นาม นามเนน จกฺกวตฺตี ภวิสฺสตี.
- [๔๔] อิมินา วิชฺฌิตาเนน^๔ สมฺมานวิปฺULEน จ
 กปฺปสฺตสฺสสมฺปิ^๔ ทฺคคฺตี นฺนปชฺชตี.
- [๔๕] ตีสฺสกปฺปสฺสสมฺปิ สพุพตา อฏฺฐตีสฺ เต
 เอฏฺฐนฺตีสฺสสฺเส อฏฺฐ มาลฺตนามกา.
- [๔๖] ปฏฺฐิสฺสภิกฺขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉนฺนภิกฺขุณา สจฺฉิกฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตี.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา นพมาลียอฺ เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ นพมาลียตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. สมาคณฺ์

^๓ ฉ., เท. สฺสสาม

^๔ เท. กปฺปสฺตสฺสสมฺปิ

^๒ ฉ., เท. วณฺณสฺสิตา

^๔ ฉ., เท. พินฺนิตาเนน

๘. อาสนุပ္ภุจายกตุเถราปทาน^๑

- [๔๗] กานนํ วณโมคคยห อปฺปสทฺทํ นีรากุลํ
 สีหาสนํ มยา ทินฺนํ อตฺถทสฺสีสฺส ตาทิโน.
- [๔๘] มาลหตฺถํ คเหตุวาน กตฺวา จ นํ ปทกฺขิณํ
 สตฺถารํ ปยิริปาสิตฺวา ปกฺกามิ อุตฺตรามุโข.
- [๔๙] เตน กมฺเมเน ทิปทินฺท โลกเชฏฺฐ นราสภ
 สนนินฺพพาเปมิ อุตฺตานํ ภวา สพฺเพ สมฺมทตา.
- [๕๐] อฏฺฐารส กปฺปสเต ยํ ทานมทํ ททา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ สีหาสนสฺสีทํ ผลํ.
- [๕๑] อิโต สตฺตกปฺปสเต สนนินฺพพาปกขตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกตฺติ มหพฺพโล.
- [๕๒] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สฺกํ อายสฺมา อาสนุပ္ภุจายโก^๒ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ อาสนุပ္ภุจายกตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. อาสนุပ္ภุจายกตุเถราปทาน

^๒ ฉ., เท. อาสนุပ္ภุจโก

๒๑๘ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสส เถราปทานปาติ [๑๑. ภิกขทายิ

อิตถิ สุกัม อายสฺมา พิพาลิทายโก เถโร อิมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

นวมํ พิพาลิทายกตฺเถราปทานํ.

๑๐. เรณูปุชกตฺเถราปทานํ

[๖๒] สุวณฺณวณฺณํ สมพุทฺธํ สตรึสึว ภาณุมํ
โอภาเสนฺตํ ทิสสา สพุทฺธา อุพฺพราชวํ ฐูริตํ.

[๖๓] ปุรฺกขตํ สาวเกหิ สาคเรเหว^๑ เมทนี
นาคํ ปคฺคยฺห เรณฺหิ วิปสฺสิสฺสาภิโรปยิ.

[๖๔] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ เรณฺมภิปุชยิ^๒
ทฺคฺคตึ นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๖๕] ปณฺณตาทิสิตโต กปฺเป เรณฺุ นามาสิ ขตฺติโย
สตฺตรตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตึ มหพฺพโล.

[๖๖] ปฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถิ สุกัม อายสฺมา เรณฺุปฺชโก เถโร อิมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ทสฺมํ เรณฺุปฺชกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. สาคเรเหว

^๒ ฉ.,เท. เรณฺมภิโรปยิ

ตสฺสอุทฺตทานํ

ภิกฺขทหายี ฌาณสณฺณํ หตฺถิโย ปทปฺปชโก
 มุญฺจิปฺปฬี อุทกโก นพมาลี อุปฺภุจโก^๑
 พิพาลิทายี เรณู จ คาถาโย จ จ สฺสฺสจฺจ จ.

เอกาทสโม ภิกฺขทายีวคฺโค.

^๑ สฺยา. นิชาวกโก อี. นิवासโก

๑๒. มหาปรีวารวคโค

๑. มหาปรีวารตุเถรอปทาน^๑

[๑]	วิปสสี นาม ภควา
อฏฺฐสฏฺฐิจิสหสฺเสหิ	โลกเชฏฺฐโจ นราสโม
ปาวิสิ พนฺธุมํ ตทา.
[๒]	นครา อภินิภขมม
อทุทสํ วิรัชํ พุทฺธํ	อคมี ^๒ ทีปเจตีย์
อาหุตฺตีนํ ปฏฺฐิคคหํ.
[๓]	จุลฺลาลาสิตฺตสหสฺसानิ
อุปฏฺฐจหนฺติ สกุกจจํ	ยทุขา มยฺหํ อุปนฺติเก
อินฺทวํ ติทฺธา คณฺา.
[๔]	ภาวนา อภินิภขมม
สิรฺสา อภิวาเทสิ	ทุสฺสํ ปคฺคยฺหํ ตทา
ตณฺฺาหาสิ มฺहेสิโน.
[๕]	อโห พุทฺธา อโห ฐมฺมา
พุทฺธสฺส อานฺุภาเวน	อโห โน สตฺถุสสมฺปทา
วสุธายํ ปกมฺปถ.
[๖]	ตณฺฺจ อจฺฉริยํ ทิสฺวา
พุทฺธเช จิตฺตํ ปสาเทมิ	อพุทฺธํ โลมฺหํสนํ
ทีปทินฺทมฺหิ ตาทิเน.
[๗]	โสฬํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา
สรณญฺจ อุปาคณฺฺี	ทุสฺสํ ทตฺวาน สตฺถุโน
สามจฺโจ สปริชฺชโน.
[๘]	เอกนฺวุเต อิตฺโต กปฺเป
ทุคฺคตี นาภิชานามิ	ยํ กมฺมมกฺกํ ตทา
พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. มหาปรีวารกตุเถรอปทาน

^๒ ฉ.,เท. อคม

- [๙] อิตฺ ปณฺณรเส กปฺเป โสฬสาสิสุ วาหนา^๑
 สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
 [๑๐] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถิ สุกฺ อายสฺมา มหาปริวโร^๒ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปจฺม มหาปริวารถเถรปาทานํ.

๒. สุมงฺคตฺเถรปาทานํ

- [๑๑] อตฺถทสฺสี ชินวโร โลกเชฏฺโฆ นราสโก
 วิหารา อภินิขมฺม ตพากํ อุปสงฺกมิ.
 [๑๒] นฺหาตฺวา^๓ ปิตฺวา จ สมฺพุทฺโธ อุตฺตริเตวกจฺจโร
 อฏฺฐาสิ ภควา ตตฺถ วิโลเกนฺโต ทิโสทิสฺ.
 [๑๓] ภวเน อุปวฺวิจฺโห อทฺทสฺ โลกนายกํ
 หนฺจฺโฆ หนฺจฺเรน จิตฺเตน อปโปเจสิ^๔ อหิ ตทา.
 [๑๔] สตรฺสีว ไซฺตณฺตํ ปภาสนฺตํว กณฺจณํ
 หนฺจเจ^๕ คีเต จ ยุตฺโตหิ ปณฺจจฺจตฺตริเยปิจ.^๕
 [๑๕] ยํ ยํ โยนฺูปปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสฺ
 สพฺเพ สตฺเต อภิโภมิ วิบุโล โหติ เม ยโส.

^๑ ฉ., เท. โสฬสาสิ สุวาหนา

^๓ ฉ., เท. นฺหาตฺวา

^{๔-๕} ฉ., เท. หนฺจคีเต ปยุตฺโตหิ ปณฺจจฺจตฺตริยมหิจ

^๒ ฉ., เท. มหาปริวารถโก

^๔ ฉ., เท. อปโปเจสิ

- [๑๖] นโม เต ปริสาชฌณ นโม เต ปริสุตตม
 อตฺตานิ โตสยิตฺวาน ปเร โตเสสิ ตฺว มฺนิ.
- [๑๗] ปริคฺคหิตฺวา^๑ นิสีทิตฺวา หาสํ กตฺวาน สุพฺพโต
 อุปฺภวจิตฺวาน สมฺพทฺธํ ตฺสิตํ อุปปชฺชหิ.
- [๑๘] โสฬสโต กปฺปสเต ทฺวินฺวา^๒ เอกจินฺติตา
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.
- [๑๙] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺิจิเม
 ฌพฺภินฺนา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา สุมงฺคโล เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทฺธิยํ สุมงฺคตฺเถราปทานํ.

๓. สรรณคมนียตฺเถราปทานํ

- [๒๐] อุกฺกิณฺโณ เทวราชฺชนํ สงฺคาโม ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺโต^๓
 อโหสิ สมฺปพฺยุพฺโพ^๔ มหาโฆโส อวตฺตถ.^๕
- [๒๑] ปทุมฺมตฺตโร โลกวิทู อาหุติณํ ปฏฺิคฺคโห
 อนฺตลิกฺขเ จิตฺโต สตฺถา สํเวเชสิ มหาวชฺ.
- [๒๒] สพฺเพ เทวา อตฺตมฺนา นิกฺขิตฺตกฺวจาวุธา
 สมฺพทฺธํ อภิวาทิตฺวา เอกคฺคาสีสุ ตาวเท.

^๑ สี. ปรีคยฺห ฉ.,เท. ปรีคคเห

^๒ ฉ.,เท. ทฺวินวเอกจินฺติตา

^๓ ฉ.,เท. สมฺปฏฺิจฺจิตฺโต

^๔ สี.,ฉ. สมฺปพฺยุพฺโพ

^๕ สี. ปวตฺตถ

- [๒๓] มยหิ สงฺกปฺปมณฺเวย วาจาสมิมุทริย
อนุกมฺปโก โลกวิฑู นิพฺพาเปสิ มหาชน.
- [๒๔] ปทุมฺมจจิตฺโต มนุโช เอกํ ปาณํ วิเหจย
เตน จิตฺตปฺปโทเสน อปายํ อุปปชฺชติ.
- [๒๕] สงฺคามสีเสน นาโคว พหุปาณํ วิเหจย
นิพฺพาเปถ สกํ จิตฺตํ มา หนฺนิตฺถ^๑ ปฺนปฺปน.
- [๒๖] ทฺวิฬฺหิณฺปิ ยกฺขราชฺชนํ เสนาปิ สมิตา อหุ^๒
สฺรณญจ อุปาคณฺฐํ โลกเชฏฺฐํ สุตาทิน.
- [๒๗] สญฺญาเปตฺวาน ชนตํ อทุทฺธิ^๓ ปน จกฺขมา
เปกฺขมาโนว เทเวหิ ปกฺกามิ อุตฺตรามฺโข.
- [๒๘] ปจฺมํ สรณํ คณฺฐิ ทิปทินฺทสฺส ตาทิน
กปฺปานํ สตสฺสสํ ทุคฺคตี นฺนปชฺชหิ.
- [๒๙] มหาจฺนุทฺทินามา^๔ จ โสฬสาสุํ รเถสฺสา
ดีสกปฺปสฺสสมฺหิ ราชานํ จกฺกวตฺติโน.
- [๓๐] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺเวย สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สรรณคมนิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ สรรณคมนิยตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. หนฺนิตฺถ

^๓ ฉ., เท. ปทุมฺมจ

^๒ ฉ., เท., อ. เสนา สา วิมฺหิตา อหุ

^๔ ฉ., เท. มหาจฺนุทฺทินามา จ

๔. เอกาสนียตุเถราปทาน

[๓๑]	วรุโณ นาม นาเมน
อุปปฏเจปสี สมพุทฺธ	เทวราชา อหิ ตทา
สโยคคพลวาทโน.
[๓๒]	นิพุพุเต โลกนาถมฺหิ
ตุริยํ สพุพมาทาย	อตุถทสฺสีทิปทุตตเม ^๑
อคมํ โพธิมุตฺตม.
[๓๓]	วาทีเตน จ นจฺเจน
สมมุขา วีย สมพุทฺธ	สพุพตาพสมาทิโต ^๒
อุปปฏจี โพธิมุตฺตม.
[๓๔]	อุปปฏจหิตฺวา ตํ โพธิ
ปลลงกํ อากฺขิตฺวาน	ธรณีนฺรุปาทป
ตตถ กาลํ กโต อหิ.
[๓๕]	สกกมฺมาภิริทฺโธ
เตน จิตฺตปฺปสาเทน	ปสนฺโน โพธิมุตฺตเม
นิมฺมานํ อุปปชฺชหิ.
[๓๖]	สญฺจี ตฺริยสฺสทฺธานิ
มนุสฺสเสสฺส จ เทเวสฺส	ปริวารนฺติ มํ สทา
วตฺตมานํ ภวามเว.
[๓๗]	ติธคฺคิ ^๓ นิพุพุตา มยฺหิ
ธาเรมิ อนฺติมํ เทหิ	ภวา สพุเพ สมฺมุตฺตา
สมฺมาสมพุทฺธสาสน.
[๓๘]	สุพาหุ นาม นาเมน
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา	จตุตฺตีสาสฺ ขตฺติยา
ปญฺจกปฺปสเต อิตฺโต.
[๓๙]	ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส
ฉพภิญฺญา สจฺฉิกตา	วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. อตุถทสฺสีนฺรุตตเม

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ติวิธคฺคิ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. สมฺมตพสมาทิโต

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา เอกาสนิโย เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตถาติ.

จตุตถํ เอกาสนิยตฺเถราปทานํ.

๕. สุวณฺณปฺปมฺปิยตฺเถราปทานํ

[๔๐]	วิปสฺสี นาม ภควา	โลกเชฏฺโง นราสโม
	นิสินฺโน ชนกายสฺส	เทเสสิ อมตํ ปทํ.
[๔๑]	ตสฺสาคํ ฐมมํ สุตฺวาน	ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน
	โสวณฺณปฺปมฺปิยานิ จตุตฺวาริ	พฺพุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
[๔๒]	สุวณฺณฉทฺทํ อาสิ	ยาวตา ปริสา ตทา
	พฺพุทฺธาภา จ สุวณฺณาภา	อาโลโก วิบุโล อหุ.
[๔๓]	อุทฺตจฺจิตฺโต สุมโน	เวทชาโต กตญฺชลี
	ปิติสณฺชนโน ^๑ เตสํ	ทิกฺขจฺจมฺมสุขาวโ.
[๔๔]	อายาจิตฺวาน สมพฺพุทฺธํ	วณฺทิตฺวาน จ สุพฺพุตํ
	ปาโมชฺชํ ชนยิตฺวาน	สกํ ภาวนุภาวิสี. ^๒
[๔๕]	ภวนํ ^๓ อุปวิภูโจหํ	พฺพุทฺธเสฏฺฐจํ อนุสฺสรี
	เตน จิตฺตปฺปสาเทน	ตฺสิตํ อุปปชฺชหํ.
[๔๖]	เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป	ยํ ปุณฺณมภิโรปยิ
	ทฺฤคฺคตี นาภิชานามิ	พฺพุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. วิตฺติสณฺชนโน

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ภาวนุภาคมี

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ภวเน

[๔๗] โสฬสาสิสุ ราชานโ เนมิสมมตนามกา
เตตาฬิเส อิตโต กปเป จกกวตตี มหพพลา.

[๔๘] ปฏิสมภิกา จตสโส วิโมกขาปี จ อฏฐิเม
ฉพภิญญา สจจิกตา กตัม พุทฺธสุส สาสนนติ.

อิตถัม สุกัม อายสฺมา สุวณฺณปฺปฬิโย เถโร อีมา คาลาโย
อภาสิตถาติ.

ปลยจมัม สุวณฺณปฺปฬิยตุเถราปทาน.

๖. จิตกပ္พชกตุเถราปทาน

[๔๙] วสามิ ราชายตเน สามจโจ สปริชฺชโน
ปรีนิพฺพุเต ภควติ สีขิโน^๑ โลกพนฺธุโน.^๑

[๕๐] ปสนฺนจิตโต สุมโน จิตกัม อคมาสมัม
ตฺริยัม ตตฺถ วาเทตฺวา คนฺธมัลลํ สโมกิริ.

[๕๑] จิตกมฺหิ ปุชฺชํ กตฺวาน วนฺทิตฺวา จิตกัม อหัม
ปสนฺนจิตโต สุมโน สกัม ภาวนฺปากมึ.

[๕๒] ภวเน อุปวิฏฺฐโจหํ จิตกပ္พชฺช^๒ อนฺนสฺสรี
เตเน กมฺเมเน ทิปทินฺท โลกเขมฺมจ นราสฺมา.

[๕๓] อนฺนภุตฺวาน สมฺปตฺตี เทเวสฺสุ มานฺนเสสฺสุ จ
ปตฺโตมฺหิ อจลัม จานัม หิตฺวา ชยปราชยัม.

[๕๔] เอกตฺตีเส อิตโต กปเป ยัม ปุพฺพมฺหิโรปยัม
ทุกฺคตีมฺหาภิชานามิ จิตกပ္พชายิมิ ผลัม.

^{๑-๑} อี. สีขิโน โลกพนฺธุโน

^๒ ฉ., เท. จิตပ္พช

- [๕๕] เอกุณตีสเ กปปมฺหิ อิตโต โสฬส ราชโน
 อุกคตา นาม นามเนน จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
 [๕๖] ปฏิสมฺภิกา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจิเม
 ฌพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตถํ สุทํ อายสฺมา จิตกปฺปชโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ฉฐํ จิตกปฺปชกตเถราปทาน.

๗. พุทฺธสยณกตเถราปทาน

- [๕๗] ยทา วิปสฺสิ โลกคฺโค อายุสฺสงฺขารโมสฺสชิ
 ปจวี สมฺปกมฺปิตุถ เมทนีชลเมขลา.
 [๕๘] โอคตํ^๑ วิตตํ^๒ มยฺหํ สุจฺิ^๓ จิตตํ ปปญฺจกํ^๔
 ภวนฺปิ ปกมฺปิตุถ พุทฺธสฺส อายุสฺสงฺขเย.
 [๕๙] ตาโส มยฺหํ สมฺปปฺนโน ภวเน สมฺปกมฺปิเต
 อปฺปาทโท นุ กิमतฺถาย อาโลโก วิปฺปโล อหุ.
 [๖๐] เวสฺสวณฺโณ อิธาคมฺม นิพฺพาเปสิ มหาชนํ
 ปาณญฺตํ^๓ ภยํ นตฺถิ เอกคฺคา โทถ สคารวา.^๔
 [๖๑] อโห พุทฺโธ อโห ธมฺโม อโห โน สตฺถสมฺปทา
 ยสฺมี อปฺปชฺชมานสฺมี ปจวี สมฺปกมฺปติ.

^{๑-๒} ฉ.,เท.,อิ. โอคตํ วิตตํ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ปาณญเต

^{๒-๓} ฉ.,เท.,อิ. สุจิจิตตวฏฺฐกํ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. สุตฺต

- [๖๒] พุทธานุภาวํ กิตฺเตเตวํ กปเป สคฺคมฺหิ โมทหํ
 อวเสสฺสํ กปเปสฺสํ กุสลํ กริตํ^๑ มยา.
- [๖๓] เอกนวุเต อิตฺโต กปเป ยํ สณฺณมลภี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิขานามิ พุทฺธสณฺณายิทํ ผลํ.
- [๖๔] อิตฺโต จุทฺทสกปฺปมฺหิ ราชา อาสี ปตาปวา
 สมิโต นาม นาเมน จกุทฺตตี มหพฺพโล.
- [๖๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุกํ อายสฺมา พุทฺธสณฺณโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตุถาติ.

สตฺตมํ พุทฺธสณฺณกตฺเถราปทานํ.

๘. มกฺกสณฺณกตฺเถราปทานํ

- [๖๖] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส สาวกา วนจาริโน
 วิปฺปนฺนุจา พุรหารณฺเณ อนฺธาว อนฺธสุยฺเร.^๒
- [๖๗] อนฺธสฺสริตฺวา สมฺพุทฺธํ ปทุมุตฺตรนาคํ
 ตสฺส เต มฺหิโน ปุตฺตา วิปฺปนฺนุจา มหาวเน.
- [๖๘] ภาวนา โอริหิตฺวาน อาคมี ภิกฺขุสนฺติเก^๓
 เตสํ มคฺคณฺจ อาจิกฺขี โภชนณฺจ อทาสหํ.

^๑ ฉ., เท. จริตํ

^๒ ส. อนฺธสุยเร

^๓ ฉ., เท. ภิกฺขุสนฺติเก

- [๖๙] เตน กมฺเมน ทิปทินฺท^๑ โลกเชฏฺฐ นราสภ
ชาติยา สตฺตวสุเสน^๒ อรหตฺตํ อปาปฺณิ.
- [๗๐] สจกฺขุ นาม นามเณ ทฺวาทส จกฺกวตฺติโน
สตฺตรตนสมฺปนฺนา ปณฺจกปฺปสเต อิตฺ.
- [๗๑] ปฏฺิสมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฺจิเม
ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา มคฺคสญฺญโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฺจมํ มคฺคสญฺญกตฺเถราปทาน.

๙. ปจจุปฏฺฐานสญญกตฺเถราปทาน

- [๗๒] อตฺถทสฺสิมฺหิ สฺกเต นินฺพุเต สมณนฺตรรา
ยกฺขโยนี อฺปฺปชฺชี ยสํ ปตฺโต จหํ ตทา.
- [๗๓] ทูลลทฺธํ วต เม อาสิ ทฺวปฺปภาตํ ทฺวฏฺฺจิตํ
ยํ เม โภเค วิชฺชมาเน ปรีนิพฺพายิ จกฺขุมา.
- [๗๔] มม สงฺกปฺปมณฺเฑาย สาคโร นาม สาวโก
มมฺทฺธริตฺถกาโม โส อาคณฺณิ มม สนฺตฺติเก.^๓
- [๗๕] กิ นฺุ โสจสิ มา ภายิ จร ฆมฺมํ สุเมธส
อนฺุปฺปทินฺนา พุทฺธเชน สพฺเพสํ วิชฺชสมฺปทา.^๔

^๑ ฉ., เท. ทวิปทินฺท

^๓ ฉ., เท., อ. สนฺตฺติเก

^๒ ฉ., เท. สตฺตวสุโสฬส

^๔ ฉ., เท. พิชฺสมปทา

- [๗๖] โย เจ ปุชฺเชยฺย สมพุทฺธํ ติฏฺฐนฺตํ^๑ โลกนํ ยกํ
ธาคํ สาสมตตมปิ นิพพุตสสาปิ ปุชฺเชย.
- [๗๗] สเม จิตฺตปฺปสาทมฺหิ สมนํ ปุณฺณํ มหคฺคตํ
ตสฺมา ญฺปิ กริตฺวาน ปุชฺเชหิ ชินธาคฺโย.
- [๗๘] สาครสฺส วโจ สุตฺวา พุทฺธญฺปิ อกาสหํ
ปณฺจ วสฺเส ปริจฺจรี มุณีโน ญฺปมุตฺตมํ.
- [๗๙] เตเน กมฺเมเน ทิปทินฺท โลกเชฏฺฐ นราสม
สมปตฺตี อนฺุโกตฺวาน อรหตฺตํ อปาปญฺเ.
- [๘๐] ภูริปณฺณาว^๒ จตฺตาโร สตฺตกปฺปสเต อิตฺโต
สตฺตรตนสมปฺนนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๘๑] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา ปจฺจุปฺปจฺจานสณฺณโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ปจฺจุปฺปจฺจานสณฺณกตฺเถราปทานํ.

๑๐. ขาติปฺพกตฺเถราปทานํ

- [๘๒] ขายนฺตสฺส วิปฺสสิสฺส อาโลโก วิปฺโล อหุ
ปจฺวี จ ปกมปิตฺถ สสาครา สปพฺพตา.
- [๘๓] เนมิตฺตา จ วิทยาํสฺ พุทฺโธ โลเก ภวิสฺสติ
อคฺโค จ สพฺพสตฺตานํ ชนตํ อฺพุทฺธิสฺสติ.

^๑ อ. สิทฺตตฺถ

^๒ ฉ., เท. ภูริปณฺณ. จ

- [๘๔] เนมิตฺตทานํ สุณฺนิตฺวาน ชาติปฺปชฺชํ โอกาสํ
เอทิสฺสา ปุชฺชนา นตฺถิ ยาทิสฺสา ชาติปฺปชฺชนา.
- [๘๕] สํหริตฺวาน^๑ กุสลํ สกํ จิตฺตํ ปสฺสาทิ
ชาติปฺปชฺชํ กิริตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๘๖] ยํ ยํ โยหนุปฺปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
สพฺเพ สตฺเต อตีโตมฺหิ^๒ ชาติปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๘๗] ชาติโย มํ อุปฺภจฺจนฺติ มม จิตฺตวसानุคาน
น เต สกฺโกนฺติ โกเปตฺตุ ชาติปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๘๘] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุชฺชมกริ ตทา
ทฺถคฺคที นากิขานามิ ชาติปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๘๙] สุปาริจริยา นาม จตฺตตฺตีสฺส ชนาริปา
อิตฺโต ตติยกปฺปมฺหิ จกฺกวตฺตีสฺส มหพฺพลา.
- [๙๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิไมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
ฉพฺพิณฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ชาติปฺปชฺชโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ชาติปฺปชฺชกตฺเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺทหานํ

ปรีวารสุมฺงคฺลยา ^๓	สรณาสนฺนปฺปฎิภา ^๑
จิตฺตปฺปชฺชํ พุทฺธสฺสณฺณิ	มคฺคูปฺภจฺจนาชาตินา
คาคาโย นวุติ วุตฺตา	คณิตาโย วิภาวิหิตฺติ.

ทฺวาทสโม มหาปรีวารวคฺโค.

^{๑-๑} ฉ.,เท. สงฺขริตฺวาน อี. สํหริตฺวาน

^๒ ฉ.,เท.,อี. อภิโมมิ

^๓ ฉ.,เท. ปรีวารสุมฺงคฺลา สรณาสนฺนปฺปฎิยา

๑๓. เสเรยยวคฺโค

๑. เสเรยยกตฺเถราปทาน^๑

[๑]	อชฺฌายโก มนฺตโร
อพฺภากาเส จิตฺ สนฺโต	ติณฺณ เวทาน ปารคฺค
อทุทสฺส โลกนายกํ.
[๒]	สีหํ ยถา วนจโร
ติรปฺปภินฺนมาตงฺคํ	พฺยัคฆราชวํ นิตฺตสฺส
กุญฺชรํ มหฺสิณฺ.
[๓]	เสเรยยกํ คเหตุวาน
พฺพุทฺธสฺส อานุกาเวน	อากาเส อุกฺกขิปปิ ^๒ อหํ
ปริวาระนฺติ สพฺพโส. ^๓
[๔]	อริฏฺฐหิ มหาวีโร
สมนฺตา ปุปฺผจฺจนํ ^๔	สพฺพพญฺญ โลกนายโก
โอภิรีสุ นราสภํ.
[๕]	ตโต सा ปุปฺผกญฺจุกา
สตุตฺตาหํ จฺจนํ กตฺวา	อนฺโตวณฺฐา พหิมฺหา
ตโต อนฺตรธายถ.
[๖]	ตณฺจ อจฺฉริยํ ทิสฺวา
พฺพุทฺธเจ จิตฺตํ ปสาเทสี	อพฺภุตฺ ^๕ โลมหํสนฺ
สุคเต โลกนายเก.
[๗]	เตน จิตฺตปฺปสาเทน
กปฺปานํ สตสฺสสฺสํ	สุกฺกมฺULEน โจทิตो
ทฺถคฺคิตี นฺนปชฺชหํ.
[๘]	ปณฺณรสฺสสฺสสมฺหิ
วิลามาลา ^๕ สนามา จ ^๕	กปฺปานํ ปณฺจวีรฺสติ
จกฺกวัตฺตี มหพฺพลา.

^๑ สย. นิภฺชิปปิ

^๒ ฉ., เท. ปุปฺผจฺจนนา

^{๓-๕} ฉ., เท. วิตฺตมาลา สนามา จ อ. จิตฺตมาลา สนามา จ

^๒ ส. สพฺพโต

^๕ ฉ., เท. อพฺภุตฺ

[๙] ปฏิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 จพภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตถิํ สุกฺกํ อายสฺมา เสเรยฺยโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ปจฺมํ เสเรยฺยกตฺเถราปทาน.

๒. ปุพฺผณูปยตฺเถราปทาน

- [๑๐] หิมนฺตสฺส อวิทุเร กุกฺกุโร^๑ นาม ปพฺพโต
 เวมชฺฌเม ตสฺส วสฺติ พฺราหฺมโณ มนฺตปารคฺ.
- [๑๑] ปญฺจ สิสฺสสทฺธานิ ปรีวาเรนฺติ มํ สทา
 ปุพฺพญฺจายี จ เต อาสํ มนฺเตสฺ จ วิสาราทา.
- [๑๒] พุทฺโธ โลเก สมฺปปฺนโน ตํ วิชานาถ โน ภวํ
 อสฺสิติ พุยฺยชฺชานสฺส พตฺตีสวรลฺกขณา.
- [๑๓] พุยามปฺปโก ชินฺวโร อาทิจฺจาว วิโรจติ
 สิสฺसानํ วจฺนํ สุตฺวา พฺราหฺมโณ มนฺตปารคฺ.
- [๑๔] อสฺสมา อภินิภฺขมฺม ทิสํ ปุจฺจติ สิสฺสเก^๒
 ยมฺหิ เทเส มหาวิโร วสฺติ โลกนายนโก.
- [๑๕] ตาหํ ทิสฺวา^๓ นมสฺสิสฺสํ ชินํ อปฺปปฏิปฺคคฺลํ
 อุกคฺคจิตฺโต สุมโน ปุเชสฺสี ตํ ตถาคตํ.

^๑ ส. กุกฺกุโฆ

^๓ ฉ., เท. ทิสํ อ. น หิ ทิสฺวาน ปสฺสิสฺส

^๒ สฺยา. พฺราหฺมโณ

- [๑๖] เอถ สิสฺสา คมิสฺสาม ทกฺขิสฺสาม ตถาคตํ
 วนฺหิตฺวา สตฺถุโน ปาเท โสสฺสาม ชินฺสาสนํ.
- [๑๗] เอกาหํ อภินิฏฺขมม พฺยาธี ปฏฺฐิลภี อหํ
 พฺยาธินา ปีฬิโต สนฺโต สาณฺโต^๑ สยิตุํ คมมฺ^๒.
- [๑๘] สพฺเพ สิสฺเส สมานตฺวา อปฺจุณฺี เต ตถาคตํ
 กิทิสํ โลกนาถสฺส คุณฺํ ปรมพฺพทฺธิโน.
- [๑๙] เต เม ปฏฺฐจา พฺยากริสุ^๓ ยถา ทสฺสาวิโน ตถา
 สกฺกจฺจํ พุทฺธเสฏฺฐจํ ตํ ทสฺเสสุ^๔ มม สมฺมุขา.
- [๒๐] เตสาหํ วจัน สุตฺวา สกํ จิตฺตํ ปสาทยี
 ปุปฺผเหติ ญฺูปํ กริตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๒๑] เต เม สรีริ ฌาเปตฺวา อคมุํ พุทฺธสนฺติเก^๕
 อณฺฺชลี ปคฺคหิตฺวาน สตฺถารํ อภิวาทยุํ.
- [๒๒] ปุปฺผเหติ ญฺูปํ กริตฺวาน สฺกตสฺส มहेสิโน
 กปฺปานํ สตฺสทสฺสํ ทฺคฺคตฺตี ญฺูปปชฺชหํ.
- [๒๓] จตฺตาฬิสสทสฺสมฺหิ กปฺเป โสฬส ขตฺติยา
 นาเมนคฺคิสมา^๕ นาม จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๒๔] วิสกปฺปสทสฺสมฺหิ ราชานอ จกฺกวตฺติโน
 อญฺฺจตฺติส มหิปฺตี.

^{๑-๒} ฉ., เท. สาลํ วาสยิตุํ คมมฺ อ. สาลํ เวสยิตุํ คมมฺ ^๓ ฉ., เท. วิทยาํสุ

^๓ ฉ., เท. เทเสสุ

^๔ ฉ., เท. พุทฺธสนฺติเก

^๕ ฉ., เท. ฌตฺตาสนฺสมา นาม

[๒๕] ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺฺจิเม
 จพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
 อิตถํ สุทํ อายสฺมา ปุพฺผญฺปิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ทุตฺติํ ปุพฺผญฺปิยตเถราปทาน.

๓. ปายาสทหายกตเถราปทาน^๑

- [๒๖] สุวณฺณวณฺณ^๒ สมพุทฺธํ พตฺตีสวรลฺกขณํ
 ปวณา อภินิฏฺชนตํ ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขตํ.^๒
- [๒๗] สหตฺถา^๓ กัมปาภฺยิยา วทฺธเมตฺวา ปายสํ อหํ
 อาหุตี ยิฏฺฐจฺจกาโม โส อฺปนฺนํ สลฺลํ อหํ.^๔
- [๒๘] ภควา ตมฺหิ สมเย โลกเชฏฺโฏโจ นราสโก
 จงฺกมํ สฺสมารุพฺโห อมฺพเร อนิลาเยเน.
- [๒๙] ตณฺจ อจฺฉริยํ ทิสฺวา อพฺภุตํ โลมทํสนํ
 จปยิตฺวา กัมปาภฺยิ วิปสฺสึ อภิวาทยิ.
- [๓๐] ตฺวํ พุทฺโธสิ^๕ สพฺพพณฺญํ สเทวเก^๖ สมานุเส^๖
 อนุกมเป อฺปาทาย ปฏฺฐิตคณฺห มหามฺนิ.
- [๓๑] ปฏฺฐิตคณฺหาสิ ภควา สพฺพพณฺญํ โลกนายโก
 มม สงฺกปฺปมณฺเฑาย สตฺถา โลเก อนุตฺตโร.^๗

^๑ ฉ., เท. ปายาสทหายกตเถราปทาน

^{๒-๒} ฉ., เท. สุวณฺณวณฺณโน สมพุทฺธํ พตฺตีสวรลฺกขณโน ปวณา อภินิฏฺชนโต ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขโต

^๓ ฉ., เท. มหจฺจา ^๔ สุยา. อคฺมิ สมพลี อหํ ^๕ ฉ., เท., อ. เทโวสิ

^{๖-๖} ฉ., เท. สเทเว สมานุเส ^๗ ฉ., เท., อ. มหามฺนิ

- [๓๒] เอกนวุเต อิตโต กปเป ยํ ทานมทธี ตทา
 ทุคฺคตธี นากิขานามิ ปายาสสุส อิทํ ผลํ.
- [๓๓] เอกตาฬีสิตโต กปเป พุทฺโธ นามาสิ ขตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๓๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺนมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนนฺตํ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปายาสทายโก เถโร อีมา คากาโย
 อมาสิตฺถาติ.

ตติยํ ปายาสทายกตฺเถราปทานํ.

๔. คนฺโธทกียตฺเถราปทานํ

- [๓๕] นิสฺซชฺช ปาสาทวเร วิปสฺสี อทฺทสํ ชินํ
 กกฺขํ วิลลนฺตํ สพฺพพญฺญตฺตมณาสกํ.^๑
- [๓๖] ปาสาทสฺสาวีหุเร จ คจฺฉนฺติ โลกนายโก
 ปภา นินฺทาวเต ตสฺส สตรํสิมฺหิ นิพฺพุเต.^๒
- [๓๗] คนฺโธทกํ จ ปคฺคยฺห พุทฺธเสฏฺฐํ สโมกิริ
 เตน จิตฺตปฺปสาเทน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๓๘] เอกนวุเต อิตโต กปเป ยํ คนฺโธทกโมกิริ^๓
 ทุคฺคตธี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. สพฺพพญฺญํ ตมณาสกํ อ. สพฺพพญฺญตฺตมณาสวํ

^๒ ฉ.,เท. ยถา จ สตรํสิโน

^๓ ฉ.,เท. คนฺโธทกโมกิริ

[๓๙] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป สฺคนุโธ นาม ชตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพล.

[๔๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภินฺนมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา คณฺโฑทกฺโข เกโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ คณฺโฑทกฺโขเถรอปทานํ.

๕. สมมุขาทวิกตเถรอปทานํ

[๔๑] ขายมานเ วิปสฺสมฺหิ นิमितฺตํ พฺยากรี อหํ
นิพฺพาปยฺ^๑ จ ชนตํ พุทฺโธ โลเก ภวิสฺสติ.

[๔๒] ยสฺมี จ ขายมานสฺมี ทสสฺสสฺสิ กมฺปติ
โส ทานิ ภควา สตฺถา ชมฺมํ เทเสติ จกฺขฺมา.

[๔๓] ยสฺมี จ ขายมานสฺมี อาโลโก วิปฺโล อหุ
โส ทานิ ภควา สตฺถา ชมฺมํ เทเสติ จกฺขฺมา.

[๔๔] ยสฺมี จ ขายมานสฺมี สริตาโย น สนฺทิสฺ^๒
โส ทานิ ภควา สตฺถา ชมฺมํ เทเสติ จกฺขฺมา.

[๔๕] ยสฺมี จ ขายมานสฺมี อวีจฺจติ น ปชฺชลิ
โส ทานิ ภควา สตฺถา ชมฺมํ เทเสติ จกฺขฺมา.

[๔๖] ยสฺมี จ ขายมานสฺมี ปกฺขิสฺสงฺโฆ น สญฺจริ
โส ทานิ ภควา สตฺถา ชมฺมํ เทเสติ จกฺขฺมา.

^๑ ฉ., เท. นิพฺพาปยฺ

^๒ ฉ., เท. สนฺทยฺ

- [๔๗] ยสฺมิญจ ชายมานสฺมี วาตกฺขนฺโธ น วายติ
 โส ทานิ ภควา สตุถา ฌมฺมํ เทเสติ จกฺขมา.
- [๔๘] ยสฺมิญจ ชายมานสฺมี สพฺพรตนาณิ ไซฺติสฺสุ^๑
 โส ทานิ ภควา สตุถา ฌมฺมํ เทเสติ จกฺขมา.
- [๔๙] ยสฺมิญจ ชายมานสฺมี สตุตาสฺสุ ปทวิกกมา
 โส ทานิ ภควา สตุถา ฌมฺมํ เทเสติ จกฺขมา.
- [๕๐] ชาตมตฺโตว สมฺพุทฺโธ ทิสสา สพฺพา วิโลกยิ
 วาจาสมิํทีเรสิ เอสา พุทฺธาน ฌมฺมตา.
- [๕๑] สํเวชยิตฺวา ชนตํ ธวิตฺวา โลกนายกํ
 สมฺพุทฺธํ อภิชาติตฺวา ปกุกามิ ปาจิณามุโข.
- [๕๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ทุกฺคตี นานิชานามิ
 ยํ พุทฺธมภิโถมยิ โถมนาย อิทํ ผลํ.
- [๕๓] อิตฺโต นวฺติกปฺปมฺหิ สมฺมุขาทวิกฺวหโย
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๕๔] ปจฺจวิทฺถุทฺธิ นาม เอกฺขนวฺติมฺหิโต
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๕๕] อญฺจาสีติมฺหิโต กปฺเป โอาภาโส นาม ขตฺติโย
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๕๖] สตุตาสีติมฺหิโต กปฺเป สริตฺตเจตฺตนวฺหโย
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

^๑ ฉ., เท. ไซตยฺย

- [๕๗] อคฺคินิพฺพาปโน นาม กปฺปานิ จฬสீติยา
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๕๘] ราชา วาตสโม นาม กปฺปานิ ปญฺจสீติยา
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๕๙] คติปจฺเจทโน นาม กปฺปานิ จุลลสீติยา^๑
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๖๐] รตนปฺปชฺชโล นาม กปฺปานิ เต อสீติยา
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๖๑] ปทวิกฺกมโน นาม กปฺปานิ เทว อสீติยา
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๖๒] ราชา วิโลกโน นาม กปฺปานิ เอกสீติยา
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๖๓] 'คิริสโรติ'^๒ นาม กปฺเปสீติมฺหิ ขตฺติโย
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๖๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺตฺสโร วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตฺถํ สุทฺถํ อายสฺมา สมมุขาทวิกโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ปณฺจมนํ สมมุขาทวิกตเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท. ปญฺจสீติยา

^๒ ฉ.,เท. คิริสโรติ

๖. กุสุมาสนียตุเถราปทาน

- [๖๕] นคเร ฌณณตยา อโหสิ พุราหมโณ ตทา
 ลกฺขณ อิตฺติหาเส จ สนิมฺมทฺสเกฏฺเฏ.
- [๖๖] ปทโก เวยฺยากรโณ นิमितฺเต โกวิโท อหํ
 มนฺเต จ สิสฺเส วาเจสิ ตินฺนํ เวทาน ปารคฺค
- [๖๗] ปญจ อุปลฺลหตฺถานิ ปิฏฺฐิจิํ จปิตานิ เม
 อาหุตี ยิฏฺฐกาโมหํ ปิตุมาทฺตสมาคเม.
- [๖๘] ตทา วิปลฺลสี ภควา ภิกฺขุสงฺฆปรกฺขโต
 โอภาเสนฺโต ทิสสา สพฺพา อากจฺฉติ นราสโม.
- [๖๙] อาสนํ ปณฺณเปตฺวาน นิมนตฺติตฺวา มหามุนี
 สนฺนตฺติตฺวาน ตํ ปุปฺผํ อติเนสิ สกํ ฆริ.
- [๗๐] ยํ เม อตฺถิ สเก เคเห อามิสํ ปจฺจุปฺภุจิตํ
 ตาหํ พุทฺธสฺส ปาทาสี ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ.
- [๗๑] ภูตฺตาวีกาลมณฺเฑาย^๑ ปุปฺผหตฺถิ^๒ อทาสหํ
 อนฺโมทิตฺวาน สพฺพพณฺณ ปกฺกามิ อุตฺตรามุโข.
- [๗๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมทฺทํ ตทา
 ทฺฤคฺคิ นากิขานามิ ปุปฺผทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๗๓] อนนฺตรรา อิตฺโต กปฺเป ราชากุ วรทสฺสโน
 สตฺตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพล.

^๑ ฉ.,เท. ภูตฺตาวี กาลมณฺเฑาย

^๒ สฺยา. เอกํ อตฺถํ

[๗๔] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กุสฺมาสนิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นฏฺฐํ กุสฺมาสนิยตฺเถรปาทานํ.

๗. ผลทายกตฺเถรปาทานํ

- [๗๕] อชฺฌายโก มนฺตธโร ติณฺณํ เวทาน ปารคฺค
 หิมาวตฺตสฺสาวิทุเร วสามิ อสฺสเม อหํ.
- [๗๖] อคฺคิหุตฺตยจ เม อตฺถิ ปุณฺฑริกผลานิ จ
 ปุณฺณเก นิกฺขิปปิตฺวาน ทุมฺคเค ลคฺคิตํ มยา.
- [๗๗] ปทุมฺตฺตโร โลกวิทู อาหุตีํ ปฏฺฐิตโห
 มมฺพุทฺธิกาโม โส ภิกฺขนฺโต มมฺปากมิ.
- [๗๘] ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน ผลํ พุทฺธสฺสทาสํ
 ปิติสณฺชนโน^๑ มยฺหํ ทิฏฺฐจรมฺเม สุขาวโ.
- [๗๙] สุวณฺณวณฺโณ สมฺพุทฺโธ อาหุตีํ ปฏฺฐิตโห
 อนฺตลิกฺเข จิตฺโต สตฺถา อิมํ คาทํ อภาสถ.
- [๘๐] อิมินา ผลทาเนน เจตนาปณฺธิหิ จ
 กปฺปานํ สตฺสทสฺสํ ทุคฺคตี นฺนปฺปชฺชติ.^๒

^๑ ฉ., เท. วิตฺติสณฺชนโน

^๒ ฉ., เท. นฺนปฺปชฺชติ

- [๘๑] เตเนว สุกฺกมฺเณ อนุภุตฺวาน สมฺปทา
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปฺราชยํ.
- [๘๒] อิตฺโต สตฺตกปฺปสฺเต ราชา อาสี สุมฺงฺคโล
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหฺพฺพโล.
- [๘๓] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภูจิเม
 ฌพฺภินฺนํ สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ผลทายโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ ผลทายกตฺเถราปทานํ.

๘. ฌาณสญฺญิกตฺเถราปทานํ

- [๘๔] ปพฺพเต หิมวฺนตฺมฺหิ วสามิ ปพฺพตฺนฺตเร
 ปุพฺพิํ โสภนํ ทิสฺวา พุทฺธเสฏฺฐํ อนุสฺสรํ.
- [๘๕] ฌาเณ อุปฺนิธฺ^๑ นตฺถิ สงฺคามํ^๒ นตฺถิ สตฺถุโน
 สพฺพทรมํ อภินฺนํ ฌาเณน อธิมฺจุจติ.
- [๘๖] นโม เต ปุริสาชฌณ นโม เต ปุริสฺสฺตตม
 ฌาเณน เต สโม นตฺถิ ยาวตา ฌาณมฺตฺตมํ.
- [๘๗] ฌาเณ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปฺปํ สคฺคมฺหิ โมทหํ
 อวเสสฺสํ กปฺเปสฺสุ กุสฺลํ กริตํ^๓ มยา.
- [๘๘] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สญฺญมฺลภี ตทา
 ทฺวคฺคตํ นานิกานามิ ฌาณสญฺญายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. อุปนิชา

^๓ ฉ.,เท. จริตํ

^๒ ฉ.,เท. สงฺขารํ

- [๘๙] อีโต เตสฺสตติกปเป^๑ เอโก ปุพฺพินปฺปมฺยโย
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๙๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สํ อายสฺมา ฌาณสณฺณโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ ฌาณสณฺณกตฺถเกราปทานํ.

๙. คณฺฐปฺปมฺยตฺถเกราปทานํ^๒

- [๙๑] สุวณฺณวณฺโณ ภควา^๓ วิปสฺสี ทกฺขิณารโห
 ปุรฺกขโต สาวเกหิ อารามา อภินิคมิ.
- [๙๒] ทิสฺวานหํ พุทฺธเสฏฺฐจํ สพฺพพณฺณตํ^๔ อนาสวํ^๕
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน คตมคฺคํ^๕ อปฺปชยิ.
- [๙๓] เตน จิตฺตปฺปสาเทน ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน
 หฏฺฐโจ หฏฺฐเจน จิตฺเตน ปุณฺ วนฺที ตถาคตํ.
- [๙๔] เอกนฺวเต อีโต กปฺเป ยํ ปุพฺพมฺภโรปยิ
 ทฺฤคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๙๕] เอกตาฬิสีโต กปฺเป วรฺุณ^๖ นาม ชตฺติโย
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

^๑ ฉ., เท. สตฺตติกปฺปมฺย

^๓ ฉ., เท. สมฺพุทฺโธ

^๔ ฉ., เท., อ. คณฺฐปฺปมฺ

^๒ ฉ., เท., อ. คณฺฐปฺปมฺยตฺถเกราปทานํ

^{๔-๕} ฉ., เท. สพฺพพณฺณตํ ตมนาสกํ

^๖ ฉ., เท. จรฺุณ อ. วรฺุณ

[๙๖] ปฐมภิชา จตสโส วิโมกฺขาปี จ อภฺจิม
จพภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สຸທຳ ອາຍສຸມາ ຄນຸຣຸປຸຝິໂຍ ເຄໂຣ ອີມາ ດາຄາໂຍ
 ອມາສິຕຸຄາຕິ.

นวมิ คนุชปุปุพิยตุเถราปทานิ.

๑๐. ปทุมปฐกตุเถราปทาน

[๙๗] หิมนนตสสุวาทูเร โคตโม นาม ปพพโต
 นานารุกเขหิ สญจนโน มหาภูตคณาลโย.

[๙๘] เวมชฺฌมฺหิ จ ตสฺสาสิ อสฺสโม อภินิมฺมิตโต
 ปฺรูกฺขโต สติสฺเสหิ วสามิ อสฺสเม อหํ.

[๙๙] อายนตุ เม สิสฺสคณา ปทุมํ อาหารนตุ เม
 พทุชฺชํ กริสฺสามิ ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.

[๑๐๐] เอวนฺติ เต ปฏิสสตุวา ปทุมํ อหริสฺส เม
ตถา นิमितฺตํ กตฺวาคํ พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

[๑๐๑] สิสฺเส ตทา สมานะตฺวา สาธุกั อนุสาสฬั
มา โข ตุมฺहे ปมชฺชิตฺถถ อปฺปมาโท สุขาวโ.

[๑๐๒] เอวี่ สมณสาสิตฺวา เต° สีสุเส วจนกฺขเม
อปฺปมาทฺตญเณ ยุตฺโต ตทา กาลั กโตะ อหิ.

⁂ សុយា. ស

- [๑๐๓] เอกนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมิโรปยํ
 ทุคฺคตํ นานิชานามิ พุทฺธบุชชายิํ ผลํ.
- [๑๐๔] เอกปณฺณาสกปฺปมฺหิ ราชา อาสี ฐลฺลุตฺตโม
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๑๐๕] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปภินฺนํ สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทุมปฺปชโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปทุมปฺปชกตฺตฺเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺตทานํ

เสเรยฺยโก ปุပ္ผณฺปิ	ปายาโสทกิ* โถมโก*
อาสนิ ผลสณฺณิ จ	คณฺธปทุมปฺปผิโย
ปณฺจตฺตฺรสตฺตา คาถา	คณฺธิตา อตฺถทสฺสสิภิ.

เตรสโม เสเรยฺยวคฺโค.

*-๑ จ.,เท. ปายโส คณฺธโถมโก

๑๔. โสภิตวकुโค

๑. โสภิตตฤเธรปทาน

- [๑] ปทุมุตตโร นาม ชิน โลกเชฏโฐ นราสโม
มหโต ชนกายสุส เทเสติ อมตํ ปทํ.
- [๒] ตสฺสาคํ วจันํ สุตฺวา วาจาสมิมุทฺติรํ
อญฺชลิ ปคฺคเหตฺวาน เอกคฺโค อาสํ ททา.
- [๓] ยถา สมฺพุทฺโธ อุทฺธิณฺมคฺโค
เมรุ นคานํ ปวโร สิลฺลจฺจโย
ตเถว เย จิตฺตวเสน วตฺตเร
น พุทฺธฌาณสุส กลํ อุเปนฺติ เต.
- [๔] ฌมฺมวิธี จเปตฺวาน พุทฺโธ การุณิโก อิลิ
ภิกฺขุสงฺฆเณ นิสิตฺตฺวา อีมา คาคา อมาสถ.
- [๕] โย โส ฌาณํ ปกิตฺเตสิ พุทฺธมฺหิ โลกนายเก
กปฺปานํ สตสฺสสุ^๑ ทฺคคฺติ โส น คจฺจติ.
- [๖] กิเลเส ฌาปยิตฺวาน เอกคฺโค สุสมาคิโต
โสภิตो นาม นามเณ เหสฺสติ สตฺถุสวโก.
- [๗] ปญฺญาเส กปฺปสฺสสมฺหิ สตฺเตวาลู สมุคฺคตา^๒
สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๘] กิเลสา ฌาปิตา มยํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

^๑ อ. สตสฺสเส

^๒ ฉ. ยสุคฺคตา

- [๙] ปฏิสัมภิตา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฌพภิกฺขมา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตถํ สุกฺมา อายสฺมา โสภิตอฺ เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตุถาติ.

ปจฺม โสภิตตเถราปทาน.

๒. สุตสสันตเถราปทาน

- [๑๐] วิตุถตยา^๑ นทียา ตีเร ปิลกฺขุ ผลิโต^๒ อหุ
 ตาหิ รุกฺขํ คเวสนฺโต อทฺทสํ โลกนาคํ.
 [๑๑] เกตกํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา วณฺเฏ เจตฺวานหิ ตทา
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสี^๓ ลีขิโน โลกพนฺธุโน.
 [๑๒] เยน ฌาเณน ปตฺโตติ อจฺจุตํ อมตํ ปทํ
 ตํ ฌาณํ อภิปุเชสี^๓ พุทฺธเสฏฺฐจ มหามฺุณิ.
 [๑๓] ฌาณมฺุหิ ปุชฺชํ กตฺวาน ปิลกฺขํ อทฺทสํ อหิ
 ปฏฺฐิลทฺุชฺมฺุหิ ตํ สณฺณ^๔ ฌาณปฺุชฺชายิทํ ผลํ.
 [๑๔] เอกตฺตีสเ อิตโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยิ
 ทฺุคฺคตีส นาทิชานามิ ฌาณปฺุชฺชายิทํ ผลํ.
 [๑๕] อิตโต เตรสกกปฺปมฺุหิ ทฺุวาทสาสุํ พลฺลคฺคตา^๕
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตีส มหพฺพลา.

^๑ น., เท. วินดา

^๓ น., เท., อ. อภิปุเชมิ

^๕ น., เท. ผลุคฺคตา อ. ขลฺลคฺคตา

^๒ ส. ปิลกฺโข อ. ปิลกฺขผลิโน

^๔ น., เท. ปณฺณ

- [๑๖] ปฏิสัมภิตา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฌพภิญญา สจฺจนิคตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุทสฺสโน เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ สุทสฺสสนฺตเถราปทานํ.

๔. จนฺทนปฺปชกตฺเถราปทานํ

- [๑๗] จนฺทภากานทีตีเร อโหสี กิณฺโณโร ตทา
 ปุปฺผกฺโข จหํ อาสี ปุปฺผานํ^๑ วสโน อหํ.^๒
 [๑๘] อตฺถทสฺสี ตู ภควา โลกเชฏฺโง นราสโก
 ปวนคฺเคน^๓ นียยาสิ^๔ หัสราชาว อมฺพเร.
 [๑๙] นโม เต ปุริสาชฌณฺ ปจฺจตฺตํ เต สุวิโสธิตํ
 ปสนฺนมนุชฺชวณฺโณสิ วิปฺปสนฺนมนุชฺชินฺทริโย.
 [๒๐] โอโรหิตฺวาน อากาสา ฐริปณฺโณ สุเมธโส
 สงฺฆาฏี ปตฺถริตฺวาน ปลฺลลงฺเกน อุปาวิสิ.
 [๒๑] วิลินํ จนฺตนาทาย อคฺมาสี ชินฺนติเก^๕
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
 [๒๒] อภิวาเทตฺวาน สมฺพุทฺธํ โลกเชฏฺโง นราสกํ
 ปาโมชฺช ชนฺยิตฺวาน ปกุกาเม อุตฺตรามุโข.
 [๒๓] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต จนฺทนํ ยํ อปฺปชยิ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

^{๑-๑} ฉ., เท. ปุปฺผานิ วสโน ตถา

^๓ อ. นียยาติ

^๒ ฉ., เท. วิปฺนคฺเคน

^๔ ฉ., เท. ชินฺนติกํ

[๒๔] จตุทฺทเส กปฺปสฺเต อิตฺโต อาสีสุ เต ตโย
โรหิณี^๑ นาม นาเมน จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

[๒๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุํ आयสฺมา จนฺทนปฺปชโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ จนฺทนปฺปชกตฺเถราปทานํ.

อฏฺฐมภาณวโร.

๔. ปุพฺผณนียตฺเถราปทานํ

[๒๖] สุนฺนํโก นาม นาเมน พุราหฺมโณ มนฺตปารคฺคู
อชฺฌายโก ยาจโยโค วาชเปยฺยํ อยาชยิ.

[๒๗] ปทฺมุตฺตโร โลกวิทฺทู อคฺโค การุณฺโโก อีสิ
ชนฺตํ อนุกมฺปนฺโต อมฺพเร จงฺกมิ ตทา.

[๒๘] จงฺกมิตฺวาน สมฺพุทฺโธ สพฺพพญฺญ โลกนายโก
เมตฺตาย อฟรี สตฺเต อปฺปมาณ^๒ นีรुปฺตี.^๒

[๒๙] วณฺณํ จิตฺวาน ปุพฺผานิ พุราหฺมโณ มนฺตปารคฺคู
สพฺเพ สิสฺเส สมานตฺวา อากาเส อุกฺขิปาปยิ.

^๑ ฉ., เท. โรหิณี

^{๒-๒} ฉ., เท. อปฺปมาณ นีรुปฺตี

- [๓๐] ยาวตา นครี อาสิ ปุပ္ผานัน จทนํ ตทา
 พุทฺธสฺส อานุกาเวน สตุตทาหํ น วิคจฺจน.
- [๓๑] เตเนว สุกกมฺมเลน อนุโมตฺวาน สมปทา
 สพฺพาสเว ปริณฺณาย ตินฺนุณ โลกเ วิสตุตฺติกํ.
- [๓๒] เอการเส^๑ กปฺปสฺเต ปณฺจตุตฺติสาสุ ขตุติยา
 อมฺพริสสนามา เต จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.
- [๓๓] ปฏฺิสมภฺิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺิจิเม
 จพฺปิณฺณมา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ปุပ္ผจฺชนิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

จตุตถํ ปุပ္ผจฺชนิยตุเถราปทานํ.

๕. รโหสณฺณิกตุเถราปทาน^๒

- [๓๔] หิมนฺตสฺสาวิฑฺฐเร วสโม นาม ปพฺพโต
 ตสฺมี ปพฺพตปาทมฺหิ อสฺสโม อาสิ มาปิโต.
- [๓๕] ตีนฺนิ สิสฺสสฺสหาสนิ วาเจสี พฺราหฺมณฺเ ตทา
 สฺสาวิตฺวาน^๓ เต สิสฺสเส เอกมนฺตํ อุปาวิสี.
- [๓๖] เอกมนฺตํ นิสฺสีทิตฺวา พฺราหฺมณฺเ มนฺตปารคฺค
 พุทฺธเวส^๔ คเวสนโต ฌาเณ จิตฺตํ ปสาทยิ.

^๑ สี. เอกาทเส

^๓ ฉ.,เท. สหวิตฺวาน อี. สฺสวาเวตฺวาน

^๒ ฉ.,เท. รโหสณฺณิกตุเถราปทานํ

^๔ ฉ.,เท. พุทฺธเวท

- [๓๗] ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา นิสึทึ ปณฺณสนฺนเร
 ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๓๘] เอกตฺตึเส อิตฺโต กปฺเป ยํ สณฺณมลภี ตทา
 ทุคฺคตึ นากิขานามิ ฃาณสณฺณายิทํ ผลํ.
- [๓๙] สตฺตวิสมฺหิ^๑ กปฺปมฺหิ ราชา สิริธโร อหุ
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตึ มหพฺพโล.
- [๔๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภูจิเม
 ฃพฺภิกฺขว าสฺจจิกฺตา กตํ พุทฺธสฺส าสานนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา รโหสณฺณโก^๒ เถโร อิมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ รโหสณฺณิกตุเถราปทานํ.

๖. จมฺปกปฺปผิยตุเถราปทานํ

- [๔๑] กณิการํ ไซตฺถตํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺนตฺเร
 โอภาเสนฺตํ ทิสฺวา สพฺพา โอสสี วิย ตารกํ.
- [๔๒] ตโย มาณวกา าสฺสุ สเก สิบฺเป สฺสสิขิตา
 ขาริการํ คเหตฺวาน อเนวฺนฺติ มม ปจฺจโต.
- [๔๓] ปุฏฺเฏ สตฺต ปุฏฺผานิ นิขิตฺตานิ ตปสฺสินา
 คเหตฺวา ตานิ ฃาณมฺหิ เวสฺสกุสฺสาภิโรปปี.
- [๔๔] เอกตฺตึเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุฏฺผภิโรปปี
 ทุคฺคตึ นากิขานามิ ฃาณปฺปชายิทํ ผลํ.

^๑ น.,เท. สตฺตวิสฺสติ

^๒ น.,เท. รโหสณฺณโก

[๔๕] เอกุณตีสกปฺปมฺหิ วิหตามาสนามโก^๑
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺวตฺตํ มหพฺพโล.

[๔๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจิเม
 จพฺปิญญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถิ สุกฺมา อายสฺมา จมฺปกปฺปผิโย เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ฉนฺทํ จมฺปกปฺปผิยตุเถราปทานํ.

๗. อตฺถสทฺตสฺสคฺคฺเถราปทานํ

[๔๗] วิสาลมาเพ อาสินฺโน อทุทฺธํ โลกนายกํ
 ขีณาสวํ พลปฺปตฺตํ ภิกฺขุสงฺฆปฺรภฺขตํ.

[๔๘] สตสฺสสฺสา เตวฺชฺชา จพฺปิญญา มหิทฺธิกา
 ปรีวาเรณฺติ สมฺพุทฺธํ โก ทิสฺวา นปฺปสฺสีทติ.

[๔๙] ฌาเณ อุปฺนิชา ยสฺสณ วิชฺชติ สเทวเก
 อนนฺตฌาณํ สมฺพุทฺธํ โก ทิสฺวา นปฺปสฺสีทติ.

[๕๐] ฌมฺมกายญฺจ ทีเปณฺติ^๒ เกวลํ รตนากรี
 วิโกเปตฺตุ^๓ น สกฺโกณฺติ โก ทิสฺวา นปฺปสฺสีทติ.

[๕๑] อีมาหิ ตีหิ คาคาหิ นารโท ปุรคฺคจฺฉิ^๔ โส
 ปทุมุตฺตริ ฌวิตฺวาน สมฺพุทฺธํ อปฺราชิตํ.

^๑ ฉ.,เท. วิปฺลวามาสนามโก

^๒ ฉ.,เท. ทีเปณฺติ

^๓ ฉ.,เท. วิกเปตฺตุ

^๔ สี.,อิ. สรคฺคจฺฉิโย ฉ.,เท. นารโทหฺวยจฺฉโล

- [๕๒] เตน จิตตปปสาเทน พุทฺธสฺสนฺถวเนน จ
กปฺปานิ สตสฺสหสฺสํ ทุคฺคตี ญฺปปชฺชหิ.^๑
- [๕๓] อิโต ตีเส กปฺปสฺเตสฺส มิตฺโต นาม ชตฺติโย
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๕๔] ปฏฺิสมภฺิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺิจิเม
ฉพภฺิณฺเฒา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุํ สํ อายสฺมา อตฺถสฺนทสฺสโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ อตฺถสฺนทสฺสกคฺเคราปทาน.

๘. เอกร์สนียตุเถราปทาน^๓

- [๕๕] นารโท อิติ นามเณ^๔ เกสโว อิติ มํ วิทฺ
กุสลากุสลํ เอสํ อคมํ พุทฺธสฺสนฺติกํ.
- [๕๖] เมตฺตจิตฺโต การุณฺโโก อตฺถทสฺสี มหามฺุ
อสุสสาสนฺโต สตฺเต โส ฐมํ เทเสติ จกฺขมา.
- [๕๗] สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สิเร กตฺวาน อณฺชลี
สตฺถารํ อภฺิวาเทตฺวา ปกฺกามิ ปาจินามฺุโข.
- [๕๘] สตฺตฺรเส กปฺปสฺเต ราชา อาสิ มหิปติ
อมิตฺตตปโน^๕ นาม จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

^๑ อ. ญฺปปชฺชถ

^๒ อ. สฺสสิทฺธิโต

^๓ ฉ.เท. เอกปสาทนียตุเถราปทาน อ. เอกทฺสนีย

^๔ ฉ.เท. เม นาม

^๕ ฉ.เท. อมิตฺตตปโน นาม อ. อมิตฺตวาสนโน นาม

[๕๙] ปฏิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตถิํ สํ อายสฺมา เอกรัสนิโย^๑ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

อฏฺฐมํ เอกรัสนิยตฺถเระปทานํ.

๕. สาลทายกตฺถเระปทานํ^๒

- [๖๐] มิคราชา ตทา อาสี อภิชาโตสุ^๓ เกสรี
 คิริทฺคุคํ คเวสนโต อทฺทสํ โลกนายกํ.
 [๖๑] อยํ นุ โข มหาวีโร นิพฺพาเปติ มหาชนํ
 ยนฺณุนิม^๔ อฺปาเสยยํ เทวเทวํ นราสํ.
 [๖๒] สาขํ สาลสฺส ภณฺชิตฺวา สโกฏฺ^๕ ปุปฺผมาหรี
 อฺปคณฺตฺวาน สมฺพุทฺธํ อทาสีํ ปุปฺผมุตฺตมํ.
 [๖๓] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยี
 ทฺฤคฺคตี นภิชานามิ ปุปฺผทานสฺสิทํ ผลํ.
 [๖๔] อิตฺโต จ นวเม กปฺเป วิโรจนสนามกา
 ตโย อาสีสุ ราชานอ จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
 [๖๕] ปฏิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ.,เท. เอกปสาทนิโย

^๓ ฉ.,เท.,อิ. อภิชาโตว เกสรี

^๕ ฉ.,เท. สโกส

^๒ ฉ.,เท.,อิ. สาลปุพฺผทายกตฺถเระปทานํ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. ยนฺณุนาหํ

อิตถํ สุกฺกํ อายสฺมา สาธทายโก^๑ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สาธทายกตฺเถรปาทานํ.

๑๐. ผลทายกตฺเถรปาทานํ^๒

[๖๖]	ปโรธโก ^๓ ตทา อาสี	ปรมานุปโรธโก ^๔
	ปพฺภาเร เสยฺยํ กปฺเปมิ	อวิทุเร สีขิสตฺถโน.
[๖๗]	สายํ ปาตณฺจ ปสฺสามิ	พฺพุทฺธํ โลกคฺคณายกํ
	เทยฺยธมฺโม จ เม นตฺถิ	ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
[๖๘]	ปิยาลผลมาทาย	อคมํ พฺพุทฺธสนฺตํ
	ปฏิกฺคเหสี ภควา	โลกเชฏฺโง นราสโก.
[๖๙]	ตโต ปรี อฺปาทาย	ปวารี ^๕ ตํ วินายกํ
	เตน จิตฺตปฺปสาเทน	ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
[๗๐]	เอกตฺตีสเ อิตโต กปฺเป	ยํ ผลํ อทฺทํ อหํ
	ทฺถคฺคตฺติ นากิขานามิ	ผลทานสฺสทํ ผลํ.
[๗๑]	อิตโต ปณฺณรเส กปฺเป	ตโย ^๖ อาสีสุ มาลภิ ^๖
	สจฺจตรตนสมฺปนฺนา	จกฺกตฺตํ มหพฺพลา.
[๗๒]	ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
	ฉพฺภิณฺณา สจฺจนิกตา	กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ.,เท. สาธปฺปทายโก

^๓ ฉ.,เท. ปาวาโต

^๔ ฉ.,เท. ปริจาริ อ. ปริวาริ

^๒ ฉ.,เท. ปิยาลผลทายกตฺเถรปาทานํ

^๔ ฉ.,เท. ปโรนุปโรธโก

^{๖-๖} ฉ.,เท. ตโย อาสํ ปิยาลโน

อิตถิ์ สุทฺถิ์ อายสฺมา ผลทายโก^๑ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ทสมิ์ ผลทายกตฺเถราปทานิ.

ตตฺตฺตฺตฺตฺ

โสภิตสุทฺตฺสโน จ	จหนฺทโน ปุปฺพฉนฺทโน
รโห จมฺปกปุปฺพี จ	อตุถสนฺทสุสเกน จ.
เอกรัสี ^๒ สาลทโท	ทสโม ผลทายโก
คาถาโย สตฺตติ เทว จ	คณฺดทาโย วิภาวิหิตฺติ.

จุทฺทสโม โสภิตวคฺโค.

^๑ ฉ.,เท. ปิยาลผลทายโก

^๒ ฉ.,เท. เอกปสาที อี. เอกทฺสฺสิ

๑๕. นตฺตวคฺโค

๑. อธิณฺตติยตฺเถรอปทาน^๑

- [๑] ปรีนิพฺพุเต ภควติ อตุถทสฺสึนรุตฺตเม
 ฉตฺตาทิฉตฺต^๒ กาเรตฺวา ฐปมฺหิ อภิโรปยี้.
- [๒] กาเลน กาลํ อาคนฺตฺวา นมสฺสึ โลคนายกํ
 ปฺปฺพฉนฺทํ กตฺวาน ฉตฺตมฺหิ อภิโรปยี้.
- [๓] สตุตฺตเรส กปฺปสฺเต เทวราชฺชการยี้
 มณฺสสฺสํ น คจฺฉามิ ฐปฺปฺพายิทํ ผลํ.
- [๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภิจิเม
 ฉพฺภินฺทรา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

 อิตฺถํ สํ อายสฺมา อธิณฺตติโย^๓ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ อธิณฺตติยตฺเถรอปทาน.

๒. อมฺภาริปกตฺเถรอปทาน

- [๕] นิพฺพุเต โลคนาถมฺหิ ธมฺมทสฺสึนราสเม
 อาโรเปสึ ราชตฺถมฺภํ พุทฺธเสฏฺฐสฺส เจติเย.
- [๖] นิสฺเสถนี มาปยิตฺวาน ฐปฺเสฏฺฐํ สมารุหิ
 ชาติปฺปญฺ คเหตฺวาน ฐปมฺหิ อภิโรปยี้.

^๑ ฉ.,เท. อติณฺตติยตฺเถรอปทาน

^๒ ส.,อิ. ฉตฺตาทิฉตฺต

^๓ ฉ.,เท. อติณฺตติโย

- [๗] อโห พุทฺธา อโห ฐมฺมา อโห โน สตฺถุสฺมปทา
 ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ ญฺูปปฺชายิทํ ผลํ.
- [๘] จตฺตุนฺนฺเต อิตฺโต กปฺเป ญฺูปสขิสฺสนามกา
 โสฬสาสีสุ ราชานโน จกฺกวัตฺตตี มหพฺพลา.
- [๙] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตถํ สฺกํ อายสฺมา ฌมฺมาโรปโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺถติยํ ฌมฺมาโรปกตฺเถราปทานํ.

๓. เวทิการกตฺเถราปทานํ

- [๑๐] นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ ปิยทสฺสีนฺรุตฺตเม
 ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมโน พุทฺธเวทิมกาสห^๑.
- [๑๑] มณฺีหิ ปรีวาเรตฺวา อกาสิมฺหมตฺตม^๒
 เวทิกาย มหิ กตฺวา ตตฺถ กาลิ กโต อหิ.
- [๑๒] ยํ ยํ โยนฺุปปฺชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสํ
 มณฺี ธาเรนฺติ อากาเส ปฺญญกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๑๓] โสฬสิตฺโต กปฺปสฺเต มณฺิปปภาสฺนามกา
 พตฺตีสาสีสุ^๓ ราชานโน จกฺกวัตฺตตี มหพฺพลา.

^๑ ฉ.,เท. มุตตเวทิมกาสห

^๓ ฉ.,เท. จตตีสาสี

^๒ ฉ.,เท. อกาสิ เวทิมุตตม

- [๑๔] ปฏิสัมภีทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เวทิการโก เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ เวทิการกตุเถราปทาน.

๔. สปริวาริยตุเถราปทาน

- [๑๕] ปทุมุตฺตโร นาม ชินो โลกเชฏฺโฆ นราสโก
 ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺธโร สมพุทฺธโร ปรินิพฺพุโต.
 [๑๖] นิพฺพุเต จ มหาวีโร ญฺโपो วิตุถารโก อหุ
 ญฺปทตฺถิ^๑ อุปฺภุจฺเจนฺติ ชาติฺเคเห วรุตฺตเม.
 [๑๗] ปสนฺนจิตฺโต สุมโน อกั^๒ จนฺทณเวทิกํ
 ทียติ ฐูปคฺชนฺธโร^๓ จ ญฺปานุจฺฉวิกั^๔ ตทา.
 [๑๘] ภเว นิพฺพุตฺตมานมฺหิ เทวตฺเต อถ มานุเส
 โอมตฺถํ เม น ปสฺสามิ ปุพฺพกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
 [๑๙] ปณฺจทเส กปฺปสเต อิตฺโต อฏฺฐ ชนา อหุ
 สพุเพ สมตฺตนา มา เต จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
 [๒๐] ปฏิสัมภีทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สปริวาริโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ สปริวาริยตุเถราปทาน.

^๑ ส. อโหระตํ ฉ., เท. ทูโรโต อ. ญฺ ป รตํ

^๒ ฉ., เท. ทิสฺสติ ฐูปคฺชนฺธโร

^๓ ฉ., เท. ญฺปานุจฺฉวิกโก

๕. อุมมาปุปฺผิยตุเถราปทาน^๑

- [๒๑] นิพพุเต โลกมहिเต อาหุติโน ปฏิคฺคเห
 สิทฺฐตฺถมฺหิ ภาควติ มหาณฺฐปมโห อหุ.
- [๒๒] มเห ปวตฺตมานมฺหิ สิทฺฐตฺถสฺส มหสิโน
 อุมมาปุปฺผิ คเหตุวาน ณฺฐปมฺหิ อภิโรปยิ.
- [๒๓] จตฺตุนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยิ
 ทฺคคฺคิ นากิขานามิ ปุปฺผปฺปชายิทํ^๒ ผล.
- [๒๔] อิตฺโต จ นวเม กปฺเป โสมเทวสนามกา
 ปญฺจาสิตฺติสุ ราชานโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๒๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สํ ายสฺมา อุมมาปุปฺผิโย เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ อุมมาปุปฺผิยตุเถราปทาน.

๖. อนฺุโลมทายกตฺเถราปทาน^๓

- [๒๖] อโนมทสฺสิสฺส มุนิโน โพรเวทึ อกาสหํ
 สุธาย ปิณฺฑํ ทตฺวาน ปาณิกมมํ อกาสหํ.
- [๒๗] ทิสฺวา ตํ สุกตํ กมมํ อโนมทสฺสี นรุตฺตโม
 ภิกฺขุสงฺฆเม จิตฺโต สตฺถา อิมํ คาคํ อภาสถ.

^๑ ฉ.,เท. อุมมาปุปฺผิยตุเถราปทาน

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ญปฺปชายิทํ ผล

^๓ ทย. อนฺุเลปทายกตฺเถราปทาน

- [๒๘] อิมินา สุภกมฺเมเน เจตนาปณฺธิ^๑ จ
 สมฺปตฺตี อนุโมตฺวาน ทุกฺขสฺสํ กิรฺสฺสตี.
- [๒๙] ปสนฺนํ ขวณฺโณมฺหิ เอกคฺโค สฺสฺมาทิตฺ
 ฐาเรมิ อนุตฺตมํ เทหํ สฺมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน.
- [๓๐] อิตฺโต กปฺปสฺเต อาสี ปริปฺณฺโณ^๒ อนุนโก
 ราชฺยา สมฺปสฺสโน^๓ นาม จกฺกวตฺตี มหฺพฺพล.
- [๓๑] ปฏฺิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปวิญญา สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตี.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อนุโลมทายโก^๔ เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ฉ. อนุโลมทายกตเถราปทาน.

๘. มฤคทายกตเถราปทาน

- [๓๒] อุตฺตริตฺวาน นทิกํ วนํ คจฺฉตี จกฺขฺมา
 ตมทฺทสาสี สมฺพุทฺธํ สิทฺธตฺถํ วรลกฺขณ.
- [๓๓] กุทฺทาลปิฏฺกมาทาย^๕ ทสมํ กตฺวาน ตํ ปถํ
 สตฺถารํ อภิวาเทตฺวา สกํ จิตฺตํ ปสาทยี.
- [๓๔] จตฺตุนฺวเต อิตฺโต กปฺปเป ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
 ทฺวคฺคตี นาภิขานามิ มคฺคทานสฺสสิทํ ผล.

^๑ ฉ., เท., อ. ปริปฺณฺณ อนุนเก

^๓ ทย. อนุเลทายโก

^๒ ฉ., เท., อ. สพฺพคฺชน นาม

^๔ ฉ., เท. กุทฺทาลปิฏฺกมาทาย

[๓๕] สตฺตปณฺณาสกปฺมฺหิ เอโก อาสี ชนาธิโป
 นามเน สุปฺพุทฺโธติ นายโก โส นริสฺสโร.

[๓๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตุถิ สฺมํ อายสฺมา มคฺคทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ มคฺคทายกตฺเถราปทานํ.

๘. ผลกทายกตฺเถราปทานํ

[๓๗] ยานกาโร ปุเร อาสี ทารุกฺกเม สฺสสิกฺขิโต
 จนฺทเนน^๑ ผลกํ กตฺวา อทาสี โลกพฺนฺธฺโน.

[๓๘] ปภาสฺติ อิทํ พุยมฺหํ สุวณฺณสฺส สฺนิมฺมิตํ
 หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ทิพฺพยานํ อฺปฏฺฐิจิตํ.

[๓๙] ปาสาทา สีวิกา เจว นิพฺพุตฺตุนฺติ ยทิจฺจกํ
 อกฺขมฺภ^๒ รตนํ มยฺหํ ผลกสฺส อิทํ ผลํ.

[๔๐] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ผลกํ ยํ อหํ ททී
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ ผลกสฺส อิทํ ผลํ.

[๔๑] สตฺตปณฺณาสกปฺมฺหิ จตฺุโร ภวนิมฺมิตา^๓
 สตฺตรตนสมฺปฺนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

^๑ ฉ.,เท. จนฺทเน อี. จนฺทนผลกํ

^๒ ฉ.,เท. อกฺขมฺภ อี. อกฺโขภ

^๓ ฉ.,เท. นิมฺมิตาวุทยา

[๔๒] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปวิญญา สจฺจนิคตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ผลกทายโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ ผลกทายกตฺเถราปทานํ.

๙. วุฏฺฐกียตฺเถราปทานํ

[๔๓] สุเมโธ นาม นามเนน สยมญฺญ อปฺราชิโต
 วิเวกมณฺฑพฺฐนฺโต อชฺโฌคาหิ มหาวนํ.
 [๔๔] สลพํ ปุปฺพิตํ ทิสฺวา คนฺธิตุวาน^๑ วุฏฺฐกํ
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสี สมนฺุชา โลกนายกํ.
 [๔๕] ตีสฺกปฺปสทฺสสมฺหิ ยํ ปุปฺผมภิโรปยํ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชಾಯิทํ ผลํ.
 [๔๖] อุณฺวิเส กปฺปสเต โสฬสาสีสุ^๒ นิมฺมิตา^๓
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
 [๔๗] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปวิญญา สจฺจนิคตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา วุฏฺฐกียเ อเถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ วุฏฺฐกียตฺเถราปทานํ.

^๑ ส. คนฺธิตุวาน

^{๒-๓} จ.,เท. โสฬสาสุํ สุนิมมิตา

๑๐. ปลฺลงกทายกตฺเถราปทานํ

- [๔๘] สุเมธสุส ภควโต โลกเชฏฺฐสุส ตาทิโน
 ปลฺลงโก หิ มยา ทินโน สตฺตตรสฺสปัจจนโท.
- [๔๙] สตฺตตรตนสมฺปนฺโน ปลฺลงโก อาสิ โส ตทา
 มม สงฺกปฺปมณฺเวย นิพฺพตฺตติ สทา มม.
- [๕๐] ตีสฺสกปฺปสฺสสมฺหิ ยํ ปลฺลงกมททินฺตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ ปลฺลงกสุส อิทํ ผลํ.
- [๕๑] วีสฺสกปฺปสฺสสมฺหิ สุวณฺณภา ตโย ชนา
 สตฺตตรตนสมฺปนฺนา จกฺกาวตฺตี มหพฺพลา.
- [๕๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺภิณฺเวย สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปลฺลงกทายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปลฺลงกทายกตฺเถราปทานํ.

ตสฺสุทฺธานํ

จตฺถํ ฌมฺโม จ เวที จ ปรีวารุมฺมปฺปิโย
 อนฺโณโม^๑ จ มคฺโค จ ผลโก จ วฏฺฐโก
 ปลฺลงกทายิ คาถาโย เทวปณฺณาส ปกิตฺติตา.

ปณฺณรสมิ จตฺตวคฺโค.

^๑ ทย. อนฺนโลโป

๑๖. พนธุชีวกวคโค

๑. พนธุชีวกตุเถราปทาน

- [๑] จนุท้าว วิมล สุกุฐิ วิบุปสนุนมนาวิล
นนทีกวปริกขีณิ ตินุณ โลกเ วิสตุติก.
- [๒] นิพพาปนุติ ชนติ ตินุณ ตารยติ มุณี^๑
วนสมิ^๒ ฉายมานนุติ^๒ เอกคุคิ สุตมาหิต.
- [๓] พนธุชีวกปุปผานิ ลคจิตวา^๓ สุตตเคนห
พุทฺธสฺส อภิโรเปสี สีขโน โลกพนธุโน.
- [๔] เอกตุตีเส อิตโต กปุเป ยํ กมมมกริ ตทา
ทุกคตี นากิชานามิ พุทฺธปุชายิทำ ผล.
- [๕] อิตโต สตุตมเก กปุเป มนุชินุโท มหายโส
สมนุตจกฺขุ นามาสี จกฺกวตฺติ มหพฺพล.
- [๖] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตถิ สุกํ อายสฺมา พนธุชีวกโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตถาติ.

ปจฺม พนธุชีวกตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. วร

^๓ ฉ., เท. ลเกตฺวา

^{๒-๒} ฉ., เท. มุณี วนสมฺหิ ฉายนุติ

๒. ตมพปุปิยตเถราปทาน

- [๗] ปรกมฺมายเน ยุตฺโต อปราชิ อกาสหิ
 วนนฺตํ อติธาวิสฺส^๑ ภยเวรสมปปีโต.
- [๘] ปุปฺพิตํ ปาทปํ ทิสฺวา ปิณฑิพนฺธ^๒ สุนิมฺมิตํ
 ตมพปุปฺผิ คเหตุวาน โพธิยํ โอกิริ อหํ.
- [๙] สมมชฺชิตฺวาน ตํ โพธิ ปาฏลీ ปาทปุตฺตมํ
 ปลฺลงกํ อากุชิตฺวาน โพธิมุลฺ^๓ อุปาวิสี.
- [๑๐] คตมคฺคํ คเวสนฺตา อาคณฺฑํ มม สนฺตีกํ
 เต จ ทิสฺวานหํ ตตฺถ อวชฺชํ โพธิมุตฺตมํ.
- [๑๑] วนฺทิตฺวา จ อหํ โพธิ วิปฺปสนฺเนน เจตสา
 อนกตาเล ปปตี คิริทฺตุเค ภยานเก.
- [๑๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุณฺณมภิโรปยீ
 ทฺถคฺคํ นาภิขานามิ โพธิปฺุชายิหํ ผลํ.
- [๑๓] อิตฺโต จ ตติเย กปฺเป ราชา สมฺมุสฺสีโต^๔ อหุ
 สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพล.
- [๑๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา ตมพปุปฺพิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทฺถิยํ ตมพปุปิยตเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท. อภิธาวิสฺส

^๒ อ. ปิณฑิพนฺธ

^๓ ฉ.,เท.,อ. โพธิมุเล

^๔ ส.,อ. ราชา สมฺมุสฺสีโต อหุ ฉ.,เท. ราชา สุตฺตณฺโต

๓. วิธิสummชกตุเถราปทาน

- [๑๕] อุเทนตํ สตรํสีว ปิตรํสีว^๑ ภาณมํ
 ปณฺณรเส^๒ ยถา จนฺทํ นิยุยฺนตํ โลกนายกํ.
- [๑๖] อญฺจสญฺญจิสหสฺสทานิ สพฺเพ ขีณาสวา อหํ
 ปรีวาริํสุ สมฺพุทฺธํ ทิปทินฺทํ นราสภํ.
- [๑๗] สมฺมิชฺชิตฺวาน ตํ วิถิํ นิยุยฺนเต โลกนายเก
 อุตฺสาเปสี ฐชํ ตตฺถ วิปฺปสฺสนฺเนน เจตสา.
- [๑๘] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ฐชํ อภิโรปยิ
 ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ฐชทานสฺสทํ ผลํ.
- [๑๙] อิตฺโต จตฺตฺถเก กปฺเป ราชาโหสี มหพฺพโล
 สพฺพากาเรน สมฺปนฺโน สุทฺธอ อิติ วิสฺสุโต.
- [๒๐] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺภิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา วิธิสummชกโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ วิธิสummชกตุเถราปทาน.

๔. กกุการุปฺขกตุเถราปทาน

- [๒๑] เทวปฺุตโต อหํ สนฺโต ปุชฺยิ สิชินายกํ
 กกุการุปฺปํ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

^๑ ส. สิตรํสีว

^๒ อ. ปณฺนรเสว ตทาหุ

- [๒๒] เอกตตีสเ อิตโต กปเป ยํ ปุप्พम्मภิโรปยี้
 ทุคคตී นากิขานามิ พุทฺธชฺชายิทํ ผลํ.
- [๒๓] อิตโต จ นวเม กปเป ราชชา สตุตฺตตโม อหุ
 สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺตī มหพฺพโล.
- [๒๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กกฺการุชฺชโก เถโร อีมา คาลาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ กกฺการุชฺชกตฺเถราปทานํ.

๕. มนุทราวปฺปผปฺชกตฺเถราปทานํ

- [๒๕] เทวปฺตฺโต อหํ สนฺโต ปุชฺยี สีขินายกํ
 มนุทราวเณ ปุप्พเณ พุทฺธสฺส อภิโรปยี้.
- [๒๖] สตุตฺตาหํ ฉทหนํ อาสิ ทิพฺพมालยฺ^๑ ตถาคเต
 สพฺเพ ชนา สมากนฺตฺวา นมสฺสึสฺสุ ตถาคตํ.
- [๒๗] เอกตตีสเ อิตโต กปเป ยํ ปุप्พम्मภิโรปยี้^๒
 ทุคคตī นากิขานามิ พุทฺธชฺชายิทํ ผลํ.
- [๒๘] อิตโต จ ทสเม กปเป ราชาโหสี ชฺชุตินฺธโร
 สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺตī มหพฺพโล.

^๑ ฉ.,เท. ทิพฺพ มาล

^๒ ฉ.,เท. ปุप्พम्मภิโรชยี้

[๒๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณมา สจฺฉนิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา มนุสฺสํวปฺปผฺปชโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ มนุสฺสํวปฺปผฺปชกตฺเถรปทานํ.

๖. กทมพปฺปิยตฺเถรปทานํ

[๓๐] หิมวณฺตสฺสาวิหฺวเร กุกฺกุฏเณ นาม ปพฺพโต
ตมฺหิ ปพฺพตปาทมฺหิ สตฺต พุทฺธา วสนฺติ เต.

[๓๑] กทมพํ ปฺปิยิตํ ทิสฺวา ทิปฺราชฺว อุกฺคตํ
อุโฆทฺตเถหิ ปคฺคยฺห สตฺต พุทฺธเ สโมกิริ.

[๓๒] จตฺตวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปิยสฺสโรปยิ
ทฺคฺคตฺติ นาทิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๓๓] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป สตฺตาสฺสุ* ปฺปิยนามกา
สตฺตรตฺนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

[๓๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณมา สจฺฉนิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กทมพปฺปิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ กทมพปฺปิยตฺเถรปทานํ.

* อ. สตฺตาสฺสุ ฝุสฺสณายกา

๑. ตินฐลคตฺเถราปทานํ

- [๓๕] หิมวณฺตสฺสวาทุเร ภูตคณฺเฑ นาม ปพฺพโต
 วสเตโก ชินฺโณ ตตฺถ สยมภฺย โลกนิสฺสํโฆ.
- [๓๖] ตินฺฐลฺเล คเหตุวาน พุทฺธสฺส อภิโรปยี
 เอกุณฺสตสฺส^๑ กปฺเป น วินิปาตโก.
- [๓๗] อิตฺโต เอกาทเส กปฺเป เอโกสี^๒ ธรณีรุโห
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพล.
- [๓๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปิณฺณ สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สํ อายสฺมา ตินฺฐลโก เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

สตุตมํ ตินฐลคตฺเถราปทานํ.

๒. นาคปุปฺพิยตฺเถราปทานํ

- [๓๙] สุวฺจโน นาม นามเนน พุราหฺมณฺเฑ มนฺตปารคฺคู
 ปฺรภุชโต สลิสฺสเสหิ วสตี^๓ ปพฺพตฺนตฺเร.
- [๔๐] ปทุมฺตฺตโร นาม ชินฺโณ อาหุตีเน ปฏิกฺคโห
 มมุทฺตริตฺตกาโม โส อากณฺณิ มม สนฺติกํ.^๔
- [๔๑] เวหายเส จงฺกมฺติ ทิปโป^๕ ปชฺชลิเต ตถา
 หาสฺ^๖ มม วิทิตฺวาน^๖ ปกฺกามิ ปาจิณามุโข.

^๑ จ., เท. เอกุณฺสตสฺส

^๓ จ., เท. วสเต

^๕ จ., เท. ฐปายติ อ. ฐโปติ ชลเต ตถา

^๒ อ. เอโกสิ

^๔ อ. สนฺติเก

^{๖-๖} อ. เวหาสฺ มม ทิตฺวาน

[๔๙] เอกมฺหิ นวฺเต กปฺเป เอโก อาสี ตโมนุโท
สตรตฺตณสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.

[๕๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา ปุณฺนาคปฺปํปิโย เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ปุณฺนาคปฺปํปิยตฺถเธรปทานํ.

๑๐. กุมฺพทายกตฺถเธรปทานํ

[๕๑] หิมนฺตสฺสวาทูเร มหาชาตสฺสโร อหุ
ปทุมฺปฺปัลลสณฺณโน ปุณฺตรีกสโมหิโต.^๑

[๕๒] กุกฺกุฏฺ^๒ นาม นามเณ ตตฺถาสี สกฺุณฺ ตทา
สีลฺวา วตฺตสมฺปนฺโน ปุณฺณปฺปณฺณสฺส โกวิโท.

[๕๓] ปทุมฺตฺตโร โลกวิทู อาหุตีํ ปฏฺิคฺคโ
ชาตสฺสสรสฺสวาทูเร สณฺจริตฺถ มหามฺุณิ.

[๕๔] ชลขํ กุมฺภํ ภูติวาทิ^๓ อุปเนสี มเหสีโน
มม สงฺกปฺปมณฺณาย ปฏฺิคฺคหิ มหามฺุณิ.

[๕๕] ตณฺจ ทานํ ททิตฺวาทิ^๔ สุกฺกมฺุเลน โจทิตฺโต
กปฺปานํ สตรสฺสสฺสํ ทุคฺคตี นุปฺปชฺชหิ.

^๑ ฉ., เท. ปุณฺตรีกสโมตฺถโก

^๒ ฉ., เท. กุกฺกุตฺโต

^๓ ฉ., เท. ฉตฺวา อี. คเหตฺวา

^๔ ฉ., เท. ททิตฺวาน อี. ตํ ทานํ อททิตฺวาทิ

[๕๖] โสฬเสโต กปฺปสฺเต อาสํ วรฺณนามกา
อฏฺฐ เอเต ชนา ตตฺถ^๑ จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.

[๕๗] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิติ อํ สํ อายสฺมา กุมฺภทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ กุมฺภทายกตฺเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺทหานํ

พณฺธุชีวตมฺพปฺปํ วิธิกกฺการปฺปํโย
มณฺหารโว กทมฺพี จ สฺลโก^๒ นาคปฺปํโย
ปฺนฺนาโค โกมฺที คาถา สตฺตปณฺณาส ปกิตฺติตาติ.

โสฬสโม พณฺธุชีวกวคฺโค.

^๑ ฉ.,เท. ชนาธิป

^๒ อ. สฺลโก

๑๗. สุปาริจริยวคฺโค

๑. สุปาริจริยตุเถราปทาน

- [๑] ปทุโม นาม นามเนน ทิปทินโท นราสโก
 ปวนา อภินิขมม ฐมมํ เทเสติ^๑ จกฺขมา.
- [๒] ยกฺขานํ สมโย อาสิ อวิทุเร มहेสิโน
 เยน กิจฺเจน สมฺปตฺตา อชฺชมาเปกฺขีสุ ดาวเท.
- [๓] พุทฺธสฺส คิริมญาย อมตสฺส^๒ เทสนํ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน อปโปเจตฺวา^๓ อุปฺภุจฺหิ.
- [๔] สจฺจิณฺณสฺส ผลํ ปสฺส^๔ อุปฺภุจฺจานสฺส สตฺถุโน
 ตีสกปฺปสฺสสฺสเสสฺส ทุคฺคตี โนปปชฺชหิ.^๕
- [๕] อุนตีเส กปฺปสฺเต สมลงฺกตนามโก
 สตฺตรตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภิเม
 ฉพฺภิณฺณมา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุปาริจริโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ปจฺมํ สุปาริจริยตุเถราปทาน.

^๑ ส. เทเสติ

^๓ ฉ., เท. อปโปเจตฺวา

^๕ ฉ., เท. นูปปชฺชหิ

^๒ ฉ., เท., อ. อมตสฺส จ

^๔ ฉ., เท., อ. ปสฺส

๒. กณเวรปุปิยตเถรอปทาน

- [๗] สิฑฐตโธ นาม ภควา โลกเชฏโฐ นราสโ
 ปุรุษโต สวาทิ นคร ปฏิปชชถ.
- [๘] รมโย อนนเตปุเร อาสี โคโปโก อภิสम्मโต
 ปาสาเท อปวิฏโฐหิ อททส โลกนายก.
- [๙] กณเวร คเหตุวาน ภิกขุสงฆเม สโมกิริ
 พุทธส วิสั กตวาน ตโต ภียโย สโมกิริ.
- [๑๐] จตุนนเต อิตโต กปเป ยํ ปุปผมิโรปยิ^๑
 ทุคคตี นภิชานามิ พุทธชชชชชชช ผล.
- [๑๑] สตตาสิติมิโต กปเป จตฺราส มหิทธิกา
 สตตตรตนสมปนา จกกวตตี มหพพลา.
- [๑๒] ปฏิสมภิกา จตสโส วิโมกขาปิ จ อฏฐิเม
 จภภณมา สจจิกตา กตํ พุทธส สาสนนติ.

อิตถํ สุกํ อายสฺมา กณเวรปุปิโย เถโร อิมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

ทุตยิ กณเวรปุปิยตเถรอปทาน.

๓. ขชชททยกตเถรอปทาน

- [๑๓] ติสสสส^๒ โข ภควโต^๒ ปุพเพ ผลมทาสหิ
 นาพิเกรณจ ปาทาสี ขชชก อภิสम्मต.

^๑ จ.เท. ปุปผมิโรปยิ

^{๒-๒} อ. ติสสสสหา ภควโต

- [๑๔] พุทฺธสฺส ตมห์ ทตฺวา ติสฺสสฺส ตฺ มहेสิโน
โมทามห์ กามกามี อุปปชฺชี่ ยมิจฺจกั.
- [๑๕] เทวนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทธี ตทา
ทฺคคฺคธี นากิขานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลั.
- [๑๖] อิตฺโต เตรสกปฺปมฺหิ ราชา อินฺทสโม อหุ
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี่ มหพฺพล.
- [๑๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สํ อายสฺมา ขชฺชทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ขชฺชทายกตฺเถราปทาน.

๔. เทสฺปฺขกตฺเถราปทาน

- [๑๘] อตฺถทสฺสึ ตฺ ภาควา โลกเชฏฺโฆ นราสโม
อพฺภุคฺคณฺตฺวาน เวหาสิ คจฺฉนฺโต^๑ อนิลฺยฺชเส.
- [๑๙] ยมฺหิ เทเส จิตฺโต สตุถา อพฺภุคฺคจฺฉิ มหามฺนิ
ตาทํ เทสิ อปฺปชฺชี่ ปสนฺโน เสหิ ปาณิหิ.
- [๒๐] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต อทฺทสิ ยํ มหามฺนิ
ทฺคคฺคธี นากิขานามิ เทสฺปฺขายิทํ ผลั.
- [๒๑] เอกาทเส กปฺปสฺเต โคสุชาตฺสนามโก
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี่ มหพฺพล.

^๑ ฉ.,เท.,อ. คจฺฉนฺเต

[๒๒] ปฏิสัมภิตา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพภินฺณา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เทสฺปฺขโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ เทสฺปฺขกตฺเถราปทาน.

๕. กณิการณนียตุเถราปทาน

[๒๓] เวสฺสภู นาม สมฺพุทฺโธ โลกเชฏฺโห นราสโก
 ทิวาวิหาราย มุนิ โอคาหยิ* มหาวน.

[๒๔] กณิการํ โอจินิตฺวา จตฺตํ กตฺวานนฺตทา
 ปุณฺณจฺจนํ กตฺวาน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

[๒๕] เอกตฺตีสฺส อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุณฺณํ อภิโรปยิ
 ทุคฺคํ นาริชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผล.

[๒๖] อิตฺโต วิสฺตีกปฺปมฺหิ โสณฺณมาภา อฏฺฐ ชตฺติยา
 สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกตฺติ มหพฺพลา.

[๒๗] ปฏิสัมภิตา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพภินฺณา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กณิการณนียโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ กณิการณนียตุเถราปทาน.

* ส. โอคาหิตถ ฉ., เท., อ. โอคาหิตฺวา

๖. สปปิทายกตฺเถราปทานํ

- [๒๘] ผุสฺโส นามาสี^๑ ภควา อาหุติํ ปฏิกคฺโห
คจฺจนเต วิธียา วิโร นิพฺพาเปนโต มหาชน.
- [๒๙] อนุปฺพุเพน ภควา อากณฺณิ มม สนฺตํกั
ตโต ตํ ปตฺตํ ปคฺคยฺห สปปิเตลฺลํ อทาสหํ.
- [๓๐] เทวณฺฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สปปิมทธี ตทา
ทฺคฺคตธี นากิขานามิ สปปิทานสฺสทํ ผลํ.
- [๓๑] จปฺปณฺณาสเ อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี^๒ สโมทโก
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตธี มหพฺพล.
- [๓๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺปณฺณาส จจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตถํ สฺทํ อายสฺมา สปปิทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ฉฐํ สปปิทายกตฺเถราปทานํ.

๗. ยุทธิกปฺปฬียตฺเถราปทานํ^๓

- [๓๓] จนฺทภากานทธีเร อนุโสตํ วชามหํ
สยมฺภุํ อทฺทสํ ตตฺถ สาลราชว ผุสฺสลิตํ.^๔
- [๓๔] ปุปฺผํ ยุทธิกมาทาย อุปคจฺฉิ มหามฺนี
ปสฺสนจิตฺโต สุมโน พุทฺธสฺส อภิโรปยี.

^๑ สี. นามาด

^๓ ฉ., เท. ยุทธิกปฺปฬียตฺเถราปทานํ

^๒ ฉ., เท. อาสี

^๔ อี. ปุปฺผิตํ

- [๓๕] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผํ อภิโรปยํ
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ พุทฺธบุชฺชายิทํ ผลํ.
- [๓๖] สตฺตสสมฺมจิมฺหิตฺโต กปฺเป เอโก สามพุทฺธโร อหํ^๑
 สตฺตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๓๗] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อสมฺมจิม
 จพฺปิกณฺเฑา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สํ ํ อายสฺมา ยฺยิกปฺปฺผิโย เถโร อิมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สจฺจตมํ ยฺยิกปฺปฺผิยตฺเถรอปทานํ.

๘. ทุสสทายกตฺเถรอปทานํ

- [๓๘] ติวรารํ ปุเร รมฺเม ราชปฺตฺโต อหํ^๒ ตทา
 ปณฺณาการํ สมิทฺวาน อุปสนตฺตสฺสทาสหํ.
- [๓๙] อธิวาสสิ ภควา วตฺถํ หตฺถเณ อามสิ
 สิทฺตฺโต อธิวาสตฺวา เวหาสํ นมฺมุคฺคมิ.
- [๔๐] พุทฺธสฺส คจฺจมานสฺส ทุสฺสา ชาวนฺติ ปจฺจโต
 ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทสิ พุทฺโธ โน อคฺคปฺคฺคโล.
- [๔๑] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทุสฺสมทํ ตทา
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ ทุสฺสทานสฺสิทํ ผลํ.

^๑ สฺยา. อหํ

^๒ จ., เท. สหํ

[๔๒] สุตตสญฺจิมฺหิโต กปฺเป จกฺกวตฺติ ตทา อหุ
 ปริสุทฺโธติ นามเน มนุชฺชนโ มหพฺพโล.

[๔๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺปภินฺวา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ทสฺสทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

อญฺจมํ ทสฺสทายกตฺเถราปทานํ.

ธ. สมาทปคตฺเถราปทานํ

[๔๔] พนฺธุตฺติยา นคเร มหาปฺปคโคณ อหุ
 เตสํ ปวโร อาสี มม ปญฺจจราว^๑ เต.

[๔๕] เต สพฺเพ สนฺนิปาเตตฺวา ปุณฺณกมฺเม สมาทยิ
 มาฬํ กริสฺสาม^๒ สงฺฆสฺส ปุณฺณกฺเขตฺตมนฺตฺตรํ.

[๔๖] สาธฺติ เต ปฏิสฺสุตฺวา มม จนฺทวสานฺคา
 นิฏฺฐาเปตฺวาว ตํ มาฬํ วิปฺสฺสิสฺส อทฺมฺหเส.

[๔๗] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ มาพมทํ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ มาพทานสฺสิทํ ผลํ.

[๔๘] เอกฺนสฺสจิกปฺปมฺหิ^๓ เอโก อาสิ ชนาธิโป
 อาเวโล^๔ นาม นามเน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

^๑ ฉ.,เท.,อี. พทฺธจราว จ เต

^๒ ฉ.,เท. กสฺสาม

^๓ ฉ.,เท. เอกฺนสฺสจติกปฺเป

^๔ ฉ.,เท. อาเทโยโย อี. อาเวโยโย

[๔๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺจฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สมหาปโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สมหาปคฺตฺเถราปทานํ.

๑๐. ปญจกฺคฺลียตฺเถราปทานํ

[๕๐] ติสฺโส นามาสี ภควา โลกนาถ^๑ นราสโก
 ปวิสติ^๒ คนฺธกฺุณฺนี วิหารกฺุสโล^๓ มฺุณี.
 [๕๑] สฺกนฺธมัลลมาทาย^๔ อคมาสี ชินนฺตีกํ
 อปฺปสทฺโท^๕ จ สมฺพุทฺธเ ปญจกฺคฺลิมทาสหํ.
 [๕๒] เทวนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ คนฺธมภิโรปยํ
 ทฺุคฺคตี นาริขานามิ ปญจกฺคฺลิสฺสทํ ผลํ.
 [๕๓] เทวสทฺตติมฺหิตฺโต กปฺเป ราชา อาสี สยมปโก^๖
 สทฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
 [๕๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺจฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปญจกฺคฺลียเ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปญจกฺคฺลียตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อ. โลกเชฏฺโง

^๓ สฺยา. วิหารกฺุสลํ มฺุณี

^๕ อ. อปฺปสทาโท

^๒ สฺยา. ปวิสฺสตี

^๔ ฉ., เท. สฺกนฺธมัลลมาทาย

^๖ ฉ., เท., อ. สยมปโก

ตสุตฺตทานํ

สุปาจริกณเวรี^๑ ขชฺชโก เทสปุชโก
 กณิกาโร สปิโท ยุติโก^๒ ทุสสทายโก
 มาโพ จ ปญฺจจุลฺลโก จตุปณฺณาส คาคกาติ.

สตฺตฺรสมิ สุปาริจริยวคฺโค.

^๑ ฉ.,เท. สุปาริจริกณเวรี

^๒ ฉ.,เท. ยุติโก

๑๘. กุณฑลโค

๑. กุณฑลโคเถราปทาน

- [๑] ปพพเต หิมนุตมฺหิ มหาชาติสฺสโร อหุ
ตตฺถโช รกฺขโส อาสี โฆรรูป มหพฺพล.
- [๒] กุมฺภํ ปุปฺพิตฺ^๑ ตตฺถ จกฺกมตฺตานิ ชายเร
โอจิณามิ จหฺ^๒ ปุปฺผํ ผลิโน สมิติ^๓ ตทา.
- [๓] อตฺถทสฺสี ตุ ภควา ทิปทินฺโท นราสโก
ปุปฺผํ สงฺโกจิตฺ ติสฺวา อาคจฺฉิ มม สนฺติเก.^๔
- [๔] อุปาตตณฺจ สมฺพุทฺธํ เทวเทวํ นราสภํ
สพฺพณฺจ ปุปฺผํ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
- [๕] ยาวตา หิมนุตมฺหิ^๕ ยาว^๖ มาลา ตทา อหุ^๖
ตาวจฺฉนสมฺปนฺโน^๗ อคมาสิ ตถาคโต.
- [๖] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต ยํ ปุปฺผมฺภิโรปยิ
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชಾಯิํ ผลิ.
- [๗] อิตฺโต ปณฺณรเส กปฺเป สตฺตาเหสฺสุ ชนาธิปา
สทฺสสรณามา เต จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

^๑ ฉ., เท., อ. ปุปฺผเต

^๒ ฉ., เท. จตฺ

^๓ ฉ., เท., อ. สมิติ

^๔ ฉ., เท., อ. สนฺติเก, เอมฺปริปิ.

^๕ ฉ., เท. หิมนุตตฺตา อ. หิมนุตโต

^{๖-๖} ฉ., เท. ปริสา ลา ตทา อหุ อ. ยาว สมฺมุตโต อหุ

^๗ อ. อคฺคจฺฉนสมฺปนฺโน

[๘] ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภิกฺขเภา สจฺจิกิตตา กตํ พุทฺธสุส สาสนฺนติ.

อิตถิํ สุทํ อายสฺมา กุมุทมาลียเภา เถโร อิมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปสมํ กุมุทมาลียตฺถเธรปทานํ.

๒. นิสุเสนิทายกตฺถเธรปทานํ

[๙] โภณฺฑณฺณสุส ภควโต โลกนาถสุส* ตาทิโน
อาโรหตฺถาย ปาสาทํ นิสุเสนี การิตา มยา.

[๑๐] เตน จิตฺตปฺปสาเทน อนุโภตฺวาน สมฺปทา
ธารมิ อนุติมํ เทหิ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนเ.

[๑๑] เอกตีสมฺหิ กปฺปานํ สหสฺสมฺหิ ตโย อหุ^๒
สมฺพหุลา นาม ราชานเ จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

[๑๒] ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภิกฺขเภา สจฺจิกิตตา กตํ พุทฺธสุส สาสนฺนติ.

อิตถิํ สุทํ อายสฺมา นิสุเสนิทายโก เถโร อิมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ นิสุเสนิทายกตฺถเธรปทานํ.

* ฉ.,เท.,อิ. โลกเชฏฺฐสุส

^๒ สุยา. มหา อิ. ตทา

๓. รตฺติยปฺปผิยตุเถราปทาน^๑

[๑๓] มิคฺลฺหุโท ปุเร อาสี อรณฺเณ กานเน อหํ
 วิปสฺสี อทฺทสํ พุทฺธํ เทวเทวํ นราสภํ.

[๑๔] รตฺติกํ ปฺปผิตํ ทิสฺวา กุณฺธิ ธรณีนฺรุหํ
 สมฺมลํ ปคฺคเหตฺวาน อุปเนสี มहेสินโน.

[๑๕] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปผมภีโรปยํ
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ ปฺปผทานสฺสิทํ ผลํ.

[๑๖] อิตฺโต จ อฏฺฐเม กปฺเป สฺสฺสฺสพสนนสนามโก
 สตฺตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ^๒ มหพฺพโล.

[๑๗] ปฏฺฐสมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺเณ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สฺกํ อายสฺมา รตฺติยปฺปผิโย^๓ เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ รตฺติยปฺปผิยตุเถราปทาน.

๔. อุทปานทายกตฺเถราปทาน

[๑๘] วิปสฺสินโน ภควโต อุทปาโน กโต มยา
 ปิณฺฑทปาตํ^๔ คเหตฺวาน^๕ นียยาเทสี อหํ ตทา.

[๑๙] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกริ ตทา
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ อุทปานสฺสิทํ ผลํ.

^๑ ฉ. รตฺติปฺปผิยตุเถราปทาน ^๒ ฉ., เท. ราชโหสี อ. ราชโหสี

^๓ ฉ. รตฺติปฺปผิโย ^{๔-๕} ฉ., เท. ปิณฺฑทปาตญจ ทตฺวาน อ. ปิณฺฑทปาตญจ ททิตฺวาน

[๒๐] ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภิกฺขุณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อุทปานทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตถํ อุทปานทายกตฺเถราปทานํ.

๕. สี่หาสนทายกตฺเถราปทานํ

[๒๑] นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ ปทุมุตฺตรนายเก
ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน สี่หาสนมทาสหํ.

[๒๒] พหุหิ คณฺธมาเลหิ^๑ ปรโลกสุขาวโ^๒
ตตฺถ ปุชฺชํ กริตฺวาน นิพฺพายติ พหุชฺชโน.

[๒๓] ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน วนฺทิตฺวา โพธิมุตฺตมํ
กปฺปานํ สตสฺสสํ ทุคฺคตี นุปปชฺชหํ.

[๒๔] ปณฺณรสสฺสสุมฺหิ กปฺปานํ อฏฺฐ อาสุ เต
สิลฺลจฺจุยสนามา จ^๓ ราชานํ จกฺกวตฺติโน.

[๒๕] ปฏิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภิกฺขุณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สี่หาสนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปญฺจมํ สี่หาสนทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ อี. ปหุตคณฺธมาเลหิ

^๒ ฉ., เท. ทิฏฺฐธมฺมสุขาวโ

^๓ อี. ว

๖. มคฺคทตฺติกตุเถราปทาน

- [๒๖] อโนมทสฺสี ภควา ทิปทินฺโท นราสโก
 ทิฏฺฐธมฺมสุขตถาย อพฺโลกาสมฺหิ จงฺกมิ.
- [๒๗] อุทฺธเต ปาเท ปุปฺพานิ โสภิ^๑ มุทฺธนิ ติฏฺฐจเร
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน วนฺทิตฺวา ปุปฺผโมกิริ.
- [๒๘] วิสกปฺปสทฺสสมฺหิ อิตฺโต ปญฺจ ชนา อหุ
 ปุปฺผจฺจนฺนียา นาม จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๒๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถิ สุกฺกํ อายสฺมา มคฺคทตฺติโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

ฉฐํ มคฺคทตฺติกตุเถราปทาน.

๗. เอกที่ปิยตุเถราปทาน

- [๓๐] ปทุมฺมุตฺตรสฺส มุณีโน สลเพ โพธิมุตฺตเม
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน เอกที่ปิ อทาสห.
- [๓๑] ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ นิพฺพตฺเต ปุณฺณสณฺจเย
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ ทิปทานสฺสิทํ ผล.
- [๓๒] โสฬเส กปฺปสทฺสเส อิตฺโต^๒ เต จตุโร ชนา
 จนฺทามา นาม นามเนน จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

^๑ อ. ราส

^๒ อ. กปฺปสทฺสเสโต เม

[๓๓] ปฐิสุมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เอกทึปิโย เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

สตฺถมํ เอกทึปิยตฺถเราปทานํ.

นวมภาณวาโร.

๘. มณิปุชกตฺถเราปทานํ

[๓๔] โอเรน หิมวณฺตสฺส นทิกา สมฺปวตฺตถ
 ตสฺสา จานุเปตตฺตมฺหิ สยมฺภู วสเต ตทา.
 [๓๕] มณี ปคฺคยฺห ปลฺลงกํ สารุจิตฺตํ มโนรมํ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
 [๓๖] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ มณี อภิโรปยิ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
 [๓๗] อิตฺโต จ ทฺวาทเส กปฺเป สตรํสีสนามกา
 อญฺจ^๑ เต ราชานอ อาสํ จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
 [๓๘] ปฐิสุมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฉพภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา มณิปุชโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

อญฺจมํ มณิปุชกตฺถเราปทานํ.

^๑ อ. อญฺเจเต

๑๐. สงฆุปฏจากตุเถราปทาน

[๔๕] เวสสภุมหิ ภควติ อาสี^๑ อารามิโก^๒ อหัง
ปสนนจิตโต สุมโน อุปฏจี สงฆมุตตม^๓.

[๔๖] เอกตตีสเ อิตโต กปเป ยัมมมกริ ตทา
ทุกคตีส นามิขานามิ อุปฏจानสสิท^๔ ผล^๕.

[๔๗] อิตโต เต สตตเม กปเป สตเตवास^๖ สโมตถกา^๗
สตตรตณสมปนา จกุกวตติ มหพพลา.

[๔๘] ปฏิสมภิกา จตสโส วิโมกขาปิ จ อฏฐิเม
ฉพภิญญา สจจิกตา กตัม พุทฺธสส สาสนนติ.

อิตถิ สุก อายสมา สงฆุปฏจาโก เถโร อิมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ทสม สงฆุปฏจากตุเถราปทาน.

ตสสุททาน

กุมุโท อถ นิสฺเสถนี รตติโก อุทปานโท
สีหาสนี มคคปโป^๑ เอกทีปี มณิปโป
ติกิจจโก อุปฏจาโก อฏฐตาฬิส คาทกาติ.^๔

อฏฐารสโม กุมุทวคโค.

^{๑-๓} จ., เท. อโหสรามิโก ^๒ จ., เท. สโมทกา อ. สโมตถกา

^๓ จ., เท. มคคปโป อ. มคควา ^๔ สฺยา. เอกุณญญาสคาทกาติ จ., เท. เอกปญญาส คาทกาติ.

๑๕. กุฎชุปุเปิยวคฺโค

๑. กุฎชุปุเปิยตฺเตราปทานํ

- [๑] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ สตรํสีว อุตฺตมํ^๑
ทิสํ อนุวิโลเกนฺตํ คจฺจนฺตํ อนิลนฺชเส.
- [๒] กุฎชํ ปุเปิตํ ทิสฺวา สํวิตฺถสโมตฺถกํ^๒
รฺกฺขโต โอจิณฺตฺวาน ผุสฺสสฺส อภิโรปยิ.
- [๓] เทวณฺฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุเปผิ อภิโรปยิ
ทฺคฺคตฺติ นาทิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๔] อิตฺโต สตฺตฺรเส กปฺเป ตโย อาสีสุ^๓ ปุเปิตา
สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๕] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺิเจ
ฉพฺภินฺนํ สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กุฎชุปุเปิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ กุฎชุปุเปิยตฺเตราปทานํ.

๒. พนฺธุชิวกตฺเตราปทานํ

- [๖] โสภิต^๔ นาม สมฺพุทฺธो สยมฺภู สพุทฺทวณฺณโต
สมาธิ โส สมปาปโน นิสิตฺติ ปพฺพตฺตฺนเร.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. อุคฺคตํ

^๒ ฉ.,เท. สํวิตฺถตฺสโมตฺถกํ อิ. สํวิตฺถตฺสโมตฺถกํ

^๓ ฉ.,เท. ตโย อาสีสุ สุปุเปิตา

^๔ ฉ.,เท.,อิ. สิทฺธิตฺถ

[๗] ชาตสุสเร คเวสนโต ทกขั ปุปฺผมุตฺตมํ
พณฺธุชีวกปุปฺผานิ อทุทสํ สมณนฺตรํ.

[๘] อุโภหตุเถहि ปคฺคยห อูปคจฺฉิ มหามฺหานี
ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน โสภิตสฺสาภิโรปยิ.^๑

[๙] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยิ
ทุคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๑๐] อิตฺโต จตฺตุนฺนเต กปฺเป เอโก อาสี ชนาธิโป
สมฺมทุทกปโป นามเน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๑๑] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถํ สุกํ อายสฺมา พณฺธุชีวกโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทุตฺติยํ พณฺธุชีวกตฺถเธรปทานํ.

๓. โกตุมฺพริยตฺถเธรปทานํ

[๑๒] กณฺโณการวฺ ไซตฺตุนฺตํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺตุนฺตเร
อปปเมยฺยว อุตฺธิ อุตฺตํ^๒ ธรณี ยถา.

[๑๓] ปุเรตํ^๓ เทวสงฺฆเมน นิสภาชานียํ ยถา.
หฺมฺมโจ หฺมฺมเจเน จิตฺเตเน อูปคณฺฉิ นรุตฺตมํ.

^๑ ฉ., เท., อ. สิทฺธตฺถสฺสาภิโรปยิ

^๒ ฉ., เท. วิตฺถตํ

^๓ ฉ., เท. ปุชิตํ อ. ปเรตํ

- [๑๔] สตฺต ปุปฺผานิ ปคฺคยฺห โกตุมฺพริ^๑ สมากุลํ
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสี สิริโน โลกพณฺธุโน.
- [๑๕] เอกตฺตีสฺส อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยํ
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๑๖] อิตฺโต วิสตฺติกปฺปมฺหิ มหาเนลสนามโก
 เอโก อาสี^๒ มหาเตโช จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๑๗] ปฏฺฐิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา โกตุมฺพริโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ตติยํ โกตุมฺพริยตฺเถราปทานํ.

๔. ปณฺจหตฺถียตฺเถราปทานํ

- [๑๘] ติสฺโส นามาสิ ภควา โลกเชฏฺโง นราสโก
 ปุรฺกขโต สาวเกหิ รติยํ ปฏิปชฺชถ.
- [๑๙] ปณฺจ อุปฺพลหตฺถา จ จตุโฏฏฺฐปิตา^๓ มยา
 อาหุติ ทาทุกาโมหํ ปุตุโตมฺหิ^๔ หิตฺติทฺธิยา.^๕
- [๒๐] สุวณฺณวณฺณํ สมพุทฺธํ คจฺฉนฺตํ อนฺตรราปณฺเ
 พุทฺธธรรมิ^๕ มุฏฺโฐมฺหิ^๖ ปุชฺเชสี ทิปทฺตตมํ.

^๑ ฉ., เท. โกตุมฺพรสมากุลํ

^๓ ฉ., เท. จาตุรา จปิตา มยา อ. จตุโรฏฺฐปิตา มยา

^๕ ส., อ. พุทฺธธรรยาภิมุฏฺโฐมฺหิ

^๒ ฉ., เท. อาสิ

^๔ ฉ., เท. ปคฺคณฺเห วตฺติทฺธิยา อ. มุโคมฺหิ

^๖ ฉ., เท. มุฏฺโฐมฺหิ

- [๒๑] เทวนวเต อิตโต กปเป ยัม ปุเปฌมภิโรปยี
 ทุคคตึ นากิชานามิ พุทฺธปุชายิทำ ผลั.
 [๒๒] อิตโต เตรสกปฺปมฺหิ ปณฺจ สุลภสมฺมตา^๑
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตึ มหพฺพลา.
 [๒๓] ปฏิสมฺภิภา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตัม พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถัม สุกัม อายสฺมา ปณฺจหตฺธิโย เถโร อิมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

จตุตถัม ปณฺจหตฺถิตฺตฺเถราปทาน.

๕. อธิสมุคฺคทายกตฺเถราปทาน

- [๒๔] อุเทนตัม สตรํสีว ปิตฺรํสีว^๒ ภาณุมั
 กกฺขั วิลสนฺตัม วปทุมฺมตฺตรนํยัก.
 [๒๕] อธิสมุคฺคัม^๓ นิมนฺเตตฺวา มธฺขุทฺเท อนิลเก
 ปาสาเทปิ^๔ จิตฺโต สนฺโต อทาสี โลกพนฺธโน.
 [๒๖] อฏฺฐจสฺตสฺสสฺสานิ อहेสิํ พุทฺธสํวกา
 สพฺเพสํ ปตฺต ปุเรนตัม ตโต วาปิ^๕ พหฺตฺร.
 [๒๗] เตน จิตฺตปฺปสาเทน สุกกมฺULEน จิตฺโต
 กปฺปํ สตฺสสฺส สกฺคตึ นุปปชฺชหิ.

^๑ ฉ.,เท. ปณฺจ สุลภสมฺมตา อ. ปณฺจาสฺ สภาสมฺมตา

^๓ ฉ.,เท. อธิสมุคฺคานิ ปิสิตฺวา อ. อธิสมุคฺคา นิสนฺเตตฺวา

^๕ ฉ.,เท.,อ. จาปิ

^๒ อ. อุคฺคตัม อิว

^๔ ฉ.,เท.,อ. ปาสาเท

[๒๘] จตุตทาฬีสมฺหิ สหสฺเส กปฺปานิ อฏฺฐติสฺ เต
มฺหิสมนฺตนาమా^๑ เต จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

[๒๙] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉนิคฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุํ สุกฺมา อายสฺมา อธิมฺมุคฺคทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

ปณฺจมนํ อธิมฺมุคฺคทายกตเถราปทาน.

๖. โพธิอุปฎจายกตเถราปทาน

[๓๐] นครเ รรมวติยา อาสี มุรฺชวาทโก^๒
นิจฺจุปฺปจฺฉานยฺตุโตมฺหิ คโตหํ โพธิมฺมุคฺคตม.

[๓๑] สายํ ปาตํ อุปฺปจฺฉิตฺวา สุกกมฺมฺเลน โจทิตो
อฏฺฐารส กปฺปสฺเต ทุคฺคตํ นุปฺปชฺชหํ.

[๓๒] ปณฺจทเส กปฺปสฺเต อิตฺโหสี^๓ ชนาธิโป
ทมฺโถ^๔ นาม นามเณ จกฺกวตฺติ มหพฺพล.

[๓๓] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉนิคฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุํ สุกฺมา อายสฺมา โพธิอุปฎจายโก^๕ เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

ฉฏฺฐํ โพธิอุปฎจายกตเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. อธิมฺมุคฺคสนาเมา เต

^๒ อ. มุรฺชนามโก

^๓ ฉ., เท. อิตฺโ อาสี อ. ราชาโหสี

^๔ ฉ., เท. มุรฺช

^๕ ฉ., เท. โพธิอุปฎจายโก

๗. เอกจินติกตเถราปทาน

- [๓๔] ยทา เทโว เทวกายา จวเต อายุสงขยา
ตโย สหทา นิจฺจรฺนติ เทวานํ อนโมทติ.
- [๓๕] อิตโต โภ สุคตํ คจฺฉ มนุสฺसानํ สหปุยตํ
มนุสฺสญฺโตะ สหุทฺธเม ลภ สหุํ อนุตฺตรํ.
- [๓๖] สา เต สหฺทา นิวิจฺจสฺส^๑ มุลชาตา ปติฏฺฐิตา
ยาวชฺชิวํ อสฺสิหฺรา สหุทฺธเม สุปเวทิตะ.
- [๓๗] กาเยน กุสฺลํ กตฺวา วาจา ย กุสฺลํ พหุํ
มนสา กุสฺลํ กตฺวา อปุยาปชฺฌํ นิรุปริ.
- [๓๘] ตโต อุปจิตํ ปุญฺญํ กตฺวา ทาเนน ตํ พหุํ
อญฺเฌปิ มจฺเจ สหุทฺธเม พุทฺธมจฺริเย นิเวสย.
- [๓๙] อิมาย อนุกมฺปาย เทวา เทว^๒ ยถาวิทฺ^๓
ภวฺนตํ^๔ อนโมทนติ เอहि เทว ปุณฺณปุณฺ.
- [๔๐] สํวิโคโคหิ^๕ ตทา อาสิ^๖ เทวสงฺฆะ สมาคเต
กํสุ นาม อหํ โยนิ คมิสฺสามิ อิตโต จโต.
- [๔๑] มม สํเวคฺคณฺณาย สมโณ ภาวิตินฺทริโย
มมฺพุทฺธิตฺถกาโม โส อากจฺฉิ มม สนฺติเก.^๖
- [๔๒] สุมโน นาม นาเมเน ปทุมุตฺตรสาวโก
อตุทฺธมฺมานาสสิตฺวา สํเวเชสิ มมํ ตทา.

^๑ ฉ., เท. นิวิจฺจสฺส อ. นิวิจฺจาย

^๒ สย. เทวเทว

^๓ ฉ., เท. ยถา วิทฺ

^๔ ฉ., เท. จวฺนตํ

^{๕-๖} ฉ., เท. สํเวโค เม ตทา อาสิ อ. สํวิโคคมฺหิ ตทา อาสิ ^๖ ฉ., เท. สนฺติกํ, เอวมฺปริปิ.

- [๔๓] ตสฺสหาหิ วจันํ สุตฺวา พุทฺเธ จิตฺตํ ปสาทयी
อภิวาทเตววาปี^๑ สมฺพุทฺธํ ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๔๔] อุปฺปชฺชิตฺ^๒ ส ตตฺถเว สุกกมฺมเลน โจทิตो
กปฺปานํ สตสฺสหาหิ^๓ ทุคฺคตี นฺนูปฺปชฺชหิ.
- [๔๕] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภูจิเม
ฉพฺภินฺนยา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา เอกจินฺตโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ เอกจินฺติกตุเถราปทานํ.

๘. ติกณฺณิปปุณฺณิยตุเถราปทานํ

- [๔๖] เทวภูโต อหํ สนฺโต อจฺฉราหิ ปุรฺกขโต
ปุพฺพกมฺมํ สริตฺวาน พุทฺธเสฏฺฐํ อนฺนสฺสรี.
- [๔๗] ติกณฺณิปปุณฺณํ ปคฺคยฺห สกํ จิตฺตํ ปสาทयी
พุทฺธมฺหิ^๓ อภิโรเปสี วิปสฺสิมฺหิ นราสเภา.
- [๔๘] เอกนฺนฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุณฺณํ อภิโรเปยฺ^๔
ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปายิทํ ผล.
- [๔๙] เตสฺสตตฺติมฺหิตโต กปฺเป จตุโรสุ^๕ รมฺมตฺตมา
สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวัตฺตี มหพฺพลา.

^๑ ฉ., เท., อ. ตํ ธีรํ อภิวาทเตวา

^๓ อ. พุทฺธสฺส

^๕ ฉ., เท. จตุราสุ อ. จตุราสุ นรุตตมา

^๒ ส. อุปฺปชฺชิสฺส

^๔ ฉ., เท. ปุณฺณมภิปุชฺชย

[๕๐] ปฏิสัมภิตา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนํ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตถํ สุทํ อายสฺมา ติกณฺณปุเปฌียเธโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

อฏฺฐมํ ติกณฺณปุเปฌียตุเถราปทานํ.

๕. เอกจารียตุเถราปทานํ

[๕๑] ตาวตีสฺส เทเวสุ มหาโฆโส ตทา อหุ
พุทฺธเ จ โลเก นิพฺพาติ มยญฺจมหฺ สราคินฺ.
[๕๒] . เตสํ สํเวคชาตานํ โสภสฺสสมฺมจฺฉินํ
สพฺเพน อุปตฺถพุทฺธเ อคมํ พุทฺธสฺสนฺติเก.
[๕๓] มนุสฺสวํ คเหตฺวาน สงฺคีติ^๑ อภินิมฺมิตํ
ปรินิพฺพานกาลมฺหิ^๒ พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
[๕๔] สพุเพ เทวานุโมทิสฺส อจฺจุราโย จ เม ตทา
กปฺปานํ สตสฺสสฺสํ ทุคฺคตี นฺนปฺปชฺชํ.
[๕๕] สญฺจิกปฺปสฺสสฺสมฺหิ อิตฺโต โสภสฺส เต ชนา
มหามลฺลชนา นาม จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
[๕๖] ปฏิสัมภิตา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนํ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตถํ สุทํ อายสฺมา เอกจารียเธโร อีมา คาทาโย อภาสิตถาติ.

นวมํ เอกจารียตุเถราปทานํ.

^๑ ส. สณฺหิตํ อ. สํหิตํ

^๒ ฉ., เท. ปรินิพฺพุตกาลมฺหิ

๑๐. ติวณฺฏิปฺปํผิยตุเถราปทานํ

[๕๗] อภิภุ^๑ เถโร ปนฺชฌาม สพฺเพ สงฺกมฺม เต มยฺ^๑
เตสํ นิชฺฌายมานานํ ปรีพาโห อชายถ.

[๕๘] สุนฺนโท นาม นามเนน พุทฺธสฺส สวากโก ตทา
ธมฺมทสฺสิสฺส มุนิโน อาคณฺชิ มม สนฺติเก.

[๕๙] เย เม ปฏฺฐจรา^๒ อาสํ เต เม ปุปฺผํ อทุํ ตทา
ตาทํ ปุปฺผํ คเหตุวาน สวากโก อภิโรปยิ.

[๖๐] โสหํ กาลํ กโต ตตฺถ ปุณฺาปี อุปฺปชฺชหํ
อฏฺฐจารส กปฺปสฺเต วินิปาตํ น คณฺณหํ.

[๖๑] เตรเสโต กปฺปสฺเต อฏฺฐจาสุํ ฐมฺเกตุโน
สตุตฺรตนสมฺปนฺนา จกฺกาวตฺตี มหพฺพลา.

[๖๒] ปฏฺฐสมฺภาทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺเณ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ติวณฺฏิปฺปํผิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ติวณฺฏิปฺปํผิยตุเถราปทานํ.

^{๑-๑} ส. อภิภูโตปนฺชฌนฺติ ฉ.,เท. อภิภูตํ ปนฺชฌนฺติ สพฺเพ สงฺกมฺม เต มมํ อ. อภิภู
โว ปนฺชฌนฺติ

^๒ ฉ.,เท.,อ. พทฺธจรา

ตสสุททานัน

กุณฺโฆ^๑ พนฺธุชชีวี จ โกตุมฺพริกหตฺถิโย
 อีสิมฺคโค จ โพธิ จ เอกจินฺตึ ติกณฺณโก
 เอกจารึ ติวณฺณึ จ คาถา ทฺวาสนฺนิจิ ปกิตฺติตาติ.^๒

เอณฺนวีสตีโม กุณฺนปฺปผิยวคฺโค.

^๑ สย. กุณฺชา ฉ., เท., อ. เอกโซ

^๒ สย. สฺนิจิ ปกิตฺติตาติ อ. พาสฺนิจิ

- [๗] ตมห์ ตินมาทาย สนุถรี ธรณิมุตตเม
ตีเณว^๑ ตาลปตฺตานิ อหริตฺวานห์ ตทา.
- [๘] ติทนฺเท^๒ จทนํ กตฺวา สิทฺตตฺถสฺส อทาสห์
สตุตฺตาห์ ธารยํ ตตฺถ^๓ เทวมานุสฺส สตุถุโน.
- [๙] จตฺตุนฺนุเต อิตฺ^๔ กปฺเป ยํ ตินํ อททึ ตทา
ทฺคฺคตึ นามิขานามิ ตินทานสฺสทึ ผลํ.
- [๑๐] ปญฺจสฺสฏฺฐิมฺหิตอ กปฺเป จตฺตาโรสุํ มหทฺธนา
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตึ มหพฺพลา.
- [๑๑] ปฏฺฐิสฺสภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิกฺขมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ตินสนฺถารทายโก^๕ เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ ตินสนฺถารทายกตฺเถราปทานํ.

๓. ขณฺฑพฺพลียตฺเถราปทานํ^๖

- [๑๒] ผุสฺสสฺส ไช ภควโต ญโป อาสิ มหาวเน
กฺขชเรหิ ตทา ภินฺโน สํรฺพฺโห^๗ ปาทโป ตหิ.
- [๑๓] วิสมณฺจ สมํ กตฺวา สุทฺธาปิณฺฑํ อทาสห์
ติโลกครุโน ตสฺส กุณฺเหหิ ปริโตสสิโต.

^๑ อ. ตีเณ จ

^๒ ฉ., เท. ติเณน อ. ตํ ตินํ

^๓ ฉ., เท. ตสฺส

^๔ ฉ., เท. จตฺตุนฺนุติโต

^๕ ฉ. ตินสนฺถารโก

^๖ ฉ., เท., ขณฺฑพฺพลียตฺเถราปทานํ

^๗ ฉ., เท. ปฺรโห

- [๑๔] เทวนวุเต อิตโต กปเป ยัม กมฺมมกริ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ สุธาปิณฑสฺสิทํ ผล.
- [๑๕] สตฺตสตฺตติกกปฺปมฺหิ ชิตเสนาสฺมํ โสฬส
 สตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๑๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺยา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตุถํ สุกํ อายสฺมา ขณฺฑมุลฺลียเ อเโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ขณฺฑมุลฺลียตฺเถรปาทาน.

๔. อโสกปฐกตฺเถรปาทาน

- [๑๗] ติปุรายํ^๑ ปุเร รมฺเม ราชุยฺยานํ อหุ ตทา
 อฺยุยานปาโล ตตฺถาสี รมฺโย ปฏฺจจโร^๒ อห.
- [๑๘] ปทุโม นาม นาเมน สมฺมฏฺฐ สปปโต^๓ อหุ
 นิสินฺนํ ปุณฺฑริกมฺหิ ฉายา น ชหิตํ มฺนี.
- [๑๙] อโสกํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา ปิณฑิการิ สฺทสฺสนํ
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสี ชลชฺชุดมนามิโน.
- [๒๐] จตฺนวุเต อิตโต กปเป ยัม ปุปฺผํ อภิโรปิ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผล.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ทิวราย

^๒ ฉ.,เท. พทฺจจโร

^๓ อิ. สปปโก

[๒๑] สุตตติมฺหิ^๑ อิตฺ กปฺเป โสฬส อรณฺณชหา^๒
 สุตตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.

[๒๒] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณวา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อโสกปฺฐโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ อโสกปฺฐกตฺถเธรปทานํ.

๕. องฺโกลกตฺถเธรปทานํ

[๒๓] องฺโกลํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา มาลาवरสโมคตํ^๓
 โอจิณฺิตวาน ตํ ปุปฺผํ อคมํ พุทฺธสนฺติเก.^๔

[๒๔] สิทฺธตฺโถ ตมฺหิ สมเย ปฏฺฐีลโน มหามฺุ
 มุทฺตตํ ปฏฺฐิมาเนตฺวา คฺหายํ ปุปฺผโมกิริ.

[๒๕] จตฺนวุเต อิตฺ กปฺเป ยํ ปุปฺผํ อภิโรปยิ
 ทฺคฺคตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺฐายิทํ^๕ ผล.^๕

[๒๖] จตฺตีสมฺหิ อิตฺ กปฺเป อาเสโก เทวคชฺชิตฺโต
 สุตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพล.

[๒๗] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณวา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ จ.,เท. สุตตตีสมฺหิต

^๓ จ.,เท. มาลาวาร สโสก

^{๕-๕} จ.,เท. ปุปฺผทานสฺสิทํ ผล

^๒ ส. อรณฺณชหา

^๔ จ.,เท. พุทฺธสนฺติเก, เอวมฺปริปิ.

อิตุถิ สุกฺ อายสฺมา อังโกลโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมนํ อังโกลกตฺเถราปทานํ.

๖. กิสลยปฺชกตฺเถราปทานํ

[๒๘]	นคเร ทวารวติยา
อุทปาโน จ ตตฺถเภา	มาลฺวาวจโน มมํ อหุ
ปาทปानํ วิโรหโน.
[๒๙]	สพฺเพน อุปตฺถทฺโธ
มมานุกมฺปมานो โส	สิทฺธตฺโถ อปฺราชิโต
คจฺจนเต อนิลฺยชเส.
[๓๐]	อณฺณํ กิณฺณจิ น ปสฺสสามิ
อโสภปฺลลวํ ทิสฺวา	ปฺปชาโยคํ มเหสิโน
อากาเส อุกฺขิปี อหํ.
[๓๑]	พฺพุทธสฺส เต กิสลยา
ตาหิ ^๑ ทิสฺวาน สํวิธี	คจฺจนโต ยนฺติ ปจฺจนโต
อโห พฺพุทธสฺสพฺพารตา. ^๒
[๓๒]	จตุหนฺวเต อิตฺโต
ทฺถคฺคตี นามิขานามิ	กปฺเป ปฺลลวํ อภิโรปยิ
พฺพุทธปฺปชายิทํ ผลํ.
[๓๓]	สตุตฺตวิเส ^๓ อิตฺโต กปฺเป
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน	เอโก เอกิสฺสโร ^๔ อหุ
จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
[๓๔]	ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตา	วิโมกฺขาปิ จ อณฺณจิเม
กตํ พฺพุทธสฺส สาสนฺนติ.

^{๑-๒} ส.อ. โสหิ ทิสฺวาน ตํ อิทฺธี อโห พฺพุทธสฺส ปุชกา

^๓ ฉ.เท. สตุตฺตวิเส

^๔ ส. เอกิสฺสโร

๓๐๖ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสส เถราปทานปาลิ [๒๐. ตมาลปุปผิย

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา กิสลยปฺปชโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

นฏฺฐํ กิสลยปฺปชกตฺเถราปทานํ.

๗. ตินฺนุทกทายกตฺเถราปทานํ

[๓๕] คิริทฺตคฺจโร อาสี	มกฺกโฆ ฅามเวคิโก
ผลินํ ตินฺนุทํ ทิสฺวา	พฺพุทฺธเสฏฺฐํ อนุสฺสรี.
[๓๖] นิทฺทมิทฺวา กติปาหํ	วิจินี โลกนายกํ
ปสฺนุนจิตฺโต สฺมนโน	สิทฺทตฺถํ ติภวณฺตคฺคํ.
[๓๗] มม สงฺกปฺปมณฺเฑย	สตฺถา โลเก อนุตฺตโร
ขีณาสวสฺสสฺสเหติ	อาคณฺณิ มม สนฺติเก.
[๓๘] ปามุขฺขํ ชนยิตฺวาน	ผลทฺตโถ อุปาคมี
ปฏฺฐิตฺตเหสิ ภควา	สพฺพณฺณ วทํ วโร.
[๓๙] จตฺตุนฺนุเต อิตฺโต กปฺเป	ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา
ทฺตคฺคตี นาทิชาณามิ	ผลทานสฺสสิทํ ผลํ.
[๔๐] สตฺตปณฺณาสกปฺปมฺหิ	อุปนฺนทฺสนามโก
สตฺตรตนสมฺปนฺโน	จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
[๔๑] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺตสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺเฑยา สจฺฉิกตา	กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ตินฺนุทกทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ ตินฺนุทกทายกตฺเถราปทานํ.

๘. คิริเนลมฺภุจิปฺขกตุเถราปทานํ^๑

- [๔๒] สุเมโธ นาม ภคฺวา โลกเชฏฺโง นราสโก
ปจฺฉิเม อนุกมฺปาย ปธานํ ปทฺธิ ชินฺ.
- [๔๓] ตสฺส จงฺกมฺมานสฺส ทิปทินฺทสฺส ตาทินฺ
คิริเนลสฺส ปุปฺผานํ มฺภุจิปฺขกตุสฺส โรปยิ.
- [๔๔] เตน จิตฺตปฺปสาเทน สุกกมฺเลน โจทิตฺ
ทีสกปฺปสทฺธานิ ทุคฺคตี ญฺปปชฺชหิ.
- [๔๕] เตวีสติกปฺปสเต สุนเโล นาม ขตฺติโย
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน เอโก อาสี มหพฺพโล.
- [๔๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภุจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตุํ สํ อายสฺมา คิริเนลมฺภุจิปฺขโก^๒ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อภฺถมํ คิริเนลมฺภุจิปฺขกตุเถราปทานํ.

๙. ติกณฺทปฺปํผิยตุเถราปทานํ^๓

- [๔๗] สมฺจฺจโลติ นามเณ สยมฺภุ อปฺราชิโต
ปวฺนา นิกฺขมิตฺวาน นครํ ปาวีสี ชินฺ.
- [๔๘] ปิณฺฑจาร์ จริตฺวาน นิกฺขมฺม นครา มฺนิ
กตกิจฺจว สมฺพุทฺโธโส วสี วณฺมฺนฺตเร.

^๑ ฉ., เท., อ. มฺภุจิปฺขกตุเถราปทานํ

^๒ ฉ., เท. มฺภุจิปฺขโก

^๓ ฉ., เท. กิกณฺทปฺปํผิยตุเถราปทานํ

[๔๙] ติกณฺหิปปุณฺ^๑ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรเปยฺ^๒
ปสฺนฺนจิตฺโต สฺมนโน สยมมฺภุสฺส มหะสิโน.

[๕๐] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺปมฺภิโรเปยฺ^๒
ทฺถคฺคตฺถี นามิชา นามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.

[๕๑] ฉพาสีตมฺหิโต กปฺเป อปฺเสลาสนามโก^๓
สตุตฺตรตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวัตฺถี มหพฺพโล.

[๕๒] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิมฺภกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพมฺภินฺนา สจฺจนิคฺคา กตฺมํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา ติกณฺหิปปุณฺ^๑โย^๓ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ติกณฺหิปปุณฺ^๑มยฺยตฺถเธรปทานํ.

๑๐. ยฺยติกปุปฺปมยฺยตฺถเธรปทานํ

[๕๓] ปทฺมุตฺตโร นาม ชีโน อาหุตฺตํ ปฏฺฐิคฺคโ
ปวณา นิภมฺมิตฺวาน วิหารํ ยาทิ จกฺขมา.

[๕๔] อุโภทฺตเถหิ ปคฺคยฺห ยฺยติกํ ปุปฺปมฺมุตฺตมํ
พุทฺธสฺส อภิโรเปยฺ^๒ เมตฺตจิตฺตสฺส ตาทิโน.

[๕๕] เตน จิตฺตปฺปสาเทน อนฺนโภจฺตวาน สมฺปทา
กปฺปามํ สตสฺสสฺสํ ทฺถคฺคตฺถี ญฺปิปชฺชหํ.

^๑ ฉ., เท. กีกณฺหิปปุณฺ

^๒ ฉ., เท. อปฺลาลสิสนามโก อ. อปฺลาลปิยนามโก

^๓ ฉ., เท. กีกณฺหิปปุณฺโย

^๔ ฉ., เท. อภิโรเปยฺ

[๕๖] อิตฺโต ปณฺณาสกปฺเปสฺสุ เอโก อาสี^๑ ชนาธิโป
สมิตนฺนทโน นาม จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.

[๕๗] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺพิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา ยฺยติกปฺปฺผิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ยฺยติกปฺปฺผิยตุเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺตทานํ

ตมาลี^๒ ตินฺนสนฺดาโร ขณฺฑพฺพลฺลํ อโสภิโย
องฺโกลโก^๓ กิสฺสโย ตินฺนุโก เณลปฺปฺผิโย
ติกณฺฑทิกโก^๔ จ ยฺยติโก คาถา ปณฺณาส สตฺต จาติ.

วีสติโม ตมาลปฺปฺผิยวคฺโค.

อถ วคฺอุทฺตทานํ

ภิกฺขทายี ปริวารो เสเรยโย โสภิตो ตถา
ฉตฺโต^๕ จ พนฺธุชฺชิวํ จ สฺสปรารฺจริโยปิ จ
กุมฺภโต กุมฺภโช เจว ตมาลี ทสฺโม กโต
ฉ สตานิ จ คาถานํ^๖ ฉสฏฺฐิจิ จ ตตฺตตฺตริ.

ภิกฺขวคฺคทสฺกํ.

ทฺติยสฺตกํ สมตฺตํ.

^๑ ฉ., เท. อาสี

^๓ ฉ., เท. องฺโกลกํ

^๕ ฉ., เท. ฉตฺตญจ

^๒ ฉ., เท. ตมาลตฺติณฺนสนฺดาโร

^๔ ฉ., เท. ทิกณฺฑโก

^๖ ฉ., เท. คาถานิ

๒๑. กณิการปุปฺพิยวฺกโค

๑. กณิการปุปฺพิยตุเถรปทานํ

[๑] กณิการํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา โอจินิตฺวานหํ ตทา
ติสฺสสฺส อภิโรเปสึ โอฆตฺถิณฺณสฺส ตาทิโน.

[๒] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรเปยิ
ทฺถุคฺคํ นานิขานามิ พุทฺธปฺปชಾಯิํ ผลํ.

[๓] ปณฺจตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป อรุณปาโลติ^๑ วิสฺสุโต
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวัตฺถิ มหพฺพโล.

[๔] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กณิการปุปฺพิโย เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ กณิการปุปฺพิยตุเถรปทานํ.

๒. มินฺลปุปฺพิยตุเถรปทานํ^๒

[๕] สุวณฺณวณฺโณ ภควา สตรึสึ ปภาวโร^๓
จกฺกมณํ สมารุพฺโห เมตฺตจิตฺโต สิขี^๔ สโต.

[๖] ปสฺนฺนจิตฺโต สุมฺโน โถเมตฺวา^๕ ฌาณมุตฺตมํ
มินฺลปุปฺผํ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรเปยิ.

^๑ ฉ., เท. อรุณปาณิตี

^๒ อ. วินฺลปุปฺพิยตุเถรปทานํ

^๓ ฉ., เท., อ. ปตฺตปา

^๔ ฉ., เท. สิขีสโต อ. สิขี สโต

^๕ ฉ., เท., อ. วนฺทิตฺวา

- [๗] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิปฺชยํ
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิตํ ผลํ.
- [๘] เอกนตฺตีสเ กปฺปมฺหิ^๑ สุเมฆมนนามโก
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สํ ํ อายสฺมา มินฺลปฺปผิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ มินฺลปฺปผิยตฺเถราปทาน.

๓. กีกณิกปุปผียตฺเถราปทาน^๒

- [๑๐] กณฺจณคฺขิมยสงฺกาโส สพฺพณฺณู โลกนายโก
 โอทกํ ททโมคฺคยฺห สินายิ โลกนายโก.
- [๑๑] ปคฺคยฺห กีกณิกปฺปผํ วิปสฺสิสฺสากิโรปยํ
 อุกฺคจิตฺโต สุมฺโน ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
- [๑๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิปฺชยํ
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิตํ ผลํ.
- [๑๓] สตฺตฺวีสตฺติกปฺปมฺหิ ราชา ภีมรโธ อหุ
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๑๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ., เท. เอกนตฺตีสกปฺปมฺหิ ^๒ ฉ. กีกณิกปุปผียตฺเถราปทาน ทย. กีกณิกปุปผียตฺเถราปทาน

๓๑๒ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสส เถราปทานปาลิ [๒๑. กถิการปฺปผิย

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา กีกถิกปฺปผิโย^๑ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ กีกถิกปฺปผิยตุเถราปทานํ.

๔. ตรณียตุเถราปทานํ

[๑๕] อตฺถทสฺสี ตู ภควา	ทิปทินฺโท นราสโม
ปฺรกุขโต สาวเกหิ	คงคาตีรํ อุปาคมิ.
[๑๖] สมตฺติตฺติ กากเปยฺยา	คงคา อาสิ ทฺรุตฺตฺรา
อุตฺตารยํ ภิกฺขุสงฺฆํ	พฺพุทฺธจ ทิปทฺตฺตํ.
[๑๗] อฏฺฐาจรส กปฺปสฺเต	ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺฤคฺคํ นามิขานามิ	ตฺรณาย อิทํ ผลํ.
[๑๘] เตรสิโต กปฺปสฺเต	ปญฺจ สพุทฺโธวาทา อหํ
สตุตฺรตนสมฺปนฺนา	จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.
[๑๙] ปจฺจิมะ ^๒ จ ภเว อสฺมี	ชาโตหิ พฺราหฺมโณ กุเล
สทฺธิ เตหิ สหาเยหิ	ปพฺพชฺชํ สตุฏฺฐํ สาสนะ ^๒
[๒๐] ปฏฺฐิสฺสภิทา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิมะ
ฉพฺพภินฺนํ สจฺฉิกิตฺตา	กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.
- อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ตรณียโย เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ ตรณียตุเถราปทานํ.

^๑ ส. กีกถิกปฺปผิโย ทย กีกถิกปฺปผิโย

^{๒-๒} สฺยา. อิมะ ปาชา น ทิสฺสนฺติ.

๕. นิคฺคณฺฐทปฺปฝิยตฺเถราปทาน

- [๒๑] วิปสฺสิสฺส ภควโต อาสี อารามิโก อหํ
นิคฺคณฺฐทปฺปฝํ ปคฺคยห พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
- [๒๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยิ
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๒๓] ปณฺจตฺตีสเ* อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี ชนาธิโป
มหาปตาโป^๒ นามเน^๒ จกฺกวตฺตีส มหพฺพลโ.
- [๒๔] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตติ.

อิตฺถํ สฺสทํ อายสฺมา นิคฺคณฺฐทปฺปฝิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ปณฺจมนํ นิคฺคณฺฐทปฺปฝิยตฺเถราปทาน.

๖. อุทกทายกตฺเถราปทาน

- [๒๕] ภูณฺชนตฺถํ สมณํ ทิสฺวา วิปฺปสฺสนมฺมนาวิลํ
ฆณฺเฏโนทกมาทาย สิทฺธตฺถสฺส อทาสหิ.
- [๒๖] นิมฺมโล โหมหํ อชฺช วิมโล ชีณสฺสโย
ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ ผลํ นิพฺพตฺตเต มม.
- [๒๗] จตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป อุทกํ^๓ อททํ ตทา^๓
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ อุทกทานสฺสิทํ^๔ ผลํ.

* ฉ., เท. ปณฺจวีสเ

^{๒-๒} ฉ., เท. มหาปตาปนาเมน

^{๓-๓} ส. ยํ ตทา อหํ ฉ., เท. อุทกํ ยมทาสหํ อ. อุทกํ ยํ ตทา อหํ ^๔ ฉ., เท. ทกทานสฺสิทํ

๓๑๔ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสุส เถราปทานปาติ ๒๑. กณิการปุปผิย

[๒๘] เอกสมุจิมิหิโต กปฺเป
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน

[๒๙] ปฐมภิภา จตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิมะ
ฉพภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุกฺกํ อายสฺมา อุกกททายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตุถาติ.

อภฺถมํ อุตฺกทายกตฺเถราปทานํ.

๓. สถปพมตลยตุเถรพทนํ

[๓๐] กณิการั้ว โขตนันต์ นิสินันน์ ปพพตุนตเร
 โอภาเสนันต์ ทิสสา สพฺพา สิทธิขตฺถ์ นรสารถี.

[៣១] ឆ្នាំ អេស្បឺនី កុតុវាន ខុន្តី សន្ធាយអំ តតា
ប្រុដំ សាណុំ ឡេតុវាន បុតុសុស អិរិរិប្បី.

[๓๒] จตุรภูเต อิตโต กปเป ยํ ปุณฺณมภิโรปยํ
 ทุคฺคตํ นานิชานามิ พุทฺธชฺชายิทํ ผลํ.

[๓๓] เอกปณฺณาสิตอ กปฺเป เอโก อาสิ^๓ ชุตินฺธโร
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

[๓๔] ปฐมมภิภา จตสฺโส วิโมกฺชาปิ จ อภฺจิมะ
ฉพภินฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^៣ ឈ., ពេ. ខេត្តបាត់ដំបង ខ. ខេត្តបាត់ដំបង

๓ จ.,ท. อาสี

๒ จ.,เท. สนุนยหห

อิตถํ สุทํ อายสฺมา สลพมاليโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ สลพมاليยตุเถราปทานํ.

๘. โกรณฺทปฺปํผิยตุเถราปทานํ

[๓๕]	อกฺกนฺตณฺจ ปทํ ทิสฺวา
ปเทนาหุปทํ ยนฺโต	จกฺกาลงฺการณฺฐิตํ
วิปสฺสิสฺส มหฺสิโน.
[๓๖]	โกรณฺทํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา
หฺมฺโจ หฺมฺเจน จิตฺเตน	สมฺมลํ ปุชฺชิตํ มยา
อวณฺทํ ปทมฺตตฺตมํ.
[๓๗]	เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ	ยํ ปุปฺผมภิปุชฺชยํ
พฺพุทฺธปฺปชายิทํ ^๑ ผลํ.
[๓๘]	สตฺตปณฺณาสกปฺปมฺหิ
สตฺตตรตนสมฺปนฺโน	เอโก วิตมโล อหุ
จกฺกาวตฺตี มหพฺพโล.
[๓๙]	ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส
ฉพภินฺญา สจฺฉิกตา	วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา โกรณฺทปฺปํผิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

อภฺฐมํ โกรณฺทปฺปํผิยตุเถราปทานํ.

^๑ ส.อ. ปทปฺปชายิทํ ผลํ

๘. อาธารทายกตฺเถราปทาน

[๔๐] อาธารกั มยา ทินฺนํ สิขิโน โลกพนฺธุโน
ชาเรมิ ปจวี สพฺพํ เกวลํ วสุธํ อิมํ.

[๔๑] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
ชาเรมิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนे.

[๔๒] สุตฺตวีเส อิตฺโต กปฺเป อหะสุํ จตุโร ชนา
สมนฺตวรุณา^๑ นาม จกฺกวัตฺตํ มหพฺพลา.

[๔๓] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อาธารทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

นวมํ อาธารทายกตฺเถราปทาน.

๑๐. ปาปนิวาริตฺเถราปทาน^๒

[๔๔] ติสฺสสฺส^๓ หิ^๔ ภควโต เทวเทวสฺส ตาทิโน.
เอกจฺจตุตฺตํ มยา ทินฺนํ วิปฺปสฺสนेเน เจตสา.

[๔๕] นีวตฺตํ โหติ เม ปาปํ กุสฺลสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อากาเส จตฺตํ ชาเรนฺติ ปุพฺพกมฺมสฺสิทํ ผลํ.

[๔๖] จริมํ วตฺตเต มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
ชาเรมิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนे.

^๑ สී. สมตฺตจรรณา นาม ฉ.,เท. สมนฺตวรุณา นาม ^๒ อ. วาตตปนิวาริตฺเถราปทาน

^๓ อี. ติสฺสสฺสหา ^๔ ฉ.,เท. ตุ

[๔๗] เทวนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ จตฺตมททํ ตทา
ทฺฤคฺคํ นาริขานามิ จตฺตทานสฺสทํ ผลํ.

[๔๘] เทวสฺสทตฺติ อิตโต กปฺเป อฏฺฐาสีสุ ชนาธิปา
มหานิทานนาเมน ราชานอ จกฺกวตฺตโน.

[๔๙] ปฏฺฐิสฺสภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺเณ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ปาปนิวาริโย^๑ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

ทสฺมํ ปาปนิวาริยตุเรวาทานํ.

ตสฺสอุทฺตทานํ

กณฺธิกาโร มิเนลณฺจ กิณฺนิ ตารณฺน จ
นิคฺคณฺตฺติปฺปฬิ^๒ ทกฺโก สลฺโฬ จ กุรณฺตโก
อาธารโก^๓ ปาปวาริ^๓ เอกฺกนปณฺณาส คาถกาติ.

เอกวิสฺตีโม กณฺธิการปฺปฬิยวคฺโค.

^๑ สี.อิ. วาตตปนิวาริโย

^๒ สฺยา. นิคฺคณฺตฺติปฺปฬิ

^{๓-๓} สฺยา. อาธารทานํ ปาปณฺจ

๒๒. หตฺถิวกุโ

๑. หตฺถิทายกตฺเถรอปทานํ

- [๑] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน
 นาคเสนฺนุโจ มยา ทินฺโน อีสาทนฺโต อรุพฺพหโว.^๑
- [๒] อุตฺตมตฺถํ อนฺุโหมิ สนฺติปทมนฺุตฺตรํ
 นาคทานํ มยา ทินฺนํ สพฺพโลกหิตฺสึโน.
- [๓] จตฺตุนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ นาคมทหิ ตทา
 ทฺฤคฺคตี นากิขานามิ นาคทานสฺสึทํ ผลํ.
- [๔] อญฺญสฺสตฺตติกปฺปมฺหิ โสฬสาสีสุ ขตฺติยา
 สมนตฺปาสาทิกา นาม จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๕] ปฏฺฐิสฺมกิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺภินฺนยา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา หตฺถิทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ หตฺถิทายกตฺเถรอปทานํ.

๒. ปานธิทายกตฺเถรอปทานํ

- [๖] อรณฺณิกสฺส^๒ ฌายิโน เมตฺตจิตฺตตปสฺสึโน^๒
 ธมฺมสฺส^๓ ภาวิตตฺตสฺส อทาสี ปานธี อหํ.

^๑ ฉ.,เท. อรุพฺพหวา

^{๒-๒} ฉ.,เท.,อิ. อรณฺณิกสฺส อีสึโน จิรตฺตตปสฺสึโน

^๓ ฉ.,เท. วทฺธสฺส อี. วทฺธสฺส

- [๗] เตน กมฺเมน ทิปทินฺท โลกเชฏฺฐ นราสภ
ทิจฺพพยานํ อนุโภมิ ปุพฺพกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๘] จตฺตฺนวุเต^๑ อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
ทฺฤคฺคตฺตี นาภิชานามิ ปานธิสฺส อิทํ ผลํ.
- [๙] สตฺตสฺตตฺตติมฺหิโต^๒ กปฺเป อฏฺฐ อาสีสฺสุ ขตฺติยา
สุยานา นาม นามเนน จกฺกวตฺตฺตี มหพฺพลา.
- [๑๐] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายุสฺมา ปานธิตายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺฤติยํ ปานธิตายกตฺเตราปทานํ.

๓. สจฺจสญฺญกตฺเตราปทานํ

- [๑๑] เวสฺสฏฺฐ^๓ นาม ภควา^๓ ภิกฺขุสงฺฆปฺรภฺวโต
เทเสติ อริยสจฺจานิ นิพฺพาเปฺนโต มหาชนํ.
- [๑๒] ปรมการุญฺญปตฺโตมฺหิ สมิตฺตี อคฺมาสหํ
โสทํ นิสินฺนโก สนฺโต ฆมฺมํ อสฺสโสสิ สตฺถโน
- [๑๓] ตสฺสหาหํ ฆมฺมํ สุตฺวาน เทวโลกํ อคฺจฺจนํ
ตฺส กปฺปานิ เทเวสุ อวสี ตตฺถหํ ปฺเร.

^๑ อ. เอกฺกนวุเต อิตฺโต

^{๓-๓} ฉ., เท., อ. เวสฺสฏฺฐ ตมฺหิ สมเย

^๒ ฉ., เท. สตฺตสฺตตฺตติโต

- [๑๔] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ สญฺญมฺลภี ตทา
 ทุคฺคตฺตี นาภิชานามิ สจฺจสญฺญาภิํ ผลํ.
- [๑๕] จพฺพีสฺมุหิ อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี ฆนาธิโป
 เอกมุสฺสิตนาโม^๑ จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๑๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
 จพฺพิณฺณา สจฺจฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา สจฺจสญฺญโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ สจฺจสญฺญกตฺเถราปทานํ.

๔. เอกสญฺญกตฺเถราปทานํ

- [๑๗] ทุมฺมคฺเค ปัสฺสูลิกํ . ลคฺคํ ทิสฺวาน สตฺถุโน
 อณฺชลี ปคฺคเหตุวาน ปัสฺสูลํ อวณฺทหํ.^๒
- [๑๘] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ สญฺญมฺลภี ตทา
 ทุคฺคตฺตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชาภิํ ผลํ.
- [๑๙] ปณฺจวีเส อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี ฆนาธิโป
 อมิตาโกติ นามเณ จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.
- [๒๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
 จพฺพิณฺณา สจฺจฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

^๑ ฉ., เท. เอกมุสฺสิตนาเมน

^๒ สย. อวณฺทหํ

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เอกสณณโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ เอกสณณกตฺเถรปทานํ.

๕. รํสํสณณกตฺเถรปทานํ

[๒๑] อุเทนฺตํ สตรํสํว	ปิตฺรํสํว ^๑ ภาณุมํ
พฺยคฺชฺสภํ ปวริ	สุชาตํ ปพฺพตฺตฺนฺตเร.
[๒๒] พุทฺธสฺส อานุกาโว	โส ชลเต ปพฺพตฺตฺนฺตเร
รํเส จิตฺตํ ปสาเทตฺวา	กปฺปํ สคฺคฺมฺหิ โมทหํ.
[๒๓] อวเสสฺส กปฺเปสฺสุ	กุสลํ กริตํ ^๒ มยา
เตน จิตฺตปฺปสาเทน	พุทฺธานุสฺสติยาปิ จ.
[๒๔] ตีสภปฺปสทฺสเสโต	ยํ สณณมลภี ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ	พุทฺธสณฺณายิทํ ผลํ.
[๒๕] สตฺตปณฺณาสกปฺปมฺหิ	เอโก อาสี ชนาธิโป
สุชาโต นาม นามเน	จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
[๒๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺตฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา รํสํสณณโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ รํสํสณณกตฺเถรปทานํ.

^๑ ส. สตรํสํว อ. วิตรํสํว

^๒ ฉ., เท. จริตํ อ. ตีริตํ

๖. สุนฺธิตฺตฺเถราปทานํ

- [๒๗] อสฺสตฺเถ หริโตภาเส สํวิฐุพฺพหฺมฺหิ ปาทเป
 เอกํ พุทฺธคตํ สญฺญํ อลภิตุํ^๑ ปฏฺิสุสโต.
- [๒๘] เอกตฺตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ สญฺญมฺลภี ตทา [๒]
 ตสฺสา สญฺญาย วาหสา ปตฺโต เม อาสวกฺขโย.
- [๒๙] อิตฺโต เตรสกปฺปมฺหิ วณฺโฑ^๒ นาม ขตฺติโย
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพล.
- [๓๐] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ आयสฺมา สุนฺธิโต^๔ เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

จญฺจํ สุนฺธิตฺตฺเถราปทานํ.

๗. ตาลวณฺณทายกตฺเถราปทานํ

- [๓๑] ตาลวณฺณํ มยา ทินฺนํ ติสฺสสฺส ทิพฺพจกฺขุโน^๕
 คิมฺหํ นิพฺพาปนตฺถาย ปริพาโหปสนฺติยา.
- [๓๒] สุนฺนิพฺพาเปมิ ราคคฺคิ โทสคฺคิณฺจ ตทฺตฺตฺริ
 นิพฺพาเปมิ จ โมหคฺคิ ตาลวณฺณสฺสลิทํ ผลํ.

^๑ จ.,เท. อลภี

^๒ อ. ทุคฺคิ นากิขานามิ พุทฺธสญฺญยิทํ ผลํ

^๓ จ.,เท.,อ. ธนฺนุโจ

^๔ ส. สนฺธิโต

^๕ จ.,เท.,อ. ติสฺสสฺสาทิจจพฺพนฺโน

[๓๓] กิเลสํ ฌาปีตา มยุหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
ธารมิ อนฺติมํ เทหํ สมฺมาสมพุทฺธสํสาเน.

[๓๔] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกริ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ตาลวณฺณสุสฺสีหํ ผลํ.

[๓๕] เตสญฺญิมฺหิ อิตฺโต กปฺเป มหารามสฺนามโก^๑
สฺตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพลโ.

[๓๖] ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภินฺนํ สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.

อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา ตาลวณฺณทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

สฺตฺตมํ ตาลวณฺณทายกตฺเถราปทานํ.

๘. อุกกนฺตสญฺญกตฺเถราปทานํ

[๓๗] กุสาฏกํ คเหตฺวาน อฺปชฺฌายสฺส^๒ ปารุเป^๒
มนฺตญฺจ อนฺลิกฺขามิ กณฺฑกภาทสฺส^๓ ปตฺติยา.

[๓๘] อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ อาหุตีเน ปฏิกุคฺหํ
อฺสภํ ปวริ อคฺคํ ติสฺสํ พุทฺธํ คชฺชตฺตมํ.^๔

[๓๙] กุสาฏกํ ปตฺถริตํ อุกกมนฺตํ นรุตฺตมํ
สมฺมุคฺคตํ มหาวีริ โลกเชฏฺฐจํ นราสภํ.

^๑ ฉ., เท. มหามาสนามโก อ. มหารามาสนามกา ^{๒-๒} ฉ., เท., อ. อฺปชฺฌายสฺสํ ปฺเร

^๓ ส. กณฺฑกภาทสฺส ฉ., เท. กณฺฑาทสฺส ^๔ ฉ., เท. คชฺชตฺตมํ

- [๔๐] ทิสฺวา ตํ โลกปชฺโชตํ วิมลํ จนฺทสนฺนิภํ
 อวณฺที สตฺถุโน ปาเท วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา.
- [๔๑] จตฺตุนฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ อทาสี ภูสํภกํ
 ทุคฺคตี นามิขานามิ ภูสํภกสฺสทํ ผลํ.
- [๔๒] สตฺตตฺตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี ฆนาทิปโป
 สุนฺนโท นาม นามเนน จกฺกวัตฺตํ มหพฺพลโ.
- [๔๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปณฺณมา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺทสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา อกฺกนฺตสฺสณฺณโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

อญฺฺจมํ อกฺกนฺตสฺสณฺณกตฺเถราปทานํ.

๕. สปปิทายกตฺเถราปทานํ

- [๔๔] นิสินฺโน ปาสาทวเร นารีคณปฺรภุชโต
 พฺยาธิตํ สมณํ ทิสฺวา อติณามสทฺ^๑ ฆรํ.
- [๔๕] อูปวิฏฺฐํ มหาวีรํ เทวเทวํ นราสภํ
 สปปิเตลํ มยา ทินฺนํ สิทฺธตฺตสฺส มहेสิโน.
- [๔๖] ปสฺสทฺททฺธํ ทิสฺวา วิปฺปสนฺนมุขินฺทริยํ
 วณฺทิตฺวา สตฺถุโน ปาเท อนุสฺสาวายี ปุเร.

^๑ จ.,เท. อภินามสทฺ

[๔๗] ทิสฺวา มํ สุปฺสนฺนํ^๑ อิทธิยา ปารมี คโต
นํ อพฺภุคฺคมิ วีโร^๒ หัสราชา อมฺพเร.

[๔๘] จตฺตฺนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทฺที ตทา
ทฺคฺคตฺตี นาภิชานามิ สปปิตฺเตลลฺลสฺสิทํ ผลํ.

[๔๙] อิตฺโต สตฺตฺตฺเร กปฺเป ทฺตฺติเทวสฺนามโก^๓
สตฺตฺตฺตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตฺตี มหพฺพโล.

[๕๐] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สปปิตฺทายโก เถโร อีมา คาลาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สปปิตฺทายกฺตฺเถราปทาน.

๑๐. ปาปนิวาริยตุเถราปทาน

[๕๑] ปิยทสฺสิสฺส ภควโต จงฺกมํ โสริตํ มยา
นพฺเพหิ ปฏฺฐิจฺฉนฺนํ วาตาตปนิวารณํ.

[๕๒] ปาปํ วิวชฺชนตฺถาย กุสฺลสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
กิเลसानํ ปหานาย ปทฺธี สตฺถุ สาสเน.

[๕๓] อิตฺโต เอกาทสฺส กปฺเป อคฺคิตฺเตชฺชิตฺ^๔ วิสฺสุโต
สตฺตฺตฺตฺนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตฺตี มหพฺพโล.

^๑ ฉ., เท. สุปฺสนฺนํ

^๓ ฉ., เท. ชฺชิตฺเตวสฺนามโก

^๒ ฉ., เท. วีโร

^๔ ฉ., เท., อ. อคฺคิตฺเตวติ

[๕๔] ปฐิสมุภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 ฌพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สฺสํ อายสฺมา ปาปนิวาริโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

ทสมํ ปาปนิวาริยตุเถราปทานํ.

ตตฺตฺตฺตฺตฺ

หตฺถิ ปานธิ สจฺจญฺจ เอกสณฺณิ จ รัสสิโย^๑
 สนฺธิโต ตาลวณฺณิ^๒ จ ตถา อกฺกนตฺสณฺณโก
 สปิ ปาปนิวาริ จ จตฺตฺตฺตฺตฺ คาทกาติ.

พาวิสตีโม หตฺถิวกุโค.

^๑ ฉ., เท. รัสสิโก

^๒ ฉ., เท. ตาลวณฺณิ

๒๓. อาลมพนทายกวกุโค

๑. อาลมพนทายกตุเถราปทาน

- [๑] อตฺถทสฺสิสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
 อาลมพณฺ^๑ มยา ทินฺนํ ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
- [๒] ธรณิ ปฏฺฐิพชฺชามิ วิปุลํ สาคฺรปปริ^๒
 ปาณฺณสฺ จ อิสฺสรียํ วตฺเตมิ วสุธาย จ.
- [๓] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๔] อิตฺโต เทวสญฺญิกปฺปมฺหิ ตโย อาสีสฺส ขตฺติยา
 เอกาทสฺสิตนามา^๓ เต จกฺกวตฺติ มหพฺพลา.
- [๕] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตถิ สุกฺ อายสฺมา อาลมพนทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

ปจฺมํ อาลมพนทายกตุเถราปทาน.

๒. อชินทายกตุเถราปทาน

- [๖] เอกตฺติเส อิตฺโต กปฺเป คณฺสนฺถารโก^๔ อหํ
 อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ อาหุติํ ปฏฺฐิคฺคหํ.

^๑ ฉ.,เท. อาลมพณ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. เอกา ปสฺสิตนามา

^๒ อิ. สาคฺรมพริ

^๔ ส. คณฺสนฺถา อโหสํ ฉ.,เท. คณฺสนฺถารโก

[๗] จมฺมขณฺทํ มยา ทินฺนํ สิริโน โลกพฺนฺธุโน
เตน กมฺเมเน ทิปทินฺท โลกเชฏฺฐ นรํสา.

[๘] สมฺปตฺตี อนุโมตฺวาน กิเลเส ฌาปยิ อหํ
ชาเรมิ อนุติมํ เทหํ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน.

[๙] เอกตฺติเส อิตฺโต กปฺเป อชินํ ยํ อทาสหํ
ทฺฤคฺคตี นาภิชานามิ อชินสฺส อิทํ ผลํ.

[๑๐] อิตฺโต ปณฺณาสเก^๑ กปฺเป ราชฺา อาสี สุตฺทายโก
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๑๑] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺิจิเม
ฉพฺภิญฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา อชินทฺายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺูติยํ อชินทฺายกตฺเถราปทานํ.

๓. เทวตนิยตฺเถราปทานํ

[๑๒] มิคฺลฺุทฺโต^๒ ปฺุเร อาสี อรณฺเณ กานเน อหํ
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ อาหุติณํ ปฏฺิคฺคหํ.

[๑๓] มํสเปสิ มยา ทินฺนา วิปฺสฺสิสฺส มहेสิโน
สเทวกสฺมิ โลกสฺมิ อิสฺสวํ การยามหํ.

[๑๔] อิมินา มํสทาเนน รตนํ นิพฺพตฺตเต มม
ทฺุเว เม รตนา โลเก ทิฏฺฐจรมฺมสฺส ปตฺติยา.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ปณฺจเม

^๒ ฉ.,เท.,อิ. มิคฺลฺุทฺโต, เอวมฺบริปิ.

- [๑๕] เตหิ สพุเพ อติโหมิ^๑ มัสทานสฺส ปตฺติยา^๒
 คตตณฺจ มุทฺกั มยฺหิ ปญฺญา นิปุณฺเวทินิ.^๓
- [๑๖] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ มัสมททํ ททา
 ทุคฺคตํ นาทิขานามิ มัสทานสฺสทํ ผลํ.
- [๑๗] อิตฺโต จตฺตถเก กปฺเป เอโก อาสี ชนาธิโป
 มหาโรหิตนาโม โส จกฺกวตฺติ มหพฺพลโ.
- [๑๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เทวรัตนโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

ตติยํ เทวรัตนียตฺเถรอปทาน์.

ทลโม ภานวโร.

๔. อารกขทหายกตเถรอปทาน์

- [๑๙] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต เวทิกา^๔ การิตา มยา^๕
 อารกฺโข จ มยา ทินฺโน สุตตสฺส มहेสิโน.
- [๒๐] เตน กมฺมวิเสเสน น ปสฺสี^๕ ภายเภาวํ
 กุหิณฺจि อุปฺปนฺนสฺส ตาโส มยฺหิ น วิชฺชติ.
- [๒๑] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ เวทํ การยํ ปุเร
 ทุคฺคตํ นาทิขานามิ เวทิกาย อิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. อนุโหมิ

^๒ ฉ.,เท. สตฺติยา

^๓ ฉ.,เท. นิปุณฺเวทินิ

^{๔-๕} ฉ.,เท.,อิ. เวทํ การวปีตา มยา

^๕ สฺยา. ปสฺเส

[๒๒] อีโต ญฺญจฺมฺหิ กปฺปมฺหิ อปสฺเสนสฺสนามโก
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพล.

[๒๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อารกฺขทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ อารกฺขทายกตฺเถราปทานํ.

๕. อพฺยาริกตฺเถราปทานํ

[๒๔] วิปสฺสิสฺส ภควโต อคฺคิสาลํ อทาสหํ
พฺยาริกานญจ อวาสํ อญฺโหนทกปฏฺฐิคฺคหํ.

[๒๕] เตน กมฺเมเนยํ มยฺหํ อตฺตภาโว สฺสนิมฺมิโต
พฺยาราทํ นาริกานามิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.

[๒๖] เอกนฺวเต อีโต กปฺเป
ทฺถคฺคํ นาริกานามิ ยํ สาลมทํ ททา
อคฺคิสาลายิทํ ผลํ.

[๒๗] อีโต จ สตุตฺตเม กปฺเป
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน เอยโก อาสี นราธิป^๑
จกฺกวตฺตํ มหพฺพล.

[๒๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อพฺยาริกโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ อพฺยาริกตฺเถราปทานํ.

^๑ จ.,เท.,ธ. เอยโกสี อปราชิต

- [๓๖] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุํพฺมภีโรปยํ
ทฺคฺคตฺตํ นามิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๓๗] สตฺตวีสเ อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี ชนาธิโป
มหาปตาโป^๑ นามเณ จกฺกาวตฺตํ มหพฺพลโ.
- [๓๘] ปฏฺฐสมภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพภิญฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา โสวณฺณวฏฺฐสิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตุตมํ โสวณฺณวฏฺฐสฺสียตุเถราปทานํ.

๘. มินฺทวฏฺฐสฺสียตุเถราปทานํ

- [๓๙] นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ สิบฺมฺหิ วทตํ วเร
วฏฺฐสเกหิ อากิณฺณํ โพธิปฺปชํ โอกาสํ.
- [๔๐] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุํชฺมกริํ ตทา
ทฺคฺคตฺตํ นามิขานามิ โพธิปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๔๑] อิตฺโต ฉพฺพิสติกปฺเป อหุ^๒ เมฆพฺภนามโก
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺตํ มหพฺพลโ.
- [๔๒] ปฏฺฐสมภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพภิญฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา มินฺทวฏฺฐสิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อญฺฐมํ มินฺทวฏฺฐสฺสียตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. มหาปตาปนาเมน

^๒ สฺยา. อหุ

๕. สุกตาเวฬียตุเถราปทาน

- [๔๓] อสิโต นาม นามเน มาลากาโร อหิ ตทา
 อาเวฬิ ปคฺคเหตุวาน รมฺโฆ ทาตุ วชามหิ.
- [๔๔] อสมฺปตฺโตมฺหิ ราชานํ อทฺทสํ ลีขินายกํ
 หฏฺฐเณ หฏฺฐเณ จิตฺเตน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.
- [๔๕] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิโรปยิ
 ทุคฺคตฺติ นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผล.
- [๔๖] ปณฺจวิเส อิตฺโต กปฺเป ราชา โหมิ มหพฺพโล
 เวภาโร นาม นามเน จกฺกตฺตีส มหพฺพโล.
- [๔๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุกตาเวฬิโย เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตถาติ.

นวมํ สุกตาเวฬียตุเถราปทาน.

๑๐. เอกวนุทนียตุเถราปทาน

- [๔๘] อฺสภํ ปวโร วีโร เวสฺสภํ วิชิตาวินํ
 ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน พุทฺธเสฏฺฐจํ อวนฺทหิ.
- [๔๙] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺริ ตทา
 ทุคฺคตฺติ นากิขานามิ วนฺทนาย อิทํ ผล.

- [๕๐] จตุวีสมหิ กปปมฺหิ วิคตานุทนามโก^๑
 สตุตฺรตนสมฺปนโน จกฺกวตฺตี มหพฺพลโ.
- [๕๑] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา เอกวนฺทนิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ เอกวนฺทนิยตุเถราปทานํ.

ตสฺสุทฺธานํ

อาลมฺพนญฺจ อชินํ มํสทารกฺขทายโก
 อพฺยาธิวฺกุลโสณฺณ^๒ มิณฺชอาเวพฺพนฺทํ
 เอกปณฺณาส คาทาโย คณฺธิตา อตฺถทสฺสีหิตี.

เตวีสติโม อาลมฺพนทายกฺวคฺโค.

^๑ ฉ.,เท. วิคตานุทนามโก

^๒ ฉ.,เท. อพฺยาธิวฺกุลโสณฺณ

๒๔. อุทกาสนทายิวคโค

๑. อุทกาสนทายกตเถรอปทาน

- [๑] อารามทวารวรา นิภขมม ผลกัม สนฺธรี อหัม
อุทกณฺจ อุปฏฺฐาสิ อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา.
- [๒] เอกตฺติเส อิตฺโต กปฺเป ยัมมมมกฺรี ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ อาสเน โจทเก ผลัม.
- [๓] อิตฺโต ปณฺณเรเส กปฺเป อภิสามสมวฺหโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.
- [๔] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตัม พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถัม สุกฺมา อายสฺมา อุทกาสนทายโกเถโร อิมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺจมี อุทกาสนทายกตเถรอปทาน.

๒. ภาชนทายกตเถรอปทาน^๑

- [๕] นคเร พนฺธุรมติยา กุมฺภกาโร อหัม ตทา
ภาชนัม อนฺุปาลสิ ภิภฺขุสงฺฆสฺส ตาวเท.
- [๖] เอกนฺวตฺติโต กปฺเป ภาชนัม อนฺุปาลยัม
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ ภาชนสฺส อิทัม ผลัม.

^๑ ฉ., เท. ภาชนปาลกตเถรอปทาน

[๗] เตปญญาเส อิตโต กปเป อนนตชลินามโก^๑
สตตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺวตฺติ มหพฺพลโ.

[๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตุถํ สํ อายสฺมา ภาชนทายโก^๒ เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

ทฺติยํ ภาชนทายกฺตฺเถราปทานํ.

๓. สาลปฺปผิยฺตฺเถราปทานํ

[๙] อรุณวติยา นคเร อโหสี ปุวิโก^๓ ตทา
มม ทฺวาเรน คจฺจนฺตํ สีขิณํ อทฺทสํ ชินํ.

[๑๐] พุทฺธสฺส ปตฺตํ ปคฺคยฺห สาลปฺปผิ อทาสํ
สมฺมคฺคตฺสส พุทฺธสฺส วิปฺปสนฺเนน เจตสา.

[๑๑] เอกตฺติเส อิตโต กปเป ยํ ปุปฺผมภิทาสํ
ทฺคฺคตฺติ นาภิชานามิ สาลปฺปผสฺสิทํ ผลํ.

[๑๒] อิตโต จุทฺทสกปฺปมฺหิ อโหสี อมิตถฺชลโ
สตตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺวตฺติ มหพฺพลโ.

[๑๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

^๑ ฉ.,เท. อนนตชลินามโก

^๓ ส.,อิ. ปุวิโก ฉ.,เท. ปุวิโก

^๒ ฉ.,เท. ภาชนปาลโก

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สาลปฺปผิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ สาลปฺปผิยฺกตุเถราปทาน.

๔. กิลณชทายกตุเถราปทาน

[๑๔] ทิวรายํ ปุเร รมเม นพกาโร อหํ ตทา
สิทฺฐตฺถเ โลกปชฺโชเต ปสนฺนา ชนตา ตเห.

[๑๕] ปุชฺตถํ โลกนาถสฺส กิลณชํ ปริเยสตี
พฺพุทฺฐชํ กโรนฺตานํ กิลณชํ อทท^๑ อหํ.

[๑๖] จตุณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ กิลณชสฺส อิทํ ผลํ.

[๑๗] สดฺตสฺสทฺตติกปฺปมฺหิ ราชา อาสี ชลนฺธโร^๒
สทฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๑๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา กิลณชทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ กิลณชทายกตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. อทท

^๒ อ. ชฺฉินฺธโร

๕. เวทีกการกตุเถราปทาน^๑

- [๑๙] วิปสฺสสิน โภควโต โพธิยา ปาทปุตฺตเม
ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน การสี เวทิกํ อหํ.
- [๒๐] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป การสี เวทิกํ อหํ
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ เวทิกาย อิทํ ผลํ.
- [๒๑] อิตฺโต เอกาทเส กปฺเป อโหสี สุริยสฺสโม
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺตี มหพฺพโล.
- [๒๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจิเม
ณพภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา เวทีกการโก^๒ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

ปลงจมนํ เวทีกการกตุเถราปทาน.

๖. วณฺณการกตุเถราปทาน

- [๒๓] นครเ อรุณวติยา วณฺณกาโร อหํ ตทา
เจติเย ทฺถสฺสภณฺฑาทานิ นานาวณฺณํ รชเมหํ.^๓
- [๒๔] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ วณฺณํ รชยํ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ วณฺณทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๒๕] อิตฺโต เตวีสติกปฺเป จนฺทสมฺสนามโก^๔
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺตี มหพฺพโล.

^๑ สฺยา. เวทีกการกตุเถราปทาน

^๓ ฉ.,เท.,อ. รชเมหํ

^๒ สฺยา. เวทีกการโก

^๔ ฉ.,เท. วณฺณสมฺสนามโก อ. จนฺทปมฺสนามโก

[๒๖] ปฐิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา วรรณการโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ วรรณการกตุเถราปทานํ.

๘. ปิยาลปฺปผิยตุเถราปทานํ

[๒๗] มิคฺฉุทฺโธ ปุเร อาสี อรณฺเณ กานฺเน อหํ
 ปิยาลํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา คตมคฺเค ขิปี อหํ.

[๒๘] พุทฺธสฺส^๑ ปตฺตํ ปคฺคยฺห ปิยาลปฺปผมทาสนํ
 มคฺเค คตสฺส พุทฺธสฺส วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา.^๒

[๒๙] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิปฺฐยํ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺฐายิทํ ผลํ.

[๓๐] ปฐิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปิยาลปฺปผิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตฺถมํ ปิยาลปฺปผิยตุเถราปทานํ.

^{๑-๒} ฉ., เท. อยํ คาทา น ทิสฺสติ.

๘. อมฺพยาคทายกตุเถราปทาน

- [๓๑] สเก สิปเป อปตถทโธ^๑ อคมํ กานนํ อหํ
 สมฺพุทฺธํ ยนตํ^๒ ทิสฺวาน อมฺพยาคํ อทาสหํ.
- [๓๒] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมททํ ตทา
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ อมฺพยาคสฺสิทํ ผลํ.
- [๓๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิกฺกตา สจฺฉิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อมฺพยาคทายโกเถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ อมฺพยาคทายกตุเถราปทาน.

๙. ชคตการกตุเถราปทาน

- [๓๔] นิพฺพุเต โลกนาถมฺหิ อตฺถทสฺสสินฺรุตฺตเม
 ชคตํ การิตา มยฺหํ พุทฺธสฺส ญฺูปมุตฺตเม.
- [๓๕] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต ยํ กมฺมมกฺกรํ ตทา
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ ชคตียา อิทํ ผลํ.
- [๓๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิกฺกตา สจฺฉิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ชคตการโกเถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ชคตการกตุเถราปทาน.

^๑ อ. อวตฺถทโธ

^๒ อ. สนตํ

๑๐. วาสิทายกตฺเถรอปทานํ

[๓๗] กมฺมาโรหํ ปุเร อาสี ติวรายํ ปุรุตฺตเม
เอกา วาสิ มยา ทินฺนา สยมุภํ อปฺราชิตํ.

[๓๘] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ วาสิมทฺที ตทา
ทฺคคฺคํ นาทิชาณามิ วาสิทานสฺสทํ ผลํ.

[๓๙] ปฏฺฐิสฺสุมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภูจิเม
ฉพฺปิณฺณยา สจฺจุณฺนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตุถํ สุกํ อายสฺมา วาสิทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ วาสิทายกตฺเถรอปทานํ.

ตสฺสอุทฺทหานํ

อุทฺทกาสนํ^๑ ภาชนิโย สาลปฺปฬิ กิลฺมฺชโท
เวทิกา วณฺณกาโร จ ปิยาลอมฺพยาโคโท
ชคฺคิ วาสิทายิ^๒ จ คาถา ติส จ นว จาติ.

จตุรวีสติโม อุทฺทกาสนทายิวคฺโค.

^๑ ฉ., เท. อุทฺทกาสนทายนํ

^๒ ฉ., เท. วาสิทาทา

๒๕. ตูรทายิวคโค

๑. ตูรภูจิตายกตุเถราปทาน^๑

- [๑] มิคลฺหุโ^๒ ปุเร อาสี อรณฺเณ กานเน อหํ
ตํ ทิสฺวา^๓ รุธิรมาทาย^๔ สงฺฆสฺส อททํ อหํ.
- [๒] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมททํ ตทา
ทุคฺคตํ นาภิชานามิ ตูรภูจิติสฺสทํ ผลํ.
- [๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุกฺมา อายสฺมา ตูรภูจิตายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

ปจฺมํ ตูรภูจิตายกตุเถราปทานํ.

๒. นาคเกสริยตฺเถราปทานํ

- [๔] ฐนุํ อเวชฺฌ^๕ กตฺวาน วณฺมชฺโฆคฺหิ อหํ
เกสริํ โอสริ^๖ ทิสฺวา ปพฺพมคฺคํ^๗ สมฺภูจิตํ.
- [๕] อุโภทตฺเถहि ปคฺคยฺห สิริเร กตฺวาน อณฺชลิ
พุทฺธสฺส อภิโรเปสิ ติสฺสสฺส โลกพนฺธุโน.

^๑ ฉ., เท. ตูรทายกตุเถราปทานํ

^๓ ฉ., เท. ภริตฺวา

^๕ ฉ., เท. อเวชฺฌํ อ. อเวชฺฌ

^{๗-๗} ฉ., เท. ปตปตฺตํ อ. สพฺพมคฺคํ สุปฺปตฺตํ

^๒ ฉ., เท. มิคลฺหุโท

^๔ ฉ., เท. ตูรมาทาย อ. หริตฺวา

^๖ ฉ., เท. โอคตํ

- [๖] เทวนวุเต อิตโต กปเป ยํ ปุပ္พมภิโรปิ
 ทุคคตํ นามิขานามิ พุทฺธปุชฺชายิหํ ผลํ.
- [๗] สตุตฺตตฺตติเม^๑ กปเป สโมกฺขรณนามโก^๒
 สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวัตฺตํ มหพฺพล.
- [๘] ปฐฺมิสมฺภิภา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จปฺภิณฺเฒา สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา นาคเกสริโย เถโร อิมํ คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ทุติยํ นาคเกสริยตุเถราปทาน.

๓. นพินเกสริยตุเถราปทาน

- [๙] ชาตสฺสรสฺส เวมชฺเฒ วสามิ ชลกุกฺกุฏเ
 อถทฺทสํ^๓ เทวเทวํ คจฺจนฺตํ อนิลณฺชเส.
- [๑๐] ตฺถนฺเตน เกสรี^๓ คยฺห วิปฺปสฺนฺเนน เจตฺสา
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสํ ติสฺสสฺส โลกพฺนฺธุโน.
- [๑๑] เทวนวุเต อิตโต กปเป ยํ ปุပ္พมภิโรปิ
 ทุคคตํ นามิขานามิ พุทฺธปุชฺชายิหํ ผลํ.
- [๑๒] เตสตุตฺตติมฺหิ กปฺปมฺหิ สตุตฺตปตฺตสฺนามโก^๔
 สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวัตฺตํ มหพฺพล.

^{๑-๑} ฉ.,เท. เตสตุตฺตติมฺหิ กปฺปมฺหิ สตุตฺต เกสฺรนามกา อ. ปโมกฺขรณนามโก

^๒ ฉ.,เท. อทฺทสาหํ

^๓ ฉ.,เท.,อ. เกสรี

^๔ ฉ.,เท. สตุตฺต เกสฺรนามกา

^๕ ฉ.,เท. มหพฺพลา

[๑๓] ปฏิสมภิกา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

 อิตุถํ สุทํ อายสฺมา นพินเกสริโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

 ตติยํ นพินเกสริยตุเถราปทานํ.

๔. วิรวิปฺปติยตุเถราปทานํ^๑

[๑๔] ขีณาสวสทฺสเสหิ นิยุยาติ โลกนายโก
 วิรวิปฺปํ ปคฺคยห^๒ พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

[๑๕] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุพฺพมภิปฺปชยิ
 ทฺถคฺคตี นามิชา นามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.

[๑๖] ปฏิสมภิกา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

 อิตุถํ สุทํ อายสฺมา วิรวิปฺปติโย^๓ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

 จตุตถํ วิรวิปฺปติยตุเถราปทานํ.

๕. กุฎฺฐูปกตตุเถราปทานํ

[๑๗] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต อโหสี กุฎฺฐิโคปโก
 กาเลน กาลํ ฐเปสี ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ.

^๑ ฉ., เท. วิรวิปฺปติยตุเถราปทานํ

^๒ ฉ., เท. วิรวิปฺปมทาย

^๓ ฉ., เท. วิรวิปฺปติโย

[๑๘] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
 ทุคฺคตึ นากิขานามิ ฐปทานสฺสทํ* ผลํ.

[๑๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
 ฉพฺภิกฺขณา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา กุณฺฐปโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมนํ กุณฺฐปกตฺเถรอปทานํ.

๖. ปตฺตทหายกตฺเถรอปทานํ

[๒๐] ปรมเณ ทมเณน สิทฺธตฺถสฺส มหฺลสิโน
 ปตฺตททานํ มยา ทินฺนํ อชฺชฏตฺถสฺส ตาทิโน.

[๒๑] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทธี ตทา
 ทุคฺคตึ นากิขานามิ ปตฺตททานสฺสทํ ผลํ.

[๒๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
 ฉพฺภิกฺขณา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา ปตฺตททายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ ปตฺตทหายกตฺเถรอปทานํ.

* ฉ., เท. พุทฺธปฺปชายิทํ

๗. ธาตุปุชกตเถราปทาน

[๒๓] นิพพุเต โลกนาถมฺหิ สิทธตถมฺหิ นรุตฺตเม
เอกธาคู มยา ลทฺธา ทิปทินทสฺส ตาทิโน.

[๒๔] ตาหํ ธาคู คเหตฺวาน พุทฺธสฺสาทิจฺจนฺตโน
ปญฺจวสฺเส ปริจรี ติฏฺฐนฺตํ นรุตฺตมํ.

[๒๕] จตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป
ทฺถคฺคํ นาทิขานามิ ยํ^๑ ธาตุมภิปุชยิ^๑
ธาคูปฺปญฺหเน ผลํ.

[๒๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา ธาคูปุชโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ ธาคูปุชกตเถราปทาน.

๘. สตฺตสตฺตลিপฺปผุชกตเถราปทาน^๒

[๒๗] สตฺต สตฺตลিপฺปผานิ^๓ สีเส กตฺวานหนฺตทา
พุทฺธสฺส อภิโรเปสี เวสฺสมฺมฺหิ นรุตฺตเม.

[๒๘] เอกตฺตสีเส อิตฺโต กปฺเป
ทฺถคฺคํ นาทิขานามิ ยํ ปุพฺผมภิปุชยิ^๔
ปุพฺผปุชายิทํ^๕ ผลํ.

^{๑-๑} ฉ., เท. ยํ ธาคู ปุชยิ ตทา

^๓ อ. ปาฏลিপฺผานิ

^๕ ฉ., เท. พุทฺธปุชายิทํ

^๒ ฉ., เท. สตฺตลিপฺปผุชกตเถราปทาน

^๔ ส. ปุพฺผมภิโรเปยิ

[๒๙] ปฐิสฺมภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สตฺตสฺตฺตลปิปฺปพฺพุชโก เถโร อีมา
 คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ สตฺตสฺตฺตลปิปฺปพฺพุชกเถราปทาน์.

๕. พิมพิชาลปุปฺผียตุเถราปทาน์^๑

[๓๐] ปทุมุตฺตโร นาม ชินो สยมฺภู อคฺคปฺปคฺคโล
 จตฺตจฺจุํ ปกาเสติ เทเสติ^๒ อมตํ ปทํ.

[๓๑] พิมพิชาลกปฺปผานิ^๓ ปุณฺณ กตฺวานหิ ตทา
 พุทฺธสฺส อภิโรเปสํ ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.

[๓๒] อฏฺฐสฺสฏฺฐิมฺหิโต กปฺเป จตฺโร กิณฺชเกสรา
 สตฺตตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

[๓๓] ปฐิสฺมภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภินฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา พิมพิชาลปุปฺผิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นวมํ พิมพิชาลปุปฺผียตุเถราปทาน์.

^๑ ฉ., เท. พิมพิชาลียตุเถราปทาน์

^๒ ฉ., เท. ทิปเปติ

^๓ อ. พิมพิชาลิกปฺปผานิ

๑๐. อุทฺทาลกทายกตุเถราปทาน

[๓๔] กุกฺกุโร^๑ นาม นามเนน สยมภู อปราชิต
 ปวนา นิภมิตฺวาน อนุปฺตโต มหานที.

[๓๕] อุทฺทาลกํ คเหตุวาน สยมภูสุส อทาสหิ
 สยตสฺสชฺชฎตฺสส ปสนฺนมนโส ตทา.^๒

[๓๖] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุพฺผมภิโรปยิ
 ทุคฺคตฺติ นามิขานามิ ปุพฺผทานสฺสิทํ ผลํ.

[๓๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺภิจิเม
 ฉพฺภิญฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อุทฺทาลกทายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ อุทฺทาลกทายกตุเถราปทาน.

ตสฺสุทฺธานํ

ตุวรภูจินาคปฺพินา^๓ วิรวิกฺขุณฺฐปโก^๓
 ปตฺโต ธาตุสตุตฺติโย พิมฺพิ อุทฺทาลเกน จ
 สตุตฺตีสติ คาถาโย คณฺธาโย วิภาวีสติ.

ปญฺจวิสตีโม ตูรททายิวคฺโค^๔

^๑ ฉ., เท. กุกฺโร อ. กุกฺโร

^{๓-๓} ฉ., เท. ตูรททายนพินา วิรวี กุณฺฐปโก

^๒ ฉ., เท. อหิ

^๔ ฉ., เท. ตูรททายกคฺโค

๒๖. โถมกวกุโค

๑. โถมกตุเถราปทาน

[๑]	เทวโลเก จิตฺตํ สมนฺโต	วิปัสสิสฺส มหะสิโน
	ธมฺมํ สุตฺวาน ^๑ มุกฺกิตํ	อิมํ วาจํ อภาสหิ.
[๒]	นโม เต ปุริสาชฌณ	นโม เต ปุริสุตฺตม
	พหุชฺชน ^๒ ตารยสิ	เทเสนฺโต อมตํ ปทํ.
[๓]	เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป	ยํ วาจํ อภณฺตี ตทา
	ทฺถคฺคํ นากิขานามิ	โถมนาย อิทํ ผลํ.
[๔]	ปฏิสมฺภิตา จตฺตสฺส	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
	ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉิกตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ आयสฺมา โถมโก เทโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

โถมกตุเถราปทานํ ปจฺม.

๒. เอกาสนทายกตุเถราปทาน

[๕]	วิขหิตฺวา เทวณฺณ	สมริโย อิธาคมึ
	อริการํ กตฺตกาโม	พุทฺธเสฏฺฐสฺส สาสน.
[๖]	เทวโล นาม นามเณ	ปทุมุตฺตรสาวโก
	ตสฺส ภิกฺขา มยา ทินฺนา	วิปฺปสนฺเนน เจตสา.

^๑ ฉ., เท. สุณิตฺวา

^๒ ส. พหุชฺชน

[๗] สตสหัสเส อิตโต^๑ กปเป ยัม มมมกริ ตทา
 ทุคคตี นากิขานามิ ปิณฑปาตสสิทัม ผลัม.

[๘] ปฏิสมภิทา จตสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพภิกฺขเภา สจฺฉิกิตา กตัม พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถัม สุกัม อายสฺมา เอกาสนทายโก เถโร อิมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทุตติยัม เอกาสนทายกตฺเถราปทานัม.

๓. จิตกပ္ปชกตฺเถราปทานัม

[๙] อานนฺโท นาม สมฺพุทฺโธ สยมฺภู อปฺราชิโต
 อรณฺเณ ปรีนิพุพฺพายิ อมฺนุสฺสมฺหิ กานเน.

[๑๐] เทวโลกา อิธาคนฺตฺวา จิต्तัม กตฺวานหัม ตทา
 สรีรัม ตตฺถ ฌาเปสฺสี สกฺการณฺจ อกาสมหัม.

[๑๑] เอกนฺวเต อิตโต กปเป ยัม มมมกริ ตทา
 ทุคคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทัม ผลัม.

[๑๒] ปฏิสมภิทา จตสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพภิกฺขเภา สจฺฉิกิตา กตัม พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถัม สุกัม อายสฺมา จิตกပ္ปชโก เถโร อิมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยัม จิตกပ္ปชกตฺเถราปทานัม.

^๑ ฉ., เท. สตสหัสสโต

๔. จมฺปกปฺปํผิยตฺเถราปทานํ^๑

- [๑๓] หิมวฺนตอวิฑฺฐเร วิกโน^๒ นาม ปพฺพโต
 ตสฺส เวมชฺฌเณ วสตี สมโณ ภาวิตินฺทริโย.
- [๑๔] ทิสฺวาน ตสฺโสปสมํ วิปฺปสนฺเนน เจตสา
 ตีณิ จมฺปกปฺปํผานิ คเหตุวาน สโมกิริ.
- [๑๕] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปมฺภโรปยํ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธชฺชายิทํ ผลํ.
- [๑๖] ปฏิสมฺภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สทํ อายสฺมา จมฺปกปฺปํผิโย^๓ เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ จมฺปกปฺปํผิยตฺเถราปทานํ.

๕. สตุตปาฏลิตฺยตฺเถราปทานํ

- [๑๗] กณิการํว โชตนฺตํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺนฺตเร
 สตฺต ปาฏลิตฺยปฺปํผานิ พุทฺธสฺส อภโรปยํ.
- [๑๘] จตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปมฺภโรปยํ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธชฺชายิทํ ผลํ.
- [๑๙] ปฏิสมฺภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ น.,เท. ติจมฺปกปฺปํผิยตฺเถราปทานํ

^๒ น.,เท.,อิ. วิกโต

^๓ น.,เท.,อิ. ติจมฺปกปฺปํผิโย

อิตถิ สุกิ อายสุมมา สตุตปาฏลียเ อเโร อิมมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ปลงจมนิ สตุตปาฏลียตุเถราปทาน.

๖. อุปาหนทายกตุเถราปทาน

[๒๐] อโหสิ จนุทโน นาม สมพุทฺธสฺสตรโช ตทา
เอโกปาหโน มยา ทินุโน โพธิ^๑ สมปชฺช เม ตวุ.

[๒๑] เอกนวุเต อิตโต กปเป ยํ ปาหุ^๒ อททิตฺ ตทา
ทุกคตฺตี นากิขานามิ อุปาหนสฺสสิทํ ผล.

[๒๒] ปฏิสมฺภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภินฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถิ สุกิ อายสุมมา อุปาหนทายโก เถโร อิมมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ฉฏฺฐํ อุปาหนทายกตุเถราปทาน.

๗. มณฺฑริปฺพกตุเถราปทาน

[๒๓] มณฺฑริกํ กริตฺวาน รติยํ ปฏฺฐิปชฺชหิ
อทฺทสํ สมณฺณคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆปฺปรกฺขตํ.

[๒๔] ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ปรมาย จ ปิตฺติยา
อุโภหตุเถหิ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

^๑ ฉ.,เท. โพธิ

^๒ ฉ.,เท. ปานธิ ททิตฺ อ. ปาหน

- [๒๕] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิปฺปชยํ
 ทุคฺคตํ นามิชา นามิ ปุပ္ผปฺปชฺชา ยิํ ฝลํ.
 [๒๖] อิตฺโต เตสฺส ตตฺตติ กปฺเป เอโก อาสี มหิํปติ
 ไซตฺติโย นาม นามเนน จกฺกวัตฺตํ มหพฺพโล.
 [๒๗] ปฏฺฐิสฺมภิกขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณยา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา มณฺชริปฺปชโก เถโร อีมา คาลาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สจฺจตมํ มณฺชริปฺปชกตฺเถราปทานํ.

๘. ปณฺณทหายกตฺเถราปทานํ

- [๒๘] ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ วากจิริธโร อหํ
 อโลณปณฺณภกฺโขมฺหิ นียเมสฺส จ สํวฺโต.
 [๒๙] ปาตฺราเส อนฺุปฺปตฺเต สิทฺธตฺโถ อุปคณฺณิ มํ
 ตาหํ พุทฺธสฺส ปาทาสี ปสนฺโน เสหิ ปาณฺนิ.
 [๓๐] จตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปณฺณมทํ ติ ททา
 ทุคฺคตํ นามิชา นามิ ปณฺณทานสฺส ติ ฝลํ.
 [๓๑] สจฺจตวิสฺมฺหิ กปฺปมฺหิ ราชา อาสี ยทตฺถิโย^๑
 สจฺจตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวัตฺตํ มหพฺพโล.
 [๓๒] ปฏฺฐิสฺมภิกขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณยา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ., เท. สทตฺถิโย

อิตฺถํ สุทฺถํ อายสฺมา ปญฺจนทนายโก เถโร อีมา จาถาโย
อภาสิตถาติ.

อภุชฌ์ ปณฺเฑทายกตฺเถรปาทานํ.

๕. กฎหมายกตฺเถราปทาน

[๓๓] วิปิน จาริ สมพุทฺธโร รุกขมูเล วสี ตทา
 ปณณสาถ์ กริตวาน อทาสี อปราชิตะ.

[๓๔] เอกนุเต อีโต กปเป ยัม ปณณกฺกัม ททา^๑
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ กฺกฺกทานสฺสตีทำ ผลั.

[๓๕] อัญจทีเสฏฺ อิตฺโต กปฺเป
สพฺพตฺถ อภิวสฺสึตติ
โสฬสาสึสุ ราชินโน
วุจฺจเร จกฺกาวตฺตติโน.

[๓๖] ปฐิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพภิญญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กุฎฺฐิทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

นามน์ กุฎิทายกตฺเถราปทานํ.

๑๐. อकुคปุปฺพิยตุเถราปทานํ ^๓

[๓๗] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ นิสินฺนํ ปพฺพตนฺตเร
โสภาสยนํ รัศียา^๔ สิทินํ สิทินํ ยถา.

๑ จ.ท. อทำ

^๓ ส. อคฺคชปฺปผิยตุเถรปทานํ

๒ จ.ท. อภิวีส

๔ จ., เท., อี. รังเสน

[๓๘] อคฺคชํ ปุปฺพมาทาย อุปคณฺฐี^๑ นรุตฺตมํ
ปสฺสนฺจิตฺโต สุมโน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

[๓๙] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺพมภิปฺปชยิ
ทฺถคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๔๐] ปณฺจวีสติกปฺปมฺหิ อโหสี มิตฺตฆาตโก^๒
สตุตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.

[๔๑] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา อคฺคปฺปผิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ อคฺคปฺปผิยตุเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺทหานํ

โถมเกกาสนจิตกัม^๓ จมฺปโก สตุตฺปาณฺณลิ
ปาทุมณฺชริ^๔ ปณฺณณฺจ กุฏฺฐิโก อคฺคปฺปผิโย
คาถาโย คณฺธิตา เจตฺถ เอกตาฬีสเมว จาติ.

ฉพฺพิสตีโม โถมกวกุโค.

^๑ ฉ., เท. อุปาคณฺฐี, เอมฺบุปริปี. ^๒ ส., อ. อมิตวฺหโย ฉ., เท. อโหสี อมิตคฺโคโต

^๓ สฺยา. โถมโก ภิกฺขจิตกัม ^๔ ฉ., เท. ปานธิ มณฺชลี ปณฺณ

๒๗. ปทุมกุเขปวคโค

๑. อากาสกุขิปยตุเถราปทาน

- [๑] สุวณฺณวณฺณํ สิทฺทตฺถํ คจฺจนฺตํ อนฺตรปาณเ
ชลชคฺเค ทฺเว คยฺห อุปคณฺณี นราสภํ.
- [๒] เอกณฺจ ปุปฺผํ ปาเทสฺสุ พุทฺธเสฏฺฐสฺส นิกุขิปี
เอกณฺจ ปุปฺผํ ปคฺคยฺห อากาเส อุกฺขิปี อหํ.
- [๓] จตุทฺถเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิปฺชยี^๑
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ปุปฺผทานสฺสลิทํ ผลํ.
- [๔] อิตฺโต พตฺตีสกปฺปมฺหิ^๒ เอโก อาสี มหีปติ^๓
อนฺตลิกฺขจโร^๔ นาม จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.
- [๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อากาสกุขิปิโย เถโร อีมา
คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ อากาสกุขิปยตุเถราปทาน.

๒. เตลมกุขียตุเถราปทาน

- [๖] สิทฺทตฺถมฺหิ ภควติ นิพฺพุตมฺหิ นราสภ
โพธิยา เวทิกายาหํ เตลล์ มกุเขสิ^๕ ดาวเท.

^๑ ฉ.,เท. ปุปฺผมภิโรปยิ

^๔ สී. อนฺตลิกฺขจโร

^๒ ฉ.,เท. จตฺตีสกปฺปมฺหิ

^๕ สී. มกุเขสิ

^๓ สุยา. มหิปปติ

[๗] จตฺตฺนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ เตลํ มกฺขยํ ตทา
ทฺคคฺคํ นากิขานามิ มกฺขนาย อิทํ ผลํ.

[๘] จตฺตฺวิเส อิตฺโต กปฺเป สจฺจวิ นาม ขตฺติโย
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพล.

[๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺตฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา เตลมกฺขิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ เตลมกฺขิยตฺเถรปทานํ.

๓. อทฺธจณฺทียตฺเถรปทานํ

[๑๐] ติสฺสสฺส โข ภควโต โพธิยา ปาทปฺตฺตเม^๑
อทฺธจณฺทํ มยา ทินฺนํ ธรณฺีรฺหปาทเป.

[๑๑] เทวณฺุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ จนฺทมภิโรปยํ
ทฺคคฺคํ นากิขานามิ โพธิปฺุชายิทํ ผลํ.

[๑๒] ปณฺจวิเส อิตฺโต กปฺเป เทวโล นาม ขตฺติโย
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพล.

[๑๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺตฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา อทฺธจณฺทิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตฺติยํ อทฺธจณฺทียตฺเถรปทานํ.

^๑ อ. ปาทมฺตฺตเม, เอมฺปริปี.

๔. ทีปทายกตฺเถราปทาน^๑

[๑๔] เทวภูโต อหํ สนโต โอริยุห ปจวี ตทา
ปทีเป ปญจ ปาทาสี ปสนฺโน เสหิ ปาณฺหิ.

[๑๕] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทีปมทที^๒ ตทา
ทฺฤคฺคตี นาภิซานามิ ทีปทานสฺสทํ ผลํ.

[๑๖] ปญจปณฺณาสเก กปฺเป เอโก อาสี มหิปติ
สมนฺตจกฺขุ นาเมเน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๑๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ทีปทายโก^๓ เถโร อีมา คาลาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตฺตถํ ทีปทายกตฺเถราปทาน.

๕. วิพาลิทายกตฺเถราปทาน^๔

[๑๘] หิมวณฺตสฺส อวิทฺฐเร โรมโส นาม ปพฺพโต
ตมฺหิ ปพฺพตปาทมฺหิ สมณฺเณ ภาวิตินฺทฺริโย.

[๑๙] วิพาลิโย คเหตฺวาน สมณฺสฺส อทาสทํ
อนฺโมเท มหาวีโร สยมฺภุ อปฺราชิโต.

^๑ ฉ.,เท. ปทีปทายกตฺเถราปทาน

^๒ ฉ.,เท. ปทีปมท

^๓ สී. อปณฺณทึปิโย ฉ.,เท. ปทีปทายโก อ. อรณทึปิโย

^๔ ฉ.,เท. วิพาลิทายกตฺเถราปทาน

[๒๐] วิพาลี เต มม^๑ ทินฺนา วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ ผลํ นิพฺพตฺตตํ ตว.

[๒๑] จตฺตุนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ วิพาลิมทาสหํ
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ วิพาลียา อิทํ ผลํ.

[๒๒] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา วิพาลิทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปญฺจมํ วิพาลิทายกตฺเถรปทานํ.

๖. มจฺจนทายกตฺเถรปทานํ

[๒๓] จนฺทมาคานทีตีเร อโหสี^๒ อุกฺกุโส ตทา^๓
มหนฺตํ มจฺฉํ ปคฺคยฺห สิทฺธตฺถสฺส มุณีโน อทํ.

[๒๔] จตฺตุนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ มจฺฉมทํ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ มจฺฉทานสฺสิทํ ผลํ.

[๒๕] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา มจฺจนทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

จฏฺฐํ มจฺจนทายกตฺเถรปทานํ.

^๑ อี. มม

^{๒-๒} ฉ., เท., อี. อุกฺกุโส อาสํ ตทา

๗. ขวหัสกตเถราปทาน

[๒๖] จนุทภากานทีตีเร อาสี วนจโร ตทา
สิทฺธตฺถํ อทฺทสํ พุทฺธํ จจฺจนฺตํ อนิลฺลชฺเช.

[๒๗] อณฺชลี ปคฺคเหตุวาน โอโลเกนฺโต^๑ มหามฺนี
สํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา อภิวณฺที^๒ โลกนายกํ.^๒

[๒๘] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ อวณฺที นราสํ
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ วณฺทนาย อิทํ ผลํ.

[๒๙] ปฏิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา ขวหัสโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ ขวหัสกตเถราปทานํ.

๘. สทพปฺปผิยเถราปทาน

[๓๐] จนุทภากานทีตีเร อโหสี กิณฺโรวโร ตทา
วิปสฺสี อทฺทสํ พุทฺธํ รัสฺสชาลสมากุลํ.

[๓๑] ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน ปรมาย จ ปิตฺติยา
ปคฺคยฺห สลพฺผํ ปุปฺผํ วิปสฺสิสฺส^๓ โอกิริ อหํ.

^๑ ฉ.,เท. อุโลเกนฺโต

^๓ ฉ.,เท.,อิ. วิปสฺสี

^{๒-๒} ฉ.,เท.,อิ. อวณฺที นายกํ อหํ

[๓๒] เอกนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิปุชยิ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธบุชชายิหํ ผลํ.

[๓๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา สลพฺพุปฺปิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ สลพฺพุปฺปิยตุเถราปทานํ.

๙. อุปาคตหาสนิยตุเถราปทาน^๑

[๓๔] หิมวฺนตฺตสฺส เวมฺชเณ สโร อาสิ สุนิมฺมิโต
 ตตฺถาหํ รกฺขสฺโส อาสิ เหฏฺฐสฺสิส^๒ ภายานโก.

[๓๕] อนุกมฺปโก การุณฺโโก วิปสฺสึ โลกนายนโก
 มมุทฺตริตฺตกาโม สโ อาคณฺณิ มม สนฺติเก.

[๓๖] อุปาคตํ มหาวีรํ เทวเทวํ นราสรมํ
 อาสยา อภินิภฺขมฺม อวฺนที สตฺถุโน อหํ.

[๓๗] เอกนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ วฺนที ปุริสฺสุตตมํ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ วฺนทนาย อิทํ ผลํ.

[๓๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ., เท. อุปาคตาสยตุเถราปทาน

^๒ ฉ., เท. เหฐสฺสิส อ. ไภฐสฺสิส

อิตุถิ สุกัม อายสุมมา อุปากตทาสนินโย^๑ เถโร อิมมา คาทาโย
อภาสิตุถาติ.

นมม อุปากตทาสนินยตุเถราปทาน.

๑๐. ตรณียตุเถราปทาน

- [๓๙] สุวณฺณวณฺโณ สมฺพุทฺโธ วิปสฺสี^๒ นาม นายโก^๓
นทีดีเร จิตฺโต สตุถา ภิกฺขุสงฺฆมปรุทฺชโต.
- [๔๐] นาวา น วิชฺชเต ตตฺถ สนฺตารณิ มหณฺณเว
นทียา อภินิฏฺขมฺม ตาเรสิ โลกนายกั.
- [๔๑] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ตาเรสิ นรุตฺตมํ
ทฺถคฺคิ นาทิชานามิ ตาณาย อิทํ ผลั.
- [๔๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺภินฺดรา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถิ สุกัม อายสุมมา ตรณินโย เถโร อิมมา คาทาโย
อภาสิตุถาติ.

ทสมม ตรณียตุเถราปทาน.

ตสฺสุทฺททาน

อุกฺเขปี เตลจฺนที จ ทิปโท จ วิพาลิโท
มจฺฉโน ชโว สลพฺโท รกฺขโส ตรโณ ทส
คาถาโย เจตฺถ สงฺฆาตา จตฺตาฬีสญฺจ^๓ เทวว จาติ.^๓

สตุตฺตวิสฺติโม ปทุมฺมกฺเขปวฺคฺโค.

^๑ ฉ.,เท. อุปากาสโย อ. อุปากตทาสนินโย

^{๒-๒} ฉ.,เท.,อ. วิปสฺสสิ ทกฺขินฺนารโ

^๓ ฉ.,เท. ตาฬีส เจกเมว จาติ.

๒๘. สุวณฺณพิพฺโพทฺทหนวคฺโค

๑. สุวณฺณพิพฺโพทฺทหนิยตุเถราปทานํ

- [๑] เอกาสนํ อหมํ ปสนฺโน เสหิ ปาณฺหิ
พิพฺโพทฺทหนจ^๑ ปาทาสี อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา.
- [๒] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป พิพฺโพทฺทหนมหาสํ
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ พิพฺโพทฺทหนสฺสึทํ ผลํ.
- [๓] อิตฺโต เตสฺสญฺจิเม กปฺเป อสโม นาม ขตฺติโย
สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺวตฺติ มหพฺพล.
- [๔] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺปิณฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ आयสฺมา สุวณฺณพิพฺโพทฺทหนิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ สุวณฺณพิพฺโพทฺทหนิยตุเถราปทานํ.

๒. ติลมฺภุจฺยตุเถราปทานํ^๒

- [๕] มม สงฺกปฺปมณฺฑาย สตฺถา โลกคฺคนายโก
มโนมเยน กาเยน อิทธิยา อุปฺสงฺกมิ.
- [๖] สตฺถารํ อุปฺสงฺกนฺตํ วนฺทิตฺวา ปุริสฺสุตฺตมํ
ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ติลมฺภุจฺยิมทาสนํ.

^๑ ส.,อ. พิมโพทฺทหนจ

^๒ จ.,เท. ติลมฺภุจฺยิตฺถายกตฺเถราปทานํ

- [๗] เอกนวุเต อิตโต กปเป ยํ ทานมทํที่ ตทา
 ทุคฺคํ นานิกานามิ ติลมฺภูจฺยิหํ^๑ ผลํ.^๒
- [๘] อิตโต โสฬสกปฺปมฺหิ คนฺธิโย^๓ นาม ขตฺติโย
 สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพล.
- [๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปวิญญา สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ติลมฺภูจฺยิโย^๓ เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตถาติ.

ทุติยํ ติลมฺภูจฺยิตฺถเธาปทานํ.

๓. จงฺโกฏฺฐกฺยิตฺถเธาปทานํ

- [๑๐] มหาสมฺพุทฺโถ นิสฺสาย วสตี ปพฺพตฺตเร
 ปจฺจุคฺคณฺตวาน กามหํ^๔ จงฺโกฏฺฐกมฺทาสหํ.
- [๑๑] สิทฺธตฺถสฺส มเหสิโน สยมฺภุสฺสานุกมฺปิโน^๕
 ปุပ္ผจงฺโกฏฺฐกํ ทตฺวา กปเป สคฺคมฺหิ โมทหํ.
- [๑๒] จตฺนวุเต อิตโต กปเป จงฺโกฏฺฐกมฺทํ ตทา
 ทุคฺคํ นานิกานามิ จงฺโกฏฺฐกสฺสิทํ ผลํ.
- [๑๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปวิญญา สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^{๑-๒} อ. ติลมฺภูเจ อิทํ ผลํ

^๒ ฉ., เท. ตนฺติโส อ. นนฺทโย

^๓ ฉ., เท., อ. ติลมฺภูจฺยิทโย

^๔ ฉ., เท. กตฺวาน

^๕ ฉ., เท. สพฺพสฺตฺตานุกมฺปิโน อ. สพฺพสฺตฺตานุกมฺปิโน

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา จงฺโกฏฺฏิกิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ จงฺโกฏฺฏิกิยตฺเถรอปทานํ.

๔. อพฺภณฺชนทนายกตฺเถรอปทานํ

[๑๔] โกณฺฑทณฺณสฺส ภควโต วีตราคสฺส ตาทิโน
อกกกสฺส^๑ จิตฺตสฺส นิปฺปณฺจสฺส ฌายิโน.

[๑๕] สพฺพโมหาติวตฺตสฺส สพฺพโลกหิเตสิโน
อพฺภณฺชนํ มยา ทินฺนํ ทิปฺทินฺทสฺส ตาทิโน.

[๑๖] อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป อพฺภณฺชนมทาสห^๒
ทฺถคฺคตี นาทิฆานามิ อพฺภณฺชนสฺสิทํ ผลํ.

[๑๗] อิตฺโต ปณฺณเรเส กปฺเป วิรปฺโป^๓ นาม ชตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

[๑๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อพฺภณฺชนทนายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ อพฺภณฺชนทนายกตฺเถรอปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อี. อากาสสมฺจิตฺตสฺส

^๒ ฉ., เท., อี. อพฺภณฺชนมทาส ททา

^๓ ฉ., เท., อี. จิรปโป

๕. เอกฉลิตฺตเถราปทาน^๑

- [๑๙] อุทุมฺพเร วสนฺตสฺส นียเต ปณฺณสนฺถเร
วุตฺตโกกาโส มยา ทินฺโน สมณฺสส มหฺสิโน.
- [๒๐] ติสฺสสฺส ทิปฺปินฺทสฺส โลกนาถสฺส ตาทิโน
อณฺชลิ ปคฺคเหตุวาน สนฺถรี ปุปฺผสนฺถรี.
- [๒๑] เทวณฺฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กรี ปุปฺผสนฺถรี
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ สนฺถรสฺส อิทํ ผลํ.
- [๒๒] อิตฺโต จุทฺทสกปฺปมฺหิ อโหสิ มนฺชาธิป
เอกอณฺชลิโก นาม จกฺกวตฺติ มหฺพฺพล.
- [๒๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา เอกฉลิตฺตโย^๒ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ เอกฉลิตฺตเถราปทาน.

๖. โปตฺถทายกเถราปทาน^๓

- [๒๔] สตุถาริ ฐมฺมมารพฺภา สงฺฆมฺจจาปิ มหฺสิโน^๔
โปตฺถทานํ มยา ทินฺนํ ทกฺขิณฺณเย อนุตฺตเร.

^๑ ฉ.,เท. เอกฉลิตฺตเถราปทาน

^๓ ฉ.,เท. โปตฺถทายกเถราปทาน

^๒ ฉ.,เท. เอกฉลิตฺโก

^๔ ฉ.,เท. มหฺสิโน

๒๕] เอกนวุเต อิตโต กปเป ยํ กมฺมมกรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ โปตฺถทานสฺสํ ฝลล์.

๒๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺเฒา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา โปตฺถทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

ฉฏฺฐํ โปตฺถทายกตเถราปทาน.

๗. จิตกပ္พชกตเถราปทาน

[๒๗] จนฺทภาคานทีตีเร อนุสฺสํ วชามหํ
 สตฺต มาลวปฺปฺพานิ จิตกาโรปยิ^๑ อหํ.

[๒๘] จตฺนวุเต อิตโต กปเป จิตกํ ยํ อปฺปชยิ
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ จิตปฺปชายิทํ ฝลล์.

[๒๙] สตฺตสฏฺฐจิมฺหิโต กปเป ปฏฺฐิขคฺคสนามโก^๒
 สตฺตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.^๒

[๓๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺเฒา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา จิตกပ္พชโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ จิตกပ္พชกตเถราปทาน.

^๑ น.,เท. จิตมาโรปยิ

^{๒-๒} น.,เท.,อิ. ปฏฺฐิขคฺคสนามกา สตฺตตรตนสมฺปนฺนา สตฺตาสฺส จกฺกวตฺติโน

๘. อาลวทายกตเถราปทาน

- [๓๑] ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ มหาสิณฺฑู สุทฺธสโน^๑
ตตฺถทฺทสํ วิตราคํ สมฺปภาสํ^๒ สุทฺธสโน.
- [๓๒] ปรมฺปิสมเม ยุตฺตํ ทิสฺวา^๓ วิมฺหิตมานโส^๓
อาลวํ ตสฺส ปาทาสี ปสนฺโน เสหิ ปาณฺหิ.
- [๓๓] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ อาลวฺมทาสหิ^๔
ทฺถคฺคตี นาทิชานามิ อาลวฺสฺส อิทํ ผลํ.
- [๓๔] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา อาลวทายโก เถโร อีมา คาทาโย
ภาสิตฺถาติ.

สตฺถมํ อาลวทายกตเถราปทาน.

๙. ปุณฺฑริกตเถราปทาน^๕

- [๓๕] โรมฺโส นาม นามเณ สยมฺภู สปปโก^๖ ตทา
ปุณฺฑริกํ มยา ทินฺนํ วิปฺปสนฺนเณ เจตฺสา.
- [๓๖] จตฺตฺนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ปุณฺฑริกมทํ^๗ ตทา^๗
ทฺถคฺคตี นาทิชานามิ ปุณฺฑริกสฺสิทํ ผลํ.

^๑ ฉ., เท. สุทฺธสฺสนา

^{๓-๓} อ. ทิสฺวา ตํ วิมฺหิตาสโย

^๔ ฉ., เท. เอกปุณฺฑริกตเถราปทาน

^{๗-๗} ฉ., เท. ปุณฺฑริกมทํ ตทา

^๒ ส. สปปภาสํ ฉ., เท. สปปภาสํ

^๔ ฉ., เท. ยํ ผลมทํ ตทา อ. อาลวทํ ตทา

^๖ ฉ., เท. สฺพพฺโตะ

[๓๗] ปฐิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภิญญา สจฺจิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ปุณฺธุริโก^๑ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ปุณฺธุริกตุเถราปทาน.

๑๐. ตรณียตุเถราปทาน

[๓๘] มหาปณฺธุริ วิสเม เสตุ การาปิโต^๒ มยา
ตรณฺตุถาย โลกสฺส ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ.

[๓๙] เอกนวุเต อิโต กปฺเป ยํ เสตุ การิตํ มยา^๓
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ เสตุทานสฺสิทํ ผลํ.

[๔๐] ปณฺจปณฺณาสิตอ กปฺเป เอโก อาสี สโมคโต^๔
สตุตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวดฺตี มหพฺพโล.

[๔๑] ปฐิสมภิทา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพภิญญา สจฺจิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ตรณฺโโย เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ตรณียตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท., อี. เอกปุณฺธุริโก

^๒ ฉ., เท. การาปิโต

^๓ ฉ., เท. โย เสตุ การิตอ มยา

^๔ ฉ., เท., อี. สโมคโต

ตสฺสทฺททานํ

โสวณฺณํ ติลมฺภูจิ จ จงฺโกฏฺฐกพฺภณชฺมณชฺลี
 ปโตถโก จิตฺมาลฺโล เอกปฺปณฺธุริ เสตฺตนา
 เอกตาฬิส คาคาโย คณฺนิตาโย วิภาวิหิตี.

อญฺจวีสติโม สุวณฺณพิพฺโปทฺทหนวฺคุโ.

เอกาทสโม ภาณวโร.

[๗] สิทธิขตฺตสฺส มหะสิสฺส สพฺพโลกานุกมฺปิโน
ตณฺจ สพฺพํ มยา ทิณฺณํ วิปฺปสนฺเนน เจตสา.

[๘] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา
ทฺถคฺคํ นาทิชาณามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ.

[๙] สตฺตปณฺณาสิตฺโต กปฺเป เอกชฺโฆ นาม ชตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺติ มหพฺพโล.

[๑๐] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตฺมํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา ผลทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺถิยํ ผลทายกตฺเถราปทานํ.

๓. ปจฺจุคฺคมนิยตฺเถราปทานํ

[๑๑] สิทฺธิ ยถา วนจฺรํ นิสมฺภาชานียํ ยถา
กุกฺขํ วิลลนฺตํว อากจฺฉนฺตํ นราสภํ.

[๑๒] สิทธิขตฺถํ โลกปชฺโชตํ สพฺพโลกตฺติกิจฺฉกํ
อกาสิ ปจฺจุคฺคมนํ วิปฺปสนฺเนน เจตสา.

[๑๓] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป ปจฺจุคฺคณฺณํ นราสภํ
ทฺถคฺคํ นาทิชาณามิ ปจฺจุคฺคมนิทํ^๑ ผลํ.

^๑ น., เท. ปจฺจุคฺคมนเณ อิทํ ผลํ

[๑๔] สตุตวิเส^๑ อิตโต กปฺเป เอโก อาสี ฆนาธิโป
ปรีวารโรติ^๒ นามเน จกฺกวัตฺตี มหพฺพโล.

[๑๕] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา ปจฺจุคฺคมนิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ตติยํ ปจฺจุคฺคมนิยตุเถราปทาน.

๔. เอกปุปฺผิยตุเถราปทาน

[๑๖] ทกฺขิณมฺหิ ทวารมฺหิ ปิสาโจ อาสหนฺตทา
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ ปิตริสฺส ภาณมํ.

[๑๗] วิปฺสฺสิสฺส นรคฺคสฺส สพฺพโลกฺหิเตสิโน
เอกปุปฺผํ มยา ทินฺนํ ทิปฺทินฺทสฺส ตาทิโน.

[๑๘] เอกนฺวุเต อิตโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมทฺธี ตทา
ทฺถคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปฺชายิทํ ผลํ.

[๑๙] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา เอกปุปฺผิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

จตุตถํ เอกปุปฺผิยตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. สตุตตีเส

^๒ ฉ., เท., อ. สปริวารโรติ

๕. มฆวปฺปุฬิยตุเถราปทานํ

- [๒๐] นมฺมทานทียา ตีเร สยมภฺย อปฺราชิโต
สมาธิํ โส สฺมาปนฺโน วิปฺปสฺนโน อนาวิโล.
- [๒๑] ทิสฺวา ปสฺนโน สฺมโน สมนฺพทฺธํ อปฺราชิโต
ตาหิ มฆวปฺปุฬเณ สยมภฺยํ ปุชฺชียิ ตทา.
- [๒๒] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺปมฺภิปุชฺชียิ
ทฺฤคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๒๓] ปฏิสฺมกฺกิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
ฉพฺภิณฺณวา สจฺจจิกฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตุถํ สุทํ อายสฺมา มฆวปฺปุฬิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปถุจมํ มฆวปฺปุฬิยตุเถราปทานํ.

๖. อุปฏฺฐากาทายกตุเถราปทานํ^๑

- [๒๔] รติยํ ปฏฺฐิปชฺชนตํ อาหุตีนํ ปฏฺฐิคฺคหํ
ทิปทินฺทํ มหานาคํ โลกเชฏฺฐจํ นราสภํ.
- [๒๕] ปกฺโกสาปฺยตสฺสาหิ^๒ สพฺพโลกหิตฺเตสฺโม
อุปฏฺฐากาโก มยา ทินฺโน สิทฺธตฺถสฺส มहेสิโน.
- [๒๖] ปฏฺฐิคฺคเหตุวาน^๓ สมนฺพทฺธโร นียฺยาเตสิ^๔ มหามุณี
อุฏฺฐาย อาสนา ตมฺหา ปกฺกามิ ปาจินามุโข.

^๑ สยา. อุปฏฺฐายิกตุเถราปทานํ

^๓ ฉ., เท. ปฏฺฐิคฺคเหตุวา

^๒ ฉ., เท. ปกฺโกสาปฺย ตสฺสาหิ

^๔ ฉ., เท. นียฺยาเตสิ

[๒๗] จตฺตุนวฺเต อิตฺโต กปฺเป อุปฺภจฺจกมฺมํ ตทา
 ทุคฺคํ นานิกานามิ อุปฺภจฺจกานสฺสํ ผลํ.

[๒๘] สตฺตปณฺณาสิตฺโต กปฺเป พลเสณสนามโก
 สตฺตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.

[๒๙] ปฏฺธิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณวา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุํ อายสฺมา อุปฺภจฺจกทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

ฉฺฉํ อุปฺภจฺจกทายกตุเถราปทานํ.

๘. อปทานิยตุเถราปทานํ

[๓๐] อปทานํ สุกตานิ กิตฺตยี้หิ^๑ มहेสินํ
 ปาเท จ สิริสา วณฺที ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ.

[๓๑] เทวณฺวเต อิตฺโต กปฺเป อปทานํ ปกิตฺตยี้
 ทุคฺคํ นานิกานามิ กิตฺตนาย อิทํ ผลํ.

[๓๒] ปฏฺธิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณวา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุํ อายสฺมา อปทานิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ อปทานิยตุเถราปทานํ.

^๑ อี. กิตฺตยิสฺส

๘. สุตตาหปพพชิตตฺเถราปทาน

[๓๓] วิปสฺสิสุส ภควโต สงฺโฆ สกุกตมานิโต
พฺยสนฺ เม อนุปฺปตฺตํ ฌาติเกโท ปุเร อหุ.

[๓๔] ปพฺพชฺชํ อุปนฺนตฺวาน พฺยสนฺปสมายหิ
สตุตฺตาหาภิรโต ตตฺถ สตุตฺตฺสาสนกมฺยตา.

[๓๕] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยมฺหิ ปพฺพชฺชี ตทา
ทฺถคฺคฺคิ นากิขานามิ ปพฺพชฺชาย อิทํ ผลํ.

[๓๖] สตุตฺตสฺสฏฺฐิมฺหิโต กปฺเป สตุตฺต อาสํ มหิปฺตี
สุเนกขมฺมาติ^๑ ฌายนฺติ จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

[๓๗] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สตุตฺตาหปพฺพชิตฺโต เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ สุตตาหปพพชิตตฺเถราปทาน.

๙. พุทฺธปฏฺฐายิกตฺเถราปทาน

[๓๘] เวธมฺภินีติ^๒ เม นามํ ปิตุ สนฺตํ มมํ ตทา
มม หตฺถํ คเหตฺวาน อุปานยิ มหามฺภินี.

^๑ ฉ., เท. สนิขฺขมาติ

^๒ ส., อ. เวธมฺภรีติ ฉ., เท. เวธมฺภินีติ

[๓๙] อิเม^๑ มํ อุทฺทิสฺสยนฺติ^๒ พุทฺธา โลกคฺคณายกา
เตหิ อฺปฺภุจฺสี^๓ สกฺกจฺจํ ปสนฺโน เสหิ ปาณฺธิ.

[๔๐] เอกตฺตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป พุทฺเธ ปริจฺจรี^๓ ตทา
ทฺคฺคตฺตี นาภิชานามิ อฺปฺภุจฺจณสฺสสิทํ ผลํ.

[๔๑] เตวีสมฺหิ อิตฺโต กปฺเป จตุโร อาสุ ชตฺติยา
สมณฺณปฺภุจฺจกา นาม จกฺกวตฺตีสํ มหพฺพลา.

[๔๒] ปฏฺฐสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฺภุจฺสิเม
ฉพฺภิณฺเณว สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา พุทฺธปฺภุจฺจาโยโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

นวมํ พุทฺธปฺภุจฺจายิกตฺถเณรปทานํ.

๑๐. ปุพฺพกมฺมณฺยตฺถเณรปทานํ

[๔๓] จุลลาสีตฺติสทฺสฺสาณิ ปพฺพชฺมิห อภิณฺจนา
เตสํ ปุพฺพกมฺโม อาสี อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา.

[๔๔] สราคา สโมหา^๔ เจเต วิปฺปสนฺนมนฺนาวิล^๕
อฺปฺภุจฺหีสฺส สกฺกจฺจํ ปสนฺนา เสหิ ปาณฺธิ.

[๔๕] ขีณาสวา วนฺตโทสา กตฺทิกฺจฺจา อนาสวา
ผริสฺสุ เมตฺตจฺจิตฺเตน สยมฺภุ อปฺราชิตา.

^{๑-๑} ฉ., เท. อิเมมํ อุทฺทิสฺสยนฺติ

^๓ ฉ., เท. อฺปฺภุจฺสี

^๔ ฉ., เท. วิปฺปสนฺนมนฺนาวิลา

^๒ ฉ., เท. อฺปฺภุจฺสี อ. อฺปฺภุจฺหีสฺส

^๕ ฉ., เท. สมวา อ. สมวา โลเก

[๔๖] เตสํ อุปฏฺฐหิตวาน สมพุทฺธานํ ปฏฺฐิสฺสโต
มรณญจ อนุปฺตตา^๑ เทวตตญจ อคมฺหเส.

[๔๗] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สีลมนุปาลยํ
ทฺคฺคตํ นามิชานามิ สญฺญมฺมสฺส อิทํ ผลํ.

[๔๘] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม.
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ปุพฺพพฺงคฺมนิโย เถโร อิมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปุพฺพพฺงคฺมนิยตฺเถราปทานํ.

ตสฺสขุทฺธานํ

ปณฺธํ ผลํ ปจฺจุคฺคม^๒ เอกปฺปฬิ จ มาฆโว^๓
อุปฏฺฐจากราปทานญจ ปพฺพชฺชา จ พุทฺธปฏฺฐาโก.^๔
ปุพฺพพฺงคโม จ คาคาโย อฏฺฐตาฬิส กิตฺติตาติ.

เอฏฺฐนฺตีสติโม ปณฺณทายกวกฺคโค.

^๑ จ.,เท.,อิ. อนุปฺตโต

^๓ จ.,เท. มฆวา

^๒ สฺยา. อุคฺคมิโย

^๔ สฺยา. จ อุปฏฺฐิตํ

[๗] วิปสสี โลกปชโชตัง ทิสฺวา อภิคตัม มม
 ปาริฉตฺตกปฺปผานิ ธาเรสี สตฺถุโน อหัง.

[๘] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุพฺพมภิธารยี้^๑
 ทฺฤคฺคตี นามิชา นามิ ธารณาย อิทํ ผลัง.

[๙] สตฺตาสีติมฺหิตโต กปฺเป เอโก อาสี มหิปติ
 สมนฺตธโร นาม จกฺกวัตฺตี มหพฺพโล.

[๑๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺนมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

 อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา ปุพฺพธารโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ ปุพฺพธารกตฺเถราปทานํ.

๓. จตฺตทายกตฺเถราปทานํ

[๑๑] ปุตฺโต มม ปพฺพชฺชิตโต กาสายวสโน ตทา
 โส จ พุทฺธตฺตสมปฺตฺโต นิพฺพุโต โลกปฺปชฺชิตโต.

[๑๒] วิจินฺนโต สกํ ปุตฺตํ อารามํ^๒ ปจฺจนโต มม^๓
 นิพฺพุตสฺส มนฺตสฺส จิตกํ อคฺมาสหัง.

[๑๓] ปคฺคยฺห อณฺชลี ตตฺถ วนฺทิตฺวา จิตกํ อหัง
 เสตจฺจนฺตตฺถจ ปคฺคยฺห อาโรเปสี อหัง ตทา.

^๑ ฉ.,เท. ปุพฺพมภิพัชยี้

^๒ ฉ.,เท. อคมํ ปจฺจนโต อหัง

- [๑๔] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ จตฺตมภิโรปยํ
 ทุคฺคตํ นามิชา นามิ จตฺตทานสฺสทํ ผลํ.
- [๑๕] ปณฺจวิเส อิตฺโต กปฺเป สตฺต อาสํ ชนาธิปา
 มหารทสนามา เต จกฺกวตฺตํ มหพฺพลา.
- [๑๖] ปฏิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺพิณฺณา สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.
- อิตฺถํ สํ อายสฺมา จตฺตทายโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตฺถาติ.

คตฺติยํ จตฺตทายกตฺเถราปทาน.

๔. สหุสณณกตฺเถราปทาน

- [๑๗] อนุกฺคตมฺหิ อาทิจฺเจ ปสาโท^๑ วิปฺโล อหุ
 พุทฺธสฺสจฺจสฺส โลกมฺหิ ปาตุภาโว มเหสฺสิโน.
- [๑๘] สหุทฺมสฺสสฺส^๒ ตตฺถ น จ ปสฺสามิ ตํ ชินํ
 มรณฺณจ อนุปฺปตฺโต พุทฺธสณฺณมฺนุสฺสรี.
- [๑๙] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สณฺณมมฺลภี ตทา
 ทุคฺคตํ นามิชา นามิ พุทฺธปฺชายิทํ ผลํ.
- [๒๐] ปฏิสมฺภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺพิณฺณา สจฺจนิคฺคา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.

^๑ ฉ., เท. ปนาโท

^๒ ฉ., เท. โสสมสฺสสฺส

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สหุทสนฺณโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

จตุตถํ สหุทสนฺณกตฺเถราปทานํ.

๕. โคสีสนิกฺเขปกตฺเถราปทานํ

[๒๑] อารามทวารานํ นิคมมม โคสีสํ สนฺถตํ มยา
อนุกฺโกมิ สกํ กมฺมํ ปุพฺพกมฺมสฺสิทํ ผลํ.

[๒๒] อาชานียา วาตชวา สินฺชวา สีมฺพาหนา
อนุกฺโกมิ สพฺพเมตํ โคสีสสฺส อิทํ ผลํ.

[๒๓] อโห การํ ปรมการํ สุขเขตฺเต สุขตํ มยา
สงฺฆเ กตสฺส การสฺส น อญฺญํ กลมคฺชติ.

[๒๔] จตุทฺตเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สีสํ สนฺถวี อิทํ
ทฺคคฺคํ นาภิชานามิ สนฺถรสฺส อิทํ ผลํ.

[๒๕] ปญฺจสทฺตติกปฺปมฺหิ สุปฺติฏฺฐิตนามโก^๑
เอโก อาสี มหาเตโช จกฺกวตฺติ มหพฺพล.

[๒๖] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อญฺญิเม
จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา โคสีสนิกฺเขปโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ปญฺจมํ โคสีสนิกฺเขปกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. สุปฺติฏฺฐิตนามโก

๖. ปทปฺปชกตฺเถรอปทานํ

[๒๗] ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ อโหสี กิณฺโรวโร ตทา
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ ปีตริสฺสว ภาณมฺ.

[๒๘] อุเปโตปิ^๑ ตทา พุทฺธํ วิปสฺสึ โลกนายกํ
จหนฺทํ ตครํ วาปี ปาเท โอสิตฺตจหํ ตทา.

[๒๙] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปทํ^๒ อภิปุชฺยิ
ทฺถุคฺคํ นามิชา นามิ ปทปฺปชายิทํ ผลํ.

[๓๐] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิจิเม
ฉพฺภิกขณา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทปฺปชโก^๓ เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺตถาติ.

ฉฏฺฐํ ปทปฺปชกตฺเถรอปทานํ.

๗. เทสภิตฺติกตฺเถรอปทานํ^๔

[๓๑] อุปฺสาลลหฺกนาโมหํ^๕ อโหสี พุราหฺมณเณ ตทา
กานนํ วณฺโณคฺคยหํ^๖ โลกนาถํ^๗ นราสภํ.

[๓๒] ทิสฺวาน วณฺทึ^๘ ปาเทสฺสุ โลกาหุติปฏฺฐิคฺคหํ
ปสนฺนจิตฺตํ มํ ฅตฺวา พุทฺธโร อนฺตรธายถ.

^{๑-๑} ฉ.,เท. อุเปตํ ตมฺหํ พุทฺธํ อ. อุเปตํ มํ ตทา พุทฺธํ ^๒ ฉ.,เท.,อ. ปทํ

^๓ ฉ.,เท. ปทปฺปชโก

^๔ ฉ.,เท. เทสภิตฺติกตฺเถรอปทานํ

^๕ ฉ.,เท.,อ. อุปฺสาลกนาโมหํ

^๖ ฉ.,เท.,อ. วณฺโณคฺคยหํ

^๗ ฉ.,เท.,อ. โลกเชฏฺฐิ

^๘ ฉ.,เท.,อ. วณฺทึ

[๓๓] กานนา อภินิขมม พุทฺธเสฏฺฐัง อนุสฺสรี
 ตนฺทลํ กิตฺตยิตฺวาน กปฺเป สคฺคมฺหิ โมทหํ.

[๓๔] เทวนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ เทสฺมภิกิตฺตยิ
 ทฺคฺคตฺถิ นภิชานามิ กิตฺตนาถ อิทํ ผลํ.

[๓๕] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺณสา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

 อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา เทสกิตฺติโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

สคฺคตมํ เทสกิตฺติกคฺคเถราปทานํ.

๘. สรรณคมนียคฺคเถราปทานํ

[๓๖] ปพฺพเต หิมวณฺตมฺหิ อโหสิ ลุทฺทโก ตทา^๑
 วิปฺสฺสี อทฺทลํ พุทฺธํ โลกเชฏฺฐัง นราสภํ.

[๓๗] อุปาสิตฺวาน สมฺพุทฺธํ เวยฺยาวจฺจมกาสหํ
 สรณญฺจ อุปาคณฺธี ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.

[๓๘] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สรณํ อคณฺจหํ
 ทฺคฺคตฺถิ นภิชานามิ สรณาย อิทํ ผลํ.^๒

[๓๙] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺณสา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

^๑ สฺสี. อหํ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. สรรณคณนฺผลํ

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สรณคมฺนิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ สรณคมฺนียตฺเถราปทานํ.

๕. อมฺพปิณฺฑิยตฺเถราปทานํ

[๔๐] โรมโส นาม นามเน ทานโว อิติ วิสสุโต
อมฺพปิณฺฑิ^๑ท^๒ มยา ทินโน^๓ วิปสฺสิสฺส มहेสิโน.

[๔๑] เอกนฺวเต อิตโต กปฺเป ยํ อมฺพมททํ ตทา
ทฺคคตํ นากิขานามิ อมฺพทานสฺสิทํ ผลํ.

[๔๒] ปฏฺฐิสฺมกิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อมฺพปิณฺฑิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ อมฺพปิณฺฑิยตฺเถราปทานํ.

๑๐. อนุสฺสวาทกตฺเถราปทานํ

[๔๓] ปิณฺฑาทาย จรฺมานาหํ วิปสฺสี อทฺทสํ ชินํ
อุลฺลภฺกิกิขํ อทาสี^๒ ทิปทินฺทสฺส^๓ ตาทิโน.

[๔๔] ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน อภีวาเทสํ ตทา
อนุสฺสวายี พุทฺธํ อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา.

[๔๕] เอกนฺวเต อิตโต กปฺเป อนุสฺสวายี อหํ
ทฺคคตํ นากิขานามิ อนุสฺสวานาผลํ.

^{๑-๑} ฉ., เท., อ. อมฺพปิณฺฑิ มยา ทินนา

^๒ ฉ., เท., อ. ปาทาสี

^๓ ฉ., เท. ทวิปทินฺทสฺส

[๔๖] ปฏิสัมภิตา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพริณฺณา สจฺจณิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สุทํ อายสฺมา อนุสํสาวโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ อนุสํสาวกตฺเถราปทานํ.

ตตฺสุทฺททานํ

จิตกํ ปาริฉตฺตญจ^๑ สทฺทโคสึสสนฺธํ
 ปท^๒ ปเทสํ สรณํ อมฺโพ สํสาวโกปิ จ
 ฉจตฺตาฬีสคาทาโย^๓ คณิตาโย วิภาวึหิตี.

ตีสติโม จิตกปฺปชวคฺโค.

อถ วคฺคทฺททานํ

กณิกาโร หตฺถิทโท อาลมฺพนุทกาสนํ
 ตูวรํ โถมโก เจว อุกฺเขปํ สึสฺสปรานํ.
 ปณฺณโท จิตปฺปฐิ จ คาทาโย เจว สพฺพโส
 จตฺตาริ จ สตานีห เอกปณฺณาสเมว จ.
 ปณฺจวีส สตา สพฺพปา ทฺวาสตฺตติ ตทฺตฺตริ
 ติสตฺ^๔ อปทานานํ คณิตา อตฺถทสฺสิมิ.

กณการวคฺคทสํ.

ตติยสตกํ สมตฺตํ.

^๑ ฉ., เท. ปาริฉตฺโต จ

^๒ ส., ฉ., เท. ปาท

^๓ สุยา. สจตฺตาฬีสคาทาโย ฉ., เท. อฏฺฐจตฺตาฬีสคาทาโย ^๔ สุยา. ตีส สตานํ ปทาน

๓๑. ปทุมเกสรियวकुโค

๑. ปทุมเกสรียตุเถราปทาน

- [๑] อีสิสงฺฆเม อหํ ปุพฺพเพ อาสี มาตุงควารโณ
มเหสีนํ ปสาเทน ปทุมเกสรโมกิริ^๑
- [๒] ปจฺเจกชินฺเสฏฺฐเจสุ ฐุตฺราเคสุ ตาทิสฺสุ
เตสุ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปฺเป สคฺคมฺหิ โมทหํ.
- [๓] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป เกสรํ โอกิริ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธบุชฺชายิทํ ผลํ.
- [๔] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สทํ อายสฺมา ปทุมเกสริโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ ปทุมเกสรียตุเถราปทาน.

๒. สพฺพคนฺธียตุเถราปทาน

- [๕] คณฺฐมालํ มยา ทินฺนํ วิปฺสฺสิสฺส มเหสีโน
อทาสี อฺชฺชฎตฺสส โกเสยฺยวตฺถมฺมุตฺตมํ.
- [๖] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ คณฺฐมทที^๒ ตทา^๒
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ คณฺฐทาทนฺสฺสิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. ปทุมเกสรโมกิริ

^{๒-๒} ฉ.,เท.,อิ. วตฺถมทที ปฺเร

[๗] อิตฺโต ปณฺณรเส กปฺเป สุเวโล^๑ นาม ขตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพล.

[๘] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิกฺขณา สจฺฉิกตา กตฺมํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สพฺพคนฺธิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ สพฺพคนฺธิยตฺถเธรปทานํ.

๓. ปรมนฺนทายกตฺถเธรปทานํ

[๙] กณฺโถวโร ชฺชิตนฺตํ อุทฺยนฺตํ ภาณุมํ
วิปสฺสี อทฺทสํ พุทฺธํ โลกเชฏฺฐํ นราสภ.

[๑๐] อณฺชลิ ปคฺคเหตุวาน อภินะสิ^๒ สกํ ฆรํ
อภินะตฺวาน^๓ สมฺพุทฺธํ ปรมนฺนทาสทํ.

[๑๑] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ปรมนฺนทํ ตทา
ทฺคฺคตฺตี นาภิชานามิ ปรมนฺนสฺสิทํ ผล.

[๑๒] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิกฺขณา สจฺฉิกตา กตฺมํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปรมนฺนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตฺติยํ ปรมนฺนทายกตฺถเธรปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. สุเจโว

^๒ อ. อติเนสิ

^๓ อ. อติเนตฺวา

๔. ฃมมสญญกตฺเถรปทานํ

[๑๓] วิปสฺสีโน ภควโต มหาโพธิมโห อหุ
รฺกขญฺจสฺสเสว สมฺพทฺโธ โลกเชฏฺโห นราสโม.

[๑๔] ภควา ตมฺหิ สมเย ภิกฺขุสงฺฆปฺรกรฺขโต
จตุสจฺจํ ปกาเสติ วาจาสมิมฺหิธีรยํ.

[๑๕] สงฺขิตฺเตน จ เทเสนฺโต วิตุถาเรน จ เทสยิ^๑
วิวญฺจณโท^๒ สมฺพทฺโธ นิพฺพาเปสิ มหาชนํ.

[๑๖] ตสฺสาคิ ฃมมํ สุตฺวาน โลกเชฏฺจสฺส ตาทิโน
วณฺหิตฺวา สตฺถุโน ปาเท ปกฺกามิ^๓ อุตฺตรามฺโข.

[๑๗] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ฃมมมฺสฺถึ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ฃมมสฺสวณฺสฺสิทํ^๔ ผลํ.

[๑๘] เตตฺถีสฺมฺหิ อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสิ^๕ มหิปปติ
สุตฺวา นาม นามเณ จกฺกตฺถิ มหพฺพโล.

[๑๙] ปฏิสฺมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภินฺนมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา ฃมมสญฺญโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ ฃมมสญฺญกตฺเถรปทานํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. เทสยํ

^๓ ฉ.,เท. ปกฺกามิ

^๕ ฉ.,เท. อาสิ

^๒ ฉ.,เท. วิวญฺจณโท

^๔ อิ. ฃมมทานฺสฺสิทํ

๕. ผลทายกตฺเถราปทาน^๑

- [๒๐] ภาคีรณินทีตีเร^๑ อโหสิ อสฺสโม ตทา
 ตมห์ อสฺสมาคณจัน^๒ ผลหตุโธ อเสกฺขวา.^๓
- [๒๑] วิปสฺสี ตตฺถ อทฺทกฺขี ปีตรัสีว ภาณุม์
 ยំ เม อตฺถิ ผลํ สพฺพํ อทาสี สตฺถุโน อหํ.
- [๒๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยំ ผลํ อทธี ตทา
 ทฺคฺคที นากิชานามิ ผลทานสฺสีทํ ผลํ.
- [๒๓] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
 ฉพฺปิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตุถํ สฺทํ อายสฺมา ผลทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปญฺจมํ ผลทายกตฺเถราปทาน.

๖. สมปฺสทาติกตฺเถราปทาน^๔

- [๒๔] นโม เต พุทฺธวีรตฺถุ วิปฺปมฺตฺโตสิ สพฺพธิ
 พฺยสนมฺหิ^๕ อหฺนฺปปตฺโต ตสฺส เม สรณํ ภว.
- [๒๕] สิทฺธตฺโธ ตสฺส พฺยาภาสิ โลเก อปฺปฏฺฐิปกฺคโล
 มโหทิสโม สงฺโฆ อปฺปเมยฺโย อหฺนฺตฺโตโร.

^๑ สฺยา. ภาคีรณินทีตีเร

^๓ ฉ., เท., อ. อเปกฺขวา

^๔ ส. พยสนํ หิ

^๒ ฉ., เท., อ. อสฺสมํ คจฺฉี

^๕ ฉ., เท. สมปฺสทาติกตฺเถราปทาน

- [๒๖] ตตฺถ ตฺวํ วิรเช เขตฺเต อนนฺตผลทายเก
 สงฺฆे จิตฺตํ ปสาเทหิ^๑ สุวீช^๒ วาปี โรปย.
 [๒๗] อิทํ วตฺวาน สพฺพญฺญ โลกเชฏฺโง นราสโก
 มเมว^๓ อนฺุสาสิตฺวา เวหาสตลมุคฺคมิ.^๔
 [๒๘] อจิริ คตมตฺตมฺหิ^๕ สพฺพญฺญมฺหิ นราสเก
 มรณํ สมฺนุปฺปตฺโต ตฺสิตํ อุปปชฺชหิ.
 [๒๙] ตทาทิ วิรเช เขตฺเต อนนฺตผลทายเก
 สงฺฆे จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปฺเป สคฺคมฺหิ โมหทํ.
 [๓๐] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ปสาทมลภี ตทา
 ทฺคคฺคํ นาภิชานามิ ปสาทสฺส อิทํ ผลํ.
 [๓๑] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อญฺฺจิเม
 จพฺปภินฺนํ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา สมฺปสาทิกโก^๖ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

จญฺญํ สมฺปสาทิกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ปสาเทตฺวา

^๓ ฉ.,เท. มเมว

^๕ อิ. คตมคฺคมฺหิ

^๒ ฉ.,เท. สุวீช อิ. สุวี่ พิชญจ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. เวหาส นามุคฺคมิ

^๖ ฉ.,เท. สมฺปสาทโก

๓. อารามทายกตฺเถราปทาน

- [๓๒] สิทธตฺถสฺส ภาควโต อาราโม โรปิโต มม^๑
 สิตฺตจฺญาเยสุ^๒ รุกฺเขสุ อุปาสนฺเตสุ^๓ ปกฺขิสฺสุ.
- [๓๓] อทฺทสํ วิรัชํ พุทฺธํ อาหุติํ ปฏฺิคฺคหํ
 อารามํ อติณามะสี โลกเชฏฺฐจํ นราสภํ.
- [๓๔] ทุมฺมโจ ทุมฺมเจณ จิตฺเตน ผลํ ปุပ္ผณฺจทาสหํ^๔
 ตโต ชาตปฺปสาโท จ^๕ ตํ ทานํ^๖ ปริณามयी.
- [๓๕] พุทฺธสฺส ยมิทํ ทาสี วิปฺปสนฺนเนน เจตสา
 ภเว นิพฺพตฺตมานมฺหิ นิพฺพตฺตติ ผลํ มม.
- [๓๖] จตฺตุนฺนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ อารามมทํ^๗ ตทา
 ทุคฺคตี นามิขานามิ อารามสฺส อิทํ ผลํ.
- [๓๗] สตฺตตีเส อิตฺโต กปฺเป สตฺตาสฺสํ มฺหุสฺสีตลา
 สตฺตตรตนสมฺปณฺนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.
- [๓๘] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อารามทายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สุตตมํ อารามทายกตฺเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. มยา

^๓ อ. อุปวตฺเตสุ

^๕ ฉ., เท. ว

^๒ ฉ., เท. สนนฺตจฺญาเยสุ

^๔ ฉ., เท. ปุပ္ผณฺทาสหํ

^๖ ฉ., เท. วณ

^๗ อ. ทานมทํ

๘. อนุเลปทายกตฺเถรอปทานํ

- [๓๙] อตฺถทสฺสิสฺส มุณิโน อทฺทสํ สวากํ อหํ
 นวกมมํ กโรนฺตสฺส สีมาย อุปคณฺจหํ.
- [๔๐] นิฏฺฐิเต นวกมเม จ อนุเลปํ อทาสหํ
 ปสนฺนจิตฺโต สุมโน ปุณฺณกฺเขตฺเต อนุตฺตเร.
- [๔๑] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ อนุเลปสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๒] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถํ สุกํ อายสฺมา อนุเลปทายโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตถาติ.

อฏฺฐมํ อนุเลปทายกตฺเถรอปทานํ.

๙. พุทฺธสณฺณิกตฺเถรอปทานํ*

- [๔๓] อุเทนฺตํ สตรํสีว ปีตรํสีว ภาณุมํ
 วนฺนตรคตํ สนฺตํ โลกเชฏฺฐํ นราสภํ.
- [๔๔] อทฺทสํ สุปินฺนเตน สิทฺธตฺถํ โลกนายกํ
 ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สุกฺคตี อุปปชฺชหํ.
- [๔๕] จตุทฺถเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สณฺณมลลํ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธสณฺณายิทํ ผลํ.

* ฉ., เท. พุทฺธสณฺณิกตฺเถรอปทานํ

[๔๖] ปฐิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา พุทฺธสณฺณิกโก เถโร อีมา
คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

นวมํ พุทฺธสณฺณิกคฺคฺเถราปทานํ.

๑๐. ปพฺพการทายกคฺคฺเถราปทานํ

[๔๗] ปิยทสฺสีโน ภควโต ปพฺพการโ สโรจิตฺต มยา
ฉมฺภกญฺจ อุปฺภจาสี ปริโศคาย ตาทิโน.

[๔๘] ตํ เม พุทฺโธ วียากาสิ ปิยทสฺสี มหามฺนิ
สหสฺสกณฺโฑ สตเคณฺตุ^๑ ฐชาลฺล หริตามโย.

[๔๙] นิพฺพตฺติสฺสติ โส ยฺยูโป รตนญฺจ อนปฺปกํ
ปพฺพการทานํ ทตฺวาน กปฺปํ สคฺคมฺหิ โมทหํ.

[๕๐] อิตฺโต พตฺตีสกปฺปมฺหิ สุพุทฺโธ^๒ นาม ขตฺติโย
สตฺตรตนสมฺปนฺโน จกฺกาวตฺติ มหพฺพโล.

[๕๑] ปฐิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปพฺพการทายโก เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ ปพฺพการทายกคฺคฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. สตเคณฺตุ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. สุพุทฺโธ

ตฺตฺตฺตฺตฺต

เกสรํ คนฺธมนฺนญจ ฐมฺมสญฺญี ฝเลน^๑ จ
ปสาทารามทายี จ เลปโก พุทฺธสญฺญโก
ปพฺพการโท จ คาถาโย เอกปณฺณาส กิตฺติตฺตติ.

เอกตฺตฺตฺตฺตโม ปทุมเกสรียวคฺโค.

^๑ สฺยา. ฐมฺมสญฺญาฝเลน จ

๓๒. อารกขทายกวกุโค

๑. อารกขทายกตุเถราปทาน

- [๑] ฃมมทสฺสิสฺส มฺนิโน วติ การาปีตา มยา
อารกฺโข จ มยา ทินฺโน ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
- [๒] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต ยํ กมฺมมกริ ตทา
เตน กมฺมาวเสเสน^๑ ปตฺโต เม อาสวกฺโข.
- [๓] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิเมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺพิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อารกฺขทายโก เถโร อีมา
คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ อารกฺขทายกตุเถราปทาน.

๒. โภชนทายกตุเถราปทาน

- [๔] สุชาโต सालลฺภจิว โสภณชนํ อิวฺคฺคโต^๒
อินฺทลฺภจิวฺวากาเส วิโรจติ สทา ชินฺ.
- [๕] ตสฺส เทวาทิเทวสฺส เวสฺสภุสฺส มฺहेสินฺ
อทาสี^๓ โภชนมฺหํ วิปฺปสนฺเนน เจตสา.
- [๖] ตํ เม พุทฺโธ อนฺุโมทิตํ สยมฺภุ อปฺราชีโต
ภเว นิพฺพุตฺตมานมฺหิ ผลํ นิพฺพุตฺตตฺถู ตว.

^๑ จ.,เท. กมฺมวิเสเสน

^๓ จ.,เท. อทาสี

^๒ จ.,เท. โสภณชนมฺวิคฺคโต

- [๗] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมททํ ตทา
 ทุคฺคตํ นาทิขานามิ โภชนสฺส อิทํ ผลํ.
- [๘] ปณฺจวิเส อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสี อมิตฺตโก
 สตฺตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกตฺตํ มหพฺพโล.
- [๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา โภชนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทฺธิยํ โภชนทายกตุเถราปทาน.

๓. คตสณฺณกตุเถราปทาน

- [๑๐] อากาเสว ปทํ นตฺถิ อมฺพเร อนิลฺลชฺเช
 สิทฺธตฺถํ ชินมทฺทกฺขี คจฺจนฺตํ ติทฺถวํคณฺ^๑.
- [๑๑] อนิลฺลเนริตฺตํ ทิสฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธจิวํ
 วิตฺติ^๒ เม ปาหุนา ตาว^๒ ทิสฺวาน คมนํ มฺเ^๓.
- [๑๒] จตฺนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สณฺณมลภี ตทา
 ทุคฺคตํ นาทิขานามิ พุทฺธสณฺณายิทํ ผลํ.
- [๑๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ.,เท. ติทฺถวํคณฺ ^{๒-๒} ฉ.,เท. วิตฺติ มมาหุ ตาวเท อ. วิตฺติ เม ตาวเท ชาตา
^๓ ฉ.,เท. มฺเ

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา คตสณฺณโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ คตสณฺณกคฺคเธรปทานํ.

๔. สุตตปทุมมิตฺถเธรปทานํ

[๑๔] นทีฏฺเฐ วสามหํ เนสาโท นาม พฺรหฺมโณ
สตุตฺตเตหิ^๑ ปุပ္ผะหิ สมฺมชฺชิตฺวาน อสฺสมํ.

[๑๕] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ สิทฺธตฺถํ โลกนายกํ
ทิสฺวา วเนน^๒ คจฺจนฺตํ หาโส เม อุปฺปชฺชถ.

[๑๖] ปจฺจุคฺคณฺตฺวาน สมฺพุทฺธํ โลกเชฏฺฐจํ นราสภํ
อสฺสมํ อตินาเมตฺวา ชลชคฺเคหิ โอกิริ.

[๑๗] จตุทฺถเต อีโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิปฺปชฺยํ
ทฺถคฺคํ นามิขานามิ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.

[๑๘] อีโต เต สตุตฺตเม กปฺเป จตุโร ปาทปาธรา
สตุตฺตรตนสมฺปนฺนา จกฺกวัตฺติ มหพฺพลา.

[๑๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สตุตฺตปทุมมิตฺถเธรปทานํ
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ สตุตฺตปทุมมิตฺถเธรปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. สตฺตเตหิ

^๒ ฉ.,เท. นเนน

๕. ปุ่ปผาสนทายกตเถรอปทาน

- [๒๐] สุวณฺณณวณฺณํ สมพุทฺธํ สตรีสีว^๑ ภาณมํ
อวิทูเรณ คจฺจนฺตํ สิทธตฺถํ อปฺราชิตํ.
- [๒๑] ตสฺส ปจฺจุคฺคมิตฺวาน ปเวเสตฺวาน อสฺสมํ
ปุ่ปผาสนํ มยา ทิณฺณํ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา.
- [๒๒] อณฺทลีสึ ปคฺคเหตฺวาน เวทชาโต ตทา อหํ
พุทฺธเช จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กมฺมณฺตํ^๒ ปริณามยิ.
- [๒๓] ยํ เม อตฺถิ กตํ ปุ่ญฺญํ สยมภุ้^๓ อปฺราชิตํ^๓
สพฺเพน เตन กุสฺเลน วิมโล โหมิ สาสเน.
- [๒๔] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ปุ่ปผาสนมทํ ตทา
ทุคฺคตึ นาทิชาณามิ ปุ่ปผาสนสฺสิทํ ผล.
- [๒๕] ปฏฺฐิสฺสภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปุ่ปผาสนทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

ปณฺจมํ ปุ่ปผาสนทายกตเถรอปทาน.

^๑ ฉ.,เท. ปีตรีสว^๒ ฉ.,เท. ตํ กมฺม^{๓-๓} ฉ.,เท.,อี. สยมภุมฺพราชิตะ

๖. อาสนตุลวิกตฺเถราปทาน^๑

[๒๖]	เจตีย์ อุตฺตมํ นาม
อรรถเณ อิริเณ วิวเน	สิขิโน โลกพฺนุโน
อนฺวาทินฺทามหํ ^๒ ตทา.
[๒๗]	ปวณา นิภฺขมฺนฺเตน
เอกํสํ อณฺชลึ กตฺวา	ทิกฺขจํ สีหาสนํ มยา
สนฺถวี ^๓ โลกนายนํ.
[๒๘]	ทิวสภาคํ ถฺวิตฺวาน
หฺมฺมฺโจ หฺมฺมฺเจเน จิตฺเตเน	พฺพุทฺธํ โลกคฺคณายกํ
อิมํ วาจมฺพุทฺธิยํ.
[๒๙]	นโม เต ปุริสาชณฺณ
สพฺพพณฺณสิ มหาวีร	นโม เต ปุริสฺสุตฺตม
โลกเชฏฺฐ นราสภ.
[๓๐]	อภิตถฺวิตฺวา สิขินํ
อาสนํ อภิวาทิตฺวา	นิมิตฺตกรณฺณหํ
ปฏฺกามิ อุตฺตตรามฺโข.
[๓๑]	เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป
ทฺถคฺคตีสํ นาภิชานามิ	ยํ ถวี วทํ วริ
โถมนาย อิทํ ผลํ.
[๓๒]	สฺสตฺตวีเส อิตฺโต กปฺเป
สฺสตฺตรตนสมฺปนฺนา	อตุลฺยา ^๔ สฺสตฺต อาสุ ^๕ เต
จกฺกาวตฺตีสํ มหพฺพพลา.
[๓๓]	ปฏฺฐิสฺสมภิทา จตฺสฺโส
ฉนฺภณฺณญา สจฺฉนฺกิตา	วิโมกฺขาปิ จ อภฺภูจิเม
กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ आयสฺมา อาสนตฺถวิโก^๖ เถโร อีมา คาถาโย
สิตฺถาติ.

ฉลุจ๋ ออสนตุถวกตุเถรอปทาน๋.

^๑ จ.,เท. อาสนสนุภวิกตฺเถรอปทานํ

๒ จ.,เท.,อ. อนุธาหิณฺฑามหํ

៣ ឆ.វិ. ពាស្តុតំ

๔ จ.,เท. อตุลา

૯૫ ઇ. બજાર

๖ จ.,เท. อาสนสนุภวิโก

๗. สหุทสนญกตฺเถราปทาน

- [๓๔] สหุสฺสโน มหาวีโร เทเสติ อมตํ ปทํ
 ปริวฺโต สาวเกหิ วสติ ชรมุตฺตเม.
- [๓๕] ตาย วาจา ย มชฺชราย สงฺกณฺหาติ มหาชนํ
 โฆโส จ วิปฺโล อาสิ อาสิ โส^๑ เทวมานุเส.
- [๓๖] นิคุฆฺสสทฺทํ สุตฺวาน สิทฺธตฺถสฺส มहेสิโน
 สทฺเท จิตฺตํ ปสาเตตฺวา อวณฺที โลกนายกํ.
- [๓๗] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สญฺญมลภี ตทา
 ทฺคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธสญฺญา ยิํ ผลํ.
- [๓๘] ปฏฺิสมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺิจิเม
 ฉพฺปิยฺวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สทฺทํ อายสฺมา สหุทสนญโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตฺตมํ สหุทสนญกตฺเถราปทาน.

^๑ ส. อาสฺโส น., เท. อาสฺโส อ. สเทวมานุเสน

๘. ตีรติยตุเถราปทาน

- [๓๙] เกสรี อภิชาตว อคฺคิกุขนฺธว ปพฺพเต
โสภาเสนตํ ทิสาสินฺน^๑ สิทฺธตถํ ปพฺพตฺตเร.
- [๔๐] สุริยสุส จ อาโลกํ จนฺหาโลกํ ตเถว จ
พฺพุทฺธาโลกญจ ทิสฺวาน ปิตี^๒ เม อุปฺปชฺชถ.
- [๔๑] ตโย อาโลเก ทิสฺวาน ทิสฺวาน^๓ สากุตฺตมํ
เอกํสํ อชินฺนํ กตฺวา สนฺถวี โลกนายนํ.
- [๔๒] ตโย หิ อาโลกกรฺวา โลเก โลกตโมนฺหา
จนฺโท จ สุริโย จาปิ พุทฺโธ จ โลกนายนโก.
- [๔๓] อุปมํ อุปทสฺเสตฺวา กิตฺติโต เม มหามฺหิ
พฺพุทฺธสุส วณฺณํ กิตฺเตตฺวา กปฺเป สคฺคมฺหิ โมทหํ.
- [๔๔] จตฺตุนฺนํ อิตฺโต กปฺเป ยํ พุทฺธมภิกิตฺตยํ
ทฺถคฺคตี นามิชา นามิ กิตฺตฺตนาถ อิทํ ผลํ.
- [๔๕] เอกสฺสญฺจิมฺหิโต กปฺเป เอโก ฌาณวโร^๔ อหุ
สत्ตตรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๔๖] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนฺนฺติ.
อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา ตีรฺติโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

อภฺถมํ ตีรติยตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. ทิสฺวา สพฺพทา

^๓ ฉ., เท. สมฺพทฺธ

^๒ ฉ., เท., อ. วิตฺติ

^๔ ฉ., เท. ฌาณวโร

๙. นาลิปุณฺณิยตฺเถราปทานํ^๑

- [๔๗] สีนฺธฺยา นทียา ตีเร อโหสี กสฺสโก ตทา
 ปรกมฺมายเน ยุตฺโต ปรมาตฺตํ อปสฺสสิโต.
- [๔๘] สีนฺธฺ อนุจฺรณฺโตหิ สิทฺธตฺถํ ชินมทฺทสํ
 สมาธินา นิสินฺนํ จ^๒ สตปตฺตํว^๓ ปุณฺณิยํ.
- [๔๙] สตฺตกํ นาลิปุณฺณานิ วณฺณเฏ เจตฺวานหนฺตทา
 มตฺถเก อภิโรเปสี พฺพุทฺธสฺสาทิจฺจพฺพนฺธฺโน.
- [๕๐] สุวณฺณวณฺณํ สมพฺพุทฺธํ อนุกฺกุเล สมหิตํ
 ติธฺยาปฺปภินฺนํ มาตงฺคํ กฺกุณฺธรว ทฺราสทํ.
- [๕๑] ตมฺหิ อุปคณฺตฺวาน นิปกํ ภาวิตินฺทริยํ
 อณฺชสี ปคฺคเหตฺวาน อวณฺที สตฺถโน อหิ.
- [๕๒] จตฺตฺนฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุณฺณมภิปุชฺยิ
 ทฺถคฺคตี นาทิชานามิ พฺพุทฺธปฺพุชฺยาทํ ผลํ.
- [๕๓] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺจจิกตา กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา นาลิปุณฺณิโย^๔ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นวมํ นาลิปุณฺณิยตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. กนฺทริปปุณฺณิยตฺเถราปทานํ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ว

^๓ สยา. สตฺตปตฺตํว

^๔ ฉ.,เท. กนฺทริปปุณฺณิโย

๑๐. กุมุทมาลียตุเถราปทาน

- [๕๔] อุตมํ ปวริ วีริ มहेสี วิชิตาวิเน
 วิปสฺสสินํ มหาวีริ อภิชาตํ เกสรี.
- [๕๕] รติยํ ปฏิปทฺชนตํ อาหุติเน ปฏิกุคหํ
 คเหตฺวา กุมฺภํ มालํ พุทฺธเสฏฺฐจํ สโมกิริ.
- [๕๖] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุพฺผมภิပ္ฺพชยํ
 ทุคฺคตํ นานิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผล.
- [๕๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กุมฺภมาลียเ อเถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ทสมํ กุมุทมาลียตุเถราปทาน.

ตสฺสุทฺธานํ

อารกฺขโท โภชนโท คตสณฺณิ ปทุมิโก^๑
 ปุพฺผาสนี สนฺถวิโก สทฺทสณฺณิ ติริสีย
 นาลิโก กุมฺภี เจว สตฺตปณฺณาส คาถกาติ.

พทุตฺติสตีโม อารกฺขทายกฺวคฺโค.

^๑ จ.,เท. ปทุมิโย

๓๓. อุมาปุပ္ผิยวคฺโค^๑

๑. อุมาปุပ္ผิยตฺเถราปทาน^๒

- [๑] สมหิตฺตํ สmapนฺนํ สิทฺตตฺถมปราชิตํ
 สมาธินา อุปฺวิญฺจํ อทฺทสาสี^๓ นรุตฺตมํ.
- [๒] อุมาปุပ္ผิ คเหตฺวาน พุทฺธสฺส อภิปฺชยี^๔
 สพฺเพ ปุပ္ผา เอกสีสา อุทฺธวณฺเฐว อโรฆฺษา.
- [๓] สฺจุจิตฺตา วีย ติฏฺฐจฺนเต อากาเส ปุပ္ผสนฺนถฺรา
 เตน จิตฺตปฺปสาเทน ตฺสิตํ อุปฺปชฺชหํ.
- [๔] จตฺนจฺเจ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุပ္ผมภิปฺชยี
 ทฺฤคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺชฺชายิทํ ผลํ.
- [๕] ปญฺจปญฺญาสีโต กปฺเป เอโก อาสี^๕ มหีปติ
 สมนฺตจฺกโณ นาม จกฺกวตฺตตี มหพฺพโล.
- [๖] ปฏฺิสสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 จพฺภิกฺขณา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.
- อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา อุมาปุပ္ผิโย^๖ เถโร อีมา
 คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ อุมาปุပ္ผิยตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. อุมาปุပ္ผิยวคฺโค

^๓ ฉ.,เท. อทฺทสาสี

^๔ ฉ.,เท. อาสี

^๒ ฉ.,เท. อุมาปุပ္ผิยตฺเถราปทานํ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. อภิโรปยิ

^๖ ฉ.,เท. อุมาปุပ္ผิโย

๒. ปุพินปุชกตุเถราปทาน

- [๗] กกุฏี วิลลันตัม นิสภาชานียํ ยถา
โอสธีว^๑ วิโรจนตัม โอมาสนตัม นรารสภํ.
- [๘] อณฺฐลํ ปคฺคเหตุวาน อวณฺที สตุถุโน อหํ
สตุถารํ ปริวณฺเณสี สกกมฺเมณ^๒ โตสยิ^๓.
- [๙] สฺสทฺธํ ปุพินํ คยหํ^๔ คตมคฺเค สโมกิริ
อฺจฺจณฺเคน คเหตุวาน วิปสฺสสิสฺส มฺहेสิโน.
- [๑๐] ตโต อฺปทฺตปุพินํ วิปฺปสนฺเนน เจตสา
ทิวาวิหาเร โอสธิจฺจํ ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน.
- [๑๑] เอกนฺวเต อิตโต กปฺเป ปุพินํ ยํ อสิณฺจหํ
ทฺคคฺคํ นากิขานามิ ปุพินสฺส อิทํ ผลํ.
- [๑๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิตฺตา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สฺสํ อายสฺมา ปุพินปุชโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ ปุพินปุชกตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. โอสธีว

^๓ ส.,อ. โตสิโต

^๒ เท. เอกกมฺเมณ

^๔ ฉ.,เท.,อ. คยห

- [๑๙] อุกกามุโข ปหภูโจว^๑ ขทิจการสนนิโม
อุทยนโตว สุริโย ปุณณมาเยว จนุทิมมา.
- [๒๐] สิทธตโต สพพสิทธตโต ติโลกมहिโตหิโต
อุปคณตวาน สมพุทโธ อิทำ วจนมพรวี.
- [๒๑] อหีสสา สพุพปานัน^๒ กุมาร มม รุจจติ
เถยยา จ อติจารา จ มชชปานา จ อารติ.
- [๒๒] รติ จ สมจริยาย พาหุสจจ กตณฺญตา
ทิกฺขเจ ฌมฺเม ปฺรตฺถ จ ฌมฺมา เอเต ปสฺสียา.
- [๒๓] เอเต ฌมฺเม ภาวยิตฺวา สพุพสฺสุตฺติเต รโต
พุทฺธเจ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ภาเวหิ มคฺคมุตฺตมํ.
- [๒๔] อิทำ วตฺวาน สพุพณฺณ โลกเชฏฺโฆ นฺราสโม
มเมวํ อนุสาสิตฺวา เวหาสํ อุคฺคโต คโต.
- [๒๕] ปุพฺเพ จิตฺตํ วิสเรตฺวา ปจฺจา จิตฺตํ ปสาทยี
เตน จิตฺตปฺปสาเทน ตฺสึตํ อุปปชฺชหิ.
- [๒๖] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยทา จิตฺตํ ปสาทยี
ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ พุทฺธสณฺณายิทํ ผลํ.
- [๒๗] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา ยณฺณสามิกโก เถโร อิมมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ ยณฺณสามิกตฺเถราปทานํ.

^๑ อี. ปโตว

^๒ ฉ., เท. สพุพปาณิน

๕. นิมิตตสยญกตุเถราปทาน

- [๒๘] จนุทภาคานทีตีเร วสามิ อสฺสเม อหิ
 สฺวณฺณมิกมททกฺขี จรฺนตํ วิวเน^๑ อหิ.
- [๒๙] มิเค จิตฺตํ ปสาเทตฺวา โลกเชฏฺฐจํ อนุสฺสรี
 เตน จิตฺตปฺปสาเทน อญฺเณ พุทฺธเ อนุสฺสรี.
- [๓๐] อพฺภทีตา จ เย พุทฺธา วตฺตมานา อนาคตา^๒
 เอวเมว^๓ วิโรจนฺติ มิคฺราชาว เต^๔ ตโย.
- [๓๑] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ สยฺยมฺลภี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธสยฺญายิหิ ผลํ.
- [๓๒] สตฺตวิเส อิตฺโต กปฺเป เอโก อาสิ^๕ มหิปติ
 อรณฺยสฺสโต^๖ นามเณ จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.
- [๓๓] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺนยา สจฺจนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา นิมิตฺตสยญโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ นิมิตฺตสยญกตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท., อี. วิปเน

^๓ ฉ., เท., อี. เอวเมว

^๕ ฉ., เท. อาสิ

^๒ อี. ตถาคตา

^๔ อี. เจตโส

^๖ ฉ., เท. อรณฺยสฺสโต

๖. อนนสํสาวกตุเถราปทานํ

- [๓๔] สุวณฺณวณฺณํ สมพุทฺธํ คจฺจนฺตํ อนฺตราปณฺ
กณฺจนคณฺมิยสงฺกาสํ พตฺตีสวรลกฺขณํ.
- [๓๕] สิทฺธตฺถํ สพุทฺธสิทฺธตฺถํ อเนญชํ^๑ อปฺราชิตํ
สมพุทฺธํ อตินาเมตฺวา โภชยํ ตํ มหามฺนี.
- [๓๖] มฺหิ การุณิโก โลเก โอภาสยิ มมํ ตทา
พุทฺธเช จิตฺตํ ปสาเทตฺวา กปฺปํ สคฺคมฺหิ โมทหํ.
- [๓๗] จตฺตุนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทฺที ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ภิกฺขทานสฺสิทํ^๒ ผลํ.
- [๓๘] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
ฉพภินฺนยา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อนนสํสาวโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ อนนสํสาวกตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. อเนญชํ

^๒ ฉ., เท. ภิกฺขทานสฺสิทํ

๓. นิกคฺคณฺทปฺปผิยตฺเถราปทานํ

- [๓๙] ยทา เทโว เทวกายา จวตี^๑ อายุสงฺขยา
ตโย สทาหา นิจฺจรณฺติ เทวานํ อนุโมทติ.
- [๔๐] อิตโต โภ สุกฺตํ คจฺฉ มนุสฺसानํ สหพฺยตํ
มนุสฺสสฺสฺสโต สทฺธมฺเม ลภ สทฺธํ อนุตฺตรํ.
- [๔๑] สทา เต สทฺธา นิวิจฺจสฺส^๒ มุลชาตา ปติภฺจिता
ยาวชีวํ อสํหิรา สทฺธมฺเม สุปฺปเวทิตะ.^๓
- [๔๒] กาเยน กุสลํ กตฺวา วาจา ย กุสลํ พหุํ
มนสา กุสลํ กตฺวา อพฺยาปชฺฌ^๔ นิรฺุปฺปรี.
- [๔๓] ตโต โอปธิกํ ปญฺญํ กตฺวา ทาเนน ตํ พหุํ
อญฺเณ^๕ ปวเร^๕ สทฺธมฺเม พุรฺหมจฺริเย นิเวสย.
- [๔๔] อิมาย อนุกมฺปาย เทวาเทวํ ยถาวิทู^๖
จวนฺตํ อนุโมทนฺติ เอहि เทว ปุณฺณปุณฺ.
- [๔๕] สํวิคฺโคหํ^๗ ตทา อาสิ^๗ เทวสงฺฆे สมากเต
กํสุ นาม อหํ โยนี คมิสฺสามิ อิตโต จโต.
- [๔๖] มม สํเวคมญฺญาย สมโณ ภาวิตินฺทริโย
มมฺพุทฺธิตฺตกาโม โส อาคจฺฉิ มม สนฺติกํ.

^๑ ฉ., เท. จวเต^๓ ฉ., เท. สุปฺปเวทิตะ^{๕-๕} ฉ., เท. อญฺเณปิ มจฺเจ อ. อญฺเณ นิจฺเจว^{๗-๗} ฉ., เท. สํเวโค เม ตทา อาสิ^๒ ฉ., เท. นิวิจฺจสฺส^๔ ฉ., เท. อพฺยาปชฺฌ^๖ ฉ., เท. ยทา

[๔๗] สุมโน นาม นามเนน ปทุมุตตรสาวโก
อตุถธมมานุสาสิตวา สัมเวชสิ มมนตทา.

ทวารทสโม ภาณวารโ.

[๔๘] ตสฺสาหิ วจัน สุตวา พุทฺเธ จิตฺตํ ปสาทยิ.
ตํ ธีร^๑ อภิวาเทตวา ตตฺถ กาลํ กโต อหิ.

[๔๙] อุปฺปชฺช^๒ ส ตตฺถเว สุกกมฺมเลน โจทิตो
วสนฺโต มาตฺตูกุจิมฺหิ ปุณฺ ธารตฺ^๓ มาตฺตยา.

[๕๐] ตมฺหา กายา จวิตฺวาน ติทฺเส อุปฺปชฺชหิ
เอตฺถนฺตเร น ปสฺสามิ โทมนสฺสํ อหิ ตทา.

[๕๑] ตาวตฺติสา จวิตฺวาน มาตฺตูกุจํ สโมกฺกมํ
นิกฺขมิตฺวาน กุจิมฺหา กิณฺจิทฺทํ อชานิหิ.

[๕๒] ชาตฺติยา สตฺตวสฺเสน^๔ อารามํ ปาวีสํ อหิ
โคตมสฺส ภควโต สกฺยปฺตฺตสฺส ตาทิโน.

[๕๓] วิตุถาริเก^๕ ปาวจเน พาหุชฌณฺมฺหิ สาสเน
อหฺมสฺส สาสนํ^๖ กาวเร^๖ ภิกฺขโว ตตฺถ สตฺถโน.

[๕๔] สาวตฺถิ นาม นครํ ราชา ตตฺถาสิ โกลโล
รเถน นาคยฺตฺเตน อฺเปสิ โพรทิมุตฺตมํ.

[๕๕] ตสฺสาหิ นาคํ ทิสฺวาน ปุพฺพกมฺมํ อนฺนสฺสํ
อญฺชลิ ปคฺคเหตฺวาน สมยํ อคฺมาสหิ.

^๑ อ. ธีร

^๒ น., เท. ธารติ

^๓ ส. วิตุถาริเต

^๔ เท., อ. อุปฺปชฺชิสฺส

^๕ น., เท. สตฺตวสฺสว

^{๖-๖} น., เท. สาสนกร

[๕๖] ชาติยา สุตตวสุโสว ปพฺพชฌี อนคาริยํ
โย โส พุทฺธํ อุปฏฺฐาสิ อานนฺโท นาม สาวโก.

[๕๗] คติมา ติติมา เจว สติมา จ พหุสฺสุโต
รณฺโณ จิตฺตํ ปสาเทนฺโต นิยฺยาเทสิ มหาชฺติ.

[๕๘] ตสฺสาคํ ฆมฺมํ สุตฺวาน ปุพฺพกมฺมํ อนุสฺสรี
ตตฺถเว จิตฺโก สนฺโต อรหฺตํ อปาปฺณิ.

[๕๙] เอกํสํ จีวรํ กตฺวา สีเร กตฺวาน อณฺชลี
สมฺพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา อิมํ วาจํ อุทฺริยิ.

[๖๐] ปทุมุตฺตรพุทฺธสฺส ทิปทินฺทสฺส ตาทิโน^๑
นิคฺคณฺหิปปุเปยฺยํ ปคฺคยฺห สีหาสนเณ จเปสฺห.

[๖๑] เตน กมฺเมน ทิปทินฺท โลกเชฏฺฐ นราสภ
ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ หิตฺวา ชยปราชยํ.

[๖๒] ปญฺจวิสสฬสฺสมฺหิ กปฺปานํ มนุชาธิปา
อพฺพุทฺทนิรพฺพุทฺทานิ อฏฺฐจฺฐาสิสฺสุ ขตฺติยา.

[๖๓] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุกฺกํ อายสฺมา นิคฺคณฺหิปปุเปยฺโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ นิคฺคณฺหิปปุเปยฺยตเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. สตฺถโน

๘. สุมनावพิยตุเถราปทาน^๑

- [๖๔] เวสสภุสส ภควโต โลกเชฏฐสส ตาทิโน
สพเพ ชนา สมาคมม มหาปุชั กโรนุติ เต.
- [๖๕] สุธาย ปิณห์ กตวาน อาเวฬุ สุมนายห์
สีหาสนสส ปุโรโต อภิโรเปสห์ ตทา.
- [๖๖] สพเพ ชนา สมาคมม เปกขนติ ปุเปมุตตม
เกนัท ปุชิตัม ปุเป
พุทฺธเสฏฐสส ตาทิโน.
- [๖๗] เตน จิตตปฺปสาเทน นิมมานํ อุปฺปชฺชห์
อนุกฺโกมิ^๒ สกํ กมฺมํ ปุพเพ สุกตมตฺตโน.
- [๖๘] ยํ ยํ โยนูปฺปชฺชามิ^๓ เทวตตํ อถ มานุส
สพฺเพสานํ ปิโย โหมิ ปุเปมฺปชฺชยิทํ ผล.
- [๖๙] นาภิขานามิ กาเยน วาจาเย อุตฺเตจสา
สํยตานํ ตปสฺสีนํ กตํ อุกฺกจาทิตํ^๔ มยา.
- [๗๐] เตน สุจริเตนาหํ จิตฺตสส ปณฺธิหิ จ
สพฺเพสํ ปุชิตो โหมิ อนุกโกสสสิทํ ผล.
- [๗๑] เอกตฺตีสเ^๕ อิตฺโต กปฺเป
ทฺถคฺคตํ นาภิขานามิ ยํ ปุเปมฺภิปุชฺชยิ
พุทฺธปฺปชฺชยิทํ ผล.^๕
- [๗๒] อิตฺโต เอกาทเส กปฺเป
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน สหสฺสาโรสิ ขตฺติโย
จกฺกวตฺตํ มหพฺพโล.

^๑ ส. สุมनावพิยตุเถราปทาน

^๓ ฉ., เท. โยนูปฺปชฺชามิ

^{๕-๕} ฉ., เท. อยํ คาคา น ทิสฺสติ.

^๒ ส., ฉ., เท. อนุกโกสิ

^๔ ฉ., เท. อุกโกสิตํ

[๗๓] ปฏิสมภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพภิกฺขมา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุกํ อายสฺมา สุมฺนาเวพิโย เถโร อีมา คาคาโย
อภาสิตถาติ.

อฏฺฐมํ สุมฺนาเวพิยตเถรปทาน.

๙. ปุ่ผลตติยตเถรปทาน

[๗๔] สิทฺธตฺถสฺส ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
สจฺจํ ปกาสยนตสฺส นิพฺพาปนตสฺส ปาณิโน.

[๗๕] ชลชํ อahrtivān สตปตฺตํ^๑ มโนรมํ
ปุ่ผลสฺส จตฺตํ กตฺวาน พุทฺธสฺส อภิโรปยี้.

[๗๖] สิทฺธตฺถโธ จ โลกวิฑู อาหุติโน ปฏฺฐิตโธ
ภิกฺขุสงฺฆเม จิตฺโต สตฺถา อิมํ^๒ คาคํ^๒ อภาสถ.

[๗๗] โย เม จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ปุ่ผลจตฺตํ อธารยิ^๓
เตน จิตฺตปฺปสาเทน ทฺถคฺคิตี โส น คจฺจติ.

[๗๘] อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ สิทฺธตฺถโธ โลกนายโก
อฺยุโยเซตฺวาน ปริสํ เวหาสํ นภมฺคฺคมิ.

[๗๙] อฏฺฐจิตฺเต^๔ นรเทวมฺหิ เสตจฺจจตฺตํปิ วุฏฺฐจิ
ปรโต พุทฺธเสฏฺฐสฺส คจฺจติ จตฺตมฺคฺคตฺตมํ.

^๑ สยา. สตฺตปตฺตํ

^๓ ฉ., เท. อธารยิ อ. อการยิ

^{๒-๒} อ. อีมา คาคา

^๔ ฉ., เท. วุฏฺฐิต

[๘๐] จตุณฺวเต อีโต กปฺเป ยํ ฉตฺตํ อภิโรปยீ
ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ ปุเปฉตฺตสฺสทํ ผลํ.

[๘๑] จตฺสตฺตติกปฺปมฺหิ อฏฺฐ ชลสิขา อหุ
สตฺตรตนสมฺปนา จกฺกวตฺตี มหพฺพลา.

[๘๒] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนา สจฺฉินฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา ปุเปฉตฺติโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ปุเปฉตฺติยตฺเถราปทานํ.

๑๐. สปริวารฉตฺตทายกตฺเถราปทานํ

[๘๓] ปทุมตฺตโร โลกวิฑู อาหุตฺนํ ปฏฺฐิตฺโห
อากาเส ชลวฺภูจิว วสฺสเต^๑ ชมฺมวฺภูจียา.

[๘๔] ตมทฺทสาสี สมฺพุทฺธํ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ
สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา อคฺมาสี สกํ ชฺวรํ.

[๘๕] ฉตฺตํ อลงฺกตํ คยฺห อฺปกณฺณํ นรุตฺตมํ
หฺมุจฺโจะ หฺมุเจเน จิตฺเตเน อากาเส อุกฺขิปี อหํ.

[๘๖] สฺสงฺคหิตยานํ ทนฺโตว สาวกฺตฺโม
อฺปนฺนตฺวาน สมฺพุทฺธํ มตฺถเก สมฺปติฏฺฐหิ.

[๘๗]	อนุกมฺปโก การุณโก ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตวา	พฺพุโฆ โลกคฺคณายโก อิมมา คาคา อภาสถ.
[๘๘]	เยน จตฺตมิตฺถํ ทินฺนํ เตน จิตฺตปฺปสาเทน	อลงฺกตํ มโนรมํ ทฺถุคฺคตี โส น จจฺจติ.
[๘๙]	สจฺจทกฺขตฺตํ จ เทเวสุ ทวตฺตีสกฺขตฺตํ ^๑ ราชา จ	เทวราชํ กริสฺสติ จกฺกวตฺตีสํ ภวิสฺสติ.
[๙๐]	กปฺปสจฺจสทสสมฺหิ โคตโม นาม นามะ ^๒	โอกฺกาทกฺกุลสมฺภโว สจฺจธา โลเก ภวิสฺสติ.
[๙๑]	ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาทो สพฺพาสเว ปริณฺยาย	โอโรโส ฐมฺมนิมฺมิโต นิพฺพายิสฺสตินาสโว.
[๙๒]	พฺพุทฺธสฺส คิริมณฺยาย ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน	วาชาสภิมุทฺธิรฺตํ ภิกฺขุโย หาสํ ชเนสํ.
[๙๓]	ชหิตฺตวา มานุสํ โยนี วิมานมฺตฺตมํ มยฺหิ	ทิกฺขุพฺโยนี ^๓ สมชฺฌคํ อพฺภุคฺคตํ มโนรมํ.
[๙๔]	วิมานา นิภมฺนตสฺส ตทา สยฺมํ ปฏฺฐิลภามิ ^๔	เสตจฺจจตฺตํ ฐริยติ ปฺพุพฺพกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
[๙๕]	เทวโลกา จวิตฺวาน จตฺตีสกฺขตฺตํ จกฺกวตฺตีสํ	มณฺุสฺสจตฺตญจ อากมฺมํ สจฺจตกปฺปสจฺจตมฺหิตโต.
[๙๖]	ตมฺหา กายา จวิตฺวาน สํสริตฺวานุพฺพุเพน	อากจฺณิ ติทสํ ปฺรํ มานุสํ ปฺนุราคมฺมํ.

^๑ อ. จตฺตีสกฺขตฺตํ^๓ ส.อ. เทวโยนี ฉ.,เท. ทิกฺขุพฺ โยนี^๒ ฉ.,เท. โคตเตน^๔ ฉ.,เท. ปฏฺฐิลภี

[๑๐๖] ปฐิสฺมุภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภินฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สปริวารจตฺตทายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสฺมํ สปริวารจตฺตทายกตฺเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺทหานํ

อุมฺมาปฺปผณฺจ ปุพฺผิํ ھاโส ยถฺโณ นิमितฺตโก
 สํสาวโก นิคฺคณฺฐี จ สุมนา^๑ ปุพฺผจตฺตโก
 สปริวารจตฺโต จ คาถา สตฺตสฺสจตฺตตรา.

เตตฺตํตีสตีโม อุมฺมาปฺปผิยวคฺโค.

^๑ ฉ., เท. สุมณ

๓๔. คนุโธทกวคฺโค

๑. คนุธฐปิยตุเถราปทาน

[๑]	สิทฺธตฺตสฺส ภควโต
สมเนหิ ปฏิจฺจนฺ	คนุธฐปี อทาสหิ
พฺพุธานุจฉวิภฺยจ ตํ.
[๒]	กณฺจณคฺขมยสฺสกาสิ
อินทิวรรว ชลิตํ	พฺพุทฺธํ โลกคฺคณายกํ
อาทิตฺตํ หุตาสนํ.
[๓]	พฺพคฺชฺสภวํ ปวริ ^๑
นินฺนํ สมณานคฺคํ	อภิชาทํ เกสรี
ภิกฺขุสงฺฆปฺรภฺขตํ.
[๔]	ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา
วณฺทิตฺวา สตฺถุโน ปาเท	ปคฺคเหตุวาน อญฺชลิ
ปฏฺกามิ อุตฺตรามฺโข.
[๕]	จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ	ยํ คนุธมฺมทที ตทา
คนุธปฺปชายิทํ ผลํ.
[๖]	ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺตสฺโส
ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกิตา	วิโมกฺขาปิ จ อญฺญิเม
กตํ พฺพุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตถํ สฺกํ อายสฺมา คนุธฐปิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปรมํ คนุธฐปิยตุเถราปทาน.

^๑ สยา. ปรมํ

๒. อุทกปฐกตฺเถราปทาน

- [๗] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ คจฺจนฺตํ อนิลฺลชฺเช
 ฃตาสนํ ฐลิตํ อาทิตฺตํ หุตาสนํ.
- [๘] ปาณินา อุทกํ คยฺห
 สมฺปฏฺิจฺฉิ มหาวีโร อากาเส อุกฺขิเป อหํ
 พุทฺโธ การุณิโก อิสฺส.
- [๙] อนตฺถิกฺเข จิตฺเต สตุถา ปทุมุตฺตรนามโก
 มม สงฺกปฺปมณฺเวย อิมํ คาลํ อภาสถ.
- [๑๐] อิมินา ทกฺทาเนน ปีติอุปฺปาทเนน จ
 กปฺปสทฺสทสฺสปี ทุคฺคตี นฺนปฺปชฺชสิ.
- [๑๑] เตน กมฺเมเน ทิปปินฺท
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ จานํ โลกเชฏฺฐ นราสม
 หิตฺวา ชยปฺราชย.
- [๑๒] สหสฺสราชนาเมเน ตโย จ จกฺกวตฺติโน
 ปณฺจสฺสฏฺฐิกปฺปสเต จาตุรฺนโต ชนาธิปา.
- [๑๓] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฃพฺภิณฺเวย สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อุทกปฺฐโก เถโร อิมา คาลาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ อุทกปฐกตฺเถราปทาน.

๓. ปุณฺนาคปุปฺปิตฺตเถราปทานํ

[๑๔] กานนํ วนโมคฺคยฺห วสामी ลุทฺทโก อหํ
 ปุณฺนาคํ ปุปฺปิตํ ทิสฺวา พุทฺธเสฏฺฐจํ อนุสฺสรี.

[๑๕] ตํ ปุปฺปํ โอจินิตฺวาน สุกนฺธํ คนฺธิตํ สุภํ
 ฐูปํ กตฺวาน ปุพฺปิเน พุทฺธสฺส อภิโรปยิ.

[๑๖] เทวณฺฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺปมภิปฺชยิ
 ทุคฺคตี นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๑๗] เอกมฺหิ นฺฺเต กปฺเป เอโก อาสี ตโมนฺฺโท
 สตฺตฺรตนสมฺปนฺโน จกฺกวตฺตี มหพฺพโล.

[๑๘] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิกฺขมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปุณฺนาคปุปฺปิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ปุณฺนาคปุปฺปิตฺตเถราปทานํ.

๔. เอกทฺสฺสทายกตฺตเถราปทานํ

[๑๙] นคเร หํสวติยา อโหสี ตินฺหารโก
 ตินฺหาเรน ชีวามิ เตน โปเสมิ ทารเก.

[๒๐] ปทุมุตฺตโร นาม ชินฺโณ สพฺพธฺมมาน ปารคฺค
 ตมนฺธการํ นาเสตฺวา อุปฺปชฺชิ โลกนายโก.

- [๒๑] สเก ฆเร นิสิตฺตวา เอวํ จินฺเตสฺหิ ตทา
 พุทฺโธ โลเก สมฺปปฺนโน เทยฺยธมฺโม จ นตฺถิ เม.
- [๒๒] อิทํ เม สาธุกํ เอกํ นตฺถิ เม โกจิ ทายโก
 ทฺวโฆ นิริยสมฺผลโส โรปยิสฺสามิ ทกฺขิณฺ.
- [๒๓] เอวํหิ จินฺตยิตฺวาน สกํ จิตฺตํ ปสาทยิ
 เอกํ ทุสฺสํ คเหตฺวาน พุทฺธสฺสเอวฺจสฺสทาสหิ.
- [๒๔] เอกํ ทุสฺสํ ททิตฺวาน อุกฺกุฏฺฐิ สมฺปวตฺตยิ
 ยถิ พุทฺโธ ตฺวํ วีร ตาเรหิ มํ มหามฺนิ.
- [๒๕] ปทุมุตฺตโร โลกวินฺดู อาหุติณฺ ปฏฺฐิตโค
 มม ทานํ ปกิตฺเตนฺโต อกา เม อนฺโมทน.
- [๒๖] อิมินา เอกทุสฺเสน เจตนาปณฺธิทฺธิ จ
 กปฺปสฺตสฺสทสฺसानิ วินิปาตํ น คจฺจติ.
- [๒๗] ฉตฺตีสกฺขตฺตํ^๑ เทวินฺโท เทวธฺวํ กริสฺสติ
 เตตฺตีสกฺขตฺตํ^๒ ราชา จ จกฺกวตฺติ ภาวิสฺสติ.
 ปเทสฺสธฺวํ วิปฺลํ คณฺหาโต อสงฺขยิ
- [๒๘] เทวโลเก มนุสฺเส วา สัสนฺโต ตฺวํ ภเว.
 รุปฺวา คุณสมฺปนฺโน อนวกฺกนฺตเทหฺวา
 อกฺโขภํ อมิตํ ทุสฺสํ ภาวิสฺสติ^๓ ยถิจฺฉกํ.
- [๒๙] อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ ชลชฺชุดมฺนามโก
 นภํ อพฺภุคฺคมี ธีโร หัสฺสราชาว อมฺพเร.

^๑ ฉ., เท. ฉตฺตีสกฺขตฺตํ^๒ ฉ., เท. เตตฺตีสกฺขตฺตํ^๓ ฉ., เท. ลภิสฺสติ

- [๓๐] ยํ ยํ โยนูปปชฺชามิ เทวตํ อถ มานุสํ
โภเค เม อุณฺตา นตฺถิ เอกทุสฺสสฺสํ ผลํ.
- [๓๑] ปทฺฐาเร ปทฺฐาเร ทุสฺสํ นิพฺพุตเต มมํ
เหฏฺฐา ทุสฺสมฺหิ ติฏฺฐามิ อุปริ จหนํ มม.
- [๓๒] จกฺกวาพมฺปาทาย สกานนํ สปปุพฺตํ
อิจฺจมาโน จหฺม^๑ อชฺช ทุสฺสเสหจฺฉาทเยยฺยหํ.^๒
- [๓๓] เตเนว เอกทุสฺเสน สํสรนฺโต ภวามเว
สุวณฺณวณฺโณ หุตฺวาน สํสรามิ ภวามเว.
- [๓๔] วิปากํ เอกทุสฺสสฺส นชฺฌคํ กตฺถจิกฺขยํ
อยํ เม อุณฺติมา ชาติ วิปจฺจติ อิทาปิ เม.
- [๓๕] สตสฺสสฺสํโต กปฺเป ยํ ทุสฺสมฺหิ ตทา
ทฺถคฺคํ นากิขานามิ เอกทุสฺสสฺสํ ผลํ.
- [๓๖] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๓๗] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตถํ สุทํ อายสฺมา เอกทุสฺสทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตุถาติ.

จตุตถํ เอกทุสฺสทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. จตํ

^๒ ฉ., เท. ทุสฺสเสหิ ฉาทเยยฺยหํ

๕. ศุสฺสิตกมฺมียตฺเถราปทานํ^๑

- [๓๘] วิปสฺสี นาม สมฺพุทฺโธ โลกเชฏฺโฆ นราสโม
 ขีณาสเวหิ สหิโต สงฺฆารามे วสึ ตทา.
- [๓๙] อารามทวารา นิภขมฺม วิปสฺสี โลกนายนโก
 สห สตสฺสเสหิ อฏฺฐขีณาสเวหิ โส.
- [๔๐] อชินเน นีวตฺถิโก วากจึรโรปิ จ
 กุสุมโกทกมทาเย^๒ สมฺพุทฺธํ อุปสงฺกมึ.
- [๔๑] สกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา เวทชาโต กตญฺชลี
 กุสุมโกทกมทาเย พุทฺธมฺพุทฺธิ^๓ อหํ.
- [๔๒] เตเน กมฺเมน สมฺพุทฺโธ ชลชุตฺตมนามโก
 มม กมฺมํ ปกิตฺเตตฺวา อคมา เยน ปตฺถิตํ.
- [๔๓] ศุสฺสิตา^๔ ปณฺจสฺสเสหิ เยหิ ปุชฺเชสฺสํ ชินํ
 อฏฺฐเตยฺยสฺสเสหิ เทวราชฺชการยํ.
- [๔๔] อฏฺฐเตยฺยสฺสเสหิ จกฺกวตฺตี อโหสฺสํ
 อวเสเสน กมฺเมน อรหตฺตํ อปาปญฺญํ.
- [๔๕] เทวราชา ยทาโหสี^๕ มนุชาธิปติ ตทา^๖
 ตํเยว นามเชยฺยํ เม ศุสฺสิตโต นามโหสฺส^๗.

^๑ ฉ., เท. ศุสฺสิตกมฺมียตฺเถราปทานํ^๓ ฉ., เท., อ. พุทฺธมฺพุทฺธิ^๕ ฉ., เท., อ. ยทา โหมิ^๗ ฉ., เท., อ. นาม โหมหํ^๒ ฉ., เท. โกสุมโกทกมทาเย^๔ ฉ., เท. ศุสฺสิตา^๖ ฉ., เท. ยทา อ. ยถา

- [๔๖] เทวภูตสสุ สนุตสสุ อถาปี มานุสสสุ วา
สมนฺตา พุยามโต มยหํ ผุสฺสิตํปี^๑ ปวสฺสติ.
- [๔๗] ภวา อุกฺขมาภูิตา มยหํ กิเลสา ฌาปีตา มม
สพฺพาสวปริกฺขีโณ ผุสฺสิตสฺส อิทํ ผลํ.
- [๔๘] จนฺทนสฺเสว เม วสฺโส^๒ ตถา คนุโธ ปวายติ
สาร์โรโก^๓ มม คนุโธ อทฺธโกเส ปวายติ.
- [๔๙] ทิพฺพคนุหํ สมฺปนฺนํ ปุณฺณกมฺมสมฺมกฺคิณํ
คนุหํ ฌตฺวาน ชานนฺติ ผุสฺสิตโต อากโต อิท.
- [๕๐] สาขา ปลาสกฺกฺจฺจํ ตินฺนานิปัจจ สพฺพโส
มม สงฺกปฺปมณฺเวย คนุโธ สมฺปชฺชเต ขณ.
- [๕๑] สตสฺสสฺเส อิตฺ^๔ กปฺเป จนฺทํ อภิปฺปชฺชียี
ทฺถคฺคตี นากิชานามิ ผุสฺสิตทสฺสิทํ^๕ ผลํ.
- [๕๒] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺพิณฺเวย สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ผุสฺสิตกมฺมมฺโย^๖ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมนํ ผุสฺสิตกมฺมมฺยตฺถเราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. ผุสฺสิตัว

^๓ ฉ.,เท. สรีโรโต อ. สาร์โรโก

^{๕-๕} ฉ.,เท. ผุสฺสิตสฺส อิทํ ผลํ

^๒ ฉ.,เท. ภาวา

^๔ ฉ.,เท. สตสฺสสฺสโต

^๖ ฉ.,เท. ผุสฺสิตกมฺมปิโย

๔ ส. สัญจโยชนูปเพท

- [๖๒] ภวาภเว สัสมนโต มหาโมคัมภี ลภามหิ
โภเค เม อุณตา นตฺถิ โสธนาย อิหิ ผล.
- [๖๓] สิริกา^๑ หตฺถิขนุเชน ปวเน คจฺจโต มม
ยํ ยํ ทิสํหํ คจฺจามิ สรณํ สมฺปชฺชเต^๒ วณ.
- [๖๔] ขาณํ วา กณฺณกํ วาปิ นาคํ ปสฺสามิ จกฺขุณา
ปญฺญกมฺเมเน สยฺยโต สยเมวาปนียเร.
- [๖๕] กุญฺจํ คณฺโฑ กิลาสโ จ อปมาโร วิตจฺจิกา
ททฺท กณฺฑุ^๓จ เม นตฺถิ โสธนาย อิหิ ผล.
- [๖๖] อณฺณปิ เม อจฺจริยํ พุทฺธธมฺปิ^๔ โสธิตะ^๕
นาภิชานามิ เม กาเย ชาตํ ปิพฺภกฺกิทกํ.
- [๖๗] อณฺณปิ เม อจฺจริยํ พุทฺธธมฺปิ โสธิตะ
ทุเว ภเว สัสมามิ เทวตฺเต อถ มานุเส.
- [๖๘] อณฺณปิ เม อจฺจริยํ พุทฺธธมฺปิ โสธิตะ
สุวณฺณวณฺโณ สพฺพตฺถ สปปภาโส ภวามหิ.
- [๖๙] อณฺณปิ เม อจฺจริยํ พุทฺธธมฺปิ โสธิตะ
อมนาปํ วิวชฺเชติ มนาปํ อุปติฏฺฐจติ.
- [๗๐] อณฺณปิ เม อจฺจริยํ พุทฺธธมฺปิ โสธิตะ
วิสุทฺธํ โหติ เม จิตฺตํ เอกคคฺคํ สฺสสมาหิตํ.
- [๗๑] อณฺณปิ เม อจฺจริยํ พุทฺธธมฺปิ โสธิตะ
เอกาสเน นิสิตฺวา อรหตฺตํ อปาปญฺญี.

^๑ สยา. สิริยา

^๓ ฉ., เท. กจฺจ

^๒ ฉ., เท. สมฺปเต

^{๔-๕} ฉ., เท., อ. พุทฺธธมฺปิ สส โสธเน

- [๗๒] สตสหสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ โสธนาย อิทํ ผลํ.
- [๗๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปวิญญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปภงฺกโร เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

นฏฺฐํ ปภงฺกตฺเถราปทานํ.

๗. ติณกุกฺกาทายกตฺเถราปทานํ

- [๗๔] นคเร พนฺธมฺติยา อโหสิํ ปรมมฺมิโก
 ปรมมฺมายเน ยุตฺโต ปรมตฺตํ อปสฺสิโต.
- [๗๕] รโหคโต นิสฺสิทฺวา เอวํ จินฺตเตสหฺ^๑ ตทา^๑
 พุทฺโธ โลเก สมฺปปฺนโน อธิกาโร จ นตฺถิ เม.
- [๗๖] กาโล คตฺตี เม โสเชตฺตุํ ขโณ เม ปฏิปาติโต
 ทุกฺโข นรยสมฺผลฺโส อปฺปญฺยานํ หิ ปาณินํ.
- [๗๗] เอวาทิ จินฺตยิตฺวาน กมฺมสामी อูปาคมิ
 เอกาทิ กมฺมํ ยาจิตฺวา ปวณฺ^๒ ปาวีสึ อหํ.
- [๗๘] ติณกุกฺกจฺจ วลฺลภฺจ อahrtิตฺวานหนฺตทา
 ติทฺถนฺทเก จเปตฺวาน อกํ ติณกุกฺกํ อหํ.

^{๑-๑} ฉ., เท. จินฺตสิ ตาวเท

^๒ ฉ., เท. วิปฺน

- [๗๙] สงฺขมฺมสุตฺตถาย กุฏฺฐิกํ นิยุยาเตตฺวาน^๑ ตํ อหํ
 ตทเหเยว อาคนฺตฺวา กมฺมสามี อฺปาคมี.
- [๘๐] เตน กมฺเมเน สุกฺเตเน ดาวตีสํ อคณฺจหํ
 ตตฺถ เม สุกฺตํ พุยมหํ ติณฺณกุฏฺฐิกาย นิมฺมิตฺ^๒.
- [๘๑] สหสฺสกณฺโฑ^๓ สตเคณฺฑุ ฆชาลฺลํ หริตฺตามโย^๔
 สตสหสฺสนิยุยฺหา พุยมเห ปาตุภวีสฺส เม.
- [๘๒] ยํ ยํ โยหนฺนปฺปชฺชามิ เทวตฺตํ อถ มานุสฺสํ
 มม สงฺกปฺปมณฺเวยาย ปาสาทิ อฺปติฏฺฐจติ.
- [๘๓] ภยํ วา ฉมฺภิตตฺตํ วา โลมหํโส น วิชฺชติ
 ตาสํ มม น ชานามิ ติณฺณกุฏฺฐิกายิหํ ผลํ
- [๘๔] สีหา พุยคฺชมา จ ทีปิ จ อจฺจนโกกตฺรจฺจโย^๕
 สพุเพ มํ ปริวชฺชนฺติ ติณฺณกุฏฺฐิกายิหํ ผลํ.
- [๘๕] สีรีสฺปา^๕ จ ภูตา จ อหิกุมฺภภณฺฑกรฺกฺขสา
 เตปิ มํ ปริวชฺชนฺติ ติณฺณกุฏฺฐิกายิหํ ผลํ.
- [๘๖] น ปาปสฺสปีนสฺสาหิ^๖ สรามี ทสฺสนํ มม
 อฺปฏฺฐจิตา สติ มยฺหํ ติณฺณกุฏฺฐิกายิหํ ผลํ.
- [๘๗] ตาเยว ติณฺณกุฏฺฐิกาย อนฺนโกตฺวาน สมฺปทา
 โคตมสฺส ภควโต ฆมฺมํ สจฺจนิกริ อหํ.

^๑ ส. นิยุยาเตตฺวาน^{๓-๓} ฉ., เท. สหสฺสกณฺฑํ สตเคณฺฑุ ฆชาลฺลํ หริตฺตามโย^๕ ฉ., เท. สีรีสฺปา^๒ ฉ., เท. กุฏฺฐิกาย สุนิมฺมิตํ^๔ ฉ., เท. อจฺจนโกกตฺรจฺจนา^๖ ฉ., เท. ปาปสฺสปีนสฺสาปิ

- [๘๘] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ ติณฺณกุฎิกายิทํ ผลํ.
- [๘๙] ปฏฺฐสมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อมฺมจิเม
 ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ติณฺณกุฎิทายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

สตฺถมํ ติณฺณกุฎิทายกตฺเถราปทานํ.

๘. อุตฺตเรยฺยทายกตฺเถราปทานํ

- [๙๐] นคเร หํสวติยา อโหสี พุราหฺมโณ ตทา
 อชฺฌายโก มนฺตธโร ติณฺณ เวทาน ปารคฺค.
- [๙๑] ปุรฺกฺขโต สสิสฺเสหิ ชาติโม^๑ จ สุสิกฺขิโต
 ไตยาภิสจฺจนฺตถาย นครา นิกฺขมี ตทา.
- [๙๒] ปทุมุตฺตโร^๒ โลกวิฑู^๒ สพฺพทฺมมาน ปารคฺค
 ขีณาสวสหฺสฺเสหิ นครํ ปาวีสี ชินฺ.
- [๙๓] สุจารุรูปํ ทิสฺวาน อเนณฺชํ การิตํ^๓ วีย
 ปริวตํ อรหฺนเตหิ ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาทयी.
- [๙๔] สิริสํ อมฺบขลี กตฺวา นมฺสฺสิตฺวาน สุปฺพตํ
 ปสนฺนจิตฺโต สมโน อุตฺตริยมทาสํ.

^๑ ฉ., เท. ชาติมา

^๓ ฉ., เท. อาเนณฺชการิตํ

^{๒-๒} ฉ., เท., อ. ปทุมุตฺตโร นาม ชิน

^๔ ฉ., เท. สิริสมิ

- [๙๕] อุโภ หตฺเถหิ ปคฺคยฺห สาฏฺกํ อุฏฺฐิเปี อหํ
ยาวตา พุทฺธปริสา ตาว ฉาเทสิ สาฏฺกํ.
- [๙๖] ปิณฺฑจาร์ จรณฺตสฺส มหาภิกฺขุคณฺหาทีโน^๑
ฉาห์^๒ กโรนฺโต อฏฺฐาสิ หาสยฺนฺโต มมํ ตทา.
- [๙๗] ชฺรโต นิภฺขมนฺตสฺส สยฺมญฺ อคฺคปฺคฺคโล
วึถิยฺ^๓ จิตฺโก สตุถา อกาสิ อนุโมทนฺ.^๓
- [๙๘] ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน โย เม ปาทาสิ^๔ สาฏฺกํ
ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสุนาถ มม ภาสโต.
- [๙๙] ตีสฺสกปฺปสฺสหาสนิ เทวโลเก รมิสฺสติ
ปณฺณาสกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ.
- [๑๐๐] เทวโลเก วสนฺตสฺส ปุณฺณกมฺมสมฺภุติโน
สมนฺตา โยชนสฺสํ ทุสฺสจฺจนฺนํ ภวิสฺสติ.
- [๑๐๑] ฉตฺตีสฺสกฺขตฺตํ ราชา จ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ
ปเทสฺสราชํ วิปฺปลํ คณฺนาโต อสงฺขิยํ.
- [๑๐๒] ภเว สัสมฺมานสฺส ปุณฺณกมฺมสมฺภุติโน
มนสา ปตฺถิตํ สพฺพํ นิพฺพตฺติสฺสติ ตาวเท.
- [๑๐๓] โกเสยฺยกมฺพลานิ^๔ จ ไชมกปฺปาสิกานิ จ
มหคฺคฺขานิ จ ทุสฺसानิ ปฏฺฐิลจฺจติยํ นโร.

^๑ อ. มหาภิกฺขุคณฺหาทีน

^๒ ฉ., เท. ฉห์

^{๓-๓} ฉ., เท., อ. วึถิยํ จิตฺ สตุถา อกา เม อนุโมทน

^๔ ฉ., เท. อทาสิ

^๕ ฉ., เท. โกเสยฺยกมฺพลยานิ

- [๑๐๔] มนสา ปตฺถิตํ สพฺพํ ปฏฺฐิจฺจนฺติยํ นโร
 เอกทุสฺสสุส วิปากํ อนุโภสุสฺสติ สพฺพทา.
- [๑๐๕] โส ปจฺจนา ปพฺพชิตฺวาน สุกกมุเลน โจทิตो
 โคตมสุส ภควโต ฆมมํ สจฺจนิกิริสฺสติ.
- [๑๐๖] อโห เม สุกตํ กมฺมํ สมฺพุทฺธสุส^๑ มहेสิโน
 เอกาหํ สาฏฺฐกํ ทตฺวา ปตฺโตตฺมहि อมตํ ปทํ.
- [๑๐๗] มณฺฑปเป รุกฺขมุเล วา วสโต สฺสญฺญเก ฆเร
 ธาเรติ ทุสฺสณฺทนํ สมนฺตา พุยามโต มม.
- [๑๐๘] อวิญฺญตฺตํ นิวาเสมิ^๒ จีวรํ ปจฺจยญฺจหํ
 ลาภิมฺหิ^๓ อนฺนปानสุส^๓ อุตฺตเรยฺยสุสิทํ ผลํ.
- [๑๐๙] สตฺสทฺสเส อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกํ ตทา
 ทุคฺคตํ นาภิชานามิ วตฺถทานสุสิทํ ผลํ.
- [๑๑๐] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺปิญฺญา สจฺจนิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนฺนติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อุตฺตเรยฺยทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ อุตฺตเรยฺยทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อ. สพฺพญฺญสุส

^๒ อ. อวิญฺญตฺติ นิเสวามิ

^{๓-๓} ส. อ. ลาภีหิ ฉ., เท. ลาภี อนฺนสุส ปานสุส

๕. ฌมมสุสวานิยตุเถราปทาน

- [๑๑๑] ปทุมุตโตโร นาม ชินโน สพพชฌมาน ปารคฺค
จตุสจุจํ ปกาเสนโต สนฺตาวเรติ พหุชฺชน^๑
- [๑๑๒] อหํ เตน สมเยน ชฏีโล อุกคตปาโน
ฐนนโต วากจีรานิ คจฺฉามิ อมฺพเร ตทา.
- [๑๑๓] พุทฺธเสฏฺฐจฺจสฺส อุปริ คนฺตุํ น วิสฺสามหํ
ปฏฺฐีว เสลมาปชฺช^๒ คมนํ น ลภินฺตทา.^๓
- [๑๑๔] น เม อิหํ ภูตปุพฺพํ อิริยสฺส วิโกปนํ
ทเก ยถา อุมฺมุชฺชิตฺวา^๔ เหวํ คจฺฉามิ อมฺพเร.
- [๑๑๕] อุมฺพารภูโต มนุสฺสो จ เหมจฺฉาสีโน ภวิสฺสติ
หนฺนท เมตฺถ^๕ คเวสฺสิสฺส อปิ อตฺถํ ลภายฺยหํ.
- [๑๑๖] โอโรหนโต อนฺตลิกฺขา สทฺทมสฺสโสสิ สตุฏฺโณ
อนิจฺจุจํ กเถนฺตสฺส ตมหํ อุกคฺคิ ตทา.
- [๑๑๗] อนิจฺจสณฺณมฺมุคฺคยฺห อคมาสี มมสฺสมํ
ยาวตายุํ วสิตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๑๑๘] จริเม วตฺตมานมฺหิ ตํ ฌมฺมสุสวานํ สรี
เตน กมฺเมเน สุกเตน ตาวตีสํ อคจฺฉหํ.
- [๑๑๙] ตีสภปฺปสทฺทสฺสานิ เทวโลเก รมี อหํ
เอภปฺปญฺชาสภฺขตฺตญฺจ เทวราชฺชการยิ.

^{๑-๑} ฉ., เท. สนฺตาวเรสิ พหุ ชน

^๓ ฉ., เท. น ลภามหํ อ. น ลภ ตทา

^๕ ฉ., เท. เอน

^๒ ฉ., เท., อ. เสลมาสชฺช

^๔ สฺยา. อุมฺมิลิตฺวา

- [๑๒๐] เอกสฺตตติกฺขตฺตญจ จกฺกวตฺตี อโหสฺหํ
ปเทสฺรชฺช วิปฺปลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๑๒๑] ปิตฺถมเร นิสฺสีทิตฺวา สมโณ ภาวิตินฺทริโย
คากาย ปริทึเปฺนโต อนิจฺจวตฺตทาหริ.*
- [๑๒๒] อนุสฺสรามิ ตํ สณฺณํ สํสรฺหาโต ภาวามเว
น โกฏี ปฏฺวิวิชฺฌามิ นิพฺพานํ อจฺจุตํ ปทํ.
- [๑๒๓] อนิจฺจา วต สงฺขารํ อุปฺปาทวยธฺมมฺนิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิสฺสณฺณํ เตสํ วุปฺสโม สุโข.
- [๑๒๔] สห คากํ สฺสณฺณิตฺวาน ปุพฺพกมฺมํ อนุสฺสริ
เอกาสเน นิสฺสีทิตฺวา อรหฺตํ อปาปฺณิ.
- [๑๒๕] ชาติยา สตฺตวสฺสโสํ อรหฺตํ อปาปฺณิ
อุปฺสมฺปาทยิ พุทฺโธ คุณฺมณฺณาย จกฺขมา.
- [๑๒๖] ทารโกว อหํ สนฺโต กรณียํ สฺมาปยี
กี เม กรณียํ อชฺช สกฺยปฺตฺตสฺส สาสเน.
- [๑๒๗] สตฺสทสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺริ ตทา
ทฺถคฺคํ นากิขานามิ สทฺทมฺมสฺสวเน ผลํ.
- [๑๒๘] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณวา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนํ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ฃมมสฺสวณียํ เถโร อีมา คากาย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ฃมมสฺสวณียตฺเถราปทานํ.

* ฉ.,เท. อนิจฺจตฺมทาหริ

- [๑๓๘] ปเทสฺรชฺช วิปุลํ คณนาโต อสงฺขิยํ
 อนุโมมิ สกํ กมฺมํ ปุพฺเพ สุกตมตฺตโน.
- [๑๓๙] เตเนเวกปทุมเณ อนุโมตฺวาน สมฺปทา
 โคตมสฺส ภควโต ฌมฺมํ สจฺจิกรี อหํ.
- [๑๔๐] กิเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ภาวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๑๔๑] สตสฺสเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุพฺผมภิปฺชยํ
 ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ เอกปทุมสฺสทํ ผลํ.
- [๑๔๒] ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สทํ อายสฺมา อุทฺธิตฺตปทุมมฺโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทลฺมํ อุทฺธิตฺตปทุมมฺยตฺเตราปทานํ.

คตฺตฺตฺทหานํ

คณฺโฑทกํ^๑ ปุชฺณี จ^๒ ปุณฺณาคเอกทฺสฺสิกา^๓
 ผุสฺสฺสิตโต จ ปภงฺกโร กุณฺนิตฺโต อุตฺตริยโก.
 สวณฺ^๔ เอกปทุมมํ คาถาโย สพฺพปิณฺฑิตา
 เอกคาถาสตฺยเจว เทวจตฺตาทิสฺสเมว^๕ จาติ.

จตฺตฺตฺตฺติสฺติโม คณฺโฑทกวคฺโค.

^{๑-๒} ฉ.,เท. คณฺธฏโป อุทกํ จ

^๓ ฉ.,เท. สวณฺ

^๒ ฉ.,เท. ปุณฺณาคเอกทฺสฺสิกา

^๕ สฺยา.,ฉ.,เท. จตฺตาทิสฺสเมว

๓๕. เอกปทุมวคฺโค

๑. เอกปทุมมิตฺตเถราปทาน^๑

[๑] ปทุมุตฺตโร นาม ชินो
ภวามเว วิภาเวนฺโต	สพฺพธมฺมาน ปารคฺค
ตาเรติ ^๑ ชนตํ พหุ.
[๒] หัสราชา ตทา โหมิ
ชาตสฺสรํ สโมคยฺห	ทิจานํ ปวโร อหํ
กิปฺปามิ หัสกิปฺพิตํ.
[๓] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู
ชาตสฺสรสฺส อุปริ	อาหุติํ ปฏิกฺคโห
อากจฺฉิ ตาวเท ชินो.
[๔] ทิสฺวานหํ เทวเทวํ
วณฺณเณ เจตฺวาน ปทุมํ	สยมฺภุํ โลกนายกํ
สตปตฺตํ มโนรม.
[๕] มุขตฺถุณฺเฑน ปคฺคยฺห
อุกฺขิปปิตฺวาน คคเน	วิปฺปสนฺเนน ^๒ เจตฺสา ^๒
พฺพุทฺธเสฏฺฐจํ อปฺปชยิ.
[๖] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู
อนตฺลิกฺเข จิตฺเต สตฺถา	อาหุติํ ปฏิกฺคโห
อกาสิ ^๓ อนฺนโมทน.
[๗] อิมินา เอกปทุมเณ
กปฺปานํ สตฺสทสฺส	เจตนาปณฺธิริทฺติ จ
วินิปาตํ น คจฺฉสิ.
[๘] อิทํ วตฺวาน สมพฺพุทฺโธ
มม กมฺมํ ปกิตฺเตตฺวา	ชลชฺชุดตฺตมนามโก
อคมา เยน ปตฺตติต.

^๑ ฉ., เท. ตาเรสิ

^๓ ฉ., เท. อกา เม

^{๒-๒} ฉ., เท., อ. ปสนโน โลกนายเก

- [๙] สตสทสเส อิตโต^๑ กปฺเป ยํ กมมมกรี ตทา
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชಾಯิํ ผลํ.
- [๑๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพภินฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.
- อิตถิํ สุทํ อายสฺมา เอกปทุมมียเ อเถโร อิมํ คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปจฺจํ เอกปทุมมียตุเถราปทานํ.

๒. ตีญฺปฺปลมาลียตุเถราปทานํ

- [๑๑] จนฺทภากานํทีตีเร อโหสี วานโร ตทา
 อทุทสํ วิรัชํ พุทฺธํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺตเร.
- [๑๒] โอภาเสนฺตํ ทิสฺสา สพฺพวา สาลราชวํ ผลฺลิตํ
 ลกฺขณพฺยณฺชนฺเปตํ ทิสฺวา อตฺตมโน อหุ.
- [๑๓] อุกฺคจฺจิตฺโต สุมโน ปีติยา หฏฺฐมาโนโส
 ตีณิ อปฺปปลปฺปผานิ มตฺถเก อภิโรปยิ.
- [๑๔] ปฺปผานิ อภิโรเปตฺวา วิปสฺสิสฺส มहेสิโน
 สคารโว ภวิตฺวาน^๒ ปกฺกามิ อุตฺตรามุโข.
- [๑๕] คจฺฉนฺโต ปฏิกฺกโก วิปสฺสนนฺน เจตฺสา
 เสลนฺตเร ปปตฺติวา^๓ ปาปฺณิ ชีวิตฺกขย.
- [๑๖] เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิํ จ
 ชหิตฺวา มานสํ เทหิ ตาวตีสํ อคจฺฉน.

^๑ น.,เท. สตสทสสิโต

^๒ ส.,อิ. คมิตฺวาน

^๓ น.,เท.,อิ. ปตฺติวาน

- [๑๗] สตานํ ตีณิกฺขตฺตณฺจ เทวราชฺชมการยீ
 สตานํ ปณฺจกฺขตฺตณฺจ จกฺกวตฺตี อโหสฺหิ.
- [๑๘] เอกนฺวเต อิตฺโ๑ กปฺเป ยํ ปุပ္พมภิปฺชยீ
 ทฺคคฺคิ นามิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๑๙] ปฏิสมฺภิทา จตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺภิณฺณา สจฺจนิคฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา ตีณฺอุปฺพลมัลลียเ อเโร อิมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ ตีณฺอุปฺพลมัลลียตฺถเราปทานํ.

๓. ราชทายกตฺถเราปทานํ

- [๒๐] ติสฺโส นาม อหุ สตฺถา โลกเชฏฺโฆ นราสโก
 ตโยปธิกฺขเย๒ ทิสฺวา ราชํ อารอฺปิตํ มยา.
- [๒๑] เตน กมฺเมเน สุกเตน เจตนาปณฺธิวียิ จ
 ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหิ ตาวตีสํ อคฺคจฺจหิ.
- [๒๒] สตานํ ตีณิกฺขตฺตณฺจ เทวราชฺชมการยี่
 สตานํ ปณฺจกฺขตฺตณฺจ จกฺกวตฺตี อโหสฺหิ.
- [๒๓] ปเทสราชฺชํ วิปฺลํ คณฺนาโต อสงฺขยิ๓
 อนุโฆมิ สกํ กมฺมํ ปุพฺพเพ สุกตมตฺตโน.

๑ จ.,เท. เอกนฺวตฺโต

๒ ส. ตสฺโสปธิกฺขเย อ. ปธิกฺขโย

๓ สยา. อสงฺขยิ, เอมฺพปริปิ.

- [๒๔] เทวนวุเต อิตโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺรึ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิฆานามิ ฐฆทานสฺสสิทฺ ฝลฺล.
- [๒๕] อิจฺจมาโน จหํ อชฺช สกานนํ สปฺพพตฺ
 โขมทุสฺเสน ฉาเพยยํ ตทา มยฺหํ กเต ฝลฺล.
- [๒๖] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺณวา สจฺจนิคฺคา กตฺ ทุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถํ สฺทํ อายสฺมา ฐฆทายโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตุถาติ.

ตติยํ ฐฆทายกตฺเถรปาทานํ.

๔. ติกิณฑณฺฐกตฺเถรปาทานํ*

- [๒๗] หิมนฺตสฺสวาทูเร^๒ ภูตคฺโคณ นาม ปพฺพโต
 ตตฺถทฺทสฺสํ ปัสฺสกูลํ ทุมคฺคณฺหิ วิลคฺคิตํ.
- [๒๘] ตีณิ กิณฑณฺฐปฺปผานิ โอจินิตฺวานหํ ตทา
 หฺมฺวจ หฺมฺวจเนน จิตฺเตน ปัสฺสกูลํ อปฺพุชฺชีย.
- [๒๙] เอกตฺตีสเ อิตโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺรึ ตทา
 ทุคฺคตี นาภิฆานามิ ตินฺณํ ปฺปผานิทํ ฝลฺล.
- [๓๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิณฺณวา สจฺจนิคฺคา กตฺ ทุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตถํ สฺทํ อายสฺมา ติกิณฑณฺฐโก เถโร อีมา คาคาโย
 อภาสิตุถาติ.

จตุตถํ ติกิณฑณฺฐกตฺเถรปาทานํ.

* สฺยา. ตีณิกิณฑณฺฐกตฺเถรปาทานํ

^๒ อี. หิมนฺตสฺส อวิทฺเธ, เหวมฺปิริ.

๕. นพการิกตเถราปทาน

[๓๑] หิมวณตสุสาวิทุเร
สยมภู นาม นามเน ^๑	หาริโก ^๑ นาม ปพฺพโต
รุกขมูเล วสี ตทา.
[๓๒] นพการิ กริตวาน
จกมํ โสธยิตวาน	ติเณน ฉาทยิ อหํ
สยมภูสุส อทาสหิ.
[๓๓] จตุททเสส ^๓ กปฺเปสุ
จตุสตุตติกฺขตฺตมฺจ	เทวโลเก รมี อหํ
เทวราชฆมการยิ.
[๓๔] สตุตสตุตติกฺขตฺตมฺจ ^๔
ปเทสราช วิปลํ	จกฺกวตฺตี โหสหิ
คณนาโต อสงฺขยิ.
[๓๕] อุพฺพิทํ ภาวนํ มยหํ
สทฺสสมมํ อตุลํ	อิณฑลภูจิว อุกคตํ
วิมานํ สปปภสฺสร ^๕ .
[๓๖] เทวสมปตฺตี ^๖ อนุโกตฺวาน ^๖
โคตมสุส ภควโต	สุกฺกมฺเลน โจทิตो
สาสเน ปพฺพชิ อหํ.
[๓๗] ปธาน ^๗ ปหิตตโตมฺหิ ^๗
นาโคเว พนฺธนํ เจตฺวา	อุปสนฺโต นิรุปฺติ
วิหฺรามิ อนาสโว.
[๓๘] ปฐิสมฺภิทา จตฺสโส
ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกิตา	วิโมกฺขาปิ จ อภูจิเม
กตํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ.

^๑ ฉ.,เท. หาริโต

^๓ ฉ.,เท. จตุททสสุ

^๔ ฉ.,เท. สปปภสฺสร

^{๗-๗} ฉ.,เท. ปธานปหิตตโตมฺหิ

^๒ ฉ.,เท. นารโก นาม

^๔ ฉ.,เท. จตุสตุตติกฺขตฺตมฺจ

^{๖-๖} ฉ.,เท. เทว สมปตฺตี อนุโกตฺวา

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา นพาคาริโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

นพาคาริกตุเถราปทานํ ปณฺจมํ.

๖. จมฺปกปฺปํผิยตุเถราปทานํ

[๓๙] หิมนวตฺตสฺสาวิทุเร ฉาปโล^๑ นาม ปพฺพโต
พฺพุโธ สุทสฺสโน นาม วิหาสิ ปพฺพตฺตฺนฺตเร.

[๔๐] ปุปฺผํ เหมวณฺณ^๒ คยฺห คจฺฉํ เวหายเสนหํ^๓
อทุทสํ วิรชํ พุทฺธํ โอมติณฺณมนาสวํ.

[๔๑] สตฺตจฺมปฺกปฺปํผานิ สีเสน กตฺวานหํ ตทา
พฺพุทฺธสฺส อภิโรเปสี สยมนุสฺส มเหสีโน.

[๔๒] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิปฺมุชยิ^๔
ทุคฺคตฺตํ นาภิชานามิ พุทฺธปฺมุชายิทํ ผลํ.

[๔๓] ปฏฺฐิสฺมภิกขา จตฺสโล วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา จมฺปกปฺปํผิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

นฏฺฐํ จมฺปกปฺปํผิยตุเถราปทานํ.

^๑ ส. จาปโล นาม ฉ.เท. ชาปโล นาม อ. จาวโล นาม

^๒ ส.อิ. เหมวตํ ฉ.เท. เหมวณฺตํ

^๓ ส.อิ. เวหาสเยนหํ

^๔ ฉ.เท. ปุปฺผมภิโรปยิ

๑. ปทุมปุษกตฺเถราปทานํ

[๔๔] หิมวณฺตสฺสาวิฑูเร โรมฺโส นาม ปพฺพโต
พฺพุโร^๑ จ โสภิตो นาม^๒ อพฺภกกาเส วสี ตทา.

[๔๕] ภาวนา นิขมิตฺวาน ปทุมํ ธารยิ อหํ
เอกาหํ ธารยิตฺวาน ปุณฺพภวํ^๓ อุปาคมี.^๒

[๔๖] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ^๓ ปุปฺผํ อภิปฺชยิ^๓
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

[๔๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
จพฺภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทุมปฺปชโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

สตฺตมํ ปทุมปฺปชกตฺเถราปทานํ.

เตรสโม ภาณวาโร.

^{๑-๑} ฉ.,เท.,อี. พุฑโรปิ สมภโว นาม

^{๓-๓} ฉ.,เท. ยํ ปุพฺผมภโรปิ

^{๒-๒} ฉ.,เท. ปุณฺ ภาวนฺปาคมี

๘. ตินมฺมุจฺจิทายกตฺเถราปทานํ

- [๔๘] หิมวณฺตสฺสาวิฑูเร ลมฺพโก นาม ปพฺพโต
 อุปติสฺสโส นาม สมฺพทฺโท อพฺโฆกาสมฺหิ จงฺกมิ.
- [๔๙] มิคฺฉุทฺโท ปุเร^๑ อาสี อรณฺณเณ กานเน อหํ
 ทิสฺวาน ตํ เทวเทวํ สยมฺภุํ อปฺราชิตํ.
- [๕๐] วิปฺปสนฺเนน จิตฺเตน ตทา ตสฺส มฺहेสินฺ
 นิสิตฺถนตฺถํ พุทฺธสฺส ตินมฺมุจฺจิทาสหํ.
- [๕๑] ทตฺวาน เทวเทวสฺส ภิโยจฺ จิตฺตํ ปสาทยิ
 สมฺพทฺธํ อภิวาเทตฺวา ปกฺกามิ^๒ อุตฺตรามฺโข.
- [๕๒] อจิรํ คตมตฺตํ มํ มิคฺราชา อเหจยิ^๓
 สีहेน ปาติโต^๔ สนโต ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๕๓] อาสนฺเน เม กตํ กมฺมํ พุทฺธสฺสเณเจ อนาสเว
 สฺมุตฺโต สรวโคว เทวโลกํ อคฺจฺจหํ.
- [๕๔] ยฺยูโป ตตฺถ สฺโก อาสี ปุณฺณกมฺมาภินิมฺมิโต
 สหสฺสกณฺโฑ สตฺตเคณฺฑุ^๔ ฐชาลฺหริตามโย.
- [๕๕] ปภา นิทฺฐาวเต ตสฺส สตรํสีว อุกฺคโต
 อากิณฺโณ เทวกณฺณหา อาโมทึ กามกามิหํ.^๖
- [๕๖] เทวโลกา จวิตฺวาน สุกฺกมฺULEน โจทิตो
 อาคนฺตฺวาน มนุสฺสสตฺตํ ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ.

^๑ ฉ., เท. ตทา^๓ ฉ., เท. อโปจยิ^๔ ฉ., เท. สตฺตเกณฺฑุ^๒ ฉ., เท. ปกฺกามิ^๕ ฉ., เท. โปถิต^๖ ฉ., เท. กามกามิ

[๕๗] จตฺนวุเต อิตฺโต กปฺเป นิสีทนฺมทาสหํ
ทุกฺคตํ นาภิชานามิ ตินฺมฏฺฐิจิพํ^๑ ผลํ^๒

[๕๘] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺเฒา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา ตินฺมฏฺฐิทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ ตินฺมฏฺฐิทายกตฺถเราปทานํ.

๕. ตินฺทุกฺผลทายกตฺถเราปทานํ

[๕๙] กณฺโณรํว โชตนฺตํ นิสินฺนํ ปพฺพตฺตเร
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ โอฆตฺติณฺณมนาสวํ.

[๖๐] ตินฺทุกํ สผลํ ทิสฺวา ภินฺทิตฺวาน สโกฏฺฐิ^๓
ปสฺสณฺจิตฺโต สฺมโน เวสฺสฏฺฐสฺส^๔ อทาสหํ^๕

[๖๑] เอกนฺวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา
ทุกฺคตํ นาภิชานามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ.

[๖๒] ปฏฺฐิสฺมภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺเฒา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา ตินฺทุกฺผลทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ตินฺทุกฺผลทายกตฺถเราปทานํ.

^{๑-๒} จ.,เท. ตินฺมฏฺฐเจ อิทํ ผลํ

^๒ จ.,เท. สโกสํ อ. สโกฏฺฐํ

^{๓-๕} จ.,เท. สยมฺภุสฺส มทาสหํ.

๑๐. เอกณฺชลียตุเถราปทานํ

- [๖๓] เรวโต^๑ นาม สมฺพุทฺโธ นทีฏฺเฐ วสี ตทา
 อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ ปีตรสீว ภาณมํ.
- [๖๔] อุกฺกามุข^๒ ปหฺมจฺจว^๒ ขทิจฺจการสหนฺนิภํ
 โอสธี^๓ วีย โรจนตํ เอกณฺชลิมกาสหํ.
- [๖๕] จตฺตุนฺนเต อิตฺโต กปฺเป ยํ อณฺชลิมกาสหํ
 ทุคฺคตํ นาริชานามิ อณฺชลียา อิทํ ผลํ.
- [๖๖] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
 จพฺปณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เอกณฺชลียเ เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ เอกณฺชลียตุเถราปทานํ.

ตสฺสุทฺททานํ

ปทุมํ อฺปฺปลมมาลี ฐโช กิงฺกณิก^๔ นพฺ^๔
 จมฺปโก ปทุมมฺมฺจ^๔ ตินฺนุเกกณฺชลีสํ ตถา
 จ จ สฺมฺมจฺจิ จ คาถาโย คณฺธตาโย วิภาวิทิตฺติ.

เอกปทุมวคฺโค ปณฺจจตฺตีสติโม.

^๑ ฉ., เท., อี. โรมโส^๓ ฉ., เท. โอสธี^๔ ฉ., เท. ปทุโม มฺมฺจจิ^{๒-๒} ฉ., เท. อุกฺกามุขปหฺมจฺจว^{๔-๔} ส. กิงฺกณิกโก นพ

๓๖. สททสณณิกวาคโค

๑. สททสณณิกตฺเถราปทาน^๑

- [๑] มิคลฺหุโธ ปุเร อาสี อรณฺเณ กานเน อหิ
ตตฺถททสาสี สมฺพุทฺธํ เทวสงฺฆปรกฺขตํ.
- [๒] จตฺตจฺจํ ปกาเสนฺตํ อุทฺธรณฺตํ มหาชนํ
อสฺโสสี มธฺวํ วาจํ กรวิกรฺโทปมํ.
- [๓] พุทฺธมฺสรสฺส มฺนิโน สีขิโน โลกพนฺธุโน
โฆเส จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ.
- [๔] เอกตฺตีสฺส อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺถคตฺตี นาภิชานามิ ปสาทสฺส อิทํ ผลํ.
- [๕] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
ฉพฺปิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สททสณณิกโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปรจํ สททสณณิกตฺเถราปทานํ.

๒. ยวกลาปิยตฺเถราปทานํ

- [๖] นคเร อรุณวติยา อาสี ยวสิโก ตทา
ปนฺนเถ ทิสฺวาน สมฺพุทฺธํ ยวกลาปิ อปตฺถรี.^๒

^๑ ฉ.,เท. สททสณณิกวาคโค

^๒ ส. อวตฺถรี ฉ.,เท. สนฺถรี

- [๗] อนุกมฺปโก การุณโก สีขี โลกคณนายโก
มม สงกปฺปมณฺณาย นิสีทิ ยวสฺสฺสเร.
- [๘] ทิสฺวา นิสินฺนํ วิมลํ มหาฌายี วินายกํ
ปาโมชฺชํ ชนยิตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๙] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกรี ตทา
ทฺฤคฺคํ นากิขานามิ ยวตฺถเร อิทํ ผลํ.
- [๑๐] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ยวกลาปิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทุติยํ ยวกลาปิยตเถราปทาน.

๓. กิสุกปุชกตเถราปทาน

- [๑๑] กิสุกํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา ปคฺคเหตุวาน อณฺชลี
พุทฺธํ สริตฺวา สิทฺธตฺถํ อากาเส อภิปฺชยี.
- [๑๒] จตฺตฺนฺเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิปฺชยี
ทฺฤคฺคํ นากิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๑๓] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กิสุกปุชโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ กิสุกปุชกตเถราปทาน.

๔. สโกฏฐโกธกถายกตเถราปทาน^๑

- [๑๔] อกุกนุตตยจ ปทํ ทิสฺวา สิชฺชินํ โลกพนฺธุโน
เอกํสํ อชินํ กตฺวา ปทํ เสฏฺฐจํ^๒ อวณฺทหํ.
- [๑๕] โกรณํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา ปาทปํ ธรณฺีรุหํ
สโกฏฺฐกํ^๓ คเหตุวาน ปเท จกุกํ อปฺปชยฺี.
- [๑๖] เอกตฺตีสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทฺถคตฺติ นาริขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ^๔ ผลํ
- [๑๗] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพริณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สโกฏฐโกธกถายโก เถโร อีมา
คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ สโกฏฐโกธกถายกตเถราปทาน.

๕. ทณฺฑกถายกตเถราปทาน

- [๑๘] กานนํ วนโมคฺคยห^๕ เวฬุํ เจตฺวานหนตฺทา
อาลมฺพนํ คเหตุวาน^๖ สงฺฆสฺส อททํ อหํ.
- [๑๙] เตน จิตฺตปฺปสาเทน สุพฺพเต^๗ อภิวาทิย
อาลมฺพนมฺปิ ทตฺวาน ปกุกามิ อุตฺตรามุโข.

^๑ ฉ., เท. สโกสโกธกถายกตเถราปทาน

^๓ ฉ., เท. สโกส

^๕ ฉ., เท. วนโมคฺคย

^๗ อ. สุนฺเต

^๒ อ. ปทเสยฺย

^๔ ฉ., เท. ปทปฺปชายิทํ

^๖ ฉ., เท. กริตฺวาน

[๒๐] จตฺตุนฺนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทณฺฑมททินฺนุตทา
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ ทณฺฑททานสฺสทํ ผลํ.

[๒๑] ปฏฺฐิสฺมกฺกิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภูจิเม
 จพฺปิกฺกณฺณา สจฺจิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตติ.

อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา ทณฺฑททายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺณมํ ทณฺฑททายกตฺเถราปทานํ.

๖. อมฺพยาคูทายกตฺเถราปทานํ

[๒๒] สตรํสี นาม สมฺพุทฺโธ สยมฺภู อปฺราชิโต
 วุฏฺฐจิตฺตวา สมาธิมฺหา ภิกฺขาย มมฺปาคมิ.

[๒๓] ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวาน อมฺพยาคุํ อทาปยิ^๑
 วิปฺปสฺสนนฺนตฺตสฺส วิปฺปสฺสนเนน เจตฺสา.

[๒๔] จตฺตุนฺนุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ กมฺมมกฺกํ ตทา
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ อมฺพยาคูยิทํ ผลํ.

[๒๕] ปฏฺฐิสฺมกฺกิทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภูจิเม
 จพฺปิกฺกณฺณา สจฺจิกิตตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตติ.

อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา อมฺพยาคูททายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ฉนฺนํ อมฺพยาคูทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท. อทาสหํ

๗. ปุณฺณปุชกตฺเถราปทาน^๑

- [๒๖] ทิวาวิหารา นิขฺชนโต วิปสฺสี โลกนายโก
ภิกฺขาย วิจฺรฺนโต โส มม สนฺติกมฺปาคามิ.
- [๒๗] ตโต ปิตฺโต^๒ สุมน โส พุทฺธเสฏฺฐสฺส ตาทิโน
โลณฺสุปฺภกํ ทตฺวา กปเป สคฺคมุหิ โมทห.
- [๒๘] เอกนฺวเต อิตฺโต กปเป ยํ ปุณฺณมทาสหิ^๓
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ ปุณฺณสฺส^๔ อิหํ ผล.
- [๒๙] ปฐฺมิสมฺภิทา จตฺตโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
ฉพฺภินฺนฺวา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปุณฺณปุชโก^๕ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตุตฺตมํ ปุณฺณปุชกตฺเถราปทาน.

๘. วจฺจนทายกตฺเถราปทาน^๖

- [๓๐] วิปสฺสิโน ภควโต โลกเชฏฺฐสฺส ตาทิโน
เอภวฺจฺโณ^๗ มยา ทินฺโน^๘ ปสนฺนฺเนน สปาณินา.

^๑ ฉ.,เท. สุปฺภกปุชกตฺเถราปทาน

^๓ อ. สุปฺภกมทาสหิ

^๔ ฉ.,เท.,อ. สุปฺภกปุชโก

^{๗-๘} ฉ.,เท. เอกํ มณฺจํ มยา ทินฺนํ อ. เอกํ มณฺจํ มยา สขุณฺ

^๒ ฉ.,เท.,อ. ปิตฺโต

^๔ อ. สุปฺภกสฺส

^๖ ฉ.,เท. มณฺจทายกตฺเถราปทาน

- [๓๑] หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ทิพฺพยานํ สมชฺฌคํ
เตน วจฺจนกทาเนน^๑ ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ.
- [๓๒] เอกนฺวเต อีโต กปฺเป ยํ วจฺจนมทธี^๒ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ วจฺจนทานสฺสทํ ผลํ.
- [๓๓] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา วจฺจนทายโก^๓ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ วจฺจนทายกตฺเถราปทาน.

๙. สรรณาคมนิยตุเถราปทาน

- [๓๔] อารุหิมฺหา^๔ ตทา นาวํ ภิกฺขุ จาชีวโก จหํ
นาวาย ภิชฺชมานาย ภิกฺขุ เม สรณํ อทา.
- [๓๕] เอกตฺตีสเ อีโต กปฺเป ยณฺจ เม สรณํ อทา
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ สรรณาคมนเ ผลํ.
- [๓๖] ปฏฺฐิสฺมภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา สรรณาคมนิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สรรณาคมนิยตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. มณฺจกทาเนน อี. สชฺฌกทาเนน

^๓ ฉ., เท. มณฺจทายโก อี. สชฺฌทายโก

^๒ ฉ., เท. มณฺจมทธี อี. สชฺฌมทธี

^๔ ฉ., เท. อารุหิมฺหา

๑๐. ปิณฑปาตีกตเถราปทาน

- [๓๗] ติสฺโส นามาสี สมพุทฺโธ วิหาสิ ปวเน^๑ ตทา
ตุลิตา หิ อิธาคนฺตฺวา ปิณฑปาตํ อทาสหิ.
- [๓๘] สมพุทฺธํ อภิวาทิตฺวา ติสฺสํ นาม มหายสํ
สํกํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ตูลิตํ อคมาสหิ.
- [๓๙] เทวนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทธี ตทา
ทุกฺคธี นากิขานามิ ปิณฑปาตสฺสทํ ผลํ.
- [๔๐] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺปภินฺนํ สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา ปิณฑปาตโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

ทสมํ ปิณฑปาตีกตเถราปทาน.

ตสฺสุทฺธานํ

- สทฺทสณฺณิ ยวสิโก กิสุโกรณฺทปฺปณฺโณ
อาลมฺพนมฺพยาณฺ^๒ จ ปุณฺณกวจนทายโก^๒
สรณํ ปิณฑปาโต จ คาถา ตาฬีสเมว จาติ.

ฉตฺตีสติโม สทฺทสณฺณิกวคฺโค.

^๑ ฉ., เท. วิปเน^{๒-๒} ฉ., เท. อาลมฺพนโน อมฺพยาณฺ สุณฺณิ มณฺจทายโก

๓๗. มนุทรรวปุปิยวคฺโค

๑. มนุทรรวปุปิยตุเถราปทาน

- [๑] ดาวตีส้า อิธาคนฺตฺวา มงฺคโล นาม มาณโว
มนุทรรวํ คเหตุวาน วิปสฺสิสฺส มเหสิโน.
- [๒] สมานินา นิสินฺนสฺส มตฺถเก ธารยี้ อหํ
สตฺตาทํ ธารยิตฺวาน เทวโลกํ ปุณฺณคมี.
- [๓] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ พุทฺธํ อภิปฺพุชยี้^๑
ทฺถคฺคตී นากิขานามิ พุทฺธปฺพุชายิทํ ผลํ.
- [๔] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภูจิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา มนุทรรวปุปิโยเถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ มนุทรรวปุปิยตุเถราปทาน.

๒. กกฺการปุปิยตุเถราปทาน

- [๕] ยามา เทวา อิธาคนฺตฺวา โคตมํ สิริวจฺฉยํ^๒
กกฺการปฺปํ^๓ ปคฺคยฺห พุทฺธสฺส อภิโรปยี้.
- [๖] เทวนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปํ^๔ อภิปฺพุชยี้
ทฺถคฺคตī นากิขานามิ พุทฺธปฺพุชายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. ปุพฺพมภิปฺพุชยี้ ^๒ ฉ.,เท.,อิ. สิริวจฺฉยํ

^๓ สී. โคกฺขนฺมมัลลํ ฉ.,เท. กกฺการมมัลลํ อิ. เกกฺขารปฺปํ ^๔ ฉ.,เท.,อิ. พุทฺธํ

๔๕๖ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสุส เถราปทานปาติ [๓๗. มนุทรรูปุเปย

[๗] ปฐิสุมภิกา จตสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพภิกฺขุณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา กกฺการูปุเปโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

ทุติยํ กกฺการูปุเปยตุเถราปทานํ.

๓. ภิสุมพาลทายกตุเถราปทานํ

[๘] ผุสโส^๑ นามาสี สมฺพุทฺโธ สพฺพชฺชมาน ปารคฺค
วิเวกกาโม สปปญฺโธ^๒ อากจฺฉิ มม สนฺติเก.

[๙] ตสฺมี จิตฺตํ ปสาเทตฺวา มหาการุณิกเก ชินเ
ภิสุมพาลํ^๓ ปคฺคยฺห พุทฺธเสฏฺฐจฺจุสฺสทาสหิ.

[๑๐] เทวนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ภิสํ อททํ ตทา
ทุคฺคตี นาภิชานามิ ภิสทานสฺสทํ ผลํ.

[๑๑] ปฐิสุมภิกา จตสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพภิกฺขุณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา ภิสุมพาลทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตถาติ.

ตติยํ ภิสุมพาลทายกตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. ปุสโส

^๓ ฉ.,เท. ภิสุมพาลํ

^๒ ฉ.,เท. สพฺพญฺญ อี. สปปญฺโธ

๔. เกสรปฺปผิยตุเถราปทานํ

- [๑๒] วิชฺชาธโร ตทา อาสีหิมวณฺตมฺหิ ปพฺพเต
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ จงฺกมณฺตํ มหายสํ.
- [๑๓] ดีณิ เกสรปฺปผานิสีเส กตฺวานหํ ตทา
อุปสงฺกมฺม สมฺพุทฺธํ เวสฺสภุํ อภิปุชฺชียํ.
- [๑๔] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเปยํ กมฺมมกฺรี ตทา
ทฺถคตฺตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๑๕] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
จพฺภิณฺณมา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เกสรปฺปผิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ เกสรปฺปผิยตุเถราปทานํ.

๕. องฺโกลปฺปผิยตุเถราปทานํ

- [๑๖] ปทฺฐโม นาม สมฺพุทฺโธ จิตฺตญฺเฐ วสี ตทา
ทิสฺวาน ตมฺหํ พุทฺธํ สยมภุํ อุปคณฺณหํ.^๑
- [๑๗] องฺโกลํ ปุปฺผิตํ ทิสฺวา โอจินิตฺวานหํ ตทา
อุปคณฺตฺวาน สมฺพุทฺธํ ปุชฺเชสี ปทฺฐมํ ชินํ.
- [๑๘] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเปยํ กมฺมมกฺรี^๒ ตทา
ทฺถคตฺตี นาภิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. อปฺราชิตํ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ปุปฺผมภิปุชฺชียํ

๔๕๘ สุตตุนตปิฏเก ขุททกนิกายสส เถราปทานปาติ [๓๗. มนุทรรวปฺปิย

[๑๙] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา อังโกลปฺปิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ อังโกลปฺปิยตฺถเธาปทานํ.

๖. กทมพปฺปิยตฺถเธาปทานํ

[๒๐] สุวณฺณวณฺณํ สมฺพุทฺธํ คจฺจนฺตํ อนฺตรูปเณ
กณฺจนคฺขิมยสงฺกาสํ ทวตฺตีสวรสกฺขณํ.

[๒๑] นิสฺซชฺช ปาสาทวเร อทฺทสํ โลกนายกํ
กทมพปฺปิผํ ปคฺคยฺห วิปสฺสี อภิปฺพุชฺชียิ.

[๒๒] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุพฺผมภิปฺพุชฺชียิ^๑
ทฺถคฺคตฺตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺพุชฺชายิทํ ผลํ.

[๒๓] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กทมพปฺปิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ กทมพปฺปิยตฺถเธาปทานํ.

^๑ ฉ., เท. พุทฺธมภิปฺพุชฺชียิ

๗. อุทฺทาลกปฺปมฺยิตฺเตราปทานํ

- [๒๔] สุชาโต^๑ นาม สมฺพุทฺโธ คงคาภูเล วสี ตทา
 อุทฺทาลกํ คเหตุวาน ปุชยீ อปฺราชิตฺ.
- [๒๕] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผํ อภิปุชยี
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๒๖] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อภฺจิเม
 ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา อุทฺทาลกปฺปมฺยิตฺเตโร อิมํ คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

สตุตฺตมํ อุทฺทาลกปฺปมฺยิตฺเตราปทานํ.

๘. เอกจมฺปกปฺปมฺยิตฺเตราปทานํ

- [๒๗] อุปฺสนฺโต จ^๒ สมฺพุทฺโธ วสตี ปพฺพตฺตนาเร
 เอกจมฺปกมาทาย อุปคณฺธี นรุตฺตมํ.
- [๒๘] ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน ปจฺเจกมฺมุตฺตมํ
 อุโภา หตฺถเอหิ ปคฺคยฺห ปุชยี อปฺราชิตฺ.
- [๒๙] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป^๓ ยํ ปุปฺผมภิปุชยี
 ทุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.

^๑ ฉ., เท. อโนโม อี. อนาโก

^๒ อี. ว

^๓ ฉ., เท. ปณฺจสภฺจิมฺหิตโต กปฺเป

๔๖๐ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสส เถราปทานปาลิ [๓๗. มนุทรรวปฺปผิย

[๓๐] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เอกจฺมปฺกปฺปผิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ เอกจฺมปฺกปฺปผิยตุเถราปทานํ.

๕. ติมिरปฺปผิยตุเถราปทานํ

[๓๑] จนฺทภากานทีตีเร อนฺุโสตํ วชามหํ
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ สาลราชํ ปุปฺผิตํ.^๑
[๓๒] ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน ปจฺเจกมฺมุตฺตมํ
คเหตฺวา ติมิรํ ปุปฺผํ มตฺถเก โอภีรี อหํ.
[๓๓] เอกนฺวุเต^๒ อิตฺโต กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิปฺปชยํ
ทฺฤคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธชฺชายิทํ ผลํ.
[๓๔] ปฏิสมฺภิกา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิญญา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ติมिरปฺปผิโย เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ติมिरปฺปผิยตุเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อ. ผุสฺสิตํ

^๒ ฉ., เท. เอกนฺวุติโต

๓๘. โพธิวนทนวกุโค

๑. โพธิวนทกตฺเถราปทาน

[๑]	ปาฏลీ ^๑ ชลิตํ ทิสฺวา	ปาทป ฐณฺเฐหํ
	เอกํสํ อญฺชลీ กตฺวา	อวณฺที ปาฏลీ อหํ.
[๒]	อญฺชลీ ปคฺคเหตฺวาน	ครุํ กตฺวาน มานสํ
	อนฺโตสุทฺธํ พหิสฺสุทฺธํ	สุวิมุตฺตํ อนาสวํ.
[๓]	วิปสฺสึ โลกมhitํ	กฺรณฺณาณฺณสาครํ
	สมมุขา วีย สมฺพุทฺธํ	อวณฺที ปาฏลీ อหํ.
[๔]	เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป	ยํ โพธิมภิวณฺทหํ
	ทฺฤคฺคตี นาภิชานามิ	วณฺทนาย อิทํ ผลํ.
[๕]	ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
	จพฺภิณฺณวา สจฺฉิกตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา โพธิวนทโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺม โพธิวนทกตฺเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. หริตํ

๓. ตีณุปปมถิตยตุเถราปทาน

[๑๓] จนุทภากานทีตีเร
อทุทสั วัชร พุทฐั	อโหสิ วานโร ตทา
นิสินัน ปพพตุนตเร.
[๑๔] โธภาเสนุตั ทิสา
ลกขณพยุณขณเปตัม	สพพวา สาลราชัว ผลุติตัม
ทิสวา อตตมโน อหัม.
[๑๕] อุทคคจิตโต สุมโน
ตีณิ อุปปลปปผานิ	ปีติยา หฏฐมานโส
มตถเก อภิโรปยัม.
[๑๖] ปุชยิตวาน ปุปผานิ
สการโว ภวิตวาน	มุสฺสสฺสาป ^๑ มหสิโน
ปฏกามัม อุตฺตรามุข.
[๑๗] คจจนุโต ปฏิกฏิกโก
เสลนตเร ปติตฺวาน	วิปฺปสนฺเนน เจตสา
ปาปฺปณิ ชีวิตกฺขยัม.
[๑๘] เตน กมฺเมน สุกเตน
ชหิตฺวา ปุริมํ ชาตี	เจตนาปณิธีหิ จ
ตาวตีสํ อคฺคจฺหัม.
[๑๙] สตานํ ตีณิกฺขตฺตญจ
สตานํ ปญจกฺขตฺตํ จ	เทวเรชฺชมการยัม
จกฺกวตฺตี อโหสหัม.
[๒๐] เทวนวุเต อิตโต กปฺเป
ทฺคคตีม นามิขานามิ	ยัม ปุปฺผมภิปุชยัม
พุทฺธปฺปชายิหัม ผลัม.
[๒๑] ปฏิสมภิทา จตฺสโส
จพภิกฺขณา สจฺฉิกิตตา	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
กตัม พุทฺธสฺส สาสนนฺตัม.

^๑ ฉ., เท. มุสฺสสฺสาหิ อ. มุสฺสสฺสาถ

อิตุถิ สุกฺ อายสฺมา ตีณฺอุปฺปมาลียเ อเถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ ตีณฺอุปฺปมาลียตุเถราปทาน.

๔. ปตฺติปปุผิยตุเถราปทาน*

[๒๒] ยทา นิพฺพายิ สมฺพุทฺโธ มเหสี ปทุมุตฺตโร
สมาคมฺม ชนา สพุเพ สรีริ นีหฺรนฺติ เต.

[๒๓] นีหฺรนฺเต สรีรมฺหิ วชฺชมานาสุ^๒ เภริสุ
ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน ปตฺติปปุผฺมภิปฺชยิ.^๓

[๒๔] สตสฺสเส อิตฺโต^๔ กปฺเป ยํ ปุปฺผมภิปฺชยิ
ทุกฺคตี นาภิขานามิ สรีเร ปุชฺชิตะ^๕ ผล.

[๒๕] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.

[๒๖] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส^๖ สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสน.

[๒๗] ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺนสา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถิ สุกฺ อายสฺมา ปตฺติปปุผิโย อเถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ ปตฺติปปุผิยตุเถราปทาน.

* ฉ., เท. ปฏฺิปปุผิยตุเถราปทาน

^๓ ฉ., เท. ปฏฺิปปุผิ อปฺชยิ

^๔ ฉ., เท. สรีรูปฺชิตะ

^๒ สย. วิชฺชมานาสุ

^๔ ฉ., เท. สตสฺสสฺสิตฺโต, เอวมฺปฺริปิ.

^๖ ส. พุทฺธเสฏฺฐสฺส

๕. สุตตปณณียตุเถราปทาน

- [๒๘] สมโน นาม สมพุทฺโธ อูปปชฺชิ โลกนายโก
 ปสนฺนจิตฺโต สมโน สุตตปณณิมปฺปชฺชียี.
- [๒๙] สตสฺสสเส อิตฺโต กปฺเป สุตตปณณิมปฺปชฺชียี
 ทุคฺคตี นากิขานามิ สุตตปณณิมปฺปชฺชียี^๑ ผลั.
- [๓๐] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๓๑] สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสุสฺส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๒] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺตสฺส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภิกฺขุณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
- อิตถํ สุทํ อายสฺมา สุตตปณณิโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตุถาติ.

ปณณมํ สุตตปณณียตุเถราปทาน.

๖. คนฺธมฺมฏฺฐียตุเถราปทาน

- [๓๓] จิตฺเก กยิรฺมานะ^๒ นานาคณฺเฐ สฺมาคเต^๓
 ปสนฺนจิตฺโต สมโน คนฺธมฺมฏฺฐี อปฺปชฺชียี.
- [๓๔] สตสฺสสเส อิตฺโต กปฺเป จิตกํ ยํ อปฺปชฺชียี
 ทุคฺคตี นากิขานามิ จิตปฺปชฺชียี^๑ ผลั.

^๑ ส. สุตตปณณิสฺสทํ

^๒ ฉ., เท. กยิรฺมานะ

^๓ ฉ., เท. สฺมาคเต

- [๓๕] กิเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๓๖] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๗] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สํ ํ อายสฺมา คนฺธมฺมูจฺฉิโย เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตถาติ.

ฉนฺทํ คนฺธมฺมูจฺฉิตฺตฺเถรปาทาน์.

๘. จิตกပ္ฐกตฺเถรปาทาน์

- [๓๘] ปรีนิพฺพุเต ภควติ ชลชฺชุดตฺตมนามเก
 อาโรปิตมฺหิ จิตฺเก สาธปฺปํ อปฺปชยฺี.
- [๓๙] สตสฺสสฺเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ปฺปํ อปฺปชยฺี
 ํคฺคตฺตี นาภิชานามิ จิตฺปฺปชยฺี ํล.
- [๔๐] กิเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๔๑] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๔๒] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺปิณฺณมา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

๔๖๘ สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิกายสส เถราปทานปาติ [๓๘. โพธิวนทน

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา จิตกပ္ปชโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

สตุตมํ จิตกပ္ปชกุตฺเตราปทานํ.

๘. สุมณฑาลลณฺณียุตฺเตราปทานํ

[๔๓]	สิทฺฐตฺถสฺส ภควโต
สุเมเนหิ ปฏฺิจฺจนฺนํ	ตาลลณฺณํ อทาสหํ
ธารยามี มหายสฺ ^๑ .
[๔๔]	จตุทฺถเต อิตฺ กปฺเป
ทฺคฺคตํ นามิขานามิ	ตาลลณฺณํ อทาสหํ
ตาลลณฺณสฺสิทํ ผลํ.
[๔๕]	กิลฺเลสา ฌาปีตา มยฺหํ
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา	ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
วิหฺรามิ อนาสโว.
[๔๖]	สฺวาคตํ วต เม อาสิ
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตา	มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
[๔๗]	ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา	วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สุมณฑาลลณฺณียโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

อฏฺฐมํ สุมณฑาลลณฺณียุตฺเตราปทานํ.

^๑ จ.,เท. มหารหํ

๙. สุนทามิยตุเถราปทาน

[๔๘] สิทธตถสฺส ภควโต นุหตกสฺส ตปสฺสิโน
กตฺวาน สุนทามิ ธารยี้ ปฺรโต จิตฺ.

[๔๙] จตฺนวุเต อิตฺ กปเป ยํ ทามิ อภิปุชยี้^๑
ทฺคคฺคํ นวภิชานามิ สุนทามสฺสิทํ^๒ ผลํ.

[๕๐] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.

[๕๑] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

[๕๒] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา สุนทามิโย เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

นวมํ สุนทามิยตุเถราปทาน.

^๑ ส. ทามมิถารยี้ ฉ., เท. ธารยี้ ตทา

^๒ ฉ., เท., อ. สุนทามิ

๑๐. กาสุมาริผลทายกตฺเถราปทาน

- [๕๓] กณิการั้ว โขตนตัม นิสินฺนํ ปพฺพตฺตุนฺตเร
 อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ โลกเชฏฺฐจํ นรารสํ.
- [๕๔] ปสฺนุนจิตฺโต สุมโน สิเร กตฺวาน อณฺชลิ
 กาสุมาริผลํ คยฺห พุทฺธเสฏฺฐจฺจสฺสทาสํ.
- [๕๕] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา^๑
 ทฺฤคฺคํ นามิขานามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ.
- [๕๖] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๕๗] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺตํเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๕๘] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา กาสุมาริผลทายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ทสฺมํ กาสุมาริผลทายกตฺเถราปทาน.

ตตฺตฺถุททานํ

- โพธิปาณฺณลิอุปฺปติ ปตฺติ^๒ จ สตฺตปณฺณโย
 คณฺธมฺภูจํ จ จิตฺโก ตาลํ สุมนฺทามโก
 กาสุมาริผลํปิจ คาถา ปณฺณาส อฏฺฐ จาติ.

อฏฺฐตฺตฺติสฺติโม โพธิวนฺทวนวคฺโค.

^๑ ฉ., เท., อ. อหํ^๒ ฉ., เท., ปฏฺฐิ

๓๕. อมฺพณฺณผลวคฺโค^๑

๑. อมฺพณฺณผลทนายกตฺเถรอปทานံ^๒

[๑]	สตริสฺสี นาม ภควา	สยมฺภุ อปฺราชิโต
	วิเวกกาโม สมฺพุทฺโธ	โคจฺรยาภินิภฺขมิ.
[๒]	ผลหตฺถโธ อหํ ทิสฺวา	อุปกณฺณฉี นฺราสภํ
	ปสฺนุนจิตฺโต สฺมโน	อมฺพณฺณ ^๓ อททํ ผลํ.
[๓]	จตุทฺถเต อิตฺโต กปฺเป	ยํ ผลํ อททํ อหํ
	ทฺถคฺคตฺตี นาภิชานามิ	ผลทานสฺสทํ ผลํ.
[๔]	กิลฺเลสา ฉาปิตา มยฺหํ	ภวา สพุเพ สฺมฺหตา
	นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว.
[๕]	สฺวาคตํ วต เม อาสิ	มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
	ติสฺโส วิทฺฐา อนุปฺปตฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
[๖]	ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อภฺจิเม
	จพฺปิณฺณา สจฺจิกตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.

อิตฺถํ สฺกํ आयสฺมา อมฺพณฺณผลทนายโก^๔ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปฺรณํ อมฺพณฺณผลทนายกตฺเถรอปทานํ.

^๑ ฉ.,เท. อวณฺณผลวคฺโค

^๓ สี.,อี. อวณฺณ ฉ.,เท. อวณฺณ

^๒ ฉ.,เท. อวณฺณผลทนายกตฺเถรอปทานํ

^๔ ฉ.,เท. อวณฺณผลทนายโก

๒. ลพฺขทายกตฺเถราปทานํ

- [๗] นคเร พนฺธุมติยา อาสี อารามิโก ตทา
อทฺทสํ วิรชํ พุทฺธํ คจฺจนฺตํ อนิลณฺขเส.
- [๘] ลพฺขสุส ผลํ คยฺห พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสํ
อากาเส จิตฺโก สนฺโต ปฏิคฺคณฺหิ มหાયโส.
- [๙] ปิติสณฺชนนํ^๑ มยฺหํ ทิฏฺฐจรมฺมสุขาวํ
ผลํ พุทฺธสุส ทตฺวาน วิปฺปสนฺเนน เจตสา.
- [๑๐] อธิคณฺเฐ ตทา ปิตี วิปฺลณฺจ สุขุตฺตมํ
อุปฺปชฺชเตว รตนํ นิพฺพตฺตสฺส ยหี^๒ ตหี.
- [๑๑] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อทฺทํ ตทา
ทฺถคฺคิ นาริขานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๑๒] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๑๓] สุวาคํ วต เม อาสี มม พุทฺธสุส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสุส สาสนํ.
- [๑๔] ปฏฺิสมภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺิเจเม
จพภิกฺขว สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนฺนติ.
- อิตฺถํ สุกํ อายสฺมา ลพฺขทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ทฺติยํ ลพฺขทายกตฺเถราปทานํ.

^๑ จ.,เท.,อ. วิตติสณฺชนน

^๒ จ.,เท. ตหี

๔. ปิลกขุผลทายกตฺเถราปทาน^๑

- [๒๑] วณฺเฑวเร^๒ พุทฺธ^๓ ทิสฺวา^๒ อตฺถทสฺสี มหાયสั
ปสฺสนจิตฺโต สุมโน ปิลกขุสฺส^๓ ผลั อทำ.
- [๒๒] อญฺจารส กปฺปสฺเต ยั ผลั อททึ ตทา
ทุคฺคตึ นวภิชานามิ ผลทานสฺสิททำ ผลั.
- [๒๓] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ภวา สพุเพ สมฺมุตทา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๒๔] สุวาคถั วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กถั พุทฺธสฺส สาสนั.
- [๒๕] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
ฉพฺภิกฺขเวา สจฺฉิกิตา กถั พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปิลกขุผลทายโก เถโร อิมา คาทาโย
อภาสิตถาติ.

จตุตถํ ปิลกขุผลทายกตฺเถราปทาน.

๕. ฆารุสผลทายกตฺเถราปทาน

- [๒๖] สุวณฺณวณฺณํ สมพุทฺธํ อาหุติํ ปฏิกฺคทํ
รทียํ ปฏฺฐิพฺพชฺชนํ ฆารุสผลั อทาสห.

^๑ สุยา. มิลกขุผลทายกตฺเถราปทาน

^{๒-๒} สึ. วณฺเฑ พุทฺธ ทิสฺวาน

^๓ สึ. ปิลกขุสฺส ผลั อทำ สุยา. มิลกขุสฺส ฉ.,เท. ปิลกขุสฺสาททึ ผลั

- [๒๗] เอกนวุเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อททํ อหํ
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ.
- [๒๘] กิเลสํ ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๒๙] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๐] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺยจิเม
 จพฺปิณฺเฒา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา ฆารุสผลทหายโก เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ ฆารุสผลทหายกตฺเถราปทานํ.

๖. วลฺลิตฺถผลทหายกตฺเถราปทานํ

- [๓๑] สพฺเพ ชนา สมาคมฺม อากมฺมํ วณํ ตทา
 ผลมเนวสมานา เต อลภิสฺสํ ผลํ ตทา.
- [๓๒] ตตฺถททาสสิ สมฺพุทฺธํ สยมํ ปรารชิตํ
 ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน วลฺลิตฺถผลทาสหํ.
- [๓๓] เอกตฺตํเส อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อททํ ตทา
 ทุคฺคตํ นานิกานามิ ผลทานสฺสทํ ผลํ.
- [๓๔] กิเลสํ ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.

[๓๕] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสุส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสุส สาสนํ.

[๓๖] ปฏิสมฺภิกา จตฺตฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา วลฺลิตฺตทายโก เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ฉฏฺฐํ วลฺลิตฺตทายกตฺตฺเถราปทานํ.

๗. กถลิตฺตทายกตฺตฺเถราปทานํ

[๓๗] กณิการวฺ ชลิตํ ปุณฺณมาเยว^๑ จนฺทิมิ
ชลนฺตํ ทิปฺรกุขวฺ อทฺทสิ โลกนายกํ.

[๓๘] กทฺธียา^๒ ผลํ คยฺห^๒ อทาสี สตฺถุโน อหํ
ปสนฺนจิตฺโต สฺสมโน วนฺทิตฺวาน อปฺกมฺมี.

[๓๙] เอกตฺตีสเ อิตฺโต กปฺเป ยํ ผลํ อททํ ตทา
ทฺฤคฺคํ นากิขานามิ ผลทานสฺสิทํ ผลํ.

[๔๐] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.

[๔๑] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสุส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสุส สาสนํ.

[๔๒] ปฏิสมฺภิกา จตฺตฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสุส สาสนนฺติ.

^๑ ส. ปุณฺณมาเสว

^{๒-๒} ฉ., เท., อ. กทฺธิตฺตํ ปคฺคยฺห

อิตุถิ สุกฺ อายสฺมา กทลิสผลทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตฺถมํ กทลิสผลทายกตุเถราปทาน.

๘. ปนสผลทายกตุเถราปทาน

[๔๓] อชฺชุนฺ นาม สมฺพุทฺโธ	หิมวฺนฺเต วสี ตทา
จรณฺน จ สมฺปนฺโน	สมาธิกุสโล มุนิ.
[๔๔] กุมฺภมตฺตํ คเหตุวาน	ปนสํ ชีวชีวกํ
จตฺตปณฺณํ จเปตฺวาน	อทาสี สตฺถุโน อหํ.
[๔๕] เอกนฺวเต ^๑ อิตฺโต กปฺเป	ยํ ผลํ อททํ ตทา
ทุกฺคตี นาภิขานามิ	ผลทานสฺสทํ ผลํ.
[๔๖] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ	ภวา สพุเพ สมฺมุตทา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา	วิหฺรามิ อนาสโว.
[๔๗] สุวาคตํ วต เม อาสิ	มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
[๔๘] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺตสฺโส	วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺณา สจฺฉิกิตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.

อิตุถิ สุกฺ อายสฺมา ปนสผลทายโก เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ ปนสผลทายกตุเถราปทาน.

^๑ ฉ., เท. เอกตฺตีเส

[๕๘] อคฺคารทฺธวิริยาน^๑ นิทฺทิกฺขโจ สพฺพทสฺสีนา
 ขีณาสโว^๒ จ อรหา จภกฺขโม มหิทฺธิโก.

[๕๙] เอกนฺวเต อิตฺโต กปฺเป ยํ ทานมทฺที ตทา
 ทฺคฺคตฺตี นาภิชานามิ เลณทานสฺสทํ ผล.

[๖๐] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.

[๖๑] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

[๖๒] ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จภกฺขโม สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

[๖๓] เถโร โกฏิวิโส^๓ โสโณ ภิกฺขุสงฺฆสฺส อคฺคโต
 ปญฺหํ ปุญฺโจ วิทยาการิ อนตฺตตฺตมฺหาสเรติ.^๔

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา โสโณ โกฏิวิโส เถโร อีมา คาถาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นมม โสณโกฏิวิสตฺถุเถราปทาน.

^๑ ฉ.,เท. อคฺโค อารทฺธวิริยาน

^๒ ฉ.,เท. ขีณาสโวมฺหิ

^๓ สุยา. โกฏิวิโส อ. โกฏิวิโสติ โส โสโณ

^๔ ฉ.,เท. อนตฺตเต มหาสเร

๑๐. ปุพพกมมปิโลติกัม นาม พุทฺธาปทาน

- [๖๔] อโนตตุตสราสนุเน รมนีเย สีลาตเล
 นานารตนปชฺโชเต นานาคนฺธวณฺตเร.
- [๖๕] มหตา ภิกฺขุสงฺฆเมณ ปเรโต โลกนายโก
 อาสีโน พุยากริ ตตฺถ ปุพฺพกมฺมานิ อตฺตโน.
- [๖๖] สุณฺหาถ^๑ ภิกฺขเว มยหิ^๒ ยํ กมฺมํ ปกตํ มยา
 เอกํ อรณฺณิกํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา ทิณฺห์ ปิโลติกัม.
 ปตฺถิตํ ปจฺฉมํ พุทฺธํ พุทฺธตฺตาย มยา ตทา
 ปิโลตฺยสฺส^๓ กมฺมสฺส พุทฺธตฺเตปิ วิปฺจุจฺติ.^๒
 โคปาลโก ปุเร อาสี คาวิ ปาเชติ โคจรี
 ปิวนฺตึ อุกกํ อาวิลฺล คาวิ ทิสฺวา นิวารยิ.
 เตน กมฺมวิปาเกน อิทฺท ปฺจุฉิมเก ภาเว
 ปีปาสีโต ยถิจฺฉกํ น หิ ปาตุํ ลภามหิ.
- [๖๗] ปุณฺหาสิ^๓ นามหิ ฐตฺโต ปุพฺเพ อณฺเฑาสฺส ชาติสฺส
 ปจฺเจกพุทฺธํ สุรภี อพฺภาจิกฺขี อหฺมสํ.
- [๖๘] เตน กมฺมวิปาเกน นีรเย สํสรี จิริ
 พหุ วสฺสสทฺทสฺสานิ ทุกฺขํ เวเทสิ เวทนํ.
- [๖๙] เตน กมฺมวาทเสเสน อิทฺท ปฺจุฉิมเก ภาเว
 อพฺภากฺขานํ มยา ลทฺธํ สุนฺทริกาย การณา.

^{๑-๑} ฉ., เท. สุณฺหาถ ภิกฺขโว มยหิ^{๒-๒} ฉ., เท. ปิโลตฺยสฺส กมฺมสฺส พุทฺธตฺเตปิ วิปฺจุจฺติติ.^๓ ฉ., เท. มุณฺหาสิ

- [๘๘] ผุสฺสสุสฺสาคัม ปาวจเน สาวเก ปริภาสยี้
ยวํ ขาทถ ภูณฺชถ มา จ ภูณฺชถ สาลโย.^๑
- [๘๙] เตน กมฺมวิปาเกน เตมาสํ ขาทิตํ ยวํ
นิมนฺติโต พุราหฺมณฺเณน เวรณฺชายํ วสฺสี ตทา.
- [๙๐] นิพฺพุทฺเธ วตฺตมานมฺหิ มลฺลปฺตตํ นิเสชยิ^๒
เตน กมฺมวิปาเกน ปิณฺณิฏฺฐกฺขํ อหุ มม.
- [๙๑] ติกิञฺจโก อหํ อาสี เสฏฺฐิปปฺตตํ วิเรจยี้
เตน กมฺมวิปาเกน โหติ ปกฺขนฺทิกกา มม.
- [๙๒] อวจาหํ ชฺชิตฺปาโล สุตตํ กสฺสเป ตทา
กฺโต นุ โพธิมณฺฑลสฺส โพธิ ปรมทูลฺลภา.
- [๙๓] เตน กมฺมวิปาเกน อจฺจรี ทุกฺกัรํ พหุํ
ฉพฺพสฺสานุสฺสเวลายํ ตโต โพธิ อปาปฺณิ.
- [๙๔] นาหํ เอเตน มคฺเคน ปาปฺณิ โพธิมุตฺตมํ
กฺมคฺเคน จเวสิสฺสํ ปุพฺพกมฺเมเนน จิตฺโต.^๓
- [๙๕] ปุณฺณปาปปริกฺขิโณ สพฺพสฺสนตาปวชฺชิตो
อโสโก อนฺุปายาโส นิพฺพายิสฺสํ อนาสโว.
- [๙๖] เอวํ ชฺชโน วียากาสิ ภิกฺขุ สงฺฆสฺส อตฺถโต^๔
สพฺพภาภินฺนยาพลปฺตโต อนนตตฺเต มหาสเรติ.

^๑ สี่,สุยา. สาลโย^๓ ฉ.,เท. วาริตอ อ. การิตอ^๒ ฉ.,เท. วิหจยี้^๔ ฉ.,เท.,อ. อคฺคโต

อิตุถิ สุกิ ภาควา อตฺตโน ปุพฺพจริตํ ปุพฺพกมฺมปิโลติกั^๑ นาม
พุทฺธาปทานธมฺมปริยายํ อภาสิตถาติ.

ปุพฺพกมฺมปิโลติกั นาม ทสฺมํ พุทฺธาปทานํ.

ตตฺตทฺทานํ

อมฺพภู ^๒ อพฺชณฺเจว ^๓	อุทฺมฺพรมฺลิกขุ ^๔ จ
ผารุวลลฺลํ จ ภาลลํ	ปนฺโส โกภฺบิวิสโก.
ปุพฺพกมฺมปิโลติ จ	อปทานํ มหฺสิโน
คาถาโยปิ ฉนฺนุติ	คณฺดาโย วิภาวิหิติ.

เอภฺนจตฺตาฬิสมํ อมฺพภฺพลวคฺโค.

จุทฺทสโม ภาณวาโร.

^๑ สฺยา. ปุพฺพกมฺมปิโลติ

^๓ ทฺย. ลพฺชณฺเจว

^๒ ฉ.,เท. อวฺภู

^๔ สฺยา. อุทฺมฺพรมฺลิกขุ

๔๐. ปิณฑทวคโค

๑. ปิณฑทวจตุเถราปทาน

- [๑] นคเร หัสวติยา อาสี โทวาริโก อห
อกุโขพุภ^๑ อมิตัง โภคัง ชมเร สนนิจิตัง มม.
- [๒] รโหคโต นิสิติตวา ปหัสติวาน มานสั
นิสชช ปาสาทวเร เอว จินฺเตสหิ ตทา.

จินฺตนาการ

- [๓] พหุ^๒ เมว คตา^๒ โภคา ผิตัง อนฺเตปฺร มม
ราชาปิ^๓ มํ นิมนฺเตสิ^๓ อานนฺโท ปจวิสฺสโร.
- [๔] อยญจ พุทฺโธ อุปฺปนฺโน อธิจฺจุปปตฺติโก มุนิ
สัวิชฺชนฺติ จ เม โภคา ทานํ ทสฺสามิ สตฺถุโน.
- [๕] ปทุเมน^๔ ราชปฺตฺเตน ทินฺนํ ทานวรี ชินะ
หตฺถินาเค จ ปลฺลงเก อปฺสฺเสนํ จนฺปปกั.
- [๖] อหิปี ทานํ ทสฺสามิ สงฺฆะ คณวฺรตฺตเม^๕
อทินฺนปฺพุพฺพ^๖ ทานวรี^๖ ภวิสฺสํ อาทิกมฺมิโก.
- [๗] จินฺเตตฺตวาทิ พหุวิธิ^๖ ยาเค ยสฺส สฺขิ ผลั
ปริกฺขารทานมทุกฺขี^๖ มม สงฺกปฺปปรณ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. อกุโขภ

^{๓-๓} ฉ.,เท.,อิ. ราชาปิ สนนินฺเตสิ

^๔ อิ. คณวฺรตฺตเม, เอวมฺปิริ.

^{๒-๒} ฉ.,เท.,อิ. พหุ เมธิตา

^๕ อิ. ปทุเม

^{๖-๖} ฉ.,เท.,อิ. อทินฺนปฺพุพฺพมณฺเษ

[๙] ปริกขารานิ ทสฺสามิ สงฺฆเ คณวรุตฺตเม
อทินฺนปฺพุพฺพมณฺเณสํ ภวิสฺส อาทิกมฺมิโก.

ทานวตฺถุสมฺปาทนํ

- [๙] นพฺกาเร อุปาคมฺม จตฺตํ กาเรสิ^๑ ตาวเท
จตฺตสฺสทสฺสสาณิ เอกโต สนนฺิปาตยิ.
- [๑๐] ทสฺสสฺสทสฺสสาณิ เอกโต สนนฺิปาตยิ
ปตฺตสฺสทสฺสสาณิ เอกโต สนนฺิปาตยิ.
- [๑๑] วาสิโย สตฺถเก จาปิ สฺฐิจิโย นนฺเจทเน^๒
เหฏฺฐาจตฺเต จปาเปสึ^๓ กาเรตฺวา ตทฺนฺจฺจนเว.
- [๑๒] วิฐฺปนเ ตาลปณฺเณ^๔ โมรหตฺถเ จ จามเร
ปรีสุสาวเน เตลธาวะ^๕ การยิ ตทฺนฺจฺจนเว.
- [๑๓] สฺฐิจมฺเว อํสวทฺเช อโถปิ กายพนฺธเน
อาธารเก จ สุกเต การยิ ตทฺนฺจฺจนเว.
- [๑๔] ปรีโภคภาชเน จ อโถปิ โลหธาลเก
เภฏฺฐาจตฺเต จเปสฬิ^๖ เหฏฺฐาจตฺเต จเปสฬิ.
- [๑๕] วจํ อุสิริํ ลมฺภจิมฺหุํ ปิปปฺผลิ มริจานิ จ
หรีตฺถิํ สิงฺคิเวริํ สพฺเพ^๗ ปุเรสิ ภาชเน.
- [๑๖] อุปาหนา ปาทุกาโย อโถ อุทกปฺญฺจนเ
กตฺตรทณฺเฑ สุกเต การยิ ตทฺนฺจฺจนเว.

^๑ ส. กาเรสิ

^๓ ส. รกฺขาเปสึ

^๕ ส. ตาลธว

^๒ ส. นนฺเจทเน

^๔ ฉ., เท., อ. ตาลวณฺเณ

^๖ อ. เกสชฺช

^๗ ฉ., เท. สพฺพ

- [๒๖] อุตฺตตราสงคสงฆาภี^๑ นตฺถกั มฺขโสธนั
 พิลงฺคโลณฏฺตณจ^๒ มธฺ จ ทธิปานกั.
- [๒๗] ปุปฺปสิตฺถ^๓ ปิโลติณฺจ มฺขปฺปณฺณสฺสตุตกั
 ทาทพฺพิ นาม ยํ อตฺถิ ยณฺจ กปฺปติ สตฺถุโน.
- [๒๘] สพฺพเมตํ สมานะตฺวา อานนฺทํ อุปสงฺกมึ
 อุปสงฺกมม ราชานั ชเนตาริ มหายสั^๔
 สิริสา อภิวาเทตฺวา อิทํ วจนมพฺรวิ.

ทาโนกาสยาจนา

- [๒๙] เอกโต ชาตีสวฺทฺธมา^๕ อุกฺกิณฺนํ เอกโต ยโส^๕
 สาธารณฺา สุเข ทฺกฺเข อุกฺโก จ อนฺวตฺตกา.
- [๓๐] อตฺถิ เจตฺสึกั ทฺกฺขั ตวาเชยฺยํ อรินฺทม
 ยทิ สกฺโกสิ ตํ ทฺกฺขั วิโนทฺเยยฺยสิ ชตฺติย.
- [๓๑] ตว ทฺกฺขั มม ทฺกฺขั อุกฺกิณฺนํ เอกโต มนั^๖
 นิฏฺฐิตนฺติ วิชานาสี^๗ ตํ โมะเจยฺย^๘ สเจ ตฺว.
- [๓๒] ชานาหิ โข มหาราช ทฺกฺขั เม ทฺพพิโนทฺยั.
 พหุ^๙ สมานิ คชฺชสฺสุ เอตฺนฺเต^{๑๐} ทฺจจฺชั ธนั^{๑๐}
- [๓๓] ยาวตา วิชิตฺเต อตฺถิ ยาวตา มม ชีวิทํ
 เอเตหิ ยทิ เต อตฺถิโต ทสฺสามิ อวิกมฺปิโต.

^๑ ฉ.,เท. พิลงฺคโลณั ปหฺตํ

^๒ ฉ.,เท. มเหสิโน

^๓ ฉ.,เท. มนั อ. ยสั

^๔ ฉ.,เท.,อิ. วิชานาหิ

^๕ ฉ.,เท. ปหุ

^๖ ฉ.,เท. ฐป สิตฺถ

^๗ ฉ.,เท. ชาตีสวฺทฺธมา

^๘ ฉ.,เท. มโน

^๙ ฉ.,เท. มมาเชยฺย

^{๑๐-๑๐} ฉ.,เท. เอกั ทฺจจฺชั วร

- [๓๔] คชฺชิตํ โข ตยา เทว มิจฺฉา ตํ พหุคชฺชิตํ
ชานิสฺสามิ ตูวํ อชฺช สพฺพธมฺเม^๑ ปติฏฺฐิตํ.
- [๓๕] อติพาพหํ นิปีเพสิ ททมานสฺส เม สโต
กิณฺเต^๒ สลฺลปีเตนตฺโต^๓ ปตฺถิตํ เต กเถहि เม.
- [๓๖] อิจฺฉามหํ มหาราช พุทฺธเสฏฺฐํ อนุตฺตรํ
โกชยิสฺสามิ สมฺพุทฺธํ วชฺชํ เม มาหุ ชีวิตํ.
- [๓๗] อญฺญํ เตหํ วรํ ทมฺมิ อยาจิตฺ^๔ ตถาคตฺ^๕
อเทยโย กสฺสจฺจิ พุทฺโธ มณิ ชฺชิตฺโร โย ยถา.
- [๓๘] นนุ เต คชฺชิตํ เทว ยาว^๔ ชีวิตมตฺถิกํ^๕
ชีวิตํ ททมาเนน ยุตํ ทาตุํ ตถาคตํ.
- [๓๙] จปนีโย มหาวีโร อเทยโย กสฺสจฺจิ ชฺชโน
น เม ปฏฺฐิสฺสโต พุทฺโธ วรสฺสุ อมิตํ ฐนํ.
- [๔๐] วินิจฺฉยํ ปาปุณฺนาม ปุจฺฉิสฺสามิ วินิจฺฉเย
ยถา สณฺหํ กเถสฺสสนฺติ ปฏิปุจฺฉาม ตํ ตถา.
- [๔๑] รณฺโณ หตฺถเก คเหตฺวาน อคฺมาสี วิณิจฺฉยํ
ปุรโต อกฺขทสฺसानํ อิหํ วจนมพฺรวิ.
- [๔๒] สฺสณฺนตฺตํ เม อกฺขทสฺสา ราชา วรํ อทาสิ เม
น กิณฺจจิ จปยิตฺวาน ชีวิตํปิ ปวารยิ.^๕

^๑ ฉ., เท. สจฺจธมฺเม^{๓-๓} ฉ., เท. มา ยาจิตฺโต ตถาคตํ^๕ ฉ., เท., อ. ปวารยิ^{๒-๒} ฉ., เท. ก็ เต เม ปิณฺเตนตฺโต^{๔-๔} ฉ., เท. ยาว ชีวิตมตฺถิกโน

- [๔๓] ตสฺส เม วรทินฺนสฺส พุทฺธเสฏฺฐจํ วรี อหํ
 สุทินฺโน โหติ เม พุทฺโธ จินฺนท^๑ สํสยํ มม.
- [๔๔] โสสสาม ตว วจัน ภูมิปาลสฺส ราชนิ
 อุกินฺนํ วจัน สุตฺวา จินฺนทิสฺสามेतฺถ สํสยํ.
- [๔๕] สพฺพํ เทว ตยา ทินฺนํ อิมสฺส สพฺพคาคิโต^๒
 น กิณฺจ จปยิตฺวาน ชีวิตํปี ปวารยิ.
- [๔๖] กิจฺจปฺปตฺโตว หุตฺวาน ยาวชีวมนฺตฺตริ^๓
 อิมํ สุทฺถุชิตํ ฌตฺวา อทาสี สพฺพคาคิโต.
- [๔๗] ปราชโย ตฺวํ เทว อสฺส เทโย ตถาคโต
 อุกินฺนํ สํสโย จินฺโน ยถา สณฺจมฺหิ^๔ ติฏฺฐจถ.
- [๔๘] ราชา ตตฺถเว จตฺวาน อกฺขทสฺเสตทพฺรวิ
 สมฺมา มยฺหํปี เทยยาถ ปุณฺ พุทฺธํ ลภามหิ.
- [๔๙] ปุเรตฺวา ตว สงฺกปฺปี โภชยิตฺวา ตถาคโต
 ปุณฺ เทยยาสิ สมฺพุทฺธํ อานนฺทสฺส ยสฺสสินิ.

นิมฺนตฺนคถา

- [๕๐] อกฺขทสฺเสทฺวาเทตฺวา อานนฺทมปิ^๕ ขตฺติยํ
 ตฺมุจฺเจ ปมฺภุโกโต หุตฺวา สมฺพุทฺธํ อฺปสงฺกมิ.
- [๕๑] อฺปสงฺกมม สมฺพุทฺธํ โอชตฺถินฺนํ อนาสวํ
 สิริสา อภิวาเทตฺวา อิทํ วจนมพฺรวิ.

^๑ สี.,อี. อถวา

^๒ ฉ.,เท.,อี. ยาจิ วรมนฺตฺตริ

^๓ ฉ.,เท.,อี. อานนฺทมฺจาปี

^๔ ฉ.,เท.,อี. สพฺพคาคิกิ, เอวมนฺตฺตริ.

^๕ สี. ยถาสณฺจมฺหิ

- [๕๒] วสีสตสทสเสหิ อธิวาเสหิ จกฺขมา^๑
 หารสยนุโต มม จิตฺตํ นิเวสนมฺเปหิ เม.
- [๕๓] ปทุมุตฺตโร โลกวิทู อาหุติํ ปฏิกฺคโห
 มม สงฺกปฺปมณฺเวย อธิวาเสสิ จกฺขมา.
- [๕๔] อธิวาสนมณฺเวย อภิวาทีย สตุฏฺโณ
 หมฺมโจ อุทฺถจฺจิตฺโตหํ นิเวสนมฺปากมฺิ.

ทานปฏฺิยาทณํ

- [๕๕] มิตฺตามจฺเจ สมานेतฺวา อิทํ วจฺนมพฺรวิ
 สุทฺถลฺโล มยา ลทฺโธ มณฺิ ชฺเรตฺโร ยถา.
- [๕๖] เกณํ ตํ ปุชฺยิสฺสาม^๒ อปฺปเมยฺโย อณฺุปโม
 อตุลฺโล อสโม วิโร^๓ ชฺโน อปฺปฏฺิพฺพคฺคโล.
- [๕๗] ตถาสมสโม เจว อทฺติโย นราสโก
 ทฺกกรํ อธิการํ หิ พุทฺธานุจฺฉวิกํ มยา^๔.
- [๕๘] นานาปฺปเผ สมานेतฺวา กโรม ปุพฺพมณฺทปํ
 พุทฺธานุจฺฉวิกํ เอตํ สพฺพปฺปชา ภวิสฺสติ.
- [๕๙] อฺุปลํ ปทุมํ วาปี วสฺสิกํ อธิมุตฺตกํ
 จมฺปกํ นาคปฺปผณฺจ มณฺทปํ การยฺี อหํ.
- [๖๐] สตาสนสทฺสฺสานิ จตฺตจฺฉายาย ปณฺณปี
 ปจฺฉิมํ อาสนํ มยฺหํ อธิกํ สตมคฺคตฺติ.

^๑ ฉ. เท. จกฺขมา, เอวมฺปรี.ิ.

^๓ อ. วิโร

^๒ สยา. ปุชฺยิสฺสามิ

^๔ อ. ตยา

- [๖๑] สตาสนสหฺสฺसानิ ฉตฺตฉายาย ปญฺญปี
 ปฏฺฐียาเทตฺวา อนฺนปानํ กาลํ อาโรจยฺย อหํ.
- [๖๒] อาโรจิตฺมฺหิ กาลมฺหิ ปทุมุตฺตโร มหามฺหิ
 วสฺสิตสหฺสฺเสหิ นิเวสนมฺเปสฺสิ เม.
- [๖๓] ธาเรนฺตํ^๑ อฺปริจฺจตฺตํ^๒ สฺมุผลปฺปผมฺนฺทเป
 วสฺสิตสหฺสฺเสหิ นิสฺสีทิ ปฺริสฺสุตฺตโม.
- [๖๔] ฉตฺตสฺตสหฺสฺसानิ สตสหฺสฺสมาสนํ
 กปฺปิยํ อนฺวชฺชณฺจ ปฏฺฐิคฺคณฺหาหิ จกฺขฺมา.
- [๖๕] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู อาหุตีณํ ปฏฺฐิคฺคโ
 มมํ ตาเรตฺถกาโม โส สมฺปฏฺฐิจฺฉิ มหามฺหิ.

ทานกาถา

- [๖๖] ภิกฺขุโน เอกเมกสฺส ปจฺเจกํ ปตฺตทาสหํ^๓
 ชหฺสีสุ สมฺภกํ^๔ ปตฺตํ โลหปตฺตํ อธารยฺ.
- [๖๗] สตฺตตรตฺตินฺทิวํ พุทฺโธ นิสฺสีทิ ปฺปผมฺนฺทเป
 โพชฺชนฺโต พหุ สตฺเต ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ.
- [๖๘] ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺเตนฺโต เหนฺจโต ปฺปผมฺนฺทเป
 จุลลาสิตฺติสหฺสฺसानํ ฌมฺมาภิสฺมโย อหุ.
- [๖๙] สตฺตเม ทิวเส ปตฺเต ปทุมุตฺตโร มหามฺหิ
 ฉตฺตฉายาย^๕ นิสฺสินฺโน^๕ อีมา คาถา อภาสธ.

^{๑-๒} ส. ธาเรนฺตมฺปริจฺจเต

^๓ ส.,อิ. ปฺปมกํ ฉ.,เท. สฺมภกํ

^๒ ฉ.,เท. ปตฺตมทาสหํ

^{๔-๕} ฉ.,เท. ฉตฺตฉายายมาสิโน

พฺยาकरणํ

- [๗๐] อนุทกํ ทานวํ โย เม ปาทาสิ มาณโว
 ตมหํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺนาถ มม ภาสโต.
- [๗๑] หตฺถิ อสฺสา รถา ปตฺติ เสนา จ จตฺรงฺคินี
 ปริวาระสฺสนฺติ^๑ ตํ^๒ นิจฺจํ สพฺพทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๗๒] หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ลีวิกา^๓ สนฺทมานิกา^๔
 อุปฺภจิสฺสนฺติ^๕ ตํ^๖ นิจฺจํ สพฺพทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๗๓] สฺภฺจิ รตฺสหสฺसानิ สพฺพาลงฺการภฺยิสฺสา
 ปริวาระสฺสนฺติ^๗ ตํ^๘ นิจฺจํ สพฺพทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๗๔] สฺภฺจิ ตฺริยสหสฺसानิ เภริโย สมลงฺกตา
 วชฺชยิสฺสนฺติ^๙ ตํ^{๑๐} นิจฺจํ สพฺพทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๗๕] จพาสิติสหสฺसानิ นาริโย สมลงฺกตา
 วิจิตฺตวตฺถาภรณา อามุตฺตมณิกฺกนฺทลา.^{๑๑}
- [๗๖] อาพารมฺภา^{๑๒} หสฺสา สฺสณฺญา ตนฺนุชฺฌิมา
 ปริวาระสฺสนฺติ ตํ นิจฺจํ สพฺพทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๗๗] ตีสฺกปฺปสหสฺसानิ เทวโลเก รมิสฺสติ
 สหสฺสภฺยตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ.
- [๗๘] สหสฺสภฺยตฺตํ ราชา จ จกฺกวตฺติ ภาวิสฺสติ
 ปเทสฺราชํ วิปฺลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.

^{๑-๑} ฉ., เท., อ. ปริวาระสฺสนฺติมํ^{๓-๓} ฉ., เท. อุปฺภจิสฺสนฺติมํ^{๔-๔} ฉ., เท. วชฺชยิสฺสนฺติมํ.^{๒-๒} สฺยา. ลีวิกํ สนฺทมานิกํ^{๕-๕} ฉ., เท. ปริวาระสฺสนฺติมํ, เอมุปฺปิริ.^๖ ฉ., เท. อามุทฺตมฺภา^๗ ฉ., เท. อาพารมฺภา

- [๗๙] เทวโลเก วสนุตสุส ปุณณกมมสมงคิโน
เทวโลกานุปริยนต์^๑ รตนฉตฺตํ ฐริสฺสติ.
- [๘๐] อิจฺฉิสฺสติ ยทา วายิ^๒ ฉทนี ทุสฺสปฺปผชํ
อิมสุส จิตฺตมณฺเฑาย นีวทุชํ ฉาทยิสฺสติ.
- [๘๑] เทวโลกา จวิตฺวาน สุกกมฺมเลน โจทิตะ
ปุณณกมฺเมน สยฺยตุโต พุรหฺมพนฺธุ ภาวิสฺสติ.
- [๘๒] กปฺปสฺตสฺสสมฺหิ โอฏากากุลสมฺภาโว
โคตโม นาม นามเณ^๓ สตุถา โลเก ภาวิสฺสติ.
- [๘๓] สพฺพเมตํ อภินฺเฑาย โคตโม สกฺยปฺงฺคโว
ภิกฺขุสงฺฆเณ นิสิตฺตวา เอตทคฺเค จเปสฺสติ.
- [๘๔] ปิลินทวจุจ^๔ นามเณ^๕ เหลสฺสติ สตุถฺสาวโก
เทวานํ อสุรานุจ คณฺฐพฺพานญฺจ สกฺกโต.
- [๘๕] ภิกฺขุณํ ภิกฺขุณินญฺจ คิหิณญฺจ ตเถว โส
ปิโย หุตฺวาน สพฺพเพสํ วิหริสฺสติ นาสโว.

ทานานิสังกถา

- [๘๖] สตสฺสสฺสเส กตํ กมฺมํ ผลํ ทสฺเสสิ เม อิธ
สมฺมตุโต สรวะโคว กิเลเส ฉาปยิ^๕ อหิ^๕.
- [๘๗] อโห เม สุกตํ กมฺมํ ปุณฺณกฺขะเตเต อนฺุตฺตเร
ยตุถ การิ กริตฺวาน ปตฺโตตฺถสมิ อจลํ ปทํ.

^๑ จ.,เท. เทวโลกปริยนต์

^๒ จ.,เท. ฉายิ อ. ฉายิ

^๓ จ.,เท. โคตฺเตน

^{๔-๕} ส.,จ.,เท. ปิลินทวจุจนามเณ

^{๕-๕} ส. ฉาปยิสฺสติ จ.,เท. ฉาปยิ มม

[๘๘] อญฺญกํ ทานวํ อทาสิ โย หิ มาณโว
อาทิปฺพุพฺพคโม อาสิ ตสฺส ทานสฺสํ ผลํ.

๑. นตฺตานิสฺสโต

[๘๙] นตฺเต^๑ สุคเต ทตฺวาน^๒ สงฺฆे คณวรุตฺตเม^๓
อฏฺฐจានิสฺเส อญฺโหมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.
[๙๐] สิตํ อญฺหํ น ชานามิ รโฆชฺฉลํ น ลิมฺปติ
อญฺปทฺทโว อนีติ จ โหมิ อปจฺจิโต สทา.
[๙๑] สุขุมจฺฉวิกโก โหมิ วิสทํ โหมิ^๔ มาณสํ
นตฺตสทฺตสทฺสทานิ ภเว สํสรโต มม.
[๙๒] สพฺพาลงฺการยฺตฺตานิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหสา
อิมํ^๕ ชาตี จเปตฺวาน มตฺถเก ธารยฺนติ เม.
[๙๓] ตสฺมา^๕ อิมาย ชาติยา นตฺถิ เม นตฺตชารณา
म्म สพฺพํ กตํ กมฺมํ วิมุตฺติจตฺตปตฺติยา.

๒. ทุสฺसानิสฺสโต

[๙๔] ทุสฺसानิ สุคเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
อฏฺฐจានิสฺเส อญฺโหมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.
[๙๕] สุวณฺณวณฺโณ วิรโฆ สปปภาโส ปตาปวา
สินิทฺฐํ โหติ เม คตฺตํ ภเว สํสรโต มม.

^๑ น., เท. นตฺเต จ สุคเต ทตฺวา

^๓ น., เท. โหติ

^๕ น., เท. กสฺมา

^๒ อ. คณวรุตฺตเม, เอวมฺปริปิ.

^๔ อ. อิทํ

- [๙๖] ทุสสสทสทสฐานิ เสตา ปิตา จ โลหิตา
ธารณติ มตฺถเก มยฺหํ ทุสสทานสฺสิทํ ผลํ.
[๙๗] โกเสยฺยกมฺพลียานิ ไชมกปฺปาสิกานิ จ
สพฺพตฺถ ปฏฺฐิภามิ เตสํ นิสฺสนฺหโต อหํ.

๓. ปตฺตานิสํโส

- [๙๘] ปตฺเตเต จ สุกเตเต ทตฺวา สงฺฆเม คณวรุตฺตเม
ทสฺยานิสฺเส อนฺุภิมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.
[๙๙] สุวณฺณถาเล มณฺเฑถาเล รชเตปิจ ถาลเก
โลหิตงฺกมเย ถาเล ปริภุญฺชามิ สพฺพทา.
[๑๐๐] อนฺุพทฺทโว อนฺิตี จ โหมิ อปฺจิตโต สทา
ลาภี อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺถสฺส สยฺนสฺส จ.
[๑๐๑] น วินสฺสนฺติ เม โภคา จิตฺตจิตฺโต ภวามหํ
ธมฺมกาโม สทา โหมิ อปฺปเกลฺโส อนาสโว.
[๑๐๒] เทวโลเก มนฺุสฺเส วา อนฺุพพฺธา อิมเ คฺคณา
ฉายา ยถาปิ รุปสฺส* สพฺพตฺถ น ชฺหนฺติ มํ.

๔. วาสินิสํโส

- [๑๐๓] จิตฺตพฺพชฺชนสมฺพทฺธา สุกตา วาสโย พฺหุ
ทตฺวาน พุทฺธเสฏฺฐจฺจสฺส สงฺฆสฺส จ ตเถวหํ.
[๑๐๔] อภฺจฺฉานิสฺเส อนฺุภิมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม
สุโร โหมิ วิสारी จ เวสสเรชฺชสฺส ปารมี.

* ฉ.,เท.,อิ. รุกขสฺส

- [๑๐๕] ขิตฺติวิริยวา โหมิ ปคฺคหิตมนฺโ สทา
 กิเลสจฺเจทณํ ฌาณํ สุขุมํ อตุลํ สุจี
 สพฺพตฺถ ปฏฺฐิภามี ตสฺส นิสฺสนฺทโต มม.^๑

๕. สตฺถานิสฺสโร

- [๑๐๖] อกฺกเกส อฆฺรฺเส อโธเต^๒ สตฺถเก พหุ
 ปสฺนฺนจิตฺโต ทตฺวาน พุทฺธเช สงฺฆเม ตเถว จ.
 [๑๐๗] ปญฺจานิสฺเส อนฺุภมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม
 กลฺยาณมิตฺตํ^๓ วิริยํ ขนฺติญฺจ เมตฺติสตฺถกํ.
 [๑๐๘] ตณฺหาสลลฺลสฺส จินฺนตฺตา ปญฺญาสตฺถํ อนฺุตฺตรํ
 วชิเรน สมํ ฌาณํ เตสํ นิสฺสนฺทโต ลภเ.

๖. สุจฺฉานิสฺสโร

- [๑๐๙] สุจฺฉโย สุกเต ทตฺวา สงฺฆเม คณวฺรตฺตเม
 ปญฺจานิสฺเส อนฺุภมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.
 [๑๑๐] นมฺสฺสฺโย^๔ กงฺขจฺเจโท อภิรฺฐโป จ โภควา
 ติกฺขปญฺโณ สทา โหมิ สํสรฺหฺโต ภวามเว.
 [๑๑๑] คมฺภีรํ นิปฺปณํ จานํ อตุลํ ฌาเณน ปสฺสยิ
 วชิรคฺคสมํ ฌาณํ โหติ เม ตมพฺพาตนํ.

๗. นขจฺเจทณานิสฺสโร

- [๑๑๒] นขจฺเจทเน สุกเต ทตฺวา สงฺฆเม คณวฺรตฺตเม
 ปญฺจานิสฺเส อนฺุภมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.

^๑ ฉ., เท. อหํ

^๓ ส. กลฺยาณจิตฺตํ

^๒ ฉ., เท. สุโธเต.

^๔ ฉ., เท. น สํสฺโย

- [๑๑๓] ทาสทาสี^๑ ควสุเส จ ภฎเฏ นาฎเฏ^๒ พหุ
นหาปีเต ฆตตะเฏ สุตเฏ สพพตตะเฏ ลภามหิ.

๘. วิฐปตลวณฏานิสังส

- [๑๑๔] วิฐปเน สุกเต ทตฺวา ตาลปณฺเณ^๓ จ โสภเน
อฏฺฐจานิสังเส อนุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
[๑๑๕] สีตํ อุณฺหํ น ชานามิ ปริพาโห น วิชฺชติ
ทรธํ นาภิชานามิ จิตฺตสนฺตปาปํ มม.
[๑๑๖] ราคคฺคิ โทสโมหคฺคิ มานคฺคิ ทิฏฺฐิจิอคฺคิ จ
สพฺพคฺคิ นิพฺพุโต มยฺหิ ตสฺส นิสฺสนฺทโต มม.

๙. โมรหตฺถจามรานิสังส

- [๑๑๗] โมรหตฺถเ จามริโย ทตฺวา สงฺฆเ คณฺตุตฺตเม
อุปฺสนฺตกิเลโสหิ วิหรามิ อนนฺตโคณ.

๑๐. ปริสฺสาวนธมฺมกรานิสังส

- [๑๑๘] ปริสฺสาวเน สุกเต ทตฺวา ธมฺมกรฺตฺตเม^๔
ปญฺจจานิสังเส อนุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
[๑๑๙] สพฺเพสํ สมตฺติกมฺม ทิพฺพํ อายํ ลภามหิ
อปปสยฺโห สทา โหมิ จีรปจฺจตฺติเกหิ วา.
[๑๒๐] สตฺถเณ วา วิเสน วา วิเหสํปิ น กุพฺพเต
อนฺตรามรณํ นตฺติ เตสํ นิสฺสนฺทโต มม.

^๑ น.,เท. ทาสทาสี

^๓ น.,เท. ตาลวณฺเณ

^๒ ส.,อ. อารกฺเข น.,เท. อารกฺขเ

^๔ สฺยา. สุกเต ธมฺมกรฺตฺตเร อ. สงฺฆ คณฺตุตฺตเม

๑๑. เถลธารานิสโส

- [๑๒๑] เถลธารเ^๑ สุคเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
ปญฺจนิสฺเส อนฺโณมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
- [๑๒๒] สุจารุโป สุภทฺโท^๒ สุสฺมคฺคตฺมานโส
อวิกุเขปมโน^๓ โหมิ สพฺพารกฺเขหิ รกฺขิตฺโต.

๑๒. สฺถูฆรานิสโส

- [๑๒๓] สฺฐิฆเร สุคเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
ตีณานิสฺเส อนฺโณมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
- [๑๒๔] เจโตสุขํ กายสุขํ อิริยาปถชํ สุขํ
อิเม คฺเณ ปฏฺฐิภามิ^๔ ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหํ.

๑๓. อัมพทฺธานิสโส

- [๑๒๕] อัมพทฺเธ^๕ ชินเ ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
ตีณานิสฺเส อนฺโณมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
- [๑๒๖] สทฺธมฺเม คาทุ^๖ วิญฺญามิ สรามี ทฺติยํ ภวํ
สพฺพตฺถ สจฺฉวี โหมิ ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหํ.

๑๔. กายพนฺธนานิสโส

- [๑๒๗] กายพนฺธเ ชินเ ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
ฉานิสฺเส อนฺโณมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.

^๑ ส. ทาลธเร^๓ ฉ., เท. อวิกฺขิตฺตมโน^๕ สุยา. อัมพทฺเธ^๒ ส. สุคโท อ. สุคโต^๔ ฉ., เท. ปฏฺฐิภเ^๖ ส. เจโต ฃาณํ จ ฉ., เท., อ. คาทิ

- [๑๒๘] สมาริสุ น กมุปามิ วสี โหมิ สมาริสุ
อเภชชปริโส โหมิ อาเทยยวจน สทา.
[๑๒๙] อุปฏจิตตสุสติ โหมิ ตาโส มยหิ น วิชชติ
เทวโลเก มนุสเส วา อนุพพธา อิเม คุณา.

๑๕. อาธารกานิสโส

- [๑๓๐] อาธารเก ชินะ ทตวา สงฆะ คณวรัตตเม
ปญจวณณ^๑ ภายาภาโว^๒ อจโล โหมิ เกนจิ.
[๑๓๑] เย เกจิ เม สุตา ธมมา สติธามาปปโพธนา
ธตา^๒ เม น วินิสฺสนติ ภวนติ สุวินิจฺจिता.

๑๖. ภาชนานิสโส

- [๑๓๒] ภาชนะ ปริโภาเค จ ทตวา พุทฺเธ คณุตตเม
ตีณานิสเส อนุโภมิ กมฺมานุจฺจวิเก มม.
[๑๓๓] โสวณณมเย^๑ มณิเมเย อโถปิ ผลิกามเย
โลหิตงฺกมเย เจว ลภามิ ภาชนะ อหิ.
[๑๓๔] ภริยา ทาสทาสี จ หตฺถิสฺสรธปตฺติเก
อิตฺถิ ปติพฺพตา เจว ปริโภคานิ สพฺพทา.
[๑๓๕] วิชฺชา มนฺตปเท เจว วิวิธ อากเม พฺหุ
สพฺพสิปป นิสาเมมิ ปริโภคานิ สพฺพทา.

^๑ น.,เท.,อิ. ปญจวณณนิ ภายาโท

^๒ อิ. วตา

^๓ ทย. โสณณมย, เอวมุปริปิ.

๑๗. ถาลกานิสฺสโต

- [๑๓๖] ถาลเก สุกเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
 ตีณานิสฺสเส อณุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.
- [๑๓๗] โสวณฺณมเย มณฺนิมเย อโถปิ ผลิกามเย
 โลหิตงฺกมเย เจว ลภามิ ถาลเก อหํ.
- [๑๓๘] อสฺสฏฺฐจเก^๑ ผลมเย อโถ ปุทฺธชรปฺตตเก
 มรฺฐปานกสงฺเข จ ลภามิ ถาลเก อหํ.
- [๑๓๙] วตฺเตเต คฺกุณเ ปฏฺฐิปตฺตี^๒ อจฺจารกิริยาสุ จ
 อิมเ คฺกุณเ ปฏฺฐิลเก ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหํ.

๑๘. เกสขฺขานิสฺสโต

- [๑๔๐] เกสขฺชํ สุกเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
 ทสฺซานิสฺสเส อณุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.
- [๑๔๑] อายฺยวา พลฺวา ชีโร วณฺณวา ยสฺวา สุขี^๓
 อณุปทฺทโว อนีติ จ โหมิ^๓ อปฺจิตโต สทา^๓
 น เม ปิยวิโยคตฺถิ ตสฺส นิสฺสนฺทโต มม.

๑๙. เตลธารานิสฺสโต

- [๑๔๒] อุปาหเน ชินเ ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
 ตีณานิสฺสเส อณุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิกเก มม.

^๑ สี. อสฺสตฺตเก ฉ.,เท. อสฺสตฺตเก^๒ สี. ปฏฺฐิลเก ฉ.,เท. ปฏฺฐิปตฺติ^{๓-๓} อี. โภมิ จาปจิตโต สทา

[๑๔๓]	หตฺถิยานํ อสฺสยานํ
สญฺญํ รัตนสทฺสยานิ ^๒	สิวิกา สทฺทมานิกา ^๓
ปริวารเรตฺติ มํ สทา.
[๑๔๔]	มณฺนิมยา ตมฺพมยา ^๔
นิพฺพตฺตุนฺติ ปทุทฺธาเร	โสณฺณเรตฺตปาตุกา
ภาเว สํสโรโต มม.
[๑๔๕]	นियามํ ปฏฺฐิชาวนฺติ ^๕
อิเม คุณฺเ ปฏฺฐิลภา	อาจารคุณฺโสธนํ ^๕
ตสฺส นิสฺสนทโต อหํ.

๒๐. ปาทูกานิสต์

- [๑๔๖] ปาทุเก สุกเต ทตฺวา สงฺฆเ คณวรัตฺตเม
 อิทฺธิปาทุกมารุห วิหฺรามิ ยถิจจกั.^๖

២១. រូបប្រលុណានិក្ខ័ត

[๑๔๗]	มุขปยุฉน ^๗ สุคเต
ปญจานิสังเส อนุกโหมิ	ทตฺวา สงฺฆे คณฺตุตฺตเม ^๗
กมฺมานุจฺจวิเก มม.
[๑๔๘]	สุวณฺณวณฺโณ วิโร
สนิหุ ^๗ โหติ เม คตฺตํ
อิเม कुณฺ ปฏฺฐิเล	สปปภาโส ปตาปวา
รโหชฺชลฺลํ น ลิมฺปติ
ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหํ.

๒๒. กตุตรทณฺหาณิสํโส

- [๑๔๙] กตฺตรทณฺเฑ สุคเต ทตฺวา^๑ สงฺเข คณฺตุตตเม^๒
 ปญฺจานิสีเส^๓ อนุโมมิ กมฺมานุจฺฉวิกเ มม.

๑-๑) สุยา. ลีวัก สุนทรมานิก ^๒ จ., เท. สฎจิสตสทสฐานิ ^๓ สี. กมพลิกา อี. มณฑลภา

๔-๕ ส. นิยม ปฏิกษานติ จ.,เท. นิยาม สติ ฐานติ ๕ จ.,เท. อาคณาจารย์โสทร

๖ จ.,เท. ยพิจจกัม ๗-๗ จ.,เท. อุทกปฏญจนโจเล ทตฺวา พุทฺธេ คณฺตุตฺตเม

๘-๘ สุธยา. ทตุวา สงฺฆะ คณวรุตฺตมเ ๙ จ.,ท.,อิ. ฉานิสฺสเส

- [๑๕๐] ปุตุตา มยฺหํ พหุ โหนฺติ ตาโส มยฺหํ น วิชชติ.
 อปฺปสยฺโห สทา โหมิ สพฺพารกฺเขหิ รกฺขิตो
 ขลิตมฺปิ^๑ น ชานามิ อภนฺตํ มานสํ มม.

๒๓. โอสถณฺขณานิสฺสโต

- [๑๕๑] โอสถํ อณฺขณํ ทตฺวา สงฺฆे คณวฺรตฺตเม
 อญฺ्ञานิสฺสเส อนฺุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม.
 [๑๕๒] วิสาลนยโน โหมิ เสตปิโต จ โลหิตो
 อนาวิลปฺสนนฺกุโฆ สพฺพโรคฺควิวิชฺชิตो.
 [๑๕๓] ลภามิ ทิพฺพพณฺยนํ ปญฺญาจกฺขํ อนุตฺตรํ
 อิมะ คุณฺเณ ปฏฺฐิลเกา ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหํ.

๒๔. กุญฺฉิกานิสฺสโต

- [๑๕๔] กุญฺฉิกะ สุกเต ทตฺวา สงฺฆे คณวฺรตฺตเม
 ฌมฺมทวารวิวรณํ ลภามิ ฌาณกุญฺฉิกํ.

๒๕. กุญฺฉิกามรานิสฺสโต

- [๑๕๕] กุญฺฉิกานํ ฆเร ทตฺวา สงฺฆे^๒ คณวฺรตฺตเม^๒
 ทฺวานิสฺสเส อนฺุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม
 อปฺปโกโธ อนฺุปายาโส^๓ สํสรนฺโต ภเว อหํ.

๒๖. อาโยคานิสฺสโต

- [๑๕๖] อาโยเค สุกเต ทตฺวา สงฺฆे คณวฺรตฺตเม
 ปญฺ्ञานิสฺสเส อนฺุโภมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม.

^๑ ส.อ. ขลิตํ มํ

^{๒-๒} ฉ.,เท.,อ. พุทฺเธ สงฺฆะ คณฺตุตฺตเม

^๓ ฉ.,เท. อนายาโส

- [๑๕๗] สมาริสุ น กมฺปามิ วสี โหมิ สมาริสุ
อเภชฺชปริโส โหมิ อาเพยฺยวจโน สทา
ชยติ โภคสมฺปตฺติ ภเว สัสรโต มม.

๒๗. ฐมเนตฺตานิสัโส

- [๑๕๘] ฐมเนตฺเต ชินะ ทตฺวา สงฺฆะ คณวรุตฺตเม
ตีณานิสังเส อนุกฺโกมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
[๑๕๙] สติ เม อชฺชกา โหติ สุสมฺพนฺธา จ นฺหารุโย^๑
ลภามิ ทิพฺพสยน์^๒ ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหิ.

๒๘. ทิปฺธารานิสังโส

- [๑๖๐] ทิปฺทาเน^๓ ชินะ ทตฺวา สงฺฆะ คณวรุตฺตเม
ตีณานิสังเส อนุกฺโกมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
[๑๖๑] ชาติมา อญฺคสมฺปนฺโน ปญฺญวา พุทฺธสมฺมโต^๔
อิเม คุณฺเ ปฏฺฐิเล ตสฺส นิสฺสนฺทโต อหิ.^๕

๒๙. ตุมฺพกกรณฺฑา

- [๑๖๒] ตุมฺพเก จ กรณฺฑะ จ ทตฺวา พุทฺธะ คณุตฺตเม
ทธานิสังเส อนุกฺโกมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
[๑๖๓] ตทา^๖ คฺคฺโต^๖ สุขสมฺมํคิ มหายสฺวา ตถา คติ
วิภตฺติคฺคฺโต^๗ สุขุมาลो สพุทฺธิปรีวชฺชิตฺโต.

^๑ ฉ., เท. นหารโว

^๓ ส. ทิปฺฐาเน ฉ., เท. ทิปฺธาระ

^๕ สฺยา. มม

^๗ ฉ., เท. วิปตฺติวิกฺโต อ. ภิตฺติกฺโต

^๒ ฉ., เท. ทิพฺพนยน์

^๔ ส. พุทฺธิสมฺมโต

^{๖-๖} ส. สทา คฺคฺโต ฉ., เท. สุขฺคฺโต

- [๑๖๔] วิปฺบุเล จ คุณฺเณ ลภี^๑ สมฺมานจลนา^๑ มม
 สุวិวัชฺชิตอุพฺเพโค ตุมฺพเก จ กรณฺทเก.
 [๑๖๕] ลภามิ จตุโร วณฺเณ หตฺถิสฺสรตฺตานิ จ
 ตานิ เม น วินิสฺสนฺติ ตุมฺพการะ^๒ อิํ ฬล.

๓๐. มลฺหณานิสฺสโต

- [๑๖๖] หตฺถิลลฺงกเก^๓ ทตฺวา พุทฺธะ สงฺฆะ คณฺตุตฺตเม
 ปญฺจานิสฺเส อนฺโภมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.
 [๑๖๗] สพฺพลภฺยณสมฺปนฺโน อายุปญฺญาสมาหิโต
 สพฺพายาสวินิมฺุตโต กาโย เม โหติ สพฺพทา.

๓๑. ปิปลฺถานิสฺสโต

- [๑๖๘] ตนฺธาเร^๔ สฺนฺนฺสึเต สงฺฆะ ทตฺวาน ปิปลฺล
 กิเลสฺกนฺตํ ฌาณํ ลภามิ อตฺถํ สุจฺิ.

๓๒. สณฺฑาธานิสฺสโต

- [๑๖๙] สณฺฑาเส สฺกเต ทตฺวา สงฺฆะ คณฺวรุตฺตเม
 กิเลสฺสณฺณจํ^๕ ฌาณํ ลภามิ อตฺถํ สุจฺิ.

๓๓. นตฺถุกานิสฺสโต

- [๑๗๐] นตฺถุเก สฺกเต ทตฺวา สงฺฆะ คณฺวรุตฺตเม
 อญฺ्ञานิสฺเส อนฺโภมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.

^๑ ฉ., เท. สมาส จลนา^๓ ส. อญฺชนนาปิโย ฉ., เท. มลฺหณโย^๔ ฉ., เท. กิเลสฺกนฺตํ^๒ ฉ., เท., อ. ตุมฺพทาน^๕ ฉ., เท. ตณฺธาเร

[๑๗๑] สทฺธํ สีลํ หิริญฺจาปิ อถ โอตฺตปฺปิยํ คุณํ
 สุตํ จาคญฺจ ขนฺตี^๑ จ ปญฺณํ เม อญฺจมํ คุณํ.

๓๔. ปิจฺจานิสังโส

[๑๗๒] ปิจฺเก สุกเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
 ปญฺจานิสังเส อนฺุภมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.

[๑๗๓] อฺจุเจ กุเล ปชายามิ มหาโกโค ภวามหํ
 สพฺเพ มํ อปฺจายนฺติ กิตฺติ อพฺภุคฺคตา มม.

[๑๗๔] กปฺปสฺตสทฺสฺसानิ ปลลงฺกา จตฺรสุสฺสกา
 ปริวารนฺติ มํ นิจฺจํ สํวิภาครโต อหํ.

๓๕. ภิสฺसानิสังโส

[๑๗๕] ภิสฺสโย สุกเต ทตฺวา สงฺฆे คณวรุตฺตเม
 ฉานิสังเส อนฺุภมิ กมฺมานุจฺฉวิเก มม.

[๑๗๖] สมฺมสุคตฺโตปจฺจิโต^๒ มุทุโก จารุทสฺสโน
 ลภามิ ฌาณปวรี^๓ ภิสฺสิทานสฺสิทํ ผลํ.

[๑๗๗] ตฺฐลิกา วิกตฺติกาโย กญฺนิสฺสา^๔ จิตฺตกา พหุ
 วรโปตฺถเก กมฺพเล จ ลภามิ วิวิธเ อหํ.

[๑๗๘] ปาวารเก^๕ จ มุทุเก มุทุกาชินเวณฺิโย
 ลภามิ วิวิธญฺจาเน^๖ ภิสฺสิทานสฺสิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ขนฺตีญฺจ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. ฌาณปริวารํ

^๕ ฉ.,เท. ปาวาริกะ

^๒ อิ. สมํ สมฺมคตฺโตปจฺจิโต

^๔ สี. กญฺนิสฺสา ฉ.,เท. กญฺนิสฺสา

^๖ ฉ.,เท.,อิ. วิวิธตฺถเว

- [๑๗๙] ยโต สรามิ อตฺตทานํ ยโต ปตฺโตสฺสุมิ วิญญุตํ
 อตฺตจฺโณ ฌานมณฺโญมฺหิ ภิสทานสฺสํหํ ผลํ.

๓๖. พิมฺโพนานิสฺสํ

- [๑๘๐] พิมฺโพนเน ชินะ ทตฺวา สงฺฆะ คณวรุตฺตเม
 ฌานิสฺสเะ อานุภามี กมฺมานุจฺจนวิเก มม.
- [๑๘๑] อฺญณฺนิเก ปทุมเก จ อโถ โลหิตจฺนฺทเน
 พิมฺโพนเน อฺปาเตมิ^๑ อุตฺตมจฺกํ สทา มม.
- [๑๘๒] อฏฺฐจฺกิกะ มคฺควเร สามณฺเณ จตฺุโร ผละ
 เตสฺสุ ฌาณํ อฺปฺปาเตตฺวา^๒ วิหเร นิจฺจกาลีกํ.
- [๑๘๓] ทาเน ทเม สณฺณเม จ อปฺปมณฺณาสฺสุ ฐปฺปิสฺสุ
 เตสฺสุ ฌาณํ อฺปฺปาเตตฺวา^๓ วิหเร สพฺพกาลีกํ.
- [๑๘๔] วตฺเต คฺกุณเะ ปฏฺฐิปตฺติ-^๔ อจารกิริยาสุ จ
 เตสฺสุ ฌาณํ อฺปฺปาเตตฺวา^๒ วิหเร สพฺพทา อหํ.
- [๑๘๕] จงฺกเม วา ปชาเน วา วิริเย โพรธิปฺกฺขิกะ^๔
 เตสฺสุ ฌาณํ อฺปฺปาเตตฺวา วิหารามิ ยถิจฺจกํ.
- [๑๘๖] สีสํลํ สมาริ ปญฺญา จ วิมุตฺติ จ อนฺตฺตตรา
 เตสฺสุ ฌาณํ อฺปฺปาเตตฺวา^๒ วิหารามิ สฺสํ อหํ.

^๑ ฉ., เท. อฺปาเทมิ อ. อฺปาเทมิ

^๓ สยา. จ ปฏฺฐิเม อ. จ ปญฺจเม

^๔ ฉ., เท. โพรธิปฺกฺขิเย

^๒ ส., อ. อฺปนฺตฺวา

^๔ ส. ฌาณํ อฺปฺปทิตฺวาน

๓๗. ผลปีจานิสฺสโต

- [๑๘๗] ผลปีเจ^๑ ชินะ ทตฺวา สงฺฆะ คณวรุตฺตเม
ทฺวานิสฺสเส^๒ อนุโมมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม.
[๑๘๘] โสณฺณมเย มณฺนิมเย ทนฺตสارมเย พหุ
ปลฺลงฺกเสฏฺฐเจ วิญฺญามิ ผลปีจสฺสิทํ ผลํ.

๓๘. ปาทปีจานิสฺสโต

- [๑๘๙] ปาทปีเจ ชินะ ทตฺวา สงฺฆะ คณวรุตฺตเม
ทฺวานิสฺสเส อนุโมมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม
ลภามิ พหุเก ยานะ ปาทปีจสฺสิทํ ผลํ.
[๑๙๐] ทาสี ทาสา จ ภริยา เย จญฺเณ อนุชฺชีวิโน
สมฺมา ปริจฺรณเตมฺ^๓ ปาทปีจสฺสิทํ ผลํ.

๓๙. เตลพฺภณฺชนานิสฺสโต

- [๑๙๑] เตลพฺภณฺชนเ^๔ ทตฺวา สงฺฆะ คณวรุตฺตเม
ปญฺจานิสฺสเส อนุโมมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม.
[๑๙๒] อพฺยาริตา รุปฺวตา ชิปฺปํ ฐมฺมนิสฺสนฺธิตา^๕
ลามิตา อนุทฺตปณฺสส อายํ ปญฺจมกํ^๖ มม.

^๑ สี. ปลาลปีเจ

^๓ สุยา. ปริจฺรณเตว

^๕ ฉ., เท., อี. ฐมฺมนิสฺสนฺธิตา

^๒ อี. จตุรานิสฺสเส

^๔ สี. เตลลนพฺภณฺชน

^๖ ฉ., เท. อายฺยปญฺจมกํ

๔๐. สปิเตลณิสฺโส

- [๑๙๓] สปปิเตลณฺจ ทตฺวาน สงฺฆे คณฺวรุตฺตเม
 ปญฺจานิสฺเส อนุโมมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม.
 [๑๙๔] ถาเมว ฐปฺสมปฺนโน ปหฺนฺจตฺนุโห สทา
 อพฺยาริ^๑ จ สทา^๒ โหมิ สปปิเตลสฺสิทํ ผลํ.

๔๑. มุขโสธนกานิสฺโส

- [๑๙๕] มุขโชนนํ^๓ ทตฺวาน^๔ สงฺฆเ^๕ คณฺวรุตฺตเม^๖
 ปญฺจานิสฺเส อนุโมมิ กมฺมานุจฺฉวิกะ มม.
 [๑๙๖] วิสุทฺธกณฺโจ มรฺฐสฺสโร^๗ กาสสาลวิวชฺชิตะ
 อุปฺปลคฺนุโห มุขโต อุปวายติ เม สทา.

๔๒. ทธานิสฺโส

- [๑๙๗] ทธี ทตฺวาน สมฺปนฺนํ พุทฺเธ สงฺฆे คณฺตุตฺตเม
 ภาณฺชามิ อมตํ ภาตฺตํ^๘ วโร กายคตาสตี.

๔๓. มธฺวานิสฺโส

- [๑๙๘] วณฺณคณฺธโรโสเปตํ มธฺุ ทตฺวา ชินะ คณเ
 อนุปมํ^๙ อนณฺณมปิ^{๑๐} ลภามิ วิมุตฺติรสํ.

^{๑-๑} อ. อพฺยาริ วิสธี^{๓-๓} ฉ., เท. พุทฺเธ สงฺฆะ คณฺตุตฺตเม^๕ ส. วิตฺติ อ. จิตฺติ^{๒-๒} ฉ., เท. มุขโสธนกํ ทตฺวา^๔ ส. มรฺฐสฺสโร ฉ., เท. มรฺฐสฺสโร^{๖-๖} ฉ., เท., อ. อตฺถลิยํ ปิเว วิมุตฺติรสํ อหํ

๔๔. รถานิสส์โส

[๑๙๙] ยถาภูตัม รสํ ทตฺวา พุทฺธเ สงฺฆเ คณฺตุตฺตเม
จตุโร ผลเ อนฺโหมมิ กมฺมานุจฺจนวิเก มม.

๔๕. อนนฺปานานิสส์โส

[๒๐๐] อนนฺปานญจ ทตฺวาน พุทฺธเ สงฺฆเ คณฺตุตฺตเม
ทธานิสส์เส อนฺโหมมิ กมฺมานุจฺจนวิเก มม.

[๒๐๑] आयुवा पलवा त्तिरो वण्णवा यस्वा सुषी
लागी अनसुस पानसुस सुโร पण्णामवा सथा
อิमे कुणे पग्गิลเก สัสนนุโต ภเว อหิ.

๔๖. ฐปานิสส์โส

[๒๐๒] ฐป^๑ ทตฺวาน สุคเต สงฺฆเ คณวฺรุตฺตเม
ทธานิสส์เส อนฺโหมมิ กมฺมานุจฺจนวิเก มม.

[๒๐๓] สุกนฺธเทโห ยสฺวา สีสฺมปญฺโฆ จ กิตฺติมา
ติกฺขปญฺโฆ ภูริปญฺโฆ หาสคมภีรปญฺณวา.

[๒๐๔] เวปฺพลฺลชวณสปฺปญฺโฆ^๒ สัสนนุโต ภวากเว
ตสฺเสว วาหสา ทานิ ปตฺโต สนฺติสฺสุขํ สิว.

สาธารณานิสส์โส

[๒๐๕] กิเลสา ฉาปีตา มยฺหิ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.

^๑ สี. ฐม

^๒ ฉ., เท., อี. เวปฺพลฺลชวณสปฺปญฺโฆ

- [๒๐๖] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อหุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๒๐๗] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปิณฺฑทวฺจโณ เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปจฺมํ ปิณฺฑทวฺจตุเถราปทาน.

๒. เสลดตุเถราปทาน

- [๒๐๘] นคเร หํสวติยา วิธิสามี อโหสฺหํ
มม ฌาตี สมานेतฺวา อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๒๐๙] พุทฺโธ โลเก สมุปฺปนโน ปุณฺณกฺเขตฺโต^๑ อหุตฺตโร^๒
อาสิ^๓ โส^๔ สพฺพโลกสฺส อาหุติณํ ปฏฺฐิโกโห.
- [๒๑๐] ขตฺติยา เนคมา เจว มหาสาลา จ พุราหฺมณา
ปสฺนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺคธมฺมํ อกํสุ เต.
- [๒๑๑] หตฺถาโรหา อนิกตฺตา รธิกา ปตฺติการกา
ปสฺนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺคธมฺมํ อกํสุ เต.
- [๒๑๒] อุคฺคา จ ราชปฺตฺตา จ เวสิยานา จ พุราหฺมณา
ปสฺนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺคธมฺมํ อกํสุ เต.

^{๑-๑} ส. ปุณฺณกเขตฺตํ อหุตฺตรํ

^{๒-๒} ส. อาสิโส อ. อาชาโร

- [๒๑๓] อาฬาริกา จ กมฺปกา^๑ จ นฺหาปกา มาลการกา
 ปสนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๑๔] ราชกา เปสการา จ ตุนฺนวาया^๒ จ นฺหาปิกา^๓
 ปสนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๑๕] อัสการา ฆมการา จมฺมการา จ ตจฺจกา
 ปสนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๑๖] กมฺมารา โสณฺณการา จ ติปฺปโหลหฺการา ตถา
 ปสนฺนจิตฺตา สุมนา ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๑๗] ภาตกา เจลกา^๔ เจว ทาสกมฺมการา พหุ
 ยถา สเกน ถาเมน ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๑๘] อุทหารา กฏฺฐหารา กสิกา^๕ ตินฺหารกา
 ยถา สเกน ถาเมน ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๑๙] ปุปฺพิกา มาลิกา เจว ปณฺณิกา ผลหารกา
 ยถา สเกน ถาเมน ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๒๐] คณิกา กุมฺภทาสี จ ปุริกา มจฺจิกาปิ^๕ จ
 ยถา สเกน ถาเมน ปุคฺชมฺมํ อํกัสมิ เต.
- [๒๒๑] เอเต^๖ สพฺเพ สมาคฺนฺตุวา คณพฺนฺชาว^๗ เอกโต
 อธิการี กริสฺสาม ปุณฺณกฺเขตเต อนฺตฺตเร.

^๑ สยา. สุทา

^๓ ฉ., เท. เจฏฺฐกา อ. คีตกา

^๕ อ. มจฺจิกายิกา

^๗ ฉ., เท., อ. คณํ พนฺชาม

^{๒-๒} ฉ., เท. จมฺมการา จ นฺหาปิตา

^๔ ฉ. กสฺสกา

^๖ ฉ., เท. เอ

- [๒๒๒] เต เม สุตฺวาน วจัน คณิ พนฺธิสฺส ตาวเท
 อุปฺภุจฺจณสาลํ สุกตํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส การุญฺ.
- [๒๒๓] นิฏฺฐาเปตฺวาน ตํ สาลํ อุทคฺโค ตุฏฺฐมาโนโส
 ปเรโต เตหิ สพฺเพหิ สมฺพุทฺธํ อุปสงฺกมิ.
- [๒๒๔] อุปสงฺกมฺม สมฺพุทฺธํ โลกนาถํ นราสภํ
 วนฺทิตฺวา สตฺถุโน ปาเท อิหํ วจนมฺพรวี.
- [๒๒๕] อิเม ตีณิสฺตา วีร ปุริสา เอกโต คณา
 อุปฺภุจฺจณสาลํ สุกตํ นิยฺยาเทนฺติ ตุวํ^๑ มฺหิ.
- [๒๒๖] ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปฺรโต สมฺปฏฺิจฺจตฺ^๒ จกฺขมา
 ตินฺถณํ สฺตานํ ปฺรโต อีมา คาคา อภาสธ.
- [๒๒๗] ติสฺตาปิ จ เขฏฺโฏ จ อนฺวตฺตีสฺส เอกโต
 สมฺปตฺตตี^๓ หิ กริตฺวาน สพฺเพ อนฺภวิสฺสธ.
- [๒๒๘] ปจฺฉิเม ภวสมฺปตฺเต^๔ สีตฺติภาวมนฺตฺตรํ
 อชฺรํ อมรํ^๕ เขมํ^๕ นิพฺพานํ ปสฺสยิสฺสธ.^๖
- [๒๒๙] เอวํ พุทฺโธ วิทยาภาสิ สพฺพพณฺณตฺมมนฺตฺตโร^๗
 พุทฺธสฺส วจัน สุตฺวา โสมนสฺสมฺปเวทยี.
- [๒๓๐] ตีสกปฺปสฺหสฺसानิ เทวโลเก รมี อหํ
 เทวาทิปโป ปณฺจสํ เทวราชฺชวมการียี.

^๑ สฺยา. ตว

^๓ ฉ.,เท.,อิ. สมฺปตฺตี

^{๕-๕} ฉ.,เท. อมตํ สนฺตํ อิ. อมรํ สนฺตี

^๗ ฉ.,เท.,อิ. สพฺพพณฺณ สมณฺตฺตโร

^๒ ฉ.,เท. สมฺปฏฺิจฺจตว

^๔ ฉ.,เท. ภเว สมฺปตฺเต

^๖ ฉ.,เท. พสฺสยิสฺสธ อิ. พุสฺสยิสฺสธ

- [๒๓๑] สหสฺสภตฺตํ ราชชา จ จกฺกวตฺตํ อโหสํ
ปเทสฺสวชฺช^๑ วิปุลํ คณนาโต อสงฺขิย^๒.
- [๒๓๒] อิทฺ มาณุสฺสเก รชเช^๓ ปริสา โหนฺติ พนฺธว
ปจฺฉิเม ภาวสมฺปตฺเต^๓ วาเสฏฺโฐ นาม พุราหฺมณ.
- [๒๓๓] อสฺสิตโกฏินิจุโย^๔ ตสฺส ปุตุโต อโหสํ
เสโล อิติ มม นามํ จพฺพเค ปารมี คโต.
- [๒๓๔] ชงฺฆาวิหารํ วิจรํ สลิสฺสเสหิ ปุรฺกขโต
ชฎาภารภริตฺปิ^๔ เกนียํ นาม ตาปสฺ.
- [๒๓๕] ปฏฺยตฺตาทุํ ทิสฺวา อิทํ วจฺนมพฺรวิ
อาวาโห วา วิวาโห วา ราชชา วา เต นิมนฺติโต.
- [๒๓๖] อาหุติํ ยิฏฺฐกาโมหํ พุราหฺมณ เทวสมฺมเต
น นิมนฺเตมิ ราชานํ อาหุติ เม น วิชฺชติ.
- [๒๓๗] น จตฺถิ มยฺหมาวาโห วิวาโห เม น วิชฺชติ
สกุยานํ นนฺทิสฺสนโน เสฏฺโฐ โลเก สเทวเก.
- [๒๓๘] สพฺพโลกหิตตฺถาสิ^๖ สพฺพสฺตตฺสขาวโห
โส เม นิมนฺติโต อชฺช ตสฺเสตํ ปฏฺยิทน.
- [๒๓๙] ตมฺพฺรสุทฺถวณฺณาโก อปฺปเมยฺโย อนุปโม
รูปเณสทิสํ พุทฺโธ สุวตฺตนาถ นิมนฺติโต.

^๑ ฉ., เท., อ. เทวราช กโรตสฺส มหาเทวา อวณฺทิสฺ

^๓ ฉ., เท. ภาว สมฺปตฺเต

^๔ ฉ., เท. ชฎาภาริกภริตํ อ. ชฎาภารภริตํ

^๒ ฉ., เท. รชช

^๕ ฉ., เท. อสฺสิตโกฏโย

^๖ ฉ., เท., อ. สพฺพโลกหิตตฺถาย

[๒๔๐]	อุกฺกามุขปหฺภูโจว ^๑ วิชฺชุปโม มหาวีโร	ขทฺธิรฺการสนฺนิโก โส เม นาโถ ^๒ นิมนฺติโต.
[๒๔๑]	ปพฺพตฺตเค ยถา อคฺคิ ^๓ นพฺพคฺคิวนฺณสงฺกาโส	ปฺปณฺณมาเยว จนฺทิมา โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๒]	อสมฺภีโต ภายาตีโต สีหฺฐปโม มหาวีโร	ภาวนฺตกรโณ มฺุณิ โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๓]	กุสโล พุทฺธมฺเมสุ ^๔ นาคฺฐปโม มหาวีโร	อปฺปสยฺโห ปเรหิ โส โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๔]	สทฺธมฺมปารกุสโล ^๕ อุสภฺฐปโม มหาวีโร	พุทฺธนาโค อสาทิสो โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๕]	อนนฺตวณฺโณ อมิตยโส สภฺฐปโม มหาวีโร	วิจิตฺตสพฺพลกฺขโณ โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๖]	วสี คณิ ปตาปี จ พฺรหฺมฺฐปโม มหาวีโร	เตชสี จ ทฺวาราสโก โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๗]	มหคฺคตฺถมฺโม ^๖ ทสพโล ธรรณฺฐปโม มหาวีโร	พลาติพลปารคฺฐ ^๗ โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.
[๒๔๘]	สีลวีติสมากิณฺโณ ^๘ อุทฺธฐปโม มหาวีโร	ธมฺมวิญฺญาณโฆภีโต โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

^๑ อ. อุกฺกามุขปหโตว^๓ ฉ., เท. อจฺฉิ^๕ ฉ., เท. สทฺธมฺมาจารกุสโล^๗ ฉ., เท., อ. พลาติพลปารโค^๒ ฉ., เท., อ. พุทฺโธ^๔ ฉ., เท. พุทฺธมฺเมหิ^๖ ฉ., เท. ปตฺตตฺถมฺโม อ. มหนฺตตฺถมฺโม^๘ ฉ., เท. สีลวีติสมากิณฺโณ

[๒๔๙] ทุราสโท ทุปฺปสโห อจโล อุกฺคโต พุรหฺมา^๑
เนรฺูปโม มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๐] อนนฺตฉาโณ อสโม^๒ อตุโล อุกฺคตํ คโต
คคฺชนฺูปโม มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

ปณฺณารสโม ภาณวโร.

[๒๕๑] ปติฏฺฐา ภายภีตานํ ตาโณ สรณคามินํ
อสุสาสโก มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๒] อาสโย พุทฺธิมนฺตานํ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ สุเขสินํ
รตนากโร มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๓] อสุสาสโก เทวโกโร^๓ สามญฺญผลทายโก
เมชฺฐูปโม มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๔] โลเก^๔ สมฺมสุสฺสิตो วีโร^๔ สพฺพตมวิโนทโน
สุริยูปโม มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๕] อารมฺมณวิมุตฺตีสํ สภาวทสฺสโก^๕ มุนิ
จนฺทูปโม มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๖] พุทฺโธ สมฺมสุสฺสิตो โลเก ลกฺขณฺเห อลงฺกโต
อปฺปเมยฺโย มหาวีโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

[๒๕๗] ยสฺส ฌาณํ อปฺปเมยฺยํ สีลํ ยสฺส อนฺุปมํ
วิมุตฺติ อสทิสสา ยสฺส โส เม พุทฺโธ นิมนฺติโต.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. พุรหา

^๓ สยา. เทวโร

^๕ ฉ.,เท. สภาวทสฺสโน

^๒ ฉ.,เท.,อิ. อสมสโม

^{๔-๔} ฉ.,เท. โลกจกฺขุ มหาเตโช

- [๒๕๘] ยสฺส ฐิตี อสทิสา ธาโม ยสฺส อจินฺตโย
 ยสฺส ปรกกโม เสฏฺโฐ^๑ โส เม พุทฺโธ นิมนฺตโต.
- [๒๕๙] ราโค โทโส จ โมโห จ วิสา สพุเพ สมฺมุตตา
 อคฺคูปโม^๒ มหาวิโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺตโต.
- [๒๖๐] กิเลสพฺยาธิ^๓ พหุทฺทฺชา โอสถีว วิโนทโก^๔
 วิชฺชุปโม^๕ มหาวิโร โส เม พุทฺโธ นิมนฺตโต.
- [๒๖๑] พุทฺโธติ โฆส^๖ วเทสิ โฆโส เม โส สุกฺคฺลโก
 พุทฺโธติ^๖ โฆสนํ สุตฺวา^๖ ปิตี เม อุปปชฺชต.^๗
- [๒๖๒] อพฺภนฺตรํ อคณฺหนฺตํ ปิตี เม พหิ นิจฺจเร
 โสหํ ปิติมโน สนฺโต อิทํ วจฺนมพฺรวิ.
- [๒๖๓] กหํ นุ โข โส ภควา โลกเชฏฺโฐ นราสโม
 ตตฺถ คณฺตุวา นมสฺสิสฺสํ สามณฺณผลทายกํ.
- [๒๖๔] ปคฺคยฺห ทกฺขิณํ พาหุํ เวทฺชาโต กตณฺขลํ
 อาจิกฺข^๘ เม ฐมฺมราชํ โสกสฺสฺลวิโนทนํ.
- [๒๖๕] อุเทฺนตํว มหาเมฆํ นีลํ อณฺชนสนฺนิภํ
 สาคร์ วิย ทิสฺสนตํ ปสฺสเสตํ มหาวนํ.
- [๒๖๖] เอตฺถ โส วสเต พุทฺโธ อทฺนตทมโก มุนิ
 วินยฺนโต จ เวเนยฺเย โพเชนโต โพธิปฏฺธิเย.

^๑ ส.,ฉ.,เท. เชฏฺโฐ^{๓-๓} ฉ.,เท. เกลสพฺยาธิพหุทฺทฺชา สพุพตมวิโนทโน^๕ ฉ.,เท.,อิ. โก ยํ^๗ สฺยา. อุปปชฺชต^๒ อ. อคฺคูปโม^๔ ฉ.,เท. เวชฺชุปโม^{๖-๖} ฉ.,เท.,อิ. พุทฺโธ พุทฺโธติ สุตฺวาน^๘ ฉ.,เท. อาจิกฺขิ

- [๒๖๗] ปิปาสิโตว อุทกัม โภชนนํ ชิคฺฉนฺโต^๑
 คาวี ยถา วจฺจนฺติทฺธา เอวาทํ วิจฺฉินํ ชินฺ.
- [๒๖๘] อาจารอุปจารณฺณ ธรรมมานุจฺจนวิสํวรํ
 สิग्งฺขาเปสึ^๒ สเก สิสฺเส คจฺจนฺเต^๓ ชินฺสนฺติกัม.
- [๒๖๙] ทฺวราสทา ภควนฺโต สีหาว เอกจาริโน
 ปาทะ^๔ ปาทัม^๕ นิกฺขิปนฺตา อาคจฺเจยยาถ มาณวา.
- [๒๗๐] อาสิวิโส ยถา โสมโร มิคฺรราชาว เกสรี
 มตฺโตว กุณฺधโร ทนฺโต^๕ เอวํ พุทฺธา ทฺวราสทา.
- [๒๗๑] อุฏฺฐาสิตตญฺจ ชิปีตํ อชฺฉุเปกฺขาย^๖ มาณวา
 ปาทะ ปาทัม นิกฺขิปนฺตา อุเปถ พุทฺธสนฺติกัม.
- [๒๗๒] ปฏฺฐิสลฺลานครุกา อปฺปสทฺทา ทฺวราสทา
 ทฺวราสทฺตมา พุทฺธา ครุ โหนฺติ สทฺเวเก.
- [๒๗๓] ยทาหํ^๗ ปญฺหํ ปุจฺฉามิ ปฏฺฐิสมฺโมทยามิ^๘ วา
 อปฺปสทฺทา ตทา โหถ มุณีภูตาว ติฏฺฐถ.
- [๒๗๔] ยํ โส เทเสสิ สทฺธมฺมํ^๙ เขมํ นิพฺพานปตฺติยา
 ตเมวตฺถํ นิสฺสามถ สทฺธมฺมสฺสวานํ สุภํ.^{๑๐}
- [๒๗๕] อุปสงฺกมฺม สมฺพุทฺธํ สมโมที มุณินา อหํ
 ตํ กถํ วิตฺติสาเรตฺวา ลกฺขณํ อุปฺचारยิ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ชิคฺฉนฺโต

^๓ อิ. คจฺจนฺโต

^๕ ฉ.,เท.,อิ. ทนฺตี

^๗ สฺยา. ยมหํ อิ. ยาวาหํ

^๙ ฉ.,เท. สมฺพุทฺธโร

^๒ ฉ.,เท. สิग्งฺขาเปมิ

^{๔-๕} ฉ.,เท. ปาทะ ปาทัม

^๖ ฉ.,เท. อชฺฉุเปกฺขาย

^๘ อิ. ปฏฺฐิสมฺโมทียามิ วา

^{๑๐} ฉ.,เท.,อิ. สุภํ

- [๒๗๖] ลกฺขณํ เทวํ น ทกฺขามิ^๑ ปสฺสามิ ตีสฺส ลกฺขณํ
โกโลสฺสิตตฺตคฺคฺ^๒ คฺคฺ^๒ อิทฺธิยา ทสฺสยิ มฺนิ.
- [๒๗๗] ชิวฺหํ นินฺนามยิตฺวา^๓ จ กณฺณโสเต จ นาสิกะ
ปฏิมสฺส^๔ นลาตฺนตํ เกวลํ ฉาทยิ ชินะ.
- [๒๗๘] ตสฺสาหํ ลกฺขณํ ทิสฺวา ปริปฺนุญฺเณ สพฺพญฺชเน
พฺพุโรติ นิฏฺฐํ คณฺตฺวาน สห สิสฺเสหิ ปพฺพชฺชิ.
- [๒๗๙] สเตหิ ตีหิ สหิโต ปพฺพชฺชิ อนคาริยํ
อทุกฺขมาเส อสมฺปตฺเต สพฺเพ ปตฺตามหะ นิพฺพุตฺติ.
- [๒๘๐] เอกโต กมฺมํ กตฺวาน ปุณฺณกฺขเขตฺเต อนุตฺตเร
เอกโต สํสริตฺวาน เอกโต วินิฏฺฐมฺยุ.
- [๒๘๑] โคปานสฺสโย ทตฺวาน ปุคฺคสมฺเม วสฺสี อหํ
เตน กมฺเมน สุกเตน อฏฺฐจฺ เหตุ ลภามหํ.
- [๒๘๒] ทิสฺสํ ปุชฺชิตฺวา โหมิ ภอคา จ อมิตา มม
ปติฏฺฐจา โหมิ สพฺเพสํ ตาโส มม น วิชฺชติ.
- [๒๘๓] พฺยาธโย^๕ เม น วิชฺชนฺติ ทิฆายํ ปาลยา มิ จ
สฺขมจฺฉวิโก โหมิ อาวาเส ปตฺติเต วสฺเส.^๖
- [๒๘๔] อฏฺฐจฺ โคปานสฺส ทตฺวา ปุคฺคสมฺเม วสฺสี อหํ
ปฏิสมฺภิทา^๗ อรหตฺตณฺจ^๗ เอตํ เม อปรฏฺฐมํ.
- [๒๘๕] สพฺพโวลิตโวลานํ กตฺกจิโจ อนาสโว
อฏฺฐโคปานสฺส นาม ตว ปุชฺชิตฺวา มหามฺนิ

^๑ ฉ., เท. จ กงฺขามิ อ. ว กงฺขามิ^๓ ฉ., เท. นินฺนามยิตฺวาน^๕ อ. พฺยาธโย ^๖ ฉ., เท., อ. ปตฺติเต วเส^{๒-๒} ฉ., เท., อ. โกโลสฺสิตตฺตคฺคฺคฺ^๔ ฉ., เท. ปฏิมสฺส^{๗-๗} ฉ., เท. ปฏิสมฺภิทารหตฺตณฺจ

- [๒๙๖] ปญจ ฌมฺภานิ ทตฺวาน ปุคฺชเม วสึ อหํ
เตน กมฺเมเน สุกเตน ปญจ เหตุ ลภามหิ.
- [๒๙๗] อจโล โหมิ เมตฺตาย อนฺนโภความหิ^๑
อาเทยฺยวจโน โหมิ น ชฺเชมิ ยถา อหํ.
- [๒๙๘] อภนฺตํ โหติ เม จิตฺตํ อธิโล^๒ โหมิ กสฺสจฺจิ
เตน กมฺเมเน สุกเตน วิมโล โหมิ สาสเน.
- [๒๙๙] สคารโว สปปติสฺโส กตทิจฺโจ อนาสโว
สาวโก เต มหาวีร ภิกฺขุ ตํ วนฺทเต มฺหิ.
- [๓๐๐] กตฺวา สุกตปลฺลงกํ สาลายํ ปญฺญเปสํ
เตน กมฺเมเน สุกเตน ปญจ เหตุ ลภามหิ.
- [๓๐๑] อจฺเจ กุเล ปชายามิ^๓ มหาโภโค ภวามหิ
สพฺพสมฺปตฺติโก โหมิ มจฺเชรํ เม น วิชฺชติ.
- [๓๐๒] คมเน ปตฺติเต มยฺหํ ปลฺลงโก อุปตฺถิจฺจิ
สห ปลฺลงกเสฏฺฐเจเน คจฺฉามิ มม ปตฺติตํ.
- [๓๐๓] เตเน ปลฺลงกทานเน ตมํ สพฺพํ วิโนทยิ
สพฺพภาภิณฺเฒาพลปฺปตฺโต เถโร วนฺทติ ตํ มฺเ.^๔
- [๓๐๔] ปรกิจจตฺตทิจฺฉานิ สพฺพทิจฺฉานิ สาธยิ
เตน กมฺเมเน สุกเตน ปาวีสึ อภยํ ปุริ.
- [๓๐๕] ปรีณฺณจิตฺตาสลฺลสมิ ปรีโภคมทาสหํ
เตน กมฺเมเน สุกเตน เสฏฺฐจฺจตฺตํ อชฺฉนฺนปาคโต.

^๑ จ.,เท. อนฺนโภโค ภวามหิ

^๓ จ.,เท. ปชายิตฺวา

^๒ ส.,อิ. อจโล

^๔ จ.,เท. มฺหิ

- [๒๙๖] เยเกจิ ทมกา โลเก หตฺถิอสุเส ทเมนฺติ เย^๑
 กาเรตฺวา^๒ การณา นานา ทารุณน ทเมนฺติ เต.
- [๒๙๗] น เหวํ ตํ มหาวีร ทเมสิ นรนาโร
 อทณฺแทน อสตุเถน ทเมสิ อุตฺตเม ทเม.
- [๒๙๘] ทานสฺส วณฺเณ กิตฺเตนฺโต เทสนาทฺสโล มฺนิ
 เอกปณฺหิ กเถนฺโตว^๓ โพเธสิ ติสเต มฺนิ.
- [๒๙๙] ทนฺตา มยฺ สารีณา สฺวิมุตฺตา อนาสวา
 สพฺพาภิณฺยาพลปฺปตฺตา นิพฺพุตา อุปธิกฺขเย.
- [๓๐๐] สตสฺสสุเส อิตฺโต^๔ กปฺเป ยํ ทานมททินฺตทา
 อติกกฺกนฺตา ภายา สพฺเพ สาลทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๓๐๑] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส ๙ สาสนํ.
- [๓๐๒] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๓๐๓] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภิเม
 จพฺภิณฺยา สจฺจิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สฺทํ อายสฺมา เสโล สปริโส ภควโต สนฺติเก อีมา
 คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

หุติยํ เสลตุเถราปทาน.

^๑ สฺยา. เต อ. เม

^๓ สฺยา. กเถนฺโต

^๒ ฉ.,เท. กริตฺวา อ. กรตฺวา

^๔ ฉ.,เท. สตสฺสสุสิโต

๓. สัพพกิตติกตเถราปทาน

[๓๐๔]	กณิการั้ว ขลิต ^๑ โอสธีว วิโรจนต	ทีปรุกขว ไชติต ^๒ วิชชว ^๓ คคเน ยถา.
[๓๐๕]	อสมภีต ^๔ อนุตราสี ^๕ ฉาณาโลก ปกาเสนต	มิกราชว เกสรี มททนต์ ติตติเย คณ.
[๓๐๖]	อุทธรนต์ อิม โลก อสมภีต ^๕ มิกราชว	ฉินทนต์ สัพพสสัย อททส โลกนาก.
[๓๐๗]	ชฎาชินธโร อาสี วากจีร คเหตุวาน	พุรهما ^๖ อุช ปตาปวา ปาทมูละ อปตถี.
[๓๐๘]	กาพานุสารีย คยห สมพุทฐ อุลลิมปิตวา ^๗	อนุลิมปี ตถาคต สนถวี โลกนาก.
[๓๐๙]	สมุทธรสิม โลก ฉาณาโลกเน ไชเตสิ	โอฆตติณเณ ^๘ มหามุณี ปว ^๙ ฉาณมุตตม.
[๓๑๐]	ธมมจก ปวตเตสิ อุสโก ชิตสงคาม ^{๑๐}	มททเส ปรตติเย สมปกมเปสิ เมทนี.
[๓๑๑]	มหาสมุทเท อุมมีว ^{๑๑} ตเถว ตว ฉาณสมี	เวลนตมहि ปภิชชติ ^{๑๒} สัพพทิกุจิ ^{๑๓} ปภิชชติ. ^{๑๓}

^๑ ส. ไชตนต์

^๓ ฉ., เท. วิชชุต อ. วิชชุต อพภณเน

^๕ ฉ., เท. กชชนต์ อ. สสนต

^๗ ฉ., เท. อนุลิมปิตวา

^๙ ฉ., เท. นาวภู อ. วชรฉาณมุตตม

^{๑๑} ฉ., เท. อุมโย ^{๑๒} ฉ., เท., อ. ปภิชชเร

^๒ ฉ., เท. อุชช

^๔ ฉ., เท. อนุตตาสี

^๖ ฉ., เท. พุรหา

^๘ ฉ., เท. โอฆตติณเณ

^{๑๐} อ. ชิตสงคาม

^{๑๓-๑๓} ฉ., เท., อ. สัพพทิกุจิ ปภิชชเร

- [๓๑๒] สุขุมจณิกชาลานิ^๑ สรมฺหิ สมฺปตานิ เต
อนฺโตชาลิกตา^๒ ปาณา ปิพิตา โหนฺติ ตาวเท.
- [๓๑๓] ตเถว ติตฺติยา โลเก มุพฺพหา สจฺจวินิสฺสิตา^๓
อนฺโตฌาณวเร ตฺยหํ ปริวตฺตุนฺติ มาริส.
- [๓๑๔] ปติฏฺฐา^๔ วุยฺหตํ โอะเม ตฺวณฺหิ นาโถ อพนฺธุนํ
ภยญฺจิตานํ สรณฺ^๕ มุตฺติตฺตึนํ ปฺรายนฺ.^๖
- [๓๑๕] เอกจฺจโร^๗ อสทิสฺโส เมตฺตากรุณฺณสญฺญโต^๘
ปญฺณวาทํ ยุตฺตจาโค จ วสฺสี ตาที คุณฺดาโย.^๙
- [๓๑๖] ธีโร วิคตสมฺโมโห อเนญฺชฺช อกถํถึ
ตฺสฺสโต^{๑๐} วนฺตโทสฺสสิ นิมฺมโล สยฺโต สฺสจฺจิ.
- [๓๑๗] สงฺคาติโต^{๑๑} คตมโท เตวฺชฺชฺชสิ ภวฺนฺตโค^{๑๒}
สงฺคาติโต^{๑๓} ฆมฺมครุ ตตฺตโต หิตวปฺปโก.^{๑๔}
- [๓๑๘] ตารโก ตฺวํ ยถา นาวา นิธฺวสฺสาสการโก
อสมฺภีโต ยถา สฺสโห คชราชาว ทมฺมิโต.^{๑๕}
- [๓๑๙] โถเมตฺวา ทสคาถาหิ ปทุมฺมตฺตรํ มหามฺุณี^{๑๖}
วณฺหิตฺวา สตฺถุโน ปาเท ตฺถุณฺหิ อญฺจาสหํ ตทา.

^๑ ฉ.,เท. สุขุมจณิกชเลน อี. ชาเลว ^๒ ฉ.,เท. อนฺโตชาลิกตา

^{๓-๓} ฉ.,เท. ปุณฺณปาสนฺตฺตวินิสฺสิตา อี. ฌุฏฺฐา สจฺจวินิสฺสิตา ^๔ สฺยา. ปติฏฺฐา

^๕ ฉ.,เท. สรณํ ^๖ ฉ.,เท. ปฺรายนํ ^๗ ฉ.,เท.,อี. เอกวีโร

^๘ ฉ.,เท. เมตฺตากรุณฺณสญฺญโย อี. เมตฺตากรุณฺณาทิสญฺญโย

^{๙-๙} ฉ.,เท. อสโม สฺสโม สนฺโต วสฺสี ตาที ชิตฺตฺตโย อี. สฺสํ อสโม สนฺโต วสฺสทฺวิชิตฺตฺตโย

^{๑๐} สี.,อี. วสฺสโต ฉ.,เท. ตฺสฺสโต ^{๑๑-๑๑} ฉ.,เท.,อี. สงฺคาติโค หตมโท เตวฺชฺชฺชสิ ตภวฺนฺตโค

^{๑๒} สี. หิตวปฺปโก ฉ.,เท. หิตวพฺพุโต ^{๑๓} ฉ.,เท. ทปฺปิโต

^{๑๔} ฉ.,เท.,อี. มหายสฺ

- [๓๒๐] ปทุมุตตโร โลกวิทู อาหุติ^๑นํ ปฏิคฺคโห
ภิกฺขุสงฺฆเ จิตฺโต สตุถา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๓๒๑] โย เม สีลณฺจ ปณฺณณฺจ^๒ ฐมฺมณฺจาปิ^๓ ปกิตฺตยิ^๔
ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สุณฺหาถ มม ภาสโต.
- [๓๒๒] สญฺจี กปฺปสฺสหาสนิ เทวโลเก รมิสฺสติ
อณฺเณ เทเว อภิภวิตฺวา^๕ อิสฺสรํ การยิสฺสติ.
- [๓๒๓] โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน สุกกมฺULEน โจทิตฺโต
โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสติ.
- [๓๒๔] ปพฺพชิตฺวาน กาเยน ปาปกมฺมํ วิวชฺชีย
สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตินาสโว.
- [๓๒๕] ยถาปิ^๔ เมโฆ ถนยํ ตปฺเปติ เมทนี^๕ อิมํ
ตเถว ตวํ มหาวีร ฐมฺเมน ตปฺเปยิ มม.
- [๓๒๖] สีลํ ปณฺณณฺจ ฐมฺมณฺจ ถวิตฺวา โลกนายกํ
ปตฺโตตฺมहि ปรมํ สนฺตํ^๖ นิพฺพานํ ปทมจฺจุตํ.
- [๓๒๗] อโห หนฺน ส ภควา จิรํ ติฏฺฐเจยฺย จกฺขมา
อณฺเณตณฺจ วิชานเญยฺย^๗ ปสฺสเญยฺย^๘ อมตํ ปทํ.
- [๓๒๘] อयํ เม ปจฺฉิมา ชาติ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
สพฺพาสเว ปริณฺณาย วิหรามิ อนาสโว.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ภาณณจ

^๒ สี. อณฺเณ เทเว อภิภวิตฺวา

^๔ ฉ.,เท. เมทินิ

^๗ ฉ.,เท. วิชานเญยฺย

^{๒-๒} ฉ.,เท. สทฺฐมฺมณฺจาปิ วณฺณยิ

^๔ สยา. ยถา จ

^๖ ฉ.,เท. สนฺตํ

^๘ ฉ.,เท. พุสฺสเญยฺย

- [๓๒๙] สตสฺหสฺเส อิตฺโ๑ กปฺเป ยํ พุทฺธมฺภิกฺโขมยิ๒
 ทุคฺคํ นามิขานามิ กิตฺตนาถ อิทํ ผลํ.
- [๓๓๐] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
 สพุพาสวา ปริกฺขีณา นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโว.
- [๓๓๑] สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนฺนปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๓๒] ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺจิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตุํ สุํ อายสฺมา สพุพกิตฺติโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ สพุพกิตฺติกตฺเถรอปทานํ.

๔. มรฺทายกตฺเถรอปทานํ

- [๓๓๓] สินฺธุยา นทียา ตีเร สุกโต อสฺสโม มม
 ตตฺถ วาเจมฺหํ สิสฺเส อิตฺติหาสิ สลกฺขณํ.
- [๓๓๔] ฐมฺมกามา วินีตา เต โสตุกามา สุสาสนํ
 จพฺพะเค ปารมฺปิปปตฺตา สินฺธุภูเล วสนฺติ เต.
- [๓๓๕] อุปฺปาทาคุมเน๓ เจว ลกฺขณฺส จ โกวิทา
 อุตฺตมตฺถํ คเวสนฺตา วสนฺติ ปวเน๔ ตทา.

๑ น.,เท. สตสฺหสฺสโต

๓ น.,เท. อุปฺปาตคฺมเน

๒ อ. พุทฺธมฺภิกฺชฺยิ

๔ น.,เท. วิปฺเน

- [๓๓๖] สุเมโธ นาม สมพุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา เท
อมหากํ อนุกมฺปนฺโต อุปคณฺณิ^๑ วินายโก.
- [๓๓๗] อุปากตํ มหาวีรํ สุเมธํ โลกนายกํ
ติณฺสนุถารกํ กตฺวา โลกเชฏฺฐสฺสทาสหิ.
- [๓๓๘] ปวนาโต^๒ มธฺุ คยฺห พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหิ
สมพุทฺโธ ปริภุชฺชิตฺวา อิทํ วจนมฺพรวี.
- [๓๓๙] โย^๓ ตํ อทาสี มธฺุ เม ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ
ตมฺหิ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสนาถ มม ภาสโต.
- [๓๔๐] อิมินา มธฺุทาเนน ตินฺสนุถารเกน จ
ตีสกปฺปสฺสทาสานิ เทวโลเก รมิสฺสติ.
- [๓๔๑] ตีสกปฺปสฺสทาสมฺหิ โอฏฺถากกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม นามเน^๔ สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๓๔๒] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอโรโส ฐมฺมนิรมฺมิโต
สพฺพาสเว ปริณาย นินฺพพายิสฺสตินาสโว.
- [๓๔๓] เทวโลกา อิธาคนฺตฺวา มาตุกฺกุจฺฉิมฺหุปากโต^๕
มธฺุสโส ปวสฺสิตฺถ จาทยํ มธฺุนา มหิ.
- [๓๔๔] มยิ^๖ นิกฺขนฺตมตฺตมฺหิ กุจฺฉิยา^๗ จ สฺพุตฺตฺรา
ตตฺตฺราปิ มธฺุสโส^๘ เม วสฺสเต นิจฺจกาลิกํ.

^๑ น.,เท. อุปาคจฺฉิ

^๒ อ. ยํ

^๔ น.,เท. มาตุกฺกุจฺฉิ อุปาคเต

^๖ สฺยา. กุมภิยา

^๒ น.,เท. วิปฺนาโต

^๔ น.,เท. โคตเตน

^๖ สฺยา. มม

^๘ น.,เท. มธฺุสสํ

- [๓๔๕] อคารา อภินิขมม ปพฺพชី อนคาริย
ลามิ อนฺนสฺส ปานสฺส มรุตทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๓๔๖] สพฺพกามสมิทฺโหหิ ภวิตฺวา เทวमानุส
เตเนว มรุตทาเนน ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ.
- [๓๔๗] วฏฺฐจฺมฺหิ เทเว จตฺตฺรจฺกุลเ ติณ
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ฐรณีรฺุเห วปฺปเทเส^๒
สฺสฺสฺสฺส ฆเร มณฺฑปฏฺกขมฺมลก
วสามิ นิจฺจํ สฺสฺสฺสฺส อนาคตว.
- [๓๔๘] มชฺฌม^๓ มยฺหิ ภวา อสฺสฺสฺส ยะ ภเว สมตฺติกกมฺม^๓
อชฺช เม อาสวา ขีณา นตฺติททานิ ปฺนพฺภโว.
- [๓๔๙] ตีสฺสกปฺปสฺสสฺสสมฺหิ ยํ ทานมทฺทํ ตทา
ทฺคฺคตฺตี นาภิชานามิ มรุตทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๓๕๐] กิเลสฺสา ฌาปิตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
สพฺพาสวา ปรีกขีณา นตฺติททานิ ปฺนพฺภโว.
- [๓๕๑] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺตฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺนปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๕๒] ปฏฺฐิสฺสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณมา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ.
- อิตฺถํ สฺสํ อายสฺมา มรุตทายโก เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺตฺธาติ.

จตุตฺถํ มรุตทายกตเถราปทาน.

^๑ จ.,เท. สมฺปฺปฺสฺสฺส

^๒ จ.,เท. สฺสฺสฺสฺสฺส อ. จ ฌปฺปเท

^{๓-๓} จ.,เท. มชฺฌม มหฺนเต หีเน จ ภเว สพฺเพ อตฺติกกมฺม

๕. ปทุมกุฎาคาริกตเถราปทาน^๑

[๓๕๓]	ปิยทสฺสี นาม ภควา วิเวกกาโม สมพุทฺโธ	สยมฺภู โลกนายโก สมาธิกุสโล มุนิ.
[๓๕๔]	วนสณฺฑํ สโมคฺคยฺห ปัสสฺสํ ปตฺถริตฺวา	ปิยทสฺสี มหามุนิ นินฺสีทิ ปุริสฺสฺสฺสโม.
[๓๕๕]	มิคฺฉุทฺโธ ปุเร อาสี ปสํ มิคเมสนฺโต	อิริเน ^๒ กานเน อหํ อาหิณฺฑามิ อหํ ตทา.
[๓๕๖]	ตตฺถททสาสี สมพุทฺธํ ปุปฺพิตํ สาลราชํ	โอชติณฺณํ อนาสวํ สตรีสํ อุกฺคตํ.
[๓๕๗]	ทิสฺวานาหํ ^๓ เทวเทวํ ชาตสฺสรํ สโมคฺคยฺห ^๔	ปิยทสฺสี มหายสํ ปทุมํ อาหริ ตทา.
[๓๕๘]	อาหริตฺวาน ปทุมํ กุฎาคารํ กริตฺวาน	สตปตฺตํ มโนรมํ ฉาทยํ ปทุมเมหนํ.
[๓๕๙]	อนุกมฺปโก การุณิโก สตฺต รตฺติณฺทิเว ^๕ พุทฺโธ	ปิยทสฺสี มหามุนิ กุฎาคารเ วสี ชิน.
[๓๖๐]	ปฺราณํ จทฺทยิตฺวาน อณฺชลี ปคฺคเหตฺวาน	นเวน ฉาทยํ อหํ อฏฺฐาสิ ตาวเท อหํ.
[๓๖๑]	วฏฺฐหิตฺวา สมาธิมา ทิสํ ^๖ อนฺวิโลเกนฺโต	ปิยทสฺสี มหามุนิ นินฺสีทิ โลกนายโก.

^๑ ฉ.,เท. ปทุมกุฎาคาริยตเถราปทาน

^๓ ฉ.,เท. ทิสฺวาน

^๔ ฉ.,เท. สตฺตรตฺติณฺทิ

^๒ ส. วิปเน ฉ.,เท. อรณฺเณ

^๕ ฉ.,เท. สโมคฺคย

^๖ ฉ.,เท. ทิส

- [๓๖๒] ตทา สุทฺตสโน นาม อุปฏฺจาโก มหิทฺธิโก
จิตฺตมณฺเฑาย พุทฺธสฺส ปิยทสฺสิสฺส สตฺถุโน.
- [๓๖๓] อสฺตียา สหสฺเสหิ ภิกฺขุหิ ปริวาริโต
วนนฺเต สุขมาสีนํ อุเปสิ โลกนายกํ.
- [๓๖๔] ยาวตา วนสณฺฑมฺหิ อธิวตฺถา จ เทวตา
พุทฺธสฺส จิตฺตมณฺเฑาย สพฺเพ สนนฺิปตฺถํ ตทา.
- [๓๖๕] สมากเตสฺส ยกฺเขสฺส กุมฺภณฺเฑ สหฺรภฺยเส
ภิกฺขุสงฺฆเ จ สมปตฺเต คาทา สพฺยาหรี^๑ ชิน.
- [๓๖๖] โย มํ สตฺตาทํ ปุเชสิ อาวาสญจ อกาสิ เม
ตมํ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสณฺถ มม ภาสโต.
- [๓๖๗] สุทฺททสํ สุนิปุณํ คมภีรํ สุปฺปกาสิตํ
ณฺเฑน กิตฺตยิสฺสามิ สฺสณฺถ มม ภาสโต.
- [๓๖๘] จตฺตทฺธานิ กปฺปานิ เทวราชํ กริสฺสติ
ภูฏาคารํ พุทฺธสฺส^๒ ปทุมปฺปเฬหิ^๓ จาทิตํ.
- [๓๖๙] อากาเส ธารยิสฺสนฺติ ปุพฺพกมฺมสฺสิทิ^๔ ผลํ
จตฺตทฺเธ^๕ กปฺปสฺเต ไวกิณฺณํ สํสริสฺสติ.
- [๓๗๐] ตตฺถ ปุพฺพมยํ พุยมฺหํ อากาเส ธารยิสฺสติ
ยถา ปทุมปตฺตมฺหิ โตยํ น อุปลิมนฺติ.

^๑ ส. มาพฺยาหรี ฉ., เท. ปพฺยาหรี อ. มพฺยาหรี^๓ ฉ., เท. ปทุมปฺปเฬหิ^๔ ฉ., เท., อ. จตฺตทฺเธ^๒ ฉ., เท. มหฺนตฺส^๕ ฉ., เท. ปุพฺพกมฺมสฺสิทิ

- [๓๗๑] ตเถวิมสสุ ฌาณมฺหิ กิเลสา โนปลิมฺปร
 มนสา วินิฏฺเฐตฺวา ปญฺจนีวรณํ อโย.
- [๓๗๒] จิตฺตํ ชเนตฺวา นิกฺขมฺเม^๑ อคารา ปพฺพชิสฺสติ
 ตโต ปุปฺปมยฺ^๒ พุยมฺหิ ธารณตํ นิกฺขมฺอิสฺสติ.^๓
- [๓๗๓] รุกฺขมฺมูเล วสนตฺสสุ นิปกสฺส สติมโต
 ตตฺถ ปุปฺปมยฺ พุยมฺหิ มตฺถเก ธารยิสฺสติ.
- [๓๗๔] จีวรํ ปิณฺฑปาตญฺจ ปจฺจยํ สยนาสนํ
 ททิตฺวา^๓ ภิกฺขุสงฺฆสฺส นิพฺพายิสฺสตินาสโว.
- [๓๗๕] กุฎฺฐาคารเณ จริเต^๔ ปพฺพชฺชํ อภินิกฺขมฺิ^๕
 รุกฺขมฺมูเล วสนตํปิ กุฎฺฐาคารํ ธีรยติ.
- [๓๗๖] จีวเร ปิณฺฑปาเต จ เจตนา เม น วิชฺชติ
 ปุณฺณกมฺเมเน สยฺตโต ลภามิ ปริณิฏฺฐจิตํ.
- [๓๗๗] คณฺหาโต อสงฺเขยฺยา กปฺปโกฏี พหุ มม
 วิตฺตกา เต อติกุณฺธา สมฺมุตฺตา^๖ โลกนายกา.
- [๓๗๘] อฏฺฐจารส กปฺปสเต ปิยทสฺสี วินายโก
 ตมฺหิ ปยิริปาสิตฺวา อิมํ โยนี อุปาคโต.
- [๓๗๙] ตมททสามิ^๗ สมฺพุทฺธํ อโนมํ นาม จกฺขมฺ
 ตมฺหิ อุปคณฺถวาน ปพฺพชฺชํ อนคาริยํ.

^๑ ฉ., เท. เนกขมเม

^{๒-๓} ฉ., เท. ปุปฺปมยฺ พุยมฺเห ธารณเต นิกฺขมฺอิสฺสติ

^๓ ฉ., เท. ทตฺวาน

^๔ ฉ., เท. จรตา อ. จรณา

^๕ ฉ., เท. อภินิกฺขมฺิ

^๖ ฉ., เท. ปมฺมุตฺตา อ. ปมฺมุตฺตา โลกนายกา

^๗ ส. อิท ทสฺสาสิ ฉ., เท. อิท ปสฺสามิ

- [๓๘๐] ทุกฺขสฺสหนฺตํ กโร พุทฺโธ สทฺธมฺเม^๑ เทสยீ ชินโน
ตสฺส ฆมฺมํ สฺสณฺฑิตวาน ปตฺโตมฺหิ อจลํ ปทํ.
- [๓๘๑] ไตฺสยิตฺวาน สมฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺจฺจวํ
สพฺพาสเว ปรีณฺณาย วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๓๘๒] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต
ทฺถคฺคตี นาทิขานามิ ยํ พุทฺธมฺภิปุชฺชียํ
 พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๓๘๓] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
สพฺพาสวา ปรีกฺขีณา นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโว.
- [๓๘๔] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺตฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๘๕] ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺณวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ.

อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ปทุมมฺภูฏาการิโก^๒ เถโร อีมา คาทาโย
อภาสิตฺถาติ.

ปณฺจมํ ปทุมมฺภูฏาการิกตฺเถราปทานํ.

๖. พากุลตฺเถราปทาน

- [๓๘๖] หิมวณฺตสฺสาวิทุเร โสภิตो นาม ปพฺพโต
อสฺสโม สุกโต มยฺหํ สกสิสฺเสหิ มาปิโต.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. มคฺคํ เม

^๒ ฉ.,เท. ปทุมมฺภูฏาการิโย

- [๓๘๗] มณฺหาปา จ พหุ ตตฺถ ปุปฺพิตา สินฺหุวาริตา^๑
 กปิฏจา^๒ จ พหุ ตตฺถ^๒ จมฺปกา^๓ นาคเกตกา.^๓
- [๓๘๘] นิคุณฺทียโย พหุ ตตฺถ พทฺรากลกาปิ^๔ จ
 ฆารุสกา อลาพุ จ ปุณฺฑริกา จ ปุปฺพิตา.
- [๓๘๙] อพฺกกา^๕ เพลฺลว ตตฺถ กทลీ มาตุลฺลคกา
 มหานามา พหุ ตตฺถ อชฺชุนา จ ปิยงฺคกา.
- [๓๙๐] โกสุมภา^๖ สลพา นีปา^๖ นิโครธา จ กปิฏจนา
 เอทิสฺส อสฺสโม มยฺหิ สลสิสฺสอหิ ตทีย วสีย.
- [๓๙๑] อโนมทสฺสียี ภควา สยมญฺญ โลกนายโก
 คเวสํ ปฏิสลฺลนํ มมสฺสมํ อุปาคมิ.
- [๓๙๒] อุเปตฺตจ^๗ มหาวีริ อโนมทสฺสียี มหายสฺส^๗
 ขณฺเณ โลกนาถสฺส วาตาพาโธ สมฺมจฺจุทฺธิ.
- [๓๙๓] วิจฺรนฺโต อรณฺณมฺหิ อทฺทสํ โลกนายกํ
 อุปฺปนฺตวาน สมฺพทฺธิ จกฺขมนฺตํ มหายสฺส.
- [๓๙๔] อิริยาปตฺตจ^๘ ทิสฺวาน อุปลกฺเขสฺสอหิ ตทา
 นิสฺสํสย^๘ ทิ พุทฺธสฺส พฺยาธโน อุทฺปชฺชถ.^๙
- [๓๙๕] ขิปปํ อสฺสสมมาคณฺณิ มม สิสฺसान สนฺตติเก
 ฆอสฺสชฺช กตฺตกาโมหิ สิสฺเส^{๑๐} อามนฺตยียี ตทา.

^๑ ฉ., เท., อ. สินฺหุวาริกา

^{๒-๒} อ. กปิฏจํ จ พหุ ตตฺถ

^{๓-๓} ฉ., เท., อ. ปุปฺพิตา ชีวชีวกา

^๔ ฉ., เท. พทฺรากลกานิ จ

^๕ ฉ., เท. อาพกา

^{๖-๖} ส. โกสุมภา สลพา นีปา ฉ., เท. โกสุมพา สลพา นิมฺพา

^{๗-๗} ฉ., เท. อุเปตฺตมฺหิ มหาวีโร อโนมทสฺสิมหายเส

^๘ ฉ., เท., อ. อิริยาปตฺตจ

^๙ ฉ., เท., อ. อสฺสํ

^{๑๐} สยา. อุปลชฺชถ

^{๑๑} สยา. สิสฺส

[๓๙๖]	ปฏิสฺสณิตฺวาน เม วากยํ เอกขณฺณํ สหฺนินฺปตฺตีสฺสุ	สิสฺสสา สพฺเพ สคารวํ สตถุ คารวตา มม.
[๓๙๗]	ขิปฺปํ ปพฺพตมารุยฺห ปานียโยคํ กตฺวาน	สพฺโพสธมกาสหํ ^๑ พฺพุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหํ.
[๓๙๘]	ปริภุตฺเต ^๒ มหาวีโร ขิปฺปํ วาโต วูปสมิ	สพฺพพญฺญโลกนายนเก ^๓ สฺสคตสฺส มเหสีโน.
[๓๙๙]	ปสฺสทุชฺชํ ทรณํ ทิสฺวา สกาสนเน นิสิตฺติตฺวา	อโนมทสฺสี มหายโส อิมํ คาคา อภาสถ.
[๔๐๐]	โย เม อทาสี ^๔ เกสขุชฺชํ ตมํ หิ กิตฺตยิสฺสามิ	พฺยูชาติญฺจ สมยํ มม ^๕ สฺสณฺถํ มม ภาสโต.
[๔๐๑]	กปฺปสฺตตสฺสทสฺसानิ วาทีเต ตูริเย ตตฺถ	เทวโลเก รมีสฺสติ โมทิสฺสติ สทา อยํ.
[๔๐๒]	มนุสฺสโลกมฺาคนฺตฺวา สทฺสสฺสทฺทตฺตํ ราชานิ	สฺสทฺทกฺกมฺูเลน จิตฺโต จกฺกวัตฺตํ ภาวิสฺสติ.
[๔๐๓]	ปณฺจปณฺณาสกปฺปมฺหิ จาตุรฺรทโต วิชิตาวิ	อโนมิต ^๖ นาม ชตฺติโย ชมฺพทฺที่ปสฺส ^๗ อิสฺสโร.
[๔๐๔]	สตฺตฺรตฺนสมฺปนฺโน ตาวตฺตีสฺส ^๘ ไชเกตฺวา	จกฺกวัตฺตํ มหพฺพโล อิสฺสรํ การยิสฺสติ.

^๑ ฉ., เท. สพฺโพสธมกาสหํ^{๓-๓} อ. ปริภุตฺโต มหาวีโร สพฺพพญฺญโลกนายนโก^๕ อ. มย^๗ ฉ., เท. ชมฺพมณฺฑสฺส อ. ชมฺพสฺสทฺทสฺส^๒ ส. ปานียโยคํ^๔ ฉ., เท., อ. ปาทาสี^๖ ฉ., เท. อโนโม อ. อโนม^๘ ฉ., เท. ตาวตฺตีสฺส อ. ตาวตฺตีสโต

- [๔๐๕] เทวภูโต มนุสโส วา อปฺปาพาโช ภวิสฺสติ
 ปรีทาหิ^๑ วิวชฺเชตฺวา พยาธี โลเก ตริสฺสติ.
- [๔๐๖] อปริเมยฺเย อิตฺถ กปฺเป
 โคตโม นาม นามเน
 โอฏฺฐากกฺกุสฺสมภโว
 สตุถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๔๐๗] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท
 สพฺพาสเว ปรีณฺณาย
 โอโรโส ฐมฺมนิรมิตฺโต
 นิพฺพายิสฺสติ นาสโว.
- [๔๐๘] กิเลเส ฉาปยิตฺวาน
 พากุโล^๒ นาม นามเน
 ตณฺหาโส ตํ ตริสฺสติ
 เหลสฺสติ สตุถุ สวาโก.
- [๔๐๙] อิทํ สพฺพํ อภิณฺณาย
 ภิกฺขุสงฺฆเ นิสิตฺติว
 โคตโม สกฺยปฺจฺฉโว
 เอตทคฺเค จเปสฺสติ.
- [๔๑๐] อโนมทสฺสี ภควา
 วิเวกมนฺโลเกนฺโต^๓
 สยมฺภู โลกนายโก
 มมสฺสํ อุปาคมิ.
- [๔๑๑] อุปาคตํ มหาวีริ
 สพฺพโพนฺธเณ^๔ ตปฺเปสฺสี
 สพฺพณฺณํ โลกนายกํ
 ปสนฺโน เสหิ ปาณิกิ.
- [๔๑๒] ตสฺส เม สุกตํ กมฺมํ
 เขเปตฺตุ เหนว สกฺโกมิ
 สุขฺเขตเต พิชฺสมฺปทา
 ตทา หิ สุกตํ มม.
- [๔๑๓] ลาภา มม สุลทฺธํ เม
 เตน กมฺมาวเสเสน
 โยหํ อทฺทกฺขิ นายกํ
 ปตฺโตมฺหิ อจลํ ปทํ.
- [๔๑๔] สพฺพเมตํ อภิณฺณาย
 ภิกฺขุสงฺฆเ นิสิตฺติว
 โคตโม สกฺยปฺจฺฉโว
 เอตทคฺเค จเปสฺสี มํ.

^๑ ฉ., เท., อ. ปรีคฺคหิ

^๓ ฉ., เท. วิเวกมนฺวิโลเกนฺโต

^๒ ส., สฺยา. พกฺกุโล

^๔ ฉ., เท. สพฺพโพนฺธเณ

- [๔๒๒] สุเมโธ นาม สมพุทฺโธ ทุกฺขสฺสหนฺตํ^๑ กโร^๒ ชินโน
มมทุทฺธิตูกาโม โส อากณฺธิ มม สนฺติเก.^๒
- [๔๒๓] ปทสทฺทำ สุนฺตีวาน สุเมธสฺส มหฺสิโน
ปคฺคเหตุวาน्हํ สีลํ โอโลเกสิ^๓ มหามุนี.
- [๔๒๔] อุปคณฺธิ^๔ มหาวิโร^๔ ปิตี เม อุปปชฺชถ
ตทาสี เมกคฺคมนโน ทิสฺวา ตํ โลกนายนํ.
- [๔๒๕] สตี ปฏฺฐิตวาน นินฺสีทิ ภควา ตตฺถ
ปณฺณมฺภูจี อทาสหํ
อนุกมฺพาย จกฺขมา.
- [๔๒๖] นิสชฺช ตตฺถ ภควา สุเมโธ โลกนายนโก
ธมมํ เม กถยิ พุทฺโธ โสภสฺสวลฺลวินทนน.
- [๔๒๗] อนนฺวหิตา^๕ ตโต อากา^๖ นานุญญาตา อิตโต คตา
ยถา คตา ตถา คตา ตตฺถ กา ปริเทวนา.
- [๔๒๘] ยถาปิ ปตฺตติกา^๗ สตฺตตา วสฺสमानาย วุญฺจียา
สภตฺเต^๘ อุปคจฺจนฺติ วสฺสาย ปตฺนายน เต.
- [๔๒๙] วสฺสเว^๙ เต^๙ โอรัมมิตะ สมฺปยนฺติ ยทิจฺจนํ
เอวํ มาตา ปิตา ตฺยหํ ตตฺถ กา ปริเทวนา.
- [๔๓๐] อากนฺตูกา ปาหุณกา จลิตฺเตทิตกมฺปิภา^{๑๐}
เอวํ มาตา ปิตา ตฺยหํ ตตฺถ กา ปริเทวนา.

^{๑-๑} ฉ.,เท. ทุกฺขสฺสหนฺตกโร

^๓ ฉ.,เท. อุโลเกสิ

^๔ สยา. อนนฺวหิตา

^๗ ฉ.,เท.,อิ. ปติกา

^{๙-๙} อิ. วสฺสเอ เต

^๒ ฉ.,เท. สนฺติกํ

^{๔-๔} ฉ.,เท. อุปคเต มหาวิโร

^๖ ฉ.,เท.,อิ. อาคํ

^๘ ฉ.,เท.,อิ. สภณฺธา

^{๑๐} ฉ.,เท.,อิ. จลิตฺเตทิตกมฺปิตา

- [๔๓๑] ยถาปิ อรุโค ชินฺณํ หิตฺวา คจฺจนฺติ สนฺตํ^๑
 เอรํ มาตา ปิตา ตฺยํ สนฺตํ อิทฺ หียเร.^๒
- [๔๓๒] พุทฺธสฺส คิริมณฺเวย โสภสฺสํ วิวชฺชยํ
 ปามุชฺช^๓ ชนฺยิตฺวาน พุทฺธสฺสํ อวณฺทํ.
- [๔๓๓] วณฺทิตฺวาน มหานาคํ คิริมณฺชรี^๔ ปุชฺชยํ
 ทิพฺพคณฺเชน^๕ สมฺปนฺน^๕ สุเมธํ โลกนายกํ.
- [๔๓๔] ปุชฺชิตฺวาน สมฺพุทฺธํ สิริเร กตฺวาน อณฺชลิ
 อนฺุสฺสรํ คุณฺณคานิ สนฺทวิ โลกนายกํ.
- [๔๓๕] วิติณฺโณสิ^๖ มหาวีร สพฺพณฺเญ^๗ โลกนายโก^๘
 สพฺเพ สตฺเต อุตฺเรสิ^๘ ฅาณน ตฺวํ มหามุณี.
- [๔๓๖] วิมตฺตี เทวพุทฺธกํ วาปี สณฺณินฺทสิ มหามุณี
 ปฏิปาเทสิ เม มคฺคํ ตว ฅาณน จกฺขุม.
- [๔๓๗] อรหา สิทธิปตฺตา^๙ จ ฅพฺปิณฺเญว มหิทธิกา
 อนฺุตฺติกฺขจฺรา ธีรา ปรีวารณฺติ ดาวเท.
- [๔๓๘] ปฏิปนฺนา จ เสชา จ ผลฺฐจา สนฺติ สาวกา.
 สุโรทเยว ปทุมา ปุปฺพนฺติ ตว สาวกา.
- [๔๓๙] มหาสมฺพุทฺโถวโกโขโก^{๑๐} อตฺุโลปี ทฺุรฺตฺุโร
 เอรํ ฅาณน สมฺปนฺโน อปฺเปเมยฺโยสิ จกฺขุม.

^๑ ฉ.,เท. สํ ตจฺ.^๓ ฉ.,เท. ปาโมชฺช^{๕-๕} ฉ.,เท. ทิพฺพคณฺฐํ สมฺปนฺนํ^{๗-๗} ฉ.,เท. สพฺพณฺเญ โลกนายก^๙ ฉ.,เท. วสิปตฺตา^๒ ฉ.,เท. หียเร.^๔ ฉ.,เท. ปุชฺชยํ คิริมณฺชรี อ. คิริมณฺชลิ^๖ ส. นิตฺตโณสิ ฉ.,เท.,อ. นิตฺติณฺโณสิ^๘ ฉ.,เท. อุตฺเรสิ^{๑๐} ฉ.,เท. มหาสมฺพุทฺโถวโกโข

- [๔๔๐] วนฺทิตฺวาทํ โลกชินํ จกฺขฺมนฺตํ มหายสํ
จตุทฺทิสํ^๑ นมสฺสนฺโต ปฏิกุฎฺฏิกอ อคณฺจหํ.
- [๔๔๑] เทวโลกา จวิตฺวาน สมฺปชาโน ปฏิสฺสโต
โอกฺกมึ มาตฺยา กุจฺฉิ สนฺธาวนฺโต ภวามเว.
- [๔๔๒] อคารา อภินิฏฺขมฺม ปพฺพชึ อนุคาริยํ
อาตานิ นิปโก ฉายี^๒ ปฏิสฺสลาณโคจโร.
- [๔๔๓] ปธานํ ปททิตฺวาน โตสยิตฺวา มหามฺนี
จนฺโทวพฺพภณฺนา มุตฺโต วิจรามิ อหํ สทา.^๓
- [๔๔๔] วิเวกมฺนุยฺตโตมฺหิ อฺปฺสนฺโต นิรุปฺติ
สพฺพาสเว ปริณฺณาย วิหรามิ อนุสสโว.
- [๔๔๕] ตีสฺสกปฺปสทสฺสมฺหิ ยํ พุทฺธมภิปฺพุชฺชียํ
ทฺถคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปชาโยทํ ผลํ.
- [๔๔๖] กิเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
สพฺพาสวา ปริกฺขีณา นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโว.
- [๔๔๗] สุวคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๔๔๘] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภินฺณวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา คิริมานนฺโท เถโร อีมา คาถาโย
อภาสิตฺถาติ.

สตุตมํ คิริมานนฺตฺเถราปทานํ.

^๑ ฉ., เท., อ. ปุณฺทิสสา

^๒ สฺยา. จาปิ

^๓ อ. ตทา

๘. สลพมณฑปียตุเถราปทาน

- [๔๔๙] นิพพุเต กกุสนธมฺหิ พุราหฺมณมฺหิ วุสฺมิตี^๑
 คเหตุวา สลพํ มํลํ มณฑปํ การยํ อหํ.
- [๔๕๐] ดาวตีสํ คโต สนฺโต ลภามิ พุยมหฺมุตฺตมํ
 อญฺเฆ เทเว อภิโกมิ^๒ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๕๑] ทิวา วา ยทิวา รตฺตํ จงฺกมนฺโต จิตฺโต จหํ
 ฉนฺโน สลพปฺปเฟหิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๕๒] อิมสฺมีเยว กปฺปมฺหิ ยํ พุทฺธมภิปรุชฺชียํ
 ทุคฺคตํ นาภิขานามิ พุทฺธปฺปชายิทํ ผลํ.
- [๔๕๓] กิเลสา ฌาปิตา มยุหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๔๕๔] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๔๕๕] ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺปิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ.

อิตุถํ สุทํ อายสฺมา สลพมณฑปียโต เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

อภฺษมํ สลพมณฑปียตุเถราปทาน.

^๑ สยา. วุสฺมิตเต

^๒ ฉ., เท., อ. เทเวติโรจามิ

๕. สัพพทายกตฺเถราปทานํ

[๔๕๖]	มหาสมุทรทโมคคยห ^๓
สุนิมมิตา ไปกฺขรณิ	ภวนํ เม สุนิมมิตํ
จกฺกวากุปฺกฺขชิตา. ^๒
[๔๕๗]	มนุทาลเกหิ สณฺณนุนา
นที จ สนฺทเต ตตฺถ	ปทุมฺปฺปฺลเกหิ จ
สฺสฺปตฺติตฺถา มโนรมา.
[๔๕๘]	มจฺจนกจฺจนปสณฺณนุนา
มยฺยรโกณฺญจาภิรฺฐา	นานามิคสโมตฺตภูมฺมา ^๓
โกกิลาทิหิ วคฺคฺหิ.
[๔๕๙]	ปาเวตฺตา รวิหํสา
ทินฺทิกิมา สาลิกา เจตฺถ	จกฺกวากา นทีจฺรา
จปฺปกา ^๔ ชีวชีวกา.
[๔๖๐]	หํสา โกณฺญจาภินทิกา ^๕
สตฺตฺตรตนสมฺปนฺนา	โกสฺสียา สิงฺคฺลา ^๖ พหฺ
มณฺนิมฺมุตฺติกาवलฺลกา.
[๔๖๑]	สพฺพโสณฺณมยา ^๗ รุกฺษา
อุชฺไชเตนฺติ ทิวา รตฺตี	นานาคณฺธสเมริตา
ภวนํ สพฺพกาลิกํ.
[๔๖๒]	สฺมฺมจี ตุริยสทฺสฺสํสาณิ
โสฬสฺสิตฺถิสทฺสฺสํสาณิ	สಾಯํ ปาโต ปวชฺชเร
ปรีวาเรนฺติ มํ สทา.
[๔๖๓]	อภินิฏฺขมฺม ภาวนา
ปสฺสนนฺจิตฺโต สุมฺโน	สุเมธํ โลกนํยกํ
วณฺทีย ^๘ ตํ มหํยสํ.

^๓ จ.,เท. นานาธิชสโมตฤฎา

^๖ จ.,เท. ปังคลา อี. โกสิกา สิงคลา

๔ จ.ท. ปมขก อ. ปมปกา

คณา

- [๔๖๔] สมพุทฺธ^๑ อภิวาทเตตฺวา สลิสฺสสนฺต^๒ นิมฺนตฺถิ
อธฺวาสลฺลิสฺส โส ธีโร สุมะโห โลกนายนโก.
- [๔๖๕] มม ฆมฺมกถํ กตฺวา อุกฺกมฺมสฺส มหามุนิ
สมพุทฺธ^๑ อภิวาทเตตฺวา ภวนํ เม อุกฺกมฺม.
- [๔๖๖] อามนฺตยิ ปริชเน สพุเพ สนฺนิปตฺถา ว
ปฺพุพฺพณฺหสมยํ พุทฺโธ ภวนํ อากมฺมสฺสติ.
- [๔๖๗] ลาภา อมฺหิ สุลทฺธา^๓ โน เย วสาม ตวณฺติเก
มยํปิ พุทฺธสฺสอจฺจุสฺส ปุชฺช กสฺสาม สตฺถุโน.
- [๔๖๘] อนนฺตปานิ ปญฺจเปตฺวา กาลํ อาโรจยิ อหํ
วสีสฺสทสฺสสฺสเสหิ อุกฺกมฺม โลกนายนโก.
- [๔๖๙] สงฺคีเตหิ^๓ ตฺริเยหิ ปจฺจุคฺคมนกาสห^๔
สพุพฺพโสณฺณมเย ปิเจะ นิสฺสิทฺธิ ปุริสฺสุตฺตโม.
- [๔๗๐] อฺปริจฺจนํ อาสิ สพุพฺพโสณฺณมยํ ตทา
วีสฺสนิโย ปวายนฺติ ภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺตเร.
- [๔๗๑] ปหฺมุเตนฺนปานิเนน ภิกฺขุสงฺฆํ อตฺตปฺปยิ
ปจฺเจกทฺทสฺสยฺยคฺเค^๕ ภิกฺขุสงฺฆสฺสทาสห^๕.
- [๔๗๒] ยํ วทณฺติ สุมะโหติ โลกาหุติปฏฺฐิตโห^๖
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสิทฺติวาทา อิมา คาถา อภาสถ.

^๑ ฉ., เท. สสงฺฆํ ตํ^๓ ฉ., เท. ปญฺจจฺกิเกหิ อ. สตฺตจฺกิเกหิ ตฺริเยหิ^๕ ฉ., เท. ปจฺเจกทฺทสฺสยฺยคฺเค^๒ ฉ., เท. สุลทฺธ^๔ ฉ., เท. ปจฺจุคฺคมนกาสห^๖ ฉ., เท., อ. โลกาหุติปฏฺฐิตโห

- [๔๗๓] โย เม อนฺนญจ^๑ ปาณญจ สพฺพเมเตน ตปฺปยิ^๒
 ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสณฺณ มม ภาสโต.
- [๔๗๔] อฏฺฐารส กปฺปสฺเต เทวโลเก รมิสฺสติ
 สหสฺสกขตฺตํ ราชชา จ จกฺกวตฺติ ภาวิสฺสติ.
- [๔๗๕] อุปฺปชฺชติ^๓ ยํ โยนี เทวตฺตํ อถ มานุสฺสํ
 สพฺพทา สพฺพโสวณฺณ จทนํ ธารยิสฺสติ.
- [๔๗๖] ตีสฺสกปฺปสหสฺสมฺหิ โอฏฺฐากากฺกุลสมฺภโว
 โคตโม นาม นามะน^๔ สตฺถา โลเก ภาวิสฺสติ.
- [๔๗๗] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท ไอรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
 สพฺพาสเว ปริณฺณาย นิพฺพายิสฺสตินาสโว.
- [๔๗๘] ภิกฺขุสงฺฆเ นิสีทิตฺวา สีหนาทํ นทิสฺสติ
 จิตฺเก จตฺตํ ธารเณติ เภฏฺฐาจตฺตมฺหิ ทยฺหถ.
- [๔๗๙] สามณฺณํ เม อนฺุปฺปตฺตํ กิเลสา ฉาปิตา มยา^๕
 มณฺทเป รุกฺขมฺมูเล วา สนฺตาโป เม น วิชฺชติ.
- [๔๘๐] ตีสฺสกปฺปสหสฺสมฺหิ ยํ ทานมททินฺตทา
 ทฺถคฺคิ นาทิชานามิ สพฺพทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๘๑] กิเลสา ฉาปิตา มยฺห์ ภาวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๔๘๒] สุวคฺคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

^{๑-๑} ฉ.,เท.,อิ. อนฺเนน ปาเนน สพฺเพ อิมะ จ ตปฺปยิ อิ. ๗เปฯ สงฺฆํ เอเตน ตปฺปยิ
^๒ ส. อุปคฺคจฺจติ ^๓ ฉ.,เท. โคตฺเตน ^๔ ส. มม

[๔๘๓] ปฏิสมภิกา จตสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพภินฺณา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตถํ สุทํ อายสฺมา สพฺพทายโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตถาติ.

นวมํ สพฺพทายกตเถราปทาน.

๑๐. อชิตตเถราปทาน

[๔๘๔] ปทุมุตฺตโร นาม ชินो สพฺพธมฺมาน ปารคฺค
 อชฺโฌคเหตฺวา^๑ หิมวณฺตํ นิสีทิ โลกนายโก.
 [๔๘๕] นาฬิ อทฺทกฺขิ^๒ สมฺพุทฺธํ นปิ สทฺทํ สุโณมฺหํ
 มม ภิกฺขุ^๓ คเวสนฺโต อาหิณฺฑามิ วเน อหํ.^๔
 [๔๘๖] ตตฺถทฺทสฺสามิ^๕ สมฺพุทฺธํ ทวตฺถีสวรลฺกขณํ
 ทิสฺวาน จิตฺตมาปชฺชี^๖ สตฺโต โก นามยํ ภเว.
 [๔๘๗] ลกฺขณานิ วิโลเกตฺวา มม วิชฺชํ อนฺุสฺสรี
 สุตํ หิ เมตํ พุทฺธานิ^๗ ปณฺฑิตานํ สุภาสิตํ.
 [๔๘๘] เตสํ ยถา^๘ ตํ วจัน อयํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ
 ยนฺนุน^๙ ตํ สกฺกเรยฺยํ คตฺติ เม โสธยิสฺสติ.

^๑ ฉ., เท. อชฺโฌคาเหตฺวา

^๓ ฉ., เท. ภิกฺขุ

^๕ ฉ., เท. ตตฺถทฺทสฺสามิ

^๗ ฉ., เท. วุทฺธมานิ

^๙ ฉ., เท., อ. ยนฺนุนาฬิ

^๒ ฉ., เท., อ. อทฺทกฺขิ

^๔ ส. ตทา

^๖ ฉ., เท. วิจิตฺตมาปชฺชี

^๘ อ. ตถา

- [๔๘๙] ขิปปี อสฺสสมมาคนฺตฺวา มธุเตลล์^๑ คหี อหิ
โกลมุพกั คเหตุวาน อุปกณฺณี วินายกั.^๒
- [๔๙๐] ติทฺถนฺทเก คเหตุวาน อพฺโฆกาเส จเปสฺหิ
ปทีป ปชฺชชิตฺวาน อฏฺฐกฺขตฺตํ อวนฺทหิ.
- [๔๙๑] สตฺตฺรตฺตินฺทิวํ พุทฺโธ นิสฺสีทิ บุริสฺสฺสฺสฺสโม
ตโต รตฺยา วิวสเน^๓ วุฏฺฐาสฺสิ โลกนายนโก.
- [๔๙๒] ปสนฺนจิตฺโต สฺมโน สพฺพพฺรตฺตินฺทิวํ อหิ
ทีปํ พุทฺธสฺส ปาทาสี ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ.
- [๔๙๓] สพฺเพ คนฺธา^๔ วณฺมยา^๕ ปพฺพเต คนฺธมาทเน
พุทฺธสฺส อานุกาเวน อาคณฺณั^๕ พุทฺธสนฺติเก.^๕
- [๔๙๔] เยเกจิ ปุปฺผคนฺธา เส ปุปฺผิตา ธรณิรฺรหา
พุทฺธสฺส อานุกาเวน สพฺเพ สนฺนิปตฺตํ ตทา.
- [๔๙๕] ยาวตา หิมวณฺตมฺหิ นาคา จ ครุพา อุโฆ
ธมฺมณฺจ โสตุกามา เต อาคณฺณั^๕ พุทฺธสนฺติเก.^๕
- [๔๙๖] เทวโล นาม สมนฺโณ พุทฺธสฺส อคฺคสาวโก
วสีสฺสตสฺสเสหิ พุทฺธสนฺติกุปาคมิ.
- [๔๙๗] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู อาหุตฺตินํ ปฏฺิคฺคโ
ภิกฺขุขสงฺฆเม นิสฺสีติวฺวา อีมา คาทา อภาสถ.
- [๔๙๘] โย เม ทีปํ ปทีเปสิ ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ
ตมฺหิ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสณฺณถ มม ภาสโต.

^๑ ฉ., เท. ทุมเตลล์

^๒ ส. นราสภ

^๓ ฉ., เท. วิวสาน

^{๔-๕} ฉ., เท. วนา คนฺธมยา

^{๕-๕} ส. อุปคณฺณั ตทา ชิน ฉ., เท. อาคณฺณั พุทฺธสนฺติกั

- [๔๙๙] สฎฺฐี กปฺปสทฺสสุณานิ เทวโลเก รมิสฺสติ
สทฺสสทฺทตฺตํ ราชชา จ จกฺกทตฺตี ภาวิสฺสติ.

โศปทโม ภาณวาโร.

- [๕๐๐] ฉตฺตีสทฺทตฺตํ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ
ปจฺฉิมํ สทฺตสฺสํ วิปฺลํ ราชํ กริสฺสติ.
- [๕๐๑] ปเทสราชํ วิปฺลํ คณนาโต อสงฺขย^๑
อิมิณา ทิปทานเนน ทิพฺพจกฺขุ ภาวิสฺสติ.
- [๕๐๒] สมฺมตโต อทฺมโกส^๒ ปสฺสิสฺสติ อยํ สทา
เทวโลกา จวนฺตสฺส นิพฺพตฺตุนฺตสฺส ชนฺตฺโน.
- [๕๐๓] ทิวา วา ยทิวา รตฺตี ปทูปํ ธารยิสฺสติ
ชามานสฺส สนฺตสฺส^๓ ปุณฺณกมฺมสมฺมจฺฉิโน.
- [๕๐๔] ยาวตา นครํ อาสิ ดาวตา ไซตยิสฺสติ
อุปฺปชฺชติ ยํ โยนี เทวตฺตํ อถ มานุสฺ.
- [๕๐๕] อสฺสเว ทิปทานสฺส อฏฺฐทูปฺพลเนน จ^๔
อุปฏฺฐิสฺสสนฺติม^๕ ชนฺต^๕ ทิปทานสฺสทํ ผล.
- [๕๐๖] กปฺปสทฺสทฺสสมฺหิ โอฏฺฐากกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม นามเนน สทฺธา โลเก ภาวิสฺสติ.
- [๕๐๗] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอโรโส ฐมฺมนิรมิตโต
สพฺพาสเว ปริณายาย นิพฺพายิสฺสตินาสโว.

^๑ สยา. อสงฺขยํ, เอวมฺปริปิ.

^๒ ฉ.,เท. อฏฺฐโกส

^๓ สยา. สนฺตสฺส

^๔ ฉ.,เท.,อิ. ทิ

^{๕-๕} ฉ.,เท.,อิ. น ชยิสฺสสนฺติม ชนฺต

- [๕๐๘] โตสยิตฺวาน สมพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺจุควํ
อชิตฺโต นาม นามเนน เหสฺสติ สตฺถุสวโก.
- [๕๐๙] สกฺกจิกปฺปสฺสสุณานิ เทวโลเก รมี อหํ
ตตฺราปิ เม ทิปสฺสํ ไชตเต^๑ นิจฺจกาลี^๒.
- [๕๑๐] เทวโลเก มนุสฺเส วา นิตฺทวณฺติ ปภา มม
พุทฺธเสฏฺฐํ สริตฺวาน ภิโย หาสํ ชเนสฺส.
- [๕๑๑] ตฺสิตาหํ จิตฺวาน โอกฺกมี มาตฺตฺกฺจฺฉิยา^๓
ชยมานสฺส สนฺตสฺส อาโลโก วิปฺโล อหุ.
- [๕๑๒] อคารา อภินิฏฺขมฺม ปพุทฺธิ อนคาริยํ
พาวรี อุปฺสงฺกมฺม สิสฺสตฺตํ อชฺฉปาคมี.
- [๕๑๓] หิมวเนเต วสนฺโตหํ อสฺโสสี โลกนายกํ
อุตฺตมตฺถํ คเวสนฺโต อุปคณฺธี วินายกํ.
- [๕๑๔] ทนฺโต พุทฺโธ ทเมตาปี^๔ โอฆตฺถิณฺโณ นิรุปฺติ
นิพฺพานํ กถียํ พุทฺโธ สพฺพทฺฐา ปโมจฺน.
- [๕๑๕] ตมฺเม อาคมณํ สิทฺธํ โตสิโตหํ มหามฺนี
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๕๑๖] สตฺสสฺส อิตฺโต กปฺเป ยํ ทิปํ อทฺทินฺตทา
ทฺถคฺคิ นาทฺธิชานามิ ทิปทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๕๑๗] กิเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.

^๑ อ. ไชตเร

^๓ ฉ., เท. มาตฺตฺกฺจฺฉิยํ

^๒ ฉ., เท. สพฺพกาลี

^๔ ฉ., เท. ทเมตาวิ อ. เมธาวิ

- [๕๑๘] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๕๑๙] ปฏิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จปฺภินฺนํ สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํนฺติ.
- อิตุถํ สุทํ อายสฺมา อชิโต เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ อชิตฺตเถราปทานํ.

ตฺถอุทฺทหานํ

ปิลินฺทวจุโณ เสโล จ สพฺพกิตฺติ มธฺมโท^๑
 ญฺญาคาริ พากุโล^๒ จ คิริสลฺลสฺวหโย.^๓
 สพฺพโท อชิโต เจว คาถาโย คณฺธิตา อิห^๔
 สตานิ ปณฺจ คาถานํ เอกุณฺวีส^๕ จตฺตริตี.^๕

จตุตฺถาฬิสมํ ปิลินฺทวคฺโค.

อถ วคฺคอุทฺทหานํ

ปทุมมารกฺขโท เจว อุมมา^๖ คนฺโฑทเกน จ
 เอกปฺปทสทฺทสณฺณิ มนฺทาริ โพธิวนฺทโก.
 อมฺพณฺณจ^๗ ปิลินฺทิกิ จ คาถาโย คณฺธิตาปิจ^๘
 จตฺตสจฺจตฺติ คาถาโย เอกาทสสตานิ จ.

ปทุมวคฺคทสกํ.

จตุตฺถสจฺจกํ สมตฺตํ.

^๑ สฺยา. สพฺพกิตฺติมธฺมโท

^๔ สฺยา. วิสา

^๗ ฉ.,เท. อวณฺณจ

^๒ สฺยา. พากุโล

^{๕-๕} สฺยา.,ฉ. วีสตี จ จตฺตริตี

^๘ ฉ.,เท. คณฺธิตา อิห

^๓ ฉ.,เท. คิริสลฺลสฺวหโย

^๖ ฉ.,เท. อุมมา

๔๑. เมตเตยฺยวคฺโค

๑. ติสฺสเมตเตยฺยคุเณราปทานํ

[๑]	ปพฺพการุณฺโณ นิสฺสาย
ปวตฺตผลํ ภูณฺชิตฺวา	โสภิตो นาม ตาปโส
วสตี ปพฺพตฺนฺตเร.
[๒]	อคฺคิทารุ ^๑ อหริตฺวา
อตุตฺมตฺถํ คเวสนฺโต	อุชฺชาเลสี อหํ ตทา
พฺรหฺมโลกฺุปปตฺติยา.
[๓]	ปทฺมุตฺตโร โลกวิฑู
มมฺพฐริตฺกามา โส	อาหุตี ^๒ ปฏฺิคฺคโห
อาคณฺณิ ^๓ มม สฺนฺติเก.
[๔]	กี กโรสี มหาปฺญณ
อหํ อคฺคี ปริจเร	เทหิ เม อคฺคิทารุ ^๑
ตโต เม สฺพุทฺธิ โหหิติ. ^๓
[๕]	สฺกททโก ตวํ มนุช ^๔
ตวํ อคฺคี ปริจเร	เทวเต ตวํ ปชานสี
หนฺท เต อคฺคิทารุ ^๑ .
[๖]	ตโต กณฺโณ คเหตุวาน
น ตตฺถ กณฺโณ ปชฺฌายี	อคฺคี อุชฺชาลยี ชิน
ปาณฺนิเห ^๕ มฺหสิโน.
[๗]	น เต อคฺคิ ปชฺชลติ
นिरตฺถกํ จ ^๔ ตํ ตฺยํ	อาหุตี เต น วิชฺชติ
อคฺคี ปริจเรสฺสุ เม.
[๘]	กีทิสฺส เต ^๖ มหาวีร
มยํหิปี กถยสฺสเสตํ	อคฺคิ ตว ปวฺจจติ
อุโภา ปริจรามเส.

^๑ ฉ., เท. อคฺคี ทารุ

^๓ อี. เหหิติ

^๔ ฉ., เท., อี. ว

^๒ ฉ., เท. อาคจฺฉิ

^๔ ฉ., เท. มนุช

^๖ ฉ., เท., อี. โส

- [๙] เหตุขมฺมนิโรธาย กิเลสฉาปนาย^๑ จ
 อีสฺสามจฺฉริยํ หิตฺวา ตโย เอเต มมาหุติ.
- [๑๐] กิทิสฺสํ ตวํ มหาวีร กถํโคตฺโตสิ มาริส
 อาจารปฏิปตฺติ เต พาพฺพํ ไช มม รุจฺจติ.
- [๑๑] ขตฺติยมฺหิ กุเล ชาโต อภิญญาปารมี คโต
 สพฺพาสวปริกฺขิโน นตฺถิทานิ ปุณฺณโก.
- [๑๒] ยถิ พุทฺโธสิ สพฺพญฺญ ปภงฺกร ตโมนุท
 นมสฺสิสฺสามิ ตํ เทว ทุกฺขสฺสนตํ กโร^๒ ตวํ.
- [๑๓] ปตฺถริตฺวา ชินจมมํ นิสีทนมทาสหํ
 นิสีท ตตฺถ^๓ สพฺพญฺญ^๔ อูปฺภจิสฺสามหํ ตวํ.
- [๑๔] นิสีทิ ภควา ตตฺถ อชินมฺหิ สุวิตฺถเต
 นิมนฺตยิตฺวา สมฺพุทฺธํ ปพฺพตํ อคมาสหํ.
- [๑๕] ขาริการญจ ปุเรตฺวา ดินฺหุทกฺผลมาหริ
 มรฺุณา โยชยิตฺวาน ผลํ พุทฺธสฺสทาสหํ.
- [๑๖] มม นิชฺฌายมานสฺส ปริภุญฺชิ ตทา ชิน
 ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทสี^๔ เปกฺขนฺโต โลกนายกํ.
- [๑๗] ปทุมฺตฺตโร โลกวิทู อาหุติเน ปฏฺิคฺคโ
 มมสฺสเม นิสีทิตฺวา อีมา คาถา อภาสถ.

^๑ ฉ.,เท. กิเลสสมณาย จ

^๓ ฉ.,เท. นาถ

^๔ สฺยา. ปสาเทสิ

^๒ ฉ.,เท. ทุกฺขสฺสนตฺกโร

^๔ ฉ.,เท. สพฺพญฺญ

- [๑๘] โย เม^๑ ผเลน ตปเปสิ ปสนโน เสหิ ปาณิกิ
 ตมห์ กิตติยิสสามิ สุนาถ มม ภาสโต.
- [๑๙] ปญจวิสติกขตตุํ โส เทวราชํ กริสฺสติ
 สหสฺสกขตตุํ ราชา จ จกฺกวดตุํ ภาวิสฺสติ.
- [๒๐] ตสฺส สงฺกปฺปมณฺเวย ปุพฺพกมฺมสมฺมจฺฉิโน
 อนนฺปานณฺจ วตฺถณฺจ สยณณฺจ มหารห์.
- [๒๑] ปุณฺณกมฺเมน สํยตุตา นิพฺพตฺติสฺสนฺติ ตาวเท
 สทา สมฺมุทิตो^๒ จายํ ภาวิสฺสติ อนามโย.
- [๒๒] อุปปชฺชติ ยํ โยนี เทวตตุํ อถ มานุสํ
 สพฺพตฺถ สฺวโต หุตฺวา มนุสฺสตตุํ คมิสฺสติ.^๓
- [๒๓] อชฺฌายโก มนุสฺสโร ติณฺณํ เวทาน ปารคฺค
 สมฺพุทฺธํ อุปคณฺตฺวาน อรหา โส ภาวิสฺสติ.
- [๒๔] ยโต สรามิ อตฺตตานํ ยโต ปตฺโตสฺมิ วิณฺญตํ
 โภเค เม อุณฺตา นตฺถิ ผลทานสฺสิทํ ผล.
- [๒๕] วรธมฺมมฺหุปฺปตฺโต รากโทเส สมฺมุหนิ
 สพฺพาสวปริกฺขิโน นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโว.
- [๒๖] กิเลสา ฉापิตา มยฺหํ ภาวา สพฺเพ สมฺมุหตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๒๗] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสน.

^๑ ฉ., เท. มํ

^๒ ฉ., เท., อ. ปมุทิต

^๓ สย. ภาวิสฺสติ

[๒๘] ปฏฺฐิสฺมรฺริทา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฌพฺภิณฺณา สจฺจุณฺนิทา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
 อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา ติสฺสเมตฺเตยฺโย เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

ปสฺมํ ติสฺสเมตฺเตยฺยตฺเถรปาทานํ.

๒. ปุณฺณกตฺเถรปาทานํ

[๒๙] ปพฺพการุณฺณํ นิสฺสาเย สยมญฺญ อปฺราชิโต
 อาพาธโก จ^๑ โส พุทฺโธ วสฺติ ปพฺพตฺนฺตเร.
 [๓๐] มม อสฺสสมฺสามนฺตา ปนาโท อาสิ ตาวเท
 พุทฺธเช นิพฺพายมานมฺหิ อาโลโก อ่าสิ^๒ ตาวเท.
 [๓๑] ยาวตา วณฺสณฺทสฺมี อจฺจนโกกตฺรจฺจนโย^๓
 พาลา^๔ จ เกสรี สพฺเพ อภิกุชฺชิสฺสุ^๕ ตาวเท.
 [๓๒] อุปฺปาตํ^๖ ตมฺหํ ทิสฺวา ปพฺพการํ อคฺมาสฺหํ
 ตตฺถททฺทสาสี สมนฺพุทฺธํ นิพฺพุตํ อปฺราชิตํ.
 [๓๓] สุณฺณลํ สาลราชฺว สตรํสีว อุคฺคตํ
 วีตจฺจิตฺว^๗ องฺคารํ นิพฺพุตํ อปฺราชิตํ.
 [๓๔] ตินํ กญฺจญฺจ ปุเรตฺวา จิตกํ ตตฺถกาสหํ
 จิตกํ สุกตํ กตฺวา สรีรํ ฌาปยํ อหํ.

^๑ อ. ว โย

^๓ ฉ., เท. อจฺจนโกกตฺรจฺจนกา

^๔ ฉ., เท., อ. อภิกุชฺชิสฺสุ

^๒ ฉ., เท. อุทฺตชฺช

^๕ ฉ., เท., อ. วาพา

^๖ สยา. อุปฺปาตํ

^๗ ฉ., เท. วีตจฺจิตฺว

- [๓๕] สรีริ ฌาปิตฺวาน คนฺธโตยํ สโมกิริ
อนฺตลิกฺเข จิโต ยกฺโข นามํ อคฺคหิ ตาวเท.
- [๓๖] ตํ^๑ ปุริตํ ตยา กิจจํ สยมภุสฺส มहेสินโน
ปฺปณฺณโก นาม นามเนน ยทา^๒ โหสิ^๓ ตูวํ มฺนิ.
- [๓๗] ตมฺหา กายา จิตฺวาน เทวโลกํ อคฺคณฺหํ
ตตฺถ ทิพฺพมโย คนฺโธ อนฺตลิกฺขา^๓ ปวสฺสตี.^๓
- [๓๘] ตตฺตราปิ นามเชยฺยํ เม ปฺปณฺณโกติ อหฺม ตทา
เทวภูโต มนุสฺโส วา สงกปเป ปฺปรยามหํ.
- [๓๙] อิทํ ปจฺจิมกํ มยฺหํ จริโม วตฺตตี^๔ ภโว
อิธปิ ปฺปณฺณโก นาม นามเชยฺยํ ปกาสตี.^๕
- [๔๐] โตสยิตฺวาน สมพฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺจควํ
สพฺพาสเว ปรีณฺณาย วิหฺรามี อนาสโว.
- [๔๑] เอกนฺวเต^๖ อิตฺโ^๖ กปฺเป ยํ กมฺมมกฺริ ตทา
ทฺถคฺคตี นาภิขานามิ ตนฺนํ กิจฺจสฺสิทํ ผลํ.
- [๔๒] กิเลสํ ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามี อนาสโว.
- [๔๓] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

^๑ ฉ., เท. ยํ

^{๓-๓} ฉ., เท., อ. อนฺตลิกฺเข ปวายตี

^๕ อ. ปณฺณายตี

^{๒-๒} ฉ., เท., อ. สทา โหสิ

^๔ ฉ., เท., อ. วตฺตเต

^{๖-๖} ฉ., เท. เอกนฺวติโต

[๔๔] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จภิกฺขณฺตา สจฺจิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ.
 อิตถํ สุกฺมา อายสฺมา ปุณฺณโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.
 ทุติยํ ปุณฺณกตฺเถรปาทานํ.

๓. เมตตคฺคตฺเถรปาทานํ

[๔๕] หิมนฺตสฺส อวิทุเร อโสโก นาม ปพฺพโต
 ตตฺถาปิ^๑ อสฺสโม มยุหํ วิสฺสกมฺเมน^๒ มาปิโต.
 [๔๖] สุมฺเข นาม สมฺพุทฺธโร อคฺโค การุณฺโโก มุนิ
 นิवासยิตฺวา ปุพฺพพณฺहे ปิณฺฑาย เม^๓ อุปาคามิ.
 [๔๗] อุปาตํ มหาวีรํ สุมะธํ โลกนายกํ
 ปคฺคยฺห สฺสคตฺปตฺตํ^๔ สปิเตลฺลํ อปุรยิ.
 [๔๘] ทตฺวานาหิ พุทฺธเสฏฺฐเจ สุมะธเ โลกนายเก
 อณฺชลึ ปคฺคเหตุวาน ภิโย หาสํ ชเนสฺส.
 [๔๙] อิมินา สปิทาเนน เจตนาปณฺธิวิ จ
 เทวภูโต มนุสฺสโส วา ลภามิ วิปฺลํ สุขํ.
 [๕๐] วินิปาตํ วิวชฺเชตฺวา สัสมามิ ภาวาเว
 ตตฺถ จิตฺตํ ปณฺธิตฺวา ลภามิ อจลํ ปทํ.

^๑ จ., เท. ตตฺถาสิ

^๓ ส. ม

^๒ จ., เท. วิสฺสกมฺเมน

^๔ ส. สุกตํ ปตฺตํ อ. สุกกํ ปตฺตํ

- [๕๑] ลาภา ตฺยหิ สุลทฺชนเต ยํ มํ อทฺทกฺขิ พฺรหฺมณ^๑
มม ทสฺสนมฺมาคฺคฺม อรหฺตํ คมิสฺสตี.^๒
- [๕๒] วิสฺสฺสฺสจ โหติ มา ภายิ อธิคฺนฺตฺวา มหાયสํ
มมํ หิ สปปิ ทตฺวาน ปริโมกฺขาสิ ชาติยา.
- [๕๓] อิมินา สปปิทาเนน เจตนาปณฺธิหิ จ
เทวญฺโต มนุสฺโส วา ลภามิ^๓ วิปฺลํ สุขํ.
- [๕๔] อิมินา อธิกาเรน^๔ เมตฺตจิตฺตฺวตฺตํ จ
อฏฺฐารส กปฺปสฺเต เทวโลเก รมิสฺสตี.^๕
- [๕๕] อฏฺฐารส จ ติกฺขตฺตํ^๖ เทวราชา ภาวีสฺสตี^๗
ปเทสฺสชฺช วิปฺลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๕๖] เอกปณฺณาสกฺขตฺตฺตฺจ จกฺกวตฺตี ภาวีสฺสตี
จาตฺรฺนฺโต วิชิตฺวา ชมฺพฺมณฺฑลสฺส^๘ อิสฺสโร.
- [๕๗] มหาสมฺมุทฺทวกฺโขปฺโป^๙ พุทฺธโร ปจฺวี ยถา
เอวเมว จ เม โภคา อปฺปเมยฺยา ภาวีสฺสเร
- [๕๘] สฺสฺสจิกฺกฺกํ หิรณฺยสฺส ทตฺวาน^{๑๐} ปพฺพชฺชि อหํ.
กํ กุสฺลํ คเวสฺนฺโต พาวรี อฺปฺสงฺกมฺมี.
- [๕๙] ตตฺถ มนุเต อธิยามิ จพฺงคํ นาม ลกฺขณํ
ตมฺนฺธการํ วิธมํ อฺปฺปชฺชติ ตฺวํ มหามฺมุณี.

^๑ อ. พฺรหฺมณ

^๒ น., เท. ลภเส

^๓ น., เท., อ. รมิสฺสตี

^๔ น., เท., อ. ภาวีสฺสตี

^๕ น., เท. มหาสมฺมุทฺทวกฺโขปฺโป

^๖ น., เท. ภาวีสฺสตี อ. ภาวีสฺสตี

^๗ น., เท. สปปิทาเนน

^๘ น., เท. อฏฺฐตีสติกฺขตฺตฺตฺจ

^๙ ส., อ. ชมฺพฺมณฺฑลสฺส น., เท. ชมฺพฺมณฺฑลสฺส

^{๑๐} น., เท. จชิตฺวา

- [๖๐] ตว ทสฺสนกาโมหํ อาคโตมฺหิ มหามฺนิ
 ตว ฐมมํ สุณฺนิตฺวาน ปตฺโตมฺหิ อจลํ ปทํ.
- [๖๑] ตีสฺสภปฺปสทฺสสมฺหิ สปปิ พุทฺธสฺสทาสหํ
 เอตฺถนฺตเร นาภิชานเ สปปิ^๑ วิญญาปิตํ มยา.
- [๖๒] มม สภฺกปฺปมญฺญาย อุปฺปชฺชติ ยถิจจกํ
 จิตฺตมญฺญาย นิพฺพตฺตํ สพฺเพ สนฺตปฺปยามหํ.
- [๖๓] อโห พุทฺธา อโห ฐมฺมา อโห โน สตฺถสฺมปทา
 โถกญฺหิ สปปิ ทตฺวาน อปฺปเมยฺยํ ลมามหํ.
- [๖๔] มหาสมฺพุทฺเท อุทกํ ยาวตา เนรฺปสฺสโต
 มม สปปิ อุปาทาย กลภาคํ น หิสฺสติ.^๒
- [๖๕] ยาวตา จกฺกวาพสฺส การยฺนฺตสฺส^๓ ราสิโต
 มม นิพฺพตฺตวตฺถานํ^๔ โอกาโส โส น สมฺมติ.
- [๖๖] ปพฺพตฺราชา หิมวา ปวโรปิ สิลฺลจฺจโย
 มมานุสฺสิตฺตคณฺทสฺส อุปฺนิธฺ^๕ น หิสฺสติ.
- [๖๗] วตฺถํ คณฺธญฺจ สปปิณฺจ อณฺณํ วา ทิฏฺฐจฺจรมฺมิกํ
 อสงฺขตญฺจ นิพฺพานํ สปปิทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๖๘] สติปฺภฺจานสยโน สมาริฌานโคจโร
 โพชฺฌนฺคชนโน^๖ อชฺช สปปิทานสฺสิทํ ผลํ.

^๑ ฉ.,เท. สปปิ^๓ ส. กยฺรณฺตสฺส ฉ.,เท. กยฺรณฺตสฺส^๔ ฉ.,เท. อุปฺนิธฺ อ. อุปฺนิธฺ^๒ ส. เอสฺสติ ฉ.,เท. เฮสฺสติ^๕ ส. มยา นิวตฺถวตฺถานํ^๖ ฉ.,เท. โพชฺฌนฺคโกชโน

- [๖๙] กิเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๗๐] สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๗๑] ปฏฺิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
 ฉพฺภิณฺเฒา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สฺกํ อายสฺมา เมตฺตคฺคฺ เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

ตติยํ เมตฺตคฺคฺเถราปทานํ.

๔. โธตคฺคฺเถราปทานํ

- [๗๒] คงฺคา ภาคีรธี^๑ นาม หิมนฺตา ปภาวิตา
 หังสวติยา ทฺวารเณ อนฺุสนฺหติ ตาวเท.
- [๗๓] โสภิต นาม อาราโม คงฺคาญฺเฒ สุมฺาปีโต
 ตตฺถ ปทุมฺตฺตโร พุทฺโธ วสเต โลกนายโก.
- [๗๔] ติทฺเทหิ ยถา อินฺโท มนฺุเชหิ ปฺรกฺขโต
 นิสฺสิทฺติ ตตฺถ ภควา อสมฺภีโตว เกสรี.
- [๗๕] นคเร หังสวติยา อโหสิ^๒ พฺราหฺมโณ อหํ
 ฉพฺงฺโค นาม นาเมน เอวํ นาโม มหามฺุณิ.
- [๗๖] อญฺจารส สิสฺสสตา ปริวฺวเรณฺติ มํ ตทา
 เตหิ สิสฺเสหิ สมิโต คงฺคาตีรํ อุปาคมี.

^๑ สฺยา. ภาคีรสิ

^๒ ฉ.,เท.,อ. วสามิ

- [๗๗] ตตฺถททสาลี สมเณ นิกกุเห ไรตปาปเก
ภาคิรตี ตรณโตหิ^๑ เอว จินฺเตสิ ตาวเท.
- [๗๘] สายิ ปาตํ ตรณตาเม พุทฺธปุตฺตา มหายสา
วิหะสยฺหติ อตฺตานํ เตสํ อตฺตา วิหะณฺติ.
- [๗๙] สเทวกสฺส โลกสฺส พุทฺโธ อคฺโค ปวฺจจติ
นตฺถิ เม ทกฺขิเณ การิ คติมคฺควิโสชน.
- [๘๐] ยนฺนุณ พุทฺธเสฏฺฐสฺส เสตุํ คญฺกาย การเย
การาเปตฺวา อิมํ เสตุํ^๒ สนฺตรามิ อิมํ ภว.
- [๘๑] สติ สหสฺสํ ทตฺวาน เสตุํ การापยิ อหิ
สทฺทหนฺโต กตํ การิ วิปลํ เม ภวิสฺสติ.
- [๘๒] การาเปตฺวาน ตํ^๓ เสตุํ อุเปสิ โลกนายกํ
สิรสิ อญฺชลิ กตฺวา อิมํ วจนมพฺรวิ.
- [๘๓] สติ^๔ สหสฺสํ สวยํ^๕ ทตฺวา^๕ การापิตฺวา มยา
ตวตฺถาย มหาเสตุํ^๖ ปฏฺิคฺคณฺห มหามุณี.
- [๘๔] ปทฺมุตฺตโร โลกวิทู อาหุติณํ ปฏฺิคฺคโ
ภิกฺขุสงฺฆเ นิสิตฺวา อีมา คาถา อภาสถ.
- [๘๕] โย เม เสตุํ อการสิ ปสนฺโน เสหิ ปาณิ
ตมहि กิตฺตยิสฺสามิ สฺสณฺณถ มม ภาสโต.

^๑ สฺยา. ภาคิรสินฺดรฺโตหิ^๓ อ. การาเปตฺวานหิ^๕ อ. กตฺวา^๒ ฉ.,เท.,อ. กมฺม^{๔-๕} ฉ.,เท.,อ. สตสฺสสฺสสฺส วย^๖ ฉ.,เท. มหาเสตุ

- [๘๖] ทริโต^๑ ปพพตโต วา รุกขโต ปติโตปิยํ
จโตปิ ลจฺจนฺติจฺจนํ^๒ เสตุทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๘๗] วิรูปพฺพมฺลสนฺตานํ นิโครธมिव มาลฺลโต
อมิตฺตา นปฺปสฺสหนฺติ^๓ เสตุทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๘๘] นาสฺส โจรา ปสฺสหนฺติ^๔ นาติมณฺณนฺติ ขตฺติยา
สพฺเพ ตริสฺสตามิตฺเต^๕ เสตุทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๘๙] อพฺโปกาสคตํ สนฺตํ กจินฺตปตาปิตํ
ปฺปญฺณกมฺเมเน สยฺยตฺตํ น ภวิสฺสตี เวทนา.
- [๙๐] เทวโลเก มนุสฺเส วา หตฺถิยานํ สุนิมิตฺตํ
ตสฺส สงฺกปฺปมณฺเวย นิพฺพตฺติสฺสตี ตาวเท.
- [๙๑] สหสฺสสฺสา วาตชวา สินฺธุวา สีมฺพาหนา
สยํ ปาตํ อุเปสฺสหนฺติ เสตุทานสฺสิทํ ผลํ.
- [๙๒] อาคณฺตุวาน มนุสฺสตฺตํ สฺขีโตยํ ภวิสฺสตี
อิหาปิ^๖ มนุชฺสเสว หตฺถิยานํ ภวิสฺสตี.
- [๙๓] กปฺปสฺตสฺสสมฺมทํ โอกฺกาทกฺกสฺมมว
โคตโม นาม นามเน สตุถา โลเก ภวิสฺสตี.
- [๙๔] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท ไอรโส ฐมฺมนิมฺมิโต
สพฺพาสเว ปริณฺเวย นิพฺพายิสฺสตีนาสโว.

^๑ สี. ทริโต

^๓ อี. น สหิสฺสหนฺติ

^๕ อี. อติกกมฺมามิตฺเต

^๒ ฉ., เท. ลจฺจนฺตํ จานํ

^๔ อี. สหิสฺสหนฺติ

^๖ ฉ., เท. เวหาสํ

- [๙๕] อโห เม สุกตํ กมมํ ชลชุตฺตมนามเก
 ตตฺถ การิํ กริตฺวาน ปตฺโตหิ อาสวทุขยํ.
- [๙๖] ปธานํ ปหิตตฺโตมฺหิ อุปสนฺโต นิรุปฺติ
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามี อนาสโว.
- [๙๗] กิเลสํ ฌาปีตา มยฺหิ ภวา สพุเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามี อนาสโว.
- [๙๘] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๙๙] ปฏฺฐสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺจิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สุํ อายสฺมา โชตโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

จตุตฺถํ โชตกตฺเถรปาทานํ.

๕. อุปสัิวตฺเถรปาทานํ

- [๑๐๐] หิมาวตฺสส อวิทุเร อโนโม นาม ปพุพโต
 อสุสโม สุกโต มยฺหิ ปณฺณสาลา สุมาปีตา.
- [๑๐๑] นที จ สนฺทติ ตตฺถ สุปฺติตฺถา มโนรมา
 อนุปฺติตฺถे ชายนฺติ ปทุมฺปฺปลกา พหู.
- [๑๐๒] ปาจีนา ปาวุสา มจฺฉา พลชา^๑ มุณฺชโรหิตา
 มจฺฉกจฺฉปฺสณฺณนา นทิกา สนฺทเต ตทา.

^๑ อี. ชลาชา

- [๑๐๓] ติมิรา ปุปฺพิตา ตตฺถ อโสกกา ขุทฺทมาลกา
 ปุณฺณ^๑ วา คิริปุณฺณ^๒ วา^๓ สมฺปนฺนํ มมฺสฺสเม.
- [๑๐๔] กุฏฺฐา ปุปฺพิตา ตตฺถ ตินฺนฺสฺสวณานิ จ
 สาลา จ สลพา^๔ ตตฺถ จมฺปกา ปุปฺพิตา พหุ.
- [๑๐๕] อชฺชฺชา อธิมุตฺตา^๕ จ มหานามา จ ปุปฺพิตา
 อสนา มรฺคฺค^๖ จ ปุปฺพิตา เต มมฺสฺสเม.
- [๑๐๖] อุทฺทาลกา ปาฏฺฐิกา ยฺยธิกา จ ปิยงฺกุกา
 พิมฺพิชาลกสณฺณนา สมฺนฺตา อทฺธโยชนํ.
- [๑๐๗] มาตกร^๗ สุตฺตลโย ปาฏฺฐี สินฺธุวาริตา^๘
 องฺโกลกา พหุ ตตฺถ ตาลกฺกุ^๙ จ ปุปฺพิตา
 เสเลยฺยกา พหุ ตตฺถ ปุปฺพิตา มม อสฺสเม.
- [๑๐๘] เอเตสฺส ปุปฺผชาเตสฺส^{๑๐} โสเภณฺติ ปาทปา พหุ
 สมฺนฺตา เตน คนฺธเนน วายเต มม อสฺสเม.
- [๑๐๙] หรีตกา อามลกา อมฺพชฺมพฺพ วิเภทกา^{๑๑}
 โกลา ภลฺลตกา เพลฺลา^{๑๒} ผารุสภลฺลานิ จ.
- [๑๑๐] ตินฺนฺทกา จ ปิยาลา จ มรฺคฺกา กาสฺมาโร^{๑๓}
 ลพฺฐา ปนฺสา ตตฺถ กทลฺลี จนฺทรีผลา^{๑๔}.

^{๑-๑} ฉ.,เท. ปุณฺณคา คิริปุณฺณคา ^๒ ฉ.,เท. สลพา

^๓ ฉ.,เท.,อิ. อธิมุตฺตา ^๔ ส. มาตงฺควา ฉ.,เท. มาตคฺคารา อิ. มาตงฺกา วา

^๕ ฉ.,เท. สินฺธุวาริตา ^๖ ฉ.,เท. ตาลกฺกุจิ อิ. ตาลกฺกุ

^๗ ส.อิ. ปุปฺผชาเนสฺส ^๘ ฉ.,เท.,อิ. วิภตฺตา

^๙ ฉ.,เท. พิลฺลา ^{๑๐} ฉ.,เท. กาสฺมาโร

^{๑๑} ฉ.,เท. พทรีผลา

- [๑๑๑] อมฺพาฏกา พหุ ตตฺถ วลฺลิกาการผลานิ จ
จิรํสํสปากา^๑ จ^๒ ผลิตา มม อสฺสเม.
- [๑๑๒] อาพกา อีสิมฺมุคฺคา จ ตโต โสธผลา^๓ พหุ
อวฏฺฐา ปกฺกมริตา มิลกฺขทุมฺพราณี จ.
- [๑๑๓] ปิปปลฺลี มริจา ตตฺถ นิโครธา จ กปิฏฺจนา
อุทุมฺพรกา พหโว กณฺทปฏฺกา^๔ จ ปารีโย.^๕
- [๑๑๔] เอเต จญฺเณ จ พหโว ผลิตา อสฺสเม มม
ปฺปฺผิตา มม อสฺสเม. ปฺปฺผิตา มม อสฺสเม.
- [๑๑๕] อาลฺลว จ กทมฺพา^๔ จ พิพาลิตกฺกลาณี จ
อาลกา ตาลกา เจว วิชฺชนฺติ มม อสฺสเม.
- [๑๑๖] อสฺสมสฺสาวิทุเร เม มหาชาตสฺสโร อหุ
อจฺฉนฺทโก สิตฺทโล สฺสฺสฺสฺสฺสโร มโนรม.
- [๑๑๗] ปทุมฺปฺปลา พหุ ตตฺถ ปุณฺธุริกสฺมายฺตา
มนฺทาลเกหิ สญฺจณฺนา นานาคณฺธสฺมีริตา.^๕
- [๑๑๘] คพฺภิ คณฺหนฺติ ปทุมา อญฺเณ ปฺปฺผนฺติ เกสรี
โอปฺปฺผปตฺตา ติฏฺฐนฺติ ปทุมา กณฺณิกา พหุ.
- [๑๑๙] มธฺ ภิสมฺหา สวติ ชีรสปิ มุพฺพาลิกิ
สมนฺตา เตน คนฺธเนน นานาคณฺธสฺโมหิตา.^๖

^{๑-๒} ฉ.,เท. พิชฺฐสฺสปารีโย อ. วิฏฺฐา จ สปากา จ ^๓ ฉ.,เท. โสธผลา อ. โจรผลา

^{๓-๔} ฉ.,เท. กณฺฑปฏฺจนา จ หรีโย ^๔ ฉ.,เท. กลมฺพา จ

^๕ ฉ.,เท. นานาคณฺธสฺเมริตา ^๖ ฉ.,เท.,อ. นานาคณฺธสฺเมริตา

- [๑๒๐] กุมฺทา อมฺพคฺคฺชึ จ นยิตา ทิสฺสเร พหุ
ชาตสฺสเรสฺसानุกฺลํ เกตกา ปฺปมิตา พหุ.
- [๑๒๑] สฺมุลฺลา พนฺธุชฺชิวา จ เสตวารี สฺคณฺธิกา
กฺมฺภีลา สํสุมาราคฺ ๑ คหกา ตตฺถ ชายเร.
- [๑๒๒] อุคฺคาหกา อชฺชรา ตตฺถ ชาตสฺสเร พหุ
ปาจฺฉินา ปาวุสา มจฺฉา พลชา มุณฺชโรหิตา.
- [๑๒๓] มจฺฉกจฺฉปสฺสจฺฉนฺนา อโธ สปฺภเกหิ^๒ จ
ปาเรวตา รวิหฺสา กุกฺกุตฺถกา^๓ นทีจฺรา.
- [๑๒๔] ทินฺทิกา^๔ จกฺกวากา จ จปฺปกา^๕ ชีวชฺชิวา
กลนฺทกา อุกฺกฺสา จ เสนกา อุทฺธรา พหุ.
- [๑๒๕] โกตฺถกา สุกโปตา จ กุฬีรา^๖ จมฺรา พหุ
กาเสนียา^๗ จ ติลกา อุปชีวนฺติ ตํ สรํ.
- [๑๒๖] สีหา พฺยคฺฆา จ ทิปฺปี จ อจฺฉโกกตฺตรจฺฉโย
วานฺรา กิณฺนฺรา เจว ทิสฺสนฺติ มม อสฺสเม.
- [๑๒๗] ตานิ คณฺธา นิ ฌายนฺโต ภกฺขยนฺโต ผลานหิ
คณฺโฑทกํ ปิวนฺโต จ วสามิ มม อสฺสเม.
- [๑๒๘] เอณฺนิมิคา วราหา จ ปสฺสา ขุทฺทฐปฺกา
อคฺคิกา โชติกา เจว วสนฺติ มม อสฺสเม.

^๑ สฺยา. สฺสุมาราค; เอวมฺปฺริปิ.

^๒ ส. ปมฺปภฺเกหิ ฉ.,เท. ปมฺปภฺกาหิ อ. ปมฺปภฺเกหิ

^๓ ฉ.,เท. กุกฺกุตฺถาจ อ. กุตฺถกา

^๔ อ. ภูมฺภิกฺกา

^๕ ฉ.,เท. จมฺปกา

^๖ ฉ.,เท. ตฺลฺลียา

^๗ ฉ.,เท. กาเรณฺโย อ. กาเรณฺโย

- [๑๒๙] หังสา โกญจา มยุรา จ สหิตาปิจ^๑ โกกิลา
มณฺชริกา^๒ พหุ ตตฺถ โกสิกา ปโตถสีสกา.^๓
- [๑๓๐] ปิสากา ทานวา เจว กุมภณฺฑา รกฺขสา พหุ
ครุพา ปนฺนคา เจว วสนฺติ มม อสฺสเม.
- [๑๓๑] มหानุภาวา อีสโย สนฺตจิตฺตา สมหิตา
กมณฺฑลฺลวรา สพฺเพ อชินฺตฺตฺรวาสนา^๔
ชฎาการภริตา^๕ จ^๕ วสนฺติ มม อสฺสเม.
- [๑๓๒] ยุกมตฺตณฺจ เปกฺขนฺตา นิปกา สนฺตวตฺติโน
ลาภาลาภาน สนฺตมฺหา วสนฺติ มม อสฺสเม.
- [๑๓๓] วากจิริ ฐนฺนตา เต ไปเจนฺตา^๖ ชินฺจุมมกั
สพฺเพหิ อุปตฺถทฺธา คจฺจนฺติ อมฺพเว ตทา.
- [๑๓๔] นโวทกั^๗ อาหฺรณฺติ กญฺจ วา อคฺคิทารุกั
สยณฺจ อุปสมฺปนฺนา สปปาฏิหิรฺสสิท^๘ ผลั.
- [๑๓๕] โลหโทณิ คเหตุวาน วณฺมชฺเฌ วสนฺติ เต
กุญฺชราว มหานาคา อณฺมภิตา^๙ เกสรี.
- [๑๓๖] อณฺเณ คจฺจนฺติ โคยานั อณฺเณ ปุพฺพวิเทหน^{๑๐}
อณฺเณ จ อุตฺตรกฺรุ สกมฺพลมปฺสสิตา.^{๑๑}

^๑ ฉ.,เท. สาลิกาปิจ

^๓ อ. ปโตถสีสกา

^{๔-๕} ส.,อ. เต ชฎาการภริตา ฉ.,เท. ชฎาการภริตา

^๗ ฉ.,เท. น เต ทกั

^๘ ฉ.,เท.,อ. อสมภิตา

^{๑๑} ฉ.,เท. สกั พลมวสสิตา

^๒ ฉ.,เท.,อ. มชฺชาริกา

^๔ สย. อชินฺตฺตฺรวาสโน

^๖ ฉ.,เท. โผฏฺเฐนตา

^๘ ฉ.,เท. ปาฏิหิรฺสสิท

^{๑๐} ฉ.,เท. ปุพฺพวิเทหน

- [๑๓๗] ตโต ปิณฺฑํ อหริตฺวา ปริภุญฺชนฺติ เอกโต
สพฺเพสํ ปกฺกมนฺตานํ อุกฺคเตชาน ตาทินํ.
- [๑๓๘] อชินจมฺมสทฺเทน วนํ สทฺทายเต ตทา
เอทิสฺสา เต มหาวีรํ สิสฺสา อุกฺคตปา มม.
- [๑๓๙] ปริวฺโต อหํ เตหิ วสามิ มม อสฺสเม
โตสิตา สกกมฺเมน วินิตาปิ สมากตา
- [๑๔๐] อารายฺยิสฺส มํ เอเต สกกมฺมาภิลาสิโน^๑
สีลวนฺโต จ นิปกา อปฺปมณฺณาสฺส โกวิทา.
- [๑๔๑] ปทุมฺมุตฺโตโร โลกวินฺดู อาหุติณํ ปฏฺิคฺคโห
สมยํ สํวิทฺตวานํ อูปคณฺณิ วินายโก.
- [๑๔๒] อูปคณฺตฺวานํ สมพฺพุทฺโธ อาตาปี นิปโก มุนิ
ปตฺตํ ปคฺคยฺห สมพฺพุทฺโธ ภิกฺขาย สมฺปาคมิ.^๒
- [๑๔๓] อูปาคตํ มหาวีรํ ชลชุตฺตมนามกํ^๓
ติณฺตถฺร^๔ ปณฺณาเปตฺวา สาลปฺปເເဖหิ โອกิริ.
- [๑๔๔] นิสํสิตฺวาน^๕ สมพฺพุทฺธํ หมฺวโ จ สํวิคฺคมานโส
ขิปปํ ปพฺพตมารุญฺห อคฺพุ^๖ อคฺคหิ อหํ.
- [๑๔๕] กุมฺภมตฺตํ คเหตฺวาน ปนสํ เทวคณฺธิกํ
ขนฺธฺเร อาโรปยิตฺวาน อูปคณฺณิ วินายกํ.

^๑ อ. สกกมฺมาภิลาสิโน

^๒ ฉ., เท., อ. ชลชุตฺตมนามกํ

^๓ ส. นิสํสิตฺวาน ฉ., เท. นิสิตฺวาน

^๔ ฉ., เท., อ. มมุปาคมิ

^๕ ฉ., เท. ตินฺตถฺร

^๖ ส. อคฺรุ

- [๑๔๖] ผลั พุทฺธสฺส ทตฺวาน อคพุ์ อนุลิมปหิ
ปสฺนฺนจิตฺโต สุมโน พุทฺธเสฏฺฐจํ อวฺนทึหิ.
- [๑๔๗] ปทุมุตฺตโร โลกวิฑู อาหุติํ ปฏิกคฺโ
อิสฺมชฺเฌ นิสฺสิทฺวา อีมา คาคา อภาสถ.
- [๑๔๘] โย จ เม ผลมคพุ์ อาสนนฺจ อทาสี เม
ตมฺหิ กิตฺตยิสฺสามิ สฺขณฺถ มม ภาสโต.
- [๑๔๙] คาเม วา ยทิวารณฺเฌ ปพฺภาเรสุ คฺหาสุ วา
อิมสฺส จิตฺตมณฺเฌ นินฺนพฺพตฺติสฺสติ โภชน.
- [๑๕๐] เทวโลเก มนุสฺเส วา อุปนฺโน อยํ นโร
โภชนนฺทึ จ วตฺถนฺทึ ปริสฺนตฺตปฺปยิสฺสติ.
- [๑๕๑] อุปปชฺชติ ยํ โยนี เทวตฺตํ อถ มานุสํ
อกฺโขพภโกโค^๑ หุตฺวาน สํสริสฺสติยํ นโร.
- [๑๕๒] ตีสฺกปฺปสทฺสฺสาณิ เทวโลเก รมิสฺสติ
สทฺสฺสทฺตํ ราชา จ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ.
- [๑๕๓] เอกสทฺตติกฺขตฺตญฺจ เทวราชํ กริสฺสติ
ปเทสฺสทฺตํ วิปลํ คณฺนาโต อสงฺขิยํ.
- [๑๕๔] กปฺปสทฺสทฺสสมฺหิ โอฏฺถากกฺกสฺสมภโว
โคตโม นาม นามเนน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ.
- [๑๕๕] ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาโท โอโรโส ฐมฺมนิรมิตโต
อุปสีโว นาม นามเนน เหสฺสติ สตฺถสฺวาโก
สพฺพาสเว ปริณฺเฌน วิหริสฺสติ นาสโว.

^๑ ฉ., เท. โย เม ผลนฺจ อคพุ์ อ. โย เม ผลนฺจกฺกญฺจ ^๒ ฉ., เท. อกฺโขพภโกโค

- [๑๕๖] สุตทฐลาโภ ลทฺโธ เม โยหิ อทททฐิ* นายกั
 ติสฺโส วิชฺชา อณุปปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๑๕๗] คาเม วา ยทิวารณฺเณ ปพฺภาเรสุ คฺุหาสุ วา
 มม สงฺกปฺปมณฺเวย โภชนํ โหติ เม สทา.
- [๑๕๘] กิเลสา ฌาปีตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๑๕๙] สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อณุปปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๑๖๐] ปฏิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺเวย สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิติํ สฺมา อายสฺมา อุปสึโว เถโร อีมา คาถาโย อภาสิตฺถาติ.

 ปลฺลจมนํ อุปสึวตฺถเธาปทานํ.

๖. นนฺทกตฺถเธาปทานํ

- [๑๖๑] มิคฺลทฺโธ ปุเร อาสิ อรณฺเณ กานเน อหิ
 ปสํ มิคเมสนฺโต สยมฺภุํ อทฺทสํ อหิ.^๒
- [๑๖๒] อนฺรทฺโธ นาม สมฺพทฺโธ สยมฺภุํ อปฺราชิโต
 วิเวกกาโม โส ธีโร วนํ อชฺโฆคฺคิ ตทา.
- [๑๖๓] จตฺตทณฺเฑ คเหตุวาน จตฺตฺถาเน จเปสํ
 มณฺทปํ สุกตํ กตฺวา ปทฺมปฺปฺเพหิ ฉาทยิ.^๓

* ฉ., เท. อทททฐิ

^๒ สී. ชิน

^๓ สยา. ฉาทยิ

- [๑๖๔] มณฺทปํ ฉาทยิตฺวาน สยมํ^๑ อภิวัตฺถิ
 ฐนํ ตตฺถเวย นิทฺธิปฺป ปพฺพชฺชี่ อนคาริยํ.
- [๑๖๕] น จิรํ ปพฺพชิตสฺส^๒ พฺยาธิ เม อุปปชฺชถ
 ปุพฺพกมมํ สริตฺวาน ตตฺถ กาลํ กโต อหํ.
- [๑๖๖] ปุพฺพกมฺเมเน สํยุตโต ตฺสึตํ อคมาสหํ
 ตตฺถ โสณฺณมยํ พฺยเมหํ นิพฺพตฺตติ ยถิจฺฉกํ.
- [๑๖๗] สหสฺสยุตํ หยวาทิ ทิพฺพยานมตฺถิจิโต
 อารโหิตฺวาน ตํ ยานํ คจฺฉามหํ ยถิจฺฉกํ.
- [๑๖๘] ตโต เม นียมานสฺส เทวภูตสฺส เม สโต
 สมฺนตา โยชนสฺส^๓ มณฺทปโป เม ฐริยติ.
- [๑๖๙] สยเน โส^๔ ตฺวณฺณวามิ อจฺฉนฺเน^๕ ปุพฺพสฺสณฺตเต
 อนฺตลิกฺขา จ ปทุมา วสฺสณฺเต นิจฺฉกาลิกํ.
- [๑๗๐] มรีจิกเก ผนฺทมาเน ตปฺปมาเน จ อาตเป
 น มํ ตปฺติ^๔ อาตปโป มณฺทปสฺส อิทํ ผลํ.
- [๑๗๑] ทฺคคฺคิ สมตฺติกฺกนฺโต อปายา ปิหิตา มม
 มณฺทเป รุกฺขมฺมูเล วา สนฺตาโป เม น วิชฺชติ.
- [๑๗๒] มหีสณฺณํ อธิฏฺฐาย โลณฺโตยํ ตรามหํ
 ตสฺส เม สุกตํ กมมํ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.
- [๑๗๓] อพฺภมฺหิ^๕ ปถํ กตฺวาน คจฺฉามิ อนิลณฺทเส
 อโห เม สุกตํ กมมํ พุทฺธปฺปชฺชายิทํ ผลํ.

^๑ ส. ปพฺพชิตสฺส จิรํ^๒ ฉ., เท. สยเนหํ^๓ ส. อจฺฉนํ^๔ ฉ., เท. ตาเปติ^๕ ฉ., เท., อ. อปภมฺปิ

- [๑๗๔] ปุพฺเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุํ วิโสธิตํ
 อาสวา เม ปริกฺขีณา พุทฺธปฺปชಾಯิทํ ผลํ.
- [๑๗๕] ชหิตา ปุริมา ชาติ พุทฺธสฺส โอโรโส อหํ
 ทายาโทมฺหิ จ สทฺธมฺเม พุทฺธปฺปชಾಯิทํ ผลํ.
- [๑๗๖] อาราริโตมฺหิ สุตํ โคตมํ สกฺยปฺปญฺจํ
 รมฺมชโร^๑ รมฺมทายาโท พุทฺธปฺปชಾಯิทํ ผลํ.
- [๑๗๗] อุปฺภุจิตฺวาน สมฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺปญฺจํ
 ปาริ คมนิยํ มคฺคํ อปฺจุจฺฉิ โลกนายกํ.
- [๑๗๘] อชฺฌมฺภูโจ กถยิ พุทฺธโธ คมภีโร นิปฺปณํ ปทํ
 ตสฺสาคํ รมฺมํ สุตฺวาน ปตฺโตมฺหิ อาสวกฺขยํ.
- [๑๗๙] อโห เม สุกตํ กมฺมํ ปริมฺุตโตมฺหิ ชาติยา
 สพฺพาสวปริกฺขีณํ นตฺถิทานิ ปุณฺณพฺภโว.
- [๑๘๐] กิเลสา ฌาปิตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๑๘๑] สุวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๑๘๒] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อภฺภูจิเม
 ฉพฺปิณฺณวา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา นนฺทโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ฉฺฉนฺติ นนฺทกตฺถเธาปทานํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. รมฺมทฺธโร

๗. เหมกตฺเถราปทาน

- [๑๘๓] ปพฺพการุญฺญํ นิสฺสาย อโนโม นาม ตาปโส
 อสฺสมํ สุกตํ กตฺวา ปณฺณสาเล วสี^๑ ตทา.
- [๑๘๔] สิหุํ ตสฺส ตโปกมมํ สิทธิปตฺโต สเก พเล
 สกํสามณฺณวิกฺกนฺโต อาตาปี นิปโก มุนิ.
- [๑๘๕] วิสาร์โท สสมเย ปรวาเท จ โกวิโท
 ปญฺโজ ญฺมหนตฺติกฺขสฺมี อุปฺปาทมฺหิ จ โกวิโท.
- [๑๘๖] วิตโสโก นิรารมฺโห อปฺปาหาโร อโลลฺอุป
 ลาภาลาเภณ สนฺตุญฺโজ ฉายี ฉานรโต มุนิ.
- [๑๘๗] ปิยทสฺสี นาม สมฺพทฺโธ อคฺโค การุณฺโโก มุนิ
 สตฺเต ตาเรตฺถกาโม โส กรุณาย ฝริ ตทา.
- [๑๘๘] โพธเนยฺย ชนํ ทิสฺวา ปิยทสฺสี มหามุนิ
 จกฺกวาพสฺสสฺสมฺหิ คนฺตฺวา โอวาทโก^๒ มุนิ.
- [๑๘๙] มมฺพทฺธริตฺถกาโม โส มมสฺสมมฺปาคมิ
 น ทิฏฺฐโจ เม ชินฺโน ปุพฺเพ น สฺโตปิ จ กสฺสจิ.
- [๑๙๐] อุปฺปาตา^๓ สุปฺปนา มยฺหิ ลกฺขณา สุปฺปกาสิตา
 ปญฺโজ ญฺมหนตฺติกฺขสฺมี นกฺขตฺตปทโกวิโท.
- [๑๙๑] โสหํ พุทฺธสฺส สุตฺวาน ตตฺถ จิตฺตํ ปสาทยิ
 ติฏฺฐนฺโต^๔ วา นิสินฺโน วา สรามิ นิจุจกาลีกํ.

^๑ ฉ., เท. วสี^๓ สุยา. อุปฺปาทา^๒ ฉ., เท., อ. โอวาทเต^๔ ส. อ. ญฺมหนโต

- [๑๙๒] มม เอวํ สรณตสฺส^๑ ภควาปิ อนุสฺสริ
พฺพุทฺธํ อนุสฺสสรณตสฺส ปิตี เม โหติ ตาวเท.
- [๑๙๓] กาลญจ ปุณฺราคมฺม มํ อุเปสิ มหามุณี
สมปฺตเตปิ^๒ น ชานามิ อयํ พุทฺโธ มหามุณี.
- [๑๙๔] อนุกมฺปโก การุณิโก ปิยทสฺสี มหามุณี
สญฺชานาเปสิ อตฺตตานํ อหํ พุทฺโธ สเทวเก.
- [๑๙๕] สญฺชานิตฺวาน สมพฺพุทฺธํ ปิยทสฺสี มหามุณี
สํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๑๙๖] สพฺเพ^๓ ปิจฺจ จ ปลฺลงฺเก อาสนฺทิสฺสุ นิสฺสีทเร
ตุวํปิ สพฺพทสฺสาวิ^๔ นิสฺสีท รุจิราสเน.^๕
- [๑๙๗] สพฺพพรตฺนํ ยํ ปิจฺจํ นิมนฺนิตฺวาน ตาวเท
ปิยทสฺสีสฺส มุนิโน อทาสี^๖ อิทฺธินิมฺมิตํ.
- [๑๙๘] รตฺเนว^๗ นิสินฺนสฺส ปิจฺจเก อิทฺธินิมฺมิตเต
กุมภมตฺตํ ชมฺพผลํ อทาสี ตาวเท อหํ.
- [๑๙๙] มม หาสํ ชเนตฺวาน ปริภุญฺชิ มหามุณี
ตทา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สตถารํ อภิวาทยิ.
- [๒๐๐] ปิยทสฺสี ตู ภควา โลกเชฏฺโง นราสโก
รตฺนาสนมาสินฺโน อิมา คาถา อภาสถ.

^{๑-๑} ฉ.,เท.,อิ. มยิ เอวํ สรณตมฺหิ

^๒ อิ. สมปฺตโตปิ

^๓ ฉ.,เท.,อิ. อญฺเณ

^{๔-๔} ฉ.,เท. ตุมฺปิ สพฺพทสฺสาวิ อิ. ตุวํสิ ๗เปย

^๕ ฉ.,เท.,อิ. รตนาสนเน

^๖ สฺยา. อาสนํ

^๗ ฉ.,เท.,อิ. รตเน จ

- [๒๐๑] โย เม รตนมย์ ปิจัง มตตมฺจ ผลํ อทา
 ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สฺสฺนาถ มม ภาสโต.
- [๒๐๒] สดฺตสฺตฺตติ กปฺปานิ เทวโลเก รมิสฺสฺติ
 ปญฺจสฺตฺตติกฺขตฺตฺตมฺจ จกฺกวตฺตี ภาวิสฺสฺติ.
- [๒๐๓] ทวตฺตีสกฺขตฺตํ เทวินฺโท เทวเรขฺชํ กริสฺสฺติ
 ปเทสเรขฺชํ วิปุลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๒๐๔] โสวณฺณมย์ รุจิมย์^๑ ปลฺลงฺกํ สุกตํ พหุ
 โลหิตงฺกมยญฺเจว ลจฺจติ รตนามย์.
- [๒๐๕] จงฺกมฺนตฺปิ มนฺญณฺ^๒ ปุญฺญกมฺมสมงฺคินํ
 ปลฺลงฺกานิ อเนกานิ ปริวาริสฺสเร สทา.
- [๒๐๖] กุฎาคารา จ ปาสาทา สยณญฺจ มหารห์
 อิมสฺส จิตฺตมณฺเฑย นิพฺพุตฺติสฺสนฺติ ตาวเท.
- [๒๐๗] สฏฺฐี นาคสฺสฺสฺสฺสฺนิ สพฺพาลงฺการภูสิตา
 สุวณฺณกจฺจมา ตตฺตคา เหมกปฺปนิวาสสา.^๓
- [๒๐๘] อารุพฺพา คามณฺเฑยิ โตมรฺกฺสฺปาณิ
 เตปิมี ปริจฺริสฺสนฺติ รตนปิจฺจสฺสีหํ ผลํ.
- [๒๐๙] สฏฺฐี อสฺสสฺสฺสฺสฺนิ สพฺพาลงฺการภูสิตา
 อาชานิยาว ชาติยา สินฺธฺวา สีมฺพาหนา.^๔

^{๑-๑} ฉ., เท., อ. โสวณฺณมย์ รูปิมย์^๓ ส. เหมกปฺปนิวาสสา ฉ., เท., อ. เหมกปฺปนิวาสสา^๒ ฉ., เท., อ. มานุข^๔ ฉ., เท. สีมฺพาหิโน

- [๒๑๐] อารุพฺพา คามณียะภิ จาปหตฺเตหิ^๑ จมฺมิภิ^๒
เตปิมี ปริจฺริสฺสนนฺติ รตนปิจฺจสฺสิทํ^๓ ผลํ.
- [๒๑๑] สญฺญี รตฺสทสฺसानิ สพฺพาลงฺการญฺสิทา
ทีปา อโถปิ เวยฺยคฺขมา สนนฺทฺธา อุสฺสิตทฺธชา.
- [๒๑๒] อารุพฺพา คามณียะภิ จาปหตฺเตหิ จมฺมิภิ^๒
ปริวาระสฺสนนฺติมี นิจฺจํ รตนปิจฺจสฺสิทํ^๓ ผลํ.
- [๒๑๓] สญฺญี ฆะนุสทสฺसानิ คาวี^๓ สฺปฺงฺควสฺสา^๓
วจฺจนเก ชนยิสฺสนนฺติ รตนปิจฺจสฺสิทํ^๓ ผลํ.
- [๒๑๔] โสฬสิตฺถีสทสฺसानิ สพฺพาลงฺการญฺสิทา
วิจิตฺตวตฺถถาภรณํ อามตฺตมณิกฺกณฺฑลํ.^๔
- [๒๑๕] อาพารมฺภา^๕ หสฺสุลา สฺสณฺณมา ตนฺนุชฺฌิมา
ปริวาระสฺสนนฺติมี นิจฺจํ รตนปิจฺจสฺสิทํ^๓ ผลํ.
- [๒๑๖] อญฺจารส กปฺปสเต โคตโม นาม จกฺขมา
ตมฺนุชฺฌการี วิธึเสตฺวา^๖ พุทฺโธ โลเก ภวิสฺสตี.
- [๒๑๗] ตสฺส ทสฺสนมฺมาคมฺม ปพฺพชิสฺสตีภิกฺขโน
โตสยิตฺวาน สตฺถาโร สาสเนภีรมิสฺสตี.
- [๒๑๘] ตสฺส ฐมฺมํ สฺสณฺณิตฺวาน กิเลเส ฌาปยิสฺสตี^๗
สพฺพาสเว ปริณฺณาย นินฺพฺพายิสฺสตีนาสโว.

^{๑-๑} ส.,อ. จาปหตฺเตหิ วมฺมิภิ จ.,เท. อิลฺลียาจาปชาริภิ

^{๓-๓} จ.,เท. โทหณฺณมา ปฺงฺควสฺสเก อ. โรหณฺณมา ปฺงฺควสฺสา

^๕ จ.,เท. อาพารมฺพา

^๗ จ.,เท. ฌาตยิสฺสตี

^๒ จ.,เท.,อ. วมฺมิภิ

^๔ จ.,เท. อามตฺตมณิกฺกณฺฑลํ

^๖ จ.,เท.,อ. วิธิมิตฺวา

- [๒๑๙] วิริยํ เม ชุรฺรชฺเรยฺหํ โยคกฺขเมมาชิวนํ
 อุตฺตมตฺถํ ปฏฺฐยาโน^๑ สาสนเน วิหรามหํ.
- [๒๒๐] อิทํ ปจฺฉิมกํ มยฺหํ จริโม วตฺตเต ภโว
 สพฺพาสวปริกฺขิโน^๒ นตฺถิทานิ ปุณฺณภโว.
- [๒๒๑] กิเลสํ ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๒๒๒] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๒๒๓] ปฏฺฐิสฺสภิกา จตฺตสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา เหมโก เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

สจฺจตมํ เหมกตฺถเธาปทานํ.

สจฺจตรสโม ภานฺวาโร.

๘. โตเทยฺยตุเถราปทานํ

- [๒๒๔] ราชา วิชิตฺชโย^๓ นาม เกตุมตีปฺรตฺตเม
 สุโร วิกฺกมสมฺปนฺโน ปุริมชฺฆาวสี ตทา.
- [๒๒๕] ตสฺส รณฺโฆ ปมตฺตสฺส รฏฺฐวิสสา^๔ สมฺมูจหุ
 อุตฺตรรา^๕ ตฺถนฺตฺติกา เจว รฏฺฐํ วิหรัสฺยุ ตทา.

^๑ ฉ., เท. ปตฺถยฺนโต

^๓ ฉ., เท. อชิตฺตชโย อ. ชิตฺตชโย

^๕ ฉ., เท. โอตารา อ. โอจรา

^๒ ฉ., เท. สพฺพาสวา ปริกฺขิณา

^๔ ฉ., เท. อฏฺฐวิโย

- [๒๒๖] ปจฺจนฺเต กุปฺปีเต ขิปปํ สหฺนึปาเตสฺสึรฺหโม
ภกฺเฏ เจว พลตฺเถ จ อรี นิคฺคาหิ ตทา.
- [๒๒๗] หตฺถาโรหา อนิกตฺถา สุรา จ วมฺมโยชิโน^๑
ชนฺคฺคหา จ รติกา^๒ สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๒๘] อาพาริกา กปฺปกา จ นฺหาปกา มาลการกา
สุรา วิชิตสงฺคามา สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๒๙] ขคฺคหตฺถา จ ปุริสา จาปหตฺถา จ จมฺมิโน^๓
ลฺหฺฐา วิชิตสงฺคามา สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๓๐] ติรปฺปภินฺหา มาตงฺคา กุญฺชรา สฏฺฐิหายนา
สฺวณฺณกจฺจาลงฺการา สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๓๑] ขมา สีตสฺส อุณฺหสฺส อุกฺการุหรณฺสฺส จ
โยธาชีวา กตมฺมา สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๓๒] สงฺขสทฺทํ เภริสทฺทํ อโธ อุททฺฐสทฺทกํ^๔
เอเตหิ เต หาสยฺนตา สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๓๓] ติสฺสโกณฺตมฺนฺเตหิ^๕ ฐนฺหิ โตมเรหิ จ^๖
โกฏฺฏยฺนตา^๗ นีวตฺเตนฺตา^๘ สพฺเพ สหฺนึปตฺถํ ตทา.
- [๒๓๔] กวจาณี^๙ นีวาเสตฺวา สราชา อชิตญฺชฺชิโน^{๑๐}
สฏฺฐิปาณสทฺสฺसानิ สุเล อุตฺตาสยฺยํ ตทา.

^๑ ฉ., เท., อ. จมฺมโยชิโน ^๒ ฉ., เท., อ. อุคฺคา จ

^๔ ส. อ. อุทฺทสทฺทกํ ฉ., เท. อุทฺทสทฺทกํ

^๖ ฉ., เท., อ. กวจโตมเรหิ จ ^{๗-๘} ฉ., เท. โกฏฺฏยฺนตานํ

^{๙-๑๐} ฉ., เท. กิเมวาติ นิสามेतฺวา สราชา อชิตญฺชฺชิโน

^๓ ฉ., เท., อ. วมฺมิโน

^๕ ส. ติสฺสโกณฺตมฺนฺเตหิ

นิปาเตนฺตา อ. ๖. ๗. นีวตฺตนา

- [๒๓๕] สทฺทํ มานุสสากํสุ อโห ราชา อธมฺมิโก
นिरเย ปจฺจมานสฺส กทา อนฺโต ภวิสฺสติ.
- [๒๓๖] สยเนหิ ตฺวณฺเณนโต ปสฺสามิ^๑ นิริเย ตทา
น สุปามิ ทิวารตฺตี สฺฐเลน ตชฺชยฺนฺติ มํ.
- [๒๓๗] กิํ ปมาเทน รชฺเชน พาทเนน พลเณ จ
น เต ปโหนฺติ ธาเรตุํ ตาสยฺนฺติ^๒ มมํ สทา.
- [๒๓๘] กิํ เม ปฺตุเตหิ ทาเรหิ รชฺเชน สกเลน จ
ยฺนฺนํ ปพฺพเชยฺยาหํ คติมคฺคํ วิโสชเย.
- [๒๓๙] สฏฺฐจินาคสทฺสฺसानิ สพฺพาลงฺการภฺงิสฺสเเต
สฺวณฺณกจฺเจ มาตงฺเค เหมกปฺปนิवासเส.^๓
- [๒๔๐] อารุพฺเห คามณฺีเยภิ โตมรํกุสฺปาณิภิ
สงฺคามาวจเร จาเน^๔ อนเปกฺโข วิหาयหํ
สกกมฺเมเน สนฺตตฺโต นิภฺขมํ อนคาริยํ.
- [๒๔๑] สฏฺฐจิสฺสสทฺสฺसानิ สพฺพาลงฺการภฺงิสฺสเเต
อาชานิเย จ^๕ ชาติยา สินฺธเว^๖ สีมฺพาหเน.
- [๒๔๒] อารุพฺเห คามณฺีเยภิ จาปฺหตฺเถหิ จมฺมิภิ
ฉทฺทยิตฺวาน สพฺเพเต^๗ นิภฺขมํ อนคาริยํ.

^๑ ส. สยามิ อ. วสามิ^๓ ส. เหมกปฺปนิवासเน ฉ., เท. เหมกปฺปนิवासเส^๕ ฉ., เท., อ. ว^๗ ส. อ. ปหายิตฺวาน ฉ., เท. ปหาเรตฺวาน เต^๒ ฉ., เท. ตาปยฺนฺติ^๔ ส. ธาเน อ. สงฺคามาวจเรเหว^๖ สฺยา. สินฺธวา

สพฺเพ

- [๒๔๓] สฏฺฐิจริตสสฺสสุสานิ สพฺพาลงฺการภูสิตะ
ทีเป อโถปิ เวยฺยคฺখে สนนฺทฺเช อสฺสิตทฺชเช
สพฺพเพเต ปริวชฺเชตฺวา^๑ ปพฺพชฺชี อนคาริยํ.
- [๒๔๔] สฏฺฐิจิเนฺนสสฺสสุสานิ สพฺพพา กํสุปฺचारณา
คาวิโย^๒ จนฺทฺทฺยิตฺวาน ปพฺพชฺชี อนคาริยํ.
- [๒๔๕] สฏฺฐิจิิตฺถิสีสสฺสสุสานิ สพฺพาลงฺการภูสิตา
วิจิตฺตวตฺถาภรณา อามุตฺตมณิกฺกณฺฑลลา.
- [๒๔๖] อาพารมฺขา^๓ หสฺสุลา สฺสญฺญา ตนฺนุชฺฌิมา
ตา หิตฺวา กนฺทมานาโย ปพฺพชฺชี อนคาริยํ.
- [๒๔๗] สฏฺฐิจิคามสสฺสสุสานิ ปรีปฺถณฺณานิ สพฺพโส
จนฺทฺทฺยิตฺวาน ตํ รชฺชํ ปพฺพชฺชี อนคาริยํ.
- [๒๔๘] นครา นิภฺขมิตฺวาน หิมวณฺตํ อุปาคมี
ภาคิรณฺนํทีดีเร^๔ อสฺสมํ มาปยิ อหํ.
- [๒๔๙] ปณฺณสาลํ กริตฺวาน อคฺยาคารํ โอกาสหํ
อารทฺชวิริโย ปหิตตฺโต วสามิ อสฺสเม อหํ.
- [๒๕๐] มณฺทเป รุกฺขมฺมูลे वा สฺสญฺญาคาเร ว^๕ ฉายโต
น ตุ^๖ วิชฺชติ ตาโส เม น ปสฺเส ภยภราว.
- [๒๕๑] สฺสเมโห นาม สมฺพทฺโห อคฺโค การุณฺโโก มฺหิ
ภานาโลเกน โชเตนโต^๗ โลเก อุปปชฺชติ ตาวเท.

^๑ ฉ., เท. ปรีหารตฺวา อ. ปรีหายิตฺวา

^๓ ฉ., เท. อาพารมฺขา

^๕ ฉ., เท. จ

^๗ ฉ., เท. โชตนฺโต

^๒ ฉ., เท., อ. คาวิโย

^๔ สยา. ภาคิรณฺนํทีดีเร

^๖ อ. น อุปปชฺชติ

- [๒๕๒] มม อสฺสมสามนฺตา ยกฺโข อาสิ มหิทฺธิโก
พฺพุทฺธเสฏฺฐจฺมฺหิ อูปฺปนฺเน อาโรเจสิ มมํ ตทา.
- [๒๕๓] พฺพุทฺธ โลเก สมฺปฺปนฺโน สุมฺเช นาม จกฺขฺมา
ตารสิ^๑ ชนฺตํ สพฺพํ ตมฺปิ โส ตารยิสฺสติ.
- [๒๕๔] ยกฺขสฺส วจันํ สุตฺวา สํวิคฺโค อาสิ ตาวเท
พฺพุทฺธ พฺพุทฺธติ จินฺเตนฺโต อสฺสมํ ปฏฺิสามยิ.
- [๒๕๕] อคฺคิทารุญฺจ จกฺกเตตฺวา สํสาเมตฺวาน สนฺถตํ
อสฺสมํ อภิวทฺทิตฺวา นิกฺขมี ปวณฺา^๒ อหิ.
- [๒๕๖] ตโต จนฺทนมาทาย คามา คามํ ปุรา ปุริ
เทวเทวํ คเวสนฺโต อูปคณฺเฐ วินายกํ.
- [๒๕๗] ภควา ตมฺหิ สมเย สุมฺเช โลกนายโก
จตุสจฺจํ ปกาเสนฺโต โพเชติ ชนฺตํ พหุ.^๓
- [๒๕๘] อญฺชลิ ปคฺคเหตฺวาน สีเส กตฺวาน วนฺทนํ^๔
สมฺพทฺธํ อภิวาเทตฺวา อีมา คากา อภาสธ.^๕
- [๒๕๙] วสฺสิเก ปุปฺพมานสฺมี สนฺติเก อูปวายติ
ตฺวํ วีรํ คุณคฺคฺชนฺ อิทา สพฺพา ปวายสิ.
- [๒๖๐] จมฺปเก นาคมฺลิกะ^๖ อธิมุตฺตกเกตฺเท
สาเลสุ ปุปฺพมานेषุ อนฺวาทิ ปวายติ.

^๑ ฉ., เท. ตารติ^๓ อี. ตทา^๕ ฉ., เท. อภาสห^๒ ฉ., เท. วิปนา^๔ ฉ., เท., อี. จนฺทน^๖ ฉ., เท., อี. นาควนิก

- [๒๖๑] ตว คณฺหิ ฌายิตฺวาน^๑ หิมวันตา อิธาคมี
ปฺปูเชมิ ตํ มหาวีร โลกเชฏฺฐ มหายส.
- [๒๖๒] วรจนฺทเนนानุลิมฺปิ สุมหิ โลกนายกํ
สํ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ตฺถนฺทึ อมฺภาสึ ตาวเท.
- [๒๖๓] สุมะโร นาม ภควา โลกเชฏฺฐโจ นราสโม
ภิกฺขุสงฺฆเม นิสิตฺตฺวา อีมา คายา อภาสถ.
- [๒๖๔] โย เม คุณฺโ^๒ ปกิตฺเตสึ จนฺทณฺจ อปฺปชฺชึ
ตมํ ภิตฺตยิสฺสามิ สฺสนาถ มม ภาสโต.
- [๒๖๕] อาเทยฺยวากฺยวจโน พุรฺรهما อชฺช ปตาปวา
ปญฺจวิสติกปฺปานิ สปปภาโส ภวิสฺสติ.
- [๒๖๖] จพฺพีสติกปฺปสเต เทวโลเก รมิสฺสติ
สทฺสสทฺทํ ราชา จ จกฺกวตฺตี ภวิสฺสติ.
- [๒๖๗] เตตฺถีสทฺทํ เทวินฺโท เทวราชํ กริสฺสติ
ปเทสฺสทฺทํ วิปฺลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๒๖๘] ตโต จโตยํ มนุชฺโ มนุสฺสตฺตํ คมิสฺสติ
ปฺปญฺณกมฺเมเน สยฺยตฺโต พุรฺรหมพฺพนฺธุ ภวิสฺสติ.
- [๒๖๙] อชฺฌายโก มนฺตธโร ตินฺณํ เวทาน ปารคฺค
ตีณิลกฺขณสมฺปนฺโน พาวรี นาม พุราหฺมणे.
- [๒๗๐] ตสฺส สิสฺโส ภวิตฺวาน เhesฺสติ มนฺตปารคฺค
อุปคณฺตฺวาน สมฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺจควํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. สุนิตฺวาน

^๒ ฉ.,เท.,อิ. คุณฺ

- [๒๗๑] ปุจฺจิตฺวา นิปุณฺเ ปณฺเห หาสยิตฺวาน^๑ มาณสํ^๒
 สพฺพาสเว ปรีณฺณาย วิหฺรามิ^๓ อนาสโว.
- [๒๗๒] ติวริชฺคฺติ นิพฺพุตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 สพฺพาสเว ปรีณฺณาย วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๒๗๓] กิเลสฺสา ฉาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธุรํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสโว.
- [๒๗๔] สุวาคํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๒๗๕] ปฏฺฐิสฺสุมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 ฉพฺภินฺณวา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ.
- อิตฺถํ สุทํ อายสฺมา โตทยโย เถโร อีมา คาทาโย อภาสิตฺถาติ.

อฏฺฐมํ โตทยยตฺเถราปทานํ.

๙. ชตุกณฺณิกตฺเถราปทานํ

- [๒๗๖] นคเร หํสวติยา เสฏฺฐิปปฺโต อโหสํ
 สมฺปปีโต กามคฺเชน^๓ ปรีวาเรม^๔ ตทา.
- [๒๗๗] ตโต ปาสาทมารุญฺห มหาโกเค วลณฺชโก
 ตตฺถ นจฺเจहि คีเตहि ปรีวาเรม^๔ ตทา.

^{๑-๒} ฉ., เท., อี. ภาวยิตฺวาน อณฺชสํ

^๓ ฉ., เท. กามคฺเชน

^๒ ฉ., เท. วิหริสฺสติณาสโว

^๔ ฉ., เท. ปรีจาเรม^๔, เอวมฺปรีปิ.

[๒๗๘]	ตุริยา อาหตา มยหิ
รณชนตี ^๑ อิตถิโย สพฺพา	สมฺมตาสมาหิตา
หฺรณฺตีเยว เม มโน.
[๒๗๙]	เจลาวกา ^๒ วามนิกา ^๓
ลงฺฆิกา โสภชฺฌายี จ	กุญฺจวาท ^๓ สีหิมชฺฌิตา ^๓
ปรีวาเรณฺติ มํ สทา.
[๒๘๐]	เวตาศิโน กุมฺภฏฺฐนี
นฏฺฐกา นานฏฺฐกา เจว	นฏฺฐา จ นจฺจกา พหฺนุ
ปรีวาเรณฺติ มํ สทา.
[๒๘๑]	กปฺปกา นหปฺปกา สฺฐทา
ชฺลลลา มลฺลลา จ เต ^๔ สพฺเพ	มาลาการา สฺสฺปาสกา ^๔
ปรีวาเรณฺติ มํ สทา.
[๒๘๒]	เอเตสฺส กิพฺมานิสฺส
รตฺติณฺทิวํ น ชานามิ	สิกฺขิตฺเต กตฺตฺปาสเน
อินฺโทว ติทฺเท ปฺเร. ^๕
[๒๘๓]	อทุทิกา กปฺปนา ^๖ สพฺเพ
อุปคจฺจนฺติ เต นิจฺจํ	ยฺยาจกา จรฺกา ^๖ พหฺนุ
ภิกฺขยฺยนฺตา มมํ ชฺร.
[๒๘๔]	สมณฺหา พุราหฺมณฺหา เจว
วทฺธยฺยนฺตา มมํ ปุณฺณํ	ปุณฺณยฺยเขตฺตฺตา อนุตฺตรตา
อาคจฺจนฺติ มมํ ชฺร.
[๒๘๕]	ปฏฺฐกา ^๗ ลฏฺฐกา สพฺเพ
เตทณฺฑทิกา เอกสิขา	นิคฺคณฺธา ปุพฺผสาฏฺฐกา
อาคจฺจนฺติ มมํ ชฺร.
[๒๘๖]	อาชีวกา วิลฺลตฺตาวี
รชฺชชฺลลชฺรา เอเต	โคตมา ^๘ เทวธมฺมิกา
อาคจฺจนฺติ มมํ ชฺร.

^๑ จ.,เท.,อ. นจจุจจุตา

๒-๒ จ.,เท. เจลปิกา ลามณิกา อี. เวลามิกา วามนิกา

๓-๓ จ.,ท. กุญชรวาสี ติมชฎิกา

๔ ส. สุมาปภา อ. สุมาสกา

๖ จ.,ท.,อ. ตึกสงฆ์เถ

๕ ฉ.,เท. วรรณ

^៥ ឆី. ឡូកា ជ., ពេ. ប្រូកា ឱ. ប្រកា

๑๐ ฉ.,เท. โคธมมา

- [๒๘๗] ปรีวตฺตกา^๑ สิทธิปตฺตา^๑ โภชปฺคฺคณิกา^๒ พหุ
ตปสี วนจารี จ อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.
- [๒๘๘] อนฺธกา^๓ ทมิลา เจว สากุพา มลยาพกา^๔
สวรา^๕ โยนกา เจว อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.
- [๒๘๙] คณฺธกา^๖ มุณฺธกา สพฺเพ กุฏฺฐลา^๗ สานูวินฺธกา^๗
อาราว จินฺรฏฺฐา จ อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.
- [๒๙๐] อลสนฺธกา ปลลวกา ปพฺพตฺตานคฺคมารุหา^๘
พาหิกา^๘ เจตปตฺตา จ อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.
- [๒๙๑] มธฺรกา โกลกา กาสิกา^{๑๐} หตฺถิโปริกา
อิสินฺหา^{๑๑} มกฺกลา^{๑๒} เจว อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.
- [๒๙๒] เจลาวกา อารมฺพา^{๑๓} จ โอภาสา^{๑๔} เมฆลา พหุ
ขุทฺธกา สุทฺธกา เจว อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.
- [๒๙๓] โรหกา^{๑๕} สินฺธวา เจว จิตฺตกา^{๑๖} เอกกณฺณิกา
สุรฏฺฐา อปรนฺตา จ อากัจฉนฺติ มมํ ฌริ.

^{๑-๑} ฉ.,เท. ปรีวตฺตกา สนฺติปตฺตา

^๓ ฉ.,เท.,อิ. โอทฺธกา

^๕ สී. สพฺลา

^{๗-๗} สී.,อิ. โกลกา สานูวินฺธกา ฉ.,เท. โกลฺลา หนฺธิวินฺธกา

^๘ สී. พพฺพวราภคฺคการุสา ฉ.,เท. ฆมฺมวราภคฺคการุสา อิ. ปพฺพวราภคฺคการุสา

^๙ สී. โลหิตา ฉ.,เท. เคหิกา

^{๑๑} ฉ.,เท. อิสินฺหา

^{๑๓} ฉ.,เท. อารพฺภา อิ. อรมมา

^{๑๕} ฉ.,เท.,อิ. โรหนา

^๒ สී. โภณฺชปฺคฺคณิกา อิ. โภณฺชปฺคฺคณิกา

^๔ สී.,อิ. มลยาพกา ฉ.,เท. มลวาพกา.

^๖ ฉ.,เท. อนฺธกา

^{๑๐} ฉ.,เท. กลิงฺกา

^{๑๒} อิ. มตฺถลา

^{๑๔} สී.,อิ. โอฏฺฐลา ฉ.,เท. โอฏฺฐา

^{๑๖} ฉ.,เท. จิตฺกา อิ. จิตฺตา

- [๒๙๔] สุปปาริกา^๑ กุมาร^๒ จ มลยา โสณณณุมิก^๓
 วชชัหารา^๔ จ เต สพเพ อาคจฺจนฺติ มมํ ฌรํ.
- [๒๙๕] นพการา เปสการา จมฺมการา จ ตจฺจกา
 กมฺมการา^๕ กุมฺภการา อาคจฺจนฺติ มมํ ฌรํ.
- [๒๙๖] มณิการา โลหการา โสณณการา จ ทุสฺสิกา
 ติปฺปการา จ เต สพเพ อาคจฺจนฺติ มมํ ฌรํ.
- [๒๙๗] อสุการา^๖ ฆมการา เปสการา จ คนฺธิกา
 รชกา ตุนฺนวายา จ อาคจฺจนฺติ มมํ ฌรํ.
- [๒๙๘] เตลิกา กญฺจหารา จ อุทหารา จ เปสิกา
 สุปฺปิกา สรทกฺขา จ^๗ อาคจฺจนฺติ มมํ ฌรํ.
- [๒๙๙] ไทวาริกา อนิกตฺตา คนฺธิกา^๘ ปุปฺผจฺจทฺทกา
 หตฺถาโรหา หตฺถิปาลา อาคจฺจนฺติ มมํ ฌรํ.
- [๓๐๐] อานนฺทสุส นาม รณฺโณ^๙ สมคฺคสุส^{๑๐} อทาสหํ
 สตฺตวณฺณเณน รตเนน อุนตฺตํ^{๑๑} ปุรยามหํ.
- [๓๐๑] เป มยา กิตฺติตา สพเพ นานาวณฺณา พหุ ชนา
 เตสํ จิตฺตมณฺเวยย ตปฺปยํ รตเนนปิ.^{๑๒}
- [๓๐๒] วคฺคฺสุ ภาสมาเนสุ วชฺชมานาสฺส เภริสุ
 สงฺเขสุ ฐมยนฺเตสุ สกเคเห รามามหํ.

^{๑-๑} ส.อ. สุปปาริกา กิกุมาร

^๓ ส. วชชั ตารว น.,เท. วชชัคฺคคา

^๕ อ. จาปการว

^๖ ส. วณฺธิกา น.,เท. พนฺธิกา อ. สนฺธิกา

^๘ ส.อ. ปมตฺตสุส น.,เท. มมตฺตสุส

^{๑๑} น.,เท.,อ. รตเนน

^๒ น.,เท. มลลโสวณฺณณุมิก

^๔ น.,เท.,อ. กมฺมารว

^๖ น.,เท. สุปฺปรกฺขา จ อ. รุทสฺสกา

^๘ น.,เท. มหารณฺโณ อ. อรินฺทมนามรณฺโณ

^{๑๐} น.,เท. อุนตฺตํ

- [๓๐๓] ภควา ตมฺหิ สมเย ปทุมุตตรนามโก^๑
สห สตสทสฺเสหิ^๒ ปริกฺขีณาสเวหิ โส.
- [๓๐๔] ภิกฺขุหิ สหิโต วีถิ ปฏฺฐิตชิตถ จกฺขมา
โอภาเสนฺโต ทิสสา สพฺพา ทิปฺรฏฺโฆว ไชตติ.
- [๓๐๕] วชฺชนฺติ เภริโย สพฺพา คจฺจนฺเต โลกนายเก
ปภา นิทฺธาวเต ตสฺส สตรึสึว อุคฺคโต.
- [๓๐๖] กวาณฺณตริกายาปิ ปวิญฺเฐน จ รสฺมินา
อนฺโตฆเรสฺสุ วิบุโล อาโลโก อาสิ ดาวเท.
- [๓๐๗] ปภํ ทิสฺวาน พุทฺธสฺส ปาริสชฺเช อโวจหํ
นิสฺสํสยํ พุทฺธเสฏฺฐโจ อิมํ วิธิมุปากโต.
- [๓๐๘] ขิปเป โอรุยฺห ปาสาทา อคฺมิ อนฺตราปถํ^๓
สมฺพุทฺธํ อภิวาเทฺนโต^๔ อิทํ วจนมพฺรวิ.
- [๓๐๙] อนุกมฺปตุ เม พุทฺโธ ชลชุตตมนามโก^๕
วสีสตสทสฺเสหิ อธิวาเสสิ โส มุนิ.
- [๓๑๐] นิมนฺตยิตฺวาน^๖ สมฺพุทฺธํ อภินะสิ สกํ สมฺ
ตตถ อนฺเนน ปาเนน สนฺตปเปสิ มหามุนี.
- [๓๑๑] ภูตฺตาวีกาลมณฺเฑน^๗ พุทฺธเสฏฺฐสฺส ตาทิโน
สงฺคีเตน^๘ ตฺริเณน พุทฺธเสฏฺฐจํ อุปฏฺฐหิ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. ปทุมุตตรนามโก^๓ ฉ.,เท.,อิ. อนฺตราปถํ^๕ ฉ.,เท.,อิ. ชลชุตตมนามโก^๗ ฉ.,เท. ภูตฺตาวี กาลมณฺเฑน^๒ ฉ.,เท. วสีสตสทสฺเสหิ^๔ ฉ.,เท. อภิวาเทตฺวา^๖ ฉ.,เท. นิมนฺตยิตฺวาน^๘ ฉ.,เท.,อิ. สตฺถคิเณน

- [๓๑๒] ปทุมุตฺตโร โลกวิทู อาหุตীনํ ปฏิคฺคโห
อนฺโตฆเร นิสิตฺตวา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๓๑๓] โย มํ ตฺริเยนุปฏฺจาสิ อนนฺปานญฺจทาสี เม
ตมห์ กิตฺตยิสฺสามิ สุณาท มม ภาสโต.
- [๓๑๔] ปหุตฺตภาโก หุตฺวาน สหิรัญญํ สโกฆโน
จตุทฺทีเป เอกธฺชํ การยิสฺสตียํ นโร.
- [๓๑๕] ปณฺจสีเล สมากาย ทสฺกมฺปเถ รโต^๑
สมากาย ปวตฺตโนโต ปริสํ สิग्ฆเปสฺสตี.
- [๓๑๖] ตฺริยสฺสทสฺสสุทฺตํ เภริโย^๒ สมลฺงกตา
วทฺชยิสฺสนฺติมํ นิจํ อุปฏฺจฺจนสฺสตี ฬลํ.
- [๓๑๗] ตีสฺสกปฺปสฺสสุทฺตํ เทวโลเก รมิสฺสตี
จตุสฺสฏฺฐิขตฺตํ เทวินฺโท เทวธฺชํ กริสฺสตี.
- [๓๑๘] จตุสฺสฏฺฐิตฺติขตฺตํ^๓ จ^๓ จกฺกวตฺตํ ภาวิสฺสตี
ปเทสฺสธฺชํ วิปฺลํ คณฺหาโต อสงฺขิยํ.
- [๓๑๙] กปฺปสฺสทสฺสสุทฺตํ โอกฺกาทกฺกสฺสมภาโว
โคตโม นาม นามเณ^๔ สตุถา โลเก ภาวิสฺสตี.
- [๓๒๐] อุปฺปทฺชตี ยํ โยนี เทวตฺตํ อถ มานุสํ
อนฺนโกโค หุตฺวาน มนุสฺสตฺตํ คมิสฺสตี.

^๑ ฉ., เท., อี. ตโต

^{๓-๓} ฉ., เท. จตุสฺสฏฺฐิตฺติขตฺตํ ราชฯ

^๒ สฺยา. นาริโย

^๔ ฉ., เท. โคตเตน

- [๓๒๑] อชฎายโก ภวิตุวาน ตินฺณํ เวทาน ปารุ
 อุตฺตมตฺถํ คเวสนโต จริสฺสติ มहीं ตทา.^๑
- [๓๒๒] โส จ ปจฺจนา ปพฺพชิตฺวา สุกกมฺมเลน โจทิตो
 โคตมสฺส ภควโต สาสเนภิริมิสฺสติ.
- [๓๒๓] อารายิตฺวาน สมพฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺปญฺจํ
 กิเลเส ฉापิตฺวาน อรหํ ภวิสฺสติ.
- [๓๒๔] ปวเน^๒ พฺยคฺขมราชาว มิคราชาว เกสรี
 อภีโต วิหรามชฺช สกฺยปฺตฺตสฺส สาสเน.
- [๓๒๕] เทวโลเก มนุสฺเส วา ทลิตฺเท ทฺวคฺคติมฺหิ วา
 นิพฺพุตฺติ เม น ปสฺสามิ อฺปฏฺจานสฺสิทํ ผลํ.
- [๓๒๖] วิเวกมณฺญุตโตมฺหิ อฺปสฺนโต นิรุปฺติ
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๓๒๗] กิเลสา ฉापิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
 นาโคว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๓๒๘] สุวาคํ วต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนฺนปฺตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๒๙] ปฏฺฐิสฺสภิกขา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกิตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ.

อิตฺถํ สํ อายสฺมา ชตุกณณิกโก เถโร อีมา คาทาโย
 อภาสิตฺถาติ.

นวมํ ชตุกณณิกตเถราปทานํ.

^๑ ฉ.,เท.,อิ. อิมํ

^๒ ฉ.,เท. วิปเน

๑๐. อุเทนตเถราปทาน

- [๓๓๐] หิมวณตสฺส อวิทุเร ปทุโม นาม ปพฺพโต
 อสฺสโม สุกโต มยฺหํ ปณฺณสาลา สุมาปิตา.
- [๓๓๑] นทียो สนนฺทเร^๑ ตตฺถ สุปิตฺตถา มโนรมา
 อจฺจุทกา สีตชลา สนนฺทเร^๑ นทียो สทา.
- [๓๓๒] ปาจีนา ปาฐสา มจฺจนา วลชา^๒ มุญฺชโรหิตา
 โสเภณฺติ^๓ นทียो เอเต วสนฺติ นทียา ตทา.
- [๓๓๓] อมฺพชฺชมุหิ สญฺจนฺนา กเรตฺติลกา ตถา
 อุทฺทาลกา ปาฏฺลิโย โสเภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๓๔] องฺโกลกา^๔ พิมพิชลา มายาหรา^๕ จ ปุปฺพิตา
 คนฺธเนน อุปฺวาณฺตา^๖ โสเภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๓๕] อธิมุตฺตา สตฺตฺติลกา นาคา สาลา จ ปุปฺพิตา
 ทิพฺพา คนฺธา^๗ สมฺปวนฺตา โสเภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๓๖] โกสมฺภา^๘ สลพา นีปา หตฺถปาตา^๙ จ ปุปฺพิตา
 ทิพฺวา คนฺธา สมฺปวนฺตา โสเภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๓๗] หรีตกา อามลกา อมฺพา^{๑๐} ชมฺพุ วิภทฺทา^{๑๐}
 โกลา ภาลฺลตกา เพลลลา ผลานิ พฺหุ อสฺสเม.

^{๑-๑} อ. สุนทรี

^๓ ฉ., เท. โสเภณฺติ, เอมฺปริปิ.

^๕ ฉ., เท. มายาการิ อ. มายาจารย์

^๗ ฉ., เท. ทิพฺพคนฺธ

^๙ ส. อฏฺฐจฺกา จ สุปฺพิตา ฉ., เท. อฏฺฐจฺกาปิ อ. กฏฺฐจฺกา จ สุปฺพิตา

^{๑๐-๑๐} ฉ., เท. อมฺพชฺชมุหิ วิภิตกา

^๒ อ. ชลชา

^๔ อ. อาโกลกา

^๖ อ. ทิพฺพคนฺธสมฺปาณฺนา, เอมฺปริปิ.

^๘ ฉ., เท. โกสมฺพา

- [๓๓๘] กลมฺพา กทลీ^๑ ตตฺถ ปุปฺพนฺติ มม อสฺสเม
ทิวฺพา คณฺฐา สมฺปวฺนฺตา โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๓๙] อโสกปฺณฺที จ วรี นิมฺพฺรฺกฺขา^๒ จ ปุปฺพิตา
ทิวฺพา คณฺฐา สมฺปวฺนฺตา โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๐] ปุณฺณวาวา^๓ คิริปฺณฺณวาวา^๓ ติมิรา ตตฺถ ปุปฺพิตา
ทิวฺพา คณฺฐา สมฺปวฺนฺตา โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๑] นิคฺคฺณฺที สิรินิคฺคฺณฺที จมฺปรฺกฺเขตฺถ ปุปฺพิตา
ทิวฺพา คณฺฐา สมฺปวฺนฺตา โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๒] อวิฑฺฐเร โปกฺขรณิ^๔ จกฺกวากุปฺกฺขฺชิตา
มฺหฺทาลเกหิ สยฺยณฺนา ปทฺมฺปฺปฺลเกหิ จ.
- [๓๔๓] อจฺโฆทกา สีตชลา สฺสฺปติตฺถา มโนรมา
อจฺฉา ผลิกสฺมานา โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๔] ปทฺมา ปุปฺผเร ตตฺถ ปุณฺทรีกา จ อุปฺปลา
มฺหฺทาลเกหิ สยฺยณฺนา โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๕] ปาจีนา ปาวุสา มจฺฉา พลฺลา มุณฺชโรหิตา
วิจฺรฺนฺตาว เต ตตฺถ โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๖] กุมฺภีลา สฺสุมารา จ กจฺฉปา จ คหา พฺหุ
โอคฺหา^๔ อชฺครา จ โสภณฺติ มม อสฺสมํ.
- [๓๔๗] ปาเรวตา รวิหฺสา จกฺกวากา นทีจฺรา
ทินฺทิกา สาลิกา เจว โสภณฺติ มม อสฺสมํ.

^๑ ฉ., เท. กทลี^{๓-๓} ฉ., เท. ปุณฺณวาวา คิริปฺณฺณวาวา^๒ อ. นีปรฺกฺขา^๔ อ. โอคฺหา

- [๓๔๘] นยิตา อมฺพคฺชนี^๑ จ เกตกา ตตฺถ ปุปฺผิตา
ทิจฺจพา คณฺฐา สมฺปวฺนฺตา โสภณฺติ มม อสฺสํ.
- [๓๔๙] สีหา พฺยคฺฆมา จ ทิปฺปํ จ อจฺจโกกตรจฺจโย^๒
อนุสณฺจรฺนฺตา ปวเน โสภณฺติ มม อสฺสํ.
- [๓๕๐] ชฎาภาเรน ภริตา อชินฺตุตฺตราวาสนา^๓
อนุสณฺจรฺนฺตา ปวเน โสภณฺติ มม อสฺสํ.
- [๓๕๑] อชินฺนํ ฐรา เอเก^๔ นิปกา สนฺตวฺตฺติโน
อปฺปาหารา จ เต สพฺเพ โสภณฺติ มม อสฺสํ.
- [๓๕๒] ขาริกาช^๕ คเหตุวาน อชฺโฆคฺยห วณฺํ ตทา
มฺลผลานิ ภูณฺชนฺตา วสนฺติ อสฺสเม ตทา.
- [๓๕๓] น เต ทารุ อารฺหณฺติ อุทกํ ปาทโรวณํ
สพฺเพสํ อานูภาเวน สยเมวาทฺรียติ.
- [๓๕๔] จุลลาสีติสสฺสฺสานิ อิสฺโย ตตฺถ^๖ สมากตา
สพฺเพว ฉายิโน เอเต อุตฺตมตฺถํ คเวสิโน.^๖
- [๓๕๕] ตปฺสฺสิโน พุรฺหมจารี โจเทนฺโต อปฺปนาเว เต
อมฺพราวจฺรา สพฺเพ วสนฺติ อสฺสเม ตทา.
- [๓๕๖] ปญฺจาหํ สนฺนิปตฺตนิ เอกคฺคา สนฺตวฺตฺติโน
อณฺณมณฺณ^๗ อภิเวทฺเตว ปกฺกมณฺติ ทิสามฺพา.

^๑ ฉ.,เท. อจฺจโกกตรจฺจกา

^๒ ฉ.,เท. เอเต

^๓ ฉ.,เท. อิสฺยตฺถ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. อณฺณมณฺณ

^๕ สฺยา. อชินฺตุตฺตราวาสิโน

^๖ ฉ.,เท.,อิ. ขาริการิ

^๗ ฉ.,เท. อุตฺตมตฺถคเวสกา

- [๓๕๗] ปทุมุตตโร นาม ชีโน สพพฐมาน ปารคฺ
 ตมนุทธการิ วิธมํ อุปปชชิตี ดาวเท ชีโน.
- [๓๕๘] มม อสฺสมสามนฺตา ยกุโข อาสิ มหิตฺธิโก
 โส เม สํสิตถ สมฺพุทฺธํ ชลชุตฺตมนามกํ.^๑
- [๓๕๙] เอส พุทฺโธ สมฺปปฺนโน ปทุมุตตโร มหามุณี
 ชีปปี คนฺตวาน สมฺพุทฺธํ ปยิริปาสสฺสุ^๒ มาริส.
- [๓๖๐] ยกุขสฺส วจันํ สุตฺวา วิปฺสณฺเนน เจตสา
 อสฺสมํ สํสาเมตฺวาน นิग्ขมํ ปวนา ตทา.
- [๓๖๑] เจเลว ทฺยหฺมานมุหิ นิग्ขมิตฺวาน อสฺสมา
 เอกฺรตฺถิ นีวาสิตฺวา^๓ อุปคณฺณี วินายกํ.
- [๓๖๒] ปทุมุตตโร โลกวิทู อาหุติํ ปฏฺิคฺคโ
 จตฺสจฺจํ ปกาเสนฺโต เทเสสิ อมตํ ปทํ.
- [๓๖๓] สฺมุลลํ ปทุมํ คยฺห อุปคนฺตฺวา มहेสิโน
 ปสนฺนจิตฺโต สฺมนโน พุทฺธสฺส อภิวาทยิ.^๔
- [๓๖๔] ปุชฺยิตฺวาน สมฺพุทฺธํ ชลชุตฺตมนายกํ
 เอกํสํ อชินํ กตฺวา สนฺถวี โลกนายกํ.
- [๓๖๕] เยน ฅาณฺน สมฺพุทฺโธ วสตีห อนาสโว
 ตํ ฅาณํ กิตฺติยิสฺสามิ สฺุณฺนาถ มม ภาสโต.
- [๓๖๖] สํสารโสถํ จินฺทิตฺวา ตาเรสิ สพฺพปาณินํ
 ตว ฐมํ สฺุณฺนิตฺวาน ตณฺหาโสถํ ตรณฺติ เต.

^๑ จ.,เท.,อิ. ชลชุตฺตมนายกํ^๒ จ.,เท. ปยิริปาส อ. ปยิริปาสสฺสุ ตํ มุณี^๓ ส. นีวาสิตฺวา จ.,เท. นีวาเสตฺวา^๔ จ.,เท.,อิ. อภิโรปยิ

- [๓๖๗] ตูว์ สตุถา จ เกตุ จ^๑ ฐโช ยฺโย จ^๑ ปาณินิ
 ปรายโน ปติฏฺฐาสิ ธีโป จ ทิปฺพุตฺตเม.^๒
- [๓๖๘] ยาวตา คณินโน โลเก สตุถวาทา ปวฺจุจเร
 ตูว์ อคฺคฺคฺสิ สปปญฺโณ^๓ ตว อนฺโตคฺชาว เต.
- [๓๖๙] ตว ฌาเณน สปปญฺโณ^๓ ตาเรสิ ชนตํ พหุํ
 ตว ทสฺสนมาคมม ทุกฺขสฺสนตํ กริสฺสเร.
- [๓๗๐] เยเกจิเม คนฺธชาตา โลเก วายนฺติ จกฺขุม
 ตว คนฺธสโม นตฺถิ ปุณฺณกฺเขตฺเต มหามฺุณิ.
- [๓๗๑] ติรจฺฉานโยนี นิริยํ ปรโมเจหิ^๔ จกฺขุม
 อสงฺขตํ ปทํ สนฺตํ เทเสสิ ตูว์ มหามฺุณิ.
- [๓๗๒] ปทุมฺพุตโร โลกวิฑู อาหุตีเน ปฏฺิคฺคฺโห
 ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสิทฺวา อีมา คาคา อภาสธ.
- [๓๗๓] โย เม ฌาณํ อปฺุชฺเชสิ ปสนฺโน เสหิ ปาณินิ
 ตมํ ภิตฺตยิสฺสามิ สฺสุณฺถ มม ภาสโต.
- [๓๗๔] ตีส กปฺปสฺสสฺสานิ เทวโลเก รมิสฺสติ
 สหสฺสกฺขตฺตํ ราชา จ จกฺกวัตฺตี ภวิสฺสติ.
- [๓๗๕] สฺลทฺธลาภ^๔ ลทฺธมฺุหิ โตสยิตฺวาน สฺพุพฺพิ
 สพุพาสเว ปริณฺฌาย วิหรามิ อนาสโว.

^๑ สยา. ว

^๓ ฉ.,เท. สพุพณฺณ

^๔ ฉ.,เท.,อิ. สฺลทฺธลาภํ

^๒ ฉ.,เท.,อิ. ทวิปฺพุตฺตม

^๔ ฉ.,เท.,อิ. ปรโมเจสิ

- [๓๗๖] กิเลสา ฌาปีตา มยุห์ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
 นาโคว พนฺธน์ เจตฺวา วิหรามิ อนาสโว.
- [๓๗๗] สุวาคถํ วัต เม อาสิ มม พุทฺธสฺส สนฺติเก
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กถํ พุทฺธสฺส สาสนํ.
- [๓๗๘] ปฏฺฐิสมฺภิกา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิจ อฏฺฐิเม
 จพฺปิณฺณา สจฺฉิกตา กถํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ.
- อิตฺถํ สุํ อายสฺมา อุเทโน เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตฺถาติ.

ทสมํ อุเทนตฺเถราปทานํ.

ตสฺสอุทฺทหนํ

เมตฺเตยฺโย ปุณฺณโก เถโร	เมตฺตคฺคฺช ไรตโกปิ จ
อุปสีโว จ นนฺโท จ	เหมโก สตฺตโม ตฺหิ.
โตเทยฺโย ชตฺถกณฺณี จ	อุเทโน จ มหายโส
ตีณิ คาคาสตาเนตฺถ	อฏฺฐสฺสตฺตติ ^๑ จุตฺตริ ^๒ .

เอกจตฺตาฬีสโม เมตฺเตยฺยวคฺโค.

^{๑-๒} สุยา. อสีติ ตีณิ จุตฺตริ

สุตตฺตนฺตปิฎกเก ขุทฺทกนิกายสุต อปทานปาติยา ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
[๑]		องฺคสมฺปนฺโน	๑๖๑/๕๐๔
อกฺกฏฺฐปากิมํ	๖๑/๘๖	องฺคิรฺโส	๕๒/๑๔๐
อกถํถิ	๓๑๖/๕๒๓	องฺคฺกุจฺจํ	๗๙/๔๘๒
อกิตฺตยิ	๔๔/๑๕๘	อจิราคถํ	๓๖/๘๓
อกุสฺสิตฺตฺตติ	๑๒๔/๑๘	อจโล	๑๑๖/๑๑๐
อกฺขทสฺสา	๔๒/๔๘๙	อจฺจยํ	๕๖๕/๖๗
อกุโขภํ	๔๖๐/๕๖	อจฺจนโกกตฺรจฺจนกา	๑๖๕/๒๔
อวิโล	๒๘๘/๕๒๐	อจฺจนรา	๓๗๗/๔๖
อโฆภิยา	๕๗๐/๖๗	อจฺจนาทมิ	๒๖/๔
อคารา	๖๐๗/๗๑	อจฺจนิทฺทา	๔๔/๖
อโคปยิ	๑๑๒/๑๐๙	อจฺจนมฺภิ	๙๘/๑๓
อคฺคณิกฺขิตฺโต	๔๕๙/๕๖	อชฺครา	๑๕๙/๒๓
อคฺคปฺคฺคโล	๔๐/๒๗๙	อชินํ	๒๑๖/๒๙
อคฺคสวโก	๒๕๕/๓๓	อชินฺตฺตฺรนิวาสหํ	๒๖๙/๓๕
อคฺคิกฺขนุโรว	๑๐/๑๕๔	อชินฺตฺตฺรนิวาสโน	๖/๓๗๙
อคฺคินิพฺพาปโน	๕๗/๒๓๙	อชฺฌาเปกฺขีสุ	๒/๒๗๔
อคฺคิสาลํ	๒๔/๓๓๐	อชฺฌายโก	๒๗๕/๓๕
อคฺคิสฺขา	๑๔/๑๙๑	อชฺฌาสยํ	๔๓/๑๒๔
อคฺคินฺตฺตํ	๗๖/๒๔๑	อณฺชนสนฺนิมํ	๒๖๕/๕๑๗
องฺโกลา	๑๔๙/๒๒	อณฺชนํ	๑๕๑/๕๐๓

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺเก
อณฺชลี	๑๓/๑๕๔	อนนฺตคฺฤณสาคร์	๑๑/๑๙๑
อณฺจโคปานสี	๒๘๕/๕๑๙	อนนฺตเตโช	๕๕๑/๖๕
อชฺชิตา	๓๒๖/๔๐	อนนฺทฐมิตํ	๙๖/๑๓
อชฺชิตโต	๔๒๐/๕๓๕	อนนฺทฐโกชฺ	๑๐๓/๑๔
อชฺชณฺท	๑๐/๓๕๗	อนนฺทตา	๕๕๘/๖๙
อณฺท	๘๓/๘๘	อนนฺทวิโล	๒๐/๓๗๔
อติโรจติ	๓๒๐/๔๐	อนนฺทวิ	๒๐/๑๓๗
อตุโล	๕๖/๔๙๑	อนิลณฺทสาสฺสพฺโป	๒๓/๑๖๙
อตุตทนต์	๕๗๑/๖๗	อนฺธมฺมจารี	๑๒๕/๑๘
อตุตทภาโว	๒๕/๓๓๐	อนฺธปทฺทโว	๖๘/๑๘๘
อตุตทา	๑๐๙/๑๐๙	อนฺธปายาโส	๙๕/๔๘๓
อตุตทสฺสี	๖๔/๑๒๗	อนฺธปาเลสี	๕/๓๓๕
อทนฺตทมโก	๒๖๖/๕๑๗	อนฺธปทฺทินนา	๗/๕/๒๒๙
อทิฏฺจ	๒๘๙/๓๗	อนฺธพฺยณฺชนธร์	๓๐/๓๓๑
อเทสยี	๔๓๗/๕๓	อนฺธโกสฺสติ	๙๖/๑๔๖
อทุทกฺขิ	๔๑๓/๕๓๔	อนฺธโมทิตฺถ	๕๗/๘๕
อิการ	๑๒๘/๑๑๑	อนฺธสฺสาวยี	๔๔/๓๘๕
อิคณฺธี	๑๐/๔๗๒	อนฺธสุยฺเว	๖๖/๒๒๘
อิชฺจุปฺปตฺติโก	๔/๔๘๕	อนฺธโสทํ	๑/๑๙๐
อิชฺวาเสสิ	๔๒๔/๕๑	อนฺธนโก	๓๐/๒๖๑
อนนฺคโณ	๑๑๗/๔๙๘	อนฺธปโม	๕๖/๔๙๑
อนนฺณณเณโย	๑๑๑/๑๖	อนนฺธกํ	๗/๓/๑๒๘
อนนฺณนโปสี	๑๒๑/๑๗	อนนฺธมฺภูโค	๑๒๖/๑๘
อนนฺตโก	๕๗๐/๖๗	อนนฺธ	๗๐/๑๗๖
อนนฺตชลิณามโก	๗/๓๓๖	อนนฺธทสฺสี	๕๓/๑๗๓
อนนฺตณณณ	๔๙/๒๕๒	อนนฺตรวาสกํ	๒๕/๔๘๗

ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก
อนฺตรามรณํ	๑๒๐/๔๙๘	อปฺปิจุณา	๓๐๖/๓๘
อนฺตลิกฺขกโร	๔/๓๕๖	อปฺโปสฺสุกโก	๙๙/๑๓
อนฺตลิกฺขา	๑๑๖/๔๓๔	อผริ	๒๘/๒๔๙
อนฺติมํ	๕๕/๑๖๐	อพนฺโธ	๙๕/๑๓
อนฺโตะชาลิตา	๓๑๒/๕๒๓	อฺพฺพิทุรํ	๔๐๖/๔๙
อนฺธการา	๗/๑๓๕	อพฺพพฺพนฺธิรพฺพพฺพนฺธิ	๖๒/๔๑๓
อปจฺโตะ	๑๔๑/๕๐๑	อพฺโพกิณฺณํ	๒๖๘/๓๔
อปตฺตทฺโธ	๓๑/๓๔๐	อพฺภกฺขานํ	๖๙/๔๘๐
อปทานํ	๓๐/๓๗๕	อพฺภณฺชนํ	๑๕/๓๖๕
อปราชิโต	๙/๓๕๐	อพฺภตฺตีตา	๕๘๘/๖๙
อปราชิ	๗/๒๖๖	อพฺภตฺตีตํ	๒๘๙/๓๗
อปรีเมยฺเย	๑๖/๓๖๕	อพฺภุคฺคมิ	๑๑๖/๙๒
อปรีโยสฺสิตสงฺกปฺโป	๒๙๙/๓๘	อภยํ	๕๗๓/๖๘
อปสฺเสนสนามโก	๒๒/๓๓๐	อภาสถ	๖๐๑/๗๑
อปปีพฺยิ	๖/๑๙๐	อภิกฺขุชฺชีสุ	๓๑/๕๕๑
อเปกฺขา	๙๔/๑๒	อภินฺญาปารมมํ	๒๖๙/๓๕
อปฺปโกโร	๑๕๕/๕๐๓	อภินฺชยิ	๔๘/๒๗๑
อปฺปฏิกฺคณฺธิกา	๑๔๓/๒๒	อภินฺชย	๑๐๑/๑๔
อปฺปฏฺฐิโฆ	๙๘/๑๓	อภินฺชาจติ	๕๖๗/๖๗
อปฺปฏฺฐิพฺพทฺธจิตฺโต	๑๒๑/๑๗	อภินฺชโป	๒๗๙/๓๖
อปฺปมาโท	๑๐๑/๒๔๔	อภินฺโรเปสสิ	๑๑/๒๔๗
อปฺปเมยฺโย	๒๔/๙๙	อภินฺวาทยิ	๙/๒๑๐
อปรีเมยฺเย	๒๕๓/๓๓	อภิสทฺทชนา	๑๐๕/๑๔
อปฺปสฺสาโท	๑๑๗/๑๗	อภิสทฺทโณสสิ	๒๖/๑๙๓
อปฺปาพาโธ	๔๐๕/๕๓๔	อภิสมฺมตโก	๘๙/๑๐๗
อปฺปาหารา	๓๐๖/๓๘	อภิตฺฐโป	๖๑๔/๗๒

ปทานุกรกโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพេ/องฺเก
อเภขฺชปรีโส	๑๒๘/๕๐๐	อสนีปาโต	๔๔/๑๘๕
อมตทสฺสี	๒๗๙/๓๖	อสมฺภีตํ	๓๐๖/๕๒๒
อมตเกริมาหฺนิ	๖๑๐/๗๒	อสมฺหิรา	๓๖/๒๙๖
อมตวฺฏฺฐี	๖๔๔/๗๖	อสาทยี	๕๖๐/๖๖
อมาปยี	๔๖๑/๕๖	อสีติโกฏฺฐินฺนิจโย	๔๔๑/๕๔
อมิตตฺชโล	๑๒/๓๓๖	อสุจี	๑๓๑/๑๙
อมิตฺตตปโน	๕๘/๒๕๓	อโสภปฺลุลวํ	๓๐/๓๐๕
อมฺพคณฺที	๑๕๗/๒๓	อสุสฺชินา	๒๙๑/๓๗
อมฺพภู	๒/๔๗๑	อสุสฺตฺโถ	๓/๑๙๐
อมฺพปิณฺโท	๔๐/๓๘๕	อสุสมสามนฺตา	๓๐/๕๕๑
อมฺพยาคํ	๓๑/๓๔๐	อสุสโม	๑/๙๗
อรณฺณชหา	๒๑/๓๐๔	อสุสยานํ	๖/๗๙
อรินฺทโม	๗๕/๑๔๓	อสุสสาสนฺติ	๑๓๙/๑๑๒
อริยมณฺฑลํ	๒๓/๔		
อรุปี	๖๗/๑๒๗	[อา]	
อลทฺฐโมกฺขา	๒/๑	อาภาสจฺจนํ	๘๔/๑๔๕
อลีนจิตฺโต	๑๒๔/๑๘	อาภาสฏฺฐา	๗/๒
อโลลฺปา	๓๐๖/๓๘	อาภาสธาตฺฐยา	๓๒๐/๔๐
อโลโล	๑๒๑/๑๗	อาภิณฺณา	๔๑๖/๕๐
อลฺลวตฺถา	๕๖๖/๖๗	อาคาริโก	๘/๙๗
อลฺลริสา	๕๖๖/๖๗	อาจารคฺคณฺโสธนํ	๑๔๕/๕๐๒
อวิกมฺปิโต	๓๓/๔๘๘	อาชาเนยฺโย	๓๕/๑๕๗
อวิกฺเขปมโน	๑๒๒/๔๙๙	อาตาศี	๖๒/๑๒๗
อวิชฺชานีจฺโต	๗๑/๑๒๘	อาทิกมฺมิโก	๖/๔๘๕
อวิหฺเรยํ	๙๐/๑๒	อาทิจฺโจ	๙/๑๓๖
อสงฺขิโย	๒๓/๑๖๙	อาทิตฺตา	๕๕๙/๖๖

ปทานุภุโกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุภุโกโม	ปพเพ/องฺเก
อาทิปฺพุพฺพคโม	๘๘/๔๙๕	อาโลโก	๔๒/๒๒๕
อาทินว	๙๒/๑๒	อาวสิสฺสติ	๕๕/๑๒๖
อาเทยฺยวจน	๒๘๗/๕๒๐	อาลฺลู	๓๒/๓๖๘
อาเวโล	๔๘/๒๘๐	อาเวณิกา	๕๙/๑๐๓
อาณฺภาโว	๒๒/๓๒๐	อาเวฬิ	๔๓/๓๓๓
อาเนญฺชการิโต	๒๙๔/๓๗	อาสนฺทีย	๒๐/๔๘๗
อาปาฏฺฐลี	๑/๑๗๘	อาสโย	๕๙๐/๗๐
อาพาธา	๓๐/๑๕๖	อาสวภฺชโย	๒๘/๓๒๒
อามณฺฑิ	๗๓/๑๔๓	อาสาทิต	๕๖๑/๖๖
อามิสมฺปานโกชน	๕๕/๑๔๑	อาสีสกา	๓๐๘/๓๙
อามตฺตมณิกฺขทลา	๗๕/๔๙๓	อาสีโน	๔๔/๑๕๘
อายนฺตุ	๙๙/๒๔๔	อาสีวิโส	๒๗๐/๕๑๘
อายาติ	๙๕/๑๓๑	อาสุมฺคฺคตา	๒๗/๑๖๙
อายามโต	๗๕/๘๗	อาหิณฺฑาหมิ	๓๕๕/๕๒๘
อายาสิ	๒๙๔/๓๗	อาหุตีโน	๒๔/๓๗๔
อายุ	๑๓๘/๑๑๒	อาพกา	๑๕๔/๒๓
อายุปณฺณาสมาทิต	๑๖๗/๕๐๕		
อายุสงฺขยา	๓๔/๒๙๖	[อิ]	
อาโยเค	๑๘/๔๘๗	อินฺทโคปกาวณฺณาภา	๑๑/๒
อารณฺณิกา	๓๐๗/๓๙	อินฺทนามา	๑๐/๘๐
อารทฺฐวิริโย	๔๘/๑๔๐	อินฺทนีล	๖๓/๑๐๔
อาราธฺเยย	๕๑/๔๗๘	อินฺทลภูจิว	๔๑๓/๕๐
อารามทวารา	๑/๓๓๕	อินฺทสโม	๑๖/๒๗๖
อารามิโก	๗/๔๗๒	อินฺทิวรว	๒/๔๒๐
อาโลกกรณ	๖๔/๑๐๔	อิริเน	๓๕๕/๕๒๘
อาโลกิโต	๒๕/๑๙๓	อิริยติ	๒๗๙/๓๖

ปทานุกรกโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพេ/องฺเก
อิริยาปถชั	๑๒๔/๔๙๙	อุตฺตริเตวากจิวโร	๑๒/๒๒๑
อิริยาปถสมฺปนฺโน	๒๙๒/๓๗	อุตฺตเรยฺย ปฏฺฐิ	๘๘/๑๐๗
อิสฺสิ	๔/๒๔๖	อุทกปฺญฺจนเ	๑๖/๔๘๖
อิสฺสิทฺฐชั	๕๘๗/๖๙	อุทกมาพกั	๔๖๓/๕๖
อิสฺสิปพฺพชั	๒๖๘/๓๔	อุทกาเสจนา	๔๙/๑๙๗
อิสฺสิภีโม	๗๘/๔๘๑	อุทกคฺคิจิตฺโต	๑๑/๓๑๑
อิสฺสิมฺคฺคา	๑๕๔/๒๓	อุทปาโน	๒๘/๓๐๕
อิสฺสิสงฺฆเ	๑/๓๘๗	อุทวตฺถั	๒๕/๔๘๗
อิสฺสิสโร	๓๙/๑๕๘	อุทธีรียี	๕๙/๔๑๓
[อุ]		อุทฺมฺพรผลั	๑๖/๔๗๓
		อุทฺธวณฺฎา	๕๔/๑๘๖
อุกกา	๑๙/๓	อุปคณฺฐี	๔๓๔/๕๓
อุกฺกฏฺโฏโก	๓๒/๑๙๔	อุปฐีวามิ	๓/๙๗
อุกฺกฏฺฐี	๕๕/๑๘๖	อุปฏฺฐิจิตฺตสฺสติ	๑๒๙/๕๐๐
อุกฺกขิปาปฺยิ	๒๙/๒๔๙	อุปทฺตมฺพสุสฺสั	๑๕/๒๐๑
อุคฺคชฺชนั	๑๗๓/๑๑๗	อุปทฺทโว	๑๐๗/๑๕
อุคฺคตโป	๕๖๑/๖๖	อุปนามยิ	๔๖๖/๕๖
อุคฺคเตชฺชา	๓๑๓/๓๙	อุปนิธั	๘๕/๒๔๒
อุคฺคมี	๘๙/๑๔๕	อุปรุจิ	๑๒/๒๐๐
อุจฺจจากุลลิ	๖๖/๑๔๒	อุปรุทฺเทติ	๕๘๒/๖๙
อุจฺจงฺเก	๗/๔๖๓	อุปลิมฺปนฺติ	๓๒๕/๔๐
อุทฺทมิฏฺฐิ	๕๐/๑๕๙	อุปวิฏฺฐั	๙/๑๕๔
อุทฺทมาเลสิ	๒/๕๔๘	อุปสมฺปาทยิ	๑๒๓/๑๑๐
อุทฺทณฺณภิสฺสิ	๒๑/๔๘๗	อุปาคณฺฐุ	๒๖/๒๒๓
อุตฺตวามุโป	๒/๑๕๓	อุปาติวตฺโต	๑๑๑/๑๖
อุตฺตวาสงฺคสงฺฆาฏฺฐิ	๒๖/๔๘๘	อุปาเตมิ	๑๘๑/๕๐๗

ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก
อุปานยิ	๓๘/๓๗๖	เอกากิโย	๒/๙๗
อุปาหนา	๑๖/๔๘๖	เอโกปาหโน	๒๐/๓๕๒
อุเปนฺติ	๕๘/๘		
อุปปลปฺปฺผานิ	๑๓/๔๓๙	[โอ]	
อุปปลหตฺถานิ	๖๗/๒๔๐		
อุปฺปาโท	๕๙/๒๒๗	โอภิรี	๘/๒๖๖
อุปฺปาทวยธมฺมิโน	๑๑๕/๙๒	โอภุมมึ	๔๔๑/๕๓๘
อุพฺพิทฺโธ	๗๕/๑๐๕	โอภูกากกุลสมฺภโว	๑๖/๑๓๖
อุมฺมาปฺปฺผิ	๑๐๖/๔๑๙	โอภูกาก	๔๑/๑๓๙
อุยฺยานปาโล	๑๗/๓๐๓	โอภุขิตฺตจกฺขุ	๗๗/๑๔๔
อุยฺยานภุมมึ	๓๔/๓๓๑	โอคาหยิ	๒๓/๒๗๗
อุรโโค	๔๓๑/๕๓๗	โอฆตฺธิณฺโณ	๓๐๙/๕๒๒
อุรฺรพฺพวโห	๑/๓๑๘	โอจิณามิ	๒/๒๘๓
อุลฺลภกฺกิกฺขิ	๔๓/๓๘๕	โอตุถโฏ	๗๑/๑๒๘
อุสภิ	๒๗๘/๓๖	โอนตา	๓๙/๑๐๑
อุสึรี	๑๕/๔๘๖	โอปปาตี	๔/๑๓๕
อุสฺสาเปสึ	๑๗/๒๖๗	โอปปุผา	๑๕๕/๒๓
อุพฺพราชา	๓๑๔/๓๙	โอภาโส	๔๑๐/๕๐
		โอหมตฺตํ	๑๘/๒๕๙
[เอ]		โอรมิตเต	๔๒๙/๕๓๖
เอกคฺคฺคฺมานโส	๑๑๒/๑๔๘	โอโรโส	๑๐/๑๒๑
เอกคฺโค	๑๑๕/๑๔๘	โอรฺมพิสฺสนฺติ	๖๔/๑๘๗
เอกจินฺติตา	๑๘/๒๒๒	โอโลกมฺยา	๑๔/๓
เอกชฺโฆ	๙/๓๗๒	โอสถิ	๒๖๗/๓๔
เอกธาตุ	๒๓/๓๔๖	โอสธีว	๓๘/๒๐๔
เอกลิษา	๔๔๓/๕๔	โอหิโต	๕๑/๑๔๐

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
[ก]		กมุพลา	๑๘/๓
กกุธ	๑๑/๓๗๒	กมุम्मกัร	๗๒/๑๗๖
กขฺวจเโท	๑๑๐/๔๙๗	กมุम्मกัณ्हี	๖๖๑/๗๘
กขฺวาโสถ	๗๐/๑๒๘	กรณฺเฑ	๑๘/๔๘๗
กจฺฉปา	๑๔๔/๒๒	กรวิกา	๔๒/๖
กณฺจนโตรณ	๒๐/๓	กรุณฺณณสาคร	๓/๔๖๒
กฏฺจฺฉกัฏ	๒/๒๐๙	กฺวากุคฺฉจิจฺฉิตา	๒๑/๔
กณฺเวร	๙/๒๗๕	กสฺสํ	๔๕/๑๕๙
กณฺการ	๒๔/๒๗๗	กเพว	๒๘/๑๕๖
กณฺณิกา	๑๕๑/๒๒	กสฺปาฏียา	๒๗/๒๓๕
กตฺกัจโจ	๘๑/๑๒๙	กาณฺเปยฺยา	๑๖/๓๑๒
กตฺมฺขล	๔๓/๒๒๕	กาณฺทปิกฺขิโน	๔/๑๓๕
กตฺตการา	๘๔/๑๑	กานน	๑/๑๖๖
กตฺตรทณฺเฑ	๑๖/๔๘๖	กามกาม	๑๔/๒๗๖
กถย	๕๑๔/๕๔๖	กามโกค	๗๕/๔๘๑
กถล	๒๓/๔๘๗	กามา	๑๐๖/๑๔
กถ	๒๘๕/๓๖	กายา	๑๗๕/๑๑๗
กทมฺพ	๓๑/๒๖๙	การณฺตฺถา	๑๓๑/๑๙
กทล	๑๕๐/๒๒	การย	๑๐๒/๙๑
กทลิกณฺณ	๒/๑๒๐	การ	๘๗/๑๐๖
กนฺกมยสงฺฆมาฏ	๙/๒	การุณฺโก	๔/๒๔๖
กปฺปจ	๓๘๗/๕๓๒	กาสมาริโย	๑๖๗/๒๔
กปฺปโกฏ	๓๗๗/๕๓๐	กาสายวตฺโต	๑๒๐/๑๗
กปฺปรุกฺโข	๑๐๙/๑๓๓	กาสายวสโน	๑๑/๓๘๐
กปฺเปมิ	๕๙๐/๗๐	กาสาว	๕๘๗/๖๙
กปฺปานิ	๙๖/๑๓๑	กาสุมาริผล	๕๔/๔๗๐

ปทานุกรกโม

ปพเพ/องเก

ปทานุกรกโม

ปพเพ/องเก

[ข]

ขขชกั

๑๓/๒๗๕

คชชิตั

๓๔/๔๘๙

ขขชชา

๖๖/๘

คณนา

๒๕๕/๓๓

ขณตติตา

๕๗๘/๖๘

คณวรุตุตเม

๑๐๙/๔๙๗

ขณโท

๑๘/๑๘๑

คณสนุการโก

๖/๓๒๗

ขตติยานี

๔๐/๑๓๙

คณิกา

๔๖/๖

ขนุติยา

๕๘๓/๖๙

คณุทภทสส

๓๗/๓๒๓

ขมนี้ย

๓๖/๑๕๗

คณุโท

๑๐๗/๑๕

ขมสสุ

๕๖๗/๖๗

คตมโท

๓๑๗/๕๒๓

ขมาปย

๕๗๔/๖๘

คติปจเจทโน

๕๙/๒๓๙

ขมิตา

๕๗๑/๖๗

คติมา

๕๗/๔๑๓

ขราชินธโร

๓๙/๑๙๕

คตต

๑๔๘/๕๐๒

ขาริการ

๒๖/๑๙๓

คณตุคามโก

๕๕๕/๖๖

ขาริโย

๙๐/๑๓๐

คณฐคณธิก

๔๗/๒๗๑

ขิฑุททาสมงคิห

๑๒๐/๑๑๐

คณฐฐ

๑/๔๒๐

ขิณสัสโย

๒๖/๓๑๓

คณฐพพา

๗๖/๑๐๕

ขิณาสวา

๑๖/๒๖๗

คณฐมภิโรปย

๕๒/๒๘๑

ขิเย

๒๕๙/๓๔

คณฐมาทเน

๔๙๓/๕๔๔

เขมโต

๗๘/๑๐

คณฐมัล

๕/๓๘๗

โหม

๑๘๕/๑๑๙

คณฐมฏจ

๓๓/๔๖๖

คณฐา

๖/๑๓๕

คณฐาเวพา

๑๒/๒

คณฐิโย

๘/๓๖๔

[ค]

คคเน

๓๐๔/๕๒๒

คณุททก

๓๗/๒๓๖

คคคา

๒๕๕/๓๓

คณุทริ

๒๘๕/๓๖

คชราชาว

๒๖/๙๙

ครุพโยนี

๔๘/๑๗๒

คโช

๑๗/๙๘

ครุพา

๖๙/๑๐๔

ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก
คจู	๒๗๒/๕๑๘	โคปานสี	๒๘๔/๕๑๘
คโพ	๑๑๗/๑๗	โคปาลโก	๖๖/๔๘๐
ควสเส	๑๑๓/๔๘๘	โคปิย	๑๒๙/๑๑๑
คเวสกัม	๒๓/๙๙	โคสีสั	๒๑/๓๘๒
คหฐจา	๙๙/๑๓	โคสุชาตสนามโก	๒๑/๒๗๖
คามเขตต์	๕๑/๑๘๖	[ข]	
คามา คามัม	๕๙๒/๗๐	ขมกณจนาภา	๑๓๖/๒๐
กาหยัม	๑๒/๑๒๑	ขมมารสนุตตา	๙๙/๑๓
คิริทุคคจโร	๓๕/๓๐๖	โฆรรูป	๑/๒๘๓
คิริทุคคัม	๖๐/๒๕๔	โฆโร	๒๗๐/๕๑๘
คิริเนลลสุส	๔๓/๓๐๗		
คิริปฏณณาวา	๑๕๒/๒๓	[จ]	
คิริพุพเพ	๘๓/๔๘๒	จกกวตตัม	๔๒/๒๘๐
คิริมณฐรี	๔๓๓/๕๓๗	จกกวากา	๑๖๐/๒๓
คิทธิพนุชานานิ	๑๐๐/๑๔	จกกวากุปกฐชิตา	๔๕๖/๕๔๐
คิทธิพณชานานิ	๑๐๐/๑๔	จกขุมา	๒๘/๑๓๘
คุณคุดานิ	๔๓๔/๕๓๗	จกขุมี	๒๔/๙๙
คุดตทวารโ	๕๕๕/๖๖	จตุรงคินี	๗๑/๔๙๓
คุดติณฐริโย	๑๑๙/๑๗	จตุรงคูลา	๕๕/๔๗๘
คุดโต	๑๖๓/๕๐๔	จตุรณณหา	๓๑๙/๔๐
เคธมาปนโน	๕๓/๒๑๗	จตุสจุจัม	๔๕๐/๕๕
เคธมาปโต	๓๐/๘๒	จหนนเวทิกัม	๑๗/๒๕๙
เคธัม	๑๒๑/๑๗	จหนนัม	๒๓/๒๔๘
โคจโร	๕๙๐/๗๐	จหนนภาติกา	๓๑๗/๔๐
โคณกตถตัม	๕๘/๑๔๑	จหนนฐรา	๘๐/๑๐๖
โคปโก	๘/๒๗๕	จมปกปุปผานิ	๑๔/๓๕๑

ปทานุกรกโม

๖๐๓

ปทานุกรกโม

ปพฺพเฏอญฺเ

ปทานุกรกโม

ปพฺพเฏอญฺเ

จมฺปกา

๑๔๘/๒๒

จตุตา

๓๖/๕

จมฺมขณฺทํ

๗/๓๒๘

จณฺทวสานุคฺคา

๔๖/๒๘๐

จรฺกกา

๔๔๓/๕๔

จวาลาติ

๙/๙๘

จเรยฺย

๑๐๑/๑๔

จพฺภิณฺญา

๔๘/๒๕๒

จาตุรฺนโต

๔๑๑/๕๐

จาทยิ

๑๐๕/๑๔๗

จามริโย

๑๑๗/๔๙๘

จินฺนตฺตา

๑๐๘/๔๙๗

จาริ

๑๒๘/๑๙

[ข]

จารุทสฺสโน

๑๗๖/๕๐๖

ชคฺตี

๓๔/๓๔๐

จิตกํ

๒/๓๗๙

ชงฺฆา

๗๘/๑๐๕

จิตกปฺปชฺ

๕๒/๒๒๖

ชณฺเณ

๔๔๗/๕๔

จิตตกา

๑๗๗/๕๐๖

ชฎาชินฺธโร

๓๐๗/๕๒๒

จิตฺตพณฺรณสมฺพทฺธา

๑๐๓/๔๙๖

ชนกาโย

๑๐๒/๑๔๗

จิตฺตวสานุคฺคา

๘๗/๒๓๑

ชนาธิปา

๔๙/๑๔๗

จิตฺตสฺสฺนตาปโน

๑๑๕/๔๙๘

ชนาภิญฺ

๑๖๗/๑๑๖

จิตฺตา

๒๒/๑๖๙

ชนินฺหา

๑๓๖/๒๐

จิตฺติสฺสฺรา

๑๓๔/๒๐

ชนฺตาทมฺร

๔๖๓/๕๖

เจตนาปณฺธิหิ

๒๘/๒๖๑

ชมฺพุ

๖/๓๗๑

เจโตคฺคณสมฺมาหิโต

๕/๑๕๓

ชมฺพุมณฺทสฺส

๕๖/๕๕๔

เจโตปริยโกวิโท

๑๓๑/๑๑๑

ชมฺโพหนหา

๒๐/๓

เจสฺวิตานา

๓๗/๕

ชยปฺราชย

๓๓/๒๑๔

โจทิตโต

๑๗/๑๓๖

ชลกุกฺกุฏ

๙/๓๔๓

ชลชคฺเค

๑/๓๕๖

ชลช

๕๑/๑๒๖

[ฉ]

ฉนฺทยิ

๕๘/๑๖๐

ชลชฺชุตฺตมนามโก

๘/๔๓๘

ฉนฺตตฺถารณ

๙๓/๔๙๕

ชลชฺชุตฺตมนายโก

๒๘/๘๒

ฉนฺตตปณฺเณ

๔๔/๔๗๗

ชลติ

๑๐/๑๕๔

ปทานุกกโม	ปทุเพ/องเก	ปทานุกกโม	ปทุเพ/องเก
ชลนุโ	๑๗/๓๓๗	ชีวชีวา	๑๖๒/๒๔
ชลมชฺฌ	๓๒๗/๔๑	ชีวหิสิ	๑๓/๙๙
ชลเมขลา	๕๗/๒๒๗	ชุตินุโ	๒๙/๒๖๙
ชลลฺล	๙๓/๔๑๖	โชตยิสฺสติ	๕๐๔/๕๔๕
ชลลิสฺวา	๙๑/๔๑๖	โชติสฺ	๔๙/๒๓๙
ชลมพฺพชา	๔/๑๓๕	โชติโย	๒๖/๓๕๓
ชลิตํ	๓๗/๔๗๖	โชติโร	๒๗/๑๐๐
ชลลิสฺ	๓๒๑/๔๐	[ม]	
ชนฺติ	๓๑๙/๔๐	ฉานรตา	๓๐๕/๓๙
ชาตา	๓๒๕/๔๐	ฉาปยิสฺสติ	๕๙/๑๗๔
ชาติปฺปผํ	๖/๒๕๗	ฉาปยิ	๖๔๑/๗๕
ชาติปฺพชนา	๙๔/๒๓๑	ฉาปิตา	๑๓๙/๙๕
ชาติภททยา	๔๒/๑๓๙	ฉายโต	๔๒๓/๕๑
ชาติมเทน	๕๕๒/๖๕	ฉายิ	๑๑/๑๒๑
ชาติมา	๑๖๑/๕๐๔	[น]	
ชาติสํวฑฺฒา	๒๙/๔๙๙	ฉาณกฺกญฺจิกํ	๑๕๔/๕๐๓
ชยติ	๑๕๗/๕๐๔	ฉาณปวโร	๑๗๖/๕๐๖
ชลา	๑๒/๒	ฉาณาโลกํ	๓๐๕/๕๒๒
ชิตผนฺพิทานิ	๙๙/๑๒	ฉาติพนฺธุ	๕๗/๑๒๙
ชิตสงฺคาโม	๓๑๐/๕๒๒	ฉาติภทโท	๓๓/๓๗๖
ชินธาทุโย	๗๗/๒๓๐	ฉายเร	๓๑๙/๔๐
ชินวโร	๑๑/๒๒๑	[จ]	
ชินสาวกา	๑๕๑/๑๑๔	จปนีโย	๓๙/๔๙๙
ชินสาสนํ	๒๗๐/๓๕	จาทิ	๒๔/๑๙๒
ชินโน	๔๔๕/๕๔	จานจฺกมํ	๕๙๐/๗๐
ชีวชีวกา	๔๕๙/๕๔๐	จิตาสนฺถารกา	๔๙/๒๐๖

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
[ท]		ติภขปณฺโณ	๑๑๕/๑๑๐
ทยฺหติ	๕๘๒/๖๙	ติณสนฺถารกั	๓๓๗/๕๒๖
ทยฺหเร	๔๑๙/๕๓๕	ติณสฺสุล	๓๘/๒๗๐
ทํสสิริสเป	๑๐๘/๑๕	ติทณฺทปริธารโก	๒/๑๓๕
[ต]		ติภวนฺตคฺ	๓๖/๓๐๖
ตณฺหทขยํ	๑๒๖/๑๘	ติมิรปฺปผํ	๔/๑๙๐
ตณฺติศุคฺคาหา	๑๕๙/๒๓	ติโรกฺขณฺ	๕๓/๑๖๐
ตปฺปยิ	๓๒๕/๕๒๔	ติโรเสถ	๕๓/๑๖๐
ตมฆาตณิ	๑๑๑/๔๙๗	ติโลกศรฺโน	๑๓/๓๐๒
ตมालปฺปผํ	๒/๓๐๑	ติโลกปติ	๒๕/๑๘๒
ตโมคฺโค	๘/๑๓๕	ติโลกสรณิ	๖๙/๑๗๖
ตโมนุโท	๔๙/๒๗๒	ติวรายํ	๑๓/๒๑๑
ตมฺพปฺปผํ	๘/๒๖๖	ตฺถุจฺฆมานสํ	๒๘๐/๓๖
ตมฺพมยา	๑๔๔/๕๐๒	ตฺถุจฺฆพฺพกา	๑๖๒/๒๔
ตาเรติ	๕๘๓/๖๙	ตฺถุริยํ	๓๒/๒๒๔
ตฺถุณิ	๔๐/๑๓๙	ตฺถุวณฺณามิ	๔๗/๒๐๕
ตพากั	๑๑/๒๒๑	ตฺถุสฺติกา	๑๐๖/๑๔๗
ตาทิโน	๑/๑๕๓	ตฺถุสฺสิโต	๓๑๖/๕๒๓
ตาปสา	๔๔๓/๕๔	ตฺถุริเย	๔๐๑/๕๓๓
ตารกั	๔๑/๒๕๑	ตฺถุลิกา	๑๗๗/๕๐๖
ตารยสิ	๒/๓๔๙	เตลสขฺยยา	๑๑๘/๑๔๙
तालप्ततानि	๗/๓๐๒	เตลลํ	๒๒/๔๘๗
तालวณฺ	๓๑/๓๒๒	เตวิขฺโข	๒๒/๑๙๒
ताโส	๒๐/๓๒๙	โตสยฺนุโต	๕๗/๒๑๗
ติกฺกจฺฉโก	๙๑/๔๘๓	โตสสิโต	๔๖/๑๒๕
		โตเสสิ	๑๐/๑๓๖

ปทานุฏโกโม	ปพเพ/องเเก	ปทานุฏโกโม	ปพเพ/องเเก
[จ]		ทพฺพหนิฏโกโม	๑๒๔/๑๘
ถมโภ	๑/๓๐๑	ทพฺพหมธวิฏฏจัน	๗๖/๙
ถวิตัง	๑๓/๑๓๖	ทริปานัง	๒๖/๔๘๘
ถามพลุปปนโน	๑๒๔/๑๘	ทมกา	๒๙๖/๕๒๑
ถามเวคิโก	๓๕/๓๐๖	ทมโถ	๓๒/๒๙๕
ถาลเเก	๑๓๖/๕๐๑	ทรธัง	๑๑๕/๔๙๘
ถูปทตตัง	๑๖/๒๕๙	ทวตฺตีสวรสกขณัง	๑๕๕/๑๑๔
ถูปปุชัง	๕๕/๘๕	ทสสทสสสิกกมฺปิโก	๑๔/๑๒๑
ถูปสึขสนามกา	๘/๒๕๘	ทสณิสสเเส	๑๔๐/๕๐๑
ถูปโป	๕๗/๑๐๓	ทาจพลี	๑๒๘/๑๙
โถมิโต	๑๓/๑๕๔	ทาทพฺพกั	๗๔/๙
[ท]		ทานมททึ	๓๒/๒๓๖
ทกฺขิ	๘๓/๘๘	ทายาโ	๘๗/๑๐๖
ทกฺขิณนามุโข	๔๓๖/๕๓	ทาสกมฺมกเร	๑๐๐/๑๐๘
ทกฺขิณนารโห	๙๑/๒๔๓	ทาสทาสี	๑๓๔/๕๐๐
ทกฺขิณเณยโย	๒๙/๑๓๘	ทิชสงฺฆมา	๔๒/๖
ทณฺฑัง	๙๐/๑๒	ทิชานัง	๒/๔๓๘
ทนฺตทมโ	๒๙๔/๓๗	ทิกฺขจฺจมฺมสุขาวหัง	๙/๔๗๒
ทนฺตปริวารโ	๑๓๐/๙๔	ทิกฺขจฺจิกุคิ	๑๑๖/๔๙๘
ทนฺโต	๑๓๐/๙๔	ทิกฺขจฺจวิสุทฺถกานิ	๑๑๑/๑๖
ทนฺธา	๔๘/๘๔	ทินฺทิกภา	๑๖๑/๒๔
ทมมิตโต	๓๑๘/๕๒๓	ทิปทาทิปตี	๓๔/๑๘๓
ทยฺยหมานัง	๕๗๔/๖๘	ทิปทินฺโท	๑/๒๗๔
ทสฺสยนฺโต	๔๕๕/๕๕	ทิปทตฺตมัม	๔๕/๑๒๕
ทสฺสยิ	๒๗๖/๕๑๙	ทิปพพจกฺขุ	๕๐๑/๕๔๕
ทสฺสยวินโน	๑๙/๒๓๔	ทิปพพนยณัง	๑๕๓/๕๐๓

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
ทิพพมโย	๓๗/๕๕๒	ทุราสทา	๒๖๙/๕๑๘
ทิพพยานิ	๖/๗๙	ทุรุฏฐิติ	๗๓/๒๒๙
ทิพพโยนี	๙๓/๔๑๗	ทุรุปสงกมา	๒๗๒/๕๑๘
ทิพพวตถา	๒๘/๔	ทูลลทฐิ	๗๓/๒๒๙
ทิพพสยนิ	๑๕๙/๕๐๔	ทูลลภา	๑๓๑/๑๙
ทิพพสฺขิ	๑๑๗/๑๑๐	ทุสฺสงกหา	๙๙/๑๓
ทิพพา	๒๖/๔	ทุสฺสปุฝขิ	๘๐/๔๙๔
ทิสฺทิสฺ	๔๐๙/๔๙	ทุสฺสภณฺทานิ	๒๓/๓๓๘
ทิมทสฺสี	๖๑๙/๗๓	ทุสฺสมททิ	๔๑/๒๗๙
ทิมายุก	๑๔๙/๑๑๓	เทยฺยธมฺโม	๕๒/๒๐๖
ทิปเจตยิ	๒/๒๒๐	เทวกายา	๓๔/๒๙๖
ทิปทาเน	๑๖๐/๕๐๔	เทวคฺชฺชิต	๒๖/๓๐๔
ทิปธารเก	๑๘/๔๘๗	เทวคณฺธสฺนามา	๒๙/๒๐๓
ทิปรุขฺขา	๔๕/๖	เทวคณฺธิกั	๓๖/๔๖๑
ทิปิ	๑๖๕/๒๔	เทวดุตฺติ	๑๒/๒๕๘
ทิปโป	๔๓๒/๕๒	เทวเทว	๙/๓๔๓
ทุคฺคตฺติ	๕๕/๔๗๐	เทวนาคา	๖๕/๑๐๔
ทุจฺจขิ	๓๒/๔๘๘	เทวปฺตฺโต	๒๑/๒๖๗
ทุชฺชโย	๑๓๔/๑๕๑	เทวภูโต	๑๔/๓๕๘
ทุฏฺฐวิโส	๕๘๑/๖๙	เทวมานุส	๘/๓๐๒
ทุทฺธโร	๕๗/๕๕๔	เทวรราชา	๓๑/๒๒๔
ทุปฺปภาตํ	๗๓/๒๒๙	เทวโล	๖/๓๔๙
ทุมนิสฺสิตา	๔๐/๒๑๕	เทวลภูจิปฺภิกฺกาคํ	๑/๓๐๑
ทุมฺหโร	๑๑/๑๗๙	เทวโลกา	๙๙/๑๐๘
ทุมมา	๑๔๖/๒๒	เทววณฺณิ	๕/๓๔๙
ทุมฺมน	๔๙/๘๔	เทวสกฺกตํ	๒๙/๓๓๑

ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺเก
เทวสฺงฺเข	๖๐๑/๗๑	ธมฺมวิริ	๔/๒๔๖
เทวสฺวหโย	๙๑/๑๔๖	ธมฺมวิเสสทสฺสี	๑๓๒/๑๙
เทวโสภกยํ	๖๑/๑๖๑	ธมฺมวฺฏฺฐิจิยา	๘๓/๔๑๖
เทสฺนาภุสฺโส	๒๙๘/๕๒๑	ธมฺมโสถํ	๑๑๖/๑๔๙
เทสฺยิ	๓๘๐/๕๓๑	ธมฺมาภิสฺมโย	๗๑/๑๘๘
เทหิ	๕๔/๗	ธรณฺรूपาทป	๓๔/๒๒๔
โทยมนสฺสํ	๕๐/๔๑๒	ธรณฺรฺหา	๓๑๕/๓๙
โทวาริโก	๑/๔๘๕	ธฺสิโต	๖๑/๑๒๗
โทยโมหคฺคิ	๑๑๖/๔๙๘	ธาติโย	๘๗/๒๓๑
โทยโ	๖๑/๑๒๗	ธาตุมเรหิสี	๘๖/๑๐๖
[ฐ]		ธาตูปฏฺฐาเน	๒๕/๓๔๖
		ธาเรมิ	๕๘๙/๖๙
ธชา	๑๐๓/๑๐๘	ธิติมา	๕๗/๔๑๓
ธญฺญวติยา	๖๕/๒๔๐	ธิติวิริยวา	๑๐๕/๔๙๗
ธญฺญานิ	๑๑๖/๑๖	ธึมา	๑๓๖/๑๕๑
ธนฺธญฺญานิ	๔๔/๑๒๕	ธึรา	๘๓/๑๐
ธนํ	๒๖๗/๓๔	ธฺตรตา	๓๐๗/๓๙
ธมฺมกรฺรุตฺตเม	๑๑๘/๔๙๘	ธฺตฺโต	๖๗/๔๘๐
ธมฺมกรฺร	๓๑๗/๕๒๓	ธฺปกนฺโท	๑๗/๒๕๙
ธมฺมจกฺกํ	๖๘/๔๙๒	ธฺเปสี	๑๗/๓๔๔
ธมฺมทวารวិวนํ	๑๕๕/๕๐๓	ธฺมเกตุโน	๖๑/๒๙๙
ธมฺมธฺร	๑๑๔/๑๖	ธฺมเนตฺเต	๑๘/๔๘๗
ธมฺมนิมนฺนิโต	๑๐/๑๒๑		
ธมฺมนฺจฺฉนฺนิสํวํ	๒๖๘/๕๑๘		
ธมฺมปริยายํ	๘๒/๑๐	[น]	
ธมฺมมฺตฺตมํ	๒๘๘/๓๗		๑๑๒/๔๙๗
ธมฺมราชา	๔/๒		๓/๒๔๖

ปทานุกรกโม	ปพฺพេ/องฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพេ/องฺก
นงฺคฺลา	๖๑/๘๖	นาฏฺเฏ	๑๑๓/๔๙๘
นตฺจฺโค	๑/๑	นาทิตฺโต	๖๒๐/๗๓
นตฺถกั	๒๖/๔๘๘	นานาทิกฺขจฺจ	๒๗๓/๓๕
นทิกกา	๑๔๒/๒๑	นानารตฺนปทฺธิชฺเชเต	๖๔/๔๘๐
นทิจฺจรา	๑๖๐/๒๓	นानาวณฺณ	๒๓/๓๓๘
นทิตฺตํ	๑๖๙/๑๑๗	นาภิชา นามิ	๕๕/๔๗๐
นทฺธิชนโก	๕๗/๑๒๖	นายโก	๒๕/๑๘๒
นปฺปมชฺชิตฺตํ	๒๙๐/๓๗	นาวิโก	๖๒๘/๗๔
นภา	๕๗/๗	นิกฺกุกฺโข	๑๑๒/๑๖
นภั	๕๗/๒/๖๘	นิกฺขมึ	๔๘/๑๘๖
นมฺมสฺสณ	๘๑/๑๐	นิกฺคณฺณทฺธิปฺปฬ	๒๒/๓๑๓
นโม	๘๖/๒๔๒	นิจฺจกาลิกั	๑๘๒/๕๐๗
นรนาโรโย	๒๙๗/๕๒๑	นิจฺจมาเปสฺสาม	๕๖๒/๖๖
นรสารถิ	๓๐/๓๑๔	นิตฺทิกฺกโ	๕๘/๔๗๙
นราธิโป	๒๗/๓๓๐	นินฺนาโท	๒๖/๑๕๖
นราสภั	๕๖/๒๑๗	นิปโก	๖๒/๑๒๗
นลาตฺนตํ	๒๗๗/๕๑๙	นิปตึ	๔๔/๑๘๕
นุหปิตะ	๑๑๓/๔๙๘	นิปฺปนเวทินิ	๑๕/๓๒๙
นหารุโว	๑๕๙/๕๐๔	นิปฺปิปาโส	๑๑๒/๑๖
นพกาโร	๑๔/๓๓๗	นิปฺพพาเปสิ	๕๗/๕/๖๘
นพมालั	๓๗/๒๑๔	นินฺมมกฺโข	๑๑๒/๑๖
นาคเกตฺตกา	๓๘๗/๕๓๒	นินฺมิตา	๕๖/๒๖๓
นาคทานั	๒/๓๑๘	นินฺยามั	๑๑๑/๑๖
นาคปฺปฬ	๔๒/๒๗๑	นินฺรตฺถกั	๗/๕๔๘
นาคเสฏฺฐโ	๑/๓๑๘	นินฺราสโย	๑๑๒/๑๖
นาโค	๑๐๒/๑๔	นินฺรปฺธิ	๒๘/๒๔๙

ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺเก
นิโรโธ	๒๘๖/๓๖	ปัจจุเวกขามิ	๕/๙๗
นิลุโลสุโป	๑๑๒/๑๕	ปัจจุปฏฺฐิโต	๒๐/๒๒๒
นิวาสีหิ	๑๓/๒๑๑	ปัจจุเจกชิณา	๑๓๓/๒๐
นิวิฏฺฐํ	๑๑๓/๑๖	ปชา	๔๕/๑๓๙
นิเวทยุํ	๕๑/๗	ปชฺชลิโต	๕๕๘/๖๖
นิสภานานิยํ	๑๑/๓๗๒	ปชฺฌมายิ	๖/๕๔๘
นิสเสนี	๙/๒๘๔	ปญฺจานิสังเส	๑๐๙/๔๙๗
นิสาเมมิ	๑๓๕/๕๐๐	ปญฺชลิกา	๔๘/๖
นิจโยนินิ	๕๗๗/๖๘	ปญฺชลิกตา	๕๖๖/๖๗
นีปา	๑๔๘/๒๒	ปญฺณายนุโต	๒๕๘/๓๓
นุทฺตรโก	๕๕๖/๖๖	ปญฺณายิสฺสติยํ	๒๕๑/๓๓
นุปฺปชฺชเต	๔๔๕/๕๔	ปฏิกุฏฺฐิโก	๑๕/๔๓๙
เนมิตฺตตา	๘๓/๒๓๐	ปฏิกุคฺโค	๖๒/๑๔๒
		ปฏฺฐิขคฺคสนามโก	๒๙/๓๖๗
		ปฏฺฐิทาวนฺติ	๑๔๕/๕๐๒
	[ป]	ปฏฺฐิปชฺชนฺตํ	๒๖/๔๗๔
ปกมฺปถ	๕/๒๒๐	ปฏฺฐิปาทิโต	๕๗๘/๖๘
ปกาสิเต	๖๒๔/๗๓	ปฏฺฐิพนฺธจิตฺโต	๙๓/๑๒
ปกิตฺตติ	๓๒๑/๕๒๔	ปฏฺฐิภาณวณฺตํ	๑๑๔/๑๖
ปกิตฺเตสิ	๔๓๕/๕๓	ปฏฺฐิภาโณ	๑๑๖/๑๑๐
ปกฺขิตฺตตา	๔๑๖/๕๐	ปฏฺฐิมุกขามิ	๑๑๐/๑๐๙
ปกฺขิสฺสงฺโม	๔๖/๒๓๗	ปฏฺฐิลจฺจติยํ	๑๐๓/๔๓๒
ปกฺขี	๑๑๓/๔๓๔	ปฏฺฐิลทฺธมคฺโค	๑๑๑/๑๖
ปกฺคหิตมโน	๑๐๕/๔๙๗	ปฏฺฐิลภามิ	๑๒๔/๔๙๙
ปฆฺฏฺฏฺเณติ	๔๑๖/๕๐	ปฏฺฐิวาเรหิ	๓๒๔/๔๐
ปัจจุพฺพยา	๒๘๙/๓๗	ปฏฺฐิสงฺขารสวฺหยา	๖/๑๙๙

ปทานุกรกโม	ปพฺพพงฺก	ปทานุกรกโม	ปพฺพพงฺก
ปฐิสมภิกขา	๑๘๘/๑๑๙	ปตฺถยณฺตนา	๘๗/๑๑
ปฐิสลฺลณฺนคฺรฺก	๒๗๒/๕๑๘	ปตฺถยิ	๔๕๙/๕๖
ปฐิสลฺลณฺนคฺจโร	๔๔๒/๕๓๘	ปถาวิน	๖๗/๘
ปฐิสลฺลนํ	๑/๑๒๐	ปตฺติกา	๔๒๘/๕๓๖
ปจวี	๖๑/๒๒๗	ปทโก	๖๖/๒๔๐
ปจวีทฺตฺตฺก	๕๔/๒๓๘	ปทกฺขิณนา วตฺตนา	๖/๓๐๑
ปจวีสทิส	๓๑๖/๓๙	ปทกฺขิณนา	๖๒/๑๘๗
ปณินท	๒๖/๒๑๓	ปทมนฺตฺตฺร	๖๑๑/๗๒
ปณฺต	๔๒๐/๕๓๕	ปทมนฺตฺก	๒๘๙/๓๗
ปณฺตฺตฺตฺตฺร	๑๘/๓	ปทวีกฺกมา	๔๙/๒๓๘
ปณฺตฺตฺตฺก	๓๔/๓๕๔	ปทสทฺท	๔๒๓/๕๓๖
ปณฺตฺตฺตฺตฺตฺร	๑/๓๗/๑	ปทสทฺตมิ	๔๒๓/๕๑
ปณฺตฺตฺตฺตฺตฺก	๔๒๕/๕๓๖	ปททิโป	๘๐/๑๐๖
ปณฺตฺตฺตฺตฺตฺร	๔๕/๒๐๕	ปทฏฺกจฺจิตฺโต	๒๔/๒๒๓
ปณฺตฺตฺตฺตฺต	๑/๙๗	ปทฺตฺตฺตนา	๑๔๔/๕๐๒
ปณฺตฺตฺตฺต	๓๘/๒๗/๙	ปทฺตฺตนา	๑๘๑/๕๐๗
ปตฺตฺตฺตฺต	๕๘/๑๖๐	ปทฺตฺตปฺปฺตฺต	๔๙/๑๘๖
ปตฺตฺตฺต	๖๔/๒๒๘	ปทฺตฺตปฺปฺตฺตนา	๕๕/๑๙๗
ปตฺตฺตฺต	๑๓๕/๒๐	ปทฺตฺตฺตฺตนา	๘๖/๑๔๕
ปตฺตฺตฺต	๑๓๔/๕๐๐	ปทฺตฺต	๑๐๙/๑๕
ปตฺตฺต	๒๐/๓๔๕	ปทฺตฺตฺตฺตนา	๔๔๖/๕๔
ปตฺตฺตปฺปฺตฺต	๒๔/๔๘๗	ปทฺตฺตฺตฺตตฺต	๕๙๖/๗๐
ปตฺตฺตโก	๘๔/๔๘๒	ปทฺตฺตฺตฺต	๓๕/๘๓
ปตฺตฺตปฺปฺตฺต	๒๓/๔๖๕	ปทฺตฺตปฺปฺตฺตตฺต	๕๑/๒๗/๒
ปตฺตฺต	๗๔/๙	ปทฺตฺตปฺปฺตฺตตฺต	๒๑/๔
ปตฺตฺต	๕๕๒/๖๕	ปทฺตฺตตฺต	๑๕/๑๓๖

ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องฺก
ปรัลิตา	๗๑/๑๒๘	ปรมการิ	๒๓/๓๘๒
ปธานวา	๑๒๖/๑๘	ปรามญฺโจ	๓๑/๑๗๐
ปธานิ	๖๔/๑๖๑	ปรมตฺถทสฺสี	๑๓๔/๒๐
ปนาโท	๓๐/๕๕๑	ปรมทูลลภา	๙๒/๔๘๓
ปนิชฺฐาม	๕๗/๒๙๙	ปราชโย	๔๗/๔๙๐
ปนฺเถ	๕๘๗/๖๙	ปริกิณฺโณ	๖๙/๘๗
ปปญฺเจ	๘๙/๑๒	ปริกฺขารานิ	๘/๔๘๖
ปปตี	๑๑/๒๖๖	ปริกฺขิตฺโต	๑๕/๒๑๑
ปมุสฺสนฺติ	๓๒๒/๔๐	ปริกฺขิเป	๖๘/๑๒๘
ปพฺพชิ	๒๖๘/๓๔	ปริกฺขิณา	๗๓/๑๘๘
ปพฺพชิสฺสติ	๖๒๔/๗๓	ปริโคปิย	๑๓๐/๑๑๑
ปพฺพเตยฺยา	๖/๑๓๕	ปริจเร	๔/๕๔๘
ปพฺพมคฺคิ	๔/๓๔๒	ปริจฺจชิ	๕๐/๔๗๘
ปพฺพการุญฺญิ	๒๙/๕๕๑	ปริณฺณาย	๖๒๕/๗๔
ปพฺพการิ	๑๑๒/๙๒	ปริโตสิโต	๑๓/๓๐๒
ปภสฺสฺรานิ	๑๐๔/๑๔	ปริทาหิ	๔๐๕/๕๓๔
ปภา	๑๖/๑๕๔	ปริทีเปนฺโต	๑๒๑/๔๓๕
ปภาวโร	๕/๓๑๐	ปริเทวนา	๔๒๙/๕๓๖
ปภาวิตา	๒๕๕/๓๓	ปริพฺพพาชา	๔๔๓/๕๔
ปภาสยฺ	๔๐๗/๔๙	ปริโภคานิ	๑๓๔/๕๐๐
ปภินฺนา	๕๕๓/๖๖	ปริมฺชฺชโก	๖/๓๗๙
ปมตฺตํ	๑๑๓/๑๖	ปริเยสฺเสยฺย	๒๖๗/๓๔
ปมัท	๘๐/๑๐	ปริวชฺชเยถ	๑๑๓/๑๖
ปโมจฺน	๕๑๔/๕๔๖	ปริวเวเรนฺติ	๓๐๘/๓๙
ปริกิจฺจตฺตกิจฺจานิ	๒๙๔/๕๒๐	ปริสา	๑๑๐/๑๓๓
ปรุกฺขโต	๓๙/๒๗๐	ปริสฺสฺยานิ	๙๘/๑๓

ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺเก
ปริสฺสสาวเน	๑๑๘/๔๙๘	ปาฏฺฐลิปฺปํ	๒๗/๓๔๖
ปริพาหํ	๓๐/๑๕๖	ปาจิโก	๔๕๙/๕๖
ปริพาโหปสนฺติยา	๓๑/๓๒๒	ปาณิกมฺมํ	๒๖/๒๖๐
ปโรธโก	๖๖/๒๕๕	ปาทปา	๒๐/๑๒๒
ปลฺลงฺกมาภชฺฐํ	๓๐/๕	ปาทปฺปญฺจนี	๕๑/๘๔
ปลฺลงฺกา	๑๗/๔/๕๐๖	ปาทปฺปุตฺตมํ	๙/๒๖๖
ปวกุขามิ	๕๗/๖/๖๘	ปาทโลโล	๑๑๙/๑๗
ปวตฺตโก	๖๗/๑๖๒	ปาทุกาโย	๑๖/๔๘๖
ปวตฺตผลํ	๔๒๑/๕๓๕	ปานีโยคํ	๓๙๗/๕๓๓
ปวทิสฺสนฺติ	๑๓/๙๘	ปาปํ	๑๑๓/๑๖
ปวนํ	๑/๑๖๖	ปาโมชฺชํ	๒๒/๒๔๘
ปวราวยา	๓๙/๑๓๙	ปายสํ	๒๗/๒๓๕
ปวโร	๓/๒๔๖	ปารญ	๑/๒๓๒
ปวาฬฺสา	๑๑/๒	ปารินฺตตฺกปฺปผาณิ	๗/๓๘๐
ปวารยํ	๔๕/๔๙๐	ปารินฺตโต	๑๒๐/๑๗
ปวิฏฺโฐ	๕๑/๑๙๗	ปาวารเก	๑๗๘/๕๐๖
ปสนฺนจิตฺโต	๒/๗๙	ปาสาณสฺกขรา	๗๙/๔๘๒
ปสฺสึสาม	๑๐๓/๑๔	ปาสาทิโก	๒๗/๙/๓๖
ปสาทยํ	๔๓๗/๕๓	ปาหุณฺกา	๔๓๐/๕๓๖
ปสาเรมิ	๕๙/๘	ปิฏฺฐิจิทุกฺขํ	๙๐/๔๘๓
ปสฺสทฺทพฺพรถํ	๔๖/๓๒๔	ปิฏฺฐากาภิสํ	๒๑/๔๘๗
ปหิตฺตโต	๖๒๕/๗๔	ปิณฺฑจาร์	๒๘๑/๓๖
ปหฺมุตฺถนธณฺณวา	๔๔๑/๕๕	ปิณฺฑปาโต	๔๖/๑๕๙
ปสฺสุกฺกํ	๙/๑๗๙	ปิณฺฑิการํ	๑๙/๓๐๓
ปการํ	๔๖๕/๕๖	ปิตฺตจฺนโน	๕๕/๔๗๘
ปาจินามุโข	๒๖/๓๗๔	ปิปาสิ	๑๐๘/๑๕

ปทานุทโกโม	ปพเพ/องฺเ	ปทานุทโกโม	ปพเพ/องฺเ
ปิปปฺผลิ มริจานิ	๑๕/๔๘๖	ปุปฺพทามิ	๘๒/๑๐๖
ปิปปฺผล	๑๙/๔๘๗	ปุปฺพพนฺติ	๓๐๐/๓๘
ปิยงฺคฺกา	๓๘๙/๕๓๒	ปุปฺพผกฺโข	๑๗/๒๔๘
ปิยวิปฺปโยคํ	๙๗/๑๓	ปุปฺพมณฺหาป	๕๘/๔๙๑
ปิยาลํ	๒๗/๓๓๙	ปุปฺพผวสุโส	๖๓/๑๘๗
ปิณฺฑกฺข	๑๐/๒๔๗	ปุปฺพผวฺจฺจิ	๔๗/๒๐๕
ปิโลตฺติกํ	๖๖/๔๘๐	ปุปฺพผสฺสณฺถริ	๒๐/๓๖๖
ปิสาโจ	๑๖/๓๗๓	ปุปฺพผสิตฺถิ	๒๗/๔๘๘
ปีตํ	๕๘๒/๖๙	ปุปฺพผหตฺถิ	๑๔/๒๑๑
ปีติอุปฺปาทเนน	๓๒/๒๑๓	ปุปฺพผาภิกิณฺณา	๓๙/๖
ปีติสณฺขณโน	๔๓/๒๒๕	ปุปฺพผิโย	๓/๑๗๘
ปุณฺณกมฺมปภาวิตา	๑๓๑/๑๕๐	ปุพฺพกมฺมํ	๔๐๕/๔๙
ปุณฺณกมฺมสมฺภวโน	๓๑/๑๓๘	ปุพฺพพฺกโม	๔๓/๓๗๗
ปุณฺณกฺเขตฺตํ	๕๘๐/๖๘	ปุพฺพจฺฉินฺ โส	๕๑/๒๕๒
ปุณฺณปาปปริกฺขีโน	๙๕/๔๘๓	ปุริสาชณฺณ	๑๒๙/๙๔
ปุณฺณผลํ	๕๑/๗	ปุริสฺสุตฺตโม	๑๕/๔๗๓
ปุณฺณกํ	๗๓/๑๒๘	ปุริโก	๙/๓๓๖
ปุณฺณกปฺปชโก	๒๙/๔๕๒	ปุพฺพินปุพฺพิโย	๘๙/๒๔๓
ปุณฺณทริกฺขผลานิ	๗๖/๒๔๑	ปุณฺณทรมเม	๒๘๑/๕๑๙
ปุณฺณทริกฺขโมหิโต	๕๑/๒๗๒	ปุชฺชาโยคฺคํ	๓๐/๓๐๕
ปุณฺณทริกา	๓๘๘/๕๓๒	ปุชฺชารหิ	๔๔๕/๕๔
ปุณฺณพภโว	๓๔๘/๕๒๗	ปุรยामหิ	๓๘/๕๕๒
ปุปฺพคณฺหา	๔๙๔/๕๔๔	เปกฺขมาโน	๙๒/๑๒
ปุปฺพจฺจโกฏฺฐกํ	๑๑/๓๖๔	เปตฺตติกํ	๑๗๒/๑๑๗
ปุปฺพจฺจตฺตํ	๓๗/๘๓	เปมํ	๙๗/๑๓
ปุปฺพจฺจนฺ	๖๓๓/๗๕	โปกฺขรณฺโณ	๔๐/๖

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
โปกขรณี	๔๕๖/๕๔๐	พนรุชชีวกา	๑๕๗/๒๓
โปกขรปตตะเก	๑๓๘/๕๐๑	พนรุหมติยา	๕/๓๓๕
โปกขรรรณ	๕๑/๑๙๗	พยุคฆรรษา	๒๖/๙๙
โปกขรสาตกา	๑๖๑/๒๔	พยุคฆุสรม	๒๑/๓๒๑
โปฏฐสีสา	๑๖๓/๒๔	พยากรี	๖๕/๔๘๐
โปตถทาน	๒๔/๓๖๖	พยาริโก	๒๖๗/๓๔
โปริส	๑๕๐/๑๑๔	พยามปโปโก	๑๓/๒๓๓
โปโล	๓๒/๑๓๘	พยารโฏ	๕๑/๒๐๖
[ผ]		พรมจาริโน	๕๖๔/๖๗
		พรมญญา	๖๒๔/๗๓
		พรมพนรุ	๔๑/๑๒๔
		พรมโลก	๒๖๙/๓๕
ผลก	๑/๓๓๕	พรมหา	๑๖/๑๙๒
ผลฐา	๓๐๘/๓๙	พรมโณ	๖๕/๒๔๐
ผลปีเจ	๒๔/๔๘๗	พลวา	๑๔๑/๕๐๑
ผลลาภิน	๕๘๐/๖๘	พลินาโค	๑๔/๙๘
ผลสมมุติโน	๓๐๘/๓๙	พลิสาทโก	๕๕๘/๖๖
ผลเหตุโก	๒๐/๓๙๐	พลุคฤตา	๑๕/๒๔๗
ผล	๓๘/๔๗๖	พหุหมมกายา	๑๓๔/๒๐
ผลิกา	๘/๗๙	พหุสสุต	๑๑๔/๑๖
ผารุสภผลานิ	๖/๓๗๑	พาลา	๑๓๗/๒๐
ผาลเย	๒๗/๒/๓๕	พาทิรเก	๒๗๐/๓๕
มุลลิตโต	๔๐๔/๔๙	พาทุ	๑๐/๕๕๙
มุเสยโย	๕๑/๔๗๘	พิพโพหน	๒๑/๔๘๗
มุสโส	๒๘/๒๗๘	พิมพิชาลา	๑๔๙/๒๒
[พ]		พิลี	๕๘/๒๑๗
พนุณ	๔๖/๔๗๗		

ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก
พีชสมปทา	๔๑๒/๕๓๔	[ก]	
พุทฺธเชตฺตา	๖๙/๙	ภกฺขา	๕๙/๙
พุทฺธจรีตํ	๘๒/๑๐	ภคินีมาลา	๑๔๙/๒๒
พุทฺธญฺปิ	๕๔/๑๐๓	ภตฺตเก	๑๑๓/๔๙๘
พุทฺธธมฺมา	๘๒/๑๐	ภยเกรวํ	๒๐/๓๒๙
พุทฺธปริสา	๔๔๙/๕๔	ภยเวรสมปฺปิโต	๗/๒๖๖
พุทฺธปฺปชํ	๑๕/๓๓๗	ภยํ	๑๐๕/๑๕
พุทฺธปฺปชา	๘๓/๑๖๔	ภยานโก	๓๔/๓๖๑
พุทฺธภูมึ	๕๙๖/๗๐	ภยาภาโว	๑๓๐/๕๐๐
พุทฺธเวสํ	๓๖/๒๕๐	ภารณฺหกา	๑๖๔/๒๔
พุทฺธสมฺมโต	๑๖๑/๕๐๔	ภลฺลตํ	๕๔/๒๑๗
พุทฺธเสฏฺฐิ	๘๔/๒๔๒	ภวณํ	๔๑๓/๕๐
พุทฺธา	๘๑/๑๐	ภวนิมิตฺตา	๔๑/๒๖๒
พุทฺธานุภาวํ	๖๒/๒๒๘	ภวนฺตโค	๓๑๗/๕๒๓
พุทฺธานุสาสนึ	๗๘/๑๐	ภวพฺพณํ	๘๒/๑๒๙
พุทฺธาปทานานิ	๕/๒	ภวโยนีสุ	๖๖/๑๔๒
พุทฺธาภา	๔๒/๒๒๕	ภวสํสารโมจนํ	๓๐๒/๓๘
พุทฺธิมนฺโต	๒๐/๑๒๒	ภวภเว	๑๑๐/๔๙๗
เพลฺลว	๓๘๙/๕๓๒	ภาคีรีถึ	๒๕๕/๓๓
เพลฺลํ	๖/๓๗๑	ภากฺกโร	๒๖๙/๓๕
โพชฌนฺโต	๖๗/๔๙๒	ภาวเนยฺยํ	๙๔/๑๔๖
โพธิปฏฺธิเย	๒๖๖/๕๑๗	ภิกฺขุ	๑๘/๑๘๑
โพธิปฺปชํ	๓๙/๓๓๒	ภิตฺติขีเล	๖๔/๑๘๗
โพธิมุตฺตมํ	๓๒/๒๒๔	ภินฺนุเทยฺยํ	๕๖๘/๖๗
โพธิเวที	๒๖/๒๖๐	ภิสฺมพาลํ	๓๐/๑๗๐

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องฺเก
ภิสโย	๑๗/๕/๕๐๖	มณิธาล	๙๙/๔๙๖
ภิมรโธ	๑๓/๓๑๑	มณิปปภาสนามกา	๑๓/๒๕๙
ภุมมฏฐา	๗/๒	มณิมุตติกวาลูกา	๔๖๐/๕๔๐
ภุมมา	๓๓/๑๒๓	มณิเวโรจนา	๑๙/๓
ภูตคโณ	๓๕/๒๗๐	มณฺฑปฏฐมมูลเก	๓๔๗/๕๒๗
ภูมิปาโล	๓๘/๑๓๙	มณฺฑป	๔๔๙/๕๓๙
ภูริปณฺโณ	๒๐/๒๔๘	มตฺติก	๑๙/๙๙
ภารี	๑๒๗/๑๑๑	มถนฺติ	๑๐๖/๑๕
ภารณฺทกา	๑๖๔/๒๔	มรฺกกา	๑๖๗/๒๔
ภาสทฺธ	๘๗/๑๑	มรฺกทฺเท	๒๕/๒๙๔
โภคสมปตฺติ	๑๕๗/๕๐๔	มรฺกเตล	๔๘๙/๕๔๔
โภโค	๒๑/๑๕๕	มรฺกผาณิตา	๒๘/๔
โภชย	๘๘/๘๙	มรฺกธา	๑๐๖/๑๕
		มรฺกฐโส	๓๔๔/๕๒๖
		มรฺกฐทฺธา	๖๕/๘
		มรฺกฐิตฺเต	๒๒/๔๘๗
		มรฺกฐา	๗๒/๑๐๕
		มรฺกฐาธิปา	๔/๓๗๙
		มรฺกฐสฺสทฺธ	๒๕๐/๓๓
		มรฺกฐมา	๑๐๖/๑๕
		มรฺกฐโร	๑/๒๓๒
		มรฺกฐปท	๓๐/๑๐๐
		มรฺกฐปารกฺ	๘/๑๕๔
		มรฺกฐาลกา	๓๒๕/๔๐
		มรฺกฐา	๙/๔๔๙
		มรฺกฐารโม	๔๖๗/๕๖

[ม]

ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก
มยุรโกณจาภิรุธา	๔๕๘/๕๔๐	มหามลลชนา	๕๕/๒๙๘
มยุรา	๑๖๒/๒๔	มหามุณี	๔๓๕/๕๓
มลหาริโน	๑๙/๔๘๗	มหาเมโฆ	๒๖/๑๕๖
มหนฺตรมมา	๑๓๔/๒๐	มหารตนสณฺจโย	๔๑๙/๕๐
มหนฺธกาปิหตา	๑๓๕/๑๑๒	มหารโธ	๔๔/๒๗๑
มหพฺพโล	๔๖/๓๓๓	มหารุจิ	๙/๒๐๐
มหาอิสฺสิ	๑/๓๗๑	มหาวนํ	๒๖๕/๕๑๗
มหากถิ	๙๙/๔๑๘	มหาวิตุถาริกํ	๖๐/๑๘๗
มหากาพา	๑๖๓/๒๔	มหาสมุทฺโทวภูโขฬโก	๔๓๙/๕๓๗
มหาโฆโส	๒๐/๒๒๒	มหาสยนมณฺฑิตา	๖๑/๑๘๗
มหาชาติสฺสโร	๑/๒๘๓	มหาสิขา	๒๐/๑๙๒
มหาชฺฐติ	๕๗/๔๑๓	มหาสินฺธุ	๓๑/๓๖๘
มหาตมปฺนุทโน	๗๒/๑๒๘	มหิทฺธิกา	๑๑/๒๗๕
มหาเตโช	๒๕/๓๘๒	มहीं	๓๑๗/๔๐
มหาถุปฺมโห	๒๑/๒๖๐	มहींปติ	๑๘/๓๘๙
มหานาโค	๑๐๙/๑๔๘	มเหสี	๘๔/๑๑
มหานาโท	๕๙๙/๗๑	มโหฆมานํ	๙๙/๙๐
มหานิลํ	๖๓/๑๐๔	มาตงฺควารโณ	๑/๓๘๗
มหานุกาโว	๒๒/๑๙๒	มาตงฺกา	๑๖๕/๒๔
มหาปตาโป	๒๓/๓๑๓	มาตฺตฺตฺตฺจณี	๕๑/๔๑๒
มหาปฺปคคณ	๕๑/๒๐๖	มาตฺตฺตฺตฺจฺจณโก	๑๐๖/๑๐๙
มหาปฺปชฺ	๖๔/๔๑๔	มานคฺคิ	๑๑๖/๔๙๘
มหาพลโล	๖๒๒/๗๓	มานกฺกฺโข	๔๔๕/๕๔
มหาโพธิมโห	๑๓/๓๘๙	มานสิ	๑๕๐/๕๐๓
มหาภูตคณาลโย	๙๗/๒๔๔	มานโน	๖๑/๑๒๗
มหาภโก	๑๗๓/๕๐๖	มาปเย	๔๖๐/๕๖

ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺเก	ปทานุกรกโม	ปพฺพ/องฺเก
มาลา	๕/๒๘๓	มุนิ	๔๓/๔๗๗
มาลาภาโร	๒๔/๒๑๒	มฺรชวาทโก	๓๐/๒๙๕
มาลหตุถุ	๔๘/๒๑๖	มฺพาลิโย	๑๕๖/๒๓
มาลิโก	๑๓/๒๑๑	เมตฺตจิตฺตตปฺสฺสิโน	๖/๓๑๘
มาลุตนามกา	๔๕/๒๑๕	เมตฺตจิตฺโต	๕/๓๑๐
มาลฺวปฺปฺพานิ	๒๗/๓๖๗	เมตฺตาทากรุณฺสญฺญโต	๓๑๕/๕๒๓
มาฬิ	๔๕/๒๘๐	เมทนี	๕๗/๒๒๗
มิกเกตุสนามโก	๔๖/๑๘๕	เมรุ	๓/๒๔๖
มิดรธา	๖/๑๙๐	โมจยิ	๑๕๒/๑๑๔
มิดรธาวิสมฺภิโต	๑๑/๑๕๔	โมทหิ	๑๑/๓๖๔
มิดลฺลฺทฺโร	๑/๓๔๒	โมนยฺยสมฺปฺนนา	๓๐๕/๓๘
มิดสงฺฆิ	๓๖/๑๗๑	โมรหตุเถ	๑๑๗/๔๙๘
มิเนลปฺปฺผิ	๖/๓๑๐	โมหนฺรการปฺกฺขณฺโน	๗/๑๓๕
มิโค	๙๕/๑๓	โมโห	๖๑/๑๒๗
มิตภาณิ	๗๗/๑๔๔		
มิตฺตฆาตโก	๔๐/๓๕๕	[ย]	
มิตฺตา	๑๓๑/๑๙	ยกฺขโยนํ	๗๒/๒๒๙
มิพฺพหฺมกฺขิตํ	๕๘๗/๖๙	ยกฺขา	๗๒/๑๐๕
มฺขตฺตฺตฺตฺต	๕/๔๓๘	ยถาญฺจธา	๔/๑๓๕
มฺขปฺจฺจนํ	๑๔๗/๕๐๒	ยถาภิรณฺตํ	๑๐๙/๑๕
มฺขโลทรนํ	๒๖/๔๘๘	ยถิจฺจนํ	๑๔๖/๕๐๒
มฺกฺขโรหิตา	๑๔๕/๒๒	ยโถธิกาณิ	๑๑๖/๑๗
มฺกฺตฺตาชาลปฺริกฺขิตฺตา	๓๖/๕	ยนฺตํ	๔๒๔/๕๑
มฺกฺกิตฺโต	๑/๓๔๙	ยมกา	๗๐/๙
มฺกฺโก	๑๗๖/๕๐๖	ยสวา	๑๔๑/๕๐๑
มฺกฺกสมฺพฺสฺสา	๕๕/๔๗๘	ยสฺสฺสินํ	๖๐/๑๔๑

ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุยกโม	ปพเพ/องเก
ยโส	๑๑๖/๑๑๐	รสีชาล	-๗๐/๙
ยสสุตริการ	๒๖๔/๓๔	รากฤติ	๑๑๖/๔๙๙
ยาจโยโค	๒๖/๒๔๙	ราครตโต	๓๐/๘๒
ยานกาโร	๓๗/๒๖๒	ราโค	๖๑/๑๒๗
ยานา	๖๑/๘	ราชสตา	๑๗/๒๑๑
ยาปน	๖๐๒/๗๑	ราชา	๑๐๒/๑๔
ยัญจุกาโม	๒๗/๒๓๕	ริตตกา	๓๗๗/๕๓๐
ยุตตจาโค	๓๑๕/๕๒๓	รณณมน	๕๕๗/๖๖
ยูธา	๑๕/๙๘	รุหนติ	๓๑๕/๓๙
โยชน	๔๒๘/๕๒	รูปมยา	๗๒/๘๗
โยนี	๔๓/๘๓	เรณ	๖๕/๒๑๘
[ร]		เรณวดี	๗๕/๘๗
		โรปีโต	๔๖/๑๕๙
		โรมโส	๓๒/๓๓๑
รกุขโส	๑/๒๘๓	โรหิจจา	๑๖๔/๒๔
รโชนลล	๙๐/๔๙๕		
รชเชยยุ	๑๕๑/๑๑๔	[ล]	
รฐจ	๑๐๒/๑๔		
รตนนตต	๗๗/๔๙๔		
รตนมย	๖๔๗/๗๖	ลกเข	๒๕๙/๓๔
รตนา	๑๔/๓๒๘	ลกค	๙/๑๗๙
รตี	๙๗/๑๓	ลกคิ	๗๖/๒๔๑
รมิสสติ	๒๕/๑๒๒	ลกจิม	๑๕/๔๘๖
รมมก	๔๑๗/๕๐	ลมพโก	๑๔๑/๒๑
รสนต	๔๓/๖	ลสน	๘๙/๑๓๐
รวีหสา	๑๖๐/๒๓	ลามาลา	๗๗/๙
รโหโคโต	๑๐๗/๑๐๙	ลาภี	๑๐๐/๔๙๖
		ลายามิ	๖/๓๐๑

ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺกุ	ปทานุกรกโม	ปพฺพเพ/องฺกุ
ลาสิกา	๔๖/๖	[๖]	
ลิมฺปติ	๑๔๘/๕๐๒	วกา	๑๖๔/๒๔
ลูทุทโก	๓๖/๓๘๔	วกุลปฺปผิ	๓๐/๓๓๑
ลูขจีวรา	๓๐๗/๓๙	วโขโป	๕๗/๕๕๔
เลณ	๔๙/๔๗๘	วคฺคฺพ	๑๔๕/๒๒
เลปน	๒๕/๑๓๗	วจฺจุจฺริต	๒๙/๑๒๓
โลกคฺคฺนายนโก	๓/๑๕๓	วจฺจกฺกิทฺธา	๒๖๗/๕๑๘
โลกชิน	๔๔๐/๕๓๘	วจฺจคฺคฺสมณฺณณณ	๒๐/๒๐๒
โลกเชฏฺจ	๕๓/๔๗๐	วจฺจคฺคฺสม	๑๑๑/๔๙๗
โลกนายนโก	๑/๑๓๕	วจฺจราสมา	๒๒/๒๐๒
โลกนินฺสฺสโฏ	๓๕/๒๗๐	วฏฺฐก	๓๔/๓๓๑
โลกนฺตฺตฺ	๖๔๒/๗๖	วณฺณกาโร	๒๓/๓๓๘
โลกปชฺชโชนโต	๔๒/๑๒๔	วณฺณปเทสมตฺต	๘๖/๑๑
โลกพณฺณฺ	๑/๑๗๘	วณฺณวา	๑๔๑/๕๐๑
โลกมฺหิต	๓/๔๖๒	วตฺตสมฺปนฺโน	๕๒/๒๗๒
โลกวิฑู	๑๔๑/๕๖๔	วตฺถทาน	๔๙/๑๗๓
โลโก	๗๑/๑๒๘	วตฺถสมฺปทา	๕๐/๑๗๓
โลมา	๕๕/๔๗๘	วทต	๖๑๘/๗๓
โลมฺหฺสน	๖/๒๓๒	วณกมฺมิกา	๑๖๖/๒๔
โลหถาลเก	๑๔/๔๘๖	วณจโร	๒๖/๓๖๐
โลหปตฺต	๖๖/๔๙๒	วณฺนโร	๖๔๒/๗๖
โลหิตกา	๑๑/๒	วณมชฺโณคฺหิ	๔/๓๔๒
โลหิตฺตฺกา	๑๗/๓	วณวฏฺฐิกา	๒๒/๑๖๙
โลหิตจฺจนฺทเน	๑๘๑/๕๐๗	วณวาสิโก	๖/๓๐๑
โลหิตา	๙๖/๔๙๖	วณฺตโสภา	๔๕/๓๗๗

ปทานุยกโม	ปพฺพเพ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพฺพเพ/องฺเก
วณฺทมานา	๘๑/๑๐	วิจิณฺ	๒๖๖/๓๔
วปฺปเทเส	๓๔๗/๕๒๗	วิชณฺณา	๑๓๒/๑๙
วมนิ	๕๗๙/๖๘	วิสิคฺคฺจฺจนฺนาโน	๙๗/๑๓
วรโก	๘๕/๑๐๖	วิสิทาวี	๘๖/๑๔๕
วรทสฺสนิ	๗๓/๒๔๐	วิซฺซสฺสมฺปทา	๗๕/๒๒๙
วรธมฺมปฺปกาสะโก	๑๐/๑๕๔	วิซฺซชา	๘/๒๔๖
วรธมฺมมฺนุสฺสฺสโต	๒๕/๕๕๐	วิซฺซชาธรรสฺมาภุทฺติ	๗๗/๘๘
วรนาโค	๙๗/๙๐	วิญญู	๑๒/๙๘
วรณฺิสานิ	๓๙/๑๗๑	วิญญูโก	๘๗/๔๘๒
วรลภฺขณฺ	๓๒/๒๖๑	วิติณฺณณฺกฺโข	๑๒๘/๑๕๐
วรราหา	๑๖๔/๒๔	วิทฺติ	๓/๒๐๙
วรฺุณ	๒๐/๑๘๑	วิธมฺิสฺสติ	๕๖๒/๖๖
วรลชา	๑๔๕/๒๒	วินโย	๕๙๐/๗๐
วสี	๒๓/๑๙๓	วินสฺสสาม	๕๖๑/๖๖
วสุทฺธิ	๕๕/๑๒๖	วินายกํ	๕๙๖/๗๐
วสุทฺธิกาสาณฺกํ	๒๕/๔๘๗	วินาสเย	๕๖๗/๖๗
วสุทฺธิปนาเยเก	๑๔๔/๑๑๓	วินิปาตํ	๔/๑๕๓
วหิสิ	๑๑/๙๘	วินิปาตโก	๓๖/๒๗๐
วิกติกาโย	๑๗๗/๕๐๖	วินิพฺพุตฺตเม	๓๓/๕
วิกิรณฺติ	๓๒๒/๔๐	วินิสฺสโณ	๑๕/๙๘
วิกุพฺพนฺติ	๓๒/๕	วินิตาริ	๑๒๕/๙๔
วิโกปนิ	๑๑๔/๔๓๔	วินเยย	๑๑๔/๑๖
วิกฺขมฺภณฺติ	๖๑๔/๗๒	วินิทยิ	๕๗๒/๖๘
วิกิตสฺสมฺโมโห	๓๑๖/๕๒๓	วินิทยเย	๒๗๒/๓๕
วิจิตฺตณฺมกํ	๙/๒	วิปสฺสกา	๑๓๒/๑๙
วิจิตฺตา	๓๗/๕	วิปาโก	๘๒/๑๐

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
วิบุปณฐา	๖๖/๒๒๘	วิสุทฐโกชโน	๖๐/๘๕
วิบุปสนนมนาวีลา	๔๔/๓๗๗	วิสุทฐสีลา	๑๓๒/๑๙
วิภตติคตโต	๑๖๓/๕๐๔	วิหารกฐโล	๕๐/๒๘๑
วิภูสนฐาณา	๑๑๕/๑๖	วิเหเจสิ	๔๖๕/๕๖
วิเภทกั	๖/๓๗๑	วีชนก	๑/๑๕๓
วิมโล	๗๔/๘๗	วีชนมปทา	๒๑/๑๕๕
วิมฺหิตมานโส	๓๒/๓๖๘	วินิวกฐยั	๒๘๐/๕๑๙
วิรตตจิตฺตา	๘๙/๑๑	วูปกฐโจ	๓๕/๘๓
วิรวิปุฬ	๑๔/๓๔๔	วูปสโม	๑๒๓/๔๓๕
วิราควตฺถุ	๘๘/๑๑	เวทชาโต	๔๓/๒๒๕
วิรวโป	๑๗/๓๖๕	เวยยาวจจกโร	๕๑/๒๐๖
วิราคสณฺณิ	๘๙/๑๑	เวสสญ วรพฺพุทฺธินา	๓๑/๑๗๐
วิรุฑฺธานั	๕๘๑/๖๙	ไวกิตฺถนั	๙๖/๑๓๑
วิฐปรูเปน	๑๐๖/๑๕		
วิเรจัน	๕๗๙/๖๘	[ส]	
วิโรเจมิ	๔๒๙/๕๒	สกกตปฺปฺริโต	๗๓/๔๘๑
วิลามาลา	๘/๒๓๒	สกกตมานิโต	๓๓/๓๗๖
วิลอกยิ	๕๐/๒๓๘	สงกปฺปปุรณั	๗/๔๘๕
วิวกฺจฺนโท	๑๕/๓๘๙	สงกปฺโป	๒๙๙/๓๘
วิวาทั	๗๙/๑๐	สงกิเลสคตั	๒๑/๙๙
วิเวกกาโม	๑/๔๗๑	สงโกจิตั	๓/๒๘๓
วิเวกาภิตา	๓๐๗/๓๙	สงขมมโก	๕๖/๒๐๗
วิสตุโต	๙๔/๑๒	สงฆาตมโม	๑๒๖/๑๘
วิสาร์โท	๒๕๖/๓๓	สงฆาร	๑๑๕/๙๒
วิสาลนยโน	๑๕๒/๕๐๓	สงคาคีโต	๓๑๗/๕๒๓
วิสฺทฺทจกฺขุ	๒๕/๒๑๒	สงคาโม	๒๐/๒๒๒

ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก	ปทานุยกโม	ปพฺพេ/องฺเก
สงฺคีติ	๕๓/๒๙๘	สนฺตารณี	๔๐/๓๖๒
สงฺโค	๑๑๗/๑๗	สนฺติปทํ	๒๕๒/๓๓
สงฺฆาฏี	๒๐/๒๔๘	สนฺถิ	๑๑๓/๙๒
สงฺจทสา	๑๓๘/๒๑	สนฺทมานิกา	๑๔๓/๕๐๒
สงฺจปารมิ	๗๖/๙	สนฺปญฺณ	๒๗๗/๓๕
สงฺจวินิสฺสิตา	๓๑๓/๕๒๓	สนฺปภาโส	๙๕/๔๙๕
สญฺจริตฺถ	๕๓/๒๗๒	สนฺปโป	๓๕/๓๖๘
สญฺจญฺณนา	๓๒๒/๔๐	สนฺปิเตลล	๒๙/๒๗๘
สญฺจนนปตฺโต	๑๒๐/๑๗	สพฺพกาลิก	๑๘๓/๕๐๗
สญฺจนโน	๒๒/๑๘๑	สพฺพญฺญวโร	๒/๑
สญฺชาตโกโป	๕๕๖/๖๖	สพฺพปาจี	๖๕๕/๗๗
สญฺชาตชนฺโร	๑๐๙/๑๕	สพฺพปฺชา	๕๕/๔๙๑
สญฺยตา	๔๖๔/๖๗	สพฺพพนฺธนา	๑๕๒/๑๑๔
สญฺจาติ	๔๖๙/๖๗	สพฺพลกฺขณสมฺปนฺโน	๑๖๗/๕๐๕
สญฺหาเส	๑๖๙/๕๐๕	สพฺพสิปฺปี	๑๓๕/๕๐๐
สตุตฺตปตฺตสนามโก	๑๒/๓๔๓	สมฺปชาโน	๗๖/๑๖๓
สตุตฺตมฺมม	๔๐๖/๔๙	สมฺปตฺตี	๓๖/๑๓๘
สตุตฺตรตนฺภูสิตา	๑๓/๓	สมฺปทสฺสยิ	๕๐/๑๒๕
สตุตฺตรตนสมฺปนฺโน	๒๒/๓๓๐	สมฺปทา	๕๕/๓๐๘
สตุตฺตลิปฺปณานิ	๒๗/๓๔๖	สมฺปภาส	๓๑/๓๖๘
สตุตฺตวาทฺหโค	๘๑/๑๒๙	สมฺปวณฺติ	๓๐๐/๓๘
สตุตฺตวาทฺ	๔/๑๒๐	สมฺปทฺเสนฺโต	๔๑/๒๑๕
สตุตฺตกปฺปี	๔๘๙/๖๙	สมฺโพธิมฺมุตฺตม	๗๔/๙
สตุตฺตสมฺปทา	๖๑/๒๒๗	สมฺมานจลฺนา	๑๖๔/๕๐๕
สนฺตจิตฺตํ	๒๗๗/๓๕	สมฺมุขา	๓๓/๒๒๔
สนฺตนิ	๔๓๑/๕๓๗	สมฺมุณฺชน	๒๕/๔๘๗

ปทานุกรกโม

๖๒๕

ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก	ปทานุกรกโม	ปพเพ/องเก
สมมุติโต	๒๑/๕๕๐	สีลวิหีโน	๑๘/๙๙
สงฆฎฎมานานิ	๑๐๔/๑๔	สีลสมปนโน	๘๓/๘๘
สงฆาราม	๙๘/๙๐	สีวถิก	๔๑๙/๕๓๕
สัวิภาครโต	๑๗๔/๕๐๖	สีสทุกข	๘๗/๔๘๒
สัเวเชสิ	๒๑/๒๒๒	สีหนาโท	๖๒๐/๗๓
สัสมามิ	๕๐/๕๕๓	สีหปญชรา	๑๒/๒
สัเสทา	๔/๑๓๕	สีหา พุยกฆา	๑๖๕/๒๔
สิขินายก	๔๔/๓๓๓	สีหเสยยมกปยุ	๓๐/๕
สิงคินิกขสุวณณาโก	๒๗/๑๐๐	สีหาสน	๒/๗๙
สิงคิเวร	๑๕/๔๘๖	เสตจจตุโต	๙๘/๙๐
สิงฆาฏปตตมาภิณณา	๑๕๖/๒๓	เสตปิโต	๑๕๒/๕๐๓
สินุทวาริตา	๓๘๗/๕๓๒	เสนหา	๙๒/๑๒
สินุทวา	๒๒/๓๘๒	เสตุ	๓๙/๓๖๙
สินุฎกุล	๓๓๔/๕๒๕	เสเรยยก	๓/๒๓๒
สิรสา	๑๔/๑๘๐	เสวิตพพา	๑๐๓/๑๔
สิลาตเล	๖๔/๔๘๐	โสภสสลุวิโนทน	๒๙๕/๓๗
สิลาปฏ	๓๑/๑๒๓	โสภสสลุสมจฺจิน	๕๒/๒๙๘
สิลจุจโย	๓/๒๔๖	โสจเร	๕๗๘/๖๘
สิเวฏีผลก	๒๒/๔๘๗	โสณณปลุลงกา	๔๕/๖
สิสฺสคณา	๙๙/๒๔๔	โสณณรชตปาทุกา	๑๔๔/๕๐๒
สิสฺสตุต	๕๑๒/๕๔๖	โสณณนาภา	๒๖/๒๗๗
สิสฺสสา	๓๐๔/๓๘	โสเชสิ	๔๕๖/๕๕
สีฆพาหนา	๒๒/๓๘๒	โสภสิ	๓๑๔/๓๙
สีต	๙๐/๔๙๕	โสมนสฺสโทมนสฺส	๑๒๓/๑๘
สงฆาติโต	๓๑๗/๕๓๒	โสวณณปุปผานิ	๔๑/๒๒๕
สีลมนุपालย	๔๗/๓๗๘	โสสุสาม	๖๑๘/๗๓

อปทานุกุโม	ปพเพ/องฺเก	อปทานุกุโม	ปพเพ/องฺเก
[ห]			
หฏฺฐมานโส	๑๒/๑๙๑	หังสวติยา	๔๙/๑๘๖
หฏฺฐโ	๖๐๐/๗๑	หังสา	๑๖๒/๒๔
หตฺถปตฺตํ	๒๒/๔๗๘	หาเปติ	๙๓/๑๒
หตฺถธโร	๑๔/๑๘๐	หาสิ	๓๔/๑๒๔
หตฺถาโร	๘๒/๔๘๒	หิตวปฺปโก	๓๑๗/๕๒๓
หตฺถิยานํ	๖/๗๙	หิตานุกุมปี	๙๐/๑๒
हनฺตารํ	๒๘๕/๓๖	หิมวณฺตา	๒๕๕/๓๓
หริโตภาเส	๒๗/๓๒๒	หีนตฺตํ	๕๗๓/๖๘
หริปณฺชํ	๑๖/๓	เหฏฺฐาสิโน	๑๑๕/๔๓๔
หริตฺถิ	๖/๓๗๑	เหตฺถมฺมนิโรธาย	๙/๕๔๙
หลาหลํ	๕๗๙/๖๘	เหตฺถปฺปภาวา	๒๘๖/๓๖
หลุลา	๗๖/๔๙๓	เหมวณฺโณ	๒๘/๘๒
หังสกีฬิตํ	๒/๔๓๘	เหสฺสติ	๑๓๗/๑๕๑
หังสราชา	๔๗/๓๒๕	โหตฺถยจินฺตฺติโย	๘๒/๑๐

สุตตปิฎก ขุททกนิกายสุต

อปทานปาติยา

อสาธารณนามานิ

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องฺเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องฺเก
[๑]		อิธิมุตตโก (เถโร)	๘๘/๑๓๐
อกุณตสณฺณโก (เถโร)	๔๓/๓๒๔	อโรปฺปผิโย (เถโร)	๒๙/๑๙๓
อคุปฺปผิโย (เถโร)	๔๑/๓๕๕	อนฺรุทฺโธ (เถโร)	๔๓๓/๕๒
อคุติเตโธ (จกฺกวตฺตี)	๕๓/๓๒๕	อนฺุเลปทายโก (เถโร)	๔๒/๓๙๓
อคุตินิพฺพاپโน (จกฺกวตฺตี)	๕๗/๒๓๙	อนฺุสํสวโก (เถโร)	๔๖/๓๘๖
อคุติสฺมา (จกฺกวตฺตี)	๒๓/๒๓๔	อนมทสฺสี (ภควา)	๒๖/๒๘๗
อคุติสฺวา (จกฺกวตฺตี)	๑๔/๑๙๑	อนนฺสํสวโก (เถโร)	๓๘/๔๑๐
องฺโกลโก (เถโร)	๒๗/๓๐๕	อปทานิโย (เถโร)	๓๒/๓๗๕
องฺโกลปฺปผิโย (เถโร)	๑๙/๔๕๘	อพฺยาธิโก (เถโร)	๒๘/๓๓๐
อชิต (พฺรหฺมโณ)	๑/๓๗๙	อภิกฺขุ (ภิกฺขุ)	๒๒/๑๙๒
อชินททายโก (เถโร)	๑๑/๓๒๘	อมิตถฺขโธ (จกฺกวตฺตี)	๑๒/๓๓๖
อชฺชโน (สมฺพทฺโธ)	๔๓/๔๗๗	อมิตาโก (จกฺกวตฺตี)	๑๙/๓๒๐
อณฺุส (ขตฺติโย)	๕๕๑/๖๕	อมิตตโก (จกฺกวตฺตี)	๘/๓๙๗
อณฺุมาโกณฺุทญฺโณ (เถโร)	๖๑๒/๗๒	อมิตตตปโน (จกฺกวตฺตี)	๕๘/๒๕๓
อทฺถจฺจนฺุทโย (เถโร)	๑๓/๓๕๗	อพภณฺชนททายโก (เถโร)	๑๘/๓๖๕
อทฺถจฺเจโก (เถโร)	๑๘/๒๐๑	อมพภฺณผลททายโก (เถโร)	๖/๔๗๑
อตฺถยา (จกฺกวตฺตี)	๓๒/๔๐๐	อมพททายโก (เถโร)	๖๑/๑๗๔
อตฺถทสฺสี (ภควา)	๖๔/๑๒๗	อมพปิตฺทโย (เถโร)	๔๒/๓๘๕
อตฺถสทฺทสฺสโก (เถโร)	๕๔/๒๕๓	อมพฺยาคุททายโก (เถโร)	๒๕/๔๕๑
อริณฺตติโย (เถโร)	๔/๒๕๗	อรณฺณสทฺโธ (จกฺกวตฺตี)	๓๒/๔๐๙

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องฺก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องฺก
อรณณชหา (จกฺกวตฺตํ)	๒๑/๓๐๔	อาสนตฺถวิโก (เถโร)	๓๓/๔๐๐
อรุณปาโล (จกฺกวตฺตํ)	๓/๓๑๐	อาสนุปฺภุจายโก (เถโร)	๕๒/๒๑๖
อรุณวติยา (นคเร)	๖/๔๔๘	อาสวดี (ลตฺตา)	๕๐๕/๖๐
อโวกุปฺปิโย (เถโร)	๑๒/๑๖๗		
อสนโพธิโย (เถโร)	๙๒/๑๖๕	[อิ]	
อสม (ขตฺติโย)	๓/๓๖๓	อินฺทสม (จกฺกวตฺตํ)	๑๖/๒๗๖
อสีโต (มาลาการโ)	๔๓/๓๓๓		
อโสภุชโก (เถโร)	๒๒/๓๐๔	[อุ]	
อโสโก	๔๑/๒๘๙	อุกฺขิตตปฺทุมฺมโย (เถโร)	๑๔๒/๔๓๗
อสุสฺสี (พฺราหฺมโณ)	๒๗๖/๓๕	อุกฺกตา (จกฺกวตฺตํ)	๕๕/๒๒๗
อสุสฺสี (สวโก)	๓๖๘/๔๕	อุกฺกโต (จกฺกวตฺตํ)	๖๒/๑๖๑
		อุตฺตม (เจติยํ)	๒๖/๔๐๐
[อา]		อุตฺตเรยฺยทายโก (เถโร)	๑๑๐/๔๓๓
อาเวโล (จกฺกวตฺตํ)	๔๘/๒๘๐	อุตฺติโย (เถโร)	๑๗๙/๑๑๘
อาชารทายโก (เถโร)	๔๓/๓๑๖	อุทกทายโก (เถโร)	๒๙/๓๑๔
อาณนฺโท (อุปฺภุจโก)	๖๕๔/๗๗	อุทกปฺภุชโก (เถโร)	๑๓/๔๒๑
อาณนฺโท (เถโร)	๖๖๓/๗๘	อุทกาเสจนา (จกฺกวตฺตํ)	๔๙/๑๙๗
อาณนฺโท (ธมฺมรฺกฺโข)	๕๔๒/๖๔	อุทกาสนทายโก (เถโร)	๔/๓๓๕
อาณนฺโท (สมฺพุทฺโธ)	๙/๓๕๐	อุทปฺปาททายโก (เถโร)	๒๐/๒๘๖
อาณนฺโท (สวโก)	๕๖/๔๑๓	อุทายี (สตฺถุสวโก)	๖๐/๑๒๗
อายาตทายโก (เถโร)	๑๐๑/๑๓๒	อุทุมฺพรผลทายโก (เถโร)	๒๐/๔๗๓
อารกฺขทายโก (เถโร)	๓/๓๙๖	อุเทโน (ขตฺติโย)	๒๓/๘๑
อารามทายโก (เถโร)	๓๘/๓๙๒	อุทฺทาลกปฺปฺปิโย (เถโร)	๒๖/๔๕๙
อาลมพฺนทายโก (เถโร)	๕/๓๒๗	อุทฺทาลกทายโก (เถโร)	๓๗/๓๔๘
อาลวทายโก (เถโร)	๓๔/๓๖๘	อุปฺภุจกทายโก (เถโร)	๒๙/๓๗๕

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องฺเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องฺเก
อุปติสฺโส (สมพุทฺโธ)	๔๘/๔๔๕	เอกวณฺหนิโย (เถโร)	๕๑/๓๓๔
อุปรุจิ (จกฺกวตฺตี)	๑๒/๒๐๐	เอกสมณโก (เถโร)	๒๐/๓๒๑
อุปวาโณ (เถโร)	๑๐๕/๑๐๘	เอกาสนทายโก (เถโร)	๘/๓๕๐
อุปวาโณ (สตฺถุสวโก)	๑๐๑/๑๐๘	เอกาสนฺนิโย (เถโร)	๓๙/๒๒๕
อุปเสโน (สตฺถุสวโก)	๙๔/๙๐	เอกิสฺสโร (จกฺกวตฺตี)	๓๓/๓๐๕
อุปาคตทาสนฺนิโย (เถโร)	๓๘/๓๖๒		
อุปาลิ (เถโร)	๕๙๕/๗๐	[โอ]	
อุปาลิ (สวโก)	๔๘๔/๕๘	โอฏฺกาทโก (ราชา)	๓๘/๑๓๙
อุปาหนทายโก (เถโร)	๒๒/๓๕๒	โอปวยุโห (เถโร)	๔๒/๑๕๘
อุปฺพลทตฺติโย (เถโร)	๑๘/๒๑๑	โอภาโส (ขตฺติโย)	๕๕/๒๓๘
อุพฺพิทฺโธ (ขตฺติโย)	๔๑๑/๕๐		
อุมฺมาปฺปฺผิโย (เถโร)	๖/๔๐๕	[ก]	
		กฏฺการุชฺชโก (เถโร)	๒๔/๒๖๘
[เอ]		กฏฺการุชฺชฺผิโย (เถโร)	๗/๔๕๖
เอกณฺชลิโย (จกฺกวตฺตี)	๒๓/๓๖๖	กณฺเวรปฺปฺผิโย (เถโร)	๑๒/๒๗๕
เอกจมฺปกปฺปฺผิโย (เถโร)	๓๐/๔๖๐	กณฺนิการณฺหนิโย (เถโร)	๒๗/๒๗๗
เอกชฺโฆ (จกฺกวตฺตี)	๙/๓๗๒	กณฺนิการปฺปฺผิโย	๔/๓๑๐
เอกณฺชลิโก (เถโร)	๑๘๓/๑๑๘	กทฺธิผลทายโก (เถโร)	๔๒/๔๗๗
เอกณฺชลิโย (เถโร)	๒๓/๓๖๖	กปฺปรุกฺข	๒๖/๔
เอกตฺถมภิกโก (เถโร)	๒๖/๘๑	กปฺปรุกฺขิโย (เถโร)	๑๑๓/๑๓๔
เอกทฺธิโย (เถโร)	๓๓/๒๘๘	กรวิก	๔๒/๖
เอกทฺฐสททายโก (เถโร)	๓๗/๔๒๔	กาสุมาริผลทายโก (เถโร)	๕๘/๔๗๐
เอกปทุมฺมิโย (เถโร)	๑๐/๔๓๙	กาพฺพทายิ (เถโร)	๖๓/๑๒๗
เอกปฺปฺผิโย (เถโร)	๑๙/๓๓๓	กิมฺชเกสฺรา (จกฺกวตฺตี)	๓๒/๓๔๗
เอกรฺสนิโย (เถโร)	๕๙/๒๕๔	กิลณฺชทายโก (เถโร)	๑๘/๓๓๗

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องเก
กิสลยปฐโก (เถโร)	๓๔/๓๐๖	ขณฺหฬุลฺลีย (เถโร)	๑๖/๓๐๓
กีกณิกปฐปิโย (เถโร)	๑๔/๓๑๒	ขณฺโฑ (สาวโก)	๑๘/๑๘๑
กีสุกปฐโก (เถโร)	๑๓/๔๔๙	โขมทายโก (เถโร)	๑๘๘/๑๑๙
กุกุกุโฏ (ปพพโต)	๓๐/๒๖๙	[ก]	
กุกุกุโฏ (สกุโณ)	๕๒/๒๗๒	คงคา	๓๑๓/๔๐
กุกุกุโร (สยมภู)	๓๔/๓๔๘	คตสณฺณโก (เถโร)	๑๕/๑๙๑
กุกุกุโร (ปพพโต)	๑๐/๒๓๓	คติจฺเจทโน (จกฺกวตฺตํ)	๕๙/๒๓๙
กุกฺขปฐปิโย (เถโร)	๕/๒๙๑	คณฺฐปฺปิโย (เถโร)	๖/๔๒๐
กุกฺขิตายโก (เถโร)	๓๖/๓๕๔	คณฺฐปฐปิโย (เถโร)	๙๖/๒๔๔
กุกฺขิตูปโก (เถโร)	๑๙/๓๔๕	คณฺฐมัลลีย (เถโร)	๓๐/๒๐๓
กุกฺขิตุทธาน (เถโร)	๑๖/๑๒๑	คณฺฐมุกฺขิจโย (เถโร)	๓๗/๔๖๗
กุกฺขิตายโก (เถโร)	๕๗/๒๗๓	คณฺธิโย (ขตฺติโย)	๘/๓๖๔
กุกฺขิตมัลลีย (เถโร)	๘/๒๘๔	คณฺโฑทททายโก (เถโร)	๓๒/๑๕๗
กุกฺขิตมาสณฺนิโย (เถโร)	๗/๔/๒๔๑	คณฺโฑททิกโย (เถโร)	๔๐/๒๓๗
เกณีย (ตาปส)	๒๓๔/๕๑๔	คิริเนลฺลมุกฺขิจฺจุชโก (เถโร)	๔๖/๓๐๗
เกสรปฐปิโย (เถโร)	๑๕/๔๕๗	คิริสวโร (จกฺกวตฺตํ)	๖๓/๒๓๙
โกตุมฺพริโย (เถโร)	๑๗/๒๙๓	โคตโม (ปพพโต)	๙๗/๒๔๔
โกณฺหณณสฺส (ภควโต)	๙/๒๘๔	โคตโม (สตุฏา)	๘/๑๒๐
โกณฺหณปฐปิโย (เถโร)	๓๙/๓๑๕	โคสิสณฺิกเขปโก (เถโร)	๒๖/๓๘๒
โกลิโต (โปโรหิจฺโจ)	๕๔๐/๖๔	[จ]	
โกสโล (ราชา)	๕๔/๔๑๒	จกฺกมทายโก (เถโร)	๑๐๐/๑๔๗
โกสิโย (ขญฺโธ)	๒/๙๗	จกฺกโกฏิกโย (เถโร)	๑๓/๓๖๕
[ข]		จกฺกตติโต (จกฺกวตฺตํ)	๔/๓๐๑
ขขชทายโก (เถโร)	๑๗/๒๗๖	จกฺกทณฺฐโก (เถโร)	๒๕/๒๔๙

อสาธารณนามานี	ปพเพ/องเก	อสาธารณนามานี	ปพเพ/องเก
จนฺทโน (ขตฺติโย)	๕๕๒/๖๕	โชติปาโล	๙๒/๔๘๓
จนฺทโน (สมพฺพุทฺธสฺสตรโช)	๒๐/๓๕๒	โชติโย (จกฺกวตฺตํ)	๒๖/๓๕๓
จนฺทภาคา (นที)	๑/๑๙๐		
จนฺทวติยา (นคเร)	๑๐๖/๑๐๙	[ณ]	
จนฺทมา (จกฺกวตฺตํ)	๓๒/๒๘๗	ณาวโร (จกฺกวตฺตํ)	๔๕/๔๐๒
จมฺปกปฺปํปิโย (เถโร)	๑๖/๓๕๑	ณาสสมณโก (เถโร)	๑๒/๒๑๐
จปฺปกา	๑๖๒/๒๕		
จมฺพโก (ขตฺติโย)	๖๓๕/๗๕	[จ]	
จิตกปฺชโก (เถโร)	๕/๓๗๙	จิตมฺชลิโย (เถโร)	๔๗/๑๘๕
จฺพจฺจนฺโท (สทฺถุสวโก)	๑๓๗/๑๕๑	จิตาสนฺถารกา (จกฺกวตฺตํ)	๔๙/๒๐๖
จฺพปนฺธโก (เถโร)	๕๔/๘๕		
		[ต]	
[ณ]		ตมฺลปฺปํปิโย (เถโร)	๕/๓๐๑
จตฺตทหายโก (เถโร)	๑๖/๓๘๑	ตโมนฺโท (จกฺกวตฺตํ)	๑๗/๔๒๒
ฉาปโล (ปพฺพโต)	๓๙/๔๔๓	ตมฺพปฺปํปิโย (เถโร)	๑๔/๒๖๖
		ตฺรณโย (เถโร)	๒๐/๓๑๒
[ช]		ตฺรณโย (เถโร)	๔๑/๓๖๙
ชคตฺติการโก (เถโร)	๓๖/๓๔๐	ตารโณ (ขตฺติโย)	๖๓๔/๗๕
ชลนฺธโร (จกฺกวตฺตํ)	๑๗/๓๓๗	ตาลวณฺณทหายโก (เถโร)	๓๖/๓๒๓
ชลลฺธิขา (จกฺกวตฺตํ)	๘๑/๔๑๖	ติกณฺทปฺปํปิโย (เถโร)	๕๒/๓๐๘
ชลฺลุตโตโม (ราชา)	๑๐๔/๒๔๕	ติกฺิจนโก (เถโร)	๔๔/๒๘๙
ชวหฺสโก (เถโร)	๒๙/๓๖๐	ติณฺณภูทหายโก (เถโร)	๘๙/๔๓๑
ชาติปฺชโก (เถโร)	๙๐/๒๓๑	ติณฺณภูทิจหายโก (เถโร)	๕๘/๔๔๖
ชิตเสนาสฺสํ (จกฺกวตฺตํ)	๑๕/๓๐๓	ติณฺสนฺถารทหายโก (เถโร)	๒๙/๑๘๒
ชฺตฺตินฺธโร (จกฺกวตฺตํ)	๒๘/๒๖๘	ติณฺสูลโก (เถโร)	๓๘/๒๗๐

อสาธารณนามานิ	ปพฺพเหตุ/อชฺเช	อสาธารณนามานิ	ปพฺพเหตุ/อชฺเช
ติทสฺ (ปุริ)	๙๖/๔๑๗	ทุชฺชโย (จกฺกวตฺตํ)	๑๓๔/๑๕๑
ติณฺทททายโก (เถโร)	๔๑/๓๐๖	ทุมฺหโร (จกฺกวตฺตํ)	๑๑/๑๗๙
ติณฺททผลทายโก (เถโร)	๖๒/๔๔๖	ทุสฺสทายโก (เถโร)	๔๓/๒๘๐
ตีณฺปิพฺมุโย (เถโร)	๗๔/๑๘๙	เทวคชฺชิตฺโต (จกฺกวตฺตํ)	๒๖/๓๐๔
ติปฺปุฬโย (เถโร)	๓๖/๒๐๔	เทวทตฺโต (ภิกฺขุ)	๗๙/๔๘๒
ติมิรปฺปุฬโย (เถโร)	๙/๑๙๑	เทวรัตนโย (เถโร)	๑๘/๓๒๙
ติรฺสโย (เถโร)	๔๖/๔๐๒	เทวโล (ขตฺตโย)	๑๒/๓๕๗
ติลฺมฏฺฐโย (เถโร)	๙/๓๖๔	เทวโล (สมฺพุทฺโธ)	๕๕๕/๖๖
ติวฺรารโย (ปุเร)	๑๔/๓๓	เทวโล (สาวโก)	๖/๓๔๙
ตีณฺสิรณาคมนโย (เถโร)	๑๓๓/๑๑๒	เทวโล (อคฺคสาวโก)	๓๔/๑๕๗
ติสฺสโร (ภควา)	๑๘/๒๙๓	เทสฺสกิจฺจโก (เถโร)	๓๕/๓๘๔
ติกกฺกณฺปิขโก (เถโร)	๓๐/๔๔๑	เทสฺสขโก (เถโร)	๒๒/๒๗๗
ตีณฺฏปฺปลมาลโย (เถโร)	๑๙/๔๔๐		
ตฺวารฏฺฐิทายโก (เถโร)	๓/๓๔๒	[ฆ]	
เตลฺมกฺขโย (เถโร)	๙/๓๕๗		
[ฌ]		ธชฺชทายโก (เถโร)	๒๖/๔๔๑
		ธณฺวติยา (นคเร)	๖๕/๒๔๐
ธมฺมารโปโก (เถโร)	๙/๒๕๘	ธมฺมจกฺกโก (เถโร)	๑๐๗/๑๓๓
โถมโก (เถโร)	๔/๓๔๙	ธมฺมทสฺสิสฺส (มุณีโน)	๑/๓๙๖
[ท]		ธมฺมสณฺณโก (เถโร)	๑๙/๓๘๙
		ธมฺมสฺสวานโย (เถโร)	๑๒๘/๔๓๕
ทณฺฑททายโก (เถโร)	๒๑/๔๕๑	ธรณฺรุโห (จกฺกวตฺตํ)	๓๗/๒๗๐
ทณฺฑทเสโน (จกฺกวตฺตํ)	๘๙/๑๖๔	ธตฺตขโก (เถโร)	๒๖/๓๔๖
ทวารวติยา (นคเร)	๒๘/๓๐๕	ธูปทายโก (เถโร)	๑๖๔/๑๑๖
ทีปทายโก (เถโร)	๑๗/๓๕๘	[น]	
		นนฺโท (สาวโก)	๗๐/๔๘๑

อสาธารณนามานี	ปพเพ/องฺก	อสาธารณนามานี	ปพเพ/องฺก
นรุตตมา (จกฺกวตฺตํ)	๑๑/๒๑๐	ปญฺจทีปโก (เถโร)	๕๖/๑๖๐
นพมาลีย (เถโร)	๔๖/๒๑๕	ปญฺจสีลสมาทานีย (เถโร)	๑๕๔/๑๑๔
นพาคาริก (เถโร)	๓๘/๔๔๓	ปญฺจหตฺถีย (เถโร)	๒๓/๒๙๔
นพินเกสริย (เถโร)	๑๓/๓๔๔	ปจฺจวิทฺตุนฺทฺธิ (จกฺกวตฺตํ)	๕๕/๒๓๘
นาคเกสริย (เถโร)	๘/๓๔๓	ปณฺณทนายโก (เถโร)	๓๒/๓๕๔
นาคปุปฺปีย (เถโร)	๔๕/๒๗๑	ปตฺตทนายโก (เถโร)	๒๒/๓๔๕
นาคสมาโล (เถโร)	๔/๑๗๘	ปตฺติปุปฺปีย (เถโร)	๒๗/๔๖๕
นารโท (พฺรหฺมโณ)	๒๙/๓๓๑	ปทปฺปฺชโก (เถโร)	๒๓/๒๑๒
นาลิปุปฺปีย (เถโร)	๕๓/๔๐๓	ปทวิกฺกมโน (จกฺกวตฺตํ)	๖๑/๒๓๙
นาพาติรี (หตฺถิ)	๘๓/๔๘๒	ปทสณฺณโก (เถโร)	๘/๑๗๙
นิคฺคณฺฑทีปฺปีย (เถโร)	๒๔/๓๑๓	ปทุมเกสริย (เถโร)	๔/๓๘๗
นิปนฺนณฺฑลิก (เถโร)	๒๑/๑๙๒	ปทุมจฺจนีย (เถโร)	๘๗/๑๔๕
นิมิตฺตสณฺณโก (เถโร)	๓๓/๔๐๙	ปทุมปุปฺปีย (เถโร)	๕๖/๑๙๘
นิมฺมิตา (จกฺกวตฺตํ)	๔๖/๒๖๓	ปทุมปฺปฺชโก (เถโร)	๔๗/๔๔๔
นิสโก (ปพฺพโต)	๑/๙๗	ปทุมุตฺตร (ชีโน)	๑/๒๔๖
นิสโก (สมโณ)	๑๑๑/๑๐๙	ปทุมุตฺตร (พฺทฺชโร)	๕๓/๒๗๒
นิสโก (สาวโก)	๑๓๗/๑๑๒	ปทุมุตฺตร (มหาสิส)	๖๔๘/๗๖
นิสเสนฺนิทนายโก (เถโร)	๑๒/๒๘๔	ปทุมุตฺตร (มหามฺนิ)	๑๑/๑๓๖
เนสาโท (พฺรหฺมโณ)	๑๔/๓๙๘	ปทุมุตฺตร (สมฺพทฺชโร)	๑๕/๒๕๙
		ปทฺโม (เถโร)	๗๗/๑๖๓
		ปทฺโม (ภควา)	๑/๒๗๔
		ปทฺโม (สมฺพทฺชโร)	๑๖/๔๕๗
		ปนสพฺลทนายโก (เถโร)	๔๘/๔๗๗
		ปพฺพการทนายโก (เถโร)	๕๑/๓๙๔
		ปภงฺกโร (เถโร)	๗๓/๔๒๙
[ป]			
ปจฺจาคมนีย (เถโร)	๑๙/๑๖๘		
ปจฺจกฺคมนีย (เถโร)	๑๕/๓๗๓		
ปจฺจุปฺปจฺจานสณฺณโก (เถโร)	๘๑/๒๓๐		
ปญฺจจฺกฺคีย (เถโร)	๕๔/๒๘๑		

อสาธารณนามานิ	ปพฺพ/องฺก	อสาธารณนามานิ	ปพฺพ/องฺก
ปภสฺสโร (จกฺกวตฺตํ)	๓๘/๑๒๔	ปฺปผณฺทนิโย (เถโร)	๓๓/๒๕๐
ปรปฺปสาทโก (เถโร)	๒๘/๑๗๐	ปฺปผณฺธิโย (เถโร)	๒๕/๒๓๕
ปรมนฺนทายโก (เถโร)	๑๒/๓๘๘	ปฺปผรารโก (เถโร)	๑๐/๓๘๐
ปริวารโร (จกฺกวตฺตํ)	๑๔/๓๗๓	ปฺปผาสนทายโก (เถโร)	๒๕/๓๙๙
ปรีสุทฺโธ (จกฺกวตฺตํ)	๔๒/๒๘๐	ปฺปผิโย (จกฺกวตฺตํ)	๓/๑๗๘
ปลลฺงกทายโก (เถโร)	๕๒/๒๖๔	ปฺปพฺพจฺจนนิโย (เถโร)	๔๘/๓๗๘
ปาณฺณิลปฺปผิโย (เถโร)	๔๑/๑๘๔	ปฺปพินฺนปฺปผิโย (จกฺกวตฺตํ)	๘๙/๒๔๓
ปาทปารว (จกฺกวตฺตํ)	๑๘/๓๙๘	ปฺปพินฺนุชโก (เถโร)	๑๒/๔๐๖
ปานธิทายโก (เถโร)	๑๐/๓๑๙	โปตฺถทายโก (เถโร)	๒๖/๓๖๗
ปาปนิวาริโย (เถโร)	๔๙/๓๑๗		
ปายาสทายโก (เถโร)	๓๔/๒๓๖	[ผ]	
ปิณฺฑปาติโก (เถโร)	๔๐/๔๕๔	ผลกทายโก (เถโร)	๔๒/๒๖๓
ปิณฺฑไชลภารทฺวาโช (เถโร)	๖๒๗/๗๔	ผลทายโก (เถโร)	๔๒/๑๙๕
ปิยาลปฺปผิโย (เถโร)	๓๐/๓๓๙	ผารุสผลทายโก (เถโร)	๓๐/๔๗๕
ปิลกขุผลทายโก (เถโร)	๒๕/๔๗๔	ผุสฺสิตกมฺมิโย (เถโร)	๕๒/๔๒๖
ปิลินฺทวจฺโฉ (เถโร)	๖๗/๘๖	ผุสฺสิตโต (มนุชาริปปตี)	๔๕/๔๒๕
ปิลินฺทวจฺโฉ (สตฺถุสวาทโก)	๘๔/๔๙๔	ผุสฺสโส (ภควา)	๒๘/๒๗๘
ปฺปณฺฑริโก (เถโร)	๓๗/๓๖๙	ผุสฺสโส (สมฺพทฺทโร)	๘/๔๕๖
ปฺปณฺณโก (ขตฺติโย)	๙๑/๑๖๔		
ปฺปณฺโณ มนฺตานีปฺปตฺโต (เถโร)		[พ]	
	๔๔๐/๕๓	พนฺธุวโก (เถโร)	๖/๒๖๕
ปฺพนาลิ (ฐตฺโต)	๖๗/๔๘๐	พนฺธุมฺมิตฺยา (นกร)	๔๔/๒๘๐
ปฺพนาคปฺปผิโย (เถโร)	๑๘/๔๒๒	พนฺธุมฺ (ราชธานี)	๑/๒๒๐
ปฺปผณฺตติโย (เถโร)	๘๒/๔๑๖	พลฺลคฺคตา (จกฺกวตฺตํ)	๑๕/๒๔๗
ปฺปผณฺทนิยา (จกฺกวตฺตํ)	๒๘/๒๘๗	พิมฺพิชาลปฺปผิโย (เถโร)	๓๓/๓๔๗

อสาธรรณนามานิ	ปพฺพ/องฺก	อสาธรรณนามานิ	ปพฺพ/องฺก
พิพาลิทายโก (เถโร)	๖๑/๒๑๘	มคฺคทายโก (เถโร)	๓๖/๒๖๒
พฺพุทฺธสณฺณโก (เถโร)	๖๕/๒๒๘	มคฺคสณฺณโก (เถโร)	๗๑/๒๒๙
พฺพุทฺธสณฺณโก (เถโร)	๔๖/๓๙๔	มฆวปฺปผิโย (เถโร)	๒๓/๓๗๔
พฺพุทฺธปฺปจฺจาโก (เถโร)	๖๐/๒๐๗	มฺงคฺโล (มาณโว)	๑/๔๕๕
พฺพุทฺธปฺปจฺจาโยโก (เถโร)	๔๒/๓๗๗	มจฺจนทายโก (เถโร)	๒๕/๓๕๙
พฺพุทฺธ (ชตฺตติโย)	๓๓/๒๓๖	มณฺฑริปฺพุทฺธโก (เถโร)	๒๗/๓๕๓
โพธิวนฺทโก (เถโร)	๕/๔๖๒	มณฺธิปฺพุทฺธโก (เถโร)	๓๘/๒๘๘
โพธิสสิญฺจโก (เถโร)	๕๐/๑๙๗	มรฺฐปิณฺธุโก (เถโร)	๔๔/๒๐๕
[ก]		มณฺฑารวปฺปผุทฺธโก (เถโร)	๒๙/๒๖๙
		มณฺฑารวปฺปผิโย (เถโร)	๔/๔๕๕
ภทฺธิโย กาฬิโกธายปฺพุทฺโต (เถโร)	๖๙/๑๔๒	มทฺททฺธนา (จกฺกวตฺตติ)	๑๐/๓๐๒
ภวนิมฺมิตา (จกฺกวตฺตติ)	๔๑/๒๖๒	มหากจฺจาโยโน (เถโร)	๔๗/๑๒๕
ภาตฺธีรเถ (คฺงฺคา)	๗๒/๕๕๖	มหากสฺสุโป (เถโร)	๔๒๐/๕๑
ภาชนทายโก (เถโร)	๘/๓๓๖	มหาจฺจุทฺทโก (ราชา)	๒๙/๒๒๓
ภิกฺขทายโก (เถโร)	๖/๒๐๙	มหาปตาโป (จกฺกวตฺตติ)	๒๒/๓๑๓
ภิสทายโก (เถโร)	๓๕/๑๗๑	มหาปริวารโร (เถโร)	๑๐/๒๒๑
ภิสมฺพาลทายโก (เถโร)	๑๑/๔๕๖	มหาปฺพุทฺธโน (จกฺกวตฺตติ)	๑๖๗/๑๑๖
ภิสาลูททายโก (เถโร)	๑๗/๑๘๐	มหาโมคฺคัลลาโน (เถโร)	๓๙๗/๔๘
ภีมรโธ (จกฺกวตฺตติ)	๑๓/๓๑๑	มหารา (จกฺกวตฺตติ)	๘/๑๙๐
ภูตคโณ (ปพฺพโต)	๓๕/๒๗๐	มหารโธ (จกฺกวตฺตติ)	๔๔/๒๗๑
ภูริปณฺญา (จกฺกวตฺตติ)	๘๐/๒๓๐	มหารุจิ (จกฺกวตฺตติ)	๑๒/๒๐๐
ภอชนทายโก (เถโร)	๙/๓๙๗	มหาวิตุฏฺฐาริก (วิมาน)	๖๐/๑๘๗
[ม]		มหาวิโร (พฺพุทฺธ)	๘/๔๒๑
		มหาสิขา (จกฺกวตฺตติ)	๒๐/๑๙๒
มคฺคทตฺตติโก (เถโร)	๒๙/๒๘๗	มหิทฺธิกา (จกฺกวตฺตติ)	๑๑/๒๗๕

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องเก
มหิ (นที)	๓๑๗/๔๐	รโหสณณโก (เถโร)	๔๐/๒๕๑
มาตงคัม (กุ่มขร)	๕๐/๔๐๓	รสิสณณโก (เถโร)	๒๖/๓๒๑
มาลุต (จกกวตฺตี)	๔๓/๒๑๕	ราหุล (เถโร)	๘๕/๘๘
มิณชวภูสโกโย (เถโร)	๔๒/๓๓๒	รุจิ (จกกวตฺตี)	๑๒/๒๐๐
มิตตชวาทโก (จกกวตฺตี)	๔๐/๓๕๕	เรณู (ขตฺติโย)	๖๕/๒๑๘
มิเนลปุปฺผิโย (เถโร)	๙/๓๑๑	เรณุปฺปชโก (เถโร)	๖๖/๒๑๘
มุกฺขิจปุปฺผิโย (เถโร)	๒๘/๒๑๓	เรณูวตี (นคร)	๗๕/๘๗
มุกฺขิสิตลา (จกกวตฺตี)	๓๗/๓๙๒	เรวโต (สมฺพุทฺโธ)	๖๓/๔๔๗
โมฆราโช (เถโร)	๘๓/๑๒๙	โรมโส (ขตฺติโย)	๓๒/๓๓๑
		โรมโส (ทานโว)	๔๐/๓๘๕
		โรมโส (ปพฺพโต)	๔๔/๔๔๔
		โรมโส (สยมฺภุ)	๓๕/๓๖๘
		โรหิณี (จกกวตฺตี)	๒๔/๒๔๙
[ย]		[ล]	
ยณฺณสามิโก (เถโร)	๒๗/๔๐๘	ลพฺพททายโก (เถโร)	๑๔/๔๗๒
ยทตฺติโย (จกกวตฺตี)	๓๑/๓๕๓	ลพฺพโก (ปพฺพโต)	๔๘/๔๔๕
ยมนา (นที)	๓๑๗/๔๐	ลสฺสททายโก (เถโร)	๙๓/๑๓๑
ยวกลาปิโย (เถโร)	๑๐/๔๔๙		
ยโสธโร (ราชา)	๒๑/๘๑		
ยามา (เทวา)	๕/๔๕๕		
ยฺยริกปุปฺผิโย (เถโร)	๓๗/๒๗๙		
		[ว]	
[ร]		วกุลปุปฺผิโย (เถโร)	๓๓/๓๓๑
รฏฺฐปาโล (สตฺถุสวโก)	๑๑๑/๙๒	วภูสโกโย (เถโร)	๔๗/๒๖๓
รตนปฺปชโล (จกกวตฺตี)	๖๐/๒๓๙	วณฺณการโก (เถโร)	๒๖/๓๓๙
รตฺติยปุปฺผิโย (เถโร)	๑๗/๒๘๕	วตฺตททายโก (เถโร)	๕๒/๑๗๓
รเถสสา (ราชา)	๒๙/๒๒๓	วณฺโฑ (จกกวตฺตี)	๒๙/๓๒๒

อสาธารณนามานี	ปพฺพ/องฺเก	อสาธารณนามานี	ปพฺพ/องฺเก
วรทสฺสโน (จกฺกวตฺตํ)	๗๓/๒๔๐	วีถิสุมฺมชฺชโก (เถโร)	๒๐/๒๖๗
วรุโณ (อุปฺภจฺจาโก)	๒๓๘/๓๑	เวทิการโก (เถโร)	๑๔/๒๕๙
วรุโณ (ขตฺติโย)	๒๐/๑๘๑	เวทิกายโก (เถโร)	๒๒/๓๓๘
วรุโณ (เทวราชา)	๓๑/๒๒๔	เวเทหมุณี	๑/๑
วรุโณ (นาคราชา)	๓๗๖/๔๖	เวภาโร (จกฺกวตฺตํ)	๔๖/๓๓๓
วลฺลิมลทายโก (เถโร)	๓๖/๔๗๖	เวยฺยวจฺจโก (เถโร)	๕๕/๒๐๗
วสโก (ปพฺพโต)	๓๔/๒๕๐	เวสฺสภู (ภควา)	๑๑/๓๑๙
วตสโม (ราชา)	๕๘/๒๓๙	เวสฺสภู (สมฺพุทฺโธ)	๒๓/๒๗๗
วสิทายโก (เถโร)	๓๙/๓๔๑	เวสฺสวณฺโณ	๖๐/๒๗๗
วาเสฏฺโฐ (พฺรหฺมโณ)	๒๓๒/๕๑๔		
วาทนา (จกฺกวตฺตํ)	๙/๒๒๑	[ส]	
วิกโน (ปพฺพโต)	๑๓/๓๕๑	สกจิตฺตนิโย	๖/๑๖๖
วิชฺชาธโร	๑๒/๔๕๗	สโกฏฺฏโกโรณฺหทายโก (เถโร)	
วิรูปฺนทายโก (เถโร)	๗/๑๕๓		๑๗/๔๕๐
วิปสฺสิโน (ภควโต)	๑๓/๓๘๙	สจฺจขุ (จกฺกวตฺตํ)	๗๐/๒๒๙
วิปสฺสี (ภควา)	๑/๒๒๐	สณฺขโย (พฺรหฺมโณ)	๒๗๕/๓๕
วิปสฺสี (โลกนํยโก)	๒๖/๔๕๒	สตรฺสีโย (เถโร)	๑๙/๑๕๕
วิปสฺสี (สมฺพุทฺโธ)	๓๗/๔๖๑	สตรฺสี (สมฺพุทฺโธ)	๒๒/๔๕๑
วิมโล (ขตฺติโย)	๗๔/๘๗	สตุตฺตปณฺณิโย (เถโร)	๓๒/๔๖๖
วิมโล (จกฺกวตฺตํ)	๔๗/๘๗	สตุตฺตปทุมิโย (เถโร)	๑๙/๓๙๘
วิรวปฺปณฺิโย (เถโร)	๑๖/๓๔๔	สตุตฺตปาฏฺฐลิโย (เถโร)	๑๙/๓๕๒
วิลามาลา (จกฺกวตฺตํ)	๘/๒๓๒	สตุตฺตสตุตฺตลิปฺปพฺพุทฺโก (เถโร)	๒๙/๓๔๗
วิลอกโน (ราชา)	๖๒/๒๓๙	สตุตฺตาทปพฺพชิตฺโต (เถโร)	๓๗/๓๗๖
วิพาลิทายโก (เถโร)	๒๒/๓๕๙	สตุตฺตุตฺตโม (จกฺกวตฺตํ)	๒๓/๒๖๘
วีตมโล (จกฺกวตฺตํ)	๓๘/๓๑๕	สทฺทสณฺณโก (เถโร)	๒๐/๓๘๒

อสาธารณนามานิ	ปพฺพเพ/องฺเก	อสาธารณนามานิ	ปพฺพเพ/องฺเก
สพฺพทสฺสนิโก (เถโร)	๕/๔๔๘	สมฺพหฺลฺลา (จกฺกวตฺตํ)	๑๑/๒๘๔
สนฺธิโต (เถโร)	๓๐/๓๒๒	สมฺมุขาทวิโก (จกฺกวตฺตํ)	๖๔/๒๓๙
สนฺนิฏฺฐาปโก (เถโร)	๗๖/๑๔๓	สยฺนทนายโก (เถโร)	๒๔/๑๕๖
สปรีวารจตฺตทนายโก (เถโร)	๑๐๖/๔๑๙	สยฺมปโก (จกฺกวตฺตํ)	๕๓/๒๑๖
สปรีวาริโย (เถโร)	๒๐/๒๕๙	สรณคฺคณิโย (จกฺกวตฺตํ)	๓๐/๒๒๓
สปรีปทนายโก (เถโร)	๓๒/๒๗๘	สรฺกฺ (นทํ)	๓๑๗/๔๐
สพฺพคณฺธิโย (เถโร)	๘/๓๘๘	สรสฺสตี (นทํ)	๓๑๗/๔๐
สมณฺญปฺภจกา (จกฺกวตฺตํ)	๔๑/๓๗๗	สทพฺพปฺปิโย (เถโร)	๔๐/๔๖๑
สพฺโพภวา (จกฺกวตฺตํ)	๑๘/๓๑๒	สทพฺพมาลียโก (เถโร)	๓๔/๓๑๕
สมนฺตจกฺขุ (จกฺกวตฺตํ)	๕/๒๖๕	สทสฺสราชา (จกฺกวตฺตํ)	๑๐๖/๑๓๓
สมนฺตจกฺขุ (จกฺกวตฺตํ)	๕/๔๐๕	สทสฺสโร (จกฺกวตฺตํ)	๗๒/๔๑๔
สมนฺตจกฺขุ (จกฺกวตฺตํ)	๙/๓๘๐	สงฺฆปฺภจโก (เถโร)	๔๘/๒๙๐
สมนฺตจกฺขุ (จกฺกวตฺตํ)	๙/๓๘๐	สาคโต (สทฺถสวโก)	๒๗/๑๒๓
สมนฺตจกฺขุ (จกฺกวตฺตํ)	๙/๓๘๐	สาคโร (สวโก)	๗๔/๒๒๙
สมนฺตปสาทิกา (จกฺกวตฺตํ)	๔/๓๑๘	สามุทฺธโร (จกฺกวตฺตํ)	๓๖/๒๗๙
สมนฺตจกฺขุ (จกฺกวตฺตํ)	๔๒/๓๑๖	สาร์ปฺตฺโต (เถโร)	๓๗๔/๔๕
สมทปโก (เถโร)	๔๙/๒๘๑	สาร์ปฺตฺโต (ธมฺมเสนาปตํ)	๕๓๙/๖๔
สมิตนฺนทโน (จกฺกวตฺตํ)	๕๖/๓๐๙	สาลทนายโก (เถโร)	๖๕/๒๕๕
สมิโต (จกฺกวตฺตํ)	๖๔/๒๒๘	สาลปฺปิโย (เถโร)	๑๓/๓๓๗
สมุทฺทกปโป (จกฺกวตฺตํ)	๑๐/๒๙๒	สิขี (ภควา)	๕/๓๑๐
สโมคโต (จกฺกวตฺตํ)	๔๐/๓๖๙	สิทฺธโต (ภควา)	๗/๒๗๕
สโมตฺตกา (จกฺกวตฺตํ)	๔๗/๒๙๐	สิทฺธโต (มหามฺนิ)	๒๔/๓๐๔
สโมทโก (จกฺกวตฺตํ)	๓๑/๒๗๘	สิทฺธโต (สทฺธา)	๗๖/๔๑๕
สมปสาทโก (เถโร)	๓๑/๓๙๑	สินฺธุ (นทํ)	๓๑๗/๔๐
สมปสฺสนโน (จกฺกวตฺตํ)	๓๐/๒๖๑	สิริธโร (ราชา)	๓๙/๒๕๑

อสาขารณนามานี	ปพเพ/องเก	อสาขารณนามานี	ปพเพ/องเก
สีหาสนทายโก (เถโร)	๑๒/๘๐	สุปปพุทโธ (จกกวตฺตํ)	๓๕/๒๖๒
สุกตาเวพิโย (เถโร)	๔๗/๓๓๓	สุพุทโธ (จกกวตฺตํ)	๕๐/๓๙๔
สุคนฺโธ (ขตฺติโย)	๓๙/๒๓๗	สุพุทโต (จกกวตฺตํ)	๔๒/๒๑๕
สุจินฺตฺโต (เถโร)	๔๔/๑๗๒	สุภทฺโท (เถโร)	๑๒๔/๑๔๙
สุจินฺตฺโย (จกกวตฺตํ)	๕๕/๒๐๖	สุภูติ (เถโร)	๕๑/๑๐๒
สุเวโล (จกกวตฺตํ)	๗/๓๘๘	สุภูติ (สตฺถุสวโร)	๔๒/๑๐๑
สุจฺฉว (ขตฺติโย)	๘/๓๕๗	สุมฺจฺโล (เถโร)	๑๙/๒๒๒
สุชาโต (จกกวตฺตํ)	๒๕/๓๒๑	สุมฺจฺโล (ราชา)	๘๒/๒๔๒
สุชาโต (พฺราหฺมโณ)	๔๔๑/๕๔	สุมฺจฺโล (สยมฺภู)	๔๗/๓๐๗
สุชาโต (สมฺพุทฺโธ)	๒๔/๔๕๙	สุมนตาลวณฺณฺโย (เถโร)	๔๗/๔๖๘
สุตฺวา (จกกวตฺตํ)	๑๘/๓๘๙	สุมนทามิโย (เถโร)	๕๒/๔๖๙
สุทฺสฺสน (ปาสาโท)	๗๖/๘๗	สุมนทเวพิโย (เถโร)	๗๓/๔๑๕
สุทฺสฺสน (พุทฺโธ)	๓๙/๔๔๓	สุมน (เถโร)	๖๗/๑๗๕
สุทฺสฺสน (มัลลกาโร)	๒๔/๒๑๒	สุมน (มัลลกาโร)	๖๒/๑๗๕
สุทฺยโก (จกกวตฺตํ)	๑๐/๓๒๘	สุมน (สมฺพุทฺโธ)	๒๘/๔๖๖
สุทฺธ (ราชา)	๑๙/๒๖๗	สุมิตฺโต (ขตฺติโย)	๕๓/๒๕๓
สุทฺธิปญฺทโย (เถโร)	๗/๑๙๙	สุเมโธ (ขตฺติโย)	๗/๑๗๙
สุเนกขมฺมา (จกกวตฺตํ)	๓๖/๓๗๖	สุเมโธ (ภควา)	๔๒/๓๐๗
สุนฺโท (จกกวตฺตํ)	๔๒/๓๒๔	สุเมโธ (สมฺพุทฺโธ)	๓๐/๑๘๓
สุนฺโท (ตปฺโส)	๔๔๙/๕๔	สุเมโธ (สยมฺภู)	๔๓/๒๖๓
สุนฺโท (พฺราหฺมโณ)	๒๖/๒๔๙	สุยนา (จกกวตฺตํ)	๙/๓๑๙
สุเนโล (ขตฺติโย)	๔๕/๓๐๗	สุรฺจ (ตปฺโส)	๒๒๖/๒๕
สุปาริจรียา (จกกวตฺตํ)	๘๙/๒๓๑	สุลภสมฺมตฺตา (จกกวตฺตํ)	๒๒/๒๙๔
สุปาริจรโย (เถโร)	๖/๒๗๔	สุวจฺโจ (พฺราหฺมโณ)	๓๙/๒๗๐
สุปฺปิจโย (เถโร)	๑๓/๒๐๐	สุวณฺณปฺปณฺณโย (เถโร)	๔๘/๒๒๖

อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องุเก	อสาธารณนามานิ	ปพเพ/องุเก
สุวณฺณพิพฺพโพนฺโโย (เถโร)	๔/๓๖๓	โสภิต (เถโร)	๙/๒๔๗
สุวณฺณมา (จกฺกวตฺตี)	๕๑/๒๖๔	โสภิต (พฺรหฺมโณ)	๑๗/๑๒๒
สุสณฺณโก (เถโร)	๑๒/๑๗๙	โสภิต (สมพฺพุโ)	๖/๒๙๑
สุจิตฺตโก (เถโร)	๓๕/๑๘๓	โสวณฺณวภูสฺสโก (เถโร)	๓๘/๓๓๒
สุริยสฺสโม (เถโร)	๒๑/๓๓๘		
เสนาสนทายโก (เถโร)	๕๐/๒๐๖	[ห]	
เสเรยฺยโก (เถโร)	๙/๒๓๓		
โสณ โกฬวิโส (เถโร)	๕๓/๑๔๐	หตฺถิทายโก (เถโร)	๕/๓๑๘
โสณฺณมา (จกฺกวตฺตี)	๒๖/๒๗๗	หิสาติยา (นคเร)	๑๙/๔๒๒
โสปาโก (เถโร)	๑๒๓/๙๓	หาริโก (ปพฺพโต)	๓๑/๔๔๒
โสภโน (อาราโม)	๔๗๒/๕๗	หาสนโก (เถโร)	๑๖/๔๐๗

สุตตตันตปิฎก ขุททกนิกายสุต อปทานปาติยา

คาถานํ ปจมปาทา

คาถานํ ปจมปาทา	ปพเพ/องฺเก	คาถานํ ปจมปาทา	ปพเพ/องฺเก
อฏฺฐจณตํ สงฺคณิการตสฺส	๑๑๐/๑๕	โธหารยิตฺวา คิหิพยุณฺชนานิ	๑๒๐/๑๗
อทุธา ปสฺสสาม สหાયสมฺปทํ	๑๐๓/๑๔	กามา หิ จิตฺรา มธุรา มโนรมา	
อนวฺหิตา ตโต อากา	๔๒๗/๕๓๖		๑๐๖/๑๕
อนิจฺจา วต สงฺขารา	๑๑๕/๙๒	กาโล คตฺถิ เม โสเรตฺถํ	๗๖/๔๒๙
อนิลณฺขสาสงฺขพฺโภา	๒๓/๑๖๙	กํ ญฺ โสจสิ มา ภายิ	๗๕/๒๓๒
อพฺภตฺตฺตา จ เย พุทฺธา	๕๘๘/๖๙	โกสทฺฐํ ภยโต หิสฺวา	๗๘/๑๐
อวิชฺชานินฺดูโต โลโก	๗๑/๑๒๘	ขิฑฺฑา รตฺถิ โหติ สหાયมฺมุเฒ	๙๗/๑๓
อหิสฺสา สพฺพปาณานํ	๒๑/๔๐๘	ขิฑฺฑํ รตฺถิ กามสฺสุณฺจ โลเก	๑๑๕/๑๖
อาคนฺตุกา ปาหฺนกา	๔๓๐/๕๓๖	ชนฺตฺติยา อวิหิสฺยา	๕๕๓/๖๙
อามนฺตนา โหติ สหાયมฺมุเฒ	๙๖/๑๓	คณฺธา จ ปพฺพเตยฺยา เย	๖/๑๓๕
อารทฺธวิริโย ปรมตฺถปตฺติยา		คฺมภีเร อฏฺฐจิตฺตา อุมิ	๓๒๒/๔๐
	๑๒๔/๑๘	ครุโฬ ยถา โอบตฺติ	๕๐/๑/๖๐
อิตฺถิ จ คณฺโฑ จ อุปฺททโว จ	๑๐๗/๑๕	จาตฺตุทฺทิสฺโส อปฺปปฏิโม จ โหติ	๙๘/๑๓
อุทฺเท อคฺคิ น สณฺจาทิ	๕๖๙/๖๗	จตุปฺปาตกุสโล	๕๔๐/๖๔
อุปฺปาเตสฺสุ นิमितฺเตสฺสุ	๕๓๑/๖๓	ฉวาลาตํ ยถา กฏฺจํ	๙/๙๘
อุสมํ ปารํ วีรํ	๒๐/๑๖๙	ฉาณฺเ อุปฺนิธา ยสฺส	๔๙/๒๕๒
เอเตสํ ปฏฺghi นตฺถิ	๕๘๖/๖๙	ตณฺหทฺขยํ ปตฺถยมฺปมตฺโต	๑๒๖/๑๘
เอวํ ทฺตฺติเยน สหา มมสฺส	๑๐๕/๑๔	ตถาคตํ เขตฺวเน วสฺนตํ	๑/๑
โอภฺขิตฺตจกฺขุ น จ ปาทโลโล	๑๑๙/๑๗	ตเถว ติตฺถิยา โลเก	๓๒๓/๔๐
โอโรปยิตฺวา คิหิพยุณฺชนานิ	๑๐๐/๑๔	ตเถว พหฺกกา สตฺตา	๓๒๖/๔๐

คาถานํ ปจฺมปาทา	ปพฺพเพ/องฺเก	คาถานํ ปจฺมปาทา	ปพฺพเพ/องฺเก
ตเถวิเม จตฺตวณฺณนา	๓๑๙/๔๐	ปมำทํ ภยโต ทิสฺวา	๘๐/๑๐
ตทาห สพฺพณฺณวโร มเหสี	๒/๑	ปหาย ปณฺจาวรณานิ เจตโส	
ติตฺถิเย นีหริตฺวาน	๕๓๔/๖๔		๑๒๒/๑๘
เต ตาทิสฺส ปุชฺชโย	๒/๑๙๙	ปหีนฺสพฺพาวรณา ชนินฺหา	๑๓๖/๒๐
เตน กมฺเมน สุกเตน	๕๔/๗	ปาปํ สหายํ ปริวชฺชเยถ	๑๑๓/๑๖
เตเนว สํเวคมุขเน ธีรา	๘๕/๑๑	ปฺตฺตตฺตมฺจ ทารํ ปิตฺตมฺจ มาตรํ๑๑๖/๑๖	
เตเนว สมฺโพธิมฺขเน ธีรา	๓/๑	ปุชฺชารเห ปุชฺชโย	๑/๑๑๙
ทิกฺขิวิสุทฺธานิ อฺปาติวตฺโต	๑๑๑/๑๖	โปราณกํสฺสโร	๕๔๑/๖๔
ทิสฺวา สุวณฺณสฺส ปภสฺสราณี	๑๐๔/๑๔	พหุสฺสํ ตมฺมมฺรํ ภเวถ	๑๑๔/๑๖
ทูลลทฺธํ วต เม อาสิ	๗๓/๒๒๙	พหุสฺสโต ตมฺมมฺโร	๕๔๒/๖๔
ทุสฺสํศหา ปพฺพชิตาปิ เอเก	๙๙/๑๓	ภวนฺติ เสวนฺติ การณฺตฺถา	๑๓๑/๑๙
เทวทตฺเต จ วรเก	๕๘๕/๖๙	ภเว สาทํ น วินฺทามิ	๔๙๐/๕๙
ตมฺมกายมฺจ ทิเปนฺติ	๕๐/๒๕๒	มนฺสา ทานํ มยา ทินฺนํ	๕๓/๗
นตฺถิ พาหิรเก สฺสทฺธิ	๒๗๐/๓๕	มหนฺตตมฺมา พหุตมฺมกายา	๑๓๔/๒๐
นโม เต ปฺริสาชณฺณ	๑๖/๒๒๒	มา โว ชนํ วิราเธถ	๕๗๙/๖๘
นาโคว ยฺยูถานิ วิวชฺชยิตฺวา	๑๐๙/๑๕	มิโค อรณฺณมฺหิ ยถา อพฺนโร	๙๕/๑๓
นาสฺส โจรา ปสหนฺติ	๘๘/๕๕๘	มิตฺเต สฺหชฺเช อนุกมฺปมาโน	๙๓/๑๒
นิลโลลฺลโป นิกฺกุโห นิปฺปิปาโส		เมตตํ อฺเปกฺขํ กรุณฺมํ วิมฺตฺตี	๑๒๙/๑๙
	๑๑๒/๑๖	เมตฺตาวิหาริโน เอเต	๑๙๖/๒๗
โน เจ ลภเถ นิปํ สหายํ	๑๐๒/๑๔	โมหนฺตการปฺกฺขนฺโน	๗/๑๓๕
ปจฺเจกพฺพุชฺชาน สฺมาสิตานิ	๑๓๘/๒๑	ยงฺกิณฺจิกิ กุสลํ กมฺมํ	๔๙/๗
ปณฺณาย อคฺโค นิกฺขิตฺโต	๕๓๙/๖๔	ยถา อตฺตงฺกเต สฺริเย	๘/๑๓๕
ปฏฺธิสฺสฺสฺสานํ ฌานมฺริยฺจมาโน	๑๒๕/๑๘	ยถา จ ภูมि อจฺลา	๕๗๐/๖๗
ปทฺฐจฺจิตฺโต มนุสฺส	๒๔/๒๒๓	ยถาณฺทชฺชา จ สํเทสา	๔/๑๓๕
ปนฺเถ ทิสฺวาน กาสาวํ	๕๘๗/๖๙	ยถา ปทฺฐํ ชลลํ	๓๒๗/๔๑

[illegible]

คาถานํ ปสมปาทา	ปพเพ/องเก	คาถานํ ปสมปาทา	ปพเพ/องเก
สพเพ โลกมุหิ เย สตุตา	๕๒/๗	สีโห ยถา ทาจพลี ปสยห	๑๒๘/๑๙
สพเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺฑํ	๙๐/๑๒	สีโหว สพเพสุ อสนฺตสนฺโต	๑๒๗/๑๘
สราควตฺถุสุ วิราคสณฺณิ	๘๙/๑๑	สุขุมจฺฉิเกน ชาเลน	๖๘/๑๒๘
สํสกุชาตฺตสุ ภาวนฺติ เสนหา	๙๒/๑๒	สุญฺญตํ อนิมนฺตตฺตฺต	๕๓๘/๖๔
สินฺธุ สรสุสฺสตี เจว	๓๑๗/๔๐	สุญฺญปฺปณฺธิริญจ ตถานิมนฺตํ	
สิสฺเส ตทา สมานตฺวา	๑๐๑/๒๔๔		๑๓๓/๒๐
สีตฺตฺตฺต อฺนฺนํหญจ ขุทํ ปิปาสํ	๑๐๘/๑๕	สุตฺตฺตฺตํ อภิรมฺมญจ	๕๓๗/๖๔
สีลํ ปาการิกํ ตตฺถ	๕๓๕/๖๔	หิมวา วาปริเมยฺโย	๒๑/๑๖๙

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก*

๑. สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒. พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓. พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔. พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	กรรมการ
๕. พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖. พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗. พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘. พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙. พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐. พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑. พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒. พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓. พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔. พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕. พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖. พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗. พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘. พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙. พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐. พระเทพโสมภณ	วัดราชบูรณะ	กรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๓/๒๕๔๘ มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายงาน คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๘ มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๘ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทน กรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑. พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	กรรมการ
๒๒. พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	กรรมการ
๒๓. พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส	กรรมการ
๒๔. พระราชเมธี	วัดราชนันทาราม	กรรมการ
๒๕. พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	กรรมการ
๒๖. พระราชวรมณี	วัดดุสิตาราม	กรรมการ
๒๗. พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	กรรมการ
๒๘. พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	กรรมการ
๒๙. พระราชสุธี	วัดเทพราชกุญชร	กรรมการและเลขานุการ
๓๐. พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	กรรมการ
๓๑. พระราชปฏิภาณโสมภณ	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๓๒. พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๓๓. พระศรีรัชมงคลเมธี	วัดอาวุธวิกสิตาราม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔. พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕. พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	กรรมการ
๓๖. พระศรีวิสุทธิธารภรณ์	วัดบรมนิวาส	กรรมการ
๓๗. พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๓๘. พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	กรรมการ
๓๙. พระมหาโณ จิตตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๔๐. พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	กรรมการ
๔๑. พระมหาวินัย ธีรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	กรรมการ
๔๒. นายวิชัย ธรรมเจริญ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓. นายบุญสืบ อินสาร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔. นายบุญเชิด กิตติธรางกูร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕. นายแก้ว ชิตตะขบ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกฯ*

๑. พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒. พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓. พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔. พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕. พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖. พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗. พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘. พระศรีวิสุทธิภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙. พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐. พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑. พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒. พระมหาวินัย ธีรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓. พระมหาไฉน จิตตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธมอญจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑. พระพรหมเมธาจารย์	วัดบวรณศิริมตยาราม	ที่ปรึกษา
๒. พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะทำงาน
๓. พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะทำงาน
๔. พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะทำงาน
๕. พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะทำงาน
๖. พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะทำงาน
๗. พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะทำงาน
๘. พระราชเมธี	วัดราชนัสดาราม	คณะทำงาน
๙. พระราชวรมุนี	วัดดุสิตาราม	คณะทำงาน
๑๐. พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๑. พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะทำงาน
๑๒. พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๓. พระเมธีธรรมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะทำงาน
๑๔. พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๕. พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะทำงาน
๑๖. พระสุธีรัตนภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะทำงาน
๑๗. พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัสดาราม	คณะทำงาน
๑๘. พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะทำงานและเลขานุการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวัธ ธีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺเณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชโล ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิตาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๔ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรือน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะกรรมการตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทฐิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	ประธานคณะกรรมการ	
๒.	พระธรรมปัญญามรณ	วัดปากน้ำ	รองประธานคณะกรรมการ	
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๔.	พระราชสุตถาภรณ์	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๕.	พระปริยัติกิจ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการและเลขานุการ	
๗.	พระวิเชียรกรวิ	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ	
๘.	พระมหามนตรี	ชนติสโร ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๙.	พระมหาประนอม	กิตติปัญโญ ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมมาปญโญ ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตติโชติโก ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณ์เมธี ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๓.	พระมหาทองดี	ปญญาวชิโร ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตติเสโน ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๕.	พระมหาครุฑิต	สุจิตคนฺโธ ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฒโน ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนฺโธ ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะกรรมการตรวจค้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑. พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะกรรมการ	
๒. พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะกรรมการ	
๓. พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะกรรมการ	
๔. พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะกรรมการ	
๕. พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะกรรมการ	
๖. พระเทพโสภณ	วัดราชบูรณะ	คณะกรรมการ	
๗. พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะกรรมการ	
๘. พระราชปริยัติดิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะกรรมการ	
๙. พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะกรรมการ	
๑๐. พระราชปฏิภาณโสมภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะกรรมการและเลขานุการ	
๑๑. พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะกรรมการ	
๑๒. พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะกรรมการ	
๑๓. พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุท	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๔. พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๕. พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๖. พระมหาบุญเทียม	ภาณินโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ	
๑๗. พระมหาสมลักษณ์	คณธสโร ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะกรรมการ
๑๘. พระมหาประนอม	ธมฺมาลงกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะกรรมการ
๑๙. พระครูธรรมธรรสมุนต์	นนทิกโก	วัดจากแดง	คณะกรรมการ
๒๐. นายนิมิตร	โพธิพัฒน์		คณะกรรมการ
๒๑. ผศ. เวทย์	บรรณกรกุล		คณะกรรมการ

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๕ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจค้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุทธมอญจารย์ ประธานคณะปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๕

เจ้าของ	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	
ผู้จัดทำ	คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์	
	คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก	
	คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก	
	คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก	
	คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง	
ที่ปรึกษา	พระพรหมสุธี	วัดสระเกศ
	พระธรรมกิตติเมธี	วัดสัมพันธวงศาราม
	พระธรรมวรเมธี	วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน

พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)

พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวโร ป.ธ. ๙)

นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙

นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙

นายบุญเชิด กิตฺติธรรมากร ป.ธ. ๙

นายแก้ว ชิตตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๖๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๘